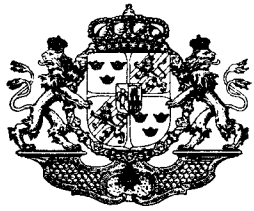
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVI.

Arkivexemplar



SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1924

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

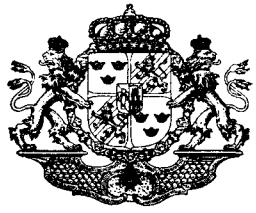
Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1924: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19242

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVI.

Arkivexemplar



SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1924

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1924
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
243883

INNEHÅLL — INDEX

N:r 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1924 . .	513	Le marché du travail en juin 1924.
Undersökning rörande vissa bostadslösa i Stockholm, Göteborg och Malmö	515	Enquête concernant des familles sans domicile à Stockholm, à Gothembourg et à Malmö.
Löner och levnadskostnader inom väg- och vattenbyggnadsfacket	527	Salaires et coût de la vie pour les ouvriers de construction dans les entreprises de l'Etat.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	530	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Kollektivavtalens lönesatser under andra kvartalet 1924	532	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le deuxième trimestre 1924.
Arbetslöshetsfrågan vid 1924 års riksdag . .	533	La question du chômage au Riksdag de 1924.
Den norska arbetsstridens avslutning	537	La fin du lockout en Norvège.
Den nya amerikanska invandringslagen . . .	541	La nouvelle loi americaine sur l'immigration.
Kortare meddelanden	555	Courtes notices.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i juni 1924	555	Session du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail en juin 1924.
Sjömanslagstiftningen i Finland	555	La législation pour les marins en Finlande.
Arbetsanvisning för svenska ingenjörer i Förenta staterna	555	Bureau de placement des ingénieurs suédois aux Etats Unis.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1923 . .	556	Les bureaux de placement publics en Norvège.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1923/24	557	Les bureaux de placement publics au Danemark.
Den offentliga arbetsförmedlingen i Finland år 1923	557	Les bureaux de placement publics en Finlande.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1924	557	La commission de chômage pendant le mois de mai 1924.
Arbetsmarknaden i England under maj 1924 . . .	558	Le marché du travail en Angleterre en mai 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1924 . . .	558	Le marché du travail en Allemagne en mai 1924.
Läget på bostadsmarknaden i Danmark i april 1924	558	L'offre et la demande d'appartements au Danemark en avril 1924.
Arbetslösheten i utlandet	559	Le chômage à l'étranger.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juni 1924	560	Les bureaux de placement publics en Suède. Juin 1924.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1924	566	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1924.
Levnadskostnader under andra kvartalet 1924	567	Coût de la vie pendant le deuxième trimestre 1924.
Författningar rörande sociala frågor	592	Lois concernant les questions sociales.

N:r 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1924 . .	593	Le marché du travail en juillet 1924.
Arbetstillgången under andra kvartalet 1924 .	595	L'offre et la demande du travail pendant le deuxième trimestre 1924.
Fylleriförseelser under andra kvartalet 1924 .	601	Les délits d'ivresse pendant le deuxième trimestre 1924.
Sociala frågor vid 1924 års riksdag	605	Questions sociales au Riksdag de 1924.
Kollektivavtal i Sverige år 1923	613	Conventions collectives en Suède en 1923.
Arbetsinställelser i Sverige år 1923	620	Grèves et lockouts en Suède en 1923.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1923	627	Les conciliateurs officiels en 1923.

Allmänna bostadsräkningen år 1920	629	Le recensement général des habitations en 1920.
Olycksfall vid de skånska stenkolsgruvorna 1921—1923	637	Accidents dans les houillères en Scanie de 1921 à 1923.
Livsmedelspriser och levnadskostnader i skilda länder	640	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie dans certains pays.
Dyrortstillägg och dyrortsgruppering enligt förslaget till lönereglering för lärare	643	Projet d'allocations de résidence et de classification des localités pour les professeurs.
Invandringen till Förenta staterna under budgetåret 1923/24 samt de nya årskvoterna för 1924/25	646	L'immigration aux Etats Unis pendant l'année de budget 1923/24 et les nouvelles restrictions pour l'année 1924/25.
Kortare meddelanden	649	Courtes notices.
Lagstiftning mot barnarbete i Förenta staterna	649	Législation sur le travail des enfants aux Etats Unis.
Arbetslönerna i Danmark under fjärde kvartalet 1923	649	Les salaires au Danemark pendant le quatrième trimestre 1923.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1924	650	La commission de chômage pendant le mois de juin 1924.
Arbetsmarknaden i England under juni 1924	650	Le marché du travail en Angleterre en juin 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1924	650	Le marché du travail en Allemagne en juin 1924.
Kooperativa förbundets tjugofemte kongress	651	Le 25:e congrès de l'union coopérative.
Tuberkulosdödligheten i Sverige 1911—1922	651	La mortalité par tuberculose en Suède de 1911 à 1922.
Arbetsinställelser i Förenta staterna år 1923	652	Grèves et lockouts aux Etats Unis en 1923.
Arbetsinställelser i Tyskland år 1923	653	Grèves et lockouts en Allemagne en 1923.
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1924	655	L'émigration transatlantique pendant le deuxième trimestre 1924.
Den svenska invandringen till Kanada jan. 1923—mars 1924	656	L'immigration suédoise au Canada de janvier 1923 à mars 1924.
Ut- och invandring år 1923	656	La migration en 1923.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	658	Rapports des inspecteurs du travail sur les accidents graves du travail.
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1924	661	L'inspection du travail pendant le deuxième trimestre 1924.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juli 1924	662	Les bureaux de placement publics en Suède. Juillet 1924.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1924	668	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1924.
Arbetslösheten i utlandet	669	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Juli 1924	669	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Juillet 1924.
Författningar rörande sociala frågor	672	Lois concernant les questions sociales.

N:r 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1924	673	Le marché du travail en août 1924.
Sjätte internationella arbetskonferensen i Genève	675	La sixième conférence internationale du travail à Genève.
Ut- och invandringskonferensen i Rom	700	La conférence de l'émigration et de l'immigration à Rome.
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1923	704	La construction dans les villes suédoises en 1923.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1923	719	Les accidents du travail dans le métier des marins en 1923.
Nya bestämmelser om anmälan av hyresledighet	731	Nouveau règlement concernant les rapports sur les appartements non occupés.
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1923	733	Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1923.
Kortare meddelanden	736	Courtes notices.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1923	736	Les bureaux des garde-malades en 1923.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1924	736	La commission de chômage pendant le mois de juillet 1924.

Arbetsmarknaden i England under juli 1924	737	Le marché du travail en Angleterre en juillet 1924.	
Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1924	737	Le marché du travail en Allemagne en juillet 1924.	
Arbetsmarknaden i Förenta staterna under första halvåret 1924	737	Le marché du travail aux Etats Unis pendant les premiers six mois de 1924.	
Arbetslösa järnvägsmän till tullverket	737	Transfèrement de chômeurs dans les chemins de fer à l'*administration de la douane*.	
En internationell utredning om arbetslösheten	738	Rapport international sur le chômage.	
Arbetstiden inom den tyska industrien i maj 1924	739	La durée du travail dans l'industrie allemande en mai 1924.	
Kontrollen över värnpliktigas utvandring	739	Le controle de l'émigration des conscrits.	
Centrala skiljenämndens beslut	740	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.	
Sveriges offentliga arbetsförmedling Augusti 1924	742	Les bureaux de placement publics en Suède. Août 1924.	
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1924	748	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juillet 1924.	
Arbetslösheten i utlandet	749	Le chômage à l'étranger.	
Livsmedelspriser och levnadskostnader Augusti 1924	749	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Août 1924.	

N:r 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1924	753	Le marche du travail en septembre 1924.	
Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1923	755	Les fluctuations des salaires dans differentes branches d'industrie de 1913 à 1923.	
Olycksfall i arbete år 1921	774	Les accidents du travail en 1921.	
Den privata arbetsförmedlingen under år 1923	777	Les bureaux de placement privés en 1923.	
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	779	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.	
Kollektivavtalens lönesatser under tredje kvartalet 1924	781	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le troisième trimestre 1924.	
Arbetslöshetsfrågan i Kanada	782	La question du chômage au Canada.	
Bostadsbristen i Förenta staterna	784	La manque d'habitations aux Etats Unis.	
Kortare meddelanden	788	Courtes notices.	
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1924	788	La commission de chômage pendant le mois d'août 1924.	
Arbetsmarknaden i England under augusti 1924	788	Le marché du travail en Angleterre en août 1924.	
Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1924	789	Le marché du travail en Allemagne en août 1924.	
Stormakternas anslutning till arbetstidskonventionen	789	La ratification de la convention de la durée du travail.	
Kollektivavtal i Frankrike år 1923	789	Conventions collectives en France en 1923.	
Kollektivavtal i Tyskland år 1922	790	Conventions collectives en Allemagne en 1922.	
Arbetsinställelser i Danmark år 1923	791	Grèves et lockouts au Danemark en 1923.	
Arbetsinställelser i Finland år 1923	791	Grèves et lockouts en Finlande en 1923.	
Arbetsinställelser i Belgien år 1923	792	Grèves et lockouts en Belgique en 1923.	
Arbetsinställelser i England år 1923	792	Grèves et lockouts en Angleterre en 1923.	
Arbetsinställelser i Nederländerna år 1923	792	Grèves et lockouts aux Pays-Bas en 1923.	
Arbetsinställelser i Australien år 1923	793	Grèves et lockouts en Australie en 1923.	
Arbetsinställelser i Kanada år 1923	793	Grèves et lockouts au Canada en 1923.	
Kanadas invandringslagstiftning	794	La législation de l'immigration au Canada.	
Centrala skiljenämndens beslut	795	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.	
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	797	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.	
Sveriges offentliga arbetsförmedling September 1924	800	Les bureaux de placement publics en Suède. Septembre 1924.	
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1924	806	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1924.	
Arbetslösheten i utlandet	807	Le chômage à l'étranger.	
Levnadskostnader under tredje kvartalet 1924	807	Coût de la vie pendant le troisième trimestre 1924.	
Författningar rörande sociala frågor	832	Lois concernant les questions sociales.	

N:r 11.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1924	833	Le marché du travail en octobre 1924.
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1924	835	L'offre et la demande du travail pendant le troisième trimestre 1924.
Sockerbetsodlingens arbetarfråga i Sverige och Danmark	841	La question ouvrière dans la culture de la betterave en Suède et en Danemark.
Sjätte internationella arbetskonferensen i Genève (II)	883	La sixième Conférence Internationale du Travail à Genève (II).
Bostadstillgång och husvillhet i svenska stadssamhällen vid oktoberflyttningen 1924	894	Offre d'habitations et manque de logements dans les villes suédoises le 1er octobre 1924.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn	899	Prix de détail des denrées alimentaires à Stockholm, à Christiania et à Copenhague.
Fylleriförseelserna under tredje kvartalet 1924	901	Les délits d'ivresse pendant le troisième trimestre 1924.
Kolonisationen å kronoparkerna	905	La colonisation dans les forêts domaniales.
Fluktuationerna i arbetslöner per år och timme under perioden 1913—1923	910	Les fluctuations des salaires par an et par heure de 1913 à 1923.
Kortare meddelanden	912	Courtes notices.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1924	912	Session du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail en octobre 1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1924	912	La commission de chômage pendant le mois de septembre 1924.
Arbetsmarknaden i England under september 1924	913	Le marché du travail en Angleterre en septembre 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1924	913	Le marché du travail en Allemagne en septembre 1924.
Åttatimmarsdagen i olika länder	913	La journée de huit heures dans différents pays.
Utredning rörande bostadsbehovet i Stockholm	914	Enquête sur la demande d'habitations à Stockholm.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1924	915	L'émigration transatlantique pendant le troisième trimestre 1924.
Invandringen till Förenta staterna under budgetåret 1923/24	916	L'immigration aux Etats Unis pendant l'année fiscale 1923/24.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1924	917	L'inspection du travail pendant le troisième trimestre 1924.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Oktober 1924	918	Les bureaux de placement publics en Suède. Octobre 1924.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1924	924	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1924.
Arbetslösheten i utlandet	925	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Oktober 1924	925	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie Octobre 1924.
Författningar rörande sociala frågor	928	Lois concernant les questions sociales.

N:r 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1924	929	Le marché du travail en novembre 1924.
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1923	931	Main-d'œvre, durée du travail et salaires dans l'agriculture suédoise en 1923.
Fylleriförseelserna under åren 1917—1922	939	Les délits d'ivresse de 1917 à 1922.
Övervakandet av utlänningar i riket	965	La surveillance des étrangers en Suède.
Statsunderstöd till svenska ingenjörsföreningen i New York	969	Subvention à l'association des ingénieurs suédois à New York.
Varning mot försök till olaglig invandring i Förenta staterna	970	Avertissement contre l'immigration illégale aux Etats Unis.
Kortare meddelanden	973	Courtes notices.
Utvidgning av statens tvångsarbetsanstalt	973	Agrandissement de l'établissement des travaux forcés pour les vagabonds.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1924	974	La commission de chômage pendant le mois d'octobre 1924.
Arbetslösheten på ingenjörsbanan	974	Le chômage parmi les ingénieurs.
Ny arbetslöshetslag i Schweiz	976	Nouvelle loi suisse concernant le chômage.
Arbetsmarknaden i England under oktober 1924	976	Le marché du travail en Angleterre en octobre 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1924	976	Le marché du travail en Allemagne en octobre 1924.
Den engelska fackföreningsrörelsen år 1923	977	Les syndicats ouvriers anglais en 1923.
Rusdrycksförsäljningen år 1923	977	La vente des boissons alcooliques en 1923.
Det tyska näringslivets belastning genom socialförsäkringen	979	*La charge causée par l'assurance sociale sur la vie économique en Allemagne.*
Arbetsinställelser i Italien 1914—1923	980	Grèves et lockouts en Italie de 1914 à 1923.
Förenta staternas invandringsöverskott	980	Le surplus d'immigrants aux Etats Unis.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	982	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Centrala skiljenämndens beslut	987	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.
Sveriges offentliga arbetsförmedling November 1924	998	Les bureaux de placement publics en Suède. Novembre 1924.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1924	1004	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1924.
Arbetslösheten i utlandet	1005	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader November 1924	1005	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Novembre 1924.
Författningar rörande sociala frågor	1008	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årg. 1924 . . . . . 1009 *Table des matières.*

Arbetsmarknaden under juni månad 1924.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas rapporter för juni månad visa en avsevärd nedgång av antalet arbetssökande personer på grund av den stegrade arbetstillgång, som arbetsmarknaden numera företer, sedan säsongförbättringen gjort sig fullt gällande. De föregående månaderna hade präglats av viss tröghet till följd av den för våra förhållanden stränga vintern, vilken med minst ett par veckor försköt vårsäsongen framåt, särskilt vid jordbruk, byggnadsverksamhet och transportföretag. Under juni rapporterades däremot en återgång till för årstiden fullt normala arbetsmarknadsförhållanden. Att arbetsförmedlingsanstalternas siffra för antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediganmälda platser det oaktat under månaden något stegrats är, såsom tablån å nästa sida visar, en vanlig säsongföreteelse, som framträder nästan varje år och bl. a. beror på den kraftiga tillströmning till kontoren av minderårig arbetskraft, som äger rum efter skolavslutningarna. Flertalet avgående skolbarn kunde icke omedelbart erbjudas lämpliga arbetstillfällen, men man förväntade att i likhet med tidigare år kunna uppnå en utjämning av tillgång och efterfrågan å dylik arbetskraft under sommarens lopp. Rekryteringen av de statliga och kommunala nödhjälpsarbetena upphörde praktiskt taget under månaden, varför arbetsförmedlingskontorens platstillgång uteslutande kom att gälla anställningar i öppna marknaden.

Inom jordbruket gjorde sig under månaden en ganska kraftig brist på arbetskraft märkbar. Behovet av arbetskraft gällde i första hand de skånska sockerbetsfälten, vilka vid månadens början ledo brist på närmare ett tusen betarbetare. Sedan gynnsammare väderlek inträtt och avlöningsförhållandena stabiliserats, fingo arbetsförmedlingsanstalterna mottaga så många anmälningar från arbetsvilliga betskötare, att behovet av betfolk helt kunde tillgodoses. Redan vid månadens mitt voro praktiskt taget alla platser tillsatta. — Efterfrågan å arbetsdrängar samt tillfällighetsarbetare var å vissa platser så stor, att tillräcklig arbetskraft icke stod att uppbringa. Arbetsförmedlingen i Stockholms län rapporterade sålunda en brist å närmare ett hundratal personer till jordbruket vid månadens slut. För övrigt kvarstod den redan förut kännbara bristen å ladugårdspersonal och kvinnliga tjänare.

Samtliga grupper inom industri och hantverk visade starkt sjunkande arbetssökandesiffror. Byggnadsverksamheten var livlig över hela landet och sysselsatte samtliga yrkesmän inom facket. Brist på murare och målare rapporterades; överskott förefanns å hantlangare och en del äldre byggnadsarbetare, företrädesvis träarbetare. Inom de mekaniska facken var arbetstillgången ännu icke fullt tillräcklig för att bereda sysselsättning åt samtliga arbetssökande; ett överskott framförallt å hjälparbetare förefanns ännu. Läget å arbetsmarknaden inom övriga industrier kunde betecknas såsom fullt normalt.

Sedan seglationen numera kommit i full gång, nedgick tillgången å hyror till sjöss under månaden; att arbetssökandesiffran ej minskades i motsvarande grad berodde på ett ganska stort tillopp av obefaret folk till sjömansförmedlingskontoren.

Arbetsmarknadsförhållandena inom handel och samfärdsel förbättrades avsevärt under månaden, vilket medförde en märkbar reducering av det sedan lång tid ganska ogynnsamma överskottet å arbetssökande personer inom hithörande grupper.

Å den kvinnliga arbetsmarknaden voro förhållandena i stort sett oförändrade med brist å husliga tjänare. För hotell- och restaurangpersonal fanns god tillgång å arbete.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·5	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 566.

Undersökning rörande vissa bostadslösa i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Husvillhetens omfattning oktober 1923—juni 1924. Vid 1923 års oktoberflyttning måste de kommunala myndigheterna i ett flertal städer provisoriskt bereda husrum för en del husvilla, som icke på annat sätt kunnat anskaffa bostad. Rörande antalet sålunda omhändertagna familjer ha tidigare vissa uppgifter meddelats i denna tidskrift.[1] För ett fyrtiotal orter tillhopa har antalet sådana uppgivits till något över 1 500, varav på Stockholm, Göteborg och Malmö kommo ungefär 1 000 familjer. Härav blevo omkring 800 inkvarterade i egentliga nödbostäder, medan de återstående erhöllo bostäder av mera permanent karaktär.

Talen från oktoberflyttningen ha sedermera genom av- och tillflyttningar undergått åtskilliga förskjutningar. En översikt över utvecklingen i Stockholm, Göteborg och Malmö t. o. m. ingången av juni månad innevarande år meddelas i följande sammanställning av antalet i de kommunala nödbostäderna vid olika tidpunkter boende familjer:

Vid början av	Stockholm	Göteborg	Malmö	Tillhopa
oktober 1923	491	183	131	**805**
januari 1924	459	135	108	**702**
mars 1924	460	130	108	**698**
april 1924	489	150	137	**776**
maj 1924	450	141	131	**722**
juni 1924	439	120	137	**696**

I huvudstadens nödbostäder tillkommo under tiden oktober—december 79 familjer och avgingo 111, medan i Göteborg ett 10-tal hushåll nyintogos och inemot 60 avflyttade. I Malmö skedde intet tillskott under denna tid, medan minskningen uppgick till ett 20-tal familjer.

Under de första månaderna av 1924 skedde nämnvärda förändringar först i samband med aprilflyttningen. Då tillkom ett rätt betydande antal husvilla, för vilka plats måste beredas i de tillfälliga bostäderna, nämligen i Stockholm 109, i Göteborg 43 och i Malmö ett 30-tal familjer. Häremot svarade någon avgång till permanenta bostäder, men denna var av mindre omfattning, så att hela antalet i nödbostäderna inkvarterade vid början av april var föga lägre än 1 oktober, i Malmö t. o. m. högre.

Undersökningens innebörd och omfattning. Anledningarna till bostadslösheten kunna vara skiftande, och de bostadslösas ekonomiska och sociala förhål-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1923, sid. 877 ff.

landen äro det även. Den statistik, som hittills förelegat, belyser egentligen den kvantitativa sidan av saken och ger föga upplysning om de bostadslösas sociala och individuella förhållanden. Men tydligt är, att för ett allsidigt bedömande av husvillhetsproblemet erfordras mera ingående uppgifter, som möjliggöra en närmare utredning i ämnet ur kvalitativ synpunkt, och i första hand ge svar på frågan, varför bristen på bostäder på ett så kännbart sätt kommit att drabba just dessa individer.

Om man får döma av vissa till socialstyrelsens enquête av oktober 1923 gjorda uttalanden från kommunalt håll, skulle problemet ställa sig olika för de mindre och för de större städernas vidkommande. I de mindre och medelstora städerna skulle ha försiggått en viss sovring av de hyressökande från hyresvärdarnas sida med resultat, att de visserligen fåtaliga familjer, som måst omhändertagas av resp. kommuner, utgjordes av element, som även vid mera normal bostadstillgång betraktas som mindre önskvärda hyresgäster på grund av fattigdom, slarv med hyresbetalningen, oordentligt levnadssätt, stor barnskara o. s. v. I storstäderna åter med deras mera svåröverskådliga förhållanden skulle bostadslösheten hava drabbat mera slumpvis och de husvilla därför i stort sett icke vara i socialt och ekonomiskt hänseende sämre ställda än de, som lyckats komma över en bostad.

Vid bedömandet av dessa frågor vore det givetvis av stort gagn att kontrollera dylika allmänna uttalanden med ett i möjligaste mån exakt, allsidigt siffermaterial. I syfte att för de tre största städernas vidkommande söka åstadkomma ett dylikt igångsatte socialstyrelsen, i samråd med representanter för nämnda orter, i oktober 1923 en individualundersökning av vissa bostadslösa familjer. För detta ändamål utsändes i slutet av september särskilt uppgjorda frågekort, upptagande personernas namn, yrke, familjens storlek, inkomst, bostad före och efter flyttningsdagen, hyra i båda fallen o. s. v. Till utgångspunkt för undersökningen skulle tagas hos den kommunala bostadsförmedlingen förefintliga anmälningskort rörande bostadssökande vid en viss tidpunkt, förslagsvis 10 eller 15 september 1923, i erforderliga avseenden kompletterade dels genom särskilda hänvändelser till nämnda personer, dels genom anlitande av mantals- och taxeringslängder samt förefintliga register över understödstagare m. m. Under höstens lopp inkom detta material från de tre städerna till socialstyrelsen, men visade sig detsamma så olikformigt och ofullständigt, att det måste underkastas mycket tidskrävande kompletteringsarbeten. I det följande lämnas en kortfattad framställning av utredningens viktigare resultat.

Bostadssökande och bostadslösa. Till undersökningen hava redovisats inalles 4 655 till de kommunala bostadsförmedlingsregistren anmälda hushåll, varav 2 252[1] i Stockholm, 1 879 i Göteborg och 524 i Malmö, motsvarande ungefär resp. 1·5, 2·4 och 1·4 % av totalantalet.

[1] Beträffande de hushåll i Stockholm, som inflyttat i kolonistugor, ha uppgifter erhållits genom fastighetskontorets koloniträdgårdsexpedition.

Av de här företrädda bostadssökande hushållen lyckades emellertid efter oktoberflyttningen det stora flertalet själva på ett eller annat sätt ordna sin bostadsfråga. Såsom i egentlig mening *bostadslösa* kunna i första hand rubriceras de förenämnda, av resp. kommuner omhändertagna husvilla (762) och därnäst de, vilka berett sig nödbostäder i kolonistugor, asyler o. d. (402), eller tillhopa 1 164 familjer.

Uppgifter om personantalet ha erhållits för inalles 4 246 hushåll, varav i Stockholm 2 138, i Göteborg 1 605 och i Malmö 503. Den närmare fördelningen efter medlemsantalet av de redovisade bostadssökande och faktiskt bostadslösa hushållen åskådliggöres av tab. 1. I jämförelsesyfte ha jämväl meddelats motsvarande uppgifter för samtliga hushåll å resp. orter enligt 1920 års folkräkning.

Att de bostadssökande hushållen och främst de bostadslösa familjerna äro avsevärt större än hushållen i allmänhet framgår tydligt av tabellen. Särskilt må beaktas, att de ensamboende personerna, vilka utgöra 30—40 % av hela beståndet, äro skäligen sparsamt företrädda inom de båda specialgrupperna.

Större medlemsantal är naturligen i flertalet fall liktydigt med större barnrikedom. Även ur denna synpunkt förete de nyssnämnda kategorierna betydligt högre siffror än stadsbefolkningen överhuvud. Belysande äro de i tablåns sista kolumn angivna relativtalen, vilka ge en uppfattning om skillnaden i detta hänseende mellan resp. orter och grupper. Tilläggas må, att de bostadssökande familjernas hela barnantal uppgivits till i Stockholm 2 555, i Göteborg 1 839 och i Malmö 982, fördelade på resp. 1 320, 915 och 349 hushåll. För de bostadslösa äro motsvarande tal 1 199, 349 och 353 resp. 552, 147 och 108.

Tab. 1. De redovisade hushållens storlek.

Städer		Antal hushåll	Antal hushåll med uppgivet antal personer	Därav (i %) med följ. antal personer					Antal personer		Antal barn (under 15 år) i % av samtliga personer
				1	2	3—4	5—6	7 o. fl.	absolut	per hushåll	
Stockholm	Bostadssökande	2 252	2 138	3·2	19·0	50·6	19·9	7·3	[1] 8 085	3·8	31·8
	Bostadslösa . .	858	752	2·8	14·5	50·1	23·4	9·2	3 004	4·0	39·9
	Samtliga . . .	144 909	144 909	34·8	16·8	30·4	13·0	5·0	411 816	2·8	20·1
Göteborg	Bostadssökande	1 879	1 605	9·2	23·7	44·0	17·2	5·9	5 579	3·5	33·0
	Bostadslösa . .	175	175	1·1	5·2	48·0	36·0	9·7	795	4·5	43·9
	Samtliga . . .	67 983	67 983	38·4	13·4	26·4	14·3	7·5	200 371	2·9	27·2
Malmö	Bostadssökande	524	503	6·8	14·5	34·4	29·4	14·9	2 149	4·3	45·7
	Bostadslösa . .	131	125	0·8	6·4	24·8	41·6	26·4	645	5·2	54·7
	Samtliga . . .	35 840	35 840	31·0	15·0	30·7	15·7	7·6	112 525	3·1	28·4

[1] Enligt uppgift nedgick antalet efter oktoberflyttningen till 8 038 personer.

De redovisade hushållens yrkes- och inkomstförhållanden. Primäruppgifterna innehålla vidare upplysningar om hushållsföreståndarnas yrke. En sammanställning på grundval härav uti vissa större yrkesgrupper ävensom efter familjeförsörjarnas kön meddelas i tab. 2.

Tab. 2. De redovisade hushållens yrkesfördelning.

Städer		Antal hushåll med uppgivet yrke för hushållsföreståndaren	Därav (i %)					Antal hushåll (i %), som förestodos av	
			Arbetare	Tjänstemän	Självst. näringsidkare	Pensionärer och understödstagare	Övriga	Män	Kvinnor
Stockholm	Bostadssökande	1 869	76·6	12·7	9·4	0·9	0·4	81·6	18·4
	Bostadslösa . .	702	86·9	5·9	6·1	0·7	0·4	86·9	13·1
	Samtliga . . .	[1] 259 428	51·8	27·9	7·0	13·3		·	·
Göteborg	Bostadssökande	1 258	67·0	18·5	11·8	1·7	1·0	76·7	23·3
	Bostadslösa . .	140	87·1	5·0	5·7	2·2	—	76·6	23·4
	Samtliga . . .	[1] 120 072	59·6	22·8	8·6	9·0		·	·
Malmö	Bostadssökande	448	71·9	9·8	16·3	1·3	0·7	75·2	24·8
	Bostadslösa . .	117	85·5	5·1	9·4	—	—	83·2	16·8
	Samtliga . . .	[2] 22 548	59·1	16·7	5·9	18·3		·	·

Man lägger märke till, att arbetare och med dem likställda äro betydligt starkare representerade bland de bostadssökande och särskilt bland de bostadslösa än inom befolkningen i allmänhet. I genomsnitt ha nämligen $^2/_3$—$^3/_4$ av de förra hänförts till nämnda kategori, mot $^5/_{10}$ till $^6/_{10}$ av hela antalet yrkesutövare. Underrepresenterade äro i motsvarande mån tjänstemän samt pensionärer m. fl. Detta bestyrker det kända förhållandet, att bostadsfrågan är mer brännande för kroppsarbetarna än för övriga samhällsklasser. Anmärkas må, att för en betydande del av de kvinnliga hushållsföreståndarna några närmare yrkesuppgifter ej kunnat angivas.

I syfte att belysa de bostadssökandes och de bostadslösas ekonomiska villkor ha uppgifter begärts om hushållsföreståndarnas år 1923 taxerade inkomst för år 1922. Om vederbörande ej skattade för någon inkomst, borde detta särskilt angivas.

Dylika upplysningar ha emellertid endast kunnat erhållas från Stockholm och Malmö för resp. 1 777 och 463 hushåll. Antalet taxerade och ej taxerade hushållsföreståndare ävensom medelinkomsten för olika yrkesgrupper m. m. framgår av tab. 3, i vilken även, såsom indicerande familjernas ekonomiska nivå, intagits vissa frekvenstal för fattigvårdsunderstöd och arbetslöshetshjälp (understöd i kontant eller anställning vid statliga eller kommunala nödhjälpsarbeten under något av åren 1922 eller 1923).

[1] Talen avse yrkesutövare (ej hushåll) enligt folkräkningen år 1920.
[2] Mindre bemedlade hushåll enligt 1920 års bostadsräkning.

Tab. 8. De redovisade hushållens inkomstförhållanden.

Städer		Antal inkomsttaxerade hushåll	Medelinkomst (i kr.) för							Antal ej taxerade i % av samtliga	Antal hushåll (i %), som åtnjutit	
			Arbetare	Tjänstemän	Självständ. näringsidkare	Övriga	Män	Kvinnor	Samtliga hushåll		fattigvårdsunderstöd	arbetslöshetsunderstöd
Stockholm	Bostadssökande	1 505	3 055	4 200	2 866	1 887	3 264	1 766	**3 084**	15·3	[1] 6·9	[1] 16·8
	Bostadslösa . .	378	2 828	3 343	2 703	1 497	2 828	1 675	**2 789**	14·9	[1] 11·3	[1] 22·8
Malmö	Bostadssökande	336	2 425	4 142	2 503	1 744	2 696	1 646	**2 564**	27·4	20·6	23·1
	Bostadslösa . .	88	2 218	2 865	2 476	1 717	2 289	1 670	**2 254**	25·4	18·3	31·3

Man finner bl. a., att bland såväl de bostadssökande som bland de bostadslösa relativa antalet personer utan beskattningsbar inkomst var väsentligt mindre i Stockholm än i Malmö. Frånräknas kvinnorna, av vilka över hälften resp. två tredjedelar tillhörde denna kategori, nedgår procentuella antalet icke taxerade till resp. 5·0 och 14·0. Bland de taxerade företedde tjänstemännen betydligt högre inkomster än de övriga, av vilka arbetare och självständiga näringsidkare i detta hänseende voro tämligen jämställda. Vidare framgår av tabellen, att medelinkomsterna för flertalet yrkesgrupper lågo på väsentligt högre nivå i huvudstaden. En jämförelse med genomsnittliga arbetslönen 1922 för industriarbetare i Stockholm (och vissa därmed i dyrortshänseende jämförliga orter) enligt socialstyrelsens lönestatistik, 3 636 kr. per år, synes utvisa, att de skattetaxerade bostadssökande arbetarna liksom även de bostadslösa bland dem i inkomstavseende stodo på ett något lägre plan än deras kamrater i allmänhet.

Antalet familjer med fattigunderstöd (under år 1922 eller 1923 eller båda dera) uppgives för Stockholm utgöra 11 % (för bostadslösa hushåll), sålunda avsevärt mindre än för Malmö (18 %). För Göteborg har motsvarande relationstal beräknats till 14 %.[2] Den höga siffran för Malmö är anmärkningsvärd, och även om talen för Stockholm och Göteborg böra betraktas som minimisiffror, vill det synas, som om inslaget av fattigklass varit störst i Malmö. I vad mån fattigunderstöd bland de bostadslösa varit allmännare än för motsvarande samhällsgrupper i allmänhet är emellertid ej lätt att bestämt säga. Till belysning kan anföras, att år 1921 antalet hemunderstödda i Stockholm utgjorde c:a 5 % av samtliga hushåll, medan för Göteborg och Malmö motsvarande tal (år 1922) voro resp. 5 och 7 %.

En antydan om sambandet mellan husvillheten och de senaste årens stora arbetslöshet ge de siffror, som belysa förekomsten av arbetslöshetshjälp

[1] Vid beräkningen av detta procenttal ha undantagits 364 i kolonistugor inflyttade hushåll, för vilka uppgift om fattigvårds- resp. arbetslöshetsunderstöd ej kunnat erhållas.
[2] Uppgifter om fattigvårdsunderstöd ha erhållits för inalles 690 hushåll.

(i form av kontant understöd eller nödhjälpsarbete), varom uppgifter dock ej kunnat erhållas från Göteborg. Även i detta hänseende intaga malmöhushållen en ogynnsammare ställning än stockholmshushållen, och talen häntyda på, att ungefär en tredjedel resp. en fjärdedel av de bostadslösa arbetarhushållen haft starkare känning av arbetslösheten. För huvudstadens vidkommande ha även angivits de fall, då familjeförsörjaren vid själva undersökningstillfället gick utan arbete. Antalet dylika har uppgivits till 88, varav 83 arbetare, vilket emellertid motsvarar icke ens 4 % av samtliga bostadssökande.

Bostads- och hyresförhållanden före 1923 års oktoberflyttning. En bild av de genom oktoberflyttningen inträdda förändringarna i boendeförhållandena för samtliga undersökta hushåll meddelas i tab. 4, i vilken familjerna redovisats med hänsyn till bostadens beskaffenhet såväl före som efter fardagen. Härigenom vinnes möjlighet att direkt avläsa, huru tidigare innehavare av självständig lägenhet, inneboende personer o. s. v. ordnat sin bostadsfråga efter nämnda datum. Det bör vidare betonas, att i de fall, då bostaden vid båda tillfällena uppgivits vara av samma slag, å tabellen ej tagits hänsyn till, om vederbörande kvarbor i den gamla eller anskaffat annan av samma beskaffenhet.

Riktas uppmärksamheten först på bostadsförhållandena *före* flyttningsdagen, framgår av talen i tabellens sista kolumn, att det stora flertalet redovisade hushåll förhyrde självständig lägenhet, nämligen i Stockholm 1 807 (80·2 %), i Göteborg 1 304 (69·4 %) och i Malmö 516 (98·5 %).[1] Av dessa voro resp. 11, 8 och 3 hushåll hyresgäster i stadens hus.

I Stockholm hade 27 % av hushållen bebott sin lägenhet över 10 år, 54 % i 5–10 år och 19 % mindre än 5 år. För Göteborg voro motsvarande tal resp. 30, 45 och 25 % samt för Malmö resp. 22, 54 och 24 %. Givetvis präglas dessa tal till väsentlig del av den genom hyresstegringslagstiftningen föranledda »fastfrysningen» i innehavd lägenhet.

Som man haft anledning förmoda, utgjordes de redovisade bostäderna till övervägande del av smärre dylika om högst 2 rum och kök. En jämförelse mellan å ena sidan bostadstyperna för samtliga anmälda bostadssökande och de i egentlig mening bostadslösa familjerna samt å andra sidan för hela hushållsbeståndet (i hyreslägenheter) å resp. orter meddelas i tab. 5 (sid. 522).

I alla tre städerna dominerade typen 1 rum och kök, vilken innefattade c:a hälften av samtliga bostäder. Trerumsbostäderna voro däremot — utom i Göteborg — svagare företrädda, och större våningar om 4 rum och kök eller däröver ha endast i sistnämnda stad förekommit i nämnvärd omfattning. I Malmö översteg rumsantalet icke i något fall 3 rum med kök.

Uppgifter rörande hyresbeloppen under hyresåret 1922/23 ha erhållits för inalles 1 898 hushåll med självständig bostad, varav 783 i Stockholm, 804

[1] Tilläggas talen för »ej uppgiven bostad», vilken kategori i flertalet fall torde kunna sammanföras med »självständig lägenhet», stiga procenttalen för Stockholm och Göteborg till resp. 86·3 och 81·9.

Tab. 4. De redovisade hushållens fördelning efter bostadsförhållanden före och efter 1923 års oktoberflyttning.

Bostad *före* 1 okt. 1923	Bostad *efter* 1 okt. 1923													
		D ä r a v												
	Självständig bostad	enkelrum, dubblett o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	med ej uppgivet rumsantal	Innebor hos annan familj	Kolonistuga o. d.	Ungkarlshotell, asyl o. d.	Provisorisk bostad	Ej uppgiven bostad	Samtliga hushåll
Stockholm	**313**	**32**	**116**	**82**	**19**	**12**	**52**	**77**	**364**	**3**	**491**	**1 004**	[2] **2 252**
Självständig bostad	**300**	30	112	81	19	12	46	68	135	—	386	918	**1 807**
enkelrum, dubblett o. d.	21	**12**	3	3	—	—	3	9	34	—	67	120	**251**
1 rum och kök	143	14	**83**	19	—	—	27	36	66	—	217	406	**868**
2 rum och kök	99	4	21	**53**	7	3	11	20	27	—	92	308	**546**
3 rum och kök	31	—	4	5	**12**	7	3	3	2	—	8	67	**111**
4 o. fl. rum och kök	6	—	1	1	—	**2**	2	—	1	—	—	16	**23**
ej uppgivet rumsantal	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	2	1	8
Innebor hos annan familj	13	2	4	1	—	—	6	**9**	42	—	92	79	**235**
Kolonistuga o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	**49**	—	8	5	**62**
Ungkarlshotell, asyl o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**3**	5	2	**10**
Provisorisk bostad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ej uppgiven bostad	—	—	—	—	—	—	—	—	138	—	—	—	**138**
Göteborg	**60**	**21**	**28**	**7**	**4**	—	—	**251**	**1**	**14**	[3] **160**	**1 393**	**1 879**
Självständig bostad	**56**	20	25	7	4	—	—	2	—	9	142	1 095	**1 304**
enkelrum, dubblett o. d.	9	**9**	—	—	—	—	—	—	—	3	14	176	**202**
1 rum och kök	28	7	**18**	3	—	—	—	2	—	5	102	411	**548**
2 rum och kök	11	2	3	**4**	2	—	—	—	—	—	22	214	**247**
3 rum och kök	3	—	2	—	**1**	—	—	—	—	—	3	112	**118**
4 o. fl. rum och kök	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—		99	**101**
ej uppgivet rumsantal	3	2	1	—	—	—	—	—	—	1	1	83	**88**
Innebor hos annan familj	3	1	2	—	—	—	—	**249**	—	—	17	50	**319**
Kolonistuga o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	**15**
Ungkarlshotell, asyl o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**5**	—	**2**	**7**
Provisorisk bostad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ej uppgiven bostad	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	**231**	**234**
Malmö	**325**	**30**	**177**	**64**	**13**	**5**	**36**	**52**	**18**	**2**	[3] **111**	**16**	**524**
Självständig bostad	**324**	30	176	64	13	5	36	49	17	2	109	15	**516**
enkelrum, dubblett o. d.	26	**13**	12	1	—	—	—	7	1	1	24	4	**63**
1 rum och kök	156	13	**117**	8	1	**1**	16	27	13	—	54	4	**254**
2 rum och kök	119	4	46	**51**	2	—	16	10	2	—	29	3	**163**
3 rum och kök	21	—	—	4	**10**	4	3	5	—	1	2	3	**32**
4 o. fl. rum och kök	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ej uppgivet rumsantal	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	**4**
Innebor hos annan familj	1	—	1	—	—	—	—	**3**	—	—	2	1	**7**
Kolonistuga o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	**1**
Ungkarlshotell, asyl o. d.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Provisorisk bostad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ej uppgiven bostad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1] Därav uppges 10 hushåll ha avflyttat till annan ort.
[2] Ursprungligen inkvarterades 183 hushåll, av vilka dock 23 redan före avlämnandet av dessa uppgifter avflyttat till annan bostad.
[3] Antalet inkvarterade familjer var från början 131. Jfr not 2.

Tab. 5. Hushåll med självständig bostad före 1 okt. 1923 fördelade efter dennas rumsantal.

Bostad	Stockholm			Göteborg			Malmö		
	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga
Antal hushåll med självst. bostad[1]	1 799	514	[2]87 025	1 216	149	[3]42 501	512	127	[3]22 632
Därav (i %)									
enkelrum, dubbletter o. d.	14·0	19·6	14·8	16·6	11·4	9·9	12·3	20·5	5·2
1 rum och kök	48·2	55·1	33 7	45·1	71·8	53·7	49·6	52·7	45.1
2 rum och kök	30·3	23·2	24·6	20·3	14·8	18·1	31·8	24·4	29·9
3 rum och kök	6·2	1·9	10·7	9·7	2·0	7·0	6·3	2·4	9·2
4 o. fl. rum och kök	1·3	0·2	16·2	8·3	—	11·3	—	—	10·6

i Göteborg och 311 i Malmö. På grundval av dem ha uträknats medelhyror, vilka i nedanstående tablå återgivas sammanställda med motsvarande genomsnittshyror för hela hyreslägenhetsbeståndet (läg. utan centraluppvärmning). Anmärkas må, att exakta hyressiffror för ifrågavarande hyresår (1922/23) endast finnas tillgängliga för huvudstaden, varför för de två övriga städerna approximativa tal beräknats med utgångspunkt från 1920/21 års bostadsräkning och med hänsyn till den sannolika hyresstegringen under mellantiden.

De redovisade hushållens årsmedelshyror (1922/23).

Bostadskategori	Stockholm			Göteborg			Malmö		
Hyra (i kr.) 1922/23 för	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga	Bostadssökande	Bostadslösa	Samtliga
enkelrum, enkelkök o. d.	421	417	398	224	186	260	262	241	280
1 rum och kök	523	482	490	360	324	340	285	277	300
2 rum och kök	813	736	794	659	495	590	440	345	470
3 rum och kök	1 294	[4]1 000	1 213	1 170	[4]600	870	822	—	730
4 o. fl. rum och kök	1 798	[4]2 100	2 558	2 003	—	1 680	—	—	1 420

Såvitt man härav kan döma, lågo de av de bostadslösa tidigare erlagda hyrorna i flertalet fall ej oväsentligt under den allmänna hyresnivån.

I detta sammanhang må nämnas, att hyrorna för tjänstemän och näringsidkare genomgående voro betydligt högre än de av arbetarna erlagda. Förklaringen är främst att söka i det kända förhållandet, att arbetarbostäderna i regel äro mindre till utrymmet och sämre till kvaliteten än medelklasslägenheterna. Följande sammanställning belyser nu antydda olikheter:

[1] Lägenheter med okänt rumsantal ej inräknade.
[2] Avser uthyrda bostadslägenheter år 1923.
[3] Avser hyreslägenhetsbeståndet enligt 1920 års bostadsräkning
[4] Siffran baserad på mindre än 5 uppgifter.

	Stockholm		Göteborg		Malmö	
	Arbetare	Tjänstemän o. näringsidk.	Arbetare	Tjänstemän o. näringsidk.	Arbetare	Tjänstemän o. näringsidk.
Antal hushåll med självst. bostad .	1 132	377	480	256	315	117
Antal hushåll (i %) med lägenheter t. o. m. 2 rum och kök	96·7	83·8	88·8	62·5	97·8	85·5
Medelhyra (i kr.) hyresåret 1922/23 .	607	767	375	906	326	436

Till gruppen inneboende hos annan familj ha i Stockholm hänförts 235 hushåll, i Göteborg 319 och i Malmö endast 7. I kolonistugor o. d. bodde före omflyttningen resp. 62, 15 och 1 familjer, och såsom tillfälliga logerande i asyler etc. ha betecknats 10 hushåll i Stockholm och 7 i Göteborg. Tilläggas må, att hushållen med egen självständig bostad mestadels voro större än de övriga. I inkomsthänseende intogo de vidare en något gynnsammare ställning.

Bostads- och hyresförhållanden efter 1923 års oktoberflyttning. Övergår man härefter att betrakta boendeförhållandena *efter* flyttningsdagen, må först anmärkas, att någorlunda fullständiga uppgifter härom endast föreligga från Malmö. För Stockholms vidkommande ha dylika kunnat erhållas för föga mer än hälften av hushållen, och i fråga om Göteborg stannar siffran vid en fjärdedel. Tydligt är, att det med stöd av ett så ofullständigt material ställer sig synnerligen svårt att få en ens tillnärmelsevis riktig uppfattning om förhållandenas utveckling. Särskilt för bedömande av frågan, på vad sätt de bostadssökande själva lyckats lösa sin bostadsfråga, föreligga — om Malmö undantages — alltför knapphändiga uppgifter.

I den mån materialet medger, lämnas närmare upplysningar om hushållens fördelning efter de nya bostädernas art i tab. 4. Ett sammandrag av dessa siffror ter sig som följer:

	Antal bostadssökande hushåll, som efter 1 okt. 1923						
	erhållit självständig bostad	innebo hos annan familj	bebo kolonistugor o. d.	logera i ungkarlshotell, asyler o. d.	inkvarterats i provisoriska bostäder	ej uppgivit bostad	Samtliga hushåll
Stockholm	313	77	364	3	[1] 491	1 004	**2 252**
Göteborg	60	251	1	14	[2] 160	1 393	**1 879**
Malmö	325	52	18	2	[3] 111	16	**524**

Betraktas först omflyttningens resultat i *Stockholm*, må nämnas, att av de 313 hushåll, som efter fardagen uppgivits inneha självständig lägenhet, förhyrde 300 även tidigare sådan bostad. För dessa 300 lägenheter har rums-

[1] För 74 familjer bereddes plats i Svea ingenjörskårs kaserner, under det att 45 inlogerades i hyreskaserner, 102 i fabrikslokaler (Volta), 21 i skolbyggnad, 15 i gymnastiksal och 234 i andra av staden ägda eller förhyrda lägenheter.

[2] 36 familjer inkvarterades i fabrikslägenheter, 87 i skollokaler, 36 i exercishus och 1 i annan lägenhet.

[3] 36 hushåll ha erhållit husrum i fabrikslokaler o. d., 19 i skolhus, 15 i av staden förhyrda bostäder och 41 i andra för ändamålet disponibla byggnader.

antalet angivits i 254 fall. Med ledning härav finner man, att inalles 162 hushåll förhyrde bostad av samma storlek som före flyttningen, under det att 42 utbytt den gamla mot en rymligare och 50 inflyttat i mindre lägenhet. Av de 77 inneboende familjerna hade blott 9 bott så även förut, medan de återstående tidigare förhyrt egen lägenhet. Uti kolonistugor o. d. logerade 364 hushåll, av vilka 135 före 1 oktober innehaft självständig lägenhet, 42 innebott hos andra o. s. v.[1] Slutligen måste i kommunala nödbostäder intagas 491 hushåll, varav 386 förut innehaft självständig lägenhet, 92 innebott och 13 bott i kolonistugor eller asyler.

Mindre upplysande äro talen för *Göteborg*, varifrån uppgifter om den nya bostaden kunnat erhållas för endast 486 hushåll. Man finner dock av ovan angivna tabell bl. a., att av de 251 nu inneboende familjerna ej mindre än 249 hade måst ordna sin bostadsfråga på samma provisoriska sätt även föregående hyresår. Av de genom stadens försorg inkvarterade 160 hushållen voro 142 förut innehavare av självständig lägenhet och 17 inneboende.

Endast i fråga om *Malmö* är det möjligt att fullt överblicka de genom oktoberflyttningen inträdda förskjutningarna i boendeförhållandena. Bland de 516 (av samtliga 524) hushåll, som före 1 oktober förhyrde egen lägenhet, återfinnas endast 324 eller c:a tre femtedelar uti samma kategori även efter fardagen. Av de återstående (med bostad uppgiven) hade 49 nödgats söka sig husrum som inneboende hos andra, 19 inflyttat i kolonistugor m. m. samt 109 inhysts i de kommunala nödbostäderna.

Uppgifter om hyresbeloppens storlek för de nya bostäderna ha blott erhållits för 301 lägenheter, varav i Stockholm 130, i Göteborg 47 och i Malmö 124. Att på grundval av ett så ringa material anställa jämförelser med de förutvarande hyresprisen eller överhuvud draga några mera bestämda slutsatser låter sig dock knappast göra. De uppgivna medelhyrorna för hyresåret 1923/24 te sig som följer:

	enkelrum o. d.	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 o. fl. rum o. kök	Samtliga
Stockholm	537	590	937	1 609	[2] 2 223	**892**
Göteborg	216	304	[2] 747	[2] 960	—	**365**
Malmö	[2] 442	333	515	[2] 992	[2] 1 383	**439**

Av de i statistiken redovisade stockholmshushåll, som inflyttat i kolonistugor, uppges 290 bo i egna stugor och 74 förhyra sådana av andra. Bland de sistnämnda ha 24 lämnat uppgift om hyrespriset. I medeltal betalades 27 kr. i månaden. Högsta beloppet har angivits till 50 kr. per månad.

De för de kommunala nödbostäderna erlagda hyrorna ha beträffande Stockholm uppgivits av samtliga 491 inkvarterade hushåll, men för Göteborg i blott

[1] Enligt erhållna upplysningar ha i kolonistugor övervintrat inalles 424 familjer. För 60 av dessa ha dock närmare uppgifter ej kunnat erhållas.

[2] Siffran baserad på mindre än 10 uppgifter.

32 fall och för Malmö i 100 fall. Medelkostnaden per hushåll och vecka har befunnits utgöra resp. 8·95, 8·68 och 3·84 kr., varvid bör ihågkommas, att i dessa belopp även innefattas betalning för belysning, uppvärmning och värme till matlagning, vilka förmåner för huvudstadens del beräknats hava ett värde av nära 4 kr. per vecka (200 kr. per år).

En uppdelning av hushållen efter inkvarteringsbeloppens storlek får följande utseende:

Städer	Antal redovisade hushåll i nödbostäder	Därav med följande veckoavgift							
		under 2 kr.	2—4 kr.	4—6 kr.	6—8 kr.	8—10 kr.	10—12 kr.	12—14 kr.	14 kr. och däröver
Stockholm	491	—	[1] 3	1	35	229	198	17	8
Göteborg	32	—	2	—	7	21	2	—	—
Malmö	100		5	23	13	2	—	—	—
Tillhopa	**623**	7	**60**	**24**	**55**	**252**	**200**	17	8

Nämnas kan i detta samband, att enligt en av Stockholms stads fastighetskontor verkställd utredning av de inkvarterade bostadslösas betalningsförmåga vid ev. inflyttning i stadens nyuppförda hus (eller andra permanenta bostäder) förklarade sig 308 familjer villiga att i genomsnitt erlägga 655 kr. i årshyra, därav 27 familjer 1 000 kr. och däröver, 39 familjer 800—999 kr., 226 familjer 500—799 kr. och 16 familjer 250—499 kr.

Bostadssociala olikheter mellan lägenhetsinnehavare och bostadslösa. Slutligen må uppmärksamheten riktas på tab. 6, vilken avser att ge en sammanfattande bild av olikheterna i socialt och ekonomiskt hänseende mellan de hushåll, som efter oktoberflyttningen själva kunnat skaffa sig bostad (inkl. hushåll med ej uppgiven lägenhet), de i kolonistugor boende (i Stockholm) samt de i kommunernas nödbostäder inkvarterade familjerna.

Med ledning av de angivna relationstalen är det möjligt att bedöma, i vad mån de i egentlig mening husvilla avvika från övriga grupper med hänsyn till yrkessammansättning, familjernas storlek, inkomst och andra ekonomiska förhållanden samt bostadens beskaffenhet före oktoberflyttningen.

Ser man först på de bostadslösa hushållens sociala sammansättning, faller det i ögonen, att inslaget av arbetare bland dem är särdeles stort, nämligen c:a 85 %, mot 65—70 % bland övriga bostadssökande.

Med avseende å storlek och barnantal intaga de av kommunerna omhändertagna familjerna i viss mån en särställning med väsentligt högre tal än övriga. Tilläggas må, att i Stockholm 204 sådana familjer (41·6 %) räknade minst 5 medlemmar, i Göteborg 74 (46·3 %) och i Malmö 75 (70·8 %). Siffrorna torde bära vittnesbörd därom, att även i våra tre största städer de husvilla till god del äro att söka bland stora och barnrika familjer. Något annorlunda ter sig saken i fråga om de hushåll, som inflyttat i koloni-

[1] Kostnader för värme o. d. ej inberäknade.

Tab. 6. Bostadssociala olikheter mellan lägenhetsinnehavare och bostadslösa.

Hushållskategorier m. m.	Stockholm				Göteborg			Malmö		
	Bostadslösa	därav i kolonistugor	Övriga[1]	Samtl. bostadssök.	Bostadslösa	Övriga[1]	Samtl. bostadssök.	Bostadslösa	Övriga[1]	Samtl. bostadssök.
Antal redovisade hushåll . .	858	364	1 394	2 252	175	1 704	1 879	131	393	524
Antal arbetarhushåll (i %) . .	86·9	90·1	70·4	76·6	87·1	64·5	67·0	85·5	67·1	71·9
Antal personer per hushåll .	4·0	3·1	3·6	3·8	4·5	3·3	3·5	5·2	4·0	4·3
Antal barn i % av samtliga personer	39·9	34·1	26·9	31·8	43·9	31·1	33 0	54·7	41·8	45·7
Antal barn per hushåll[2] . . .	2·2	1·9	1·8	1·9	2·4	1·9	2·0	3·3	2·6	2·8
Genomsnittlig inkomst (i kr.) år 1922	2 789	·	3 183	3 081	·	·	·	2 251	2 674	2 564
Antal ej taxerade hushållsföreståndare (i %)	14·9	·	15·5	15·3	·	·	·	25·4	28·1	27·4
Antal hushåll (i %), som åtnjutit:										
fattigvårdsunderstöd . . .	11·3	·	5·3	6·9	14·1	9 8	10·3	18·3	21·4	20·6
arbetslöshetsunderstöd . .	22·8	·	14·6	16·8	·	·	·	31·3	20·4	23·1
Antal hushåll (i %), som före 1 okt. 1923:										
haft självständig (inkl. ej uppgiven) bostad	76·8	75·0	92·3	86·3	87·4	81·3	81·9	97·7	98·7	98·5
varit inneboende hos annan familj, i kolonistugor, ungkarlshotell, asyler o. d.	23·2	25·0	7·7	13·7	12 6	18·7	18·1	2·3	1·3	1·5

stugor o. d. Dessa senare synas i allmänhet vara mindre än fiertalet bostadssökande familjer.

Ser man åter på de jämförelsetal, som avse att belysa de olika kategoriernas ekonomiska villkor, måste det sägas, att de kommunala nödbostädernas invånare jämväl ur denna synpunkt äro mindre gynnsamt ställda, även om skillnaden icke är så framträdande som i nyssnämnda fall. De taxerade inkomsterna voro sålunda såväl i Stockholm som Malmö i genomsnitt lägre än för övriga grupper, men i intetdera fallet kan differensen sägas vara särskilt stor. Härtill kommer, att inslaget av på grund av låg inkomst e. d. icke skattetaxerade personer bland de av kommunerna omhändertagna ingalunda översteg genomsnittet, vilket däremot var fallet med inneboende o. d. Å andra sidan ger tablån vid handen, att fattigvårdsunderstöd och arbetslöshetshjälp i allmänhet varit vanligare bland de bostadslösa än bland övriga hushåll.

Slutligen ha i denna sammanställning även medtagits vissa relativa tal,

[1] Innehavare av självständig (inkl. ej uppgiven) lägenhet samt inneboende hos andra.
[2] Avser endast hushåll med barn.

som möjliggöra en jämförelse med hänsyn till boendeförhållandena före fardagen. Dessa tal visa bl. a., att de hushåll, som efter 1 oktober ej lyckats anskaffa egen bostad, i allmänhet i relativt större utsträckning än övriga utgjordes av familjer, som även tidigare bott såsom inlogerande, i kolonistugor etc.[1] Endast relativt sällan ha personer tillhörande sistnämnda kategorier efter fardagen lyckats bliva innehavare av självständig lägenhet. Det stora flertalet fick kvarbo på samma mer eller mindre provisoriska sätt som förut eller också söka sig in i nödbostäderna.

Löner och levnadskostnader inom väg- och vattenbyggnadsfacket.

Av socialstyrelsen har numera offentliggjorts en undersökning efter framställning av järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, vilka i och för förestående löneförhandlingar med sina anläggningsarbetare önskade hava tillgång till ett omfattande löne- och levnadskostnadsstatistiskt material.[2]

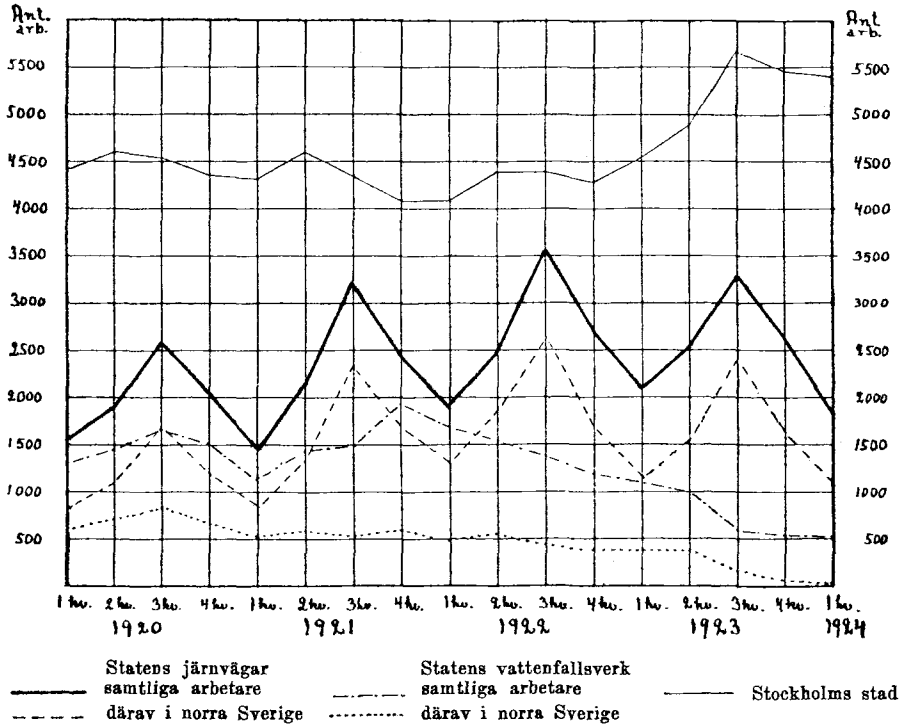
Framställningen inledes med en översikt över väg- och vattenbyggnadsarbetarnas antal och yrkesgruppering. Denna arbetargrupp har en tämligen lös och obestämd karaktär, i det att en efter konjunkturerna och löneläget ständigt skiftande övergång äger rum till å ena sidan städernas byggnadsgrovarbetare, å den andra landsbygdens lant- och skogsarbetare. Emellertid anser man sig kunna uppskatta totalantalet väg- och vattenbyggnadsarbetare i Sverige år 1920 till c:a 12 000, av vilka omkring en tredjedel sysselsattes av järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och vissa större städer, som själva ombesörjde hamn- eller kraftverksbyggnader o. d., medan återstående två tredjedelar hade anställning hos privata entreprenörer. Nu angivna fördelning avser emellertid mera normala förhållanden, ty under arbetslöshetskrisen 1921—22 måste de enskilda väg- och vattenbyggnadsfirmorna i stor utsträckning nedlägga sitt arbete och deras arbetare omhändertagas genom av staten och kommunerna anordnade nödhjälpsarbeten.

Väg- och vattenbyggnadsarbetarna kunna uppdelas i tvenne huvudgrupper, nämligen å ena sidan de, som hava anställning vid kraftverks-, hamnbyggnads- o. d. arbeten, som äro förlagda till en viss ort och där pågå längre tid, å den andra de, som sysselsättas vid järnvägsbyggnadsarbeten o. d., vilka äro av mera ambulatorisk natur och försiggå å växlande platser utefter en viss längre sträcka. Medan inom sistnämnda område rätt snäva gränser äro dragna för arbetsuppdelningen, har inom det förra yrkesspecialiseringen drivits så långt, att man i utredningen måst räkna med 18 olika yrkesspecialiteter.

[1] Talen för Göteborg utvisa dock ett motsatt förhållande, vilket beror på att av de förut innehoende hushållen endast ett fåtal blevo bostadslösa efter flyttningsdagen.

[2] Löner och levnadskostnader vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag samt inom därmed jämförliga arbetsområden (utg. 1924).

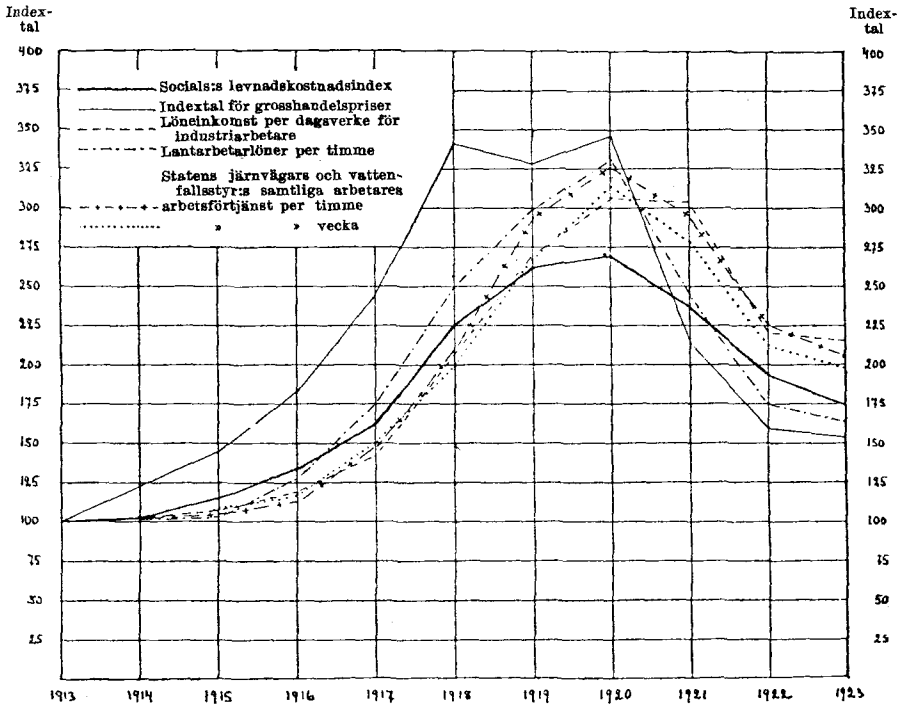
Diagr. I. Medelantal arbetare per kvartal åren 1920—1924.



Väg- och vattenbyggnadsfacket är ett säsongyrke, ehuru denna egenskap framträder rätt olika utpräglad vid olika arbeten, å skilda orter och för olika yrkesgrupper. Vid järnvägsbyggnaderna i norra Sverige framkalla de klimatiska förhållandena, såsom diagram I utvisar, stora fluktuationer av arbetsstyrkan under årets lopp. För en årsanställd jord- och grovarbetare bliva de faktiskt utgjorda arbetstimmarna här sällan flera än 1 800—1 900 per år. Vid kraftverksbyggnader o. d. har man genom tekniska anordningar lyckats utsträcka den möjliga arbetstiden med ytterligare ett par hundra timmar per år. För snickare, smeder, maskinister o. d. specialarbetare uppnår den normala arbetstiden ofta den enligt åttatimmarslagen medgivna eller c:a 2 400 tim. per år (förutom viss övertid).

Huvuddelen av framställningen upptages av en utförlig lönestatistik beträffande statens anläggningsarbetare och därmed jämförliga arbetargrupper under de senaste tio åren. Härvid meddelas icke blott fastställda timlönssatser, utan jämväl uppgifter rörande den faktiska arbetsförtjänsten, vilken påverkas särskilt därav, att inom väg- och vattenbyggnadsbranschen arbetet till 70 à 75 % utföres på ackord. Arbetsinkomsten har uträknats såväl per

Diagr. II. Levnadskostnadernas och arbetslönernas fluktuationer 1913—1923.



timme som per vecka, och detta särskilt därför, att under det senaste decenniet veckoarbetstiden vid såväl de offentliga som de privata byggnadsarbetena reducerats från 57 till 48 timmar, eller med 16 %. Dessa år hava även utmärkts av ett starkt skiftande penningvärde, och med hänsyn härtill har man genom jämförelse med en lämpligt avvägd levnadskostnadsindex sökt reducera nominallönen till reallön.

En översiktlig bild av huvudresultaten av dessa lönestatistiska beräkningar ger diagram II. Härav framgår, att ända till år 1919 lönestegringen var mindre än levnadskostnadsökningen, men att därefter förhållandet blivit det motsatta. Sålunda har de senaste årens löneutveckling tills vidare medfört en viss höjning av arbetarens reallön i jämförelse med förhållandena före världskriget.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 568 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under andra kvartalet 1924 lämnas i omstående tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till förut lämnad redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att såväl detalj- som partipriserna i Sverige under de sista månaderna undergått någon sänkning och att partiprisindexen, vare sig man räknar med kommerskollegii eller Svensk finanstidnings siffror, fortfarande legat lägre än den allmänna levnadskostnadsindexen.

Jämförelsen mellan de tre skandinaviska länderna (*tab. B*) kan ej heller denna gång utsträckas längre än till senaste årsskiftet, enär de norska och danska halvårssiffrorna ej ännu publicerats.

Av de i *tab. C* redovisade länderna företedde Sverige, Finland, England, Tyskland, Förenta staterna, Kanada och Australien under årets första kvartal sjunkande levnadskostnader, medan däremot prisstegring förmärktes i Norge, Frankrike, Belgien, Holland, Schweiz, Italien och Sydafrika. Under det nu tilländalupna andra kvartalet har utvecklingen ändrats såtillvida, att levnadskostnaderna i Tyskland åter börja gå uppåt — under förra delen av juni förmärktes dock åter en sjunkande tendens — medan i övrigt en nedgång framträder i alla de länder, från vilka levnadskostnadssiffror kunnat erhållas.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex									Svensk Finanstidnings (G. H T:s) partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Samtl. råvaror	Samtl. fabrikat	Vegetabil. livsm.	Animal livsm.	Fodermedel	Bränsle	Textilvaror (råvar. o. fabrik.)	Lädervaror (råvar. o. fabrik.)	
juni/juli 1915	(115)	122	·		·	·	·	·	·	·	·	145
» 1916	(130)	136	·		·	·	·	·	·	·	·	183
» 1917	159	175	·		·	·	·	·	·	·	·	239
» 1918	219	261	·	·	·	·	·	·	·	·	·	334
» 1919	257	319	·	·	·	·	·	·	·	·	·	324
» 1920	270	294	375	381	370	271	285	293	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	212	231	230	212	189	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	153	192	183	157	161	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	151	176	149	145	140	153	213	127	160
dec./jan. 1924	176	164	160	150	169	138	158	138	148	216	127	150
mars/apr. »	173	162	162	149	174	143	148	142	156	225	131	154
apr./maj »	·	159	161	147	173	141	142	145	152	227	131	156
maj/juni »	·	159	160	147	171	139	146	144	146	227	129	151
juni/juli »	171	158	158	143	170	138	146	134	136	227	126	149

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	·	113	·	·	·	·	·	·	·	·	·	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	·	150	·	·	·	·	·	·	·	·	·	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	·	·	·	·	·	·	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	·	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
dec./jan. 1924	162	178	181	192	201	187	226	173	258	229	462	255	198	160	291	255	329	206
mars/apr. »	160	178	183	192	173	185	241	176	276	236	462	275	·	·	·	·	·	·
juni/juli »	155	178	182	192	173	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	·	116	·	125	·	·	·	·	·	·	105	97	105	108
» 1916	(130)	·	136	·	148	·	·	·	·	·	·	118	102	112	116
» 1917	159	·	155	·	180	·	·	·	142	·	·	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	·	203	·	·	·	183	·	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	·	208	·	238	·	195	·	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	·	252	·	341	453	217	·	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	219	·	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	184	5392	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	169	765000	334	419	173	165	491	170	146	131	148
dec./jan. 1924	176	236	209	1152	177	125 bilj.	345	470	178	168	499	173	150	133	148
mars/apr. »	173	249	·	1123	173	107 »	365	510	179	170	521	170	145	134	147
apr./maj »	·	·	·	1100	171	112 »	·	498	·	·	522	·	142	—	·
maj/juni »	·	·	·	1099	169	115 »	·	485	·	·	518	·	—	—	·
juni/juli »	171	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet · betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Kollektivavtalens lönesatser under andra kvartalet 1924.

Under årets andra kvartal hava tillkommit följande mera omfattande avtalsuppgörelser:

För *flottningsföretagen* i Norrland och Dalarna, avseende älv-, sjö- och bäckflottningar, men icke skiljeställen, fördes under mars och april månader centrala förhandlingar i Stockholm om nya avtal, vilka den 26 april ledde till uppgörelse. Härigenom kommo för första gången till stånd enhetliga allmänna bestämmelser för avtal vid ifrågavarande arbeten. De allmänna bestämmelserna, vilka innehålla stadganden om arbetets ledning, arbetstid, s. k. liggetidsersättning, avlönings utbetalande, olycksfall och sjukvård, förhandlingsordning m. m., äga giltighet till den 1 februari 1926. Beträffande de lokala löneavtalen överenskoms om prolongation av förutvarande avtal i de norrländska älvarna, medan inom Dalälvarnas flottningsförenings verksamhetsområde timlönerna höjdes till paritet med övriga flodområdens eller med 5—10 öre i olika flottleder. Timlönerna äro:

i bäst belägna flottleder	70 öre
i sämre » »	75 »
i sämst » » (obygd)	80 »

De lokala avtalen gälla till den 1 febr. 1925 med fyra månaders uppsägningstid.

Inom *kvarnindustrien* upprättades i början av maj månad nytt riksavtal med giltighetstid till den 1 maj 1925. Veckolönerna, som höjdes å olika platser med 10 till 17 %, äro för manliga arbetare, som fyllt 19 år:

Stockholm	63 kr.
Gävle, Göteborg, Malmö	60 »
Halmstad, Hälsingborg, Kristianstad, Landskrona, Norrköping, Nyköping, Trelleborg, Uppsala, Örebro	56 »
Falkenberg, Kalmar, Ystad, Åtvidaberg	53 »
Alster, Löddeström	50 »

Vid *jästfabrikerna* ha nya avtal träffats för tiden 1 juni 1924—1 juni 1925, innebärande vissa förhöjningar å förutvarande veckolöner. Dessa löner äro:

	Göteborg, Rotebro	Gävle	Uppsala	Nässjö
Diverse arbetare	63	—	—	56
Fabriksarbetare	66	63	59	58
Eldare m. fl.	69	66	62	61
Kvinnlig arbetare	44	—	—	—

Inom *byggnadsindustrien* träffades, såsom nämndes i redogörelsen för kollektivavtalens lönesatser under årets första kvartal (häfte nr 4), uppgörelse vid förra kvartalsskiftet för murare, träarbetare och grovarbetare. Sedermera

hava nya avtal slutits jämväl för målarfacket å de flesta platser, där avtalsuppsägning hade verkställts. Timlönerna i de nya avtalen äro:

Malmö	159 öre	Uppsala	140 öre
Luleå	150 »	Kalmar	138 »
Södertälje	150 »	Norrköping	132 »
Karlstad	145 »	Hudiksvall	130 »
Sundsvall	145 »	Katrineholm	130 »
Kristinehamn	140 »	Örnsköldsvik	130 »
Linköping	140 »	Ängelholm	125 »
Ludvika	140 »	Kävlinge	120 »
Umeå	140 »	Oskarshamn	116 »

Arbetslöshetsfrågan vid 1924 års riksdag.

Den statliga hjälpverksamhetens avveckling. Med hänsyn till det förbättrade läget å arbetsmarknaden ansåg sig regeringen, enligt vad i statsverkspropositionen anfördes, icke behöva av årets riksdag begära några ytterligare anslag för arbetslöshetens bekämpande under budgetåret 1924—25. Enligt av arbetslöshetskommissionen verkställda beräkningar borde nämligen vad som ännu återstode av det vid 1922 års riksdag beviljade arbetslöshetsanslaget vara tillräckligt ej endast för verksamhetens bedrivande under budgetåret 1923—24, utan även för eventuellt påkallad nödhjälp under påföljande år. Dessutom borde av sagda anslag vissa belopp få användas till färdigställande i öppna marknaden av en del arbetsföretag, som blivit av kommissionen nedlagda i ofullbordat skick, enär de på grund av arbetslöshetens avtagande icke kunnat slutföras såsom nödhjälpsarbeten. I särskilda propositioner hemställdes sedermera till riksdagen om anvisande i sådant syfte av högst 1·75 milj. kronor för arbetsföretag, påbörjade av Norrlands statsarbeten, samt 1·35 milj. kronor för företag, tillhörande södra Sveriges statsarbeten. Framställningarna biföllos av riksdagen, och Kungl. Maj:t har därefter utfärdat närmare bestämmelser angående användningen av de anvisade medlen, av lydelse som följer:

K. kung. ang. statsbidrag till färdigställande av vissa utav Norrlands (*resp. södra Sveriges*) **statsarbeten påbörjade byggnadsföretag.**

1 §.

Väghållningsdistrikt, kommun eller annan, som med Norrlands (södra Sveriges) statsarbeten träffat avtal om utförande genom statsarbetenas försorg av visst arbetsföretag, vilket sedermera nedlagts i ofullbordat skick, må under de villkor och bestämmelser, som nedan angivas, kunna tillerkännas statsbidrag till företagets färdigställande.

[1] Talen för Göteborg utvisa dock ett motsatt förhållande, vilket beror på att av de förut innehoende hushållen endast ett fåtal blevo bostadslösa efter flyttningsdagen.

2 §.

Ansökning om statsbidrag skall ställas till Kungl. Maj:t och ingivas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Vid ansökningen skola fogas kostnadsberäkning rörande färdigställningsarbetet samt den arbetsplan, som legat till grund för det med avseende å företaget tidigare träffade avtalet mellan sökanden och Norrlands (södra Sveriges) statsarbeten. Där särskilda omständigheter sådant föranleda, må dock väg- och vattenbyggnadsstyrelsen infordra särskild plan för färdigställningsarbetet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att efter granskning av ansökningen och därvid fogade handlingar till Kungl. Maj:t överlämna desamma jämte eget utlåtande. (*I kung. ang. södra Sveriges statsarbeten har sista punkten följande lydelse:* Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att i samråd med statens arbetslöshetskommission granska ansökningen och därvid fogade handlingar samt att därefter till Kungl. Maj:t överlämna desamma jämte eget utlåtande och yttrande från kommissionen.)

3 §.

Statsbidrag beviljas av Kungl. Maj:t, som därvid jämväl fastställer arbetsplan och kostnadsberäkning.

Statsbidrag utgår med samma andel av den för färdigställningsarbetet beräknade kostnaden, som Norrlands (södra Sveriges) statsarbeten enligt det mellan sökanden och statsarbetena upprättade kontraktet skolat vidkännas av kostnaden för hela företaget; dock att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, statsbidrag må utgå med annan andel av kostnaden än nyss sagts.

Statsbidrag må ej utgå, därest sökanden till Norrlands (södra Sveriges) statsarbeten eller statens arbetslöshetskommission avgivit förklaring, att företagets slutförande icke vidare påfordras.

Statsbidrag må ej heller utgå, därest ej sökanden visar, att överenskommelse träffats mellan honom och Norrlands (södra Sveriges) statsarbeten eller statens arbetslöshetskommission angående samtliga mellanhavanden, som beröra vederbörande arbetsföretag.

4 §.

Statliga och kommunala arbetslöshetsorgan äga hänvisa arbetslösa till erhållande av arbete vid företag, till vars färdigställande statsbidrag beviljats; och skall det åligga ledningen för vederbörande företag att mottaga på sådant sätt hänvisade arbetslösa i den utsträckning, som kan komma att påfordras samt ur kostnads- eller andra synpunkter kan befinnas lämplig.

5 §.

I övrigt skola beträffande åtnjutande av statsbidrag, varom här är fråga, bestämmelserna i kungörelsen den 27 juni 1914 (nr 320) angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder och kungörelsen den 21 oktober 1921 (nr 656) angående statsbidrag till anläggande av enklare vägar i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

I anledning av en därom avlåten särskild proposition medgav riksdagen vidare, att ej förbrukade delar av de tidigare anvisade anslagen till nödhjälpsarbeten m. m. för kommunikationsverkens räkning fingo användas för färdigställande av sådana arbetsföretag vid samma verk, som igångsatts, men vid nödhjälpsarbetenas avveckling icke hunnit fullbordas.

I samband med frågan om avvecklingen av södra Sveriges statsarbeten behandlade riksdagen även i kamrarna väckta förslag angående fortsatt understödsverksamhet, för vilket ändamål av skilda motionärer ifrågasatts ett

anslag å 10 milj. kronor. Under hänvisning till arbetslöshetskommissionens och regeringens tidigare uttalanden i frågan ansåg sig statsutskottet böra avstyrka dessa förslag, som också av riksdagen avslogos.

Arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Under åberopande av bl. a. den av socialförsäkringskommittén verkställda utredningen i frågan framlades å socialdemokratiska riksdagsgruppens vägnar i båda kamrarna motioner med förslag till lag om statsbidrag till arbetslöshetskassor. Motionärernas lagförslag skilde sig från kommitténs i denna tidskrift tidigare refererade förslag (årg. 1923, sid. 93) väsentligast i avseende på villkoren för erhållande av understöd, understödets och statsbidragets storlek samt kontrollen över kassornas verksamhet. Bl. a. hade sålunda strukits de av kommittén föreslagna inskränkningarna i understödsrätten för arbetare, som vore indirekt berörda av arbetskonflikt eller vägrat på erbjudna villkor mottaga nödhjälpsarbete, ävensom bestämmelsen om socialstyrelsens befogenhet att utse ordförande i arbetslöshetskassas styrelse; vidare hade understödets maximibelopp höjts från 1/2 till 2/3 av den vanliga dagsinkomsten samt uteslutits bestämmelsen om statsbidragets begränsning till högst 15 kronor per år och medlem.

Förslaget hänsköts till sammansatt stats- och lagutskott och blev här med 9 röster mot 7 avstyrkt. Inom majoriteten, som bestod av samtliga de borgerliga partiernas utskottsrepresentanter, hade dock de två frisinnade förstakammarledamöterna von Koch och Kvarnzelius avgivit ett särskilt yttrande, vari framhölls önskvärdheten av att en lösning av den föreliggande frågan snarast möjligt måtte komma till stånd, men samtidigt betonades nödvändigheten av att tillbörligt beaktande dessförinnan ägnades de senaste årens erfarenheter rörande arbetslöshetspolitiken i in- och utlandet (bl. a. arbetslöshetskommissionens snart väntade verksamhetsberättelse). Innan man skrede till en definitiv lösning av arbetslöshetsproblemet, borde vidare uppmärksamhet ägnas ej endast försäkringsfrågan, utan även andra vägar för arbetslöshetens bekämpande, särskilt genom beredande av arbetstillfällen för den arbetskraft, som ej kunde erhålla sysselsättning å den öppna marknaden. Vid frågans avgörande i riksdagen segrade utskottets mening i båda kamrarna, och avslogs sålunda motionärernas förslag med 69 röster mot 37 i första kammaren och 74 röster mot 72 i andra kammaren.

Utredning om beredskapsorganisation. Då utskottet i sin motivering förutsatte fortsatta utredningar rörande den framtida, statliga arbetslöshetspolitiken, blevo den 6 juni arbetslöshetskommissionens nuvarande ledamöter — herrar Cederborg, Enblom, Hagman, Paues och Holmström — tillkallade att inom socialdepartementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag beträffande motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten. Beträffande riktlinjerna för den blivande utredningen gjordes av statsrådet följande uttalande, som i huvudsak innebär en anslutning till de av kanslirådet von Koch och landshövding Kvarnzelius i utskottet framförda synpunkterna:

Jämlikt av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag har socialförsäkringskommittén den 30 december 1922 avgivit betänkande och förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor. Den del av kommitténs förslag, som avser statsbidrag till arbetslöshetskassor, innebär ett system av arbetslöshetsförsäkring, grundat på bidrag av statsmedel till sammanslutningar, bildade av arbetarna själva. Beträffande detta förslag till arbetslöshetsförsäkring voro redan inom kommittén meningarna mycket delade. Två av kommitténs ledamöter avstyrkte förslaget helt och hållet, och tre ledamöter förordade uppskov med förslagets genomförande. Över förslaget hava sedermera yttranden avgivits av socialstyrelsen, samtliga länsstyrelser samt en del korporationer. I de flesta av de avgivna yttrandena avstyrkes förslaget eller påyrkas uppskov med genomförandet av detsamma.

Frågan om arbetslöshetsförsäkring och sättet för dess anordnande är just för närvarande föremål för mycken uppmärksamhet i flera främmande länder, och under den tid, som förflutit, sedan socialförsäkringskommittén avgav sitt nyssnämnda förslag i ämnet, hava åtskilliga nya planer och uppslag på detta område sett dagen utomlands. Innan jag tager ställning till berörda fråga, har jag därför ansett erforderligt att låta verkställa en kompletterande utredning i saken genom studium av de erfarenheter, som på senaste tid vunnits i förevarande avseende i vissa främmande länder. Ifrågavarande kompletterande utredning har redan påbörjats.

Utan avbidan å resultatet av den undersökning angående arbetslöshetsförsäkringen, som sålunda igångsatts, torde det emellertid nu vara anledning att utreda, huruvida icke det under kristiden i vårt land utbildade systemet för arbetslöshetens bekämpande genom anordnande av allmänna arbeten skulle kunna bevaras samt utvecklas och anpassas för mera normala tidsförhållanden. Ifrågavarande system torde i och för sig innebära betydande fördelar och vara särskilt lämpat för vårt land, där stora, lätt tillgängliga arbetsmöjligheter finnas i exempelvis arbete för vård av våra skogar samt för förbättrande av våra vägar. För att kunna taga ställning till frågan om arbetslöshetens motverkande på grundval av försäkring synes det följaktligen vara av vikt, att äga kännedom om vilka resultat i samma riktning som kunna uppnås genom organisation av allmänna arbeten för arbetslösa.

Ehuruväl de ekonomiska förhållandena i världen alltjämt äro osäkra och opåräknade svårigheter således fortfarande kunna tänkas uppkomma, torde vi dock nu stå vid övergången till normala förhållanden på arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill synes mig tidpunkten nu vara inne för en utredning i den av mig nyss antydda riktningen.

Ifrågavarande utredning lärer böra avse frågan, på vilket sätt man lämpligast skulle kunna anordna en beredskap för ingripande vid tillfällen, då arbetslöshet påkallar anordnandet av allmänna arbetsföretag. Särskilt torde det vara erforderligt att utreda, vid vilka tillfällen ett statligt ingripande till arbetslöshetens bekämpande bör ske, huru ett sådant ingripande bör organiseras samt vilka arter av arbetsföretag, som för ändamålet böra komma till användning. Vid utredningen torde särskilt böra beaktas önskvärdheten av att kostnaderna för organisation och arbetsledning vid de arbeten, som anordnas, hållas så låga som möjligt.

Den sålunda ifrågasatta utredningen lärer lämpligen böra utföras av inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga. Utredningen torde böra så anordnas, att den mycket betydande erfarenhet, som statens arbetslöshetskommission under sin verksamhet samlat på detta område, bliver vederbörligen tillgodogjord.

Den norska arbetsstridens avslutning.

I tredje häftet av denna tidskrift lämnades en orienterande redogörelse för de arbetskonflikter, som föregått och föranlett den stora lockouten i Norge i februari detta år. De förväntningar man på många håll torde hyst, att lockoutförklaringen skulle påskynda avgörandet av de redan pågående arbetstvisterna, gingo ingalunda i uppfyllelse. Tvärtom gavs härmed signalen till en med hänsyn till sin omfattning oerhört långvarig och segsliten arbetsstrid. När arbetet efter lockoutens avblåsning återupptogs den 27 maj, hade konflikten för de arbetargrupper, som senast dragits in däri, varat jämt tre månader, och den sedan slutet av oktober 1923 pågående järnarbetarstrejken var redan sju månader gammal.

Under hela mars och april månader pågick kraftmätningen, utan att några bestämdare utsikter till en uppgörelse kunde skönjas. Parterna förde en del förhandlingar sinsemellan, men visade å ingendera sidan någon benägenhet att jämka sina en gång intagna ståndpunkter eller röja i vilka hänseenden en kompromiss vore möjlig. Å arbetsgivarsidan hade man förskansat sig bakom två bestämda krav som förhandsvillkor för en uppgörelse: upphävandet av den olagliga järnarbetarstrejken och pekuniära garantier från arbetarorganisationerna till förebyggande av framtida avtalsbrott; man ifrågasatte garantibelopp av upp till 100 kronor per arbetare. Från fackförbundens sida avvisades enstämmigt detta krav, vars framförande ingalunda ansågs motiverat av den under exceptionella förhållanden uppkomna järnarbetarstrejken, utan uppfattades såsom ett direkt uttryck för misstroende mot fackföreningsrörelsen, så mycket mer som yrkandet första gången framförts icke gentemot järnarbetarna, utan i samband med underhandlingarna inom stuverifacket. Under förhandlingarna gjordes från arbetsgivarsidan redan på ett tidigt stadium vissa antydningar om att garantikravet skulle kunna återtagas, därest järnarbetarna gottgjorde sitt avtalsbrott genom att oförbehållsamt återupptaga arbetet, men då de strejkande alls icke ville höra talas om en dylik kapitulation, förföll denna kompromissmöjlighet. Inom stortingskretsar diskuterades möjligheten att bringa denna tvistepunkt ur vägen genom en skärpt lagstiftning mot avtalsbrott, i vilket fall arbetsgivarna förmodades vara villiga att avföra frågan från förhandlingsordningen. I mitten av april väntades allmänt, att regeringen skulle framlägga lagförslag i sådan riktning, och från landssekretariatet avgavs i anledning därav en framställning till regeringen, vari hävdades, att en dylik lagstiftning för fackorganisationerna framstode såsom lika osympatisk som arbetsgivarnas garantikrav och antagligen skulle leda till att inga kollektivavtal vidare upprättades. Då någon avspänning av konflikten på nämnda väg sålunda ej kunde förutses, förföll hela denna fråga.

Riksmedlingsmannen hade under konfliktens förlopp naturligtvis uppehållit ständig kontakt med de stridande parterna. Det dröjde emellertid ända till den 7 maj, innan medlingsarbetet bragts så långt, att något meddelande därom kunde offentliggöras. Sagda dag utfärdades en presskommuniké med tillkännagivande, att ett medlingsförslag framlagts och påföljande dag skulle behandlas av parternas ombud. Förslaget, vars innebörd hemlighölls, intill dess parternas svar avgivits, innebar, att järnarbetarstrejken omedelbart skulle avblåsas, att övriga lockouter, strejker och sympatistrejker skulle upphöra från tidpunkt, varom resp. huvudorganisationer kunde träffa överenskommelse, samt att omedelbart efter arbetets återupptagande förhandlingar skulle inledas om nya avtal, efter de den 1 april utgångna.

I samband med framställandet av detta förslag gjorde riksmedlingsmannen beträffande arbetsgivarnas garantikrav till protokollet det uttalandet, att han med hänsyn till landsorganisationens förklaring, att ingångna avtal skola hållas, och arbetar-

representanternas hävdande av att däri låge tillfredsställande och tillräckliga garantier för framtida tariffer, funne dessa uttalanden i förening med arbetets upptagande inom järnindustrien utgöra ett så bestämt avståndstagande från olagliga konflikter i framtiden, att garanti därigenom syntes vunnen för träffade avtals hållande i helgd.

Med hänsyn till konflikten i transportarbetarfacket, inom vilket den försiggångna medlingen icke kunnat bringa parterna så nära varandra, att förslag till nya tariffer kunnat framläggas, föreslog förlikningsmannen, att dessa tariffer måtte fastställas genom frivillig skiljedom. Förutsättningen för förslaget var, att arbetet inom detta fack skulle återupptagas samtidigt som inom de övriga facken.

Från arbetsgivarsidan förklarades, att man trots de principiella betänkligheterna mot tariffrevisionens och särskilt lönefrågans dragande under skiljedom dock funne sig kunna antaga förslaget med hänsyn till den stora betydelse konfliktens biläggande hade för samhället i dess helhet.

På arbetarsidan begärde man uppskov med svars avgivande för att bliva i tillfälle att höra landsorganisationens representantskap.

Detta beslöt att förkasta förlikningsmannens förslag, men framställde såsom en grundval för konfliktens lösning ett förslag av den innebörd, att igångsatta lockouter, sympatistrejker och övriga strejker — däri inbegripet järnarbetarstrejken — skulle avblåsas och tidpunkten för arbetets återupptagande fastställas av vederbörande huvudorganisationer, att före arbetets återupptagande överenskommelse borde träffas för stuveriarbetarna samt att efter arbetets återupptagande förhandlingar omedelbart skulle påbörjas rörande utlupna tariffer. Vidare innehöll förslaget en bestämmelse, att när utkast till överenskommelse i konflikten uppgjorts, detta skulle till behandling överlämnas till alla fackföreningar, som berördes av strejkerna eller lockouterna.

Efter framläggandet av sagda förslag meddelade förlikningsmannen, att han icke kunde följa den där uppdragna linjen för konfliktens avveckling och därför icke såge sig i stånd att fortsätta medlingen. Såsom skäl härför anfördes, att landsorganisationen begärt, att alla strejker och lockouter, däribland också järnarbetarstrejken, skulle samtidigt avblåsas, liksom att varje förbund — även järn- och metallarbetarförbundet — skulle ha i sin makt att begära säkerhet på förhand för att de nya tariffer, om vilka överenskommelse kunde träffas, skulle gälla från arbetets återupptagande. Landsorganisationen hade sålunda, framhölls det, icke i något avseende tagit avstånd från den olagliga konflikten inom järnindustrien, utan förbehållit sig att framlägga varje förslag, även frågan om järnarbetarstrejkens avblåsning, till omröstning bland samtliga fackförbunds medlemmar.

Medlingsförsöket hade sålunda misslyckats, men fick ett efterspel, som visade, att fredsviljan även å arbetarsidan varit större, än det avvisande svaret till förlikningsmannen givit anledning att förmoda. Omedelbart efter förhandlingarnas avbrytande uppstod nämligen inom arbetarpressen en häftig diskussion om innebörden av det svar, som från landsorganisationens ombud lämnats förlikningsmannen, och gjordes gällande, att medlingens misslyckande egentligen berott på ombudens missvisande utläggning av representantskapets beslut. Detta hade nämligen i själva verket ej alls inneburit något ovillkorligt fasthållande vid kravet på retroaktiv tillämpning av de nya avtalen, utan det hade tvärtom — i strid mot den av landssekretariatets majoritet förfäktade meningen — uttryckligt beslutats att uppgiva nämnda villkor, vilket man insåg skulle omöjliggöra konfliktens lösning. I anledning av den uppkomna tolkningstvisten framställdes yrkande på representantskapets återinkallande, vilket emellertid avslogs av landssekretariatet. Emellertid avbröts tvisten om denna punkt genom ett direkt ingripande av socialministern Klingenberg, som tydligen funnit den förda diskussionen ge bevis för att tidpunkten för konfliktens lösning nu trots allt vore inne. Vid sammanträde inför socialministern den 20 maj beslöto båda parterna att till omröstning bland organisationernas medlemmar utsända ett av ministern framlagt nytt medlingsförslag, och den 24 maj meddelades, att detta förslag nu vore definitivt godkänt, av arbetarna med 10 672 röster mot 8 247. Tisdagen den 27 maj återupptogs därefter arbetet.

Den sålunda antagna uppgörelsen skilde sig från det föregående förslaget förnämligast däruti, att transportarbetarkonflikten undantogs från fredsslutet och förbehölls särskild medling. Med avseende å järnarbetarna hade uppgörelsen i övrigt erhållit en mera tilltalande formulering, i det denna arbetargrupp uttryckligen angavs skola återupptaga arbetet på samma gång som övriga arbetare och icke — såsom i förlikningsmannens förslag — nämndes i en viss särställning. Uppgörelsen innebar alltså intet uttalat domslut i den omtvistade frågan om järnarbetarstrejken.

Den stora frågan blev nu, om järnarbetarna, som till större delen röstat mot uppgörelsen, skulle böja sig för majoriteten inom de övriga fackförbunden och på utsatt dag återgå till arbetet. Det s. k. aktionsutskottet, som hela tiden lett strejken, med undanskjutande av förbundsstyrelsen, proklamerade efter uppgörelsen, att järnarbetarna trots allt icke skulle återgå till arbetet, utan fortsätta striden, till dess alla strejkbrytare avlägsnats, alla förutvarande arbetare utan trakasserier återtagits och antagliga lönevillkor erhållits. Efter en förnyad omröstning, vars resultat ej offentliggjorts, tillkännagavs emellertid ett par dagar senare, att utskottet beslutat arbetets återupptagande på alla de arbetsplatser, där strejkbrytarna avlägsnats och inga trakasserier ägde rum, varemot den öppna striden på övriga platser borde fortsättas. Resultatet av denna order torde i praktiken ha blivit, att det stora flertalet järnarbetare utan vidare dröjsmål återupptogo arbetet.

Sedan den allmänna uppgörelsen sålunda genomförts, löstes den kvarstående konflikten vid hamnarna utan vidare komplikationer. Den 31 maj framlades medlingsförslag för hamnarna i Östlandet och den 3 juni liknande förslag för Västlandet. Efter företagen omröstning meddelades från arbetarna, att det senare förslaget bifallits, det förra däremot avslagits. Riksmedlingsmannen fortsatte emellertid förhandlingarna och kunde den 12 juni ånyo framlägga ett nytt, något modifierat medlingsförslag, som efter företagen omröstning godkändes av båda parterna. Lördagen den 14 juni träffades därefter uppgörelse även i detta fack, och avvärjdes därmed också faran för ett återuppblossande av striden inom industrien — en risk, som i händelse av en fortsatt transportarbetarkonflikt varit ganska överhängande, då allt vid hamnarna lossat gods betraktats såsom blockerat och arbetarna i fabrikerna säkerligen vägrat att taga någon befattning därmed. Uppgörelsen medförde för transportarbetarna en löneförhöjning med inemot 5 % jämte vissa ändringar i bestämmelserna om övertids arbete. Sedan en del tvistepunkter rörande de strejkandes återanställning ordnats, upptogs arbetet måndagen den 30 juni.

Vid betraktandet av särskilt händelserna under konfliktens sista skede faller det genast i ögonen, att en våldsam kamp pågått inom arbetarnas egna led och i mer än ett hänseende påverkat deras hållning även utåt. Vad som ligger bakom detta är naturligtvis den pågående kraftmätningen mellan de socialdemokratiska och kommunistiska riktningarna, av vilka den sistnämnda ytterligare är splittrad i två inbördes fientliga fraktioner. En bild av situationen, sådan den ter sig ur socialdemokratisk synpunkt, lämnas av en bland denna riktnings målsmän, redaktören Oskar Pedersen, uti en artikel i »Fackföreningsrörelsen» (den 12 juni 1924), däri bl. a. anföres följande:

»Att de politiska striderna inom den norska arbetarrörelsen i hög grad påverkat utvecklingen av konflikten tycks vara otvivelaktigt. Om den saken torde också alla även inom fackföreningsrörelsen vara eniga. Att gå till arbetsinställelse utan förhandlingar, utan organisationsmässig behandling av tvistefrågorna, är ju den lära, som de s. k. revolutionära inom norsk arbetarrörelse ha predikat allt sedan år 1912. Läran om den »direkta aktionen» och de nya kampmetoderna har varit Alfa och Omega i den agitation, som de »revolutionära» ha bedrivit, sedan Martin Tranmæl började bliva deras ledare. Och just detta tillvägagångssätt är det, som nu har experimenterats. Rivaliteten mellan de två kommunistpartierna, av vilka det ena, Tranmæls parti, uteslutits ur Moskvainternationalen, medan det andra, Scheflos parti, bildar den norska sektionen av den kommunistiska internationalen, har även otvivelaktigt spelat en betydande roll under konflikten och haft

stor betydelse för dess utveckling och förlopp. Redan från första ögonblicket informerades Moskva om järnarbetarnas strejk, och 100 000 kr. ställdes omedelbart, telegrafiskt till förfogande såsom understöd åt de strejkande. Upprepade gånger under konflikten ha de strejkande järnarbetarna röstat om, huruvida arbetet skulle återupptagas, så att man kunde få slut på storkonflikten och så att de icke i månader skulle behöva göra anspråk på solidaritet från 50 000 arbetare för den olagliga och avtalsstridande, även mot arbetarnas egna stadgar stridande strejkens skull. Men varje gång ha järnarbetarna vägrat att återupptaga arbetet. Och varje gång ha Moskvakommunisterna såsom stöd för sin agitation mot arbetets återupptagande ställt i utsikt rysk penninghjälp eller löften om insamling av medel genom de kommunistiska partierna och fackföreningsminoriteterna i olika länder.

En annan sak, som även hänger samman med de politiska striderna, har också spelat en stor roll, nämligen landsorganisationens internationella förbindelser. Den norska landsorganisationen står som bekant utanför fackföreningsinternationalen. Det har lyckats den kommunistiska förtalsagitationen att uträtta så mycket, att landsorganisationen nu står helt och hållet isolerad. Men det har inte lyckats att få landsorganisationen att ansluta sig till den s. k. röda fackföreningsinternationalen i Moskva. Och detta har varit en källa till mycken sorg för de rättrogna Moskvakommunisterna. De ha därför begagnat järnarbetarstrejken såsom exempel på hur den »revolutionära» fackföreningsrörelsen går lös på arbetsgivarna i motsättning till den »reformistiska». Järnarbetarstrejken har förhärligats såsom den »revolutionära» strejken, och man har agiterat med att den skulle — genom förklaring av generalstrejk från landsorganisationens sida — utvecklas till den utslagsgivande kampen, striden om själva samhällsmakten. På detta sätt uppstod den dagliga tävlingen mellan de två kommunistpartierna om att visa »revolutionär radikalism». Under det att denna strid försiggick, sade arbetsgivarna: Vi gå inte med på någon lösning av striden, innan järnarbetarna återgått till arbetet och den avtalsstridiga strejken slutat. Och socialdemokraterna voro tysta åskådare. Som senare skall påvisas kommer emellertid denna konflikt att sannolikt giva anledning till splittring även av den fackliga rörelsen i Norge. Och som synes ha de Moskvatrogna kommunisterna med avsikt arbetat hän emot en dylik splittring, som skall möjliggöra att den »röda» fackliga internationalen får fotfäste i Norge!!

Betraktar man denna strid endast som en dragkamp, kan man nog säga, att ingendera parten har segrat eller förlorat. Förlikningen var en kompromiss. Arbetarna förlorade kampen såtillvida, att de till slut måste gå med på att upphäva järnarbetarstrejken — storkonfliktens orsak! Å sin sida uppgåvo arbetsgivarna garantikraven och nöjde sig med en försäkran från arbetarpartens sida, att kollektivavtalen skola hållas.

Men denna egendomliga storkonflikt har inte i främsta rummet varit en strid om realiteter. Ingen fackföreningsman med någon erfarenhet skall kunna förneka, att lönenedsättningen vid de mekaniska verkstäderna i Kristiania, som nu genom förlikningsförslagets antagande accepterats, sannolikt skulle ha kunnat undvikas, därest inte arbetarna omedelbart hade nedlagt arbetet, utan låtit den saken behandlas på stadgeenligt och organisationsmässigt sätt. Transportarbetarkonflikten kan man se bort ifrån, då den inte lösts gemensamt med storkonflikten, utan fortfarande pågår. Resultatet blir då, att 60 000 arbetare ha varit i konflikt tretton veckor, därför att några tusen järnarbetare på desorganisatoriskt sätt praktiserat teserna om den »direkta aktionen».

Med anledning av förlikningen ha Moskvakommunisterna utfärdat en bannbulla över de fackföreningsrörelsens förtroendemän, som yrkat på förlikningsförslagets antagande. Man kräver, att hr Ole O. Lian skall avlägsnas från ordförandeposten i landsorganisationen. Man har ur partiet uteslutit dettas vice ordförande, järn- och metallarbetarförbundets förtroendeman hr Halvard Olsen. Man har vidare uteslutit grovarbetarförbundets förtroendeman hr Joh:s Ødegaard. Man har under senaste tiden utan uppehåll agiterat för generalstrejk i stället för förlikning. Och man skall nu sannolikt komma att öppna en våldsam kampanj emot landsorganisationen och snarast möjligt söka splittra denna för att bliva i tillfälle att bilda kommunistiska fackorganisationer i anslutning till den »röda» internationalen.»

Den nya amerikanska invandringslagen.

Av generalkonsul *Olof Lamm*, New York.

Striden om ny immigrationslagstiftning är över för denna gång. Presidenten har nämligen den 26 maj 1924 sanktionerat den förut av såväl senaten som representanternas hus antagna »Immigration Act of 1924».

Utgången betecknar en seger för anhängarna av skärpta restriktioner mot immigrationen, i första rummet måhända för den mångårige ordföranden i immigrations- och naturalisationsutskottet i representanternas hus Albert Johnson från staten Washington och hans kolleger från västkusten.

Den nya lagen är beräknad att åstadkomma en betydande reduktion i antalet invandrare. Under det fiskalår, som slutade den 30 juni 1922, mottogos 239 337 immigranter, under det därpå följande, som alltså slutade den 30 juni 1923, mottogos 337 544, och under det nu snart tilländalupna fiskalåret kommer antalet mottagna immigranter att ännu mera närma sig det tillåtna maximiantalet 357 803. Enligt den nya lagen beräknas maximiantalet, d. v. s. summan av de olika ländernas årskvoter, till ungefär 169 000. Härtill kommer ett antal s. k. non-quota immigranter, vilket svårligen kan på förhand beräknas.

Lagen innehåller, som kommer att framgå av den detaljerade redogörelse, som nedan skall lämnas, vissa bestämmelser, vilka avses kunna tillämpas tidigast den 1 juli 1927, och enligt dessa skulle ett ännu lägre maximital för immigrationen, nämligen 150 000 bliva gällande. Det bör måhända för tydlighetens skull uttryckligen påpekas, att de ovan lämnade siffrorna icke innefatta invandrarna från Kanada, Mexiko och andra länder, på vilka 1921 års kvotlag icke har tillämpning. Invandringen från dessa senare länder är högst betydande. Under det fiskalår, som slutade den 30 juni 1923, mottogos enbart från Kanada över 117 000 invandrare och från Mexiko närmare 64 000.

Enligt den nya lagen torde kvoten för Sverige, vilken ju hittills varit 20 042, för de närmaste tre fiskalåren bliva bestämd till ungefär 9 700, med möjlighet likväl för non-quota immigranter att dessutom vinna inträde. På grund av den avfattning klausulen om non-quota immigranter slutligen erhållit, kommer emellertid antalet svenska invandrare tillhörande denna kategori icke att bliva betydande.

Under den förra kongressen hade inom utskottet för immigrations- och naturalisationsfrågor i representanternas hus arbetet på utformandet av ett förslag till ny immigrationslag pågått, och vid den nu sittande kongressens början framlades såväl i senaten som representanternas hus resultatet härav i form av en bill.[1] Detta förslag — känt under namnet Johnsonbillen — var avsett att, i olikhet med vad som varit fallet med 1921 års lag, för obestämd längre tid framåt reglera immigrationen. Två andra huvudpunkter i förslaget voro antagandet av 1890 års census såsom basis för kvotberäkningen och fastslåendet av regeln om att ingen utlänning, som är utestängd från förvärvandet av amerikansk medborgarrätt, skall kunna vinna tillträde till landet som immigrant. Mot användandet av 1890 års census ävensom mot andra huvudpunkter i Johnsonbillen hade en minoritet inom utskottet reserverat sig och framlagt sin kritik i ett särskilt yttrande. Även frånsett denna sålunda tydligt uttryckta divergerande opinion funnos av allt att döma inom utskottet vitt skilda meningar. Det torde inom utskottet icke hava saknats förespråkare för den helt visst av åtskilliga kongressmedlemmar omfattade åsikten, att immigrationen helst borde helt avstängas, åtminstone för någon kortare tid.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 290.

Så snart Johnsonbillens bestämmelser blivit kända, började diskussionen och agitationen i immigrationsfrågan att taga ny fart, och den offentliga debatten, som snart tog ansenliga proportioner, utgjordes till en mycket stor del av protester mot förslagets huvudpunkter. De flesta av anmärkningarna, som sålunda framfördes, kunde hänföras till några av följande tre grupper. En mängd protester kommo nämligen, för det första, från enskilda och sammanslutningar tillhörande de syd- och östeuropeiska nationaliteterna, som gjorde gällande, att antagandet av 1890 års census vore ett försök att genom en försåtlig bestämmelse utestänga så många som möjligt av de syd- och östeuropeiska immigranterna och innebure en mannamån, ovärdig det amerikanska samhället och föranledd av falska slutsatser om de olika nationaliteternas värde för Amerika. Den häftigaste oppositionen mot Johnsonbillen kom från detta håll, och den understöddes av protester från flera länders regeringar. — För det andra anmärktes, att förslagets upphöjande till lag skulle på ett beklagligt sätt återverka på det vänskapliga förhållandet till vissa främmande makter, och framhölls, att det med skäl kunde sägas, att antagandet av Johnsonbillens bestämmelser skulle kränka bestående överenskommelser med andra länder. Som det längre fram visade sig, hystes denna uppfattning på ledande administrativt håll. — Slutligen framfördes för det tredje invändningar mot Johnsonbillens pretention på att formulera Förenta staternas immigrationspolitik för längre tid framåt. Invändningarna av detta slag kommo från personer och sammanslutningar, som gjorde anspråk på att hava självständigt studerat immigrationsproblemet och på att intaga en opartisk hållning vis-à-vis de olika nationaliteternas förmenta olika värde som immigranter. Representanter för en sådan uppfattning voro vissa vetenskapsmän och sammanslutningar, exempelvis National Industrial Conference Board och Chamber of Commerce of the United States. Dessa gjorde gällande, att formulerandet av en permanent immigrationspolitik nödvändiggjorde ytterligare omfattande studier, och förordade därför fortsatt tillämpning av 1921 års lag samt igångsättande av en utredning på bred basis.

Under den omnämnda diskussionen kunde man icke undgå att observera, att huvudpunkterna i Johnsonbillen hade jämförelsevis få försvarare. Det saknades för ingen del förespråkare för en kraftig restriktion av immigrationen, vilket ju också är Johnsonbillens mål, men jämförelsevis få uttalanden kommo till synes, som direkt understödde den form, varunder principen i förslaget kommit till uttryck. Secretary of Labor Davis tillkännagav vid flera tillfällen sina varma sympatier för restriktiva och selektiva bestämmelser, men förhöll sig neutral beträffande frågan om den lämpligaste grunden för kvotberäkningen.

På grund av dessa omständigheter — den våldsamma oppositionen och det lama försvaret — föreföll det vid flera tillfällen, som om Johnsonbillen icke hade utsikter att bliva antagen. Icke desto mindre vunno emellertid de bestämmelser, som ovan betecknats såsom billens huvudpunkter, kongressens bifall. Det är likväl att märka, att genom att senaten i förslaget införde bestämmelser om förändrade grunder för kvotberäkningen, avsedda att kunna tillämpas efter tre års förlopp, senaten icke kan sägas hava givit sitt bifall till användandet av 1890 års census annat än som en temporär basis för kvotberäkningen. Senatens oförbehållsamma bifall till principen om att inga immigranter, som icke kunna förvärva amerikansk medborgarrätt, skola mottagas, synes däremot för framtiden införliva en annan av Johnsonbillens huvudpunkter med immigrationslagstiftningen.

Sista dagarna i december och första hälften av januari månad var utskottet i representanternas hus sysselsatt med att hålla »public hearings», varigenom vissa sakkunniga och en del representanter för oppositionen mot Johnsonbillen bereddes tillfälle att framföra sina synpunkter. Det dröjde därefter rätt länge, innan frågan företogs till avgörande.

Representanternas hus antog, som väntat var, sitt utskotts förslag utan nämnvärda stridigheter. I senaten däremot uppstodo en del komplikationer. Dels framlade näm-

ligen en medlem av senatens immigrationsutskott, Reed från Pennsylvania, det förut berörda förslaget om en annan princip för kvotberäkningen, dels gjordes från japanska regeringens sida, i samråd med statssekreterare Hughes och presidenten, ett försök att förmå senaten att modifiera regeln om att inga immigranter, som icke kunna vinna amerikansk medborgarrätt, skulle vinna tillträde. Efter det att detta försök misslyckats, sökte Hughes och presidenten erhålla ett uppskov med den ifrågavarande bestämmelsens ikraftträdande för att under mellantiden kunna upptaga diplomatiska förhandlingar med Japan och åvägabringa en överenskommelse till befästande av det goda förhållandet länderna emellan. Den japanske ambassadörens inblandning samt Hughes' och presidentens föreställningar hade emellertid som bekant ingen framgång, och exklusionsklausulen antogs mycket snabbt med stor majoritet.

Härefter vidtogs sammanjämkning av de av senaten och representanternas hus antagna, sinsemellan något olika förslagen. Senatens delegerade gingo med på att i den slutliga lagen åter införa den av representanternas hus antagna klausulen om nonquota immigranter, och husets delegerade godkände senatens regler om förändrad kvotberäkning efter den 1 juli 1927.

Slutligen sanktionerade presidenten, som ovan nämnts, den nya lagen, trots exklusionsklausulen, samt offentliggjorde samtidigt ett »statement», beräknat i främsta rummet att göra ett fördelaktigt intryck i Japan.

Sådan lagen nu står, utgör den en högst betydelsefull ny länk i kedjan av amerikanska immigrationslagar. Den upptager från föregående lagstiftning kvotprincipen som medel för kvantitativ begränsning av immigrationen och innebär så till vida ingen nyhet, men den tillämpar denna princip på delvis annat sätt än förut skett. Den söker förverkliga önskemålet om ett urval bland immigranterna, ehuru den bestämmer mycket litet angående enligt vilka grunder urvalet skall ske. Den ställer på annat sätt än förut immigration och naturalisation i samband med varandra. Den innehåller åtskilliga bestämmelser till undvikande av olägenhet och lidande för immigranterna, och den betecknar på denna punkt en given förbättring. Den avser slutligen att möjliggöra strängare kontroll mot olaglig invandring samt mot missbruk av undantagsbestämmelser, t. ex. angående studievistelse, ehuru dessa föreskrifter av vissa skäl, som nedan skola antydas, torde bliva föga effektiva.

Huruvida lagen på alla punkter betecknar ett framsteg, därom är givetvis ännu för tidigt att yttra sig. Det återstår att se, om såsom en följd av nedsättningen i tillåtna antalet immigranter den olagliga invandringen kommer att tilltaga, huruvida sållningen av immigranterna kommer att av konsulerna handhavas på ett sätt, som förverkligar önskemålet om ett lämpligt urval, samt icke minst huruvida de bestämmelser, varav vissa europeiska folkgrupper och deras stamfränder i Amerika ävensom japanerna känt sig särskilt träffade, komma att medföra ytterligare misstämning mot Amerika än den, som redan kommit till uttryck, och — såsom av så många förespåtts — skola leda till betänkliga konsekvenser av ena eller andra slaget. Lagens anda är utan tvivel sådan, att den tämligen väl uttryckes i slagordet »Amerika åt amerikanarna», och står sålunda bl. a. i motsats till de på sistone till uttryck komna strävandena att få immigrationen betraktad som en internationell angelägenhet.

Det torde icke vara nödvändigt att nu närmare ingå på de bestämmelser, som enligt sin ordalydelse avse att från den 1 juli 1927 och därefter för framtiden reglera immigrationen. Dessa bestämmelser avse, i allra största korthet uttryckt, att med utgångspunkt från ett visst maximiantal immigranter beräkna och fördela årskvoterna med ledning av en uppskattning av Förenta staternas hela vita befolknings härstamning från olika nationaliteter. I betraktande särskilt av den omständigheten, att detta förslag framställdes i senaten i sista stund och sålunda jämförelsevis litet blivit utrett angående bestämmelsens innebörd och utförbarhet, kan man mycket väl tänka sig, att den icke kommer till användning i sin nuvarande form. I varje fall torde bestämmelsen komma att föranleda en hel del diskussion under de närmaste åren, när-

mare belysande dess antagliga verkan, varför tillfälle torde komma att erbjuda sig att framdeles återkomma till densamma. Bestämmelsens tillämpning förutsätter en vidlyftig statistisk utredning angående den vita befolkningens härstamning, och en viktig del av det arbete, som skulle företagits, därest den från vissa håll påyrkade stora utredningen av immigrationsspörsmålet igångsatts, kommer sålunda att utföras, ehuru så att säga på en omväg.

Utgången i kongressen torde för de flesta, som sökt utifrån följa frågans behandling, hava varit en överraskning. Man hade särskilt väntat sig, att senaten skulle motsätta sig så långt gående restriktioner som de i Johnsonbillen föreslagna. Denna förmodan var emellertid oriktig. Det förslag, som senaten för sin del antog, innan sammanjämkningen började, var nämligen till och med mera restriktivt än Johnsonbillen.

Det torde vara av ett visst intresse att söka spåra anledningarna till denna senatens hållning. Den på vissa håll uttalade meningen, att senaten skulle handlat förnämligast i indignation över de många illa sedda försöken att påverka dess beslut, torde i betraktande av dess ihärdiga fasthållande vid sin ståndpunkt, även sedan stormen över den japanska inblandningen något bedarrat, icke hava mycket fog för sig. I stället kan man peka på vissa andra omständigheter, som till stor del förklara utgången.

För det första är numera så att säga problemställningen i fråga om immigrationen en annan än den tidigare varit. Denna förändring, som karakteriseras av en fördjupad insikt om att befolkningsfrågan och det därmed förknippade immigrationsproblemet äro av den mest utomordentliga betydelse för Amerika, har försiggått så småningom under de senaste åren, men dess resultat framträda i lagstiftningen fullt tydligt först i och med den nu antagna lagen.

Ännu för ett år sedan var det icke ovanligt att finna arbetsgivarna och arbetarna framställda såsom de förnämsta antagonisterna i immigrationsfrågan, de förra påyrkande tillgång till utländskt »cheap labor» och de senare avogt stämda mot en stark immigration, vilken kunde sänka de amerikanska arbetarnas löner och levnadsstandard. När därför i den offentliga diskussionen om Johnsonbillen och i de under lagens behandling i kongressen gjorda uttalandena denna motsättning endast helt obetydligt framträdde, betecknade detta en förändring. De industriledare, som kanske ännu se problemet endast ur arbetsgivarsynpunkt — detta uttryck fattat i den begränsade betydelsen ekonomiskt intresse av »cheap labor» — hava överhuvudtaget knappast framträtt med sina synpunkter.

Det torde icke kunna bestridas, att den ökade insikten om att immigrationsproblemet bör betraktas ur mera än en synpunkt och behandlas som ett av de för Amerikas framtid viktigaste problemen, betecknar ett slags uppvaknande till bättre förståelse av en av Amerikas livsfrågor och icke endast en övergående strömning. Det är å ena sidan visserligen sant, att frågorna om de olika rasernas och nationaliteternas egenskaper samt spörsmålet om assimilation dem emellan — om en sådan överhuvudtaget i egentlig mening kan äga rum — i viss mån har blivit ett studium på modet i Amerika, vilket förhållande ådagalägges bl. a. av de i så gott som varje nummer av de ledande tidskrifterna nu förekommande artiklarna i sådana ämnen, men detta intresse torde å andra sidan återspegla amerikanarnas bekymmer för sin befolkningsfråga och såsom sådant vara ett beaktansvärt symptom. Det finnes utan tvivel bland amerikanare med intresse för denna fråga en fruktan, att den gamla nu helt diskrediterade uppfattningen av Amerika som »a melting pot» utövat ett ödesdigert inflytande och att redan alltför många representanter för olika raser och nationaliteter lämnats tillträde till och delaktighet i det amerikanska samhället. Under sådana förhållanden är det helt naturligt, att beträffande immigrationslagstiftningen en reaktion förmärkes i restriktiv riktning. Allt flera amerikanare torde övergå till den uppfattningen, att någon biologisk sammansmältning av de olika nationaliteterna, genom gif-

termål mellan individer av olika nationaliteter, icke kommer att äga rum i större utsträckning. De enda medlen att befordra homogenitet i det amerikanska samhället anses därför vara spridande av kännedom om engelska språket och om amerikanska samhällsförhållanden bland de invandrade. Immigrantens avsikt att låta sig naturaliseras eller hans vägran därtill uppfattas som det främsta vittnesbördet om hans sinnelag, om hans avsikt att låta sig införlivas med det amerikanska samhället eller motvilja däremot. Man anser — huruvida med rätt eller orätt skall lämnas därhän — att en oerhörd skillnad föreligger mellan de olika nationaliteternas så att säga sociala assimilabilitet och att en avgörande gräns kan dragas mellan de nord- och västeuropeiska folken å ena sidan samt de syd- och österuropeiska å den andra. Möjligen är denna generalisering orättvis mot vissa folk inom den syd- och österuropeiska gruppen, men opinionen för ytterligare begränsning har varit stark, och restriktionisterna hava accepterat Johnsonbillen som ett lämpligt medel. Av det här anförda förklaras även relationen mellan immigration och naturalisation i Johnsonbillen.

Det är troligt, att även de ledande industrimännen i viss mån påverkats av uppfattningen om immigrationen som social faktor. Det är också troligt, att de industrimän, som icke varit mottagliga för dessa skäl, i varje fall insett, att framförandet av fordran på utländskt »cheap labor» varit inopportunt för tillfället, och därför, utan att hava övergivit sin uteslutande ekonomiska syn på immigrationen, tigit stilla. Härom är för närvarande svårt att döma.

Vissa omständigheter finnas emellertid även, som tyda på att Amerikas ekonomiska fördel av den europeiska immigrationen numera faktiskt är betydligt mindre än förut.

För det första torde ett studium av immigrationsstatistikens tabeller över de under senaste åren mottagna europeiska immigranternas yrkesfördelning ådagalägga, att numera en betydligt mindre del faller inom de kategorier, för vilka storindustrien kan hava användning i form av »cheap labor». Följande siffror, hämtade ur »Annual Report of the Commissioner General of Immigration», göra icke anspråk på att vara resultatet av något sådant studium, men torde kunna tjäna att belysa det gjorda uttalandet.

Antalet i Amerika mottagna och antalet därifrån avresta immigranter, klassificerade som arbetare (»laborers») fiskalåret 1 juli 1922—30 juni 1923

	Mottagna	Avresta
Skandinaver	2 956	272
Engelsmän, skottar, irländare	9 463	890
Fransmän	4 949	206
Tyskar	2 794	198
Judar	2 379	67
Spanjorer, portugiser	2 231	3 373
Polacker	2 010	2 209
Italienare	14 328	14 411
Mexikanare	36 255	836

En betydande del av immigranterna utgöres av åldriga föräldrar, hustrur och barn till här bosatta immigranter. Dessa upptagas i statistiken under beteckningen »no occupation». De representera givetvis icke något väsentligt tillskott av industriell arbetskraft, åtminstone icke till en början, utan komma att underhållas av de här bosatta immigranterna.

Vidare torde erinras om de uppgifter, som under den senaste tiden framlagts rörande de kostnader, vilka de federala myndigheterna och de olika staterna få ikläda sig för underhåll av invandrade främlingar, som vårdas å sjukhus, sinnessjukanstalter och övriga institutioner. De av Dr. Mac Laughlin framlagda beräkningarna, förut omnämnda i generalkonsulatets skrivelse den 19 januari 1924 (och även anförda i

svenska tidningar), hava från flera håll stämplats som ovederhäftiga och missledande, men desamma torde, i förening med annat material av samma innehåll, hava haft ett visst inflytande på såväl opinionen som kongressens hållning.

Ett ganska anmärkningsvärt faktum, som statistiken också belyser, är den stora invandringen av mexikanare. Det finnes även andra vittnesbörd om riktigheten av den på sina håll uttryckta uppfattningen, att mexikanarna äro på väg att i betydligt större utsträckning än förut tagas i bruk som »cheap labor» både inom industrien och jordbruket. Tillräckligt material för ett omdöme härom saknas emellertid ännu. Man kan därför endast framkasta den förmodan, att många arbetsgivare, som anlägga uteslutande ekonomiska synpunkter på immigrationen, för närvarande vända sig till det mexikanska »cheap labor» och därmed till största delen förlorat intresse för den europeiska invandringen. Om detta är förhållandet, kommer den omständigheten, att den nya lagen icke äger tillämpning på immigrationen från Mexiko, förmodligen snart att framstå som ett missförhållande. Secretary of Labor Davis har redan under lagens behandling framställt krav på att den skulle göras tillämplig på alla länder utan undantag och att import av bl. a. mexikanska arbetare skulle få äga rum först efter tillstånd från Department of Labor.

Så länge immigrationen till Förenta staterna från främmande länder på samma kontinent icke är underkastad kvantitativ begränsning och mexikanare i stor utsträckning lämnas tillträde som non-quota immigranter, motverkas också i avsevärd grad strävandena att utestänga alla de folkslag, vars införlivande med det amerikanska samhället anses erbjuda särskilda svårigheter.

En översikt skall härefter lämnas av den nya lagens bestämmelser. För vinnande av större överskådlighet har lagens uppställning icke följts, utan de olika bestämmelserna hava sammanförts efter sitt innehåll, under vissa i lagen icke använda rubriker.

I. Lagens giltighetstid, förhållande till övrig lagstiftning m. m.

Lagens benämning är *Immigration Act of 1924*. Den träder i kraft den 1 juli 1924 och gäller för obestämd tid. Vissa bestämmelser hava trätt i kraft redan i och med lagens sanktionerande. Inresetillstånd (immigration visa) samt tillstånd att återvända till Amerika efter kortare uppehåll i annat land (permit) kan utfärdas i överensstämmelse med de nya bestämmelserna även före den 1 juli 1924, men är icke giltigt för inresa före nämnda datum (Sec. 31).

Den nya lagen skall ansluta sig till förut gällande immigrationslagstiftning och icke träda i stället för densamma. Den skall tillämpas tillsammans med gammal lagstiftning, och alla förut gällande föreskrifter, som icke nu bliva otillämpliga, skola iakttagas jämte den nya lagens bestämmelser (Sec. 25). Lagen supplerande »rules and regulations» förutsättas skola utfärdas (Sec. 24).

II. Bestämmelser om begränsning av immigrationen samt om uteslutande av vissa personer från tillträde till landet.

Beräkning av invandringskvoterna. Kvotprincipen ligger fortfarande till grund för den kvantitativa begränsningen av immigrationen. Den kvot, som under fiskalåret skall tillämpas för ett visst såsom särskild nationalitet betraktat folk, skall utgöra 2 % av antalet i Förenta staterna icke födda individer av samma nationalitet, vilka vid 1890 års folkräkning voro bosatta i »continental United States», d. v. s. unionens

stater och District of Columbia. Minsta årskvoten för någon nationalitet skall dock utgöra 100 (Sec. 11 a).

För nationalitet är födelseorten avgörande; kolonier, lydländer och självstyrande dominions, vilka separat upptagits i 1890 års census, skola betraktas såsom särskilda länder. Från huvudregeln kunna vissa undantag göras till förmån för hustrur och barn, vilka enligt regeln skulle anses hava annan nationalitet än mannen resp. fadern (Sec. 12 a). Särskilda regler givas för övervinnande av svårigheter härrörande från uppkomsten av nya, av Förenta staterna erkända stater och för territoriella förändringar mellan förut existerande stater efter 1890 (Sec. 12 c).

Det åligger de amerikanska utrikes-, handels- och arbetsdepartementen att gemensamt beräkna årskvoterna enligt givna regler. Resultatet skall meddelas presidenten, som sedan genom en kungörelse skall offentliggöra de sålunda fastställda kvoterna. Dessa skola sedan vara »final and conclusive for every purpose». Beräkningarna skola varje år revideras med hänsyn till eventuellt påkallade förändringar, och presidenten skall varje år offentliggöra resultatet (Sec. 12 b, d och e).

Kvotberäkning efter den 1 juli 1927. I Sec. 11 b återfinnas bestämmelserna om annan grund för kvotberäkningen efter den 1 juli 1927. Dessa innebära, att för det fiskalår, som då börjar, och för varje därpå följande fiskalår kvoten för ett visst såsom särskild nationalitet betraktat folk skall betecknas med ett tal, som förhåller sig till 150 000 (det antagna maximiantalet immigranter årligen) som antalet år 1920 i »continental United States» bosatta personer av samma nationella ursprung förhåller sig till hela antalet i »continental United States» år 1920 bosatta personer. Samma minimikvot som förut, nämligen 100, skall gälla. Vid verkställandet av dessa beräkningar av i »continental United States» bosatta personer skall emellertid bortses från vissa element i Förenta staternas befolkning, nämligen

1) immigranter från Kanada, Newfoundland, Mexiko, Kuba, Haïti, Dominikanska republiken, Panamakanalzonen, något av de självständiga länderna i Central- och Sydamerika samt dessas avkomlingar,

2) utlänningar, som icke kunna vinna amerikansk medborgarrätt, och deras avkomlingar,

3) avkomlingar av slavar samt

4) avkomlingar av indianer.

Det är särskilt angivet, att beräkningen av det antal personer, som genom födsel eller härstamning leda sitt ursprung till ett visst land utom Förenta staterna, icke skall utföras genom undersökning av enskilda individers förfäder eller avkomlingar, utan skall baseras på statistiska beräkningar och tillgängliga uppgifter om befolkningsökningen för olika nationaliteter (Sec. 11 b, c och d). Beräkningarnas verkställande åligger utrikes-, handels- och arbetsdepartementen, och resultatet skall kungöras av presidenten. Förutsättningen för att de nya grunderna skola, som i lagen avsetts, börja tillämpas den 1 juli 1927 är, att presidenten senast den 1 april 1927 utfärdar den omförmälda kungörelsen. Därest denna utfärdas senare, kan den nya beräkningsgrunden icke börja tillämpas förrän från och med det nya fiskalår, som infaller näst efter förloppet av nittio dagar från kungörelsens datum. Den sålunda bestämda kvoten skall sedermera icke ändras annat än i följd av upptäckten av fel eller nödvändigheten att vidtaga justeringar på grund av territoriella förändringar (Sec. 11 e).

Inresetillstånd (Immigration visa). Den för en viss nationalitet bestämda kvoten innebär, även bortsett från möjligheten, att kvoten icke helt tages i anspråk, icke med nödvändighet, att det i kvoten angivna antalet immigranter hit inkommer. Kvoten betyder endast, att högst ett däremot svarande antal »immigration visas» få utfärdas. Bestämmelsen härom kompletteras med föreskriften, att under varje kalendermånad av fiskalåret högst en tiondel av antalet för året avsedda immigration visas få utställas (Sec. 11 f). Denna bestämmelse avser att åstadkomma en jämnare fördelning av im-

migranterna över hela året. Alldeles jämn kan den emellertid icke bli, då immigration visas komma att göras giltiga för viss tid, inom vilken immigranten kan välja tidpunkt för sin resa. Utlämnade immigration visas, som av en eller annan anledning förfalla, komma inga andra immigranter tillgodo (Sec. 18).

Från Förenta staterna uteslutna invandrare. Den viktiga regeln att ingen utlänning »ineligible to citizenship» skall mottagas i Förenta staterna, såvida han icke antingen faller utanför kategorien immigranter eller är en non-quota immigrant, återfinnes i Sec. 13 c. Till upplysning angående vilka personer, som falla under termen »ineligible to citizenship», må nämnas, att Förenta staternas Supreme Court har avgjort, det undersåtar från vissa länder i Orienten icke lagligen kunna här naturaliseras, emedan de gällande bestämmelserna måste tolkas såsom begränsande rätten till naturalisation till »free white persons and to aliens of African nativity and to persons of African descent» (Revised Statutes Sec. 2169). Vidare finnas lagbestämmelser, som i andra fall utesluta naturalisation. Dessa avse bl. a. personer, som återkallat avgiven förklaring om avsikt att bliva amerikansk medborgare, i ändamål att undgå militärtjänst, samt vissa desertörer.

Sec. 13 a angiver vidare följande kategorier såsom uteslutna från tillträde, nämligen immigrant som

1) icke innehar giltigt immigration visa (undantagandes barn, som fötts efter det föräldrarna erhållit visa),

2) icke tillhör den i eget immigration visa angivna nationaliteten,

3) icke är att betrakta som non-quota immigrant, ehuru angiven såsom sådan i eget immigration visa, eller

4) träffas av exklusionsbestämmelse i annan gällande lag (exempelvis befinnes fysiskt undermålig eller illitterat).

Denna klausul har huvudsakligen intresse såsom klargörande på vilka punkter examination av immigranternas kvalifikationer fortfarande skall äga rum vid framkomsten till Förenta staterna.

En av humanitära skäl förestavad regel gives för fall, där skäl till avvisning föreligger enligt de nyss angivna punkterna 2) och 3). Om immigranten nämligen kan antagas vid avresan hava varit i god tro, kan Secretary of Labor, under förutsättning av att obrukade immigration visas finnas att tillgå, undantagsvis lämna immigranten tillträde (Sec. 13 d och e).

Invandring över landgränserna. I Sec. 17 föreskrives, att ingen utlänning skall lämnas tillträde till Förenta staterna från närliggande främmande länder (ex. Kanada och Mexiko), såvida han icke kan bevisa, att han antingen

1) inrest till eller vistats inom detta land åtminstone två år före sin anhållan om inresetillstånd till Förenta staterna, eller

2) transporterats till detta land av ett ångbåtsbolag, som förbundit sig att för befordrande av resande till Förenta staterna underkasta sig samma bestämmelser, som gälla för de ångbåtsbolag, som befordra passagerare direkt till hamnar i Förenta staterna.

En liknande bestämmelse fanns i 1917 års Immigration Act. The Commissioner General of Immigration skall i samråd med Secretary of Labor underhandla om avtal av angivna innehåll med ångbåtsbolagen.

III. Klassificeringen av de resande.

Kategorien immigrant omfattar varje utlänning, som reser från en plats utanför Förenta staterna med detta land som destination, med undantag likväl av

1) en i främmande regerings tjänst anställd person, hans familj, tjänare och anställda,

2) en utlänning på tillfälligt besök som turist, i affärer eller för nöjes skull,

3) en utlänning stadd på direkt genomresa,

4) en utlänning, som förut lagligen inkommit i landet och reser från en plats i Förenta staterna till en annan genom närliggande främmande land,

5) en bona fide utländsk sjöman, anställd i denna egenskap å till Förenta staterna anländande fartyg, som önskar där temporärt landstiga endast för att söka ny hyra,

6) en utlänning, som äger inresa i Förenta staterna för att endast idka handel i överensstämmelse med ett gällande handels- och sjöfartsavtal (Sec. 3).

Immigranterna indelas i quota och non-quota immigranter.

Non-quota immigranter äro följande, nämligen:

1) ett ogift barn under 18 år eller hustrun till en person, som vid ingivandet av den för sådana familjemedlemmars inresa nödvändiga ansökan till Commissioner General of Immigration är amerikansk medborgare och bosatt här i landet,

2) en immigrant, som förut lagligen inkommit i landet och återvänder från tillfälligt besök i annat land,

3) en immigrant född i Kanada, Newfoundland, Mexiko, Kuba, Haïti, Dominikanska republiken, Panamakanalzonen eller oberoende land i Central- eller Sydamerika, ävensom hans hustru och ogifta barn under 18 år, därest de åtfölja honom eller senare inresa till honom,

4) en immigrant, som under åtminstone två år före ansökan om inresetillstånd har varit präst i något kyrkosamfund och vill resa till Förenta staterna i denna egenskap, eller varit lärare (»professor») vid skola, akademi, seminarium eller universitet och ämnar besöka Förenta staterna i denna egenskap; likaså en sådan resandes hustru och ogifta barn under 18 år, därest de medfölja eller senare inresa till honom, samt

5) en immigrant, som är bona fide studerande, åtminstone 15 år gammal, som vill inresa uteslutande för studier vid skola, college, akademi, seminarium eller universitet.

Beträffande den sistnämnda punkten märkes, att läroanstalten skall av den blivande eleven angivas, att Secretary of Labor skall hava lämnat tillstånd till mottagandet av elever från andra länder och att det skall åligga varje sådan läroanstalt att vid risk av förlust av det givna tillståndet till Secretary of Labor anmäla, när en främmande elev avslutar sina studier (Sec. 4).

Alla immigranter, som ej äro att betrakta som non-quota immigranter, äro quota immigranter. Det är i lagen särskilt angivet, att en person, som icke i lagen uttryckligen är angiven som non-quota immigrant eller icke-immigrant, icke får lämnas tillträde såsom tillhörande dessa kategorier (Sec. 5). Denna bestämmelse torde kunna förklaras av den under den gamla lagen uppkomna tvekan, huruvida en persons egenskap av immigrant utom kvoten skulle komma även hans familjemedlemmar till godo. (Jfr generalkonsulatets rapport den 3 mars 1924 angående bl. a. fallen Markarian och Gottlieb, Soc. Medd. årg. 1924, sid. 293.)

Vid utställande av immigration visas skall företräde lämnas vissa personer, nämligen

1) en quota immigrant, som är ett ogift barn under 21 år, fader, moder, man eller hustru till en amerikansk medborgare, som är minst 21 år gammal, samt

2) en quota immigrant kunnig i jordbruk, hans hustru och hans av honom underhållna barn under 16 år, därest de medfölja eller senare inresa till honom.

De under 1) uppräknade immigranterna hava ingen företrädesrätt över de under 2) angivna. Antalet fall, varå företrädesrätten tillämpats, får ej överstiga hälften av årskvoten. Företrädesrätten skall tillämpas i den kalendermånad, under vilken den blivit (av härvarande amerikanska myndigheter) konstaterad. Såvida antalet tillåtna immigration visas för denna månad redan utfärdats, skall den tillämpas under månaden därefter (Sec. 6).

IV. Handläggningen av ansökningar om inresetillstånd.

Immigrantens ansökan om immigration visa skall göras genom ifyllande av visst formulär i två exemplar. I ansökningen skall immigranten uppgiva:

riktigt och fullständigt namn, ålder, kön och ras;
födelseort och datum;
boningsort under de närmast föregående fem åren;
huruvida han är gift eller icke, samt i förra fallet hustruns resp. mannens och barnens namn och boningsort;
yrke;
signalement;
förmåga att tala, läsa eller skriva;
föräldrarnas namn och adress samt, därest ingen av dem lever, namn och adress på närmaste släkting i hemlandet;
landstigningshamnen i Förenta staterna;
eventuell annan slutlig destinationsort
huruvida han har biljett till resans slutmål;
huruvida han reser till någon släktiпg, och i så fall dennes namn och fullständiga adress;
ändamålet med resan;
den tid han ämnar vistas i Förenta staterna;
huruvida han avser att slå sig ned för alltid i Förenta staterna;
huruvida han någonsin varit i fängelse eller åtnjutit fattigvård;
huruvida han eller någon av hans föräldrar någonsin varit intagen å anstalt eller hospital för sinnessjuka.

Immigranten skall även avlämna två fotografier. Därest immigranten gör anspråk på att behandlas såsom non-quota immigrant, skall han dessutom angiva skälen därför (Sec. 7 a och b, Sec. 2 b).

Immigranten skall, heter det vidare i lagen, såvitt möjligt tillhandahålla två exemplar av sin »dossier, prison record and military record», två bestyrkta avskrifter av födelseattest och två exemplar av alla andra tillgängliga »public records», som föras rörande honom av myndigheterna i hans eget land. Ett exemplar av dessa handlingar skall permanent vidfästas ansökningen. Om beträffande en före den 1 september 1924 gjord ansökning det befinnes, att immigranten redan erhållit vanlig visering på sitt pass och är ur stånd att anskaffa enligt den nya lagen erforderliga handlingar, kunna fordringarna på sådana handlingars företeende eftergivas (Sec. 7 c).

Immigranten skall vidare uppgiva, huruvida han faller inom någon av de kategorier, som äro utestängda från tillträde. Dessa kategorier skola i detalj angivas på formuläret (Sec. 7 d).

Båda exemplaren av ansökningen skola i närvaro av konsulatstjänsteman undertecknas och uppgifterna bekräftas med ed. Immigrant under 18 år får icke själv underteckna eller med ed bestyrka ansökan. En avgift av 1 dollar skall erläggas i samband med ingivande av ansökan (Sec. 7 f, g och h).

De inkomna ansökningarna skola granskas av konsuln, och denne skall därefter avgöra, vilka immigranter som skola erhålla immigration visas. Konsuln utfärdar, med iakttagande av alla givna föreskrifter, särskilt naturligtvis den kvantitativa begränsningen, i regel på egen hand immigration visas till såväl quota som non-quota immigranter (Sec. 8). I vissa fall fordras dock bemyndigande från utrikesdepartementet, innan immigration visa får av konsuln utlämnas. Dessa fall skola nedan närmare angivas.

Rörande principerna för utdelandet av immigration visas säger lagen endast följande: »Immigration visa skall ej utfärdas, om det av immigrantens uppgifter eller företedda handlingar framgår, att immigranten icke kan vinna tillträde under immigrationslagarna, om ansökningen icke uppfyller givna föreskrifter eller om konsuln vet eller har anledning antaga, att immigranten icke kan vinna tillträde» (Sec. 2 f). Efter den företagna nedsättningen i kvoterna är det sannolikt, att även antalet in-

kommande, fullt oklanderliga ansökningar kommer att vida överstiga tillgängliga antalet immigration visas. Man frågar sig då, huru konsuln skall utöva sin beslutanderätt. Skola de inkomna ansökningarna avgöras i den ordning de mottagits, eller skall konsuln från de under en viss månad inkomna ansökningarna utvälja vissa särskilt lämpliga immigranter och gå förbi de övriga ansökningarna samt vidare nästa månad förfara på samma sätt? Eller skall man på konsulatet neka mottaga flera ansökningar, då under en månad tillräckligt antal inkommit?

Det torde härav framgå, att lagen åtminstone erbjuder möjlighet till ett godtyckligt urval bland immigranterna, och det skall bli intressant att se, i vad mån man begagnar sig av denna möjlighet.

Den prövning, som konsuln utför, är för ingen del slutgiltig. Immigranten kan fortfarande vid ankomsten avvisas. Detta utsäges tydligt i Sec. 2 g, och framgår också av den förut omförmälda bestämmelsen i Sec. 13 a.

Avgiften för immigration visa är 9 dollars (Sec. 2 h).

Den hittills använda termen »immigration visa» tarvar närmare förklaring. Den betecknar den handling, som immigranten erhåller som bevis på att han underkastats granskning på konsulatet och tillsvidare godtagits. Denna handling består av det ena exemplaret av immigrantens ansökan, med fotografi och alla ingivna handlingar vidfästade samt försett med påteckning av konsuln. Denna påteckning skall särskilt angiva, huruvida innehavaren godtagits såsom quota immigrant eller som non-quota immigrant, ävensom giltighetstiden (Sec. 2 a och b).

Inresetillståndet är nämligen giltigt endast för viss tid. Denna tid skall senare angivas, lagen sätter endast en maximigräns av fyra månader. För frågan, huruvida tillståndet begagnats inom giltighetstiden, är tidpunkten för fartygets avgång från den sista hamnen före ankomsten till den amerikanska kontinenten avgörande (Sec. 2 c). Vid ankomsten till Förenta staterna skall immigranten avlämna sitt immigration visa, som skall förses med vissa anteckningar och dossieras i arbetsdepartementet (Sec. 2 e).

Immigranten skall innehava pass, men visering av detta skall icke ske. När immigration visa utfärdats, skall emellertid å passet, utan särskild avgift, noteras numret och datum å hans immigration visa (Sec. 2 d).

De ovan antydda fall, då immigration visa icke får av konsuln utfärdas förrän efter bemyndigande av utrikesdepartementet, äro två, nämligen:

1) då immigranten är ett ogift barn under 18 år eller hustru till en här bosatt amerikansk medborgare och åberopar denna omständighet för tillträde såsom non-quota immigrant,

2) då immigranten påyrkar företräde till vanligt immigration visa på grund av släktskap med amerikansk medborgare (Sec. 9 a).

Den amerikanske medborgare, som sålunda åberopats av immigranten, skall nämligen före eller i samband med immigrantens ansökan ingiva en till Commissioner General of Immigration ställd »petition», i vilken han lämnar personliga uppgifter om sig själv och om immigranten samt förklarar sig kunna och vilja ansvara för att immigranten icke kommer att falla det allmänna till last (Sec. 9 b). Uppgifterna och förklaringen skola bekräftas med ed, avgiven inför någon, som äger med laga verkan mottaga ed. Handlingar skola bifogas, enligt vad som i särskilda bestämmelser kommer att föreskrivas. Samma »petition» kan omfatta flera immigranter. Den skall åtföljas av en förklaring från två eller flera trovärdiga amerikanska undersåtar av visst i lagen angivet innehåll (Sec. 9 c och d). Den ingivna »petitionen» skall prövas av Commissioner General of Immigration och Secretary of Labor, och därest den bifalles, skall utrikesdepartementet bemyndiga konsuln att utfärda immigration visa eller tillämpa företrädesrätt (Sec. 9 e).

V. Bestämmelser om inresa för återvändande, här bosatta utlänningar.

Här vistande utlänning, som avser att för viss tid avresa till annat land, må hos Commissioner General of Immigration anhålla om ett särskilt certifikat, kallat permit, därvid han skall uppgiva tiden för sin bortovaro och resans ändamål. Denna ansökan skall bekräftas med ed och åtföljas av sökandens fotografi i två exemplar (Sec. 10 a).

Om vid ansökans prövning befinnes, att sökanden lagligen inkommit i landet och att ansökningen gjorts »in good faith», skall permit utställas, giltigt för återresa till Förenta staterna inom viss angiven tid, högst ett år. Permit skall innehålla innehavarens signalement och bära hans fotografi. Giltighetstiden för permit kan förlängas för sex månader i taget, när skäl därför visas. Avgiften för permit skall vara 3 dollars. Det skall avlämnas vid återkomsten till Förenta staterna (Sec. 10 b—e).

Permit befriar såsom regel icke från skyldigheten att före återresan hos amerikansk konsul uttaga non-quota immigration visa. Dessa resande äro likväl befriade från skyldigheten att på konsulatet förete de av vanliga immigranter fordrade handlingarna — »dossier» etc. (Sec. 7 c). Möjlighet finnes dock enligt lagen att befria resande av denna kategori från skyldigheten att förvärva immigration visa (Sec. 13 b). Omfattningen av detta undantag kommer att framgå av bestämmelser, som senare eventuellt komma att utfärdas. Resande, som på sådant sätt kunna komma att befrias från skyldighet att uttaga immigration visa, skola i stället begära passvisering (Sec. 2 d).

VI. Bestämmelser om deportation samt om vissa garantier mot kringgående av lagen.

Rätten att deportera en utlänning, som hittills reglerats genom bestämmelserna i 1917 års Immigration Act, utvidgas genom bestämmelsen i den nya lagens Sec. 14, däri föreskrives, att varje utlänning, som vid någon tidpunkt efter ankomsten till Förenta staterna befinnes vid sin inresa icke hava varit berättigad inkomma under den nya lagen eller att hava här kvarstannat utöver den medgivna tiden, skall anhållas och deporteras på sätt Sec. 19 och 20 av 1917 års lag föreskriva. Secretary of Labor kan beträffande barn, vars fader eller moder är amerikansk undersåte, medgiva visst undantag från regeln om deportation (Sec. 14). En utlänning, som olagligen inkommit i landet före den 1 juli 1924, må deporteras i överensstämmelse med föreskrifterna i 1921 års lag (Sec. 30).

Tillträde till Förenta staterna, vilket medgivits på grund av en undantagsbestämmelse — vare sig detta inneburit, att den resande behandlats som icke-immigrant eller non-quota immigrant — skall gälla endast för viss tid, vilken i kungörelse skall närmare fastställas, och vara underkastat vissa villkor. De amerikanska myndigheterna vilja härigenom skaffa sig säkerhet för att den ifrågavarande personen vid tidens utgång eller vid upphörande av den status, på grund av vilken inresa medgivits (t. ex. en elevs avslutande av studier vid viss läroanstalt), verkligen avreser ur landet. Åtminstone i vissa fall skall lämnande av »bond» till säkerhet för bestämmelsernas iakttagande kunna påfordras (Sec. 15).

Det förefaller rätt svårt att inse, huru dessa bestämmelser skola kunna bliva effektiva. Detsamma gäller även bestämmelserna om deportation. Man kan givetvis icke gå alltför bröstgänges tillväga mot alla resande, och så länge registrering av här vistande utlänningar icke blivit införd, kommer utövandet av den önskade kontrollen alltid att stöta på stora svårigheter.

VII. Bestämmelser om utländska sjömän.

Önskan att stävja rymningarna från främmande fartyg i amerikanska hamnar har kommit till uttryck i lagens Sec. 19 och 20.

Till en början gives regeln, att en sjöman, som icke lagligen kan vinna tillträde till landet (ex. en kines), icke skall kunna inkomma annat än för viss kortare tid eller för sjukhusvistelse (Sec. 19). Denna bestämmelse motsvarar Sec. 32 i 1917 års Immigration Act.

Vidare föreskrives, att befälhavare, som försummar att å sitt fartyg kvarhålla en utländsk sjöman, till dess föreskriven inspektion av de amerikanska myndigheterna ägt rum, eller att efter inspektionen kvarhålla ombord eller deportera en sjöman, beträffande vilken de amerikanska myndigheterna givit sådan föreskrift, skall plikta 1 000 dollars för varje avviken sjöman. Fartyget kan icke utklareras, förrän böterna erlagts eller säkerhet därför ställts. Den omständigheten, att en viss sjöman, som anlänt till Förenta staterna å fartyget, icke återfinnes å dess förteckning över besättningen vid utgåendet eller blivit av befälhavaren rapporterad som rymmare, skall utgöra »prima facie evidence» om försummelse att kvarhålla sjömannen eller att såsom föreskrivet deportera honom (Sec. 20).

Dessa bestämmelser hava uppväckt en viss oro hos befälhavare och redare, vilken även kommit till uttryck i pressen. Det torde emellertid av lagtexten framgå, att bestämmelsen icke får så fattas, som skulle befälhavare och redare vara underkastade denna avsevärda plikt för varje förrymd sjöman. Bestämmelsen får antagas äga tillämpning endast i de fall, då sjöman tillåtes avvika i strid mot ett särskilt beträffande honom av de amerikanska myndigheterna meddelat förbud mot landstigning eller beslut om deportering.

VIII. Diverse bestämmelser.

Sec. 16 innehåller straffbestämmelser för olaglig befordran av immigranter, anpassade efter den nya lagens övriga bestämmelser.

Förfalskning av immigration visas eller permits, användande av falskt namn i samband med inresa till Förenta staterna, bekräftande med ed av medvetet falska uppgifter m. fl. brott äro belagda med böter intill 10 000 dollars eller fängelse i fem år, eller bådadera (Sec. 22).

I Sec. 23 givas vissa regler, till utlänningens nackdel, angående bevisbördans fördelning i vissa mål. När en utlänning söker vinna inträde i Förenta staterna, skall det alltid anses åligga honom att bevisa, att ingen exklusionsklausul är tillämplig å fallet, och icke de amerikanska myndigheterna att bevisa motsatsen. I varje deportationsmål mot en utlänning skall denne, för att hindra deportationen, lyckas bevisa, att han inkommit i landet på lagligt sätt, genom styrkande av tiden, platsen och sättet för inresan. Utlänningen skall dock härvid äga tillgång till sitt immigration visa och andra i arbetsdepartementet förvarade handlingar angående inresan.

Genom förändringar i Sec. 9 och 10 av 1917 års Immigration Act hava de däri stadgade bötesbeloppen betydligt höjts (Sec. 26 och 27).

I Sec. 28 givas definitioner å i lagen använda termer.

Slutligen kan omnämnas, att lagens sista stycke (Sec. 32) innehåller den regeln, att om någon bestämmelse i lagen eller dess tillämpning å någon viss person eller omständighet skulle förklaras inkonstitutionell, så skall giltigheten av de återstående bestämmelserna därav icke beröras.

Endast vissa bestämmelser i den nya lagen, vilka i förhållande till lagen i dess helhet utgöra smärre detaljer, torde kunna föranleda övervägande av särskilda åtgärder från svensk sida. I övrigt torde lagens ikraftträdande och efter hand framträdande verkningar kunna för Sveriges del med lugn avvaktas. I det följande skall jag tillåta mig att framhålla några punkter, där åtgärder möjligen kunna komma i fråga.

Som av den lämnade översikten framgått, fordrar den nya lagen (Sec. 7 b), att vid ansökan om inresetillstånd immigranten skall lämna en mängd uppgifter, bl. a.

angående huruvida han någonsin varit i fängelse eller åtnjutit fattigvård samt huruvida han eller någon av hans föräldrar någonsin varit intagen å anstalt eller hospital för sinnessjuka.

Lagens mening synes vara, att immigrantens uppgifter på dessa punkter skola tagas för goda, när de bekräftas med ed, och att företeende av några slags bevis om dessa förhållanden icke skall fordras. Detta stämmer ju också med den i Amerika gällande praxis att acceptera besvuren försäkran till styrkande av en mängd förhållanden. Någon medverkan från hemlandets myndigheter för anskaffande av bevis torde därför, vad dessa uppgifter beträffar, icke komma i fråga.

Det finnes emellertid i samma lagparagraf andra bestämmelser, där biträde av myndigheterna i immigrantens hemland förutsättes skola lämnas honom. Dessa äro de förut omförmälda bestämmelserna i Sec. 7 c om att immigranten skall förete avskrift av sin »dossier, prison record and military record». På grund av denna bestämmelse synes det vara nödvändigt att taga under övervägande, huruvida ett sådant biträde skall lämnas svenska immigranter och i så fall i vad utsträckning och i vad form detta bör äga rum.

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på bestämmelsen i Sec. 6, av innehåll att vid utfärdandet av immigration visas till immigranter företräde skall lämnas åt jordbrukare och deras familjer. Den enda yrkesklass bland immigranterna, vars tillträde till Förenta staterna på detta sätt skall underlättas, är jordbrukarna. I samband med de vid flera tillfällen framkomna planerna på att genom svensk myndighet i en eller annan form lämna immigranterna stöd och hjälp torde denna bestämmelse vara av särskilt intresse.

Den i Sec. 10 införda bestämmelsen om möjligheten för en i Amerika bosatt utlänning, som avreser på tillfälligt besök till annat land, att erhålla »permit to reenter the United States» kommer förmodligen att återverka på antalet ansökningar om svenska pass vid de konsulat i Amerika, som hava rätt att utfärda pass. En närmare redogörelse härför torde emellertid falla utom ramen för denna rapport, varför jag i en samtidigt härmed insänd skrivelse redogjort härför och framställt ett förslag om upptagande av frågan om instruktioner angående de s. k. identitetscertifikaten till övervägande.

Slutligen får jag framhålla önskvärdheten av att de nya amerikanska bestämmelserna givas lämplig publicitet. Lagens huvudbestämmelser kunna väl antagas på vanligt sätt finna väg till pressen, men det vore måhända önskligt att även framhålla bestämmelserna i Sec. 14 och 15, som otvivelaktigt tillkännagiva åtminstone en bestämd avsikt hos de amerikanska myndigheterna att för framtiden förfara strängare än förut mot personer, som erhållit tillstånd till kortare vistelse här i landet för visst ändamål, men sedermera här taga anställning och kvarbliva längre tid. Antalet svenskar, vilka som skäl för hitresa uppgivit t. ex. studier under viss begränsad tid och sedermera här kvarstanna, torde vara betydande. Ett påpekande av de amerikanska myndigheternas tydligt tillkännagivna hållning skulle måhända tjäna som en behövlig och nyttig varning. Det torde kunna tilläggas, att straffet för lämnande av medvetet oriktiga uppgifter vid ansökan om inresetillstånd är ganska avskräckande (Sec. 22 c).

Tillämpandet av den nya immigrationslagen med dess talrika och detaljerade bestämmelser kommer att lägga en betydande arbetsbörda på flera av de amerikanska myndigheterna, i synnerhet därest lagen, som man av många tecken har anledning förmoda, kommer att tillämpas strikt och noggrant. Mindre än en månad återstår nu, innan lagen träder i kraft, och det är att hoppas, att de nödvändiga förberedelserna redan blivit gjorda, så att den invecklade apparaten redan från början kan arbeta på ett tillfredsställande sätt.

2. 6. 1924.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i juni 1924. Internationella arbetsbyråns styrelse höll sitt 23:dje sammanträde i Genève den 12 och 13 juni 1924. Vid sammanträdet diskuterades bl. a. vissa spörsmål i samband med den tyska arbetstidslagstiftningen samt den på italienska regeringens inbjudan nyligen avhållna emigrationskonferensen i Rom. Beträffande sistnämnda fråga meddelade den italienske regeringsrepresentanten, att enligt vid konferensen fattat beslut alla där antagna resolutioner o. dyl. skulle officiellt delgivas arbetsbyrån, varför det vid nästa styrelsesammanträde bleve tillfälle för styrelsen att ingående pröva de resultat, vartill konferensen kommit.

Från polska regeringen inkom under sammanträdet meddelande, att de förhandlingar, som förts mellan Tyskland och Polen angående uppdelning av socialförsäkringsfonderna i Oberschlesien, icke lett till något resultat, och beslöt styrelsen i anledning härav att i överensstämmelse med art. 312 i Versaillestraktaten tillsätta en kommission om fem medlemmar för ordnande av denna fråga.

Slutligen behandlades också en från nationernas förbund inkommen framställning om att internationella arbetsbyrån måtte övertaga de arbetsuppgifter, som förut handhafts av kommissariatet för omhändertagande av ryska flyktingar, och uppdrogs åt en delegation av fyra bland styrelsens ledamöter att hos förbundsrådet inhämta de vidare upplysningar rörande detta ärende, som kunde erfordras, innan styrelsen definitivt tog ställning därtill.

Efter styrelsesammanträdet vidtog som bekant internationella arbetskonferensens sjätte session, för vars resultat närmare redogörelse senare kommer att lämnas i denna tidskrift.

Sjömanslagstiftningen i Finland. Den enhetlighet på sjömanslagstiftningens område, som förut genomförts i Sverige, Norge och Danmark, har nu även utsträckts till Finland, genom en den 8 mars 1924 promulgerad lag, vilken i allt väsentligt ansluter sig till det förslag, som utarbetats av den för de fyra nordiska länderna gemensamma sjölagskommittén[1]. Den nya lagen, som sålunda även innebär ett steg till förverkligande av de vid arbetskonferensen i Genua utstakade principerna för en internationell sjömanslagstiftning, är ur arbetarskyddssynpunkt åtminstone i ett hänseende mer effektiv än den svenska, i det att minimiåldern för eldare och kollämpare satts till 18 år, mot blott 16 år i vårt land. En annan anmärkningsvärd skiljaktighet är, att befälhavarens rätt att ålägga sjöman disciplinstraff (mistning av hyra för högst 7 dagar) icke såsom i Sverige inskränkts till fartyg i utrikes fart, utan gäller å varje fartyg, varå besättning antagits genom påmönstring. Den nya lagen träder i kraft den 1 januari 1925.

Sjömännens arbetstid har liksom i Sverige och Norge reglerats genom en särskild lag, som även den antagits vid 1923 års riksdag och utfärdats 26 april 1924 för att gälla från och med år 1926. Lagstiftningen grundar sig också i detta fall på den nordiska sjölagskommitténs förslag och överensstämmer sålunda i huvudsak med motsvarande författning i vårt land.

— Arbetsförmedling —

Arbetsanvisning för svenska ingenjörer i Förenta staterna. För att bistå arbetssökande kolleger med råd och anvisningar vid ankomsten till Förenta staterna har i New York bildats en svensk ingenjörskommitté, sammansatt av representanter för olika tekniska fack. Sveriges generalkonsul i New York är självskriven ledamot i kommittén, vilken i övrigt f. n. består av följande personer:

för elektroteknik: Eric A. Löf (kommitténs ordförande), c/o American Cyanamid Company, 25 West 43rd Street, New York, tel. Vanderbilt 51 40;

för mekanisk industri: Erik Oberg, c/o Industrial Press, 140 Lafayette Street, New York, tel. Canal 81 20;

för väg- och vattenbyggnadsfacket: Petrus Wahlman, 60 Wall Street, New York, tel. Hanover 65 16:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 595.

för gruvteknik och metallurgi: Waldemar Dyrsen, c/o United States Steel Corporation, 71 Broadway, New York, tel. Bowling Green 76 00;

för kemisk och elektrokemisk teknik: John Skogmark, Room 1419, 140 Nassau Street, New York, tel. Beekman 50 00;

för radio, telefon och telegraf: E. F. Alexanderson, c/o Radio Corporation of America, 64 Broad Street, New York, tel. Broad 71 00;

för arkitektur: Axel Hedman, 112 East 19th Street, New York, tel. Stuyvesant 74 88.

Sekreterare: B. A. Benson, 271 Hicks Street, Brooklyn, New York, tel. Flushing 61 00, Ext. 80.

Arbetssökande ingenjörer äga att vid ankomsten direkt vända sig till den kommittéledamot, som representerar det speciella fack, inom vilket anställning sökes. I många fall torde emellertid erforderliga upplysningar kunna erhållas enbart genom ett besök hos kommitténs sekreterare, vilken har sin mottagning å svenska ingenjörsklubbens lokal och där kan ställa till de arbetssökandes förfogande omfattande register över arbetsgivare och arbetsplatser, där anställning kan vara att söka.

Då det naturligtvis är omöjligt att i själva New York bereda anställning åt alla de arbetssökande, som där landstiga, och då för övrigt många ingenjörer i sina speciella fack ha större möjligheter på andra orter, har kommittén på sitt program även upptagit förmedling av platser i andra delar av Förenta staterna. Samarbete har i sådant syfte etablerats med de svenska ingenjörsklubbarna i Chicago och Detroit, med svenska klubben i Buffalo samt med ett flertal svenska affärsmän och ingenjörer å andra platser. Samarbetet förmedlas genom särskilda ombud i ett dussin städer, med följande adresser:

Chicago, Ill.: Einar Lindeblad, 4840 Kenmore Avenue;

Detroit, Michigan: Eric S. Sandgren, c/o Maxwell Motor Corporation;

Cleveland, Ohio: Edwin Karlson, c/o Cleveland Automobile Company;

Buffalo, New York: G. R. Ohlin, 744 Ellicott Square;

Schenectady, New York: Charles F. Peterson, c/o General Electric Company;

Pittsburg, Penn.: B. Liljhagen, 849 Sheridan Avenue;

Filadelfia, Penn.: Gustaf Smith, 2100 West Tioga Street;

Birmingham, Alabama: J. E. Fries, c/o Tennessee Coal, Iron & R. R. Co;

Mansfield, Ohio: Ellis S. Lincoln, P. O. Box 80;

Jamestown, New York: Charles L. Eckman, c/o Eckman Furniture Company;

Attleboro, Mass.: Frank Mossberg, Mossberg Pressed Steel Corporation;

San Fransisco, Calif.: H. E. Linden, 383 Mills Building.

Ifrågavarande ombud stå i ständig korrespondens med kommittén i New York och lämna densamma upplysningar om de arbetstillfällen, som kunna finnas å respektive orter. Det står också arbetssökande, som så önska, fritt att direkt vända sig till ombuden med förfrågningar i hithörande spörsmål.

(Meddelande från svenska generalkonsulatet i New York.)

Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge år 1923. Verksamheten vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Norge under de olika månaderna av år 1923 belyses av efterföljande sammanställning:

	Arbetssökande			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
Januari . . .	25 609	4 838	**30 447**	2 808	3 542	**6 350**	2 461	2 668	**5 129**
Februari . .	25 058	4 404	**29 462**	3 631	3 426	**7 057**	3 261	2 243	**5 504**
Mars	23 021	5 194	**28 215**	3 853	4 937	**8 790**	3 451	3 163	**6 614**
April	21 587	5 827	**27 414**	5 210	5 911	**11 121**	4 497	3 832	**8 329**
Maj	18 454	5 143	**23 597**	5 124	5 135	**10 259**	4 441	3 465	**7 906**
Juni	15 541	4 362	**19 903**	4 513	4 460	**8 973**	3 806	3 130	**6 936**
Juli	13 939	3 451	**17 390**	4 977	3 897	**8 874**	4 121	2 448	**6 569**
Augusti . . .	14 202	4 369	**18 571**	4 413	4 828	**9 241**	3 737	3 103	**6 840**
September . .	14 861	4 984	**19 845**	3 942	4 743	**8 685**	3 354	3 231	**6 585**
Oktober . . .	16 529	5 416	**21 945**	4 655	4 292	**8 947**	4 180	3 274	**7 454**
November . .	17 268	4 246	**21 514**	3 389	2 964	**6 353**	3 074	2 271	**5 345**
December . .	17 605	3 716	**21 321**	2 825	3 006	**5 831**	2 545	2 295	**4 840**

Hela antalet under året tillsatta platser utgjorde, efter vad härav framgår, 78 051 (därav 42 928 manliga och 35 123 kvinnliga) mot 72 517 föregående år och 60 683 år 1921. Beträffande arbetssökande och lediga platser kunna några årssummor icke angivas, enär i de ovan angivna månadssiffrorna ingå åtskilliga dubbelräkningar, vilkas antal ännu ej kan fastställas.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark 1923/24. Ur den av direktoratet för arbejdsanvisningen og arbejdslöshetsforsikringen framlagda preliminära redogörelsen för finansåret 1923/24 kunna följande siffror anföras:

	Arbetsansökningar			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Personliga	Genom arb.-lösh. kassor	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
April 1923	4 773	16 152	**20 925**	4 396	2 240	**6 636**	3 965	2 094	**6 059**
Maj »	5 951	17 341	**23 292**	5 098	2 361	**7 459**	4 963	2 133	**7 096**
Juni »	4 948	15 557	**20 505**	4 580	1 578	**6 158**	4 394	1 513	**5 907**
Juli »	5 781	15 488	**21 269**	5 404	2 210	**7 614**	5 137	2 078	**7 215**
Aug. »	5 021	16 527	**21 548**	5 008	1 716	**6 724**	4 653	1 596	**6 249**
Sept. »	5 811	14 718	**20 529**	6 003	1 649	**7 652**	5 499	1 568	**7 067**
Okt. »	6 741	17 539	**24 280**	6 976	2 018	**8 994**	6 474	1 949	**8 423**
Nov. »	6 079	27 941	**34 020**	5 923	1 611	**7 534**	5 629	1 488	**7 117**
Dec. »	3 763	38 204	**41 967**	3 963	1 426	**5 389**	3 876	1 393	**5 269**
Jan. 1924	5 300	37 152	**42 452**	3 972	1 652	**5 624**	3 890	1 562	**5 452**
Febr. »	3 995	28 059	**32 054**	3 488	1 516	**5 004**	3 340	1 425	**4 765**
Mars »	5 609	25 174	**30 783**	5 346	1 861	**7 207**	5 092	1 744	**6 836**
Hela året	**63 772**	**269 852**	**333 624**	**60 157**	**21 838**	**81 995**	**56 912**	**20 543**	**77 455**
Året 1922/23	63 247	277 415	**340 662**	46 847	19 397	**66 244**	45 026	18 568	**63 594**
» 1921/22	96 150	284 209	**380 359**	37 371	19 683	**57 054**	36 486	18 747	**55 233**
» 1920/21	71 034	212 203	**283 237**	44 378	23 544	**67 922**	42 348	21 791	**64 139**
» 1919/20	70 961	235 253	**306 214**	69 864	34 576	**104 440**	65 638	30 684	**96 322**

Under det antalet lediga platser starkt ökats, ha ansökningarna om arbete under redogörelseåret icke fullt nått samma antal som närmast föregående år. Som följd härav har tillsättningsprocenten, d. v. s. antalet tillsatta platser per 100 lediga, också något nedgått, från 96·0 till 94·5 %.

Antalet vid anstalterna inskrivna arbetssökande höll sig under månaderna juli—oktober 1923, då det var som lägst, vid omkring 20 000, för att sedan stiga till nära 58 000 vid utgången av februari 1924. Den senast föreliggande månadsrapporten, för mars, visade däremot åter en nedgång till c:a 46 000.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Finland år 1923. Verksamheten vid arbetsförmedlingsanstalterna i Finland har under 1923 utvecklats i samma riktning som näst föregående år, d. v. s. antalet ansökningar om arbete har fortfarande gått något tillbaka, men antalet lediga och tillsatta platser ökats. Karakteristiskt är också, att kvinnliga avdelningen alltjämt visar större frekvens än den manliga, såsom av nedanstående tablå framgår:

	Arbetsansökningar			Lediga platser			Tillsatta platser		
	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa	Manl.	Kvinnl.	Summa
1923 . . .	17 649	23 643	**41 292**	12 872	21 051	**33 923**	9 405	16 816	**26 221**
1922 . . .	21 861	24 481	**46 342**	11 102	20 210	**31 312**	8 767	15 832	**24 599**
1921 . . .	23 571	24 224	**47 795**	9 922	17 307	**27 229**	7 648	13 465	**21 113**

Antalet i verksamhet varande arbetsförmedlingsanstalter har utgjort 27, därav 3 inrättade under året.

(Social Tidskrift.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till c:a 7 000 mot 10 300 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	40
Jordbruk	103	Närings- och njutningsmedelsindustri	119
Skogshushållning	51	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	67
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	65
Gruvdrift och malmförädling	1 287	Grafisk industri	27
Jord-, sten- och glasindustri	468	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	488
Metall- och maskinindustri	1 395	Sjöfart och fiske	231
Trävaruindustri	276	Handel och samfärdsel m. m.	490
Byggnadsverksamhet	353	Husligt arbete	32
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	48	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 453
Textilindustri	49	Summa	7 042

Av förestående arbetslösa hava 810 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 299, från järnbruksindustrien 171, från verkstadsindustrien 313 och från gruppen affärsanställda 27.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 maj 1 901 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 757 samt vid statens järnvägars automobilvägar 144. Antalet i gång varande företag utgjorde 44, mot 59 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 806 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 466 arbetare. Härförutom uppburo 69 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Understödsverksamhet med statsbidrag har icke ägt rum under månaden.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under maj till 467 475 kronor samt under årets fem första månader till sammanlagt c:a 2·9 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under maj 1924. Läget å arbetsmarknaden har under maj liksom föregående månad alltmer förbättrats. Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 7·5 till 7·0 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 9·7 till 9·5 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa nedgick från 1 052 000 den 28 april till 1 022 000 den 26 maj.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under maj, var 56 och antalet från föregående månad pågående 30. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 36 000, mot 51 000 föregående månad. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för c:a 1 1/5 miljon arbetare, under det att endast 45 000 fått vidkännas lönesänkningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1924. Tecken till en begynnande nedgångskonjunktur gjorde sig under maj månad gällande på allt flera områden av näringslivet, även om de statistiska siffrorna ännu ej visade någon direkt försämring, något som väl får tillskrivas den med årstiden sammanhängande goda arbetstillgången inom flertalet säsongyrken.

Enligt sjukkassestatistiken ökades antalet försäkringspliktiga med 3·0 %, mot 5·9 % föregående månad. Arbetslösheten inom fackföreningarna minskades från 10·4 till 8·6 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa nedgick från 311 000 till 209 000, en siffra, som vid mitten av juni dock åter gått något upp, till c:a 214 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna uppgick antalet ansökningar om arbete per 100 lediga platser till 235, mot 260 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Bostadsförhållanden —

Läget på bostadsmarknaden i Danmark i april 1924. Enligt en av det Statistiske Departement verkställd undersökning uppgick den 1 april innevarande år antalet bostadslösa familjer i 53 danska städer till 4 545, omfattande 20 638 personer. Av dessa voro 2 821 familjer bosatta i huvudstaden och 1 724 i landsortsstäderna, motsvarande resp. 11 350 och 9 288 personer. Den 1 oktober 1923 funnos i 51 städer inalles 4 476 husvilla familjer med 20 088 medlemmar. Motsvarande tal under de två senaste åren utvisar följande tablå:

	Köpenhamn[1]		Övriga städer	
	Familjer	Personer	Familjer	Personer
April 1922	2 677	10 210	1 635	8 628
Okt. 1922	2 701	10 473	1 628	8 317
April 1923	2 804	11 126	1 672	8 826
Okt. 1923	2 801	11 117	1 675	8 971
April 1924	2 821	11 350	1 724	9 288

Rörande byggnadsverksamhetens omfattning i städerna må nämnas, att den 1 april voro under uppförande tillhopa 5 277 bostadslägenheter, varav 3 848 i Köpenhamn och 1 429 i landsortsstäderna (79 st.). Av dessa bostäder byggdes 2 627 för enskilda personers räkning, 1 806 av byggnadsföreningar och 844 av kommunerna. Totalantalet är högre än motsvarande siffra för de tre närmast föregående åren, men understiger väsentligt talen för åren 1919 och 1920. Dessutom kan nämnas, att ökningen huvudsakligen berör Köpenhamn.

Av de under byggnad varande lägenheterna innehöllo 254 ett rum, 1 889 två, 2 181 tre, 523 fyra och 430 fem eller flera rum (kök oberäknat).

I undersökningen ha även medtagits 33 landskommuner med stadsliknande bebyggelse. För 28 av dessa samhällen redovisas inalles 343 husvilla familjer om 1 749 personer. I hela landet torde man därför omkring 1 april kunna räkna med c:a 4 900 bostadslösa hushåll med 22—23 000 medlemmar, vilka tal något överstiga fjolårets oktobersiffror (4 700—4 800 familjer med 21—22 000 personer). Det bör i detta sammanhang framhållas, att de för flera större städer redovisade talen avse icke samtliga bostadslösa familjer utan endast de husvilla, som erhållit provisoriska bostäder genom kommunens försorg. Vad byggnadsverksamheten i landskommunerna beträffar, voro vid början av april under byggnad 1 154 bostäder, huvudsakligen för privatpersoners räkning. Dessa förstads- och industriorter förete sålunda en i förhållande till folkmängden avsevärt livligare bostadsproduktion än städerna. (Statistiske Efterretninger.)

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna maj 1923—maj 1924.

	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj
Sverige	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·1	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·5
Norge	8·6	7·7	6·5	6·4	7·5	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	—	—
Danmark	8·9	8·1	7·5	8·0	7·7	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9 8	6·1
England	11·3	11·1	11·1	11·4	11·3	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0
Tyskland	6·2	4·1	3·5	6·3	9·9	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6
Nederländerna	9·6	9·3	10·6	12·9	11·6	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	13·2	9·o	8·2
Belgien	3·6	2·6	2·2	1·9	1·5	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	—
Kanada	4·5	3·4	2·9	2·2	2·0	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	—
Nya Syd-Wales	6·3	10·0	10·0	8·6	7·6	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	—	—

[1] Inkl. Frederiksberg och Gentofte.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under juni månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 038	2 169	1 997	3 600	3 572	2 566	**7 638**	**5 741**	**4 563**
Stockholms län	1 702	991	860	472	594	292	**2 174**	**1 585**	**1 152**
Uppsala stad och län	441	275	211	110	101	77	**551**	**376**	**288**
Södermanlands län	405	254	167	252	262	169	**657**	**516**	**336**
Östergötlands län	778	407	330	423	414	235	**1 201**	**821**	**565**
Norrköping	471	286	258	131	142	97	**602**	**428**	**355**
Jönköpings län	175	103	59	179	143	90	**354**	**246**	**149**
Kronobergs län	39	39	9	56	83	42	**95**	**122**	**51**
Norra Kalmar län	96	53	43	38	48	30	**134**	**101**	**73**
Södra Kalmar län	465	223	206	134	86	61	**599**	**309**	**267**
Gotlands län	26	49	21	14	28	10	**40**	**77**	**31**
Blekinge län	436	296	254	190	159	110	**626**	**455**	**364**
Kristianstads län	608	665	471	308	530	249	**916**	**1 195**	**720**
Malmöhus län: Malmö	1 562	584	425	1 118	1 027	610	**2 680**	**1 611**	**1 035**
Malmöhus län: Lund	253	107	100	54	36	26	**307**	**143**	**126**
Malmöhus län: Landskrona	225	142	122	23	18	10	**248**	**160**	**132**
Malmöhus län: Hälsingborg	747	417	394	242	204	148	**989**	**621**	**542**
Malmöhus län: Ystad	138	87	66	82	69	41	**220**	**156**	**107**
Malmöhus län: Trälleborg	349	354	349	36	32	29	**385**	**386**	**378**
Malmöhus län: Eslöv	188	162	151	56	54	42	**244**	**216**	**193**
Malmöhus län: Skurup	52	50	47	24	34	22	**76**	**84**	**69**
Malmöhus län: Hvellinge	70	76	54	10	12	7	**80**	**88**	**61**
Hallands län	261	200	124	97	115	63	**358**	**315**	**187**
Göteborgs och Bohus län	239	168	134	100	113	50	**339**	**281**	**184**
Göteborg	2 773	1 530	1 431	1 014	1 080	690	**3 787**	**2 610**	**2 121**
Älvsborgs län	144	118	87	102	168	74	**246**	**286**	**161**
Skaraborgs län	328	399	238	298	426	232	**626**	**825**	**470**
Värmlands län	100	92	78	141	196	115	**241**	**288**	**193**
Örebro län	339	301	192	234	298	193	**573**	**599**	**385**
Västmanlands län	353	233	177	258	245	178	**611**	**478**	**355**
Kopparbergs län	218	97	91	166	206	114	**384**	**303**	**205**
Gävle stad och län	295	179	174	119	135	108	**414**	**314**	**282**
Västernorrlands län	436	200	195	53	60	36	**489**	**260**	**231**
Jämtlands län	111	51	46	175	168	108	**286**	**219**	**154**
Västerbottens län	386	96	90	118	134	108	**504**	**230**	**198**
Norrbottens län	140	111	95	111	113	80	**251**	**224**	**175**
Tillsammans juni 1924	**19 387**	**11 564**	**9 746**	**10 538**	**11 105**	**7 112**	**29 925**	**22 669**	**16 858**
» maj 1924	*24 730*	*15 115*	*12 606*	*12 981*	*13 605*	*9 008*	*37 711*	*28 720*	*21 614*
» juni 1923	21 973	11 701	10 181	9 614	9 975	6 227	31 587	21 676	16 408
» » 1922	43 235	14 670	13 705	8 843	9 512	5 82-	52 078	24 182	19 533
» » 1921	39 288	9 000	7 934	9 262	9 838	5 448	48 550	18 838	13 382

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juni 1924	maj 1924	juni 1923	juni 1924	maj 1924	juni 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 214	3 473	4 469	3 173	78	81	94	71	68	74
Industri och hantverk	4 491	5 053	1 748	1 461	289	366	346	84	86	79
Sjöfart och fiske	4 044	4 106	2 190	2 045	187	173	226	93	96	94
Handel och samfärdsel	2 020	2 158	1 195	1 146	181	212	249	96	91	88
Husligt arbete	1	1	1	—	-	-	-	-	-	-
Annat arbete	4 010	4 596	1 961	1 921	234	166	141	98	97	99
Summa	17 780	19 387	11 564	9 746	168	164	188	84	83	87
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	456	469	1 101	459	43	45	35	42	45	33
Industri och hantverk	460	521	395	226	132	178	175	57	70	66
Sjöfart och fiske	247	266	149	124	179	228	132	83	92	84
Handel och samfärdsel	1 591	1 729	2 063	1 288	84	110	99	62	66	61
Husligt arbete	4 761	6 790	7 369	4 988	92	92	94	68	69	67
Annat arbete	747	763	28	27	-	-	-	-	-	-
Summa	8 262	10 538	11 105	7 112	95	95	96	64	66	62
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 670	3 942	5 570	3 632	71	73	78	65	63	63
Jordbruk	3 573	3 832	5 473	3 550	70	73	76	65	63	63
Skogshushållning	97	110	97	82	-	79	150	-	78	81
Industri och hantverk	4 951	5 574	2 143	1 687	260	336	326	79	83	77
Gruvdrift och malmförädling . . .	177	184	19	8	-	-	-	-	-	-
Jord-, sten- och glasindustri . . .	154	158	189	144	84	144	209	76	73	87
Metall- och maskinindustri . . .	1 388	1 507	213	143	708	584	876	67	80	79
Trävaruindustri	301	319	63	56	-	414	408	-	76	74
Byggnadsverksamhet	1 262	1 382	738	603	187	241	164	82	88	72
Läder-, hår- och gummiindustri . .	55	62	24	17	-	-	-	-	-	-
Textilindustri	111	116	12	8	-	-	-	-	-	-
Beklädnadsindustri	237	256	133	77	192	244	220	58	73	69
Närings- och njutningsmedelsindustri	451	691	559	474	124	167	140	85	87	93
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	68	76	8	8	-	-	-	-	-	-
Trämasse- och pappersindustri . .	69	77	44	34	-	-	-	-	-	-
Grafisk industri	82	91	10	9	-	-	-	-	-	-
Ej särskilt specificerade	596	655	131	106	500	493	809	81	87	50
Sjöfart och fiske	4 291	4 372	2 339	2 169	187	176	220	93	96	94
Handel och samfärdsel	3 611	3 887	3 258	2 434	119	149	151	75	76	71
Kontors-, bank- o. d. personal . .	513	513	105	92	489	568	484	88	81	74
Butiks- och magasinspersonal . . .	926	978	283	222	346	439	394	78	90	78
Hotell- och restaurangpersonal . .	937	1 044	1 560	987	67	97	78	63	67	61
Transportarbetare	1 062	1 163	981	925	119	134	200	94	89	89
Allmän och litterär verksamhet . .	163	179	285	169	63	73	80	59	57	60
Ej särskilt specificerade	10	10	44	39	-	-	-	-	-	-
Husligt arbete	4 762	6 791	7 370	4 988	92	92	94	68	69	69
Annat arbete	4 757	5 359	1 989	1 948	269	178	155	98	97	76
Summa	26 042	29 925	22 669	16 858	132	131	146	74	75	

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 129 platser, varav 1 675 manliga och 454 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 108, 1 779 och 329 samt under nästlidna månad resp. 2 614, 2 060 och 554.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**3 363**	**4 872**	**3 091**	**110**	**97**	**82**	**184**	**19**	**8**	**154**	**179**	**144**	**1 467**	**206**	**141**
1	Stockholms stad	28	3	3	3	—	—	1	—	—	7	—	—	320	72	46
2	Stockholms län	756	853	737	52	41	36	61	—	—	8	—	—	82	5	4
3	Uppsala stad och län	160	178	129	6	8	4	10	—	—	8	2	2	19	1	1
4	Södermanlands län	107	175	94	3	1	—	—	—	—	—	1	1	80	7	6
5	Östergötlands län	224	299	231	2	—	—	9	—	—	3	1	1	94	5	5
6	Norrköping	79	64	43	2	3	3	—	—	—	1	—	—	27	2	1
7	Jönköpings län	37	53	17	—	—	—	—	—	—	7	9	9	33	3	1
8	Kronobergs län	16	26	6	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—
9	Kalmar län	69	122	97	1	—	—	—	—	—	4	—	—	93	3	3
10	Gotlands län	13	29	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
11	Blekinge län	92	137	100	—	—	—	2	—	—	6	16	16	29	2	2
12	Kristianstads län	348	535	368	2	—	—	2	—	—	34	29	27	23	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	72	266	127	—	—	—	—	—	—	5	5	5	165	22	15
14	Hälsingborg	62	71	59	2	—	—	6	—	—	1	—	—	37	5	4
15	Övriga anstalter	428	500	420	—	—	—	1	—	—	4	25	25	118	24	15
16	Hallands län	66	124	62	—	—	—	3	—	—	3	1	1	7	15	13
17	Göteborgs och Bohus län	56	46	23	—	—	—	—	—	—	13	2	1	9	1	—
18	Göteborgs stad	86	82	66	—	—	—	—	—	—	2	6	6	168	20	14
19	Älvsborgs län	34	52	26	—	—	—	—	—	—	1	—	—	17	5	1
20	Skaraborgs län	170	274	138	3	3	3	—	—	—	34	67	48	12	3	1
21	Värmlands län	38	50	39	—	3	3	4	—	—	—	—	—	7	—	—
22	Örebro län	157	186	109	13	8	6	53	19	8	1	3	—	17	1	1
23	Västmanlands län	124	154	104	—	—	—	27	—	—	—	—	—	50	1	1
24	Kopparbergs län	31	21	20	2	5	2	5	—	—	3	—	—	33	1	1
25	Gävle stad och län	15	13	13	1	14	14	—	—	—	2	—	—	14	1	1
26	Västernorrlands län	9	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
27	Jämtlands län	18	19	14	18	11	11	—	—	—	1	2	2	2	—	—
28	Västerbottens län	66	29	24	—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—
29	Norrbottens län	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**469**	**1 101**	**459**	—	—	—	—	—	—	**4**	**10**	—	**40**	**7**	**2**
1	Stockholms stad	4	11	11	—	—	—	—	—	—	1	—	—	35	7	2
2	Stockholms län	41	99	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	10	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	30	45	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	23	63	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	4	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	2	8	2	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—
9	Kalmar län	27	46	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	18	42	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	79	201	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	12	57	22	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—
14	Hälsingborg	8	19	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	40	95	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	11	30	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	11	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	24	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	1	17	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	34	67	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	20	34	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	27	79	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	28	39	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	9	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	4	5	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	11	18	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, här- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
318	**63**	**56**	**1 382**	**736**	**601**	**56**	**15**	**11**	**80**	**7**	**7**	**89**	**8**	**4**	**553**	**399**	**391**	**61**	**6**	**6**	
49	22	20	430	277	213	3	3	1	4	—	—	18	3	—	364	360	354	6	2	2	1
23	6	6	137	23	17	5	1	1	6	—	—	4	—	—	32	3	3	—	—	—	2
10	1	1	18	7	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	12	1	1	—	—	—	3
12	2	—	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
30	4	4	85	34	27	4	—	—	9	—	—	4	1	1	11	1	1	1	—	—	5
13	4	4	71	10	10	—	—	—	27	—	—	2	—	—	8	4	3	1	—	—	6
9	2	2	9	16	12	3	2	1	1	—	—	2	—	—	5	2	2	5	—	—	7
4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
19	2	2	18	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1	—	—	10	5	2	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	11
9	—	—	23	35	17	2	1	—	1	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	12
17	2	—	142	53	45	7	—	—	4	—	—	16	—	—	19	—	—	18	—	—	13
3	2	2	51	57	57	3	—	—	1	—	—	2	—	—	13	—	—	6	—	—	14
16	—	—	27	17	17	24	7	7	3	—	—	5	1	1	37	15	15	—	3	3	15
1	—	—	10	1	1	1	—	—	12	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	16
4	—	—	18	20	15	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	17
47	4	4	82	52	50	1	—	—	2	4	4	8	3	2	9	5	5	10	1	1	18
1	1	—	14	6	6	—	—	—	8	3	3	3	—	—	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	11	11	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	11	1	—	3	—	—	20
3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21
2	2	2	10	15	7	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	6	6	—	—	—	22
3	—	—	24	19	19	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1	—	—	—	23
1	—	—	34	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
6	1	1	12	8	8	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	25
1	—	—	3	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
2	—	—	19	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	27
30	7	7	90	8	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
2	1	1	26	25	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	**2**	**2**	**6**	**9**	**6**	**36**	**5**	**1**	**167**	**125**	**73**	**138**	**160**	**83**	**15**	**2**	**2**	
—	—	—	—	—	—	3	8	6	5	1	—	101	70	48	63	66	31	3	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	5	4	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	2	3	6	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	—	3	3	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	7	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	8	6	4	3	2	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	2	—	—	7	2	1	31	30	10	25	15	8	4	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	5	—	—	5	2	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	1	—	7	2	—	11	11	5	7	25	14	1	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	11	6	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	5	5	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	8	4	4	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**32**	**6**	**4**	**79**	**8**	**8**	**598**	**96**	**80**	**4106**	**2190**	**2045**	**352**	**62**	**56**
1	Stockholms stad	6	2	—	29	6	6	186	63	52	627	419	378	211	26	24
2	Stockholms län	—	—	—	10	—	—	65	1	—	25	5	5	8	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	3	—	—	16	1	1	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	14	—	—	56	14	14	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	1	—	—	11	2	2	7	—	—	6	—	—
6	Norrköping	12	2	2	11	—	—	4	3	2	122	78	78	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	8	1	1	1	—	—	2	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	1	1	—	—	—	12	4	4	224	92	90	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	8	4	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	16	—	—	122	77	77	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	14	2	2	28	23	23	4	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	5	—	—	149	3	3	243	101	98	50	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	2	—	—	9	3	1	353	235	229	2	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	8	—	—	14	—	—	142	81	81	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	54	51	39	6	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	2	—	—	1	—	—	28	15	13	2	—	—
18	Göteborgs stad	5	—	—	4	2	2	49	9	9	1390	634	573	34	26	22
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	3	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	13	10	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	1	—	—	14	—	—	6	1	1	4	—	—
24	Kopparbergs län	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	2	—	—	—	—	—	1	—	—	165	110	105	1	—	—
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	381	158	158	—	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	49	30	29	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	64	45	40	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen	**45**	**38**	**30**	**12**	**2**	**1**	**57**	**35**	**26**	**266**	**149**	**124**	**161**	**43**	**36**
1	Stockholms stad	30	28	23	10	2	1	9	17	12	168	71	64	78	20	15
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	5	—	—	2	2	2	7	2	2
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1	2	2	2
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	6	4	2	—	—	36	18	14	5	1	—	50	9	8
14	Hälsingborg	3	—	—	—	—	—	5	—	—	9	6	6	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	1
18	Göteborgs stad	5	4	3	—	—	—	—	—	—	63	47	37	5	9	8
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	2	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
659	**143**	**139**	**68**	**51**	**45**	**1033**	**889**	**857**	**36**	**21**	**21**	**10**	**29**	**28**	**1**	**1**	**—**	**4 596**	**1 961**	**1 921**	
329	107	104	29	22	21	328	269	261	19	12	12	1	2	2	1	—	—	1 039	499	498	1
18	—	—	6	3	2	73	11	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	329	37	37	2
11	—	—	2	4	4	14	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	146	69	62	3
5	—	—	2	—	—	7	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	49	48	4
16	—	—	1	—	—	43	30	29	—	1	1	—	5	4	—	—	—	217	24	24	5
6	3	3	—	1	1	24	7	4	—	2	2	—	—	—	—	—	—	59	103	102	6
2	—	—	3	2	1	9	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	9	9	7
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	3	3	8
10	—	—	2	—	—	18	—	—	1	3	3	—	—	—	—	—	—	73	47	47	9
—	—	—	—	—	—	6	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	1	10
6	—	—	1	—	—	19	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	54	53	11
18	—	—	1	3	2	9	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	84	32	27	12
84	—	—	8	2	2	115	43	43	2	—	—	2	—	—	—	—	—	439	84	84	13
7	—	—	—	1	1	21	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	166	32	32	14
15	7	7	3	2	2	42	226	226	2	—	—	2	—	—	—	—	—	383	70	70	15
2	—	—	1	1	1	11	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	4	4	16
3	1	1	—	4	2	8	34	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	45	45	17
105	17	16	2	2	2	191	190	183	7	2	2	4	21	21	—	1	—	567	449	449	18
1	—	—	1	—	—	12	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	46	47	47	19
5	—	—	—	—	—	8	4	4	—	—	—	1	1	1	—	—	—	65	31	31	20
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	26	26	21
4	3	3	—	—	—	6	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	53	47	22
4	3	3	—	—	—	7	13	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	41	39	23
1	—	—	6	1	1	15	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	43	41	24
3	—	—	—	1	1	14	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	27	27	25
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	28	25	26
2	—	—	—	2	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	7	7	27
1	1	1	—	—	—	14	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	16	16	28
1	1	1	—	—	—	7	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	26	20	29
319	**140**	**83**	**976**	**1509**	**942**	**130**	**92**	**68**	**143**	**264**	**148**	**—**	**15**	**11**	**6 790**	**7 369**	**4 988**	**763**	**28**	**27**	
137	59	29	341	572	364	39	21	17	74	133	76	—	15	11	2 211	2 462	1 848	288	7	6	1
4	4	2	53	67	39	—	—	—	8	22	7	—	—	—	359	394	200	—	—	—	2
2	2	2	8	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	87	86	67	3	—	—	3
1	—	—	17	24	21	—	1	1	3	9	6	—	—	—	165	178	114	20	—	—	4
6	4	3	25	41	25	4	1	—	8	13	9	—	—	—	308	278	158	41	—	—	5
—	—	—	6	16	10	2	3	1	5	3	1	—	—	—	97	111	80	10	—	—	6
1	2	1	6	16	11	1	—	—	3	4	4	—	—	—	151	96	71	4	—	—	7
—	—	—	6	18	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	46	29	—	—	—	8
1	—	—	9	11	10	2	—	—	1	—	—	—	—	—	129	76	54	2	—	—	9
—	—	—	5	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	13	7	—	—	—	10
9	2	2	18	19	18	—	—	—	1	1	1	—	—	—	142	95	66	—	—	—	11
7	3	3	40	87	41	4	2	2	2	8	7	—	—	—	163	218	117	—	—	—	12
108	25	15	64	114	60	54	21	18	7	8	6	—	—	—	652	721	444	47	—	—	13
1	5	4	18	37	19	—	5	5	—	—	—	—	—	—	122	130	101	62	—	—	14
—	—	—	10	12	10	4	5	5	1	3	1	—	—	—	180	138	105	46	—	—	15
1	1	1	6	20	13	2	2	2	1	2	—	—	—	—	43	59	36	32	—	—	16
3	—	—	9	19	11	—	—	—	—	3	—	—	—	—	56	69	34	14	—	—	17
18	17	10	62	57	17	12	28	14	7	5	—	—	—	—	650	850	579	159	—	—	18
3	—	—	10	20	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	109	44	24	21	21	19
9	4	3	29	51	25	3	1	1	4	7	4	—	—	—	212	285	166	—	—	—	20
—	—	—	15	24	17	—	—	—	5	6	4	—	—	—	100	131	78	—	—	—	21
3	4	2	25	20	14	2	1	1	2	5	4	—	—	—	162	183	136	9	—	—	22
—	1	1	46	59	57	—	—	—	5	5	4	—	—	—	177	136	92	—	—	—	23
1	1	1	39	55	33	—	—	—	2	11	3	—	—	—	115	117	71	—	—	—	24
—	3	2	6	16	13	—	1	1	1	7	6	—	—	—	92	98	79	2	—	—	25
—	—	—	13	16	6	—	—	—	1	1	1	—	—	—	30	38	27	—	—	—	26
2	2	1	57	70	53	1	—	—	2	6	2	—	—	—	105	73	48	—	—	—	27
—	—	—	13	16	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	93	77	—	—	—	28
2	1	1	20	23	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	86	60	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	41	1 297	—	**1 297**	55	—	**55**	**4·2**	10·1
Bokbindareförbundet	15	749	1 379	**2 128**	34	22	**56**	**2 6**	2·7
Bryggeriindustriarb.-förb.	34	2 602	940	**3 542**	37	38	**75**	**2·1**	2·6
Byggnadsträarbetareförb.	70	5 502	—	**5 502**	641	—	**641**	**11·7**	25·4
De förenade förbunden	41	2 271	589	**2 860**	146	51	**197**	**6·9**	7·7
Elektriska arbetareförb.	42	1 851	—	**1 851**	272	—	**272**	**14·7**	16·9
Gjutareförbundet	101	3 706	4	**3 710**	406	—	**406**	**10·9**	15·0
Grov- o. fabriksarb.-förb.	183	15 840	1 522	**17 362**	1 955	343	**2 298**	**13·2**	22·3
Gruvindustriarbetareförb.	18	1 788	16	**1 804**	139	1	**140**	**7·8**	16·3
Handelsarbetareförb.	98	4 973	1 758	**6 731**	366	89	**455**	**6·8**	6·4
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	12	264	321	**585**	23	8	**31**	**5·3**	2·9
Hattarbetare	4	66	29	**95**	5	—	**5**	**5·3**	4·0
Pälsvarnarbetare	8	198	292	**490**	18	8	**26**	**5·3**	2·0
Kommunalarbetareförb.	79	9 289	696	**9 985**	120	1	**121**	**1·2**	2·5
Litografiska förbundet	14	725	—	**725**	11	—	**11**	**1·5**	1·8
Livsmedelsarbetareförb.	64	5 877	1 603	**7 480**	458	196	**654**	**8·7**	9·2
Metallindustriarb.-förb.	189	52 339	2 026	**54 365**	4 162	84	**4 246**	**7·8**	8·7
Järnbruksarbetare	48	12 165	11	**12 176**	1 015	—	**1 015**	**8·3**	7·5
Verkstadsarbetare	141	40 174	2 015	**42 189**	3 147	84	**3 231**	**7·7**	9·0
Murareförbundet	37	2 146	—	**2 146**	54	—	**54**	**2·5**	13·3
Måleriarbetareförbundet	38	1 625	1	**1 626**	45	—	**45**	**2·8**	13·8
Pappersindustriarb.-förb.	101	14 197	526	**14 723**	572	67	**639**	**4·3**	6·5
Sadelm.- o. tapetseraref.	22	557	19	**576**	30	—	**30**	**5·2**	6·7
Sko- o. läderindustriarb.-f.	41	5 939	2 497	**8 436**	287	166	**453**	**5·4**	6·4
Skrädderiarbetareförb.	39	1 074	2 599	**3 673**	2	91	**93**	**2·5**	3·3
Stenindustriarbetareförb.	53	2 195	—	**2 195**	33	—	**33**	**1·5**	6·7
Stuckatörförbundet	4	72	—	**72**	12	—	**12**	**16·7**	21·7
Sågverksindustriarb.-förb.	209	17 045	21	**17 066**	2 611	—	**2 611**	**15·3**	31·8
Textilarbetareförbundet	51	3 794	4 524	**8 318**	80	58	**138**	**1·7**	1·4
Tobaksindustriarb.-förb.	10	552	2 172	**2 724**	77	9	**86**	**3·2**	3·7
Transportarbetareförb.	28	1 854	—	**1 854**	79	—	**79**	**4·3**	21·8
Träindustriarbetareförb.	102	4 659	65	**4 724**	298	11	**309**	**6·5**	8·5
Tunnbinderiarbetareförb.	19	287	—	**287**	21	—	**21**	**7·3**	10·0
Typografförbundet	20	3 340	275	**3 615**	136	22	**158**	**4·4**	4·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	10	505	—	**505**	19	—	**19**	**3·8**	7·9
Summa	**1 785**	**168 914**	**23 553**	**192 467**	**13 181**	**1 257**	**14 438**	**7·5**	**11·5**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj månad uppgivits till inalles 82 254, vilket i genomsnitt motsvarar 5·7 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem. Den relativt höga siffran förklaras naturligtvis därav, att arbetslösheten under förra delen av maj varit åtskilligt större än vid månadens slut.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1924.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1924. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 576—577) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 588—591) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har under kvartalet undergått sänkning med 1 öre per liter för oskummad vara, under det att priset å handskummad och separerad mjölk varit oförändrat. Det lägsta sötmjölkspriset under hela kvartalet var 18 öre och noterades i Lund; de högsta noteringarna uppvisade Kramfors, Vilhelmina, Malmberget och Gällivare samt Kiruna, 30 öre. Genomsnittspriset för samtliga orter var under juni 23 öre per l.

Den under hela föregående kvartalsperiod pågående sänkningen av *smörpriserna* fortgick jämväl under april, varefter en omkastning i uppåtgående riktning inträffade under maj. Juni månad medförde emellertid ånyo fallande priser. Medelpriset utgjorde i juni 3·37 kr. per kg. för mejerismör och 3·21 kr. för landssmör. För mars voro motsvarande siffror 3·59 kr. och 3·32 kr. per kg. Priserna å *ost*, som länge befunnit sig i stegring, utvisa nu ävenledes en mindre nedgång, och under kvartalet har en sänkning av medelpriset ägt rum med 14 öre per kg. för helfet och 8 öre för halvfet ost. Likaså har priset å *margarin* sjunkit till följd av en sänkning av partipriserna med 10 öre per kg.

Priserna å *färska ägg* pläga vanligen nå sin lägsta punkt för året under maj månad för att sedan åter stiga. Detta har också varit förhållandet innevarande år. Medelpriserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·98, 1·84 och 1·92 kr. per tjog; marsnoteringen var 2·65 kr.

Medelpriset å *potatis*, som under mars var 60 öre per 5 l., har under det nu gångna kvartalet ökats något varje månad och utgjorde i juni 67 öre per 5 l. Under vanliga år plägar potatis av gamla skörden under juni betinga ett lägre pris än under de närmast föregående månaderna. Nu har emellertid ett motsatt förhållande inträtt, vilket torde stå i samband med att fjolårets skörd var av mindre god beskaffenhet, så att numera knapphet på marknadsgill vara råder.

I fråga om *mjöl* ha medelpriserna å vetemjöl och rågmjöl sjunkit med vartdera 1 öre per kg. sedan mars; noteringarna för vissa slag av *bröd* ha undergått smärre prisförskjutningar i övervägande nedåtgående riktning.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en delvis sjunkande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* och *fläsk* utom fårkött varit föremål för större eller mindre prissänkning. Minutpriserna å kött och fläsk under det nu gångna kvartalet och de för samma tid beräknade medelpriserna för kreatur, levande vikt (tab. sid. 588—590), utvisa en för denna årstid vanlig prisstegring. Denna uppgång har i första rummet berört kreatурspriserna, under det att kött- och fläskpriserna stigit väsentligt mindre. Priserna å levande får ha sålunda stigit med cirka 12 % och å svin med icke mindre än i runt tal 15 %. Motsvarande stegringssiffror för färsk fårstek och färskt fläsk utgjorde resp. cirka 8 och 2 %. Medelpriset å nötkött visar cirka 2 % höjning, under det att nötkreatурspriserna äro i det närmaste oförändrade.

Beträffande *färsk fisk* har en genomgående prissänkning ägt rum, med undantag för färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast å enstaka orter. Gädda utvisar en nedgång från mars med 62 öre per kg., abborre med 41 öre, rödspotta med 27 öre etc. Partipriserna i Stockholm och Göteborg förete också en nästan genomgående sjunkande tendens (jfr sid. 591).

Medelnoteringen å *kaffe* är i stort sett oförändrad, dock med någon höjningstendens. *Sockerpriset* åter har under det gångna kvartalet undergått sänkningar i olika repriser, och utgjorde medelpriset å bitsocker under juni månad 91 öre per kg. mot 1·04 kr. i mars.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha samtliga artiklar med undantag av fotogen varit underkastade smärre prisförskjutningar i övervägande nedåtgående riktning.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juni 1924, meddelas i tabellen å nästa sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1924.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedel-cirkulation (enligt Cassel)
	Mejeri-prod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**298**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**173**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	230
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
April	154	151	164	177	189	191	**171**	**159**	224
Maj	154	151	165	157	188	191	**168**	**159**	226
Juni	153	150	168	163	187	189	**168**	**158**	226

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

Bostad. Enligt vad som framgått av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket, har vid senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1923, den genomsnittliga stegringen av bostadshyrorna sedan 1914 beräknats till 78 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt 1922, sid. 155.

Nedanstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till juli 1924.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1918	1920	1921	1922	1923	Juli 1923	Okt. 1923	Jan. 1924	April 1924	Juli 1924
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:												
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	13·50	12·00	6·75	4·45	4·05	4·05	4·00	3·95	3·90	3·90
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	2·50	2·15	1·45	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	50·00	36·40	16·50	11·95	10·85	10·75	10·65	10·50	10·60	10·65
Herrkläder:												
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	205·00	270·00	222·00	169·00	155·00	155·00	154·00	153·00	152·00	152·00
» konf. .	40·00	60·00	130·00	179·00	141·00	108·00	98·00	98·00	97·00	97·00	97·00	97·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	195·00	260·00	214·00	166·00	151·00	151·00	151·00	148·00	147·00	147·00
» konf.	40·00	60·00	123·00	167·00	131·00	102·00	93·00	94·00	93·00	89·00	89·00	88·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	7·25	7·00	4·75	3·70	3·45	3·45	3·45	3·40	3·40	3·45
Tröja (ullbomull) .	1·50	2·50	8·00	6·00	5·25	4·25	3·70	3·70	3·55	3·45	3·50	3·50
Kalsonger »	1·75	2·75	8·50	6·50	5·50	4·55	3·95	3·90	3·80	3·70	3·75	3·70
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	5·50	5·00	3·25	2·35	2·15	2·15	2·15	2·15	2·15	2·20
Arbetsblus	1·75	—	—	7·90	5·75	4·35	4·10	4·10	4·05	4·05	4·00	4·00
Skodon:												
Kängor, snörläder .	8·50	16·50	29·00	33·50	22·50	15·50	13·75	13·75	13·75	13·75	13·50	13·50
Stövlar	16·50	31·50	63·00	65·00	41·50	28·75	26·00	25·75	26·00	25·75	25·75	25·50
Kängor av boxkalv:												
mans-	13·00	19·50	39·25	44·25	31·75	22·00	19·25	19·00	19·00	19·00	19·00	18·75
dam-	11·50	17·00	36·75	41·50	29·75	21·50	19·00	18·75	18·75	18·75	18·75	18·50
barn-	7·00	10·50	19·50	19·50	15·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	8·25	11·15	9·95	8·00	7·15	7·05	7·00	6·95	6·90	6·80

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen av beklädnadskontot från juli 1914 till juli 1924 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 92 %.

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, s. 947).

Skatteindexen kvarstår sålunda vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under kalenderåret 1924.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att någon sänkning ägt rum under sistförflutna kvartal, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 83 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 85 %.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med år 1919.

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1923				1924		
							jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	195	193	192	191	190	189	188
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	165	166	171	164	163	166	161
Hygien (sjukvård och hälsovård) .	100	199	220	230	208	196	199	199	193	193	192	191	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	220	220	220	220	220
Förenings- och försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	176	175	175	175	175	175	171
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	208	208	208	208	208	208	207
Resor (järnvägs- och spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	219	219	218	218	218	202	202
Telefon, post- och skrivutensilier .	100	165	229	240	205	180	181	181	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	202	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**190**	**188**	**188**	**187**	**187**	**185**	**183**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 569 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 juli 1924 och hänför sig som förut till en familj (man, hustru och två barn) med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, s. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

		Föda- och njutningsämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**208**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 juli 1924, 71 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 171. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut cirka 3 420 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 2 enheter eller cirka 1·5 %. Bidragande till sänkningen ha varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna livsmedel, bränsle och lyse samt »övriga utgifter». Livsmedelspostens nedgång hänför sig huvudsakligen till de ovan omnämnda prisfallen å oskummad mjölk, mejeriprodukter, margarin och socker, vilka endast till ringa del motvägts av samtidiga prishöjningar å bl. a. potatis och vissa slag av kött. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 578—587 angivna och för juni månad insamlade. Inom de båda övriga grupperna har sänkningen varit av mindre betydelse. Hyres-, beklädnads- och skatteposterna kvarstå vid detta tillfälle *oförändrade*.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffats från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Absoluta tal:												
Endast måltider . kr.	8·98	9·47	10·06	12·21	14·24	22·61	25·68	26·08	25·07	20·26	18·27	17·62
Måltider o. husrum »	12·21	12·55	13·52	15·34	18·28	27·42	31·43	33·04	32·22	26·75	24·64	24·46
Indextal:												
Endast måltider . .	*100*	*105*	*112*	*136*	*159*	*252*	*286*	*290*	*279*	*226*	*203*	*196*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*111*	*126*	*150*	*225*	*257*	*271*	*264*	*219*	*202*	*200*

Från år 1913 till år 1924 ha, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 96 % för endast måltider och med 100 % för måltider och husrum. Jämföras innevarande års priser med de under fjolåret konstaterade, visar det sig, att endast en obetydlig nedgång ägt rum. Under det att sålunda priserna år 1923 hade gått ner med 10 % för endast måltider och med 8 % för helinackordering sedan närmast föregående år, utgöra motsvarande siffror innevarande år endast cirka 3·5 % för måltidsinackordering och knappt 1 % för helinackordering. Inackorderingspriserna ha alltså under det sist förflutna året undergått ungefär samma sänkning som detaljhandelspriserna.

En jämförelse av prisutvecklingen för måltids- och för helinackordering under hela redovisningsperioden visar, att den på grund av hyresregleringslagen länge återhållna hyresstegringen medförde en betydligt långsammare uppgång för helinackordering. Under de bägge senaste åren har emellertid en utjämning skett, och för 1924 redovisas t. o. m. en något större stegring sedan förkrigstiden för helinackordering än för endast måltidsinackordering, vilket står i god överensstämmelse med att numera hyresnivån visar större förhöjning än livsmedelspriserna.

Till och med år 1920 följde inackorderingspriserna tämligen nära den allmänna prisutvecklingen. Under de följande årens prisfall har emellertid inackorderingsprisernas nedgång gått saktare, så att numera en ganska avsevärd skillnad uppstått mellan deras relativa höjd i jämförelse med förkrigstiden och den allmänna levnadskostnadsnivån. Däremot visa inackorderingspriserna en anmärkningsvärt god överensstämmelse med löneutvecklingen för industriens arbetare.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	
	Juli	2:dra halvåret										1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	164	160
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	157	152
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	168	165
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	158	153
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	152
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	168	164
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	161	158
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	158
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	160	160
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	167	164
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	152	151
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	154	151
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	159	152
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	157
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	162	157
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	161	157
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	159	154
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	162	161
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	160	159
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	160	158
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	163	155
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	175	168
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	166	161
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	173	164
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	178	170
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	156
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	164
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	158	152
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	159	154
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	164	159
Domnarvet o. Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	157	155
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	167	163
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	169	167
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	166	164
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	165
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	160	156
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	173	172
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	168	162
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	159	156
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	166	164
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**162**	**159**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga ovan meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna tidsperioderna.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	
												1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	121
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	104
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	96
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	100	99
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	103	103
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	95	94
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	91	94
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	91
Kalmar	102	101	01	102	102	97	94	94	95	97	97	95	97
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	89	90
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	93	91
Karlskrona	101	100	05	103	100	93	95	95	97	101	101	100	99
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	94	94
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	101	101
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	97
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	98	99
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	97	99
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	95	96
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	98	96
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	94	93
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	107
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	103
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	104	102
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	107	105
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	96
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	99	97
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	103	102
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	103	102
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	97
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	95
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	98	98
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	100
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	89	91
Domnarvet o. Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	95	96
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	97
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	102	102
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	100	101
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	104	106
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	103	102
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	103	103
stersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	101
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	100	102
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	111	114
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	106
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—
Malmberget o. Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	114	115
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	118	120
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (juni 1923—juni 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9
4	Smör: borde- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1]	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	eng. kamin- »	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juni 1923	Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juni 1914—juni 1924	juni 1923—juni 1924	
23	23	23	23	24	24	24	24	24	24	24	24	23	+ 64·3	0·0	1
12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	+ 8·3	2
9	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
319	304	339	385	391	404	401	385	371	359	315	343	337	+ 49·1	+ 5·6	4
312	290	323	366	376	386	386	365	343	332	310	324	321	+ 56·6	+ 2·9	5
270	270	270	271	281	293	299	300	300	301	294	291	287	+ 78·3	+ 6·3	6
183	184	182	186	196	210	213	212	210	209	207	205	201	+ 68·9	+ 9·8	7
186	184	165	182	185	185	185	185	184	184	174	173	173	+ 25·4	− 7·0	8
183	183	225	285	328	377	389	360	319	265	198	184	192	+ 46·6	+ 4·9	9
—	—	—	282	272	274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	10
727	923	817	908	877	873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	—	+ 49·7	11
48	61	53	58	54	54	54	56	57	60	64	65	67	+ 131·0	+ 39·6	12
—	264	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	50	50	50	50	51	51	52	52	51	51	+ 70·0	+ 2·0	14
67	66	66	66	67	76	89	91	92	92	91	89	88	+ 91·3	+ 31·3	15
45	45	45	44	44	43	43	42	42	41	41	40	40	+ 29·0	− 11·1	16
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	26	26	+ 23·8	− 3·7	17
38	38	38	38	38	38	38	38	37	37	37	37	37	+ 42·3	− 2·6	18
50	50	50	50	49	49	49	49	48	48	48	48	47	+ 30·6	− 6·0	19
52	52	52	53	53	53	53	53	53	54	54	54	54	+ 38·5	+ 3·8	20
74	74	74	73	73	73	73	73	72	72	72	71	71	+ 73·2	− 4·1	21
97	96	96	96	96	96	96	96	94	94	94	93	93	—	− 4·1	22
65	65	64	64	64	64	63	62	62	61	61	61	61	+ 60·5	− 6·2	23
44	44	44	45	44	44	44	44	44	43	43	43	44	+ 41·9	0·0	24
156	156	155	156	156	156	155	154	155	155	152	153	152	+ 102·7	− 2·6	25
77	77	76	76	76	76	76	75	75	74	74	75	75	+ 74·4	− 2·6	26
89	89	89	89	88	89	88	88	88	87	87	88	87	+ 45·0	− 2·2	27
209	210	212	212	210	207	204	202	201	199	199	199	203	+ 69·2	− 2·9	28
168	170	171	171	171	169	167	166	165	164	164	164	167	+ 72·2	− 0·6	29
257	255	251	250	249	248	248	247	246	246	246	244	245	+ 85·6	− 4·7	30
150	147	146	146	147	146	147	145	143	141	142	141	142	+ 100·0	− 5·3	31
242	238	231	221	212	205	203	208	209	216	221	229	234	+ 69·6	− 3·3	32
192	186	187	191	178	175	171	177	172	177	176	178	185	+ 54·2	− 3·6	33
297	—	—	—	226	221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	34
210	209	209	208	208	204	194	188	182	178	175	175	182	+ 42·2	− 13·3	35
222	221	219	219	218	214	206	200	193	189	185	185	189	+ 40·0	− 14·9	36
193	190	188	186	191	190	187	186	184	184	182	180	180	—	− 6·7	37
114	115	124	135	139	136	140	153	153	155	147	118	114	+ 58·3	0·0	38
181	191	206	218	221	222	221	228	231	241	237	165	179	+ 65·7	− 1·1	39
74	89	78	70	68	63	65	68	61	56	66	62	75	+ 127·3	+ 1·4	40
60	54	54	59	64	63	64	68	66	67	69	62	62	+ 72·2	+ 3·3	41
89	87	91	94	101	100	96	109	110	107	99	91	90	+ 63·6	+ 1·1	42
146	147	151	152	156	153	153	171	173	167	154	134	140	+ 72·8	− 4·1	43
106	105	102	109	118	118	113	133	134	129	122	109	107	—	+ 0·9	44
57	56	56	57	61	63	64	64	65	65	65	65	64	+ 52·4	+ 12·3	45
47	44	43	44	46	47	46	44	45	43	46	43	44	+ 41·9	− 6·4	46
82	83	82	82	84	86	87	89	89	90	89	90	90	+ 60·7	+ 9·8	47
246	245	244	244	244	244	244	244	251	267	273	275	274	+ 74·5	+ 11·4	48
113	108	103	103	103	94	98	98	105	104	100	97	91	+ 42·2	− 19·5	49
20	20	20	20	20	19	19	19	19	19	19	19	19	—	− 5·0	50
14	14	14	14	14	14	14	15	15	14	14	14	14	+ 133·3	0·0	51
32	32	32	32	31	30	30	30	30	31	31	31	31	+ 55·0	− 3·1	52
5240	5200	5190	5180	5200	5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	+ 100·8	− 0·8	53
3870	3820	3800	3780	3780	3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	+ 84·7	− 0·3	54
445	440	451	474	468	447	439	445	435	442	444	451	446	+ 116·5	+ 0·2	55
860	858	841	815	805	798	796	797	801	802	800	800	795	+ 102·8	− 7·6	56
432	418	405	409	407	403	402	406	409	413	409	409	399	+ 76·5	− 7·6	57
316	312	310	310	308	307	308	309	310	311	312	312	312	+ 110·8	− 1·3	58
342	347	338	337	335	333	333	338	340	342	346	344	337	+ 99·3	− 1·5	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	29	29	27	25	25	23	27	27	25	23	23	21
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	11	11	10	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: borde- (mejeri-)	kg.	306	345	338	312	350	339	336	353	336	310	336	325
5	mat- (lands-)	»	280	315	310	286	335	329	332	346	335	303	328	311
6	Ost: helfet	»	321	318	305	314	308	308	306	306	293	308	300	312
7	halvfet	»	227	219	217	244	238	243	244	240	231	248	243	235
8	Margarin, växt-	»	176	170	169	164	165	172	186	187	188	177	180	187
9	Ägg: färska	tjog	203	208	218	184	172	199	206	180	179	171	159	164
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1301	1281	1318	1232	1214	1286	1217	1467	1400	1000	1063	1031
12	»	5 l.	71	72	76	63	69	66	73	75	89	57	59	61
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	49	49	49	43	42	42	40	41	40	40	40	40
15	Bruna bönor	»	89	87	87	81	81	81	90	90	90	90	86	88
16	Mjöl: vete-	»	40	40	39	41	41	41	42	41	41	40	40	40
17	råg-	»	28	28	28	26	27	27	24	24	24	28	28	28
18	rågsikt-	»	37	37	38	37	37	37	34	33	34	35	35	35
19	Gryn: havre-	»	46	45	45	46	46	46	45	45	45	49	49	45
20	ris-	»	58	59	58	47	47	48	50	50	49	53	50	48
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	64	64	64	53	54	54	59	58	54	56	56	56
22	knäckebröd	»	103	103	103	86	86	84	89	86	84	74	74	74
23	limpa, söt	»	84	84	84	79	79	79	74	76	76	53	54	52
24	» sur	»	62	62	65	—	—	—	53	52	52	51	51	51
25	Vetebröd: skorpor	»	181	181	183	180	180	180	156	157	159	149	148	144
26	mjukt, bakat med vatten	»	79	77	80	80	80	80	83	84	85	66	66	70
27	mjukt, » » mjölk	»	116	116	115	107	107	107	89	92	91	81	81	83
28	Nötkött, färskt: stek	»	221	222	234	205	204	210	206	205	205	202	206	210
29	soppkött	»	175	175	175	145	145	147	169	169	174	170	169	172
30	Kalvkött: gödkalv	»	255	255	266	235	243	262	258	263	261	234	238	247
31	spädkalv	»	148	147	150	145	144	142	125	125	129	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	295	292	314	250	255	269	241	275	272	250	250	250
33	salt	»	196	197	198	—	250	240	200	190	187	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	259	250	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	193	195	209	175	166	179	169	174	174	183	178	181
36	salt, svenskt	»	195	196	216	175	174	180	169	176	178	188	190	195
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	175	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	187	142	142	180	135	114	144	133	97	136	84	87
39	gädda	»	309	166	185	254	149	179	250	167	185	230	153	174
40	sill	»	75	65	—	70	64	—	75	75	—	—	—	—
41	strömming	»	90	68	86	71	55	81	75	68	66	58	43	51
42	torsk	»	147	123	130	167	134	135	144	138	134	121	111	110
43	rödspotta	»	165	130	148	183	137	142	188	165	150	169	147	151
44	kolja	»	154	132	129	164	117	136	146	136	126	127	106	100
45	salt: sill	»	59	60	59	53	53	53	60	59	59	55	55	55
46	strömming	»	73	69	73	60	—	—	40	40	40	—	—	—
47	Kabeljo	»	87	86	85	83	84	84	81	91	89	100	113	100
48	Kaffe	»	294	292	290	282	280	272	283	298	282	262	262	259
49	Socker	»	93	89	86	96	95	89	99	94	90	100	96	92
50	Salt	»	22	21	21	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	20	20	21	15	15	15	20	20	20	10	10	10
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	[1])Ved: björk	famn	6570	6490	6040	5860	5850	6230	5440	5520	5520	5130	5160	5130
54	barr-	»	5010	5110	4480	3900	3740	4430	3760	3810	3960	3240	3310	3280
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	875	875	875	850	850	850	875	875	875	900	900	900
57	eng. hushålls-	»	450	450	425	—	—	—	—	—	—	450	450	450
58	Koks: gasverks-	»	339	339	299	300	300	300	344	342	343	295	295	295
59	eng. kamin-	»	355	355	290	355	355	355	—	—	—	—	—	—

[1]) Motala: avfallsved april 26·70, maj 27·30 samt juni 24·90 kr. per famn.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
23	23	21	23	23	21	24	24	22	23	23	21	22	22	22	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	10	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	8	8	7	9	9	8	8	8	7	9	9	9	6	6	6	3
300	338	330	303	340	330	304	341	335	302	337	326	340	368	360	321	327	328	4
289	332	324	298	315	309	292	316	313	292	324	316	325	318	321	302	305	306	5
290	283	283	303	302	300	300	300	300	292	296	292	279	284	269	319	319	319	6
195	195	195	206	208	204	250	250	253	227	227	200	220	220	220	225	225	225	7
186	180	183	178	179	181	193	185	185	171	168	168	192	196	192	165	164	164	8
202	167	171	165	164	171	173	171	176	165	160	171	204	179	184	189	171	180	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1078	1094	1031	1011	989	1000	1225	1225	1225	829	930	944	839	876	883	805	875	875	11
73	73	73	71	70	70	71	75	74	50	53	60	50	50	55	40	45	45	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
44	41	38	43	43	43	44	45	45	41	41	40	55	55	50	53	53	53	14
90	90	90	98	93	91	98	98	98	90	90	89	85	85	85	95	97	97	15
40	41	40	39	39	39	40	40	41	38	38	38	40	40	40	40	40	40	16
28	27	27	27	27	27	27	27	27	25	25	24	27	27	27	28	28	28	17
37	37	37	34	34	34	34	34	35	35	35	35	35	35	35	36	36	36	18
49	50	50	50	50	46	49	49	49	50	50	50	50	50	50	50	50	50	19
51	54	56	60	60	59	48	48	48	56	56	58	60	59	55	57	57	57	20
53	53	53	65	65	66	74	74	74	63	63	60	87	87	87	85	85	85	21
71	72	73	101	104	101	103	103	103	91	90	91	105	105	105	95	95	95	22
63	60	60	60	60	61	68	68	68	65	66	62	54	54	54	56	56	56	23
48	53	46	47	46	47	48	48	48	53	53	51	36	36	35	41	41	41	24
153	150	153	155	155	156	174	174	174	120	133	118	160	155	155	130	130	130	25
70	71	69	66	66	66	93	93	93	64	64	63	72	71	71	—	—	—	26
81	81	83	77	77	81	100	100	100	90	90	95	83	80	80	61	61	61	27
230	231	230	197	197	198	217	210	214	190	191	191	174	175	182	170	170	173	28
160	160	158	177	177	178	194	188	192	164	164	165	159	161	167	148	146	152	29
257	260	263	250	252	252	252	262	275	226	229	229	210	212	217	215	216	216	30
133	133	134	155	152	154	—	—	—	135	138	141	109	117	119	125	125	125	31
263	275	272	270	268	283	283	292	298	238	248	250	207	208	212	219	221	225	32
—	—	—	207	212	224	197	180	180	150	150	150	—	—	—	150	150	205	33
—	—	—	—	—	—	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
192	187	190	166	170	174	196	193	196	150	152	153	157	157	165	153	153	156	35
200	198	200	165	176	180	218	212	215	152	154	154	166	165	167	170	170	170	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
137	106	129	202	129	130	150	101	138	160	131	130	175	123	125	125	125	107	38
242	141	181	258	154	200	258	146	194	268	163	185	253	150	200	191	150	200	39
63	53	—	68	53	—	64	48	—	65	58	70	71	61	75	50	65	55	40
77	57	61	59	50	50	55	39	34	58	56	54	74	60	72	58	52	60	41
152	149	150	133	122	123	111	103	100	120	—	—	107	100	100	88	78	71	42
151	155	165	149	129	136	133	108	138	150	100	150	150	145	132	140	124	125	43
145	114	122	146	115	114	154	108	110	154	117	116	125	103	99	111	105	96	44
58	59	59	60	59	52	58	58	58	59	59	50	60	60	60	53	57	57	45
—	—	—	—	—	—	50	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
91	98	89	102	105	102	86	86	93	83	81	81	100	100	100	—	—	—	47
310	293	293	276	276	276	273	273	273	263	266	261	290	290	290	275	275	283	48
98	94	90	99	95	91	96	92	88	98	94	90	102	98	94	99	96	92	49
20	20	20	20	20	20	19	19	19	17	16	16	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	—	—	—	15	15	15	16	16	16	14	14	14	15	15	15	51
30	32	30	30	30	30	30	30	30	26	26	26	32	32	32	31	31	31	52
5520	5520	5430	5940	5940	5940	5630	5630	5630	4980	4980	5040	5800	5600	5600	4280	4350	4220	53
3740	3740	3650	4630	4630	4630	4250	4250	4250	3520	3520	3520	3800	3560	3580	3090	2960	2840	54
413	413	413	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	55
700	700	700	700	700	700	830	830	830	725	725	725	750	750	750	—	—	—	56
—	—	—	400	406	400	405	405	405	388	388	375	350	—	—	—	—	—	57
315	315	315	283	283	283	354	354	360	308	—	—	300	300	300	—	—	—	58
—	—	—	336	336	332	360	360	360	—	320	313	350	350	350	—	—	—	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	22	22	22	22	22	22	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	8	8	8	8	8	8	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	324	350	348	300	340	328	306	324	324	296	328	311
5	mat- (lands-)	»	325	329	331	288	317	300	299	299	293	294	297	296
6	Ost: helfet	»	300	305	305	318	311	314	300	300	313	295	296	298
7	halvfet	»	225	222	222	200	200	200	—	—	—	180	193	193
8	Margarin, växt-	»	164	164	164	160	160	160	161	160	160	188	188	188
9	Ägg: färska	tjog	158	154	153	153	163	168	178	158	175	162	162	171
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1050	1075	1075	960	960	1000	804	857	857	719	719	714
12	»	5 l.	58	61	63	52	52	57	44	46	46	55	51	60
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	60	60	60	50	51	50	60	60	60	48	48	49
15	Bruna bönor	»	100	98	98	98	89	89	100	100	100	98	98	91
16	Mjöl: vete-	»	44	43	42	37	37	37	41	41	41	43	43	44
17	råg-	»	27	27	27	23	22	22	29	29	29	28	28	28
18	rågsikt-	»	39	39	39	35	34	34	38	38	38	38	38	38
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	48	47	45	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	60	60	60	51	52	52	50	50	50	53	53	53
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	89	89	89	89	88	89	90	90	90	68	68	68
22	knäckebröd	»	105	105	105	101	101	101	99	99	99	110	110	110
23	limpa, söt	»	46	46	46	54	54	54	50	50	50	50	50	50
24	» sur	»	38	38	38	34	33	33	40	35	35	37	37	37
25	Vetebröd: skorpor	»	150	150	150	134	132	133	160	150	150	120	120	120
26	mjukt, bakat med vatten	»	55	56	56	61	61	61	75	90	90	63	65	65
27	» » mjölk	»	71	71	71	73	73	72	77	93	93	83	85	85
28	Nötkött, färskt: stek	»	199	199	200	188	183	189	197	197	197	165	165	162
29	soppkött	»	176	176	176	166	164	167	155	155	153	145	145	145
30	Kalvkött: gödkalv	»	226	229	227	250	246	238	215	209	200	213	215	219
31	spädkalv	»	147	145	144	144	138	137	118	124	120	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	212	217	221	185	187	199	203	225	225	185	195	203
33	salt	»	166	165	165	—	—	—	142	142	142	157	158	154
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	150	150	150	136	138	141	163	163	163	143	142	143
36	salt, svenskt	»	155	155	155	160	160	157	170	170	170	143	145	145
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	188	108	113	—	119	144	101	50	46	—	168	150
39	gädda	»	214	148	185	219	125	200	198	126	138	200	190	200
40	sill	»	50	—	—	75	—	55	—	—	—	60	—	—
41	strömming	»	63	53	58	65	52	75	46	28	34	58	50	58
42	torsk	»	99	97	—	84	57	63	83	51	45	124	113	106
43	rödspotta	»	175	125	125	142	125	150	—	—	—	163	150	178
44	kolja	»	138	127	119	138	125	125	—	—	—	125	121	135
45	salt: sill	»	70	70	70	56	59	60	60	60	60	60	60	60
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	100	95	95	100	99	99	99
48	Kaffe	»	265	270	270	275	274	272	300	300	300	295	300	300
49	Socker	»	97	93	89	97	92	88	98	94	90	98	94	90
50	Salt	»	20	20	20	16	16	16	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	17	17	17	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	33	33	33	27	27	27	28	28	28	30	30	30
53	[1]) Ved: björk-	famn	4650	4650	4650	4340	4340	4190	4270	4660	4900	6410	6230	6230
54	barr-	»	3100	3100	3100	3260	3260	3260	3380	3680	3900	4980	4900	4900
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	900	875	850	800	800	800	800	800	800	825	825	825
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	325	325	325	350	350	350	450	450	450
58	Koks: gasverks-	»	350	350	350	275	275	275	300	300	300	—	325	325
59	eng. kamin-	»	350	350	350	265	265	265	300	300	300	400	400	350

[1]) Visby: alved maj 51·60 samt juni 53·40; blandved maj och juni 44·50 kr. per famn.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
22	22	22	20	20	20	23	23	22	18	18	18	20	20	20	20	20	20	1
16	16	16	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
313	342	328	283	322	308	278	319	310	283	322	316	292	328	313	283	322	316	4
286	308	301	281	321	302	—	—	—	276	312	308	—	—	—	—	—	—	5
330	350	350	330	330	333	308	302	299	310	305	298	288	288	291	321	316	316	6
213	238	238	225	225	225	192	189	192	203	205	205	—	—	—	—	—	—	7
184	184	184	182	185	184	187	187	187	188	184	183	168	168	165	184	184	184	8
167	162	165	167	164	172	164	174	185	169	168	175	163	168	176	165	170	176	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
958	1042	958	900	900	900	1000	1000	1020	1000	950	892	1000	1183	1200	989	1000	1015	11
60	60	60	60	60	60	74	72	72	65	63	60	70	75	74	63	63	63	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
58	58	58	54	54	54	52	52	53	54	54	54	50	50	50	58	58	57	14
100	90	90	100	98	92	83	78	75	81	78	78	95	96	96	90	89	83	15
43	42	42	37	37	36	38	38	39	38	38	38	41	41	41	40	40	41	16
28	28	28	24	24	24	28	28	28	29	28	28	25	25	25	29	29	29	17
40	40	40	34	34	34	37	36	36	37	37	37	38	38	39	37	37	37	18
50	50	50	50	50	50	42	43	41	42	42	42	45	45	45	50	50	47	19
54	54	52	50	50	50	50	51	50	40	40	40	60	61	63	53	54	53	20
75	75	75	103	100	100	101	101	103	98	98	97	100	105	105	92	94	87	21
103	103	103	118	118	115	127	127	128	126	126	126	133	133	134	121	121	116	22
51	50	50	38	38	38	42	42	42	41	40	40	44	44	44	49	49	49	23
35	35	35	35	35	35	29	29	29	29	29	29	31	31	31	36	36	36	24
166	166	166	145	147	150	150	150	150	125	125	125	100	107	109	113	113	113	25
—	—	—	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
80	80	80	79	79	79	89	89	89	68	71	71	81	81	80	61	61	61	27
215	217	219	176	175	183	250	250	250	242	243	242	208	211	211	207	206	206	28
184	185	186	156	156	159	207	206	200	193	194	193	187	187	186	187	187	187	29
250	250	250	250	244	250	255	259	252	298	298	298	277	271	268	254	253	253	30
152	146	139	175	150	169	165	165	165	193	193	193	183	182	184	150	150	150	31
250	250	250	250	280	270	250	250	250	250	250	250	258	256	251	245	245	249	32
176	176	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	175	175	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
180	176	173	152	153	159	152	151	156	150	150	155	170	170	173	133	131	146	35
180	177	172	165	165	170	196	194	197	170	170	175	200	200	200	181	177	187	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
129	100	108	150	142	150	138	130	135	125	131	138	—	—	—	—	150	132	38
210	148	152	251	171	214	263	230	235	273	209	258	275	245	247	247	206	216	39
59	—	—	70	67	60	80	74	97	79	71	88	75	71	91	75	71	101	40
65	50	68	66	61	60	74	74	79	—	—	—	66	65	—	71	68	79	41
39	38	38	64	47	52	77	62	59	71	62	56	66	61	54	60	58	55	42
131	95	94	135	113	105	138	144	169	156	129	133	152	133	125	153	163	149	43
—	—	—	150	121	100	125	121	103	145	125	125	—	—	—	76	78	100	44
70	70	70	92	96	75	100	99	97	100	100	92	58	59	58	61	64	64	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
120	110	110	—	—	—	95	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
278	286	282	278	288	284	263	267	270	271	271	275	293	294	296	276	276	276	48
99	95	91	97	93	89	94	90	86	97	93	89	97	93	89	96	93	89	49
20	20	20	18	18	18	20	20	20	18	18	18	18	18	18	16	16	16	50
15	15	15	10	10	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	28	28	28	30	30	30	26	28	28	28	28	28	52
4830	4830	4830	4910	4910	4910	6810	6810	6850	6380	5320	5720	7600	7600	7600	5860	5860	5860	53
—	—	—	4410	4410	3780	6010	6010	6050	5590	4790	5190	6400	6400	6400	4910	4910	4910	54
—	—	—	350	350	350	643	627	627	583	583	583	—	—	—	425	425	425	55
725	725	725	775	775	775	740	738	738	850	850	750	725	725	725	850	800	800	56
350	350	350	425	425	425	356	356	300	400	400	375	440	420	365	435	420	420	57
325	325	325	320	340	340	285	285	285	270	270	270	300	300	300	305	305	305	58
325	325	325	375	375	375	345	343	305	350	350	325	350	350	350	375	350	355	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	20	20	20	20	20	20	25	25	23
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	15	15	15
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	274	309	296	318	353	342	308	342	326	328	367	356
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	294	316	310	291	319	307	305	344	327
6	Ost: helfet	»	324	316	307	312	298	288	264	255	250	292	289	280
7	halvfet	»	229	229	203	230	222	204	199	197	195	175	178	175
8	Margarin, växt-	»	184	184	184	166	166	166	179	179	179	188	188	188
9	Ägg: färska	tjog	154	161	173	167	167	180	159	167	167	193	173	177
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	750	750	800	1108	1167	1177	1000	1200	1200	1163	1163	1158
12	»	5 l.	60	60	60	61	61	62	58	65	65	72	72	72
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	53	52	55	45	45	45	59	60	60	60	60	60
15	Bruna bönor	»	89	90	85	90	90	90	91	88	88	90	90	90
16	Mjöl: vete-	»	40	40	40	38	38	38	40	40	40	41	41	41
17	råg-	»	28	28	28	24	24	24	24	24	24	27	27	27
18	rågsikt-	»	36	37	37	34	34	34	35	36	35	38	38	38
19	Gryn: havre-	»	48	48	45	45	45	45	48	48	48	42	42	42
20	ris-	»	50	50	50	45	45	45	58	58	59	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	88	85	85	90	90	90	88	79	79	63	62	62
22	knäckebröd	»	114	115	113	110	110	110	118	115	116	79	78	78
23	limpa, söt	»	41	41	41	45	44	44	54	53	52	71	73	73
24	» sur	»	28	28	28	33	35	35	43	42	42	42	42	42
25	Vetebröd: skorpor	»	118	118	118	130	122	121	110	110	110	158	158	158
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	77	77
27	mjukt, » » mjölk	»	103	103	103	80	81	81	95	100	95	90	90	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	186	189	190	191	192	194	170	171	173	235	237	240
29	soppkött	»	174	174	174	168	168	168	145	145	146	185	187	185
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	247	247	247	—	185	182	265	266	265
31	spädkalv	»	138	138	138	153	151	152	136	134	133	146	145	146
32	Fårkött: färskt	»	178	186	186	203	204	202	177	178	183	270	271	265
33	salt	»	—	—	—	200	200	200	—	—	—	165	165	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	—	—
35	Fläsk: färskt	»	150	150	150	172	167	175	145	149	165	200	200	218
36	salt, svenskt	»	170	179	179	214	202	201	160	160	165	214	216	217
37	» amerikanskt	»	—	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	157	150	150	125	122	—	—	—	—	195	154	182
39	gädda	»	250	230	225	263	159	170	—	138	—	266	173	221
40	sill	»	70	—	—	77	64	75	—	46	—	60	58	75
41	strömming	»	64	64	75	75	67	75	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	63	56	55	48	41	43	26	25	25	54	56	53
43	rödspotta	»	194	87	94	142	119	123	125	114	101	159	156	193
44	kolja	»	132	125	125	107	91	81	76	73	62	106	95	98
45	salt: sill	»	90	90	90	60	60	60	61	61	61	66	65	65
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	80	80	80	78	75	80	80	80	86
48	Kaffe	»	275	275	275	277	279	279	266	261	261	283	283	284
49	Socker	»	97	93	89	98	94	90	97	93	89	98	94	90
50	Salt	»	17	17	17	18	18	18	18	18	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	12	12	12	13	13	13	16	16	16
52	Fotogen	»	30	30	30	27	27	27	28	28	28	27	27	27
53	[1]) Ved: björk-	famn	6410	6410	6410	5830	5540	5340	6400	6400	5600	7000	7000	7000
54	barr-	»	5340	5340	5340	4580	4590	4590	4000	4530	4130	5500	5500	5500
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	400	400	400	500	500	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	760	760	700	767	767	800	725	725	725	750	750	750
57	eng. hushålls-	»	425	425	340	419	419	425	400	400	350	375	375	375
58	Koks: gasverks-	»	260	260	260	325	325	325	296	296	285	250	250	250
59	eng. kamin-	»	325	325	275	369	369	369	370	370	370	375	375	375

[1]) Halmstad: bokved april och maj 60·00 samt juni 57·40; ribbved april och maj 32·00 samt juni

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
25	25	23	25	22	22	25	25	25	20	20	19	22	20	20	25	25	25	1
16	16	15	13	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
5	9	9	10	10	10	10	10	10	8	8	8	7	6	6	10	10	10	3
328	368	368	320	358	345	330	362	347	305	338	335	314	348	331	321	358	362	4
338	340	338	327	334	307	331	346	332	288	322	320	304	328	312	316	332	333	5
320	320	270	281	281	264	272	258	256	270	270	270	233	245	248	300	300	300	6
188	188	188	—	—	—	175	186	168	161	161	161	193	185	185	208	208	208	7
200	190	170	164	160	160	179	177	177	183	183	183	183	177	180	184	184	184	8
164	152	157	167	158	169	187	179	187	160	159	168	163	150	161	207	177	181	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	1313	1313	1400	1124	1167	1001	931	981	1000	813	969	938	1144	1165	1165	11
73	69	76	70	70	73	74	74	74	55	55	65	45	50	50	73	75	75	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	48	48	48	53	53	53	65	65	65	14
100	100	100	100	92	93	92	90	90	100	80	80	94	90	88	102	102	102	15
39	39	39	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	42	40	38	39	16
26	26	26	27	26	27	26	26	26	22	22	22	26	25	25	27	26	26	17
37	37	37	37	36	36	37	37	37	37	37	37	36	36	38	35	34	35	18
45	48	49	45	45	45	45	45	42	45	45	45	45	45	45	48	48	45	19
54	54	54	50	50	50	50	50	48	45	45	45	55	58	60	60	60	56	20
74	76	74	70	70	70	82	77	79	90	90	90	77	78	75	65	68	66	21
92	87	92	100	100	100	103	100	108	98	95	95	98	98	98	90	90	90	22
64	64	64	65	65	65	77	70	69	63	63	63	66	66	66	73	73	73	23
52	52	52	40	40	40	48	48	48	—	50	50	56	56	56	55	55	55	24
148	148	148	150	160	160	140	151	146	114	114	114	164	164	164	150	150	150	25
72	72	72	55	55	55	—	—	—	56	56	56	70	70	70	80	80	80	26
74	74	74	90	90	90	88	87	87	65	65	65	95	95	95	111	111	111	27
200	200	200	219	213	213	223	223	223	228	226	228	203	195	213	188	188	190	28
180	180	180	163	163	163	183	183	183	177	177	177	163	165	159	162	163	162	29
220	220	220	219	213	213	250	250	250	250	250	238	225	225	225	245	245	248	30
129	150	150	125	125	125	131	131	131	138	138	138	116	113	116	141	140	—	31
215	220	220	200	200	200	236	250	250	202	208	214	232	225	238	220	223	226	32
—	—	—	180	180	150	—	—	—	238	233	233	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
200	200	200	170	160	160	193	195	196	163	163	182	164	171	160	191	190	197	35
200	220	220	160	160	180	192	197	200	219	184	184	163	175	155	190	190	194	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	—	140	125	153	123	112	142	75	73	155	144	122	179	112	105	38
—	—	—	219	150	150	250	166	211	190	98	126	250	169	150	244	122	166	39
54	54	—	73	72	—	73	62	—	68	50	55	63	60	—	65	65	100	40
—	—	—	75	77	—	81	75	73	70	55	60	65	53	60	75	68	71	41
54	54	55	81	75	75	59	57	61	70	75	—	122	104	113	118	105	111	42
119	100	118	175	136	164	150	124	127	137	113	117	163	134	155	161	138	150	43
91	67	63	122	90	84	117	91	89	106	97	83	122	94	79	128	106	110	44
54	54	54	69	60	63	65	65	63	60	53	50	60	60	60	70	70	70	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	78	78	77	86	82	80	80	80	80	86	89	88	98	102	105	47
250	268	270	283	287	287	275	275	275	259	273	273	289	289	283	287	285	283	48
98	96	92	99	95	91	100	96	92	97	93	89	96	93	88	100	96	90	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	15	15	15	18	18	18	51
30	30	30	29	29	29	29	29	29	28	28	28	31	31	31	30	30	30	52
6890	6880	6880	6700	6700	5800	6370	6380	6250	5700	5870	5250	4900	4900	4900	5340	5340	5340	53
5100	5080	5080	4200	4300	4000	4000	4390	4260	4510	4630	3470	2940	2940	2940	4150	4150	4150	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	453	413	413	—	—	—	—	—	—	55
750	800	800	750	750	—	750	750	750	738	738	738	800	800	800	767	767	767	56
350	350	350	450	450	—	413	425	425	413	413	413	—	—	—	400	400	400	57
325	325	325	295	300	300	285	—	—	290	290	290	—	275	300	265	275	275	58
350	350	350	350	350	—	326	333	334	290	290	290	300	300	—	340	340	333	59

33·20 kr. per famn. Varberg: bokved april och maj 70·80 samt juni 64·00 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	26	26	26	23	22	22	24	24	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	13	13	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	8	8	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	322	342	347	—	—	—	285	322	319	303	336	327
5	mat- (lands-)	»	298	291	312	298	280	296	280	318	315	297	331	322
6	Ost: helfet	»	288	284	293	310	310	310	250	245	250	307	299	281
7	halvfet	»	223	205	194	250	250	250	200	165	190	219	216	199
8	Margarin, växt-	»	177	177	185	192	187	185	160	167	167	185	182	183
9	Ägg: färska	tjog	202	175	202	249	210	205	178	162	173	211	179	190
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1171	1229	1114	1125	1156	1188	1100	1133	1067	1136	1211	1238
12	»	5 l.	61	65	59	69	80	81	60	60	54	61	64	63
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	49	49	49	57	57	57	40	40	40	44	43	42
15	Bruna bönor	»	98	98	98	100	100	91	75	75	75	88	87	85
16	Mjöl: vete-	»	39	39	39	40	40	38	41	40	41	39	39	39
17	råg-	»	26	26	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
18	rågsikt-	»	35	35	35	36	36	35	34	34	34	36	36	36
19	Gryn: havre-	»	45	45	45	50	50	50	45	45	45	45	45	42
20	ris-	»	55	55	55	50	50	60	50	50	50	57	57	56
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	60	60	55	60	60	60	50	50	50	48	48	49
22	knäckebröd	»	84	84	90	90	90	90	75	75	75	77	74	76
23	limpa, söt	»	63	63	63	57	57	57	67	61	57	65	65	65
24	» sur	»	38	38	40	40	40	40	35	34	42	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	175	175	180	150	150	150	125	132	120	148	148	148
26	mjukt, bakat med vatten	»	66	66	66	60	53	50	77	82	90	83	83	83
27	mjukt, » » mjölk	»	69	69	69	70	70	70	92	100	97	77	77	77
28	Nötkött, färskt: stek	»	197	198	204	185	183	199	193	183	190	199	194	195
29	soppkött	»	157	158	161	155	153	170	150	167	167	163	161	160
30	Kalvkött: gödkalv	»	228	228	225	246	242	249	200	216	222	225	225	225
31	spädkalv	»	127	127	116	125	127	130	138	121	113	149	151	150
32	Fårkött: färskt	»	206	215	230	185	184	198	235	236	245	233	235	240
33	salt	»	—	—	234	—	—	—	150	150	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	198	198	199	181	182	198	170	178	192	180	180	180
36	salt, svenskt	»	200	196	202	192	192	200	180	180	200	180	180	180
37	» amerikanskt	»	200	200	196	175	175	175	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	120	156	150	113	123	120	85	102	147	103	107
39	gädda	»	282	153	193	202	160	173	250	142	179	241	132	176
40	sill	»	77	70	68	68	67	—	65	59	—	65	60	—
41	strömming	»	75	63	61	69	71	75	66	57	63	71	54	59
42	torsk	»	117	123	—	141	112	116	98	102	110	150	128	137
43	rödspotta	»	144	127	130	151	159	160	151	134	150	150	134	137
44	kolja	»	126	106	103	142	127	133	149	107	111	143	111	124
45	salt: sill	»	55	60	60	70	70	70	50	50	50	50	50	50
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—	—
47	Kabeljo	»	90	88	82	95	94	94	90	90	90	79	80	79
48	Kaffe	»	277	278	278	275	269	275	260	250	250	273	278	272
49	Socker	»	99	95	90	100	96	90	100	96	92	98	94	90
50	Salt	»	20	20	19	15	15	15	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	12	12	12	10	10	10	—	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	31	28	29	27	26	26
53	[1]) Ved: björk-	famn	4540	4540	4210	5600	5600	5600	5800	5920	6050	5700	5700	5700
54	barr-	»	2980	2980	2750	3670	4000	4000	4200	4410	4410	4090	4090	4090
55	Bränntorv	100 kg.	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	700	700	750	750	750	750	767	750	775	775	775
57	eng. hushålls-	»	450	450	500	450	450	450	450	413	425	413	413	413
58	Koks: gasverks-	»	300	300	315	—	—	—	285	280	285	280	280	280
59	eng. kamin-	»	350	350	350	325	325	325	350	350	350	319	325	319

[1]) Filipstad: ribbved maj 17·50 samt juni 17·80 kr. per famn. Söderhamn: blandved april

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
25	25	25	24	24	24	20	20	20	25	25	25	30	28	28	25	25	25	1
13	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	16	—	—	—	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
323	360	356	311	334	328	314	335	328	342	351	360	331	352	351	325	351	350	4
323	354	350	300	319	311	324	326	331	323	322	339	339	325	348	340	348	355	5
287	284	284	250	250	250	283	260	265	303	300	250	291	289	288	266	266	257	6
190	195	195	190	180	180	207	195	190	180	—	—	188	190	190	195	188	190	7
162	161	161	160	160	160	185	185	185	160	160	160	173	170	175	174	174	172	8
236	189	195	228	198	218	224	193	199	232	206	221	246	210	208	247	212	222	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1219	1226	1202	1179	1179	1179	—	1167	1213	1393	1274	1214	926	953	944	1274	1208	1300	11
65	65	64	67	67	67	61	—	—	72	68	66	63	65	66	69	63	68	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	50	48	48	46	46	45	55	55	55	46	47	48	48	49	50	14
86	84	84	90	87	87	81	83	81	90	90	90	85	84	83	90	90	90	15
42	42	43	42	41	42	41	42	41	42	42	42	40	40	40	43	43	42	16
26	25	26	24	24	24	25	25	25	28	27	28	26	26	26	26	26	25	17
37	36	38	35	35	36	37	38	38	39	38	38	37	37	37	38	38	37	18
50	50	50	47	47	47	47	46	46	50	55	50	43	44	44	50	50	50	19
48	46	48	50	50	45	55	50	50	60	60	60	54	54	54	59	59	59	20
56	55	55	49	49	49	45	46	46	55	55	54	52	52	52	61	61	61	21
81	79	81	78	78	80	71	71	71	75	75	75	76	76	76	81	81	81	22
81	82	82	77	77	77	53	50	50	59	56	56	66	66	65	76	77	82	23
—	—	—	—	—	—	50	50	50	—	—	—	43	43	46	—	—	—	24
147	145	145	160	160	160	170	160	164	175	175	173	173	173	178	160	160	158	25
82	83	83	85	79	79	58	60	64	77	77	77	73	73	71	94	94	94	26
83	82	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	103	105	90	91	92	27
230	230	232	190	190	199	195	191	196	195	195	206	190	191	191	210	210	210	28
177	177	177	150	150	158	168	167	170	160	165	176	166	166	166	168	172	175	29
227	238	235	240	240	245	214	209	215	290	290	298	250	250	247	300	300	300	30
152	149	150	150	150	155	137	132	138	160	160	160	134	134	135	162	165	167	31
227	231	232	200	200	225	204	211	222	227	235	237	231	228	235	234	240	237	32
—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	—	—	180	165	175	187	192	200	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	—	—	—	—	—	300	300	—	34
212	213	214	180	180	200	180	180	192	190	190	188	166	169	185	205	202	209	35
203	204	204	200	180	227	180	180	180	170	180	175	191	191	196	200	200	215	36
175	175	175	—	—	—	170	—	—	190	188	188	—	—	—	188	183	188	37
151	126	139	160	124	130	—	130	128	150	125	119	133	80	80	—	107	75	38
238	173	163	268	194	190	244	166	191	243	178	155	310	151	188	175	168	157	39
63	65	—	58	70	—	53	60	60	60	53	—	—	—	—	—	—	—	40
68	68	69	60	58	53	63	58	51	60	58	60	91	62	36	55	53	38	41
123	105	101	114	110	108	150	118	131	110	94	94	151	150	150	125	115	100	42
203	165	151	163	160	156	185	155	147	150	135	125	153	150	150	150	150	150	43
101	110	100	114	106	105	150	110	110	110	104	98	158	155	150	125	120	100	44
68	68	68	60	60	60	58	58	58	70	73	72	55	55	55	69	70	69	45
40	40	40	—	—	—	43	43	35	50	45	45	31	30	34	40	40	—	46
93	93	93	85	88	88	81	87	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
280	283	281	305	305	305	260	250	250	260	255	260	251	251	251	292	292	294	48
101	95	93	100	98	92	96	93	88	103	98	95	105	103	93	106	104	95	49
20	20	20	15	15	15	18	18	18	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	—	12	12	12	—	—	—	15	15	15	—	—	—	51
32	32	32	35	35	35	30	30	30	35	35	35	29	29	29	31	30	30	52
4720	4690	4630	3700	3860	3860	4270	4270	4630	3280	3280	3280	5130	5130	5200	4590	4530	4450	53
2910	2850	2850	2690	2690	2690	2670	2670	2850	2270	2390	2390	3630	3950	3810	3340	3280	2850	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
800	800	800	800	800	800	850	850	850	850	850	850	850	850	850	900	900	900	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	417	400	400	450	450	450	57
367	375	375	350	350	350	350	350	350	—	—	—	340	340	340	400	400	400	58
367	375	375	—	—	—	—	—	—	375	375	375	315	315	315	350	350	350	59

23·90 samt maj 28·50; plankved under hela kvartalet 24·90 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	28	27	28	27	27	27	30	30	30	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	13	13	13	13	13	13	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	331	347	350	326	345	351	335	346	362	329	330	339
5	mat- (lands-)	»	338	337	347	341	339	343	326	325	346	316	315	321
6	Ost: helfet	»	299	291	288	282	281	271	283	275	275	260	260	259
7	halvfet	»	185	183	184	185	181	174	—	—	200	—	180	150
8	Margarin, växt-	»	165	164	165	162	163	161	168	160	160	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	226	216	225	235	225	227	244	219	233	223	222	235
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1357	1381	1321	1286	1262	1206	1000	1100	1133	866	879	871
12	»	5 l.	67	72	66	65	68	66	63	65	70	62	58	68
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	49	48	49	49	49	51	57	57	57	50	50	50
15	Bruna bönor	»	79	83	82	84	81	83	86	89	86	91	90	91
16	Mjöl: vete-	»	43	40	40	41	41	40	41	41	41	43	43	43
17	råg-	»	27	26	26	26	26	26	28	28	28	30	31	30
18	rågsikt-	»	38	37	38	37	37	37	37	37	37	40	40	40
19	Gryn: havre-	»	50	49	49	48	49	48	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	61	63	60	58	60	59	61	61	60	51	51	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	67	67	67	64	64	65	69	64	63	67	66	68
22	knäckebröd	»	77	77	77	75	75	75	86	85	84	85	84	84
23	limpa, söt	»	61	61	62	61	61	61	67	70	75	72	72	72
24	» sur	»	50	50	50	50	50	50	55	—	55	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	174	174	156	170	170	145	161	164	169	183	183	183
26	mjukt, bakat med vatten	»	77	77	76	77	77	78	80	80	80	79	79	79
27	mjukt, » » mjölk	»	130	130	115	130	130	125	90	90	85	85	85	85
28	Nötkött, färskt: stek	»	212	214	223	209	210	215	176	175	185	171	177	190
29	soppkött	»	171	169	175	164	163	165	156	155	163	144	148	156
30	Kalvkött: gödkalv	»	262	258	259	246	240	248	—	—	—	300	300	300
31	spädkalv	»	162	158	165	148	152	157	137	137	145	143	141	151
32	Fårkött: färskt	»	228	227	239	206	218	226	200	200	200	182	188	204
33	salt	»	173	175	181	170	168	180	—	—	—	170	175	177
34	Renkött, färskt	»	300	—	—	—	—	—	—	—	—	225	225	—
35	Fläsk: färskt	»	207	203	212	194	195	201	200	200	200	177	184	203
36	salt, svenskt	»	205	213	217	203	204	206	200	200	180	195	207	205
37	» amerikanskt	»	178	174	166	180	178	177	178	178	178	181	179	179
38	Fisk, färsk: abborre	»	—	137	99	—	132	85	—	—	130	150	136	123
39	gädda	»	254	212	199	243	203	184	200	200	175	269	170	177
40	sill	»	55	—	—	50	—	—	—	—	—	60	—	—
41	strömming	»	82	69	53	71	64	48	60	69	52	75	75	69
42	torsk	»	144	144	—	—	—	—	90	—	—	120	119	125
43	rödspotta	»	200	200	—	—	—	—	150	—	—	137	137	142
44	kolja	»	143	133	—	—	—	—	95	—	—	120	118	119
45	salt: sill	»	72	71	73	71	71	71	68	66	73	71	70	69
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	25	25	25	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	266	260	266	256	258	254	258	258	258	265	266	274
49	Socker	»	110	101	96	108	102	95	110	110	100	104	102	93
50	Salt	»	21	21	22	21	21	20	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	14	14	14	13	13	12	15	15	15	18	18	18
52	Fotogen	»	35	34	33	34	34	33	35	35	35	36	36	36
53	[1])Ved: björk-	famn	5010	5010	5200	4260	4310	4260	3500	3500	3500	4470	4480	4480
54	barr-	»	3380	3500	3490	3280	3340	3230	2750	2750	2750	3420	3420	3420
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	700	700	—	—	—	950	950	850	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	400	400	375	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	335	325
59	eng. kamin-	»	300	300	313	—	—	—	—	—	—	350	350	300

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) april och maj 22·40 samt juni bak- och ribbved (medelpris) april och maj 18·50 samt juni 18·00; plankved april 23·30, maj 26·00 har tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna under hela kvartalet

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	
26	26	26	30	30	30	25	25	25	30	30	30	30	30	30	24	24	23	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	13	13	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	9	9	9	3
325	353	343	350	350	351	350	368	355	346	357	355	347	343	349	315	343	337	4
324	326	327	324	314	305	325	325	333	334	342	343	336	328	332	310	324	321	5
300	300	292	272	270	285	300	300	300	290	286	278	278	278	276	294	291	287	6
200	213	200	188	175	188	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	205	201	7
160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	163	160	163	161	161	174	173	173	8
247	220	223	282	247	244	240	240	250	255	232	239	258	239	239	198	184	192	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1400	1467	—	—	—	—	—	—	—	1116	1276	1214	—	—	—	1064	1104	1088	11
73	73	77	88	88	88	77	70	70	67	70	70	76	81	83	64	65	67	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	57	55	53	58	53	50	52	53	50	52	52	52	52	51	51	14
90	90	90	87	89	92	76	90	90	92	90	88	76	76	76	91	89	88	15
42	40	40	41	41	42	42	42	42	43	43	43	43	43	43	41	40	40	16
28	28	28	27	28	28	30	30	30	28	28	28	26	26	26	27	26	26	17
38	38	38	37	38	37	40	40	40	40	40	40	38	38	38	37	37	37	18
50	50	50	56	55	55	50	50	50	48	48	48	51	51	51	48	48	47	19
60	60	60	61	62	63	58	60	60	51	51	50	49	55	52	54	54	54	20
75	75	75	75	73	74	69	67	70	60	64	61	73	74	72	72	71	71	21
85	85	85	83	82	83	75	75	75	87	86	87	84	82	79	94	93	93	22
48	48	50	80	80	80	51	51	51	67	67	67	77	77	77	61	61	61	23
44	44	44	—	—	—	41	41	41	55	55	55	—	—	—	43	43	44	24
189	189	194	176	176	176	200	200	200	178	176	177	155	155	155	152	153	152	25
85	85	88	85	85	80	75	75	75	—	—	—	100	100	100	74	75	75	26
—	—	—	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	88	87	27
192	197	198	179	190	190	174	174	175	152	157	171	186	192	197	199	199	203	28
141	142	143	120	120	124	147	148	150	116	121	135	136	139	144	164	164	167	29
—	—	—	300	—	—	—	—	—	210	222	228	274	275	—	246	244	245	30
135	139	142	135	123	113	125	125	125	115	118	120	128	131	130	142	141	142	31
217	266	266	150	200	—	163	203	210	198	200	200	179	198	202	221	229	234	32
—	—	—	160	160	160	150	150	—	180	—	200	175	188	200	176	178	185	33
225	—	—	200	—	—	230	224	—	171	—	—	182	—	—	241	250	—	34
195	197	200	200	202	206	181	177	181	170	175	188	191	198	214	175	175	182	35
220	220	220	200	—	200	175	173	175	173	179	184	205	213	218	185	185	189	36
190	175	175	170	168	170	180	176	175	182	182	182	195	195	194	182	180	180	37
100	90	45	—	—	—	—	78	50	70	81	60	114	80	67	147	118	114	38
225	180	113	—	—	135	167	130	100	153	140	99	140	143	121	237	165	179	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	63	—	—	66	62	75	40
88	83	42	—	—	80	75	75	75	64	73	58	69	69	64	69	62	62	41
100	—	—	—	—	—	60	—	—	58	—	—	64	63	—	99	91	90	42
—	—	—	—	—	—	125	—	—	—	—	—	100	100	—	154	134	140	43
—	—	—	—	—	—	60	—	—	50	—	—	50	50	—	122	109	107	44
72	68	66	75	75	75	74	74	75	71	70	69	69	69	68	65	65	64	45
45	45	45	50	50	50	40	40	47	46	44	42	43	46	46	46	43	44	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	90	90	47
290	300	300	231	250	250	250	250	250	251	248	250	244	246	242	273	275	274	48
107	105	95	110	105	102	107	105	95	110	108	95	105	103	95	100	97	91	49
20	20	20	22	21	23	20	20	20	22	23	22	18	18	17	19	19	19	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	—	20	18	18	18	14	14	14	51
35	35	35	35	35	35	40	40	40	40	40	40	35	36	37	31	31	31	52
4180	4180	4090	2810	2810	2810	4360	4270	4270	3920	3560	3920	5220	5220	5220	5260	5240	5200	53
3040	3040	3040	2200	2200	2200	3560	3560	3560	3200	2850	3200	3920	3920	3920	3890	3900	3860	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	444	451	446	55
—	—	—	—	—	—	775	775	775	—	—	—	1000	1000	1000	800	800	795	56
—	—	—	—	—	—	450	450	450	—	—	—	—	—	—	409	409	399	57
—	—	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	—	—	—	312	312	312	58
450	425	425	—	—	—	350	350	350	—	—	—	—	—	—	346	344	337	59

25·70; plankved april 42·80, maj 36·50 samt juni 37·40 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd-, samt juni 27·70 kr. per famn. Umeå: bakar maj och juni 20 kr. per famn. Luoss.—Kiir. ab. björkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	88	87	87	75	75	80	77	77	78
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	75	75	75	65	65	70	71	69	69
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	67	67	67	55	55	55	61	59	59
» 3. Mindre feta	46	45	45	44	40	40	49	48	48
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	90	90	90	80	80	85	84	84	84
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	73	73	73	70	70	75	74	72	72
» 2. Mindre feta	52	50	50	54	50	50	57	56	56
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	82	78	80	—	—	—	84	83	81
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	72	68	70	—	—	—	79	78	75
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	62	58	60	66	65	65	72	71	68
» 3. Mindre köttiga	52	48	50	50	50	50	62	62	60
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	90	90	90	—	—	—	77	77	78
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	73	73	73	—	—	—	70	69	69
» 2. Mindre feta	52	49	50	—	—	—	59	57	56
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	46	45	45
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	125	123	120	101	105	110	113	109	111
» (70—90 »)				101	105	110	81	73	74
Skummjölkskalvar	85	83	80	81	85	88	51	44	43
Får:									
Yngre, feta	100	105	116	94	95	95	87	84	88
Äldre, »	85	90	101	80	80	75	62	59	60
Lamm	—	—	—	—	—	—	99	96	100
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	85	87	101	80	80	85	80	80	90
Rena, större svin (100—170 kg.)	75	77	91	70	70	75	76	76	84
Suggor	65	57	51	60	60	60	67	64	65
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	1 917	2 133	2 364	212	149	160	913	1 398	915
Gödkalvar	322	331	723	423	349	438	375	713	580
Spädkalvar	179	229	228	252	255	293	382	419	274
Får och lamm	144	49	268	80	60	84	225	183	203
Svin	1 524	1 874	2 000	756	556	535	1 033	1 592	1 465
Spädgrisar	14	1	5	13	7	9	—	—	—
Hästar och föl	57	79	54	39	35	19	19	36	23
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	3 260	3 543	4 458	223	160	173	—	—	—
Gödkalvar	7 063	4 458	10 309	442	386	483	—	—	—
Spädkalvar	4 039	3 619	3 526	389	384	363	—	—	—
Får och lamm	4 854	3 525	4 670	100	70	96	—	—	—
Svin[4]	11 938	10 963	12 631	778	555	532	—	—	—
Spädgrisar	61	39	36	15	8	14	—	—	—
Hästar och föl	129	139	177	51	38	23	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni
74	70	70	—	—	—	80	79	78	80	76	75	—	—	—
64	60	60	—	—	—	73	73	72	73	66	66	73	73	73
53	50	51	—	—	—	58	60	60	65	60	58	63	63	63
46	43	43	—	—	—	43	43	43	55	54	53	43	43	43
41	38	38	—	—	—	38	38	38	36	35	—	—	—	—
84	80	80	—	—	—	94	93	92	—	91	91	—	—	—
77	73	73	—	—	—	85	85	85	85	82	82	83	83	83
63	60	60	—	—	—	75	74	69	73	73	73	70	70	70
41	38	38	—	—	—	55	55	55	63	63	63	—	—	—
83	80	80	—	—	—	80	79	81	82	79	78	—	—	—
73	70	70	—	—	—	74	74	77	74	74	74	73	73	73
65	60	60	—	—	—	74	74	76	69	69	69	68	68	68
57	53	53	—	—	—	68	66	63	63	63	63	50	50	50
46	40	40	—	—	—	53	53	53	—	—	—	—	—	—
74	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	73	73
48	45	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	53	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	105	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	105	105
93	91	98	—	—	—				—	—	—	90	94	95
68	55	60	—	—	—	92	83	76	85	85	85	60	60	60
84	83	83	—	—	—	65	65	58	—	—	—	78	83	83
59	58	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	48	48
89	90	90	—	—	—	88	87	85	—	—	—	83	—	93
77	80	91	—	—	—	80	81	91	79	78	88	79	80	91
77	76	86	—	—	—	78	79	89	79	77	86	79	80	88
54	53	61	—	—	—	65	61	54	67	60	55	65	64	66
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st
393	346	361	174	198	227	97 884 561	54 604 452	96 588 469	524	456	421	2 372	2 914	2 885
[2])521	[2])585	[2])879	20	25	123	701	754	922	289	348	378	618	1 059	1 702
[3])326	[3])306	[3])211	97	117	79	131	142	185	355	374	351	476	546	527
59	46	92	12	8	3	427	511	968	220	191	409	350	458	1 054
598	630	715	992	639	548	6 467	4 027	4 515	3 399	2 085	2 217	3 603	3 583	4 847
9	9	6	—	—	—	33	3	9	27	11	8	934	1 063	421
34	23	35	4	5	8	47	42	44	23	13	17	198	147	133
418	364	378	269	251	279	752	713	798	423	349	352	—	—	—
[2])654	[2])781	[2])1014	228	286	335	741	826	984	289	348	378	—	—	—
[3])561	[3])502	[3])339	438	749	451	435	485	393	355	374	351	—	—	—
140	157	161	411	315	347	581	635	1 088	220	191	409	—	—	—
758	767	764	870	569	592	3 849	3 226	3 851	1 606	988	1 235	—	—	—
14	19	12	2	—	2	30	2	9	27	11	8	—	—	—
50	42	54	5	5	10	47	44	49	23	13	17	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—juni 1924.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1923) och per månad (apr. 1923—juni 1924) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	Apr. 1923	Maj 1923	Juni 1923	Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924
Kor:																								
Extra prima[1])	61	61	119	309	282	167	112	80	85	85	87	86	88	90	91	91	90	87	90	85	82	84	83	83
Kl. 1.	55	53	106	262	236	148	99	70	74	74	75	74	77	79	80	78	77	74	75	74	73	74	74	73
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	61	64	64	67	69	69	67	64	62	63	61	61	63	63	63
» 3.[2]) . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	47	50	49	49	50	50	49	48	44	44	44	44	44	44	44
Kvigor (o. stutar):																								
Extra prima[3])	66	66	129	339	301	185	125	92	96	97	99	100	101	100	101	101	98	94	96	92	91	92	92	91
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	86	86	88	89	90	90	89	87	83	83	80	80	80	80	80
» 2.	50	47	91	231	198	126	85	64	66	66	66	66	68	69	70	68	65	63	65	65	65	66	65	63
Tjurar:																								
Extra prima[4])	65	63	122	315	267	166	121	86	89	90	93	90	91	93	94	93	90	87	89	83	81	81	79	81
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	81	83	81	83	84	85	84	81	77	76	74	73	73	72	73
» 2.	58	54	103	259	215	139	102	74	75	77	78	76	78	79	80	79	76	72	71	69	68	68	67	68
» 3.[2]) . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	63	66	64	66	66	67	65	61	58	58	57	57	57	55	54
Oxar:																								
Extra prima[5])	63	61	126	342	295	186	120	87	94	95	98	99	98	100	99	97	93	87	92	88	88	90	90	90
Kl. 1.[6]) . . .	57	54	115	293	258	159	105	70	75	73	76	77	78	80	80	79	76	73	74	72	72	73	73	73
» 2.[7]) . . .	48	45	92	230	200	123	83	53	54	53	56	57	57	58	57	55	53	50	52	52	52	53	51	52
Kalvar:																								
Sötmjölks-																								
(90—100 kg.)[8])	73	67	104	299	285	241	182	129	115	121	121	117	114	109	109	110	109	113	116	114	114	112	112	110
(70— 90 »)[9])	67	62	96	281			157	117																
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	80	81	77	75	73	73	74	75	77	80	79	77	79	75	72
Får:																								
Yngre[10]) . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	103	104	94	89	83	78	73	71	69	69	71	71	81	84	86
Äldre[11]) . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	78	74	72	70	64	59	55	53	53	53	54	57	66	69	75
Svin:																								
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	103	106	112	101	101	101	103	96	93	86	85	80	81	81	83	94
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	99	104	93	87	91	93	90	88	82	81	77	77	77	79	89
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	74	71	62	58	61	70	75	70	66	63	61	65	65	61	57

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg april 1923—juni 1924.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Apr. 1923	Maj 1923	Juni 1923	Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924
Stockholm.															
Abborre, stor. .	156	95	85	94	153	159	155	140	100	129	150	150	153	79	71
liten .	100	56	51	55	105	114	114	100	50	93	123	125	118	41	40
Braxen	138	98	68	73	138	121	108	95	113	—	—	—	133	80	90
Gädda, levande .	222	154	122	—	—	233	198	205	185	—	—	—	—	120	129
slaktad .	133	133	116	174	228	210	184	195	167	198	200	259	245	101	113
Gös	231	179	160	168	205	257	270	275	275	256	264	311	306	160	173
Hälleflundra, stor	164	138	125	136	151	164	159	158	142	175	175	158	163	121	118
liten	132	120	95	130	130	148	140	138	119	163	151	113	104	68	84
Id	91	69	65	68	95	85	77	90	90	73	—	—	112	56	60
Kolja, svensk .	88	79	74	69	69	76	101	106	91	138	124	122	121	70	70
Kungsflundra .	65	—	—	—	—	—	95	87	—	120	99	71	53	—	60
Lake, stor . .	—	—	—	—	80	125	145	153	150	140	133	120	109	—	—
insjö- liten . .	—	—	—	—	40	70	—	110	83	109	102	94	77	—	—
Lax, färsk . .	476	488	316	309	358	365	391	445	406	375	—	780	621	446	386
Piggvar	144	165	130	109	140	238	195	175	155	290	253	196	211	117	120
Röding	286	285	225	175	268	239	242	260	238	275	300	—	—	—	—
Rödspotta, stor .	86	75	80	78	80	85	99	100	91	159	134	132	80	51	65
liten	71	65	57	50	57	62	70	80	69	136	98	100	68	35	—
Sik, stor . . .	196	141	137	142	180	166	160	153	136	148	—	—	168	123	133
liten . . .	180	123	—	140	150	140	143	122	90	126	—	—	175	—	—
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	29	32	—	—	45	36	36	37	35	41	28	23	36	30	—
Sjötunga, stor .	120	145	139	144	155	167	181	224	161	208	245	232	169	101	125
liten	70	78	85	85	94	110	135	190	123	180	205	166	120	71	81
Slätvar	133	150	110	110	—	350	175	163	145	205	209	194	196	116	110
Strömming . .	40	29	35	29	43	49	46	44	35	35	36	38	54	25	33
Torsk, m. huvud	48	43	40	—	70	55	55	48	41	68	59	63	51	27	35
svensk huvudlös	72	73	74	72	70	113	104	108	81	118	113	111	108	74	79
Vitling, stor . .	35	25	28	24	23	23	37	32	30	50	40	40	31	34	28
liten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—
Ål, levande, stor	—	368	355	—	268	215	223	268	286	280	—	—	350	—	290
liten	250	305	295	—	170	195	206	205	249	275	—	—	340	—	200
Göteborg.															
Sill, stor . . .	21	20	37	57	33	25	42	29	50	49	23	24	32	25	42
» blandad .	—	—	—	32	21	13	26	19	32	35	19	20	15	—	—
» liten . . .	—	—	—	—	12	6	—	—	22	21	6	8	9	—	—
Kolja, stor . .	79	61	44	46	46	59	86	82	78	115	103	95	92	40	53
» halvstor	72	48	36	37	38	47	75	75	75	112	97	89	86	37	49
» liten . .	39	31	22	23	22	28	52	53	56	81	74	60	60	29	37
Vitling	26	26	19	14	12	14	26	26	24	42	48	37	21	25	30
Torsk, stor . .	29	30	29	29	44	75	65	51	39	59	62	59	58	30	38
» liten . .	25	27	12	12	11	19	31	31	25	51	35	31	26	15	19
Långa	61	68	56	55	67	78	65	72	67	92	80	68	69	73	67
Gråsik	32	22	20	15	22	33	37	35	32	36	28	30	35	22	20
Tunga, röd . .	69	97	85	111	101	133	139	169	105	224	189	170	117	57	109
» äkta .	258	306	238	484	710	660	318	257	189	577	360	294	311	260	165
Piggvar	179	250	220	235	359	343	253	194	163	261	223	208	207	169	153
Slätvar	128	228	188	207	262	235	215	178	129	241	177	169	198	130	145
Rödspotta . .	68	80	116	107	95	86	98	101	87	155	133	120	87	53	120
Hälleflundra . .	160	143	146	171	150	147	149	153	139	193	183	125	168	125	139
Makrill	—	108	22	24	22	40	67	75	—	—	—	—	—	76	36
Tillförsel:															
Antal båtar .	1042	1709	1994	1 627	1 562	2 446	1 557	1 377	1 598	832	1 097	1048	1073	1 718	1497
» lådor .	17 737	22 742	29 024	24 897	29 543	33 144	20 746	25 014	32 891	47 575	79 908	55 734	19 714	24 112	18 557

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.				Öre per kg.				Öre per kg.		
	Apr.	Maj	Juni		Apr.	Maj	Juni		Apr.	Maj	Juni
Uppsala:				*Motala:*				Hälleflundra	300	250	200
Flundra	250	250	—	Rödtunga	165	130	160	Lake	175	150	—
Gös	250	210	200	*Jönköping:*				Makrill	—	90	95
Lake	150	130	95	Braxen	—	75	135	Vitling	65	60	—
Makrill	—	150	100	Makrill	—	100	75	*Arvika:*			
Nyköping:				Sik	—	180	200	Braxen	150	122	70
Braxen	125	95	80	*Värnamo:*				Hälleflundra	250	245	235
Makrill	—	100	100	Rödtunga	135	120	110	Lake	155	150	—
Sjötunga	180	160	150	*Visby:*				*Västerås:*			
Eskilstuna:				Flundra	90	70	80	Gös	280	175	200
Gös	280	180	190	Makrill	—	125	130	*Avesta:*			
Lake	145	100	80	Sjötunga	175	155	190	Gös	—	215	225
Linköping:				Vitling	85	80	—	Vitling	80	60	—
Gös	335	240	250	Ål	260	235	250	*Söderhamn:*			
Hälleflundra	305	260	260	*Malmö:*				Hälleflundra	250	250	250
Lake	185	125	—	Ål	340	305	290	Sik	—	190	200
Lax	800	655	585	*Halmstad:*				Vitling	100	100	—
Makrill	—	115	105	Flundra	55	60	70	*Luleå:*			
Röding	—	315	330	Vitling	45	45	45	Sik	170	170	95
Sik	205	160	200	Ål	300	270	—	*Malmberget:*			
Sjötunga	185	150	160	*Göteborg:*				Sik	130	155	115
Vitling	75	70	60	Makrill	—	115	60	*Kiruna:*			
Ål	—	310	295	Vitling	65	65	85	Hälleflundra	205	205	210
Norrköping:				*Filipstad:*				Röding	175	175	180
Vitling	75	65	80	Gös	350	200	235	Sik	140	160	145

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1924 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
176.	K. kung. ang. statsbidrag till färdigställande av vissa utav Norrlands statsarbeten påbörjade arbetsföretag	23 maj
180.	K. förordn. om ändrad lydelse av 19 § i förordn. ang. försäljning av rusdrycker	6 juni
181.	K. förordn. om tillägg till 13 § i förordn. ang. försäljning av pilsnerdricka	6 »
186.	K. kung. om vissa ändringar i kung. ang. tillsyn å härbärgen för skogsavverknings-, kolnings- och flottningsarbetare	6 »
188.	Lag om fortsatt tillämpning av lagen ang. förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom	13 »
206.	Lag innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga	6 »
225.	Lag med särskilda bestämmelser ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin	20 »
255.	K. kung. ang. ersättning av statsmedel för handräckning i vissa fall enligt lagen om fattigvården	20 »
261.	K. kung. ang. skyldighet i vissa fall för hyresvärd att göra anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande	20 »
262.	K. kung. ang. lån ur statens bostadslånefond	20 »
266.	K. instruktion för förundersökare jämlikt lagen ang. villkorlig straffdom och lagen om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga (nr 206, se ovan)	20 »
317.	K. kung. ang. statsbidrag till färdigställande av vissa utav Södra Sveriges statsarbeten påbörjade arbetsföretag	20 »
319.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	4 juli

Arbetsmarknaden under juli månad 1924.

Det allmänna läget på arbetsmarknaden har under juli månad icke undergått någon nämnvärd förändring. Landets näringsliv har under denna liksom under föregående månader varit förskonat från såväl arbetslöshet som arbetskonflikter av större omfattning. Brist å arbetskraft rådde inom byggnadsfacken och i viss utsträckning även vid jordbruket, medan överflöd ännu förefanns inom malmbrytning och maskinindustri samt sjöfart, huvudsakligen bestående av mindre kvalificerat folk. En jämförelse mellan antalet arbetsansökningar vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli månad i år och i fjol (se tabell sid. 662 ff.) giver vid handen, att sökandesiffran numeriskt sett är oförändrad. Det torde emellertid förtjäna påpekas, att medan de statliga nödhjälpsföretagen under fjolårets sommar sysselsatte 14 000 arbetslösa, arbetslöshetskommissionens senaste rapport upptager endast 400 nödhjälpsarbetare, fördelade å 8 arbetsplatser. All kontant med statsbidrag bedriven understödsverksamhet upphörde under september månad 1923.

Inom jordbruket gjorde sig bristen på ladugårdspersonal fortfarande mycket kännbar. God tillgång rapporterades däremot å befälspersonal. Sommarskötseln vid sockerbetsfälten avslutades under månaden, och den därefter bedrivna höskörden krävde en å marknaden ganska kännbar utvidgning av antalet tillfällighetsarbetare. Till anstalterna började redan ingivas beställningar av arbete och arbetsfolk till jordbrukets höstflyttning.

Industri och hantverk visade i sin helhet en gynnsam utveckling. Överskott å arbetskraft rådde ännu inom gruvdriften, samtidigt som god tillgång förefanns å hjälp- och grovarbetare inom de mekaniska facken. Brist rapporterades däremot å goda yrkesmän inom flertalet specialgrenar. Särskilt efterfrågade voro svarvare, svetsare och smidare samt i viss utsträckning även grovplåtslagare, rörläggare och varvstimmermän. Det inom byggnadsverksamheten mycket kännbara underskottet å murare var fortfarande hindersamt för bostadsproduktionen. Sålunda kunde till följd av murarbristen övriga yrkesmän och hantlangare inom facket å vissa platser icke beredas full sysselsättning. God tillgång rådde å lärlingar till olika industri- och hantverksgrenar.

Inom handel och samfärdsel nedgick överskottet å kontors- och bankpersonal till följd av semestertidens vikariatsarbete. I hamnarna rådde livligt arbete, och tillgången på hyror till sjöss var god. Sjömansförmedlingarna hava emellertid under vår- och sommarmånaderna mottagit ökat antal ansökningar om arbete från obefaret folk; möjligen står denna tillströmning i samband med nedsättningen av den svenska invandringskvoten till Förenta staterna, vilken sporrar de utvandringslystna till försök att å andra vägar inkomma i nämnda land.

Inom det husliga arbetet var omsättningen ganska livlig, och tillgången på arbetskraft visade någon ökning, även om bristen på fullgod sådan fortfarande förefanns. Hotell- och restaurangrörelsen upplevde under månaden sin högsommarsäsong, vilken medförde god arbetstillgång; brist å kökspersonal rapporterades från ett flertal platser.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1911	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4	8·5
1912	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7	8·4
1913	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4	7·5
1914	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3	15·0
1915	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5	7·7
1916	8·0	6·7	5·2	4·7	3·8	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2	5·4
1917	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4	5·8
1918	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4	7·3
1919	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8	7·2
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·5	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·3*	*11·5*	*7·6*	*7·3*	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 668.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1924

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet år 1924 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 22 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 111 arbetsgivare med 262 367 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1924, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 488 arbetsgivare med 78 441 arbetare (30 %),
såsom *oförändrad* av 1 256 arbetsgivare med 136 663 arbetare (52 %) och
såsom *sämre* av 367 arbetsgivare med 47 263 arbetare (18 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av arbetstillgången inom industri och hantverk under andra kvartalet 1924 i jämförelse med motsvarande förhållanden under föregående år.

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924	253 883	37	34	29	40	34	26	—	—	—	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redo-

görelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1924			1:a kvartalet 1924			2:a kvartalet 1923		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning	71	73	93	113	116	142	78	79	95
Övriga näringsgrenar	152	152	174	200	244	261	162	150	187
Samtliga »	**132**	**131**	**151**	**177**	**214**	**239**	**146**	**135**	**165**

Med ledning av tabellen å sid. 598—599, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	2:a kvart. 1924			1:a kvart. 1924			2:a kvart. 1923		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri .	24	29	47	28	25	47	31	20	49
Jord- och stenindustri	38	38	24	26	47	27	44	34	22
Trävaruindustri	57	35	8	33	41	26	62	30	8
Pappers- och grafisk industri . . .	59	35	6	50	41	9	61	33	6
Livsmedelsindustri	38	49	13	34	45	21	45	43	12
Textil- och beklädnadsindustri . . .	38	31	31	51	29	20	45	29	26
Läder-, hår- och gummivaruindustri	47	23	30	50	23	27	57	32	11
Kemisk-teknisk industri	26	70	4	18	73	9	19	17	64

Ovanstående tabeller, sammanställda med de i denna tidskrift tidigare publicerade översikterna över läget å arbetsmarknaden under april, maj och juni månader, giva vid handen, att det industriella näringslivet under andra kvartalet 1924 visat en för årstiden vanlig ökning av arbetstillgången sedan föregående kvartal. I jämförelse med motsvarande tid 1923 finner man, att antalet företag, från vilka arbetstillgången rapporterats såsom mer än medelgod, medelgod och mindre än medelgod, ungefär var detsamma vid båda tidpunkterna, men då ett flertal industriföretag med talrik arbetarstam inom grupperna jord- och stenindustri, trävaruindustri, textil- och beklädnadsindustri m. fl. i år icke kommit upp till fjolårets livaktighet, visar ställningen med utgångspunkt från arbetarantalet snarast någon avmattning under det sist förflutna andra kvartalet. Förändringarna hava emellertid huvudsakligen inskränkt sig till en förskjutning från gruppen mer än medelgod till medelgod arbetstillgång.

Av de särskilda industrigrupperna uppvisar alltjämt *metallindustrien* det högsta relativa antalet arbetare inom företag med mindre god sysselsättning, och utvecklingen har sedan årets första kvartal varit övervägande ogynnsam inom de viktigaste företagsgrupperna. Försämrad ställning rapportera särskilt malmförädlingsverken samt företag inom gruppen järn- och stålmanufaktur, men även många större mekaniska verkstäder hava fått vidkännas en försämrad arbetstillgång. En avgjord förbättring i förhållande till såväl föregående kvartal som andra kvartalet 1923 uppvisar

däremot driften vid enstaka gruvfält, men detta har ännu icke kunnat bringa näringsgrenen i dess helhet upp ur den rådande svåra depressionen. Den ljusning, som redan föregående kvartal rapporterades i fråga om arbetstillgången vid skeppsvarven, har med några undantag fortsatt under redogörelsekvartalet.

Jord- och stenindustrien, som i stor utsträckning utgöres av säsongföretag, visade under våren ett sedvanligt uppsving, men hindrades i vissa fall, såsom beträffande torvindustrien, av den sena tjällossningen. Stenbrott och stenhuggerier hava genomgående haft god marknad och visa tydlig förbättring i jämförelse med föregående år, och detsamma gäller cementfabriker och kalkbruk, medan däremot kakel- och porslinsfabriker samt glasbruk anse ställningen försämrad på grund av nedpressade priser och den starka konkurrensen, särskilt från Tyskland och England.

Inom *träindustrien* har rörelsen varit mycket livlig och arbetstillgången ungefär densamma som under motsvarande tid föregående år; mot slutet av kvartalet kunde dock någon avmattning förmärkas till följd av köparnas avvaktande hållning. Mindre god arbetstillgång rapporterade sålunda några mindre sågverk i mellersta Sverige och ett par större i övre Norrland. Snickeri- och möbelfabrikerna arbetade under i stort sett gynnsamma förhållanden, men på vissa håll hämmades efterfrågan av den begränsade bostadsproduktionen och jordbrukarnas svaga köpkraft under det gångna skördeåret.

Av alla industrigrupper kunde *pappers- och grafisk industri* glädja sig åt det fördelaktigaste marknadsläget. I förhållande till närmast föregående kvartal var sysselsättningen något bättre och ungefär lika god som förra våren, då likaledes trävaru- och pappersindustrierna tävlade om de gynnsammaste relationstalen i fråga om arbetstillgången.

Livsmedelsindustrien har efter den sedvanliga nedgången under årets första kvartal åter kunnat erbjuda goda arbetstillfällen, varigenom ställningen inom denna industrigrupp visat sig vara i det närmaste lika fördelaktig som för ett år sedan. Kvarnindustrien och bagerierna rapportera t. o. m. något bättre marknadsläge i år. Övriga grupper ange i regel läget såsom bättre än föregående kvartal och lika med motsvarande kvartal 1923. Sockerfabrikerna avslutade i en del fall sockertillverkningen för säsongen under juni månad, och i vissa råsockerfabriker har driften som vanligt under kvartalet varit inställd. Större moderniseringsarbeten hava emellertid flerstädes pågått och berett arbetstillfällen åt vissa av fabrikernas säsongarbetare. Choklad- och konfektfabriker och än mer bryggerier kunna uppvisa god arbetstillgång och förbättrad avsättning i slutet av kvartalet, varemot tobaksfabrikationen fortgått med medelgod, oförändrad arbetstillgång.

Textil- och beklädnadsindustrien har som grupp betraktad företett en påtaglig försämring både i förhållande till föregående kvartal och samma tid 1923. Orsaken härtill är bomullsindustriens avsättningssvårigheter, och dessa uppgivas i sin tur vara en följd av stark import av utländska bomulls-

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	44	6 880	—	—	4	385	8	2 060	16	2 343	16	2 092
2	Malmförädlingsverk	69	22 238	1	30	9	2 363	22	7 759	17	7 935	20	4 151
3	Järn- och stålmanufaktur	69	8 237	4	178	17	2 388	21	2 365	21	2 989	6	317
4	Mekaniska verkstäder	243	30 031	5	1 422	68	9 172	67	6 472	75	10 304	28	2 661
5	Skeppsvarv	19	6 414	—	—	4	2 453	9	2 990	2	276	4	695
6	Elektromekanisk industri	20	5 368	—	—	6	1 361	5	290	6	3 404	3	313
7	Annan metallindustri	47	2 960	—	—	6	214	17	1 429	14	816	10	501
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	7	2 414	—	—	1	325	5	1 421	1	668	—	—
9	Torvindustri	24	1 635	1	65	15	1 116	8	454	—	—	—	—
10	Stenbrott och stenhuggerier	47	5 677	8	577	26	2 199	10	2 825	1	17	2	59
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	15	2 829	—	—	5	171	3	500	5	1 977	2	181
12	Tegelbruk	89	5 856	3	193	49	3 367	26	1 249	9	1 003	2	44
13	Glasbruk	23	2 975	—	—	9	748	6	1 029	7	1 160	1	38
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	35	4 627	2	104	14	1 084	13	2 304	6	1 135	—	—
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	214	28 389	8	1 333	99	16 063	88	9 449	14	1 417	5	127
16	Snickeri- och möbelfabriker	131	5 895	9	266	40	1 980	46	2 396	26	935	10	318
17	Annan trävarufabrikation	14	478	—	—	1	122	7	214	2	32	4	110
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	69	13 890	—	—	45	9 047	20	4 170	4	673	—	—
19	Pappersbruk	28	7 007	1	208	11	3 774	13	2 615	3	410	—	—
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	40	2 291	—	—	22	1 057	14	1 176	4	58	—	—
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	86	4 807	1	38	35	2 306	35	1 954	14	491	1	18
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	23	1 541	1	54	9	689	9	520	3	63	1	15
23	Bagerier	39	1 983	—	—	24	1 174	10	634	5	175	—	—
24	Sockerindustri	23	3 089	—	—	9	1 195	9	1 251	3	474	2	169
25	Choklad- och konfektfabriker	23	2 746	—	—	7	1 036	12	1 170	3	455	1	85
26	Bryggerier och brännerier	52	3 379	1	11	21	1 158	30	2 210	—	—	—	—
27	Tobaksfabriker	9	2 520	1	156	1	24	5	1 624	2	716	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	40	1 734	2	71	22	803	16	860	—	—	—	—
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	41	11 855	1	343	8	2 808	12	2 163	14	4 781	6	1 760
30	Jute- och linneindustri	10	3 044	—	—	2	900	4	963	3	1 110	1	71
31	Ylleindustri	46	7 514	—	—	18	3 755	15	2 090	12	1 634	1	35
32	Trikåfabriker	25	3 511	—	—	10	1 870	10	1 348	5	293	—	—
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	61	6 156	3	238	23	2 598	23	2 549	7	616	5	155
34	Annan hithörande industri	58	3 559	3	204	23	912	23	1 899	7	488	2	56
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	20	1 230	—	—	9	605	9	582	2	43	—	—
36	Skofabriker	46	6 521	1	46	12	1 362	17	1 932	9	1 712	7	1 469
37	Gummivarufabriker	7	3 023	1	569	4	2 400	1	21	—	—	1	33
38	Annan hithörande industri	32	1 327	3	142	13	531	9	290	6	335	1	29
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	23	1 126	—	—	9	761	9	238	5	127	—	—
40	Konstgödningsfabriker	6	711	—	—	3	507	3	204	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	5 232	—	—	—	—	8	5 232	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	27	2 622	2	220	10	1 040	11	1 110	4	252	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	61	3 201	8	900	32	1 343	12	652	8	243	1	63
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	39	6 177	3	1 069	21	2 664	12	1 676	3	768	—	—
45	**Handel och varulager**	34	1 299	2	163	11	367	12	506	9	263	—	—
46	**Land- och sjötransport**	25	6 569	5	1 008	13	2 701	6	2 748	1	112	—	—
47	*Summa* 2:dra kv. 1924	**2 111**	**262 367**	**80**	**9 608**	**800**	**94 898**	**730**	**89 593**	**358**	**52 703**	**143**	**15 565**
48	» 1:sta » »	2 157	245 398	50	7 307	596	82 648	761	84 724	506	51 996	244	18 723
49	» 4:de » 1923	2 110	243 213	88	13 773	682	88 150	720	82 481	413	43 125	207	15 684
50	» 3:dje » »	2 125	249 312	123	16 337	782	92 856	742	88 125	331	39 521	147	12 473
51	» 2:dra » »	2 090	231 070	104	13 188	788	91 500	687	67 985	339	43 052	172	15 345

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
5	1 800	35	4 905	4	175	11	2 176	27	3 545	6	1 159	—	—	15	1 087	29	5 793	1
7	3 156	37	7 837	25	11 245	22	9 158	31	8 335	16	4 745	—	—	30	6 388	39	15 850	2
9	269	41	5 786	19	2 182	14	2 325	35	3 869	20	2 043	2	50	44	4 534	23	3 653	3
58	5 272	137	17 473	48	7 286	91	13 099	107	9 592	45	7 340	6	1 653	164	17 383	73	10 995	4
5	920	11	5 303	3	191	5	3 718	8	2 356	6	340	—	—	14	5 457	5	957	5
4	684	13	4 371	3	313	6	1 854	8	1 359	6	2 155	1	1 571	11	3 048	8	749	6
5	258	30	1 790	12	912	7	664	26	1 641	14	655	—	—	26	1 377	21	1 583	7
—	—	4	1 082	3	1 332	6	2 004	1	410	—	—	—	—	2	1 078	5	1 336	8
22	1 534	2	101	—	—	2	242	20	1 196	2	197	2	88	17	1 255	5	292	9
19	1 371	23	4 126	5	180	21	4 101	23	1 498	3	78	6	740	35	4 568	6	369	10
1	16	9	883	5	1 930	1	16	6	655	8	2 158	—	—	10	2 375	5	454	11
55	2 928	33	2 901	1	27	10	1 389	65	2 980	14	1 487	—	—	62	2 882	27	2 974	12
1	306	18	1 996	4	673	3	420	11	1 297	9	1 258	—	—	19	2 310	4	665	13
21	2 488	12	2 107	2	32	8	758	25	3 815	2	54	—	—	25	2 802	10	1 825	14
103	16 135	100	11 125	11	1 129	37	6 286	146	18 409	31	3 694	1	31	146	17 284	67	11 074	15
35	1 680	75	3 183	21	1 032	28	1 945	70	3 036	33	914	1	16	110	4 608	20	1 271	16
3	125	6	210	5	143	2	19	8	338	4	121	1	8	8	364	5	106	17
23	5 010	45	8 811	1	69	12	1 938	55	11 528	2	424	—	—	50	9 826	19	4 064	18
8	2 203	20	4 804	—	—	6	1 920	19	4 576	3	511	—	—	16	3 839	12	3 168	19
5	237	34	1 661	1	393	11	791	27	1 263	2	237	2	81	33	2 046	5	164	20
12	436	61	3 560	13	811	19	1 117	54	2 906	13	784	2	142	64	3 993	20	672	21
4	313	16	777	3	251	4	315	16	961	3	65	—	—	17	953	6	388	22
15	856	22	1 051	2	76	8	576	26	1 168	5	239	1	19	33	1 790	5	174	23
7	789	14	1 929	2	371	5	563	16	2 155	2	371	—	—	12	1 550	11	1 539	24
4	491	18	2 243	1	12	1	8	21	2 708	1	30	—	—	19	2 394	4	352	25
27	1 530	25	1 849	—	—	5	429	46	2 921	1	29	—	—	39	2 371	13	1 008	26
—	—	9	2 520	—	—	—	—	9	2 520	—	—	—	—	6	1 661	3	859	27
4	187	34	1 497	2	50	15	868	22	765	3	101	1	14	31	1 239	8	481	28
3	365	16	4 879	22	6 611	4	485	15	4 119	22	7 251	2	1 281	28	7 999	11	2 575	29
—	—	8	2 538	2	506	3	984	5	1 133	2	927	—	—	7	2 394	3	650	30
3	263	32	5 986	11	1 265	13	2 033	20	3 823	13	1 658	—	—	40	6 889	6	625	31
1	247	22	3 171	2	93	6	932	15	2 486	4	93	1	61	21	3 328	3	122	32
15	1 114	35	4 349	11	693	9	1 377	39	3 840	13	939	3	286	52	4 580	6	1 290	33
10	786	41	2 355	7	418	13	938	37	2 038	8	583	4	126	48	2 705	6	728	34
1	68	15	982	4	180	1	68	12	849	7	313	—	—	12	798	8	432	35
3	398	26	3 795	17	2 328	2	247	24	3 062	20	3 212	—	—	35	4 495	11	2 026	36
2	882	4	1 751	1	390	2	590	5	2 433	—	—	—	—	5	2 600	2	423	37
6	250	19	775	7	302	5	95	22	791	5	441	1	4	26	1 184	5	139	38
2	39	19	1 031	2	56	2	33	18	1 012	3	81	—	—	13	736	10	390	39
—	—	6	711	—	—	3	396	3	315	—	—	—	—	5	586	1	125	40
—	—	8	5 232	—	—	8	5 232	—	—	—	—	—	—	1	1 445	7	3 787	41
6	924	18	1 660	3	38	6	600	20	2 012	1	10	1	20	13	1 135	13	1 467	42
36	1 903	25	1 298	—	—	27	1 774	26	1 090	8	337	14	839	40	2 074	7	288	43
16	3 300	19	2 284	4	593	11	2 331	26	3 802	2	44	—	—	18	2 419	21	3 758	44
4	56	19	962	11	281	2	58	27	1 056	5	185	—	—	19	722	15	577	45
13	3 515	10	2 678	2	376	11	1 569	14	5 000	—	—	1	230	18	3 925	6	2 414	46
583	**65 104**	**1 226**	**152 318**	**302**	**44 945**	**488**	**78 441**	**1256**	**136 663**	**367**	**47 263**	**53**	**7 260**	**1 459**	**160 476**	**599**	**94 631**	47
382	35 978	1 280	153 461	595	55 959	541	81 439	1186	123 944	430	40 015	29	6 465	1 319	138 205	809	100 728	48
331	35 222	1 276	162 513	503	45 678	688	94 010	1130	119 877	292	29 326	48	9 929	1 330	139 314	732	93 970	49
465	52 398	1 360	168 004	300	28 910	816	100 844	1092	121 487	217	26 981	74	10070	1 443	153 873	608	85 369	50
665	72 210	1 211	138 284	214	20 576	891	103 423	958	102 066	241	25 581	48	4 095	1 332	137 793	710	89 182	51

varor till så låga priser, att konkurrens från de inhemska tillverkarnas sida i många fall synts omöjlig. Smärre inskränkningar i arbetstiden hava därför här och var icke kunnat undvikas. Enstaka företag, där arbetstillgången fortfarande är god, rapportera emellertid samtidigt, att brist på kvinnlig arbetskraft gjort sig märkbar under kvartalet. Även för ylleindustrien har andra kvartalet medfört vikande efterfrågan, men ansågs ställningen likväl något bättre än för ett år sedan. En nästan genomgående förbättring kan utläsas av rapporterna från trikåfabrikerna, och även skrädderier och övriga industrier inom gruppen hava övervägande förbättrat sitt marknadsläge, även om hänsyn tages till den normala högsäsongen under våren inom många av dessa företag.

Inom gruppen *läder-, hår- och gummivaruindustri* har arbetstillgången sedan första kvartalet ytterligare försämrats. Detta gäller emellertid endast skofabrikerna, som med sitt stora arbetarantal dominera denna industrigrupp, medan den goda ställningen för garverier och läderfabriker är tämligen oförändrad samt vid gummivarufabrikerna och andra till gruppen hörande industrier snarast kan anses vara än gynnsammare.

Beträffande den *kemisk-tekniska industrien* hava de rapporterade förändringarna i konjunkturläget nästan uteslutande gått i gynnsam riktning, varigenom arbetstillgången i praktiskt taget hela denna industrigrupp numera betecknas såsom medelgod eller däröver.

Byggnadsverksamheten har efter avtalsuppgörelsen uppblomstrat, vilket medfört god arbetstillgång för hithörande arbetargrupper och närstående industrier. Från många orter framhålles, att medan tillgången på trä- och grovarbetare är god en tydlig brist på murare har kunnat konstateras. I Göteborg har strejk pågått inom måleriyrket under hela kvartalet.

Affärslivet har under kvartalet icke företett några större förändringar; de som inrapporterats antyda någon avmattning. Överflödet på arbetskraft synes alltjämt vara mycket stort. Inom gruppen *land- och sjötransport* har däremot vårsäsongen varit livlig, vilket särskilt gäller stuverierna. I fråga om sjöfarten kan anmärkas, att hela den svenska handelsflottan under redogörelsekvartalet varit sysselsatt.

Jordbruket försenades på de flesta håll av kall och regnig väderlek, men har under senare delen av kvartalet lämnat goda arbetstillfällen. För sockerbetsodlingen rådde länge brist på arbetskraft, i synnerhet på de större gårdarna, men omkring den 20 juni uppgives behovet hava varit fyllt. Efterfrågan på fasta jordbruksarbetare var större än under föregående år. Mjölkningskunniga kreatursskötare, yngre drängar och kvinnliga tjänare hava som vanligt varit svåra att uppbringa, medan tillgången på arbetskraft i övrigt ungefär motsvarat efterfrågan.

Inom *skogsbruket* har arbetstillgången varit normal. Från Jämtland rapporteras dock, att huggningen av ved och kolved varit obetydlig, men att flottningen i regel berett arbetarna sysselsättning.

Fylleriförseelserna under andra kvartalet 1924.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat benäget delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under andra kvartalet 1924, tillhopa 7 935, varav 7 744 begåtts av män och 191 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1917 t. o. m. år 1922, då fortlöpande fylleriförseelsestatistik fördes inom socialstyrelsen, och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal							År 1923				År 1924	
	1918	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	6 368	7 616	7 627	8 457	6 385[3]	7 935[3]
Per 100 000 inv. . .	262	80	81	151	195	127	118	106	127	127	141	106	132

Siffrorna för 1913 och 1923—24 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1917—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro högre såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits men icke sakfällts merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt vad gjorda undersökningar givit vid handen, uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga, och kan med stöd härav hela antalet under 1924 års andra kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 8 700. Fylleritalen ha sålunda, som vanligen plägar vara fallet, under vårmånaderna visat en tendens till ökning och synes uppgången från föregående kvartal kunna anslås till c:a 1 800 fall. Härvid har beaktats, att siffran för redogörelsekvartalet torde komma att ytterligare något höjas genom senare inkommande rapporter. Fylleriförseelsernas fördelning på månader för åren 1923 och 1924 ter sig som följer:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1923 . .	2 228	1 974	2 166	2 477	2 725	2 414	1 956	2 731	2 940	3 486	2 849	2 122
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 666	2 732	2 537	.	.	.	.	.	.

Redovisningsmånaderna förete sålunda en utveckling av fyllerisiffrorna, som rätt nära överensstämmer med förhållandena under år 1923, men som dock

[1] Avser åren 1913, 1923 och 1924 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1917—1922 ingå samtliga anhållna eller utan anhållande sakfällda personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för första kvartalet 1924 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 220 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

synes hava pressat talen upp på en något högre nivå innevarande år, särskilt om hänsyn tages till att siffran för juni månad torde komma att icke oväsentligt påverkas av senare redovisade uppgifter.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet, åskådliggöres av följande tablå, varvid för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda *enligt den officiella statistiken* och b) antalet för fylleri anhållna *enligt* Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 2 kv. 1924	Stockholms stad a	Stockholms stad b	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket 2 kv. 1924	Hela riket 1 kv. 1924	Hela riket 2 kv. 1923
i städer med mer än 10 000 inv.	1 989	2 227	446	159	745	2 320	560	**6 219**	4 785	5 834
i övriga städer .	—	—	182	140	86	441	170	**1 019**	867	1 072
å landsbygden . .	—	—	102	71	116	155	253	**697**	733	710
tillhopa	**1 989**	2 227	**730**	**370**	**947**	**2 916**	**983**	**7 935**	6 385	7 616
1 kvart. 1924 . .	1 571	1 582	690	355	822	2 300	647	**6 385**	—	—
2 kvart. 1923 . .	1 773	1 948	763	309	1 031	2 951	789	**7 616**	—	—

Fyllerifrekvensens ökning under redovisningskvartalet har gjort sig förhållandevis kraftigast gällande i de större städerna och därnäst i övriga städer, medan förändringarna på landsbygden varit mindre betydande. En kraftig höjning (ungefär 40 %) inträffade i Göteborg, men även de båda andra storstäderna, Stockholm och Malmö, förete avsevärda stegringstal (omkring 30 %). Lägre fyllerisiffror under andra kvartalet än under föregående kvartal kunna konstateras för bl. a. Örebro, Karlskrona och Trollhättan.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1924 års andra kvartal, begingos, som ovan nämnts, 191 eller 2·4 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 114 i Stockholm, 46 i Göteborg, 9 i Malmö, 20 i övriga städer och 2 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 512 eller 19·1 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 408 eller 80·9 % kommit på äldre personer. Till jämförelse må meddelas, att under de sju åren 1917—1923 resp. 22·6, 20·8, 23·4, 24·4, 21·4, 19·0 och 19·5 % av de anhållna personerna uppgivits vara under 25 år, varför alltså jämförelsetalet för ungdomsfylleriet i stort sett visat sjunkande tendens. Till någon del torde väl denna skillnad återgå på skiljaktigt beräkningssätt, men likväl synes statistiken giva ett visst stöd för effektiviteten av de skärpta restriktioner i fråga om unga personers spritdrycksinköp, som under senaste tiden vidtagits.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 539 fyllerifall eller 82·4 %

på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 141 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade praktiskt taget samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdrycks-handelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt »Statistiske Meddelelser». I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i »Social Tidskrift»:

	Medeltal per kvartal						År 1923				År 1924	
	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Sverige	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	6 368	7 616	7 627	8 457	6 385	7 935
Norge	7 777	5 729	9 353	8 635	8 882	11 178	12 441	13 279	11 845	11 397	10 134	11 055
Finland	·	·	·	·	·	10 700	11 630	12 896	16 308	15 579	12 203	

För Norges del synes man från medlet av 1923 kunna spåra en viss nedgång i fyllerifrekvensen, och även under andra kvartalet 1924 var det norska fylleritalet lägre än för samma tid föregående år. Även i Finland medförde första kvartalet 1924 en betydlig nedgång i fyllerifrekvensen, nämligen från 15 579 till 12 203 förseelser. Siffran är dock något högre än för motsvarande kvartal 1923.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1918	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924 1 kv.	2 kv.	1923 2 kv.
Stockholm	17 696	6 264	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	1 582[1]	2 227[1]	1 948[1]
Kristiania	16 736	12 217	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	4 562	4 544	6 111
Köpenhamn[2]	8 855	2 269	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	·	·	·
Helsingfors	23 266	(2 928)	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	3 006	·	4 097

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig högst betydligt lägre i Stockholm än i Kristiania och Helsingfors, för vilka dock innevarande år medfört någon nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.
[2] Med Frederiksberg och Gentofte.
[3] Folkmängdssiffrorna äro: Stockholm 429 812, Kristiania 258 785, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 177 109 inv.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med mot-bok		*utan* mot-bok	Summa	Därav födda		*med* mot-bok	*utan* mot-bok	Summa	Därav födda	
	april	maj	juni	hela kvartalet	full in-köps-rätt	begr. in-köps-rätt			före 1899	1899 eller se-nare				före 1899	1899 eller se-nare
Stockholms stad	628	717	644	**1 989**	85	307	1 483	**1 875**	1 662	213	1	113	**114**	102	12
Östra Sverige															
Södertälje . .	24	12	21	**57**	1	14	42	**57**	42	15	—	—	—	—	—
Uppsala . . .	41	32	27	**100**	3	19	78	**100**	86	14	—	—	—	—	—
Västerås . . .	7	9	29	**45**	—	6	39	**45**	40	5	—	—	—	—	—
Nyköping . .	5	10	4	**19**	2	2	15	**19**	15	4	—	—	—	—	—
Eskilstuna . .	23	26	12	**61**	2	12	47	**61**	54	7	—	—	—	—	—
Linköping . .	27	21	7	**55**	2	9	44	**55**	48	7	—	—	—	—	—
Norrköping . .	38	32	39	**109**	4	20	82	**106**	91	15	—	3	**3**	3	—
Övriga städer .	56	46	80	**182**	3	14	164	**181**	142	39	—	1	**1**	1	—
Landsbygden .	26	43	33	**102**	5	11	86	**102**	73	25	—	—	—	—	—
Småland och öarna															
Jönköping . .	31	27	23	**81**	—	8	73	**81**	66	15	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	17	24	14	**55**	—	7	48	**55**	47	8	—	—	—	—	—
Västervik . .	9	7	7	**23**	—	3	20	**23**	17	6	—	—	—	—	—
Övriga städer .	60	43	37	**140**	4	13	123	**140**	112	28	—	—	—	—	—
Landsbygden .	22	36	13	**71**	1	9	61	**71**	32	37	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona . .	17	11	23	**51**	4	5	40	**49**	38	11	—	2	**2**	2	—
Kristianstad .	13	22	20	**55**	4	9	41	**54**	45	9	—	1	**1**	1	—
Malmö	112	115	96	**323**	33	31	250	**314**	292	22	—	9	**9**	8	1
Lund	15	9	22	**46**	—	12	34	**46**	33	13	—	—	—	—	—
Landskrona .	12	40	16	**68**	4	8	56	**68**	51	17	—	—	—	—	—
Hälsingborg .	64	61	39	**164**	6	16	141	**163**	136	27	—	1	**1**	1	—
Ystad	5	1	6	**12**	1	—	11	**12**	9	3	—	—	—	—	—
Trälleborg . .	9	11	6	**26**	1	3	22	**26**	19	7	—	—	—	—	—
Övriga städer .	50	17	19	**86**	4	16	66	**86**	65	21	—	—	—	—	—
Landsbygden .	39	36	41	**116**	10	15	91	**116**	62	51	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad . . .	19	19	18	**56**	2	4	49	**55**	36	19	—	1	**1**	1	—
Göteborg . . .	582	641	588	**1 811**	32	300	1 433	**1 765**	1 430	335	1	45	**46**	32	14
Mölndal . . .	13	16	9	**38**	1	7	28	**36**	24	12	—	2	**2**	2	—
Uddevalla . .	9	7	7	**23**	1	4	18	**23**	20	3	—	—	—	—	—
Trollhättan . .	17	15	24	**56**	1	4	51	**56**	41	15	—	—	—	—	—
Borås	23	18	23	**64**	1	17	45	**63**	53	10	—	1	**1**	1	—
Skövde . . .	13	6	8	**27**	3	1	23	**27**	23	4	—	—	—	—	—
Karlstad . . .	27	40	34	**101**	4	9	87	**100**	78	22	—	1	**1**	1	—
Kristinehamn .	13	7	7	**27**	1	5	21	**27**	24	3	—	—	—	—	—
Örebro	53	39	25	**117**	3	6	106	**115**	98	17	—	2	**2**	2	—
Övriga städer .	157	153	131	**441**	25	63	353	**441**	333	108	—	—	—	—	—
Landsbygden .	43	56	56	**155**	2	22	129	**153**	83	68	—	2	**2**	1	1
Norra Sverige															
Falun	5	8	7	**20**	—	3	17	**20**	14	6	—	—	—	—	—
Gävle	85	53	62	**200**	—	25	175	**200**	157	43	—	—	—	—	—
Söderhamn . .	25	20	35	**80**	—	18	62	**80**	67	13	—	—	—	—	—
Härnösand . .	12	7	22	**41**	—	1	40	**41**	35	6	—	—	—	—	—
Sundsvall . .	34	47	63	**144**	—	22	122	**144**	118	26	—	—	—	—	—
Östersund . .	10	25	9	**44**	—	6	38	**44**	38	6	—	—	—	—	—
Luleå	5	6	20	**31**	—	6	24	**30**	24	6	—	1	**1**	1	—
Övriga städer .	81	47	42	**170**	—	16	150	**166**	136	29	—	4	**4**	4	—
Landsbygden .	90	94	69	**253**	—	31	222	**253**	136	114	—	—	—	—	—
Hela riket: städerna	2 446	2 467	2 325	**7 238**	237	1051	5 761	**7 049**	5 859	1 189	2	187	**189**	162	27
Hela riket: landsb.	220	265	212	**697**	18	88	589	**695**	386	295	—	2	**2**	1	1
Summa	2 666	2 732	2 537	**7 935**	255	1139	[1]6 350	**7 744**	6 245	1 484	2	189	**191**	163	28

[1] Därav 15 med okänd ålder.

Sociala frågor vid 1924 års riksdag.[1]

I. Arbetarlagstiftning.

Olycksfallsförsäkringslagen. För åstadkommande av minskning i statsverkets utgifter för riksförsäkringsanstalten beslöt riksdagen efter av Kungl. Maj:t framlagt förslag sådan ändring av 16 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att kostnaderna för försäkringsfondens förvaltning, som hittills utgått av statsmedel, hädanefter skola bestridas av fondens egna medel, i likhet med vad fallet är beträffande pensionsförsäkringsfonden.

I motioner av herr Ljunggren (f) i första kammaren samt herrar Eriksson i Grängesberg (s) m. fl. i andra kammaren hade föreslagits ändring i viss del av olycksfallsförsäkringslagen, avseende att göra riksförsäkringsanstalten till ensam bärare av denna försäkring med allenast det undantag, att försäkring för den s. k. karenstiden skulle få tagas jämväl i registrerad sjukkassa. Beträffande karensersättningen förelåg i andra kammaren ytterligare en motion av herrar Gardell och Karlström (bf), vilka föreslagit, att ersättningen även under de första fem veckorna efter ett olycksfall borde utgå efter de grunder, som nu gällde fr. o. m. sjätte veckan; det hittillsvarande provisoriet, som införts i avvaktan på genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring, borde sålunda med hänsyn till nämnda frågas ännu outredda läge ej längre bibehållas. Motionerna hänskötos till andra lagutskottet, som däröver inhämtade yttranden från försäkringsrådet, försäkringsinspektionen och riksförsäkringsanstalten ävensom — i vad angick frågan om karensförsäkring i sjukkassor — från socialstyrelsen. Utskottet ansåg sig med hänsyn till de delvis skiljaktiga meningar, som uttalats av de hörda myndigheterna, icke kunna taga bestämd ståndpunkt till de framlagda förslagen, utan hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t rekommendera förslagen och däröver avgivna yttranden till beaktande vid den fortsatta behandlingen av socialförsäkringsfrågan, under iakttagande av behovet av enhetlighet i organisationshänseende. Gentemot sistnämnda sats i utskottsförslaget anfördes reservation av herr von Sydow (h), som ansåg detta innebära ett mindre välbetänkt förhandsuttalande i den omstridda frågan, huruvida en statens försäkringsanstalt skulle erhålla monopol å den sociala olycksfallsförsäkringen. Det av utskottet framlagda skrivelseförslaget biträddes emellertid utan votering av båda kamrarna.

Under åberopande av de tilläggsersättningar, som tillerkänts i statens tjänst skadade arbetare, vilka uppbära livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, hade den kommunistiska gruppen i andra kammaren motionerat om att liknande livräntetillägg, till ett belopp motsvarande en och en halv gång den utgående livräntan, borde tillerkännas jämväl andra livräntetagare enligt 1901 års lag ävensom att staten borde åtaga sig utbetalning av livräntor i sådana fall, där vederbörande arbetsgivare icke kunnat fullgöra sin betalningsskyldighet. Motionen behandlades i sammansatt stats- och lagutskott, som efter hörande av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet fann sig i viss omfattning böra tillstyrka motionärernas förslag. Dock borde tillägget, i likhet med vad som stadgats beträffande statsanställda, begränsas till 125 % å utgående livränta och alldeles bortfalla, då livräntan ej uppginge till 90 kronor (motionärerna hade föreslagit en gräns av 45 kronor). Ej heller biträddes förslaget om statsgaranti vid arbetsgivarens insolvens. Mot utskottets hemställan, som beslutats med

[1] Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: *h* högern; *bf* bondeförbundet; *f* frisinnade folkpartiet; *l* liberala partiet; *s* socialdemokratiska partiet; *k* kommunistiska gruppen.

den förseglade sedelns hjälp, anfördes reservation av hela den borgerliga utskottshalvan, och förslaget avslogs även i första kammaren, med 70 röster mot 40, medan andra kammaren för sin del med 93 röster mot 72 biträdde detsamma.

Arbetslöshetsfrågan. Rörande denna frågas behandling hänvisas till den närmare redogörelsen i förra häftet av denna tidskrift (sid. 533 ff).

Industriell demokrati. Av representanter för den socialdemokratiska riksdagsgruppen hade i båda kamrarna väckts likalydande motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande av en lagstiftning om driftsnämnder i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som framlagts i kommittéutredning angående den industriella demokratiens problem. Motionerna hänskötos till andra lagutskottet, som däröver inhämtade yttranden från kommerskollegium och socialstyrelsen, vilka båda ämbetsverk redan tidigare av Kungl. Maj:t anbefallts avgiva utlåtande över kommitténförslaget. I och för denna fråga hade ämbetsverken utverkat uppdrag för tvenne av sina ledamöter — kommerserådet R. Sohlman och byråchefen A. Molin — att företaga en utrikes studieresa, vilken ännu icke vore avslutad, och såge sig ämbetsverken med hänsyn härtill ännu icke i stånd att avgiva det av utskottet begärda yttrandet. Vid sådant förhållande ansåg utskottet ej heller ärendet böra ännu göras till föremål för riksdagens prövning, och denna utskottets mening biträddes av båda kamrarna.

Medling i arbetstvister. I likalydande motioner av herrar Hellberg (l) m. fl. i första kammaren och Pettersson i Södertälje (l) m. fl. i andra kammaren hade föreslagits en del ändringar och tillägg i lagen om medling i arbetstvister, avseende införande av viss varseltid före igångsättandet av arbetsinställelse, obligatorisk skiljedom vid rättstvister m. m. Motionerna behandlades i andra lagutskottet i samband med en av herr Dahl (h) i första kammaren väckt motion om återupptagande av den efter framställning av 1921 års riksdag påbörjade men senare avbrutna utredningen angående åtgärder för arbetsfredens bevarande. Utskottet tillstyrkte sistnämnda yrkande, men ansåg de reformförslag, som framlagts av de liberala motionärerna, i övrigt icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet stödde sig härvid bl. a. på ett av socialstyrelsen inhämtat yttrande, vari styrelsen ställt sig synnerligen tveksam gentemot flertalet av dessa uppslag. Mot utskottets ståndpunkt, som i detta fall bestämts av den förseglade sedeln, hade reservation anförts av bl. a. samtliga de socialdemokratiska utskottsledamöterna, vilka avstyrkte även skrivelseförslaget om utredningens återupptagande, enär detta framstode såsom ett åtminstone indirekt förordande av vissa vid 1921 års riksdag ifrågasatta lagstiftningsåtgärder, som reservanterna för sin del icke kunde biträda. Kamrarna stannade i denna fråga vid skiljaktiga beslut, i det första kammaren med 53 röster mot 30 biföll utskottets hemställan, medan reservanternas mening med två rösters majoritet — 61 mot 59 — segrade i andra kammaren.

Inspektion över gruvdriften. I en motion i andra kammaren hemställdes av herrar Karlsson i Grängesberg och Dahlén i Kiruna (k), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära tillsättande av en speciell yrkesinspektör för gruvindustrien samt utfärdande av närmare föreskrifter till skydd mot olycksfall och ohälsa vid arbete inom nämnda industri. Yttrande över motionen infordrades från socialstyrelsen, som ställde sig betänksam mot inrättande av en ny specialinspektörsbefattning, när det svårligen läte sig göra att uppdraga en exakt gräns mellan dennes och bergmästarnas befogenheter och de sistnämnda i varje fall måste anses sitta inne med den största kompetensen att utöva tillsyn över gruvdriften jämväl i vad anginge anordningar mot yrkesfara. Denna uppfattning biträddes också av riksdagen, som sålunda i överensstämmelse med vederbörande utskotts hemställan i denna del tog avstånd från motionärernas förslag, men däremot, i anslutning till vad i motionens senare del anförts,

beslöt ingå till Kungl. Maj:t med anhållan, att det måtte uppdragas åt socialstyrelsen eller annan myndighet att utreda, på vilket sätt inspektionen inom gruvindustrien måtte kunna göras så tillfredsställande som möjligt ur yrkesfaresynpunkt.

Lantarbetarfrågan. I anledning av en av herr Sjölander (s) i andra kammaren väckt motion om upphävande av legostadgan beslöt riksdagen, efter hemställan från andra lagutskottet, att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående bl. a. husbondes underhålls- och vårdnadsskyldighet vid sjukdom samt i anslutning därtill framläggande av förslag, syftande till upphävande av legostadgan. Ett av de socialdemokratiska utskottsledamöterna framlagt förslag om stadgans omedelbara avskaffande samlade i första kammaren 46 röster, mot 73 för utskottets förslag. Andra kammaren, där ärendet något senare kom före, biträdde för splittrings undvikande samma beslut utan votering. Utredningen har sedermera uppdragits åt socialstyrelsen.

En annan av herr Sjölander väckt motion, om åvägabringande av en allsidig utredning i lantarbetarfrågan, och en därmed i huvudsak likalydande motion av herr Möller (s) i första kammaren föranledde ej någon riksdagens åtgärd.

Sjömanslagstiftning. I motioner av herrar Lindley (s) m. fl. i första kammaren samt Lövgren (s) m. fl. i andra kammaren hade framställts förslag till lag om fartygs bemanning m. m., i huvudsaklig anslutning till de av skeppstjänstkommitterade år 1920 framlagda lagförslagen, vilka den 26 oktober 1923 föredragits i statsrådet, men då av Kungl. Maj:t beslutats ej skola föranleda någon regeringens åtgärd. Första lagutskottet biträdde i stort sett motionärernas uppfattning om behovet av en lagstiftning på det förevarande området, men ansåg frågan ej vara så utredd, att beslut omedelbart kunde fattas, utan föreslog, att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t att taga frågan under förnyat övervägande. Detta skrivelseförslag antogs av andra kammaren med 92 röster mot 80, men avslogs av första kammaren med 69 röster mot 39.

En annan av herr Lövgren väckt motion om ändrad lydelse av 32 § i sjömanslagen — angående tilläggshyra till sjömän, som avmönstrat på grund av sjukdom — blev av första lagutskottet avstyrkt och avslogs utan votering av båda kamrarna.

Butikstängningslagen. I andra kammaren väcktes av herr Norsell (s) motion om ändring av den punkt i 3 § av den s. k. butikstängningslagen, som avser försäljning av konditorivaror o. d. å sön- och helgdagar. Enligt motionärens förslag skulle den medgivna affärstiden utsträckas från två till fem timmar efter kl. 1 e. m. Yttrande över motionen inhämtades av andra lagutskottet från socialstyrelsen, som förklarade sig icke finna de anförda skälen för en lagändring tillfyllestgörande. Enligt utskottets hemställan blev motionen därefter också av riksdagen avslagen.

Handläggningen av ärenden angående utländsk arbetskraft. I en av herr Höglund (s) i andra kammaren väckt motion hade föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av proceduren vid prövning av ärenden rörande utländsk arbetskrafts användande inom landet, varigenom vederbörande arbetsgivare finge bidraga till statens kostnader för utredningen vid detta läge på arbetsmarknaden. Socialstyrelsen, som på framställning av kammarens fjärde tillfälliga utskott yttrade sig över motionen, uttalade sin principiella anslutning till densamma, men framhöll svårigheten att på ett praktiskt sätt kunna ordna saken. En indirekt lösning av frågan vore emellertid, enligt vad styrelsen erfarit, att vinna genom ett inom finansdepartementet förberett förslag om höjning av vissa stämpelavgifter, bl. a. för visering av pass. Genom en ganska måttlig höjning av dessa avgifter, som, då det gällde arbetsanställda utlänningar, väl i allmänhet finge bäras av vidkommande arbetsgivare, skulle enligt styrelsens beräkningar full täckning vinnas för statens omkostnader med hithörande ärenden. Motionen ansågs därför av utskottet icke behöva

till någon riksdagens åtgärd föranleda, och även motionären anslöt sig vid ärendets föredragning i kammaren till denna ståndpunkt.

Internationell arbetarlagstiftning. I en till riksdagen avlåten proposition hade Kungl. Maj:t begärt riksdagens yttrande rörande de vid internationella arbetsorganisationens konferenser i Genève antagna rekommendationerna angående den internationella in- och utvandringsstatistiken (1922) samt de allmänna grunddragen för yrkesinspektionen (1923)[1]. Vad den förstnämnda rekommendationen beträffar, hade socialstyrelsen i avgivet yttrande hemställt, att Sverige så långt ske kunde borde bidraga med insändande av uppgifter till den av internationella arbetsbyrån förda statistiken, men däremot tillsvidare ställa sig avvaktande i fråga om internationellt enhetliga insamlingsmetoder o. d., enär det syntes tvivelaktigt, om det åsyftade slutmålet här främjades genom separatavtal mellan enskilda stater. Vad åter anginge rekommendationen angående yrkesinspektionen, gåve den enligt styrelsens mening ej anledning till annan åtgärd från Sveriges sida, än att man vid den förestående revisionen av arbetarskyddslagen borde tillse, i vad mån de anbefallda principerna lämpligen kunde ytterligare beaktas. De av socialstyrelsen framförda synpunkterna hade, enligt vad det propositionen bilagda statsrådsprotokollet utvisade, även biträtts av regeringen, och riksdagen förklarade sig ej heller hava något att häremot erinra.

II. Pensionsförsäkring m. m.

Lagen om allmän pensionsförsäkring. Efter av Kungl. Maj:t framlagd proposition har riksdagen beslutat en ändring i pensionsförsäkringslagens 14 § av innebörd, att tiden för pensionsförteckningens överlämnande åt taxeringsnämndens ordförande ej skall såsom nu sammanfalla med tiden för mantalslängdens överlämnande, utan oberoende därav bestämmas till senast den dag, då förteckningen enligt hittills gällande bestämmelser bort avlämnas, d. v. s. den 25 mars.

Efter motioner av herrar von Koch (f) i första kammaren och Gustafsson i Kasenberg (h) i andra kammaren har riksdagen vidare hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning, huruvida icke pensionstillägg för barn kunde i en eller annan form utgå även till änka efter enligt pensionsförsäkringslagen pensionsberättigad man.

Däremot har riksdagen, med hänsyn till inom pensionsstyrelsen redan pågående utredningar, avslagit ett par andra skrivelseförslag i samma ämne, nämligen av herr Jonsson i Hökhult (h), som motionerat om lika fördelning äkta makar emellan av dem tillkommande avgiftspensioner, samt av herr Östergren (s), som ifrågasatt vissa höjningar av såväl pensionstillägg som avgiftspensioner.

Lagen om understödsföreningar. I en uti första kammaren väckt motion hade av herr Berglund (s) föreslagits den ändring i 2 § av lagen om understödsföreningar, att pensionskassa måtte oavsett medlemsantalet registreras, så ock annan understödsförening, vars medlemsantal överstiger femtio. Socialstyrelsen tillstyrkte i till andra lagutskottet avgivet utlåtande bifall till motionen och meddelade i samband därmed även, att inom styrelsen påginge en undersökning för att få utrönt, dels i vilken utsträckning registreringspliktiga understödsföreningar eftersatt dem tillkommande registreringsskyldighet, och dels förekomsten av föreningar, som enligt nu gällande bestämmelser icke vore registreringspliktiga. Med hänsyn till sistnämnda förhållande ansåg sig riksdagen böra biträda det med motionen avsedda syftet så till vida, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölls om framläggande av det förslag till utvidgad registreringsskyldighet, vartill den pågående utredningen, när densamma förelåge färdig, kunde giva anledning.

[1] Jfr. Soc. Medd. årg. 1923, sid. 10 och 1036.

III. Fattigvård och barnavård.

Fattigvårdslagen. I anledning av motioner i första kammaren av herr Strömberg (s) och i andra kammaren av herr Andersson i Igelboda (s) m. fl. har riksdagen antagit lag om ändrad lydelse av 18 § i fattigvårdslagen. Den ifrågavarande lagändringen avser att bereda fattigvårdssamhälle rätt att besluta om ersättning åt fattigvårdsstyrelses ordförande och övriga ledamöter, i likhet med vad genom tidigare riksdagsbeslut bestämts i fråga om vissa andra kommunala styrelser.

Däremot avslogos i enlighet med andra lagutskottets hemställan tvenne av herr Johansson i Bro (bf) i andra kammaren väckta motioner om ändringar i fattigvårdslagens 45 och 46 §§ (bestämmelser rörande hemortsrätten), ävensom en i samma kammare av herr Samuelsson (k) m. fl. väckt motion om ändringar i 71—73 §§ (åtgärder mot försumliga familjeförsörjare samt arbetsoföra lösdrivare).

Ny barnavårdslag. Den avgjort betydelsefullaste socialpolitiska lagstiftningsuppgift, som slutförts vid årets riksdag, är frågan om ordnande av samhällets barnavård. Då utrymmet här knappast medgiver en uttömmande redogörelse för den nya lagens innehåll, torde i fråga härom få hänvisas till de utförliga och sakkunniga referat, som redan framlagts i en del fackpublikationer (Svenska fattigvårdsförbundets tidskrift, Landskommunernas tidskrift, m. fl.). Det må här endast erinras, att den bl. a. i socialstyrelsens utlåtande den 31 maj 1923 [1] berörda frågan om barnavårdens överlämnande åt en speciell nämnd lösts på det sättet, att i varje kommun som regel skall finnas en dylik särskild nämnd, men att Kungl. Maj:t tillagts befogenhet att, där så prövas lämpligt, medgiva undantag härifrån för mindre kommuner. Som barnavårdsnämnd skall i sådant fall fungera fattigvårdsstyrelsen, förstärkt med en inom kommunen anställd präst och en vid dess folkskolor anställd lärare eller lärarinna. I anslutning till vad flertalet av socialstyrelsens ledamöter påyrkat, har vidare ur den nya lagen uteslutits det omtvistade 10 kap. i fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag, innefattande bestämmelser om understöd åt barn till ensamstående moder; denna gren av samhällets understödsverksamhet skall sålunda liksom hittills handhavas av fattigvårdsmyndigheterna.

Behandlingen av minderåriga förbrytare. I överensstämmelse med en av Kungl. Maj:t framlagd proposition — föranledd av en skrivelse från 1918 års riksdag — har av riksdagen antagits en ny lag, innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga, ävensom en del därmed sammanhängande ändringar i strafflagens 5 kap. samt lagarna om verkställighet av tvångsuppfostran, villkorlig straffdom m. m. Dessa lagändringar innebära bl. a. en höjning av den straffgräns, inom vilken frihetsstraff, som ådömts minderårig, må kunna utbytas mot tvångsuppfostran. Dylikt förordnande skall enligt den nya lagen kunna meddelas vid fängelsestraff upp till fyra år och straffarbete t. o. m. två år, medan motsvarande gränser hittills varit satta till ett år resp. sex månader. I en motion i första kammaren av herr Sandegård (s) m. fl. föreslogs, att förordnande om tvångsuppfostran skulle kunna meddelas i fråga om varje förbrytare under 18 år, oavsett brottets beskaffenhet, samt att sådant förordnande skulle meddelas utan föregående ådömande av straff. Med hänsyn till vissa olägenheter i processuellt hänseende, som skulle bli förenade med en sådan omgestaltning av tvångsuppfostringsinstitutet, ansåg riksdagen emellertid detta förslag icke böra upptagas till prövning i samband med nu förevarande reform, utan först då frågan om ungdomsbrottsligheten i en vidare omfattning komme på dagordningen.

IV. Nykterhetslagstiftning.

Det enda lagstiftningsinitiativ på detta område, som föranlett någon riksdagens åtgärd, var en på framställning av systembolagsföreningarnas förtroendenämnd avlåten

[1] Soc. Medd. årg. 1923, sid. 638 ff.

proposition om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningens 19 §. Förslaget, som utan meningsskiljaktighet godkändes av riksdagen, innebär, att systembolagens nettovinst skall insättas i riksbanken inom maj månads utgång varje år i stället för inom mars månad, som förut stadgats.

I övrigt väcktes av representanter för riksdagens nykterhetsgrupp en rad motioner i hithörande frågor, vilka dock efter vederbörande utskotts hemställan avslogos. Sålunda äro att nämna:

motion i första kammaren av herr Björkman (s) om ändrad lydelse av maltdrycksförordningens 4 § (angående föreskrift om etikettering av buteljer, vari maltdrycker utlämnas till försäljning);

motion i andra kammaren av herrar Björnberg (f) och Hansson i Bäck (f) angående vissa missförhållanden vid försäljning av pilsnerdricka;

motioner i första kammaren av herr Ljunggren (f) m. fl. och i andra kammaren av herr Söderberg i Rotebro (s) om ändring av 3 § i lagen om behandling av alkoholister (skyldighet för kommuner med minst 1 500 invånare att utse särskild nykterhetsnämnd) ävensom en av den sistnämnde motionären väckt särskild motion angående offentliggörande på visst sätt av vem som utsetts till ordförande i nykterhetsnämnd.

Socialstyrelsens yttrande över de sist nämnda motionerna har förut återgivits i fjärde häftet av denna tidskrift (sid. 250 ff).

V. Jord- och egnahemsfrågan.

Under åberopande av att jordkommissionen numera slutfört sitt utredningsarbete, men att inga därav föranledda lagstiftningsinitiativ försports från regeringens sida, framlade den socialdemokratiska riksdagsgruppen sina önskemål i jordfrågan uti följande femton särskilda motioner, framburna i första kammaren av herr Lindhagen och i andra kammaren av herr Johansson i Uppmälby.

1. *Förslag till lag om förlängning av vissa arrendeavtal.* Motionerna behandlades — jämte en av kommunistiska riksdagsgruppen avgiven motion i samma ämne — av andra lagutskottet, som med vissa ändringar tillstyrkte den ifrågasatta lagstiftningen. Utskottets förslag bifölls av andra kammaren med 93 röster mot 62, men avslogs av första kammaren (61—43 röster), varför frågan alltså även vid denna riksdag förfallit.

2. *Lagstiftning för åstadkommande av ökad trygghet att vid övergång av äganderätt till jordbruksfastighet tillgodoses samhällets bästa och den jordbrukande befolkningens intressen.* Motionen blev i överensstämmelse med andra lagutskottets hemställan avslagen av första kammaren (49—27 röster), varemot andra kammaren för sin del med 82 röster mot 74 biföll ett skrivelseförslag i motionens syfte.

3. *Fortsatt tillämpning av lagen angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.* Efter det motionerna väckts, avlämnades från regeringen en proposition av enahanda innehåll, och beslöt riksdagen i anledning därav att prolongera den ifrågavarande lagen under ytterligare ett år, intill den 1 juli 1925.

4. *Förbud att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan.* Skrivelse i motionens syfte beslöts av båda kamrarna i enlighet med hemställan av andra lagutskottet.

5. *Social arrendelagstiftning.* Motionerna biföllos såtillvida, att riksdagen antog ett av andra lagutskottet framlagt skrivelseförslag med hemställan till Kungl. Maj:t att framlägga förslag till lagstiftning, syftande till att bereda vissa arrendatorer och brukare av annans jord större trygghet och en jämväl i övrigt förbättrad ställning i arrendeförhållandet.

6. *Tvångsavlösning av arrendejordbruk.* Motionärernas förslag avslogs, i enlighet med utskottets hemställan, av första kammaren med 65 röster mot 35 och av andra kammaren med 82 röster mot 77.

7. *Förslag till vanhävdslag m. m.* Motionärernas förslag, som avsåg skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning mot vanhävd å jordbruk samt — i avvaktan härpå — en provisorisk lagstiftning om skydd för åbyggnader å jordbruksfastighet, blev, vad den första punkten angår, bifallet av riksdagen. I fråga om den senare delen av yrkandet ansåg sig riksdagen däremot icke i frågans nuvarande läge böra antaga en för hela riket gällande lagstiftning utan inskränka sig till vissa ändringar i 1909 års lag angående uppsikt över vissa jordbruk i Norrland, Dalarna och Värmland.

8. *Rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.* Motionerna behandlades i andra lagutskottet i samband med tvenne från frisinnade folkpartiet (herrar C. G. Ekman och R. Hamilton m. fl.) väckta motioner angående utvidgning av tillämplighetsområdet för den s. k. ensittarlagen. Utskottet ansåg sig icke kunna gå med på den omedelbara revision av 1920 års lag i ämnet, som avsågs med den socialdemokratiska motionen, men hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra hemställan om förslag i ämnet till nästkommande års riksdag, ett förslag, som också biträddes av båda kamrarna.

9—10. *Upplåtelse med åborätt av jord utav krono- eller ecklesiastisk natur* samt *kreditgivning åt innehavare av med åborätt upplåten jord.* Båda dessa frågor hänskötos till första lagutskottet, som i ett och samma utlåtande hemställde, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Reservationer häremot anfördes dels av de socialdemokratiska utskottsledamöterna, dels av utskottets ordförande, herr Pettersson i Södertälje (l), som framlade ett modifierat skrivelseförslag om lämpligheten av nya former för upplåtelser från statens domäner. Det sistnämnda förslaget bifölls också av båda kamrarna.

11. *Lagstiftning om expropriation av jord såväl för bildande av nya jordbruk som för bostadsändamål.* Den ifrågasatta lagstiftningen avstyrktes av andra lagutskottet och föll också i båda kamrarna. I andra kammaren samlade motionen dock så många röster, att den förseglade sedeln måste avgöra utgången.

12. *Skrivelse angående åstadkommande av en organisation för handläggning av de sociala jordfrågorna.* Skrivelseförslaget, som vunnit utskottets anslutning, bifölls av andra kammaren (91—84 röster), men blev med 52 röster mot 37 avslaget av första kammaren.

13. *Upphävande av fideikommissrätt till fast egendom.* Motionerna handlades i första lagutskottet tillsammans med två frisinnade partimotioner angående fideikommissjordens tillgodogörande för egnahemsbildningen. Utskottet erinrade i sitt utlåtande om, hurusom riksdagen redan tidigare uttalat sig för fideikommissinstitutionens upphävande samt att lagberedningen under sitt pågående arbete med ny ärvdabalk komme att taga upp även denna fråga, vid vilket förhållande det ej syntes lämpligt, att riksdagen ånyo gjorde framställning i ärendet. Däremot borde den jordpolitiska sidan därav kunna lösas oberoende av den testamentsrättsliga, och föreslog utskottet därför, att riksdagen måtte begära utredning och förslag i syfte, att fideikommissfastighet skulle kunna helt eller delvis säljas för bildande av nya självständiga jordbruk eller egna hem, mot det att köpeskillingen i stället sattes som fideikommiss. Detta bifölls också av båda kamrarna.

14. *Inskränkningen i rätten till ägostyckning och jordavsöndring.* Motionärernas förslag, som avsåg, att den för Norrland och Värmland gällande lagstiftningen skulle utsträckas att omfatta hela riket, tillstyrktes av andra lagutskottet endast såtillvida, att berörda lagbestämmelser hemställdes böra erhålla tillämpning även för Svealand (med undantag för Södermanlands och vissa delar av Kopparbergs län). Riksdagens beslut blev också i enlighet härmed.

15. *Förbud i vissa fall för enskild person att förvärva fast egendom.* Förslaget, som riktade sig mot bolagstjänstemäns jordförvärv och således avsåg ett provisorium i avvaktan på den begärda lagstiftningen mot bulvanskap, avstyrktes av utskottet och vann ej heller någondera kammarens bifall.

I samband med här ifrågavarande socialdemokratiska partimotioner ha i det föregående även berörts några likartade motioner från frisinnade folkpartiet, med herr C. Ekman som huvudmotionär i första kammaren och greve R. Hamilton i andra kammaren. Förutom de förutnämnda motionerna rörande fideikommissfrågan och ensittarlagen framfördes av dessa motionärer ytterligare ett förslag i liknande syfte, angående upplåtande av ecklesiastisk jord till smärre jordbruk och egna hem. Motionen, som remitterades till jordbruksutskottet, tillstyrktes av utskottet och biträddes av båda kamrarna.

Till sist är i detta sammanhang att nämna en av herr Sjölander (s) i andra kammaren väckt motion om stödjande av kooperativ jordbruksdrift, vilken motion av kammaren biträddes med 99 röster mot 31, men av första kammaren avslogs (med 41 röster mot 20).

VI. Bostadsfrågan.

Understöd till bostadsproduktionen. För ökning av statens bostadslånefond hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att som lån ur rusdrycksmedelsfonden måtte få disponeras ett belopp av 5 miljoner kronor. Motionsvis yrkades — i socialdemokratiska partimotioner i båda kamrarna — en höjning av beloppet till 10 miljoner. Riksdagen stannade efter statsutskottets hemställan vid en summa av 7 miljoner eller samma belopp som föregående år. I samband härmed vidtogos också en del smärre ändringar i lånevillkoren.

Hyreslagstiftningen. I en i andra kammaren väckt motion hade herr Hage (s) m. fl. hemställt, att riksdagen måtte bl. a. besluta sådan ändring i 1923 års lag med vissa bestämmelser rörande hyra, att krävande av oskälig hyra måtte kunna beläggas med straff, även om sådana omständigheter icke förelåge, som i allmänhet ansågos konstituera ockerbegreppet (utnyttjande av annans trångmål etc.). Motionen, som avstyrktes av första lagutskottet, föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Bostadsinspektion. En av herr Sjölander (s) m. fl. i andra kammaren väckt motion om utredning angående införande av obligatorisk bostadsinspektion för hela riket avstyrktes av kammarens andra tillfälliga utskott under åberopande av bl. a. den korta tid, varunder 1919 års hälsovårdsstadga varit i tillämpning, och blev även av kammaren utan votering avslagen.

VII. Övriga sociala frågor.

Av andra spörsmål, som varit föremål för riksdagens prövning, må i detta sammanhang till sist nämnas de båda motioner om *lagstiftning angående ekonomiska föreningars sparkasserörelse* samt om *hävande av pantlåneröreIsens sociala nackdelar*, i fråga om vilka socialstyrelsen avgivit i denna tidskrift förut återgivna yttranden (h. 6, sid. 435 och 459). Vad den förra frågan beträffar, beslöt riksdagen på bankoutskottets hemställan att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt genom förbättrad lagstiftning ökad trygghet måtte kunna vinnas för insättares tillgodohavanden, utan att den ekonomiska föreningsrörelsens berättigade krav på rörelsefrihet måtte trädas för nära. I den senare frågan beslöt riksdagen likaså att ingå till regeringen med begäran om utredning, ett uppdrag, som sedermera ålagts socialstyrelsen.

Kollektivavtal i Sverige år 1923.[1]

Kollektivavtalens utbredning. Enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter hava år 1923 träffats 899 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 4 896 arbetsgivare och genom vilka 213 437 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Nedanstående tabell utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid föregående års utgång, de som sedermera träffades under 1923 års lopp samt de, som voro gällande vid samma års slut.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1922			Antal under år 1923			Antal den 31 dec. 1923		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	50	260	10 377	40	327	60 189	78	633	67 723
Jord- och stenindustri	69	241	20 105	40	158	11 053	79	279	23 140
Trävaruindustri och skogshantering	218	522	38 462	182	216	43 291	244	544	55 839
Pappers- och grafisk industri	78	547	35 874	90	114	28 448	99	563	39 548
Livsmedelsindustri	266	1 373	27 723	94	456	5 709	294	1 486	27 251
Textil- och beklädnadsindustri	99	824	33 612	40	68	4 447	121	849	35 552
Läder-, hår- och gummivaruindustri	75	1 197	14 431	17	546	2 337	76	1 154	14 360
Kemisk-teknisk industri	72	79	8 744	41	45	5 577	74	78	8 633
Byggnadsverksamhet	241	2 299	25 131	82	1 151	7 298	261	2 619	24 861
Kommunala verk och arbeten m. m.	104	104	13 396	72	71	7 922	115	114	13 630
Handel och varulager	115	515	5 483	69	296	3 146	135	475	6 032
Land- och sjötransport	294	1 125	52 148	93	579	20 075	312	1 157	50 746
Jordbruk och fiske	27	968	16 206	19	750	13 085	30	830	14 559
Annan yrkesrörelse	54	869	11 073	20	119	860	57	656	9 323
Summa	**1 762**	**10 923**	**312 765**	**899**	**4 896**	**213 437**	**1 975**	**11 437**	**391 197**

Efter vad av tabellen framgår, har under året antalet i kraft varande avtal liksom därav berörda arbetsgivare och arbetare avsevärt ökats, antalet arbetare med inemot 80 000. Den största ökningen av arbetarantalet kom-

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1923».

mer på gruppen malmbrytning och metallindustri. Inom denna hava nya riksavtal upprättats för järnbruk och mekaniska verkstäder (tillsammans över 50 000 arbetare), vilka näringsgrenar under föregående år — järnbruken även under år 1921 — arbetade utan kollektiva avtal. Jämväl gruppen trävaruindustri och skogshantering företer en betydande stegring, beroende på att den kollektiva avtalsformen vunnit ökad tillämpning inom skogshanteringen och vid flottningsföretagen. Inom övriga näringsgrupper ha förekommit endast mindre förändringar i avtalsbeståndet.

År 1922 blev flertalet avtal inom i det närmaste samtliga näringsområden uppsagda och reviderade. Under redogörelseåret har däremot — såsom en följd av den växande stabiliseringen av penningvärdet och läget på arbetsmarknaden — ett icke oväsentligt antal avtal utan uppsägning prolongerats i oförändrat skick. Bland mera omfattande sådana må nämnas avtalen för mellansvenska exportgruvorna, glasbruken, snickeri- och möbelfabriker, bokbinderier, tryckerier, kvarnar, bagerier, sockerfabriker, textil- och beklädnadsindustrien, garverier, skofabriker, rörledningsbranschen och elektriska installationsfacket.

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1922 och 1923 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1922).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1922)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1922		31 december 1923	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	88 427	10 377	11·7	67 723	76·6
Jord- och stenindustri	32 360	20 105	62·1	23 140	71·5
Trävaruindustri (utom skogshantering)	56 176	28 962	51·6	31 098	55·4
Pappers- och grafisk industri	44 030	35 874	81·5	39 548	89·8
Livsmedelsindustri	51 806	27 723	53·5	27 251	52·6
Textil- och beklädnadsindustri	51 939	33 612	64·7	35 552	68·4
Läder-, hår- och gummivaruindustri	18 927	14 431	76·2	14 360	75·9
Kemisk-teknisk industri	12 984	8 744	67·3	8 633	66·5

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet. Tablån omfattar därför endast de näringsgrenar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Kollektivavtalens parter. Avtalens fördelning med hänsyn till parternas organisation framgår av följande sammanställning:

Kollektivavtal träffade av:	Organiserade arbetare		Icke organiserade arbetare		Summa	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Organiserade arbetsgivare	501	186 240	—	—	**501**	**186 240**
Icke organiserade arbetsgivare	390	26 336	8	861	**398**	**27 197**
Summa	**891**	**212 576**	**8**	**861**	**899**	**213 437**

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	14	75 895
Distriktsavtal	8	12 923
Ortsavtal	201	22 396
Avtal för enskilda arbetsplatser	676	102 223
Summa	**899**	**213 437**

Riksavtal hava under året slutits för järnbruk och mekaniska verkstäder, byggnadsämnesindustrien (cementfabriker, kalk- och tegelbruk), pappersbruk, pälsvarufabriker, parkettgolvläggarfacket samt sjöfartens olika personalgrupper.

Distriktsavtal, omfattande ett flertal arbetsställen inom en näringsgren och ett större område av riket, hava träffats till ett antal av åtta, nämligen sju inom jordbruket och ett inom handelsarbetarfacket.

Ortsavtalen, varmed förstås sådana avtal, som omfatta hela eller större delen av vederbörande näringsgren eller yrke på en ort, uppgå till 201 och återfinnas företrädesvis inom livsmedels- och byggnadsindustrierna. De flesta avtalen eller 676, berörande 102 223 arbetare, avse enskilda arbetsföretag.

Avtalens *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning:

År	Kollektivavtal med giltighetstid: t. o. m. 1 år	1 t. o. m. 2 år	2 t. o. m. 3 år	3 t. o. m. 4 år	över 4 år	obestämd
	i % av hela antalet kollektivavtal					
1923	87·8	11·8	0·1	—	—	0·3
1922	99·0	0·8	—	—	—	0·2
1921	95·3	3·1	—	—	—	1·6
1920	81·6	16·5	0·2	—	—	1·7
1919	79·5	11·4	7·7	—	—	1·4
1918	64·8	18·1	14·2	—	—	2·9
1917	51·3	23·2	21·0	0·8	0·2	3·5
1916	16·1	29·8	35·4	12·2	5·6	0·9
1915	13·1	25·4	32·3	16·2	9·2	3·8
1914	20·3	13·3	35·0	15·5	13·3	2·6
1909—1913	13·8	19·0	23·0	15·9	26·6	1·7
1908	32·3	37·6	22·3	2·6		5·2

Såsom synes har år 1923 visat sig en svag tendens till förlängning av kollektivavtalens giltighetstid utöver ett år, vilket varit regel under de sista åren. C:a 12 % av avtalen, berörande inemot 45 000 arbetare, ha fått sin giltighetstid bestämd till längre tid än ett år.

Arbetets ledning, föreningsrätt m. m. Bestämmelser om rätt för arbetsgivaren att leda och fördela arbetet, att fritt antaga och avskeda arbetare, hämtade

ur arbetsgivareföreningens stadgar (»§ 23»), med det tillägg angående dels föreningsrättens helgd, dels undersökning om anledning till arbetares avskedande, som tillkom i december 1906 (»decemberkompromissen»), återfinnas i 622 avtal med 145 168 berörda arbetare. I arbetsgivareföreningens § 23 uttalade principer äro därjämte utan något tillägg inryckta i 19 avtal (2 354 arbetare) och med tillägg av stadgande till skydd för föreningsrätten (men icke med det förtydligande, att organisation kan påkalla undersökning vid avskedande) i 20 avtal med 3 364 arbetare.

Bestämmelser till skydd för föreningsrätten, vare sig i samband med § 23 och kompromissen av december 1906 eller utan tillägg, förekomma i tillsammans 656 avtal, omfattande 181 274 arbetare. Av dessa avtal innehålla emellertid 351 (86 253 arbetare) ett stadgande om inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, verkmästare m. fl.).

Bestämmelser om ensamrätt eller företrädesrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar finnas i 76 avtal med 3 049 berörda arbetare.

115 avtal, omfattande 12 134 arbetare, innehålla föreskrifter om företrädesrätt till arbete åt arbetare på grund av boningsort, försörjningsplikt, ålder, förutvarande anställningstid m. m.

I 130 avtal med 25 377 berörda arbetare förekomma inga bestämmelser om arbetets ledning, föreningsrätt, företrädesrätt till arbete o. d.

Förliknings- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Bestämmelser angående tvisters behandling finnas i inalles 761 avtal, fördelade såsom nedanstående sammanställning utvisar:

Förliknings- eller skiljenämnd	Antal avtal	Antal arbetare
för samtliga tvister	1	5
endast för tvister om avtalets tolkning	181	51 822
Summa	*182*	*51 827*
Tvister avgöras i sista hand av organisationerna . .	579	141 641
Tillsammans	**761**	**193 468**

Arbetslön. Av under redogörelseåret ingångna avtal innehålla 614 med 177 726 berörda arbetare bestämmelser om ackordsarbete (med några få undantag tillika om tidlönsarbete) och övriga eller 285 avtal, omfattande 35 711 arbetare, stadganden endast om tidlönsarbete.

Bland avtalen med ackordlönesystem tillerkänna 84 med 10 234 arbetare arbetaren *garanterad tidlön* vid allt ackordsarbete, under det att 105 avtal (72 409 arbetare) lämna dylik garanti endast för vissa fall, nämligen vid tillfälliga ackord. Är ackordspriset reglerat genom av parterna upprättad fast prislista, gäller däremot icke garantien. I 425 avtal, berörande 95 083 arbetare, saknas varje bestämmelse om garanterad tidlön vid ackordsarbete.

Av föregående års redogörelse framgick, hurusom den efter högkonjunkturen följande depressionen och prissänkningen medförde betydande nedsätt-

ningar i kollektivavtalens lönesatser. Efter det att lönerna inom standardindustrierna år 1921 hade reducerats med 10 à 15 %, vidtogos 1922 mycket kraftiga sänkningar på flertalet näringsområden, vilka dock vanligen icke genomfördes i full utsträckning på en gång vid de nya avtalens tillkomst, utan i flera repriser. Kollektivavtalens lönesatser kommo sålunda i slutet av år 1922 ned till en nivå, som för de ledande exportindustrierna låg mellan 40 och 50 % och för hemmaindustrien i allmänhet 30 till 40 % under 1920 års topplöner. Efter dessa starka rubbningar började från slutet av år 1922 en tydlig tendens till stabilisering ge sig till känna. Arbetslösheten minskades, prisnivån för industriens produkter stadgades, och lönenedsättningarna avtogo eller upphörde. De förändringar med avseende å kollektivavtalens lönesatser, som förekommit under år 1923, kunna också i jämförelse med de föregående årens betecknas såsom obetydliga. Inom vissa arbetsområden ha mindre lönesänkningar genomförts, inom andra smärre jämkningar uppåt, men för flertalet har det stannat vid i stort sett status quo. Lönereduktioner av 5 till 10 % ha förekommit bl. a. vid de norrländska gruvorna, tändsticksfabrikerna, kemisk-tekniska fabriker, stuverier och jordbruket. Motsvarande förhöjning från de i slutet av år 1922 gällande lönerna har skett inom pappersmasseindustrien, byggnadsämnesindustrien, skånska stenkolsindustrien m. fl.

Medan år 1922 de flesta avtal innehöllo två eller tre, i några fall t. o. m. fyra olika lönesatser för olika perioder av avtalstiden (successiv lönesänkning), ha i de under år 1923 ingångna avtalen i regel fastställts endast en för hela avtalstiden gällande lön. Nedsättningar av lönerna under avtalsåret förekomma dock enligt ett 100-tal avtal, bland vilka må nämnas en del avtal vid kommunala verk samt stuverier och rederiföretag.

Arbetstid. Arbetstiden är i kollektivavtalen i regel fastställd till 48 timmar i veckan med 8½ timmar å veckans fem första dagar och 5½ timmar å lördagar. Avvikelser från denna arbetstid förekomma dels inom sådana näringsområden, vilka icke beröras av arbetstidslagen, dels för vissa arbetargrupper, beträffande vilka arbetsrådet medgivit undantag från lagens tillämpning eller tillåtit viss utsträckt arbetstid. Det förstnämnda är fallet med bl. a. jordbruket, skogsavverkningar och flottningsföretag. Vid jordbruket växlar den dagliga arbetstiden under årets olika månader mellan lägst 7 à 7½ timmar (december månad) och högst 10 timmar (april—september). I stort sett samma tidsindelning gäller även vid skogsavverkningar, dock att enligt avtalen i Värmland arbetstiden under sommarhalvåret icke överstiger 9 timmar per dag. Inom flottningen tillämpas vid skiljeställen 48 timmars arbetsvecka, under det att arbetstiden vid sjö-, älv- och bäckflottningar i allmänhet utgör 10 timmar per dag, men »i övrigt rättas efter det arbete, som skall utföras». Vidare märkas några avtal inom handelsarbetarfacket, frisöryrket och åkerirörelsen, som föreskriva längre arbetstid än 48 timmar i veckan.

Enligt arbetsrådets medgivande har i vissa avtal arbetstiden för maskinister och eldare bestämts till 56 timmar i veckan och för vaktpersonal upp

till 60 timmar. Bland förekommande avvikelser från 48-timmarsveckan må vidare särskilt nämnas arbetstiden vid vissa avdelningar i järnverken. Enligt riksavtalet för denna industri utgör arbetstiden i hyttor, bessemerverk och dolomitugnar i medeltal 56 timmar per vecka. Vid martinverken kan likaså, genom avtalets bestämmelser om söndagsdrift i viss utsträckning, arbetstiden under en del av året bli 56 timmar i veckan.

Kortare arbetstid än den lagstadgade förekommer främst inom sådana yrken, där fullt dagsarbete på grund av arbetets art icke kräves, t. ex. för tidningsbud samt biograf- och viss teaterpersonal. Men även inom andra näringsgrenar återfinnas en del avtal med kortare arbetstid än 48 timmar i veckan. De betydelsefullaste av dessa äro gruvindustrien och brädgårdar, där kortare arbetstid föreskrivits för vissa tyngre och besvärligare arbeten. För underjordsarbetare vid gruvorna utgör arbetstiden i regel 44—46 timmar i veckan, och för stabbläggare vid brädgårdar (axelbärare) växlar den mellan 34 och 43 timmar.

Övertidsarbete. Med undantag för 73 avtal, berörande 13 681 arbetare, innehålla samtliga avtal bestämmelser om övertidsarbete och ersättning därför. Övertidsarbete uppdelas i regel på vanligt övertidsarbete, nattarbete samt sön- och helgdagsarbete med olika procenttillägg, såsom framgår av efterföljande sammanställning:

		Stipulerat eller beräknat tillägg i % av tidlönen[1]						
	Antal	25 %	35 %	50 %	70 %	75 %	100 %	Summa
Vanligt övertidsarbete	avtal	103	314	370	3	5	1	**796**
	arbetare	46 045	65 845	85 649	82	266	23	**197 910**
Nattarbete	avtal	1	8	214	76	192	176	**667**
	arbetare	48	385	103 729	10 763	29 690	32 324	**176 939**
Sön- och helgdagsarbete	avtal	—	2	47	25	82	547	**703**
	arbetare	—	252	5 018	16 495	39 957	118 301	**180 023**

I avtal, där olika ersättning stadgas för vanligt övertidsarbete och för nattarbete, begränsas ofta det förstnämnda till visst antal timmar: enligt 2 avtal till 1 timme, enligt 390 avtal till 2 timmar, enligt 26 avtal till 3 timmar och enligt 4 avtal till 4 timmar efter ordinarie arbetstidens slut.

Semester. Såsom av efterföljande sammanställning framgår, innehålla 671 av de under året ingångna avtalen, berörande 165 609 arbetare eller över 77 % av hela arbetarantalet, bestämmelser om semester. Av de 228 avtal med 47 828 arbetare, vilka icke tillförsäkra arbetarna denna förmån, återfinnes flertalet inom säsongindustrier, såsom byggnadsämnesindustrien (cementfabriker, kalk- och tegelbruk), skogsavverkning och flottning, byggnadsverksamheten och stuverinäringen. Inom övriga näringsgrenar saknas endast undantagsvis semesterbestämmelser.

[1] De avtal, i vilka det stipulerade tillägget utgjort annan procentsats än de här angivna, hava hänförts till den närmast liggande av de nämnda huvudgrupperna. 29 avtal, vilka stadga övertidsbetalning uttryckt i kronor och ören, erbjuda på grund av avlöningssystemet icke möjlighet till omräkning av övertidsersättningen till procent.

Semesterns längd	Antal avtal	Antal arbetare
Mindre än en vecka	344	120 180
En vecka (6 arbetsdagar)	208	20 932
7—11 arbetsdagar	90	21 308
Två veckor (12 arbetsdagar och därutöver)	29	3 189
Summa	*671*	*165 609*
Inga bestämmelser om semester	228	47 828
Tillsammans	**899**	**213 437**

Semesterns längd är för flertalet arbetare eller 120 180 kortare än en vecka. Inom mera betydande näringsgrenar, såsom järnbruk, mekaniska verkstäder, stenkolsgruvor, sågverk, pappersmassefabriker, pappersbruk, tändsticksindustrien, utgör den i regel fyra arbetsdagar och förlägges vanligen till midsommarveckan, då driften i sin helhet inställes. En veckas semester förekommer särskilt inom livsmedelsindustrien, vissa kommunala verk och arbeten, handelsarbetarfacket samt för en del av sjöfolket. Mer än en veckas semester hava bl. a. spårvägspersonal samt en del kommunalarbetare och fartygspersonal av högre grad. Gruvarbetarna vid de norrländska malmfälten hava två veckors semester.

Försäkring och ersättning vid olycksfall samt sjukhjälp. Bestämmelser om skyldighet för arbetsgivaren att olycksfallsförsäkra sina arbetare för ersättning under den i lagen föreskrivna s. k. karenstiden förekomma i 103 avtal, omfattande 8 701 arbetare. 262 avtal med 32 397 arbetare stadga visst minimibelopp för den under karenstiden (direkt av arbetsgivaren) utgående ersättningen, som i allmänhet torde överstiga enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättning. I 81 avtal, berörande 11 709 arbetare, föreskrives, att arbetaren skall försäkras för olycksfall utom arbetet på arbetsgivarens bekostnad eller därvid erhålla ersättning direkt av denne. Enligt 12 avtal (33 651 arbetare) skall arbetsgivaren, därest arbetaren så önskar, ombestyra försäkring för olycksfall utom arbetet, men på arbetarens egen bekostnad. 573 avtal med 144 954 arbetare innehålla inga bestämmelser om olycksfallsersättning eller endast hänvisning till lagens föreskrifter.

Sammanlagt 609 avtal tillerkänna de av dem berörda 139 756 arbetarna vissa förmåner vid sjukdom. Av dessa innehålla 265 avtal (25 143 arbetare) bestämmelser om sjukdagsersättning under viss tid direkt av arbetsgivaren och 21 avtal (4 350 arbetare) om sådan ersättning genom sjukförsäkring. 466 avtal med 132 255 berörda arbetare tillförsäkra arbetarna kostnadsfri läkarvård vid sjukdomsfall, 124 avtal (20 521 arbetare) jämväl fri medicin och 360 avtal (88 919 arbetare) fri sjukhusvård.

Lärlingsväsen. Bestämmelser rörande lärlingsväsendet förefinnas i 77 avtal med tillsammans 6 610 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (73 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förekomma i 52 avtal, varjämte 29

avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder. Föreskrifter om skyldighet för arbetsgivaren att bereda lärling regelbunden sysselsättning året om och allsidig utbildning i verkligt yrkesarbete finnas i 20 avtal samt bestämmelser om lärlings skyldighet att besöka yrkesskola i 14 avtal.

Arbetsinställelser i Sverige år 1923.[1]

Antal och omfattning. Under år 1923 hava, enligt tillgängliga uppgifter, i Sverige inträffat 206 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av nedanstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1903—1922.

Arbetsinställelser under åren 1903—1923.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			Antal förlorade arbetsdagar
	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	arb. inst.	arbetsgivare	arbetare	
1903	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	**142**	**478**	**24 571**	642 000
1904	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	**215**	**598**	**12 248**	386 000
1905	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	**189**	**847**	**32 906**	2 390 000
1906	239	668	15 050	8	12	560	43	49	3 045	**290**	**729**	**18 655**	479 000
1907	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	**312**	**818**	**23 540**	514 000
1908	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	**302**	**1 424**	**40 357**	1 842 200
1909	102	7 707	229 248	22	451	71 364	14	30	1 137	**138**	**8 188**	**301 749**	11 799 700
1910	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	**76**	**146**	**3 671**	39 000
1911	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	**98**	**1 920**	**20 576**	569 800
1912	108	168	5 797	4	337	2 166	4	284	2 017	**116**	**789**	**9 980**	292 100
1913	118	203	9 574	1	1	17	—	—	—	**119**	**204**	**9 591**	303 300
1914	105	181	8 832	8	64	5 368	2	2	185	**115**	**247**	**14 385**	620 500
1915	70	100	4 277	7	7	813	3	3	29	**80**	**110**	**5 119**	83 300
1916	218	474	19 287	2	2	41	7	23	1 383	**227**	**499**	**20 711**	474 700
1917	458	1 399	45 019	8	8	1 016	9	17	666	**475**	**1 424**	**46 701**	1 108 800
1918	668	1 756	50 377	10	10	756	30	923	10 090	**708**	**2 689**	**61 223**	1 436 400
1919	414	1 977	69 980	10	10	727	16	376	10 334	**440**	**2 363**	**81 041**	2 295 900
1920	455	1 952	42 657	9	544	37 988	22	458	58 394	**486**	**2 954**	**139 039**	8 942 500
1921	302	1 913	44 053	22	38	742	23	371	4 917	**347**	**2 322**	**49 712**	2 663 300
1922	354	1 069	43 547	11	17	287	27	174	31 845	**392**	**1 260**	**75 679**	2 674 580
1923	*192*	*488*	*42 995*	*6*	*158*	*21 506*	*8*	*153*	*38 395*	**206**	**799**	**102 896**	*6 907 390*

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1923».

Arbetsinställelserna hava under år 1923 till antalet varit färre än under något av de sist förflutna sju åren. Antalet av arbetsinställelser direkt berörda arbetsgivare, som uppgått till 799, utvisar likaså en minskning i jämförelse med åren 1917—1922. Däremot överstiger antalet berörda arbetare samtliga föregående årssiffror, med undantag av 1909 och 1920 års. Arbetsinställelsernas omfattning har sålunda under redogörelseåret varit betydande. I medeltal på varje konflikt kommer icke mindre än 500 arbetare, medan motsvarande tal för tiden 1912—1922 var 146. De mest omfattande arbetsinställelserna hava varit rikskonflikterna vid järnbruk, pappersmassefabriker, sågverk, skogsavverkningar och inom byggnadsämnesindustrien, vilka fem konflikter tillsammans direkt berörde över 80 000 arbetare. Av de redovisade arbetsinställelserna hava 57, eller 26 %, berört mer än 100 arbetare, medan 92, eller 45 %, ha varit av ringare omfattning, i det att de berört högst 25 arbetare.

Fördelning efter näringsgrupper. Det största antalet arbetsinställelser har inträffat inom byggnadsverksamheten (52 konflikter). Därnäst följa trävaru- och metallindustrierna med resp. 43 och 31 arbetsinställelser samt jord- och stenindustrien med 21. I fråga om antalet berörda arbetare kommer trävaruindustrien främst med 46 795 arbetare eller 45·5 % av hela antalet och därefter grupperna malmbrytning och metallindustri samt pappersindustrien med resp. 27 216 (26·5 %) och 17 150 (16·7 %) arbetare. Under åren 1912—1922 voro procentsiffrorna för dessa näringsgrupper resp. 17·1, 26·4 och 9·3. Arbetsinställelsernas fördelning på särskilda näringsgrenar framgår av tabellen å sid. 622—623.

Av de i senaste industristatistik upptagna näringsgrupperna intog pappersindustrien, med hänsyn till arbetsinställelsernas relativa utbredning, främsta rummet under år 1923 med 390 av konflikter berörda arbetare per 1 000 sysselsatta. Därnäst kom trävaruindustrien med 367 arbetare per 1 000 samt malmbrytning och metallindustri med 308 arbetare per 1 000. Relativt låga siffror uppvisade å andra sidan livsmedelsindustrien (5 per 1 000) samt kemisk-teknisk industri (6 per 1 000).

Orsaker. Lönefrågorna hava som vanligt givit anledning till de flesta arbetskonflikterna. Sammanlagt hava under redogörelseåret 66·5 % av arbetsinställelserna haft sin orsak i tvister rörande dylika frågor; motsvarande procentsiffra för åren 1912—1922 var i medeltal 77. Vid i stort sett lika antal konflikter, resp. 54 och 56, har frågan gällt löneförhöjning resp. lönesänkning.

Varaktighet. Något mer än hälften av arbetsinställelserna under redogörelseåret varade kortare tid än en månad och ungefär en tredjedel en till tre månader. Fördelade med hänsyn till omfattningen framträda årets konflikter såsom osedvanligt långvariga. Icke mindre än 92·1 % av arbetarna komma på konflikter med mer än en månads varaktighet och c:a 40 % på arbetsinställelser, som pågingo över tre månader. De långvarigaste och på samma gång mest omfattande konflikterna inträffade inom järn- och pappersmasseindustrierna, vilka pågingo resp. omkring 6½ och 3 månader.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Näringsgrenar	Antal arbetsinställelser påbörjade under				Hela antalet arbetsinställelser	Karaktär			Orsaker		
		1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet		Strejker	Lockouter	Bland. konfl.	Lönefrågor	Organisationsspörsmål	Andra och okända orsaker
1	Malmgruvor	1	—	—	—	**1**	—	1	—	1	—	—
2	Järnverk	1	—	2	2	**5**	3	1	1	2	—	3
3	Järn- och stålmanufaktur	4	2	1	—	**7**	6	—	1	6	1	—
4	Mekaniska verkstäder	12	2	—	—	**14**	14	—	—	12	—	2
5	Skeppsvarv	1	2	—	—	**3**	3	—	—	3	—	—
6	Kabelfabriker	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
7	Torvindustri	—	2	—	—	**2**	2	—	—	1	—	1
8	Stenbrott och stenhuggerier	—	—	2	1	**3**	3	—	—	3	—	—
9	Tegel- och kalkbruk m. m.	2	5	3	1	**11**	10	1	—	6	—	5
10	Glasbruk	1	—	1	1	**3**	3	—	—	—	—	3
11	Annan jord- och stenindustri	—	1	1	—	**2**	1	1	—	—	1	1
12	Skogsavverkning	3	1	—	3	**7**	7	—	—	6	1	—
13	Flottning	—	2	1	—	**3**	3	—	—	1	—	2
14	Sågverk, hyvlerier och brädgårdar m. m.	6	7	10	3	**26**	24	1	1	13	—	13
15	Snickeri- och möbelfabriker	1	—	2	1	**4**	4	—	—	3	—	1
16	Annan trävarufabrikation	—	1	1	1	**3**	2	—	1	3	—	—
17	Pappersmassefabriker	1	—	2	—	**3**	2	—	1	2	—	1
18	Bagerier	1	1	2	—	**4**	3	—	1	4	—	—
19	Mejerier	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	—	1
20	Slakterier	—	—	—	1	**1**	1	—	—	1	—	—
21	Annan livsmedelsindustri	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
22	Spinnerier och väverier m. m.	1	—	2	—	**3**	3	—	—	2	—	1
23	Sömnadsfabriker	5	1	2	—	**8**	7	1	—	8	—	—
24	Skofabriker	1	—	2	1	**4**	4	—	—	2	—	2
25	Skomakeriverkstäder	—	2	—	—	**2**	2	—	—	1	—	1
26	Gummivarufabriker	—	—	1	—	**1**	1	—	—	—	—	1
27	Färg- och fernissfabriker	—	—	—	1	**1**	1	—	—	1	—	—
28	Annan kemisk-teknisk industri	—	1	2	—	**3**	3	—	—	2	—	1
29	Husbyggnadsverksamhet	4	10	8	—	**22**	21	—	1	14	—	8
30	Målning och glasmästeri	—	6	—	—	**6**	6	—	—	6	—	—
31	Parkettgolvläggning	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
32	Plåtslageri	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
33	Monteringsarbeten	2	1	—	3	**6**	6	—	—	—	—	6
34	Väg- och gatubyggnader	1	2	3	—	**6**	6	—	—	4	—	2
35	Järnvägsbyggnader	—	1	2	—	**3**	2	—	1	3	—	—
36	Kraftverks- och vattenbyggnader m. m.	1	1	2	2	**6**	6	—	—	5	—	1
37	Brobyggnader	—	1	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
38	Belysnings- o. vattenverk m. m.	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
39	Handel och varulager	4	2	2	1	**9**	9	—	—	7	2	—
40	Järnvägsdrift	—	—	1	—	**1**	1	—	—	1	—	—
41	Spårvägsdrift	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
42	Åkerirörelse	2	2	1	—	**5**	5	—	—	2	—	3
43	Lastning och lossning	3	—	—	—	**3**	3	—	—	2	—	1
44	Bogsering	—	1	1	—	**2**	2	—	—	1	—	1
45	Hotell- och restaurangrörelse	1	—	—	—	**1**	1	—	—	—	—	1
46	Annan yrkesrörelse	1	2	1	—	**4**	4	—	—	2	—	2
47	Summa år 1923	**65**	**61**	**58**	**22**	**206**	**192**	**6**	**8**	**137**	**5**	**64**
48	» » 1922	104	159	83	46	**392**	354	11	27	307	36	49
49	» » 1921	94	125	79	49	**347**	302	22	23	271	31	45
50	» » 1920	126	180	130	50	**486**	455	9	22	365	37	84
51	» » 1919	81	152	159	48	**440**	414	10	16	344	23	73
52	» » 1918	142	273	224	69	**708**	668	10	30	566	48	94

år 1923, inom olika näringsgrenar.

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
Resultat				Antal direkt berörda					Antal arbetsinställelser med				Antal förlorade arbetsdagar	
					arbetare				arbetsgivarna		arbetarna			
Arbetsgivarens villkor	Arbetarnas fordringar	Kompromiss	Okänt eller oavgjort	arbetsgivare	vid strejker	vid lockouter	vid blandade konfl.	Tillsammans	organiserade	icke organiserade	organiserade	icke organiserade		
—	—	—	1	**2**	—	185	—	**185**	1	—	1	—	81 600	1
—	—	5	—	**49**	336	68	21 000	**21 404**	3	2	5	—	3 219 000	2
—	1	4	2	**7**	508	—	7	**515**	2	5	7	—	22 400	3
3	10	1	—	**14**	3 288	—	—	**3 288**	14	—	14	—	128 500	4
—	1	1	1	**4**	1 776	—	—	**1 776**	2	1	3	—	49 300	5
—	—	1	—	**1**	48	—	—	**48**	1	—	1	—	200	6
1	—	1	—	**2**	166	—	—	**166**	2	—	2	—	3 700	7
—	—	3	—	**19**	160	—	—	**160**	3	—	3	—	5 500	8
2	1	6	2	**89**	365	4 000	—	**4 365**	8	3	9	2	124 300	9
—	1	2	—	**3**	262	—	—	**262**	1	2	2	1	9 200	10
—	2	—	—	**2**	17	14	—	**31**	1	1	2	—	120	11
1	—	6	—	**79**	25 184	—	—	**25 184**	1	6	7	—	728 670	12
—	—	2	1	**8**	983	—	—	**983**	2	1	3	—	29 700	13
6	3	14	3	**98**	3 217	17 000	129	**20 346**	12	14	24	2	1 040 006	14
—	—	3	1	**4**	246	—	—	**246**	1	3	4	—	25 000	15
—	1	2	—	**3**	33	—	3	**36**	1	2	3	—	880	16
1	—	2	—	**92**	150	—	17 000	**17 150**	2	1	3	—	1 200 000	17
—	1	3	—	**19**	60	—	76	**136**	1	3	4	—	2 470	18
—	—	1	—	**1**	6	—	—	**6**	—	1	—	1	20	19
—	—	1	—	**5**	14	—	—	**14**	—	1	1	—	640	20
—	—	1	—	**1**	110	—	—	**110**	—	1	1	—	6 200	21
1	—	2	—	**3**	204	—	—	**204**	2	1	1	2	4 360	22
—	1	7	—	**17**	636	239	—	**875**	3	5	6	2	21 400	23
1	1	2	—	**4**	240	—	—	**240**	1	3	4	—	1 950	24
—	1	1	—	**61**	164	—	—	**164**	2	—	2	—	6 020	25
—	—	1	—	**1**	325	—	—	**325**	1	—	1	—	1 200	26
—	—	1	—	**1**	9	—	—	**9**	1	—	1	—	60	27
—	—	3	—	**3**	66	—	—	**66**	2	1	3	—	3 430	28
1	6	13	2	**28**	469	—	—	**469**	12	10	22	—	59 100	29
—	4	2	—	**48**	646	—	—	**646**	5	1	6	—	5 300	30
—	—	1	—	**3**	71	—	—	**71**	1	—	1	—	1 350	31
—	1	—	—	**2**	17	—	—	**17**	1	—	1	—	175	32
—	2	1	3	**6**	29	—	—	**29**	—	6	6	—	785	33
4	1	1	—	**6**	490	—	—	**490**	—	6	3	3	6 175	34
—	—	3	—	**3**	74	—	180	**254**	2	1	3	—	3 030	35
—	2	4	—	**6**	402	—	—	**402**	2	4	4	2	35 660	36
—	—	—	1	**1**	15	—	—	**15**	1	—	1	—	5 400	37
—	—	1	—	**1**	111	—	—	**111**	1	—	1	—	3 900	38
—	4	4	1	**37**	348	—	—	**348**	1	8	9	—	12 100	39
—	—	1	—	**1**	5	—	—	**5**	1	—	1	—	600	40
—	—	1	—	**1**	43	—	—	**43**	—	1	1	—	760	41
—	4	1	—	**12**	45	—	—	**45**	1	4	5	—	155	42
—	2	1	—	**25**	1 424	—	—	**1 424**	2	1	3	—	53 600	43
—	—	2	—	**13**	72	—	—	**72**	1	1	2	—	970	44
1	—	—	—	**1**	5	—	—	**5**	1	—	1	—	180	45
1	2	1	—	**13**	156	—	—	**156**	1	3	4	—	2 330	46
23	**52**	**113**	**18**	**799**	**42 995**	**21 506**	**38 395**	**102 896**	**103**	**103**	**191**	**15**	**6 907 390**	47
82	91	199	20	**1 260**	43 547	287	31 845	**75 679**	203	189	362	30	2 674 580	48
88	63	154	42	**2 322**	44 053	742	4 917	**49 712**	185	162	331	16	2 663 300	49
117	81	259	29	**2 954**	42 657	37 988	58 394	**139 039**	277	209	456	30	8 942 500	50
115	101	219	5	**2 363**	69 980	727	10 334	**81 041**	248	192	398	42	2 295 900	51
198	174	330	6	**2 689**	50 377	756	10 090	**61 223**	408	300	622	86	1 436 400	52

Huvudresultat. Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning under åren 1912—1923 med hänsyn till konflikternas resultat framställes i nedanstående tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1912—1922		1923		1912—1922		1923	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor	892	25·4	23	11·2	99 669	19·4	3 075	3·0
Arbetarnas fordringar	878	25·1	52	25·2	58 742	11·5	4 046	3·9
Kompromiss	1 589	45·3	113	54·9	348 005	67·8	94 877	92·2
Okänt eller oavgjort	146	4·2	18	8·7	6 765	1·3	898	0·9
Summa	3 505	100·0	206	100·0	513 181	100·0	102 896	100·0

Storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att de på arbetsgivarnas villkor bilagda konflikterna i genomsnitt hava omfattat 134 arbetare, medan medeltalet för de enligt arbetarnas fordringar avslutade uppgått till 78.

Orsaker och resultat. I vad mån de särskilda tvistefrågorna lett till olika resultat, framgår av tabellen å nästa sida.

Av de 137 arbetsinställelser, som förorsakats av *lönetvister*, hava 11 avslutats med att arbetsgivarnas villkor helt eller i huvudsak godkänts; i 45 fall har uppgörelsen i övervägande grad grundat sig på arbetarpartens fordringar, och i 74 fall har lösningen åvägabragts genom lika eftergifter av båda parterna. Tvister om arbetares antagande och avskedande, vilka föranlett 22 arbetsinställelser, hava i 8 fall bilagts i huvudsaklig överensstämmelse med arbetsgivarnas villkor och i lika många fall väsentligen enligt arbetarnas fordringar.

Organisationsväsendet och resultaten. Av de arbetsinställelser, vid vilka arbetsgivarna voro organiserade, löstes 17·5 % enligt arbetsgivarpartens och 27·2 % enligt arbetarpartens villkor, medan i de fall, där arbetsgivarna icke tillhörde någon organisation, motsvarande siffror voro 4·9 och 23·3. Vid arbetskonflikter med arbetarparten organiserad blev resultatet i 50 fall (26·2 %) till arbetarnas favör och i 19 fall (10 %) det motsatta. Av det fåtal konflikter, vid vilka arbetarna stått utanför fackorganisation, bilades 26·7 % i enlighet med arbetsgivarnas och 13·3 % i enlighet med arbetarnas fordringar.

Varaktighet och resultat. Tabellen å nästa sida innehåller jämväl en sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat till belysande av sambandet mellan dessa faktorer. Parterna hava varit i stort sett jämställda vid konflikter, som bilagts inom en vecka, medan arbetarna haft större framgång vid långvarigare konflikter. Dessa senare hava dock i övervägande antalet fall lösts genom kompromiss. Detta var nämligen fallet med 65 % av de arbetsinställelser, som varat över en månad, och med 56 % av de konflikter, som haft 8—30 dagars varaktighet.

Sammanställning av arbetsinställelsernas orsaker, varaktighet och resultat.

Arbetsinställelsernas fördelning efter:	Resultat												Hela antalet	
	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss: I huvudsak ag:s villkor		Kompromiss: Lika eftergifter		Kompromiss: I huvudsak arb:s fordringar		Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort			
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
I. **Orsaker.**														
Löneförhöjning .	6	471	4	180	29	4 380	4	4 067	7	82	4	75	**54**	**9 255**
Lönesänkning . .	—	—	—	—	23	3 436	7	684	24	3 153	2	207	**56**	**7 480**
Andra lönefrågor	—	—	1	180	22	20 246	1	17 000	2	9	1	115	**27**	**37 550**
Föreningsrätten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12	**2**	**12**
Kollektivt avtal .	—	—	—	—	1	22 000	—	—	3	28	—	—	**4**	**22 028**
Andra organisationsspörsmål .	—	—	—	—	1	86	—	—	—	—	—	—	**1**	**86**
Personliga förhållanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arbetstiden . .	1	15	1	52	2	21 130	—	—	—	—	—	—	**4**	**21 197**
Arbetares antagande o. avskedande	7	804	1	508	5	162	3	363	5	125	1	24	**22**	**1 986**
Arbetets anordning	5	782	—	—	4	253	—	—	—	—	1	76	**10**	**1 111**
Tolkning av avtal	—	—	—	—	—	—	—	—	4	361	—	—	**4**	**361**
Andra orsaker .	4	1 003	1	60	3	90	—	—	7	288	7	389	**22**	**1 830**
II. **Varaktighet.**														
Högst 7 dagar . .	11	2 125	—	—	13	686	4	627	12	444	—	—	**40**	**3 882**
8— 14 » . .	5	306	1	52	15	1 138	1	32	10	145	1	25	**33**	**1 698**
15— 30 » . .	4	418	2	116	19	1 170	2	59	11	480	1	225	**39**	**2 468**
31— 90 » . .	3	226	5	812	32	28 839	7	21 369	18	2 960	1	129	**66**	**54 335**
91—180 » . .	—	—	—	—	7	18 721	—	—	1	17	—	—	8	**18 738**
Över 180 » . .	—	—	—	—	4	21 229	1	27	—	—	7	437	12	**21 693**
Obestämbar tid .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	82	8	82
Summa	**23**	**3 075**	**8**	**980**	**90**	**71 783**	**15**	**22 114**	**52**	**4 046**	**18**	**898**	**206**	**102896**

Förlorade arbetsdagar. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar har för år 1923 beräknats till c:a 6 900 000, vilken siffra är den högsta, som förekommit under något år med undantag för storstrejksåret samt år 1920 (jfr tabellen å sid. 620). Sammanställes antalet förlorade arbetsdagar inom industri och bergshantering med hela antalet vid dessa näringsgrenar sysselsatta arbetare, finner man, att genom arbetsinställelser under år 1923 inom ifrågavarande näringsområden förlorats i genomsnitt 16·4 arbetsdagar per arbetare och år. Motsvarande siffra var för åren 1910—1922 i medeltal 3·7, för 1920 20·8, för år 1909 (storstrejksåret) 29·3 samt för perioden 1903

—1908 i medeltal 2·6. De högsta förlustsiffrorna förete grupperna malmbrytning och metallindustri, trävaruindustri och skogshantering samt pappers- och grafisk industri, med tillsammans över 6½ milj. eller c:a 94 % av hela antalet förlorade arbetsdagar. Huvudmassan härav kommer på de omfattande rikskonflikterna vid järnbruk, sågverk, pappersmassefabriker och skogsavverkningar.

Avtalsbrott. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 45 arbetsinställelser. Av dessa skola 7 hava förekommit från arbetsgivarnas sida, 32 från arbetarnas och 6 från båda sidor. De av arbetarna begångna avtalsbrotten uppgivas i flertalet fall (23) hava bestått däri, att arbetarna nedlagt arbetet utan iakttagande av i kollektivavtal föreskriven förhandlingsordning. Från arbetsgivarsidan skola avtalsbrotten ha bestått däri, att de utan giltig orsak avskedat arbetare, icke iakttagit stadgad uppsägningstid eller på annat sätt underlåtit att uppfylla avtalsenligt åtagna förpliktelser. Uttryckligt erkännande av avtalsbrott föreligger från arbetarsidan i 2 och från arbetsgivarsidan i 1 fall.

Förhandling, medling och skiljedom. Förhandlingar hava enligt uppgift föregått arbetsinställelsen i 113 fall, medan sådana ej förekommit i 93 fall. Vid 65 arbetsinställelser hava statens förlikningsmän eller förlikningskommissioner medverkat till tvistens lösning. Vid 3 arbetsinställelser har annan opartisk person medlat. I 2 fall har tvistefråga, som föranlett arbetsinställelse, avgjorts av skiljenämnd.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1923.[1]

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som härförutom avgivits av särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1923 utgjort 194 gentemot 279 under närmast föregående år och 229 i medeltal under åren 1915—1922.

I en del av dessa arbetstvister har emellertid någon förhandling inför vederbörande medlare icke kommit till stånd, antingen av det skäl att erbjudandet om medling avslagits, eller ock emedan konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller snart därefter blivit bilagd. Medlingsförhandling ägde sålunda rum i 171 eller c:a 90 % av samtliga tvister, i vilka medling erbjöds. Beträffande de fall, då medling icke kom till stånd, berodde detta i sju fall, eller 3·7 % av samtliga tvister, på att arbetsgivarparten av olika skäl ansett förlikningsmannens ingripande icke vara tillrådligt eller av behovet påkallat och på denna grund avböjt medling.

Av ifrågavarande 171 förhandlingsärenden kommo 11 på första distriktet, 19 på andra, 20 på tredje, 22 på fjärde, 39 på femte, 30 på sjätte och 19 på sjunde distriktet samt 11 förhandlingsärenden på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 90 fall, eller 53 % av samtliga förhandlingsärenden. Antalet av förhandlingsärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 3 105 och antalet arbetare 202 639, därav 597 arbetsgivare och 95 746 arbetare vid förhandlingsärenden med arbetsinställelse. 81 av de här ifrågavarande arbetsinställelserna voro strejker, 5 voro lockouter och 4 blandade konflikter. I flertalet av dessa konflikter eller 81 (90 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 9 arbetsinställelser (10 %) föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret giver vid handen, att medlingsverksamheten under år 1923 omfattat sammanlagt 40 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och icke mindre än 92 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna.

Initiativet till medlingen utgick i 134 fall (78·3 %) från medlingsmyndigheterna, i 8 fall (4·7 %) från arbetsgivarna, likaledes i 8 fall från arbetarna och i 21 fall (12·3 %) från båda parterna.

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper står trävaruindustrien och skogshanteringen främst ifråga om såväl

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1923».

antalet förhandlingsärenden (62) som därav berörda arbetare (73 644), vilket sammanhänger med årets omfattande konflikter vid skogsavverkningar och flottningsarbeten ävensom rikskonflikten vid sågverken. Närmast i ordningen följer med hänsyn till arbetarantalet gruppen malmbrytning och metallindustri (riksförhandlingarna vid järnbruk och mekaniska verkstäder) med 59 476 arbetare samt beträffande ärendenas antal byggnadsverksamheten med 21 förhandlingsärenden.

Fördelas förhandlingsärendena efter konflikternas orsaker framgår, att bland de 171 ärenden, vilka varit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, det övervägande antalet hänför sig till lönetvister, därav lika många eller 60 (35·1 %) till resp. löneförhöjnings- och lönesänkningstvister. Tvister rörande arbetares antagande och avskedande representeras under redogörelseåret av 14 ärenden (8·2 %), »andra lönefrågor» av 8 ärenden (4·7 %). Gruppen »andra orsaker», till vilken räknas en del ärenden, som ej kunnat hänföras till någon av de angivna rubrikerna, exempelvis tvister rörande formulär för skogsavverkningskontrakt o. d., upptager 17 ärenden (10 %). Övriga tvistefrågor hava endast i enstaka fall föranlett medlingsingripande.

Av förhandlingsärendena hava 143 eller 83·6 % under året lett till resultat, antingen inför vederbörande förlikningsman eller såsom i 4 fall genom fortsatt medling inför annan förlikningsman eller av parterna tillkallad medlare. I 28 fall (16·4 %) är medlingen att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller att tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts inför vederbörande förlikningsman eller förlikningskommission, framgår, att 123 konflikter eller 71·9 % av hela antalet förhandlingsärenden lösts genom kompromiss, medan 11 (6·5 %) utfallit i enlighet med arbetarnas och 5 (2·9 %) i enlighet med arbetsgivarnas fordringar.

Allmänna bostadsräkningen år 1920.

Nyligen har av socialstyrelsen offentliggjorts en sammanfattande redogörelse för den bostadsräkning, som enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut anordnades i samband med mantalsskrivningarna för år 1921. Ifrågavarande berättelse, som närmast avser att giva en redogörelse för anordnandet och verkställandet av nämnda undersökning, innehåller även en jämförelse med 1912/14 års bostadsräkning, uti vilken 76 av de år 1920 medtagna orterna återfinnas, varjämte i kompletterings- och jämförelsesyfte inarbetats några av huvudresultaten av de kommunala bostadsräkningar, som vid årsskiftet 1920/21 företogos i Stockholm och Göteborg, samt siffror från vissa utländska bostadsstatistiska undersökningar. Då emellertid en preliminär översikt över bostadsräkningens resultat redan tidigare offentliggjorts i denna tidskrift,[1] må man här inskränka sig till att anföra endast vissa huvudpunkter ur den framlagda redogörelsen.

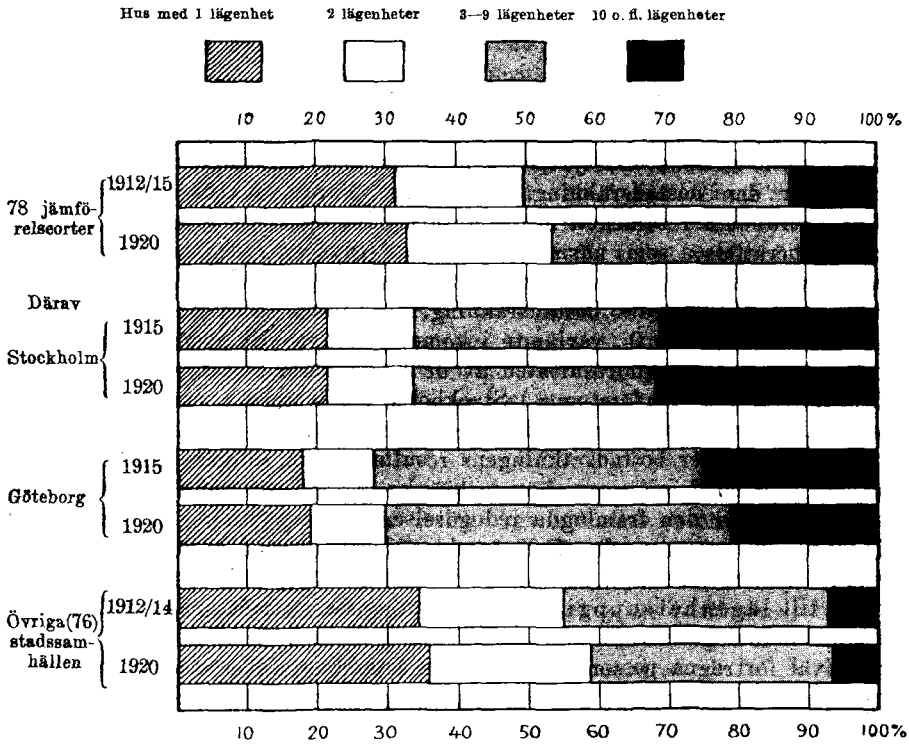
I fråga om metoden för 1920 års bostadsräkning må anföras, att därvid användes tvenne formulär, nämligen ett till husuppgift i form av ett kuvert och ett till lägenhetsuppgift. Bostadsuppgifterna avlämnades till en särskild kommunal granskningskommitté, bestående av med ortens bostadsförhållanden väl förtrogna personer, som underkastade uppgifterna en förberedande granskning och komplettering och därefter insände materialet till socialstyrelsen för statistisk bearbetning.

De av bostadsräkningen berörda 89 orterna, av vilka 60 voro städer, 25 köpingar och municipalsamhällen och 4 landskommuner, belägna invid större städer, hade tillsammans en folkmängd av 1 088 289 personer, motsvarande omkring 75 % av den i städer och stadsliknande samhällen boende befolkningen, frånsett Stockholm och Göteborg. Av de större städerna hava 42 uppdelats i två eller flera stadsdelar i syfte att därigenom belysa de olikartade bostadsförhållandena i stadens centrum och ytterområde och på samma gång möjliggöra riktigare jämförelser mellan städer med vidsträckta och sådana med trånga bebyggelseområden.

Å samtliga bostadsräkningsorter uppgick antalet bostadshus (och andra hus inrymmande bostäder) i slutet av år 1920 till sammanlagt 81 941. Av dessa tillhörde 2·0 % staten, 4·3 % kommuner, 0·8 % bostadsföreningar o. d., 7·2 % industriföretag samt 85·7 % enskilda personer etc. I medeltal funnos i varje hus 3·4 till bostad använda eller avsedda lägenheter, men detta relationstal varierade avsevärt allt efter ortens bebyggelsetyp och folkmängd, från 3·7 i städer med över 10 000 inv. till 2·4 i orter med under 5 000

[1] Soc. Medd. årg. 1922, sid. 234 ff. Se även årg. 1921, sid. 538 (Stockholms och Göteborgs förstäder) och sid. 626 (Malmö stad).

Diagram 1. Boningshusens fördelning efter storlekstyper åren 1912/15 och 1920.



invånare. Medräknas endast de 76 även vid föregående räkning medtagna orterna och tilläggas Stockholm och Göteborg, visar sig en nedgång från 4·9 lägenheter per hus åren före krigsutbrottet till 4·5 år 1920. Denna sänkning är en följd av den ökade betydelse för jämväl de större städernas byggnadsverksamhet, som under de senaste årens förstadsbebyggelse och trädgårdsstadsrörelse kommit enfamiljshuset och andra smärre hustyper till del. Å de nämnda 78 orterna utgjorde husen med en bostadslägenhet 32·6 % år 1920 mot 30·7 % närmast före kriget. I fråga om husens fördelning efter storlek hänvisas i övrigt till ovanstående diagram 1, som utvisar, att av boningshusen i de svenska städerna c:a hälften har 3 eller flera lägenheter och c:a 1/10 äro hyreskaserner med 10 lägenheter och däröver.

Samma förhållande belyses genom en beräkning av medeltalet boende per hus, som var 32 i Stockholm, 28 i Göteborg och 13 i landsortsstäderna samt för samtliga uppgick till 16. »Husinvånartalen» giva ett kort och koncentrerat uttryck för det förhärskande byggnadssättet, men sin egentliga betydelse få dessa tal först när de sammanställas med motsvarande från andra länder och orter, såsom med avseende på de nordiska länderna och

vissa andra skett i nedanstående tablå på grundval av senaste tillgängliga bostadsräkningsuppgifter:

	Antal boende per hus								
	Sverige	Norge	Danmark	Preussen	Bayern	Nederländerna	Belgien	Frankrike	England
Huvudstaden . . .	32	33	22	61	30	6·5	7·7	37·7	7·6
Övriga storstäder (över 100 000 inv.)	26	—	—	20	19	11·2	6·2	·	5·0
Medelstora städer (10 000—100 000 inv.)	13	11	14	12	13	5·2	5·0	·	4·9
Mindre städer . .	10	8	8	9	8	4·9	4·6	·	
Samtliga	16	13	14	14	14	6·1	5·0	·	5·2

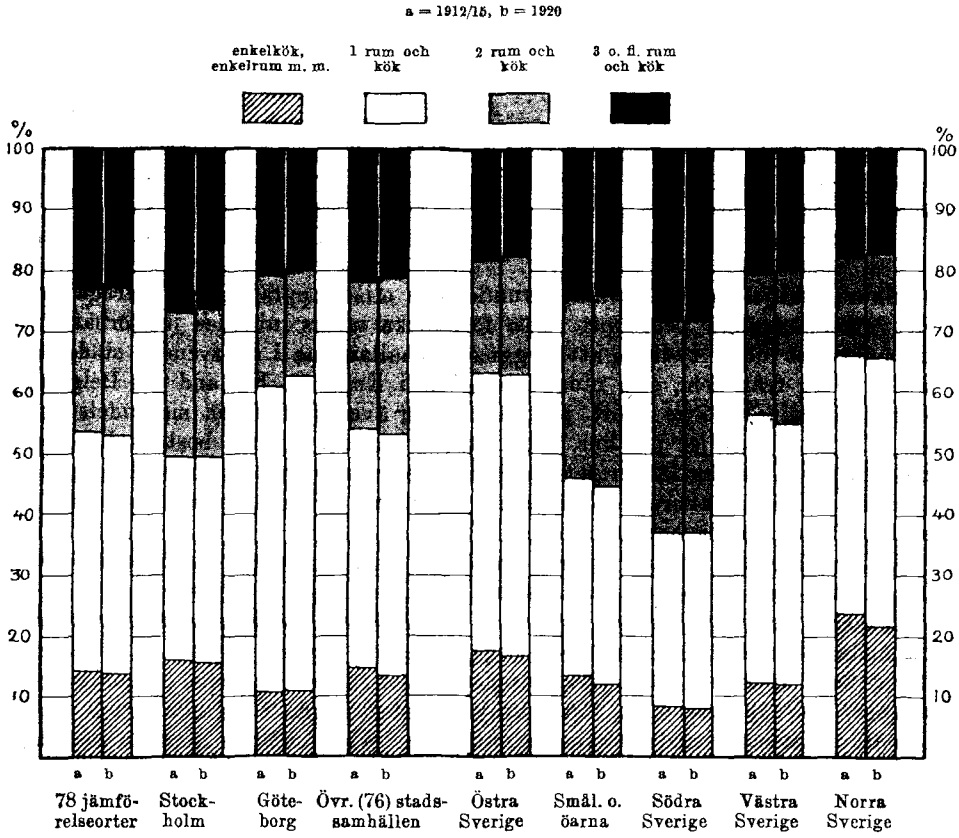
Ehuru skiljaktiga beräkningsgrunder och olika uppfattningar i fråga om det grundläggande begreppet »hus» förminska talens inbördes jämförbarhet, framgår det dock tydligt, att byggnadsförhållandena i de svenska städerna åtskilja sig från dem, som råda exempelvis i England, Holland och Belgien, där befolkningen icke blott på landet utan även i städerna merendels bor en eller två familjer per hus, och i stället ansluta sig till bostadsvillkoren i de övriga nordiska länderna samt Centraleuropa, varest stadsbefolkningens bostadstraditioner avbrutits därigenom att större hyreshus efter hand trätt i stället för de gamla borgarhusen.

De av 1920 års bostadsräkning omfattade husen innehöllo tillhopa 278 158 lägenheter, och av dessa användes 260 867 uteslutande till bostad.

I fråga om upplåtelseformerna fördelade sig bostadslägenheterna på följande sätt: 44 100 eller 16·9 % begagnades av ägaren, medan 19 803 eller 7·6 % voro fritt upplåtna (inkl. upplåtna mot löneavdrag eller någon ringa avgäld) och 195 660 eller 75·0 % uthyrda; återstående 1 304 eller 0·5 % voro vid tidpunkten för undersökningen outhyrda. Vid jämförelse med föregående bostadsräkning med avseende på 78 orter (inkl. Stockholm och Göteborg) visar det sig, att de av ägaren begagnade lägenheterna undergått en mindre ökning (från 10·9 till 12·6 %), medan de fritt upplåtna och de uthyrda bostäderna förblivit så gott som oförändrade (5·8 och 6·5, resp. 81·2 och 80·6 %). Detta har möjliggjorts genom att den bostadsreserv, som betecknas av antalet outhyrda lägenheter, nästan helt och hållet försvunnit (nedgång från 2·1 till 0·3 %). — Den så gott som fullständiga bostadsbristen medförde i förening med den under åren 1917—1923 gällande hyresregleringslagstiftningen, att omflyttningen högst väsentligt inskränktes och den genomsnittliga boendetiden följaktligen betydligt förlängdes. Medan vid 1912/14 års undersökning antalet hushåll, som innehaft sina lägenheter mindre än 1 år, var c:a 25 %, 1—5 år 45 % och 5 år och däröver 30 %, hade motsvarande tal år 1920 förskjutits till resp. 10 %, 43 % och 47 %.

Ser man på bostadslägenheternas storlek vid 1920 års undersökning, bestodo, såsom diagram 2 utvisar, av samtliga 260 867 bostäder 13·4 % av blott ett kök eller ett rum etc., 39·3 % av 1 rum och kök, 25·9 % av 2 rum och

Diagram 2. Bostadslägenheternas fördelning efter storlekstyper åren 1912/15 och 1920.



kök och 21·4 % av 3 eller flera rum och kök. I jämförelse med tiden närmast före krigsutbrottet förete såväl de minsta som de största lägenhetstyperna något minskad betydelse i förhållande till grupperna 1 och 2 rum och kök, vilka i vårt land utgöra de förhärskande bostadstyperna för befolkningens huvudmassa.

Proportionen mellan de olika lägenhetstyperna varierar dock rätt avsevärt inom olika delar av landet. Stockholm samt städerna i Småland (med öarna) och södra Sverige utmärka sig för ett relativt betydande antal lägenheter med 2 och flera rum och kök (c:a 50—65 %), medan i Göteborg och andra städer i mellersta Sverige lägenheterna om 1 rum och kök dominera (c:a 45—50 %). Denna lägenhetstyp är även den vanligaste arbetarbostaden i norra Sverige (44 %), men i denna del av landet användas därjämte ännu i

rätt stor utsträckning som familjebostäder lägenheter innefattande blott ett enda stort rum med spis (21 %).

Efter redogörelsen för bostäderna följer en översikt över de boende. Dessa hava fördelats på följande grupper: vuxna och barn; familjemedlemmar, tjänstefolk och främmande personer inneboende i familjebostaden; mera och mindre bemedlade (med en inkomstgräns växlande mellan 5 000 och 6 000 kr. allt efter ortens dyrhetsgrad); ävensom efter yrke och socialställning i följande grupper: arbetare, lägre tjänstemän, mindre näringsidkare och understödstagare o. d. Såväl för bostadsbefolkningen i dess helhet som för ovannämnda socialgrupper har man med siffror sökt belysa förhärskande lägenhetstyper och rådande bostadsvanor.

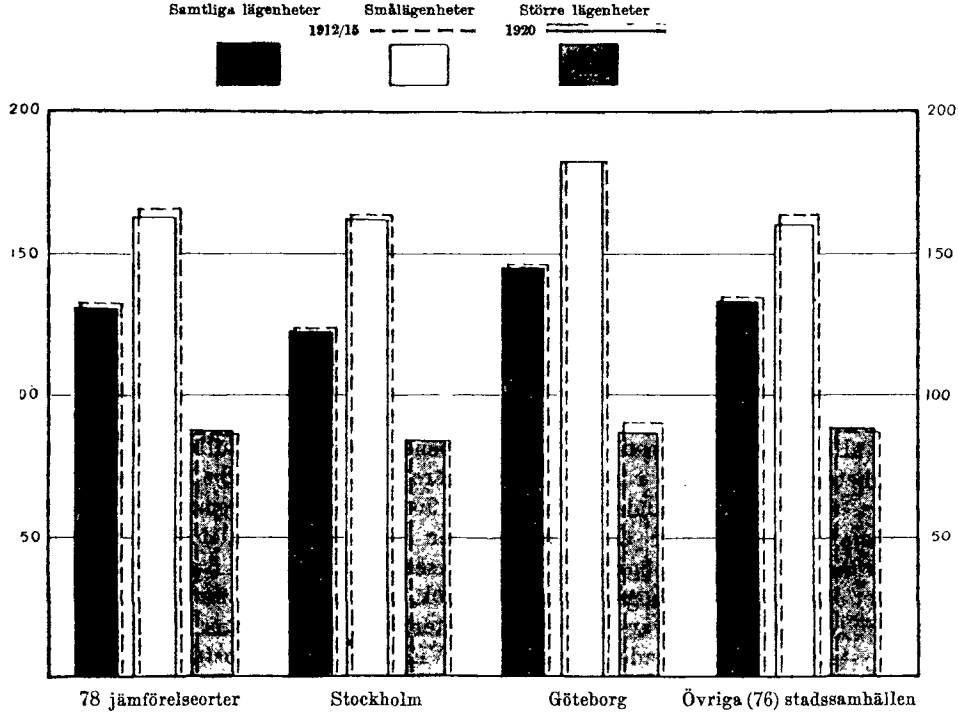
Beträffande de boendes fördelning på det tillgängliga bostadsutrymmet har till en början uppmärksammats de båda grupper av bostäder, som i jämförelse med den normalt rådande boendetätheten framträda som antingen underbefolkade (svagt befolkade) eller överbefolkade (starkt befolkade). Såsom underbefolkade hava härvid räknats de lägenheter, i vilka rummens antal (köket oberäknat) överstigit antalet boende personer, och hava dessa lägenheter befunnits utgöra i Stockholm 12·8 %, i Göteborg 9·1 % och i andra landsortsstäder 9·6 %. Medan de svagt befolkade bostäderna i regel tillhöra de högre storleksklasserna, förekommer överbefolkning egentligen endast i mindre lägenheter (t. o. m. 3 rum och kök). Med avseende på denna har det ansetts lämpligt att urskilja vissa gradationer. Anses såsom överbefolkade alla lägenheter med mer än 2 boende per rum, skulle desamma av lägenheterna t. o. m. 3 rum och kök utgöra i Stockholm 18·0 %, i Göteborg 28·0 % och i övriga undersökta orter 19·8 %. Sättes däremot gränsen för överbefolkning vid mer än 3 boende per rum, sjunker talet för landsortsstäderna, för vilka uppgifter i detta avseende finnas, till 6·7 %, räknat på antalet lägenheter om högst 2 rum och kök, och höjes den ända till mer än 4 boende per rum, kvarstår av lägenheterna t. o. m. 1 rum och kök blott 2·9 % starkt överbefolkade lägenheter. Vid 1912/14 års bostadsräkning utgjorde antalet lägenheter med mer än 2 boende per rum 21·2 % av lägenheterna t. o. m. 3 rum och kök och 18·3 % av samtliga lägenheter, medan för samma orter 1920 motsvarande tal voro resp. 19·8 och 17·5 %. De överbefolkade lägenheterna hava alltså, trots kristidens bostadssvårigheter, gått något tillbaka.

Om man vill erhålla ett allmänt, siffermässigt uttryck för bostadsstandarden sådan den bestämmes av lägenheternas storlek och beskaffenhet samt av deras användningssätt och beläggningsgrad på olika orter, kan man beräkna den genomsnittliga boendetätheten per rum eller, om man vill undvika decimaler, per 100 rum. I Stockholm var antalet boende per 100 rum 123 och i Göteborg 145. I medeltal för samtliga av denna undersökning berörda städer och stadsliknande samhällen uppgick antalet boende per 100 rum till 133, men boendetalen i de olika orterna visa betydliga avvikelser både uppåt och nedåt från detta allmänna genomsnitt.

Enär emellertid boendetätheten ställer sig väsentligt olika inom skilda

storleksgrupper av lägenheter och bostadsbeståndet är å olika orter sammansatt av större och mindre lägenheter i växlande proportion, har det ansetts lämpligt att jämsides med de genom vanlig medeltalsberäkning erhållna lokala boendetäthetstalen beräkna särskilda jämförelsetal, vilka genom s. k. standardberäkning korrigerats med hänsyn till skillnaderna i bostadsbeståndets lokala storleksfördelning.

Diagram 3. Boende per 100 rum åren 1912/15 och 1920.



Huru boendetätheten ställer sig inom olika ortsgrupper och lägenhetstyper framgår av ovanstående diagram 3, som även visar förändringarna sedan 1912—15. Ser man på samtliga lägenheter, är boendetätheten så gott som oförändrad, men däremot förete, tagna var för sig, smålägenheterna i regel en något minskad och de större lägenheterna en något ökad boendetäthet. Minskningen i trångboddhet i fråga om småbostäderna synes närmast vara en följd av en rätt stark nedgång i antalet barn uti här boende hushåll (barn under 15 år 29·7 % av de boende mot 33·3 % före krigsutbrottet), medan i de större lägenheterna, där barnantalet endast obetydligt nedgått (från 23·8 till 22·5 %), boendeförhållandena mera präglats av den för kristidens bostadsförhållanden karakteristiska ökningen av antalet inhyrande och inneboende (i större lägenheter från 6·1 till 8·9 % av de boende, i smålägenheter från 2·4 till 3·8 % och i samtliga lägenheter från 3·4 till 5·1 %).

Granskas boendetätheten 1920 inom det efter ovan angivna inkomstgräns utsöndrade skiktet av mindre bemedlade, erhålles såsom allmänt uttryck härför siffran 145 boende per 100 rum. Fördelas detta befolkningslager på socialgrupper, erhålles såsom mått på den genomsnittliga trångboddheten för arbetare 174, för lägre tjänstemän 123, för självständiga mindre näringsidkare 122 och för pensionärer och understödstagare 101 boende per 100 rum.

Då det ansetts vara av intresse att utröna, i vad mån boendetätheten i vårt land kan anses vara hög eller låg i jämförelse med den i andra länder, har på grundval av förefintliga uppgifter, i vissa fall dock först efter tidsödande omräkningar av desamma, uppgjorts nedanstående tablå, utvisande, så noggrant ske kan, antalet boende per 100 rum såväl vid senaste allmänna bostadsräkning som vid den i regel tio år tidigare verkställda:

		Antal boende per 100 rum								
						Tyskland				
		Sverige	Norge	Danmark	Finland	Preussen	Bayern	Schweiz	Belgien	England
1910 (1911)	Huvudstaden	124	127	114	201	125	·	·	90	114
	Andra storstäder	139	—	—	—	·	·	·	92	98
	Medelstora städer	132	127	127	191	·	·	·	90	92
	Mindre städer	126	106	114	·	·	·	·	·	
1920 (1921)	Huvudstaden	123	123	117	183	97[1]	88[1]	120	85	110
	Andra storstäder	139	—	—	—	96[1]	82[1]	106	92	·
	Medelstora städer	132	117	·	179	102[1]	91[1]	103	·	·
	Mindre städer	126	103	·	159	—	94[1]	·	·	·

Särskild uppmärksamhet har i undersökningen ägnats åt fastställande av hyresprisen, då ju i stadssamhällena bostadsfrågan i första hand gjort sig gällande som en hyresfråga. Med hänsyn härtill hava meddelats såväl faktiska hyresbelopp för olika storlekstyper av lägenheter som beräknade medelhyror för uthyrda lägenheter, varvid särskilda hyresuppgifter lämnats för lägenheter med centraluppvärmning. Slutligen hava lägenheterna fördelats i »nya» lägenheter, varmed förstås sådana som tagits i bruk efter den 25 maj 1917 och i stort sett varit fritagna från den denna dag ikraftträdda hyresstegringslagstiftningen, samt äldre lägenheter, vilka uppdelats i hyresreglerade och icke hyresreglerade med hänsyn till huruvida det för lägenheten utgående hyresbeloppet varit föremål för hyresnämnds prövning eller ej. För underlättande av jämförelser mellan hyresnivån å de olika orterna, meddelas även ortsmedeltal, vilka dels erhållits genom enkel genomsnittsberäkning, dels efter korrigering med hänsyn till hyresbostädernas olika storleksfördelning på de särskilda orterna. Medelhyran för lägenhetsgruppen 1 rum och kök, vilken över större delen av vårt land utgör typen för en vanlig enkel arbetarbostad, utgjorde år 1920 i Stockholm 462 kr., i Göteborg 331 kr. och för de 76 gemensamma stadssamhällena 246 kr., motsvarande en

[1] Under kriget (år 1918).

hyresstegring sedan krigsutbrottet av resp. 47, 52 och 51 %. Per lägenhet utgjorde årsmedelhyran, efter korrigering på angivet sätt av bostadsbeståndets skiljaktiga storleksfördelning, i Stockholm 742 kr., i Göteborg 532 kr. och i de 76 gemensamma orterna 387 kr., motsvarande en stegring sedan krigsutbrottet av resp. 49, 46 och 54 %.

Dessa allmänna genomsnittstal kunna, vad landsortsstäderna beträffar, kompletteras medelst upplysningar rörande medelhyrorna inom olika socialgrupper. I slutet av år 1920 betalade sålunda en mindre bemedlad familj i årsmedelhyra 302 kr., nämligen 253 kr., om hushållsföreståndaren var arbetare, 413 kr., om han var tjänsteman, 450 kr., om han idkade självständig näring, samt 350 kr., om det var fråga om ett pensionärs- eller understödstagarhushåll. Dessa genomsnittshyror, vilkas nivå dock rönt inflytande av de särskilda socialgruppernas olikformiga fördelning på i hyresavseende mer eller mindre dyra orter, innebära ökningar från tiden före krigsutbrottet med resp. c:a 45, 45, 47, 60 och 33 %.

Undersökningen lämnar emellertid icke endast besked om hyrornas absoluta belopp, utan söker även genom sammanställning av uppgifterna om hyra och inkomst att visa hyrans relativa storlek såväl för hela bostadsbefolkningen som för olika orts- och socialgrupper. För detta ändamål har hyran ställts i relation till a) lägenhetsinnehavarens inkomst enbart och b) familjens totalinkomst, varvid befunnits, att hyresprocenten i svenska landsortsstäder uppgick till a) 9·1 % och b) 8·0 % för samtliga hushåll, ävensom för mindre bemedlade familjer till resp. 10·4 och 8·6 %. Åren närmast före krigsutbrottet uppgick genomsnittliga hyresprocenten för samtliga hushåll till a) 15·4 % och b) 14·3 % samt för mindre bemedlade sådana till a) 18·8 % och 17·1 %. Förklaringsgrunden till att den relativa hyran sålunda nedgått till endast inemot hälften mot förut är att söka däruti, att intill år 1920 inkomsterna för befolkningens huvudmassa — och ävenledes utgifterna för föda, kläder o. d. — ökats starkare än hyrorna, vilka under åren 1917—1923 voro ställda under det allmännas kontroll. Det av 1920 års bostadsräkning fixerade läget måste därför anses som av mera tillfällig natur och ger icke någon riktig uppfattning av det normala hyrestrycket på en mindre bemedlad familj, vilket fastmer torde någorlunda riktigt återspeglas i talen från åren före krigsutbrottet.

Olycksfall vid de skånska stenkolsgruvorna 1921—1923.

Som bilaga till sin senaste årsberättelse har bergmästaren i södra distriktet A. F. Hedlund till socialstyrelsen ingivit redogörelse för en av honom verkställd utredning rörande de vid stenkolsgruvorna i Skåne under åren 1921—1923 inträffade olycksfallen. Anledningen till att stenkolsgruvorna utvalts för en undersökning angående inträffade olycksfall, är den, att arbetet där fortgår mera jämnt än vid stenbrotten och att tillförlitliga uppgifter om arbetarantal och olycksfallens följder lättare kunnat erhållas.

Vid denna jämförelse har som grund icke legat de under de olika åren inkomna olycksfallsanmälningarna, utan omfattar sammanställningen de under resp. år vid de olika verken inträffade olycksfallen, vare sig anmälningen inkommit under det ifrågavarande året eller först efter årets slut. Skromberga stenkolsgruva, där arbetet under de två första åren endast pågått tidvis, har icke medtagits i denna redogörelse.

Antalet vid de olika gruvorna inträffade olycksfall och därav föranledda sjukdagar framgår av följande tablå:

	Antal olycksfall			Antal sjukdagar			Sjukdagar per olycksfall		
	1921	1922	1923	1921	1922	1923	1921	1922	1923
Höganäs	76	[1] 133	118	1 852	3 292	2 982	24·4	24·9	25·3
Bjuv	87	125	157	2 055	2 217	2 310	23·6	17·7	14·7
Billesholm	86	109	124	1 925	3 176	2 101	22·4	29·1	16·9
Gunnarstorp	75	[1] 96	127	925	1 624	2 141	12·3	17·1	16·9
Hyllinge	34	34	45	717	794	738	21·1	23·4	16·4
Ormastorp	80	80	110	1 540	2 128	3 058	19·3	26·6	27·8
Summa	**438**	**577**	**681**	**9 014**	**13 231**	**13 330**	**20·6**	**22·9**	**19·6**
Därav olycksfall med mindre än 35 sjukdagar	398	489	604	4 977	6 947	8 369	12·5	14·2	13·9

Då en jämförelse mellan antalet inträffade olycksfall lätt kan giva en oriktig uppfattning, om ej samtidigt uppgift meddelas om antalet arbetande personer, och då, även om jämförelse göres med hänsyn till det antal arbetare, som varit anställda, resultatet ändock kan bliva missvisande, enär ju dessa kunnat arbeta längre eller kortare tid, har för att få en tillförlitlig grund vid bedömandet av olycksfallsfrekvensens ökning eller minskning uppställts följande tabell, utvisande antalet olycksfall vid de olika gruvorna under de år, undersökningen omfattar, för varje *100 000-tal utgjorda arbetstimmar:*

[1] Därav 1 olycksfall med dödlig utgång.

	Samtliga olycksfall						Olycksfall med mindre än 35 sjukdagar					
	Antal olycksfall			Antal sjukdagar[1]			Antal olycksfall			Antal sjukdagar		
	1921	1922	1923	1921	1922	1923	1921	1922	1923	1921	1922	1923
Höganäs . .	9·2	15·8	15·1	223·7	391·6	380·6	8·3	12·9	13·1	108·5	223·3	218·4
Bjuv . . .	12·6	19·3	21·5	298·2	341·6	316·2	11·3	17·4	20·3	127·4	192·3	244·7
Billesholm .	6·7	8·7	9·8	149·4	253·7	166·6	5·7	6·8	9·0	84·5	105·0	130·0
Gunnarstorp	22·5	25·7	26·1	276·9	434·2	440·5	21·6	23·6	23·7	216·2	294·2	314·8
Hyllinge . .	7·3	8·0	10·6	154·5	186·8	170·0	6·7	7·0	8·5	78·9	95·3	96·8
Ormastorp .	15·2	16·7	19·9	291·9	445·1	552·0	14·0	13·4	15·3	194·3	209·4	231·2
Samtliga	**10·6**	**14·4**	**16·0**	**218·2**	**329·3**	**313·6**	**9·6**	**12·2**	**14·1**	**120·5**	**172·9**	**196·9**

Av denna sammanställning framgår, att olycksfallsfrekvensen varit i stadigt stigande, särskilt då hänsyn tages endast till lindrigare olycksfall. Det är icke blott antalet anmälda olycksfall, som för varje år stigit, utan även antalet sjukdagar, vilket senare kanske kan bero på en tilltagande obenägenhet att återgå till arbetet efter ett olycksfall.

Fördelas de inträffade olycksfallen på yrken, varvid kolhuggning och dragning var för sig bilda en grupp och övriga arbeten en tredje grupp, får man följande uppställning:

	1921	1922	1923
Kolhuggning	204	305	377
Dragning	132	142	158
Andra arbeten	102	130	146
Summa	**438**	**577**	**681**

Vid denna uppdelning har iakttagits, att vederbörande arbetares sysselsättning vid olyckstillfället varit avgörande för fallets placerande inom grupperna. Därför kan det inträffa, att en arbetare, som i anmälningen står såsom kolhuggare, vid olycksfallet varit sysselsatt med annat arbete, t. ex. dragning, och då har detta olycksfall insatts i gruppen »dragning».

Vad angår olycksfallens beskaffenhet, så äro särskilt kolhuggarna utsatta för risken att få kolflisor i ögonen vid huggningen. Av sådana olycksfall inträffade 29 år 1921, 67 år 1922 och 76 år 1923. Uttryckt i procent av sammanlagda antalet olycksfall vid kolhuggning under resp. år, blir det följaktligen för 1921 14·2 %, för 1922 22·0 % och för 1923 20·2 % av olycksfallen, som äro ögonskador.

Dessa olycksfall borde ju kunna förhindras genom användande av skyddsglas, men sådana äro icke lämpliga att använda i gruvorna, ty dels är ju belysningen ganska svag och skyddsglasen skulle göra det ännu svårare att se, dels avsätter sig vattenånga lätt på glasen, vilket gör det omöjligt att använda desamma vid arbetet.

En mycket iögonenfallande grupp av olycksfall är s. k. försträckningar,

[1] Dessa siffror äro något missvisande, i det att vid Höganäs och Gunnarstorp år 1922 inträffat ett olycksfall med dödlig utgång på vardera stället, för vilka inga »sjukdagar» medtagits; dessutom är ett olycksfall vid Ormastorp för år 1923 ännu icke slutreglerat.

vilka i allt större antal anmälts: 27 fall år 1921, 70 år 1922 och 98 år 1923, vilket motsvarar resp. 6·2, 12·1 och 14·4 % av samtliga olycksfall. Härav framgår, att försträckningar, vilka i många fall äro synnerligen svåra att konstatera, tilltagit i mycket hög grad. Vid jämförelse av hela antalet inträffade försträckningar befinnes det, att antalet för 1923 är mer än tre gånger så stort som år 1921 och i procent av hela antalet inträffade olycksfall resp. år mer än dubbelt så stort som år 1921.

Olycksfall, förorsakat av hiss, har endast inträffat en gång under de senaste fem åren, nämligen vid Höganäs, där den 21 november 1921 en hisskorg med 6 man för hastigt spelades ned, så att vid nedslaget 3 man skadades med ett sammanlagt antal sjukdagar av 108. Orsaken har icke blivit helt klargjord, men torde få skrivas på de olycksfall, som alltid komma att inträffa, då man har att taga mänsklig uppmärksamhet och påpasslighet med i räkningen.

Uppgift angående förlorad arbetstid vid olycksfallen har endast kunnat erhållas vid ett gruvfält, nämligen Billesholm, där antalet förlorade arbetsdagar under 1921 beräknades motsvara 76·5 % av sjukdagarna (vari sön- och helgdagar inräknas), mot 75·3 % under 1922 och 77·3 % under 1923. I medeltal för hela tiden utgöra de förlorade arbetsdagarna c:a 76 % av hela antalet sjukdagar.

Om olycksfallet inträffat strax före påsk eller jul, uppkommer ett helt annat förhållande mellan sjukdagar och verklig förlorad arbetstid. Så t. ex. finnas fall, där endast 33 % av sjukdagarna varit förlorade verkliga arbetsdagar. Bergmästaren gör i anledning härav följande uttalande:

Det är alldeles tydligt, att det förhållandet, att ersättning för olycksfallen utgår även under sön- och helgdagar samt andra dagar, på vilka arbetet är inställt, utgör en stor frestelse att anmäla ett mindre olycksfall, vilket eljest icke skulle hava blivit anmält, i all synnerhet som vid de flesta arbetsställen finnas arbetarnas egna sjukkassor, från vilka likaledes olycksfallsersättning erhålles. Det är uppenbart, att ett olycksfall, som anmäles strax före en helg, då i alla händelser ingen arbetsförtjänst står att erhålla, medför större inkomst för den för olycksfallet utsatte, än han skulle hava erhållit, om olycksfallet icke anmälts, utan han fortsatt att arbeta.

Då den för de 35 första dagarna utgående ersättningen är beroende på den taxerade inkomsten från föregående år, är det tydligt, att olycksfallsersättningen proportionsvis är större vid nedgångsperioder, då avlöningarna sänkas. Då den nya taxeringen är fastställd, rättas olycksfallsersättningen efter denna. Detta förhållande kan kanske förklara, varför i år (1924) antalet inkomna olycksfallsanmälningar för de här ifrågavarande gruvorna utgör 199 för första kvartalet, men endast 149 för andra kvartalet.

Då det väl icke är lagens mening, att olycksfallsersättningen skall utgöra betalning för sveda och värk, utan att den skall vara en kompensation för förlorad arbetsinkomst, vore det rimligast, att ersättning endast utbetalades för verkligt förlorade arbetsdagar, men skulle, om sådana grunder tillämpades, den utgående ersättningen per dag höjas, så att densamma komme att stå i lämpligt förhållande till dagsförtjänsten. Det skulle nog icke möta några större svårigheter att ordna så att, samtidigt som friskbetyg insändes till vederbörande försäkringsanstalt, antalet förlorade verkliga arbetsdagar meddelades.

Livsmedelspriser och levnadskostnader i skilda länder.

Internationella jämförelser på levnadskostnadsstatistikens område äro alltjämt förknippade med de största svårigheter. Man torde nog hava kommit därhän, att dylika jämförelser i viss omfattning låta sig göra i fråga om själva priserna i detaljhandeln för de särskilda varuslag och nyttigheter, som ingå i en hushållsbudget, även om redan härvid kvalitetsskillnader kunna spela in och förminska jämförbarheten, men när man vill gå vidare och utröna dessa prisers inverkan på levnadskostnadernas absoluta höjd, möter den egentliga vanskligheten, som består i att erhålla jämförbara och likvärdiga hushållsbudgeter för de skilda länderna. Försök ha visserligen tidigare gjorts att beräkna relationen mellan livsmedelskostnaderna i ett antal länder med tillämpning av en och samma, från ett av länderna hämtade budget, men det säger sig självt, att det land, vars budget härvid kommer till användning, skall visa tendens att framstå som särskilt billigt, då ju förbrukningen givetvis anpassar sig efter priser och tillförselförhållanden. Sedan numera såsom grundval för beräkning av levnadskostnadsindices »normalbudgeter» äro konstruerade för flertalet länder, åtminstone vad födoämnesförbrukningen beträffar, vill det synas som om dessa budgeter skulle kunna användas även vid internationella jämförelser; de avse nämligen genomgående att belysa den mindre bemedlade klassens levnadsförhållanden. Men dels är standarden i skilda länder mycket växlande för ifrågavarande samhällsklass, dels härrör budgeten från olika skikt inom densamma. Jämväl denna grundval för jämförelser är sålunda utesluten.

En helt annan sak är det givetvis, att man med tillhjälp av dessa normalbudgeter och fortlöpande prisstatistik kan utröna och i indextal fastställa levnadskostnadernas genomsnittliga förändringar mellan olika tidpunkter i vart land för sig och därefter internationellt jämföra dessa förändringar. Man kan ju exempelvis, såsom faktiskt skett, giva levnadskostnadsnivån i skilda länder vid tiden omedelbart före världskrigets utbrott indexsiffran 100 och sedermera vid olika tidpunkter undersöka, huru proportionen mellan stegringen i resp. länder sedan 1914 förhåller sig. Indexserierna säga däremot intet om relationen mellan levnadskostnadernas absoluta höjd i de skilda länderna varken vid basperioden eller vid någon annan tidpunkt.

Preciserar man det problem, som här upptagits till behandling, till att avse en undersökning av de relativa kostnaderna för upprätthållande i olika länder av en ensartad levnadsstandard, förefaller det nödvändigt att gå en medelväg mellan att för alla länder använda exakt samma budget och att konstruera en särskild budget för varje land, byggd på de särskilda förhållanden, under vilka vederbörande lands befolkning eller en viss sam-

hällsklass därav lever. Metoden synes med andra ord böra bliva att utgå från en viss hushållsbudget, vars grunddrag bibehållas oförändrade, men som underkastas jämkningar med hänsyn till klimat, levnadsvanor, tillförselförhållanden och priser i de länder, som skola jämföras. Det är uppenbart, att om ett flertal länder i olika delar av världen ingå i undersökningen, jämkningarna måste bliva synnerligen avsevärda. Vad särskilt den viktiga livsmedelsposten angår, har man dock en god vägledning däruti, att näringsvärdet bör såvitt möjligt vara ungefär detsamma och jämväl dess fördelning på äggvita, fett och kolhydrater i stora drag orubbad. Påtagligt är emellertid, att det subjektiva omdömet alltid kommer att göra sig till en viss, ej obetydlig grad gällande, varför de resultat, som kunna ernås, måste upptagas med försiktighet.

Till socialstyrelsens förfogande har ställts ett visserligen icke fullständigt och invändningsfritt men dock efter enhetliga grunder i huvudsak under maj månad innevarande år insamlat material, avseende detaljpriser i ett 40-tal huvudstäder och andra större städer i skilda världsdelar. Uppgifterna avse såväl livsmedel som åtskilliga andra förnödenheter och utgiftsposter, som äro av betydelse i burgnare hushåll. Budgeten har också sammansatts med hänsyn härtill. Vid bearbetningen har förutsatts, att levnadssättet anpassas efter förhållandena i resp. länder, men dock att detsamma erhåller någon anstrykning av svenska vanor. Särskilt i fråga om orter i länder med icke-europeisk befolkning påverkas resultatet kännbart av att man räknat med europeiskt levnadssätt.

Som utgångspunkt för jämförelserna har valts kostnadsnivån i Stockholm. Alla kostnadssummor ha omräknats till svenskt mynt. Det torde knappast behöva framhållas, att de mångenstädes osäkra valutorna och vanskliga affärsförhållandena försvåra jämförelserna och inom relativt kort tid kunna åstadkomma avsevärda förskjutningar.

Verkställer man först en sammanställning av kostnaderna enbart för *livsmedel*, får man till resultat, att prisnivån — i varje fall vid den levnadsstandard, som i denna undersökning åsyftas — för närvarande skulle vara i det närmaste lika hög i Köpenhamn som i Stockholm, men 10—20 % lägre i Kristiania och Helsingfors. I Reval synes födan ställa sig synnerligen billig, knappt $^2/_3$ mot Stockholm, medan däremot Riga, som tidigare under intryck av svag valuta likaledes var en billig ort, numera skulle ha kommit upp nästan i jämnhöjd med Stockholm. Över denna nivå befinna sig de tyska städerna: Berlin 30—40 %, Hamburg c:a 20 % och t. o. m. Lübeck några procent. Wien torde också ha hunnit upp till jämnhöjd med Stockholm, sedan valutastabilisering genomförts i Österrike. Ej fullt så högt torde däremot Prag och Warschau ligga.

Prisutvecklingen i Holland och Schweiz har ofta under och efter världskriget jämförts med den svenska. För närvarande har Bern otvivelaktigt dyrare livsmedel än Stockholm (vid pass 20 %), Haag och Rotterdam ungefär lika dyra. Detsamma är förhållandet med Bryssel, som åter företer ett markerat höjdläge mot Antwerpen (c:a 15 % under Stockholm). Inom Frankrike

är helt naturligt Paris en dyrort med avseende på livsmedel, 30—40 % över Rouen och lika mycket över Stockholm. Från England ha uppgifter endast erhållits för London, där kostnadsnivån för livsmedel synes ligga c:a 20 % över Stockholm.

Av de sydeuropeiska huvudstäderna är Madrid i förevarande avseende dyrt, omkring 25 % högre än Stockholm, Konstantinopel lika med, Rom 10 % och Bukarest minst 20 % billigare.

Går man därefter till de ryska huvudstäderna, uppnås höga siffror, för Moskva 60—70 % högre än Stockholms och för Leningrad 30—40 %. Moskva synes otvivelaktigt i livsmedelshänseende vara den dyraste undersökta staden i Europa och en av de dyraste i världen.

Av de orter i andra världsdelar, från vilka uppgifter erhållits, har nämligen en enda befunnits uppnå en något, ehuru obetydligt högre siffra än Moskva, nämligen Mexico city. I Förenta staterna synes huvudstaden, Washington, förete särskilt höga livsmedelspriser, vid pass en och en halv gång Stockholms. Något lägre nivå (20 à 30 % över Stockholms) har noterats för New York och Chicago, och ännu lägre, men likväl 10 à 15 % högre än i Stockholm, för San Francisco och Minneapolis samt Montreal i Kanada. I Rio de Janeiro och Buenos Aires torde födoämneskostnaderna kunna jämställas med Stockholms och likaså i Shanghai, medan däremot Kalkutta är billigare (c:a 10 à 20 %), Tokio åter dyrare (40 à 50 %), liksom Batavia och Sydney (c:a 30 %) samt Kapstaden (c:a 20 %).

Utsträckes jämförelsen till även andra budgetposter än livsmedel, blir densamma givetvis än mer vansklig. Särskilt är det i många fall ytterst svårt att få ett grepp på de verkliga bostadskostnaderna. Det är därför endast med starka reservationer, som efterföljande uppgifter angående de *totala levnadskostnaderna* för burgnare hushåll vid nu gällande prisnivå anföras.

Relativt billiga städer (20—40 % under stockholmsnivån) skulle sålunda vara: Kristiania, Köpenhamn, Reval, Riga, Wien, Lübeck, Rotterdam, Antwerpen och Rouen.

Ungefär jämförbara med Stockholm (d. v. s. högst 20 % under eller över den svenska huvudstaden) äro: Helsingfors, Leningrad, Warschau, Prag, Berlin, Hamburg, Haag, Bryssel, Bern, Paris, Madrid, Rom, Bukarest och Konstantinopel samt utom Europa Rio de Janeiro, Kapstaden, Batavia, Kalkutta och Shanghai.

Omkring en och en halv gång stockholmsnivån (eller närmare bestämt 20—80 % över Stockholm) kunna levnadskostnaderna anses vara i London, Minneapolis, San Francisco, Montreal, Mexico city, Buenos Aires, Sydney och Tokio.

Ännu dyrare (dock högst c:a 140 % över stockholmsnivån) äro slutligen: Moskva, Washington, New York och Chicago.

Dyrortstillägg och dyrortsgruppering enligt förslaget till lönereglering för lärare.

Socialstyrelsens utlåtande.

Socialstyrelsen har nyligen avgivit utlåtande över det av en kommitté den 15 augusti 1923 avgivna förslaget till löneregIering för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk samt vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter, i vad angår *dyrortstillägg och dyrortsgruppering*. Då detta utlåtande i vissa avseenden har en mera allmän och principiell innebörd, återgives här nedan dess huvudsakliga innehåll.

Vad först beträffar frågan, huruvida genom en ny löneregIering för befattningshavare vid ifrågavarande undervisningsanstalter lönebeloppen böra anpassas efter levnadskostnadernas höjd å resp. tjänstgöringsorter, synas samma skäl tala härför, som framhållits beträffande andra grenar av statsförvaltningen, och finner styrelsen det även påkallat, att enahanda grundvalar för ortsgrupperingen bliva gällande. I annat fall lärer det nämligen icke bliva möjligt att åstadkomma den likformighet och jämförbarhet mellan löneförmånerna för befattningshavare med ensartad utbildning och likvärdiga tjänsteuppgifter, som just varit ett av huvudändamålen med införandet av det enhetliga lönesystemet. Ehuru det nu gällande systemet, såsom i det följande närmare framhålles, enligt styrelsens förmenande på ett mindre lyckligt sätt ansluter sig till resultaten av det verkställda utredningsarbetet rörande dyrhetsförhållandena å olika orter, finner styrelsen det dock förenat med betänkligheter, om ett annat dyrortsgrupperingssystem komme till användning för undervisningsanstalterna än för den övriga statsförvaltningen.

Med hänsyn till de ifrågavarande undervisningsanstalternas — särskilt folk- och småskolornas — synnerligen spridda belägenhet utöver samtliga rikets kommuner äro enligt vad erfarenheten givit vid handen särskilda vanskligheter förenade med anskaffandet av tillförlitliga uppgifter rörande levnadskostnadernas höjd å orter av lantlig karaktär. Även om medtagandet vid en allmän dyrortsgruppering av ytterligare några hundratal orter icke skulle vålla någon mera väsentlig ökning av besvär och kostnader, anser styrelsen det därför vid genomförande av ett dyrortsgrupperingssystem för rikets folk- och småskolor böra föreskrivas, att i alla de fall, då icke av någon annan anledning de orter, där dessa skolor äro belägna, måste bliva föremål för särskild ortsgruppering, desamma utan vidare skola förklaras tillhöra samma grupp som vederbörande kommuner. Eljest kunde följden lätteligen bliva, att landsbygden ytterligare söndersprängdes i olika ortsgrupper, varigenom endast brist på överskådlighet och reda åstadkommes, utan att i stort sett någon högre grad av rättvisa i lönehänseende vunnes.

I detta sammanhang framhålles, att redan nu gällande bestämmelser angående dyrortsgrupperingarnas tillämpning nödvändiggöra prisuppgifters inhämtande från ett vida större antal orter än som enligt styrelsens uppfattning är lämpligt och erforderligt. Ändring av föreskrifterna i sådan riktning, att antalet vid dyrortsgrupperingarna undersökta orter kunde tämligen starkt begränsas, synes sålunda vara ett önskemål.

Vid tillämpningen av dyrortsgrupperingssystemet för lärarna har för kommittén förelegat en särskild svårighet, nämligen inräknandet i lönen av naturaför-

månerna för sådana befattningshavare, som nu äro tillförsäkrade bostad in natura (eller ersättning därför), eventuellt även fritt bränsle. Detta gäller i huvudsak personalen vid folk- och småskolor, ämneslärare vid kommunala mellanskolor samt rektorer vid de flesta undervisningsanstalter. I nyreglerade verk sker numera i sådana fall en värdering av de åtnjutna naturaförmånerna, varefter motsvarande avdrag göres på befattningshavarens lön. Kommittén anser emellertid, att det skulle medföra alltför stora svårigheter och kostnader att genomföra detta värderingssystem i fråga om de många tusentals lärarbostäderna. I stället har den föreslagit, att de lärare, som för närvarande åtnjuta fri bostad och fritt bränsle eller kontant ersättning därför, skulle få behålla denna förmån och att den kontanta lönen i stället skulle sänkas två löneklasser under den lönegrad, i vilken dessa lärare eljest borde placeras.

Socialstyrelsen har ej kunnat finna den sålunda föreslagna utvägen lämplig.

Jämför man först förhållandena i orter inom samma ortsgrupp, finner man, att en ort med lantlig karaktär kunnat bliva placerad i en förhållandevis hög ortsgrupp, trots att livsmedelspriser och hyror äro låga, allenast till följd av höga skatter; beträffande stadssamhällena åter är det ofta en relativt hög hyresnivå, som givit anledning till placering i den högre ortsgruppen, ehuru övriga levnadskostnader äro tämligen låga. Bortelimineras nu hyresposten ur hushållsbudgeten, såsom för lärare med fri bostad är fallet, komma sålunda i det valda exemplet levnadskostnaderna i övrigt att ställa sig helt olika på de båda orterna. Samma kontanta lön skulle dock enligt förslaget utgå på båda ställena, varav följer, att realinkomsten blir större i orter med hög hyresnivå, d. v. s. i regel i de större städerna och samhällena. Kommitténs förslag skulle alltså uppenbarligen bidraga till att öka svårigheten att rekrytera lärartjänsterna på landsbygden och på smärre orter, en svårighet som kommittén just säger sig ha velat undvika.

Vad beträffar förhållandena å orter inom olika dyrortsgrupper påpekas det faktum, att vid övergång från billigare till dyrare orter livsmedelspriser och övriga varupriser stiga saktare än de totala levnadskostnaderna och att skatteposten i genomsnitt kan antagas vara ungefär lika stor inom resp. grupper, medan däremot bostadskostnaderna förskjutas synnerligen kraftigt uppåt, så att de på de dyraste orterna äro flera gånger högre än på de billigaste. När därför kommittén för samtliga ortsgrupper nedflyttar lärare med fri bostad två löneklasser, skulle detta hava till följd att realinkomsten å orter inom de dyrare grupperna blir ej oväsentligt högre än inom de billigare.

Att märka är emellertid, att den för andra grenar inom statsförvaltningen tillämpade dyrortsgrupperingen är konstruerad på sådant sätt, att befattningshavare, som äro stationerade å orter inom dyrare ortsgrupper, icke erhålla så stor löneförhöjning utöver dem, som bo å billigare orter, att hela fördyringen av levnadskostnaderna blir betäckt. Enligt detta lönesystem *sjunker* sålunda realinkomsten med stigande levnadskostnader. Enligt 1919 års dyrortsgruppering voro nämligen levnadskostnaderna på en »normalort» inom ortsgrupp G (den dyraste gruppen) 32 à 36 % högre än på en normalort inom ortsgrupp A (den billigaste gruppen). Prisutvecklingen har sedan dess gått i sådan riktning, att ifrågavarande skillnad för närvarande får anses som minst lika stor. Skillnaden i lönen mellan ortsgrupp A och G enligt gällande lönesystem håller sig däremot för de lägre löneklasserna mellan 24 och 28 %, men sjunker snabbt för de högre löneklasserna, så att skillnaden för den högsta löneklassen allenast uppgår till omkring 12 %. Syftet med denna beskärning av ortstilläggen för de högre lönegraderna har från början av kommunikationsverkens lönekommitté angivits vara att förekomma, att dessa tillägg skulle springa alltför mycket i höjden för befattningshavare, »vilkas större avlöningar medgiva viss motståndskraft mot dyrortsförhållandena». Härigenom ha emellertid, på ett mot systemet med dyrortstillägg principiellt stridande sätt, ifrågavarande befattningshavare uppenbarligen försatts i en ogynnsam undantagsställning, som får en särskilt skarp belysning därav att, såsom särskilt påpekats, de ökade utgifter, som motsvaras av dyrortstilläggen, till mycket avsevärd del utgöras av en sådan post som höjda hyror, varå besparingar svårligen kunna göras.

Innan den nu pågående dyrortsgrupperingen avslutats, kunna icke siffermässiga belägg givas i fråga om skillnaden i realinkomst för sådana i samma lönegrad placerade befattningshavare, vilka skulle erhålla bostad in natura (ev. jämte bränsle), och sådana som icke åtnjuta denna förmån. Det torde dock kunna sägas, att beträffande den största gruppen, nämligen folk- och småskolepersonalen, värdet av de föreslagna naturaförmånerna å typiska landsbygdsorter näppeligen kan anses motsvara den av kommittén föreslagna sänkningen av kontantlönen med två löneklasser. I de högre ortsgrupperna åter går differensen i motsatt riktning; exempelvis i Stockholm skulle dessa lärare komma att få en avlöning, som med ungefärligen två löneklasser överstege den, som kommittén avsett. För andra grupper av hithörande befattningshavare kan differensen uppgå till ändå större belopp.

Socialstyrelsen kan sålunda icke undgå att finna, att kommittén för de lärare, som åtnjuta bostad in natura eller ersättning därför, skapat ett helt och hållet nytt lönesystem, som genom sina starka gradationer av löneförmånerna de olika ortsgrupperna emellan väsentligt skiljer sig från det nu för statsförvaltningen gällande.

Andra utvägar torde därför böra undersökas för lösning av frågan om naturaförmånernas indragande i lönesystemet. En särskild dyrortsgruppering utan hänsyn till bostadskostnaderna vore visserligen tänkbar för de lärare, som åtnjuta bostad in natura, men skulle ytterligare komplicera bestämmelserna på detta område, där i stället en förenkling vore mera befogad. Ej heller synes det, som förut antytts, vara lämpligt att *generellt* åsätta bostadsförmånen ett visst för alla orter inom samma ortsgrupp lika värde. Däremot kunde man tänka sig en mera begränsad tillämpning av detta värderingssystem, nämligen på sådant sätt, att man åsatte alla tjänstebostäder av resp. storlekskategorier inom landskommuner, tillhörande t. ex. ortsgrupperna A och B, möjligen även C, ett visst för varje ortsgrupp för sig enhetligt värde och att detta å alla dylika orter avräknades på den kontanta lönen, som då givetvis skulle fastställas till den höjd, som i och för sig ansåges skälig för resp. befattningshavare, utan sänkning till lägre lönegrad med hänsyn till bostadsförmånen. Inom hithörande orter saknas ju i regel hyreslägenheter nästan helt och hållet, och en normal hyresnivå för varje ort för sig kan därför helt enkelt icke fastställas. Kommunikationsverken ha även i själva verket i stor utsträckning för dylika orter måst tillgripa generell värdesättning av sina där belägna tjänstebostäder. De nämnda ortskategorierna omfatta nästan hela landsbygden och äro samtidigt sådana, där största antalet lärarbostäder nu finnes. Då det endast sällan torde förekomma, att tjänstebostäder saknas å dessa orter, borde det ej heller kunna möta några större betänkligheter att ålägga samtliga ifrågavarande kommuner att i eget hus eller genom förhyrande tillhandahålla lärarpersonalen tjänstebostäder in natura. För dessa orter bortfölle sålunda allt ökat behov av värdering av tjänstebostäder.

Å övriga orter, nämligen alla städer samt dessutom landskommuner, köpingar och municipalsamhällen tillhörande högre ortsgrupp än C, eventuellt B, borde däremot tjänstebostäderna på vanligt sätt värderas och beloppet avdragas från lönen. För dem slutligen, som nu erhålla kontant ersättning för bristande bostadsförmån, skulle nämnda ersättning bortfalla, men i gengäld den kontanta lönen utgå oavkortad.

Invandringen till Förenta staterna under budgetåret 1923/24 samt de nya årskvoterna för 1924/25.

Den amerikanska invandringsstatistiken föreligger nu fram till den 1 juli 1924. Under den tolvmånadersperiod, som härmed gått till ända, har invandringssiffran från de länder, som beröras av 1921 års immigrationslag, varit begränsad till högst 357 803 personer. Härav hade vid juni månads utgång insläppts 357 642 invandrare, varigenom hela invandringen under året understeg den fastställda maximisiffran med allenast 161 personer, av vilka ej mindre än 124 kommo på Estlands konto.

Invandrarnas nationalitetsfördelning framgår av tabellen å nästa sida. Av de 41 länder, som här redovisas, hade 38 uppnått den stadgade maximisiffran och sålunda under längre eller kortare tid varit avstängda från all invandring till Förenta staterna. Endast Estland, Island och Fiume hade den 30 juni ännu ej fått sina årskvoter fyllda. Av de europeiska staterna hade Belgien, Grekland, Luxemburg, Portugal, Spanien och Storbritannien tangerat restriktionsgränsen redan i november 1923, alltså vid den tidigaste tidpunkt, som överhuvud kunde komma i fråga, då invandringssiffran för varje månad varit begränsad till 20 % av årskvoten. Vid årsskiftet hade ytterligare Bulgarien, Finland, Italien, Lithauen, Nederländerna, Ryssland, Rumänien och Schweiz nått maximigränsen, om till de verkligen invandrade läggas de som vid samma tidpunkt befunno sig på mottagningsstationerna i avvaktan på invandringstillstånd. Efter tredje kvartalet av budgetåret kvarstodo av de europeiska staterna, förutom de länder, som under hela året ej fingo sina kvoter fyllda, endast Danmark, Frankrike, Norge, Sverige, Ungern och Österrike, men i fråga om Sverige och Österrike återstod blott ett mycket obetydligt antal, och redan under början av april voro invandringsmöjligheterna för året utnyttjade. Såväl Norge som Danmark nådde likaledes maximigränsen i april och Ungern i början av maj.

För de utomeuropeiska länderna hade restriktionerna i allmänhet trätt i kraft redan under förra hälften av invandringsåret. Från Turkiet kunde dock ett mindre antal personer inkomma ännu under mars.

Av de tre stater, som den 1 juli 1924 ännu ej fått sina årskvoter fyllda, kom, som förut anförts, Estland i främsta rummet med 124 personer, motsvarande omkring 9 % av landets årskvot och därefter Island med 32 personer, som i förhållande till maximiantalet, 75 personer, utgjorde c:a 43 %.

Invandringssiffrorna under ovan behandlade budgetår voro de största sedan tillkomsten av 1921 års immigrationslag. Denna har, som bekant, med ingången av juli månad upphört att gälla och efterträtts av »Immigration Act of 1924».

Invandringen till Förenta staterna under budgetåret 1923/24.

(*Invandringssiffror, som uppgå till eller överstiga fastställd månadskvot, äro angivna med kursiv stil.*[1])

	1923						1924						Summa	Av årskvoten återstår
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni		
Albanien	*58*	*58*	*58*	51	44	8	8	3	—	—	—	—	288	—
Belgien	*313*	*313*	*313*	*313*	*311*	—	—	—	—	—	—	—	1 563	—
Bulgarien	59	*61*	*59*	*61*	55	7	—	—	—	—	—	—	302	—
Danmark	515	707	652	711	481	525	284	645	555	544	—	—	5 619	—
Danzig	55	59	51	*55*	*58*	23	—	—	—	—	—	—	301	—
Estland	61	54	61	119	54	91	68	64	76	126	152	298	1 224	124
Finland	*784*	*784*	*784*	750	734	85	—	—	—	—	—	—	3 921	—
Fiume	*14*	*14*	*14*	11	5	1	—	—	—	1	2	4	66	5
Frankrike	465	494	1 071	949	551	514	324	256	371	344	348	42	5 729	—
Grekland	*613*	*613*	*613*	*609*	*613*	2	—	—	—	—	—	—	3 063	—
Island	4	3	—	5	5	2	2	1	2	7	4	8	43	32
Italien	6 932	7 784	7 376	7 227	7 280	5 458	—	—	—	—	—	—	42 057	—
Jugoslavien	388	568	836	974	988	988	1 144	436	104	—	—	—	6 426	—
Lettland	173	277	274	282	263	168	51	52	—	—	—	—	1 540	—
Lithauen	467	*526*	475	500	500	161	—	—	—	—	—	—	2 629	—
Luxemburg	18	18	*19*	*19*	*10*	8	—	—	—	—	—	—	92	—
Nederländerna	*721*	*721*	*704*	*716*	695	50	—	—	—	—	—	—	3 607	—
Norge	2 395	2 044	2 134	1 321	1 483	745	255	583	913	329	—	—	12 202	—
Polen	4 020	5 569	5 740	5 967	5 899	3 544	238	—	—	—	—	—	30 977	—
Portugal	*493*	*493*	*493*	*493*	*493*	—	—	—	—	—	—	—	2 465	—
Rumänien	1 398	1 391	1 316	1 324	*1 423*	488	79	—	—	—	—	—	7 419	—
Ryssland	*4 881*	*4 881*	*4 881*	*4 881*	4 478	403	—	—	—	—	—	—	24 405	—
Schweiz	*750*	*750*	*750*	*750*	707	45	—	—	—	—	—	—	3 752	—
Spanien	*182*	*182*	*182*	*182*	*182*	2	—	—	—	—	—	—	912	—
Storbritannien	*15 468*	*15 468*	*15 468*	*15 468*	*15 468*	2	—	—	—	—	—	—	77 342	—
Sverige	3 910	3 955	3 836	3 257	1 373	1 440	555	938	756	22	—	—	20 042	—
Tjeckoslovakiet	1 788	2 561	2 627	2 724	2 569	1 653	297	138	—	—	—	—	14 357	—
Tyskland	7 480	9 103	7 209	11 381	12 764	13 474	6 142	54	—	—	—	—	67 607	—
Ungern	660	910	947	846	777	941	249	97	133	172	15	—	5 747	—
Österrike	1 093	1 185	807	882	985	1 036	743	501	104	6	—	—	7 342	—
Övriga Europa	*17*	*17*	*17*	*17*	*15*	3	—	—	—	—	—	—	86	—
Armenien (ryska)	22	21	11	14	10	32	17	22	16	10	6	49	230	—
Palestina	*12*	*12*	*12*	*12*	*9*	—	—	—	—	—	—	—	57	—
Syrien	*177*	*177*	*177*	*177*	*172*	2	—	—	—	—	—	—	882	—
Turkiet	*531*	*531*	*531*	*531*	229	80	100	79	42	—	—	—	2 654	—
Övriga Asien	*19*	*19*	*19*	*19*	*16*	—	—	—	—	—	—	—	92	—
Egypten	*4*	*4*	*4*	*4*	—	2	—	—	—	—	—	—	18	—
Övriga Afrika	*21*	*21*	*21*	*21*	*20*	—	—	—	—	—	—	—	104	—
Australien	*56*	*56*	*56*	*47*	44	15	5	—	—	—	—	—	279	—
Nya Zeeland o. Söderhavsöarna	*16*	*16*	*16*	*15*	13	4	—	—	—	—	—	—	80	—
Atlantens öar	*24*	*24*	*24*	*24*	7	3	3	4	—	8	—	—	121	—
Summa	57 057	62 444	60 638	63 709	61 783	32 005	10 564	3 873	3 072	1 569	527	401	357 642	161

[1] Härvid har hänsyn tagits även till sådana fall, då invandringstillstånd vid månadsskiftet varit beroende av myndigheternas prövning, men personerna i fråga likväl redan inräknats i månadskvoten.

I enlighet med den nya lagen hava de olika ländernas årskvoter omräknats och skola enligt särskilt utfärdad kungörelse under fiskalåret 1924/25 vara följande[1]:

	Årskvot 1924/25
Albanien	100
Andorra	100
Belgien	512
Bulgarien	100
Danmark	2 789
Danzig	228
Estland	124
Finland	471
Frankrike	3 954
Grekland	100
Irland (fristaten)	28 567
Island	100
Italien	3 845
Jugoslavien	671
Lettland	142
Liechtenstein	100
Lithauen	344
Luxemburg	100
Monaco	100
Nederländerna	1 648
Norge	6 453
Polen	5 982
Portugal	503
Rumänien	603
Ryssland	2 248
San Marino	100
Schweiz	2 081
Spanien	131
Storbritannien (och norra Irland)	34 007
Sverige	*9 561*
Tjeckoslovakiet	3 073
Tyskland	51 227
Ungern	473
Österrike	785

	Årskvot 1924/25
*Afghanistan	100*
Arabiska halvön	100
Armenien	124
Australien	121
*Bhutan	100*
Egypten	100
Etiopien	100
*Indien	100*
Iraq (Mesopotamien)	100
*Japan	100*
Kamerun (föreslaget brittiskt mandat)	100
Kamerun (franskt mandat)	100
*Kina	100*
Liberia	100
Marocko	100
*Muscat (Oman)	100*
Nauru (föreslaget brittiskt mandat)	100
*Nepal	100*
*Nya Guinea	100*
Nya Zeeland	100
Palestina	100
Persien	100
Ruanda och Urundi (belgiskt mandat)	100
Samoa, Västra	100
*Siam	100*
Sydafrikanska unionen	100
Sydvästafrika	100
Syrien och Libanon	100
Tanganjika	100
Togoland (föreslaget brittiskt mandat)	100
Togoland (franskt mandat)	100
Turkiet	100
*Yap m. fl. öar under japanskt mandat	100*

För länder utmärkta med en asterisk (*) har i enlighet med det av lagen fixerade minimiantalet fastställts en nominell årskvot. Denna är liksom övriga kvoter endast tillämplig för personer, som äro födda inom respektive länder och som kunna erhålla amerikanskt medborgarskap och för vilkas inresa övriga immigrationslagar icke lägga hinder i vägen.

Vidare må erinras därom, att utöver ovanstående årskvoter kunna inkomma ett obestämt antal s. k. non-quota immigranter samt att invandringen från Kanada och Mexiko m. fl. amerikanska stater icke begränsas av ifrågavarande invandringslag.

[1] *Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 541 ff.*

Kortare meddelanden.

— Arbetarskydd —

Lagstiftning mot barnarbete i Förenta staterna. De första försöken att genom federal lagstiftning åvägabringa kontroll över barnarbete i Förenta staterna gjordes år 1906, då i senaten två lagförslag i nämnda syfte framlades. Det dröjde emellertid tio år, innan den första lagen mot barnarbete kom till stånd. Den behandlades och antogs av kongressen under 1916 och godkändes den 1 september samma år av presidenten; ett år därefter trädde den i kraft. Dess tillämpning anförtroddes åt »United States Children's Bureau» och pågick till den 3 juni 1918, då lagen genom utslag av Förenta staternas högsta domstol förklarades inkonstitutionell.

Andra gången lagstiftning mot barnarbete företogs var genom ett tillägg till 1918 års »Revenue Act», som den 24 februari 1919 upphöjdes till lag. Bestämmelserna i nyssnämnda tillägg trädde i kraft den 25 april 1919 och utgjorde ett försök att på indirekt väg förhindra barnarbete, i det att accis lades på produkter från de industrier, som använde sig av barn såsom arbetskraft. Emellertid förklarades även nämnda lag inkonstitutionell, vilket skedde genom ett utslag av högsta domstolen den 15 maj 1922. Sedan detta datum har federala regeringen icke haft någon bestämmanderätt över barnarbete i de enskilda staterna.

Då högsta domstolen således två gånger förklarat mot barnarbete riktad lagstiftning inkonstitutionell, blev det för att kunna komma fram på den inslagna vägen nödvändigt att genom ett tillägg till konstitutionen giva kongressen makt att genomföra lagar rörande barns arbetsanställning i de enskilda staterna. Förslag om ett sådant tillägg till konstitutionen framlades i kongressen under nu tilländalupna session. Förslaget, enligt vilket lagstiftning mot barnarbete skall tillämpas å personer under 18 år, väckte opposition på en del håll inom kongressen, i det man framhöll, dels att de flesta stater på de senare åren själva tagit initiativ till lagstiftning mot barnarbete, dels att man så litet som möjligt borde göra intrång på de enskilda staternas självstyrelseområde. Emellertid antogs förslaget med mer än den nödvändiga $^2/_3$ majoriteten av både representanternas hus och senaten. Det sålunda av kongressen antagna tillägget till konstitutionen skall nu ratificeras av de enskilda staterna, varvid erfordras, att minst $^3/_4$ av dessa ställa sig på kongressens sida.

Enligt officiella siffror fanns det i Förenta staterna år 1920 omkring 2·8 miljoner lönarbetare i åldern 10—17 år.

— Arbetslöner —

Arbetslönerna i Danmark under fjärde kvartalet 1923. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1923 års fjärde kvartal följande förändringar i lönenivån:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1923		1914	1923		1914	1923	
Manliga arbetare:		3 kv.	4 kv.		3 kv.	4 kv.		3 kv.	4 kv.
Yrkesarbetare . .	67·1	186	190	54·8	148	150	61·3	167	171
Icke yrkesarbetare	47·5	148	149	40·8	126	129	45·5	134	136
Tillsammans . . .	61·0	168	171	48·2	134	137	55·0	149	152
Kvinnliga arbetare .	32·3	91	91	25·7	79	80	29·6	86	87
Samtliga arbetare .	54·4	148	150	44·9	127	129	50·2	137	139

I jämförelse med föregående kvartal visa lönerna under fjärde kvartalet endast mindre förändringar. Den mot levnadskostnadernas ökning svarande lönestegring, som genomfördes i och

med den s. k. augustiregleringen och som endast delvis påverkade tredje kvartalets genomsnittslöner, har emellertid under fjärde kvartalet medfört någon ökning av lönesatserna, så att stegringen från andra till fjärde kvartalet rätt väl motsvarar augustiregleringens 3 %.

Under 1924 hava ytterligare löneförhöjningar inträtt, särskilt för de lägst avlönade arbetarna. För närvarande beräknas därför timlönerna i medeltal för hela landet vara 174—175 öre för yrkesarbetare, 139—140 öre för icke yrkesarbetare och 89 öre för kvinnliga arbetare.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till c:a 5 600 mot 7 000 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	21
Jordbruk	54	Närings- och njutningsmedelsindustri	94
Skogshushållning	20	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	44
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	35
Gruvdrift och malmförädling	992	Grafisk industri	30
Jord-, sten- och glasindustri	307	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	374
Metall- och maskinindustri	1 050	Sjöfart och fiske	165
Trävaruindustri	216	Handel och samfärdsel m. m.	433
Byggnadsverksamhet	280	Husligt arbete	25
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	28	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 392
Textilindustri	38	Summa	5 598

Av ovanstående arbetslösa hava 567 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 61, från järnbruksindustrien 230, från verkstadsindustrien 253 och från gruppen affärsanställda 23.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 juni 1 391 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 244 samt vid statens järnvägars automobilvägar 147. Antalet i gång varande företag utgjorde 29, mot 43 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 964 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten, (kommunal regi med statsbidrag) 338 arbetare. Härförutom uppburo 5 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Understödsverksamhet med statsbidrag har icke ägt rum under månaden.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juni till 417 391 kronor samt under årets sex första månader till sammanlagt c:a 3·3 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under juni 1924. Läget å arbetsmarknaden försämrades något under första hälften av juni, men i slutet av månaden var ställningen åter ungefär densamma som vid utgången av maj månad. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 7·0 till 7·2 % men minskades bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 9·5 till 9·4 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 022 000 den 26 maj till 1 052 000 den 16 juni men gick åter tillbaka till 1 015 000 den 30 juni.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under juni, var 57 och antalet från föregående månad pågående 35. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare uppgick till 50 000, mot 36 000 föregående månad. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för c:a 600 000 arbetare, under det att 150 000 fått vidkännas lönesänkningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1924. Den redan i maj inledda försämringen av läget på arbetsmarknaden fortgick under juni och har under denna månad gjort sig tydligt märkbar i de statistiska uppgifterna, och detta ehuru sommarmånaderna normalt pläga uppvisa gynn-

sammare siffror för sysselsättningen inom näringslivet. För utpräglade säsongyrken som jordbruket och en del av byggnadsverksamheten har ställningen emellertid varit gynnsammare.

Enligt sjukkassestatistiken minskades antalet försäkringspliktiga med 1 %, mot 3 % ökning föregående månad. Arbetslösheten inom fackföreningarna ökades från 8·6 till 10·4 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa steg från 208 000 till 239 500, och denna siffra hade vid mitten av juli ökats till 276 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna uppgick antalet ansökningar om arbete per 100 lediga platser till 288, mot 235 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Kooperation —

Kooperativa förbundets tjugofemte kongress.[1] Kooperativa förbundets tjugofemte kongress avhölls den 25, 26 och 27 juni i Stockholm. Kongressen godkände förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser, beviljade ansvarsfrihet och fördelade överskottet i enlighet med förvaltningsrådets och styrelsens förslag. Dessutom hade kongressen bl. a. att behandla trenne viktigare förslag, nämligen rörande organisationen av föreningarnas bageri- och charkuteriföretag, ny valordning för förvaltningsrådet samt enhetlig organisation av det kooperativa försäkringsväsendet.

I den förstnämnda frågan, vilken förberetts av en av förbundets förvaltningsråd och styrelse tillsatt kommitté, uttalade sig kongressen i enlighet med det av kommittén utarbetade betänkandet[2] för att spisbrödsfabrikationen bör handhavas av kooperativa förbundet, som vid lämplig tidpunkt bör övertaga de spisbrödsfabriker, som nu drivas av enskilda föreningar. Vidare beslöts att tillsätta två kooperativa förbundets specialrevisorer (konsulenter), en för mjukbröds- och en för charkuteritillverkning.

Genom den nya valordning för förvaltningsrådet, som antogs av kongressen och som skall gälla intill 1926, ökas rådets medlemsantal från 15 till 18 med bibehållande av den nuvarande indelningen i 13 distrikt. Försäkringsföreningarnas representation i rådet bortfaller, varemot fyra distrikt erhålla ytterligare en representant. För att giva förvaltningsrådet ett större tillskott av lekmannaelement innehåller valordningen en bestämmelse om att inom de distrikt, som utse två ledamöter i rådet, icke mer än en får vara anställd i något till kooperativa förbundet anslutet företag.

Kongressens beslut med avseende på omorganisationen av försäkringsföreningarna innebär följande. Ömsesidiga brandförsäkringsföreningen Samarbete övertager ömsesidiga försäkringsföreningen Garantis rörelse och utvidgar sin verksamhet att omfatta även garanti-, automobil-, glas-, skadestånds- och olycksfallsförsäkring. Styrelserna i såväl Samarbete som Sveriges praktiska livförsäkringsanstalt Folket utses av kooperativa förbundets förvaltningsråd och bestå av de anställda *cheferna*. *Försäkringsanstalternas* årsstämmor utgöras av *ombud*, utsedda av kooperativa förbundets kongress, vilka ombud skola vara delägare i respektive försäkringsföretag.

— Socialhygien —

Tuberkulosdödligheten i Sverige 1911—1922. I samband med den omläggning av den officiella statistikens serieindelning m. m., som genomfördes från och med år 1911, undergick bl. a. statistiken över dödsorsakerna en genomgripande utvidgning. Tidigare hade en någorlunda fullständig statistik på detta område förefunnits endast för städerna, där det ålegat vederbörande stads- eller distriktsläkare att vid dödsfall avgiva intyg om dödsorsak. Beträffande landsorten ha dylika uppgifter däremot i allmänhet endast kunnat erhållas i fråga om dödsfall, som föranletts av farsoter eller våldsamma orsaker, varom prästerskapet haft att i dödböckerna göra an-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 446.

[2] Några riktlinjer för utvecklingen inom svensk kooperation. Kommittébetänkande till kooperativa förbundets tjugofemte kongress. Stockholm 1924.

teckning.[1] Sedan 1911 gäller däremot, att det i fråga om varje dödsfall skall åligga prästerskapet att i död- och begravningsboken verkställa anteckning om dödsorsaken, i överensstämmelse med företett läkarbevis eller eljest i enlighet med vad om dödsfallet kan inhämtas. Utdrag härav skall därefter för varje halvår (1911—1920 månadsvis) tillställas vederbörande provinsialläkare, som efter granskning av de gjorda anteckningarna har att i enlighet med fastställd nomenklatur angiva den sannolika dödsorsaken för sådana fall, varom icke läkarbevis företetts. På grund av dessa uppgifter, som vidare översändas till statistiska centralbyrån för bearbetning, är det numera möjligt att erhålla en i stort sett fullständig statistik för samtliga dödsfall inom riket.

Ehuru dödsfallsuppgifterna sålunda insändas med relativt korta mellanrum — något som befunnits nödvändigt för att sätta läkarna i stånd att i tvistiga fall verkställa efterundersökningar — har det icke kunnat undvikas, att publiceringen av denna statistik dragit tämligen långt ut på tiden enär de för befolkningsstatistiken tillgängliga arbetskrafterna i första hand måste tagas i anspråk för arbetsuppgifter, som kräva snabbare bearbetning, såsom redogörelserna för rikets folkmängd och utvandringen. Den senaste publikationen i denna serie, som utkom i slutet av 1923, avser sålunda dödsorsakerna under år 1918. För att åtminstone i fråga om den betydelsefullaste folksjukdomen, tuberkulosen, erhålla snabbare uppgifter, har emellertid nationalföreningen mot tuberkulos tid efter annan föranstaltat utgivandet av särskilda översikter över dödligheten i denna sjukdom. Hittills föreligga tre sådana specialpublikationer, utarbetade av byråchefen i statistiska centralbyrån E. Arosenius och avseende fyraårsperioderna 1911—14, 1915—18 samt 1919—22.

Av dessa undersökningar hava framgått följande totalsiffror för hela riket:

År	Dödlighet, ‰ av folkmängden			Tuberkulosdödlighet, ‰ av folkmängden			Avlidna i tuberkulos, i % av samtl. avlidna		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
1911	13·91	13·45	**13·80**	1·76	2·30	**1·91**	12·6	17·6	**13·9**
1912	14·39	13·63	**14·19**	1·79	2·45	**1·95**	12·4	17·9	**13·8**
1913	13·88	13·00	**13·65**	1·68	2·32	**1·85**	12·1	17·9	**13·6**
1914	13·95	13·52	**13·84**	1·77	2·38	**1·93**	12·7	17·6	**14·0**
1915	15·16	13·37	**14·67**	1·88	2·43	**2·03**	12·4	18·2	**13·8**
1916	13·92	12·64	**13·56**	1·92	2·32	**2·03**	13·8	18·3	**15·0**
1917	13·82	12·30	**13·39**	1·84	2·27	**1·96**	13·1	18·4	**14·6**
1918	18·38	16·85	**17·94**	1·63	2·08	**1·76**	8·8	12·2	**9·8**
1919 (preliminära siffror)	14·88	13·39	**14·45**	1·50	2·00	**1·64**	10·1	14·9	**11·4**
1920 » »	13·75	12·23	**13·30**	1·53	1·83	**1·62**	11·1	14·9	**12·1**
1921 » »	12·83	11·34	**12·39**	1·48	1·66	**1·54**	11·6	14·7	**12·4**
1922 » »	13·24	11·73	**12·78**	1·43	1·65	**1·49**	10·8	14·1	**11·7**

Av tabellen framgår, att tuberkulosdödligheten, uttryckt i promille av hela folkmängden, allt sedan 1917 befunnit sig i en oavbruten tillbakagång. I förhållande till samtliga dödsfall visade tuberkulosfallen en särskilt påfallande nedgång under 1918 — och delvis även under 1919 — vilket har sin naturliga förklaring i den av spanska sjukan vållade ökade dödligheten under dessa år. Med den allmänna sänkning av dödlighetssiffrorna, som inträdde under 1920 och 1921, ökades i någon mån tuberkulosens andel av samtliga dödsfall, men för 1922 sjönk procenten åter till i det närmaste samma siffra som 1919.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Förenta staterna år 1923. Enligt den av Förenta staternas arbetsstatistiska byrå utarbetade statistiken har antalet arbetsinställelser under 1923 varit något större

[1] För en tidigare period, från 1751 till 1830, ålåg det prästerskapet att även för landsbygden avgiva fullständiga uppgifter om dödsorsakerna, men inskränktes denna uppgiftsskyldighet på angivet sätt fr. o. m. år 1831, enär prästerskapet fann denna skyldighet betungande och de utan medicinsk sakkunskap avgivna uppgifterna ansågos alltför otillförlitliga.

än närmast föregående år men avsevärt lägre än under övriga år sedan 1916. Antalet av arbetsinställelserna berörda arbetare var däremot ej ens hälften av 1922 års antal, i det antalet arbetare i medeltal per arbetskonflikt nedgick från 1 865 år 1922 till 666 år 1923. Siffrorna för åren 1916—1923 äro som följer:

År:	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Antal arbetsinställelser . .	3 789	4 450	3 353	3 577	3 299	2 382	1 080	1 491
Därav med känt arbetarantal	2 667	2 325	2 151	2 612	2 114	1 782	862	1 117
Antal arbetare (1 000-tal) .	1 600	1 227	1 240	4 155	1 441	1 098	1 608	744

Den mest betydande konflikten med hänsyn till arbetarantalet var kolstrejken under september månad, som omfattade 155 000 gruvarbetare. Överenskommelse träffades i denna konflikt efter sex veckor på basis av en kompromiss, varigenom gruvarbetarna tillerkändes 10 % löneförhöjning. Andra större strejker förekommo i beklädnadsindustrien och efter den stora kolstrejken återigen vid kolgruvorna. En fördelning av konflikterna efter månader visar, att de flesta arbetsinställelserna började i april och maj (resp. 205 och 238). I fråga om lokaliseringen må nämnas, att över hälften av samtliga konflikter inträffade i staterna New York, Pennsylvanien och Massachusetts i nu nämnd ordning.

Vid 1 213 arbetsinställelser voro arbetarna anslutna till fackförening och endast i 77 fall icke anslutna till någon dylik; i 18 fall skedde organisering efter konflikten och i 154 fall saknas uppgifter i detta avseende. Härtill komma 29 konflikter, som omfattade såväl organiserade som icke organiserade arbetare.

Bland konfliktorsakerna var begäran om löneökning den allmännast förekommande, i 436 fall; framställning om lönesänkning uppgives däremot som huvudorsak endast vid 43 arbetsinställelser. Föregående år voro motsvarande siffror resp. 151 och 258. Av övriga viktigare orsaker under 1923 kunna nämnas tolkning av avtal (109), erkännande av fackförening (91), avskedande av arbetare (71) och allmänna villkor (70).

De flesta konflikterna uppvisa följande industrigrenar: beklädnadsindustrien 357, byggnadsverksamheten 206, gruvorna 157, textilindustrien 133 och metallindustrien 106. Även föregående år inträffade de flesta arbetsinställelserna i beklädnadsindustrien, då närmast följd av textilindustrien och byggnadsverksamheten.

Beträffande resultatet av arbetsinställelserna, avslutade under åren 1916—1923, föreligga följande uppgifter:

År:	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Arbetsgivarnas villkor	748	395	465	680	650	701	242	356
Arbetarnas fordringar	749	631	627	583	397	256	237	364
Kompromiss	777	720	691	797	448	291	104	167
Tvisten hänskjuten till skiljedom .	73	137	204	50	61	80	16	46
Okänt resultat	101	191	211	57	204	198	112	159
Summa	**2 448**	**2 074**	**2 198**	**2 167**	**1 760**	**1 526**	**711**	**1 092**

Tablån omfattar, som en jämförelse med de ovan meddelade totalsiffrorna ger vid handen, icke alla i statistiken ingående arbetsinställelser. Till de konflikter, vilkas resultat i tablån betecknats såsom okänt, är nämligen ytterligare att lägga ett avsevärt antal fall, rörande vilka det icke ens kunnat utrönas, när eller huruvida någon uppgörelse överhuvud taget kommit till stånd.

(Monthly Labor Review.)

Arbetsinställelser i Tyskland år 1923. Den nu utkomna tyska strejkstatistiken för 1923 har för första gången utarbetats på grundval av uppgifter, lämnade genom arbetsförmedlingsanstalterna. Intill nämnda år ombesörjdes rapporteringen av polismyndigheterna. Omläggningen vållade helt naturligt åtskilliga svårigheter, men då polisen under de första månaderna 1923 rätt allmänt fortsatte att insända uppgifter, hava luckorna i arbetsförmedlingens första strejkrapporter någorlunda kunnat fyllas. För hela året saknas däremot uppgifter från de av ruhrockupationen berörda områdena.

Liksom föregående år göres skillnad mellan arbetsinställelser av facklig natur, vilka uppdelas i strejker och lockouter, och sådana av politisk natur. Antalet konflikter av alla dessa slag under tiden 1918—1923 framgår av följande översikt:

År	Antal arbetsinställelser	Antal berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar (beräknad siffra)	Vidstående tal efter frånräkn. av Rhenlandet o. Westfalen
1918	773	1 304 248	5 219 290	-
1919	4 970	4 706 269	48 067 180	38 922 479
1920	8 800	8 323 977	54 260 942	43 753 892
1921	5 223	2 042 372	30 067 894	25 680 582
1922	5 361	2 321 597	29 240 740	25 755 163
1923	2 209	2 097 922	15 171 773	13 794 847

I jämförelse med föregående år uppvisar således redogörelseåret som synes en betydlig minskning både i fråga om konflikternas antal och omfattning, vilket tillskrives den under året rådande starka depressionen inom näringslivet. Nedgången av antalet konflikter är emellertid huvudsakligen en följd av statistikens omläggning, i det en arbetsstrid, omfattande flera orter, numera konsekvent kunnat behandlas såsom en konflikt.

En närmare fördelning av arbetsinställelserna efter art och näringsgrenar lämnas i nedanstående tablå:

Fackliga konflikter	Arbetsinställelser	Därav berörda arbetare
Jordbruk o. trädgårdsskötsel	88	139 305
Gruvdrift	150	315 805
Jord- och stenindustri	251	65 667
Metallindustri	438	493 183
Kemisk-teknisk industri	69	25 158
Textilindustri	118	99 521
Pappersindustri	36	28 826
Läderindustri	42	4 727
Träindustri	275	73 667
Livsmedelsindustri	104	28 771
Beklädnadsindustri	44	14 000
Byggnadsverksamhet	266	98 861
Grafisk industri	48	819
Handel	72	62 544
Samfärdsel	84	47 105
Restaurangrörelse	4	639
Teaterverksamhet m. m.	35	2 156
Olika yrken	48	232 632
Summa	**2 162**	**1 779 386**
Därav tjänstemannastrejker	42	47 502
Politiska strejker	**47**	**318 536**
Tillsammans	**2 209**	**2 097 922**
Därav: strejker	2 035	1 977 169
lockouter	174	120 753

Med hänsyn till antalet förlorade arbetsdagar voro strejkerna inom bergsbruket de mest betydande samt därnäst de inom metallindustrien, byggnadsverksamheten och träindustrien.

Den genomsnittliga varaktigheten av arbetsinställelserna, som år 1922 uppgick till 14·58 förlorade arbetsdagar per deltagande arbetare, nedgick under 1923 till endast 7·4 arbetsdagar. Karakteristiskt för de sista årens konflikter i jämförelse med tiden före kriget synes vara, att arbetsinställelserna varit betydligt kortare men däremot antalet förlorade arbetsdagar per år mer än dubbelt så stort.

Den nya strejkstatistiken uppdelar i motsats till den gamla de strejkande i män och kvinnor. Därvid visar det sig, att medan av samtliga arbetare 88·1 % voro män och 11·9 % kvinnor, de av arbetsinställelserna berörda utgjordes till 88·3 % av män och till 11·7 % av kvinnor. Strejkfrekvensen bland manliga och kvinnliga arbetare var således praktiskt taget densamma.

En översikt av de såsom politiska strejker betecknade arbetsinställelserna lämnas i följande sammanställning:

År	Antal av politiska strejker berörda företag	Antal av politiska strejker berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar (1 000-tal)	År	Antal av politiska strejker berörda företag	Antal av politiska strejker berörda arbetare	Antal förlorade arbetsdagar (1 000-tal)
1918	6 302	925 120	3 766	1921	2 768	502 021	3 752
1919	12 871	2 562 664	12 935	1922	4 824	352 334	346
1920	149 535	6 762 242	36 504	1923	3 506	318 536	1 032

Under redogörelseåret gick således de politiska strejkernas antal något tillbaka, medan däremot de förlorade arbetsdagarnas antal var nära tre gånger så stort som 1922, men ändock betydligt lägre än de föregående åren. (Reichsarbeitsblatt.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1924. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1924 till 914 personer, varav 766 män och 148 kvinnor. Sammanlagt 512 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 349 i Kristiania och Trondhjem samt 53 i Köpenhamn.

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndighet i förenämnda städer, utgjorde:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen etc.	Köpenhamn	Summa
April	28	49	7	136	21	84	—	29	**354**
Maj	17	40	2	161	27	120	—	15	**382**
Juni	9	11	3	49	5	92	—	9	**178**
2 kv. 1924 . .	**54**	**100**	**12**	**346**	**53**	**296**	—	**53**	**914**
2 » 1923 . .	651	1 422	177	5 189	72	890	11	24	**8 436**

Vid jämförelse med andra kvartalet 1923 företer sålunda emigrationen under innevarande år en väsentlig *minskning*, beroende *naturligtvis i främsta rummet* på de *i Förenta staterna* gällande invandringsrestriktionerna.

Emigrationen under andra kvartalet 1924 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1924	2:a kv. 1923		Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1924	2:a kv. 1923
Stockholms stad .	17	4	—	21	215	Skaraborgs län .	6	—	2	8	179
» län .	3	—	—	3	109	Värmlands » .	35	29	1	65	916
Uppsala » .	7	4	—	11	47	Örebro » .	6	1	—	7	349
Södermanlands » .	1	—	1	2	40	Västmanlands » .	18	—	3	21	181
Östergötlands » .	7	2	6	15	180	Kopparbergs » .	57	9	—	66	635
Jönköpings » .	8	—	1	9	365	Gävleborgs » .	13	21	1	35	349
Kronobergs » .	24	2	—	26	340	Västernorrlands » .	9	46	—	55	696
Kalmar » .	57	—	2	59	553	Jämtlands » .	7	98	—	105	371
Gotlands » .	9	—	—	9	35	Västerbottens » .	12	58	—	70	209
Blekinge » .	26	1	9	36	400	Norrbottens » .	48	65	—	113	491
Kristianstads » .	34	5	13	52	248	Ej angivet » .	—	—	5	5	—
Malmöhus » .	30	—	5	35	272	Hela riket	**512**	**349**	**53**	**914**	**8436**
Hallands » .	15	—	1	16	367						
Göteb. o. Bohus » .	36	3	3	42	396	Från annat land . .	1	—	—	1	7
Älvsborgs » .	27	1	—	28	493						

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

Ålder	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	42	5·5	31	20·9	73	8·0
15—20 »	88	11·5	14	9·5	102	11·1
20—30 »	415	54·1	59	39·9	474	51·9
30—40 »	147	19·2	33	22·3	180	19·7
40—50 »	51	6·7	8	5·4	59	6·5
50 år och däröver	23	3·0	3	2·0	26	2·8
Summa	**766**	**100·0**	**148**	**100·0**	**914**	**100·0**

Av utvandrarna voro 16 % kvinnor, mot 20 % under andra kvartalet 1923 och 25 % under hela nämnda år.

Den svenska invandringen till Kanada jan. 1923—mars 1924. Ur den inom Department of Immigration and Colonization förda fortlöpande statistiken över antalet invandrare i Kanada, vilken kvartalsvis publiceras i The Labour Gazette, hava följande sammanställningar gjorts beträffande den svenska invandringen till detta land.

Antal svenska invandrare till Kanada tiden 1/1 1923—31/3 1924.

År och kvartal	Antal personer sysselsatta									Hela antalet svenska invandrare			
	i jordbruk				såsom tjänare (kvinnl.)	i andra yrken				Män	Kvinnor	Barn	Summa
	Män	Kvinnor	Barn	Tillhopa		Män	Kvinnor	Barn	Tillhopa				
1923 1 kv. .	292	9	14	315	16	14	5	6	25	306	30	20	**356**
2 kv. .	785	25	31	841	35	94	13	19	126	879	73	50	**1 002**
3 kv. .	646	34	39	719	64	196	38	51	285	842	136	90	**1 068**
4 kv. .	461	22	23	506	57	238	36	32	306	699	115	55	**869**
1924 1 kv. .	322	8	3	333	25	203	17	19	239	525	50	22	**597**

Den svenska invandringen till Kanada har sålunda varit störst under sommarkvartalen 1923 för att sedan avtaga i omfattning under nämnda års sista kvartal och det första kvartalet 1924. Man torde emellertid härav icke vara berättigad draga den slutsatsen, att den svenska utvandringen till Kanada är stadd i avtagande, utan torde i de påpekade fluktuationerna återspeglas den kanadensiska arbetsmarknadens stora behov av arbetskraft för jordbruket under sommarmånaderna och de minskade arbetstillfällena under vintern. Att den svenska emigrationen till Kanada tvärt om är stadd i ökning i jämförelse med föregående år synes framgå därav, att Department of Immigration and Colonization angiver antalet invandrare av svensk nationalitet under april månad 1924 till 452. Denna höga siffra torde dock böra ses mot bakgrunden av det förhållandet, att kvoten för den svenska invandringen till Förenta staterna vid samma tidpunkt fylldes.

I nedanstående tabell lämnas en sammanställning över de svenska invandrarnas destinationsorter:

År och kvartal	Nova Scotia	New Brunswick	Prince Edward Island	Quebec	Ontario	Manitoba	Saskatchewan	Alberta	British Columbia	Yukon Terr.	Tillhopa
1923 1 kv. .	3	3	—	16	103	63	52	37	79	—	**356**
2 kv. .	6	3	—	104	249	226	108	59	247	—	**1 002**
3 kv. .	—	—	—	124	267	212	127	79	259	—	**1 068**
4 kv. .	3	5	—	147	206	145	64	67	232	—	**869**
1924 1 kv. .	17	7	—	104	161	76	48	55	129	—	**597**

Ut- och invandring år 1923. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik hava under 1923 utvandrat 29 238 och invandrat 5 827 personer (emot resp. 11 797 och 6 303 personer år 1922), motsvarande resp. 4·88 (1·98) och 0·97 (1·06) per 1 000 invånare. Utvandringen har således svällt ut betydligt under 1923, medan invandringen samtidigt varit mindre än föregående år. Nettoutvandringen var följaktligen vida större än vanligt, den största som förekommit efter år 1913.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm rotemännen), samt de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 97) efter uppgifter från länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter:

	Män	Kvinnor	Summa
Antal utvandrare enligt prästerskapet	19 341	7 218	**26 559**
» » » länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter	18 829	6 453	**25 282**
Överskott enligt prästerskapets redovisning	512	765	**1 277**

Tablån utvisar ett högre antal emigranter till länder utom Europa enligt prästerskapets uppgifter än enligt länsstyrelsernas och de norska och danska myndigheternas. Till detta överskott, som år 1923 uppgick till föga mer än 5 %, hava större eller mindre bidrag lämnats av alla län utom Uppsala, Västmanlands och de norrländska. Som sannolika orsaker till överskottet kunna följande förhållanden anföras. Dels synes det troligt, att en del personer, vilka uttagit flyttningsbetyg till utlandet och således i prästerskapets uppgifter blivit räknade såsom emigranter, sedermera av någon anledning inställt resan, utan att dock rättelse skett i nyssnämnda uppgifter; dels hava vissa personer utvandrat utan flyttningsbetyg och utvandringskontrakt med användande av vanlig passagerarbiljett, men sedermera fått sig betygen tillsända från hemorten och därigenom kommit med endast i prästerskapets redovisning, dock måhända för ett senare år än det verkliga utvandringsåret.

I fråga om ut- och invandringens relativa storlek under 1923 inom de särskilda länen må nämnas, att utvandringen i samtliga län, ävensom i Stockholms stad, överstigit medeltalet för de tio föregående åren. Förhållandevis är skillnaden mot tioårsmediet störst i Kopparbergs, Västmanlands, Norrbottens, Örebro, Jämtlands och Västernorrlands län i nu nämnd ordning, medan Värmlands, Kopparbergs, Norrbottens, Kalmar, Hallands, Blekinge och Jämtlands län visa de i och för sig högsta utvandringstalen. Den norrländska utvandringen, som under åren efter världskrigets utbrott varit utpräglat låg, även i förhållande till hela rikets, har nu åter stigit, så att Norrlands bidrag till utvandringen år 1923 utgjorde i det närmaste 21 %, medan Norrlands andel av hela Sveriges folkmängd blott uppgick till 17·6 %. Invandringen har i alla län, utom Göteborgs och Bohus, understigit den genomsnittliga för föregående årtiondet.

De emigrerades och immigrerades fördelning efter levnadsyrken belyses av följande relativa tal:

Åren	Utvandrarna, %						Invandrarna, %				
	Jordbruk m.m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Tjänare	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt	Jordbruk m.m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Handel och sjöfart	Övriga och okänt
Årl. 1913—1922 .	29·16	32·65	8·48	12·70	7·88	9·13	24·49	32·18	9·18	10·67	23·48
År 1919	22·91	31·93	4·20	18·71	9·94	12·31	23·67	33·15	5·20	12·25	25·73
1920	26·42	29·67	8·07	15·08	9·19	11·57	19·71	34·21	9·81	10·26	26·01
1921	23·21	29·25	8·46	14·28	10·69	14·11	22·51	27·75	9·85	7·73	32·16
1922	30·78	31·14	8·84	10·82	8·77	9·65	22·70	26·54	11·28	10·65	28·83
1923	32·36	38·42	7·37	5·93	7·69	8·23	19·96	29·78	7·45	12·77	30·04

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1923 kan framhållas, att industrigruppen detta år upptager ännu större andel av emigrationen än vanligt. Emellertid hava även de utvandrade jordbruksarbetarna varit talrika. Däremot är gruppen tjänare proportionsvis liten, emedan kvinnornas andel i utvandringen under redovisningsåret var mycket låg.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

43. Vid ett sågverk hade en arbetare gått ned i transmissionsvåningen utan att meddela någon annan därom antagligen i avsikt att pålägga remmen för timmeruppfordringen, varvid han fastnat i en närbelägen axelledning och slungats runt av densamma samt därvid blivit ihjälslagen. Arbetskamraterna funno mannen liggande död med stympad kropp. Kläderna voro delvis avslitna och sutto hårt omvirade kring axeln, varför olyckan sannolikt tillgått så, att mannens kläder fattats av en från axeln utskjutande krysskil.

På grund av det i denna våning begränsade utrymmet voro arbetarna vid ifrågavarande såg strängt förbjudna att vistas därstädes, medan maskineriet var i gång. Till maskinisten finnas även särskilda ringledningar från såväl nedre som övre våningarna för att tillkännagiva, att driften av en eller annan anledning måste avbrytas, såsom t. ex. vid av- eller påläggande av en rem. Då den dödade underlåtit att använda sig därav, påvisas härigenom den synnerligen stora faran av att icke iakttaga föreskrivna försiktighetsåtgärder.

44. En bageriarbetare höll på med att upptaga deg ur en ältningsmaskin och var nära nog färdig härmed; endast någon obetydlighet fanns kvar, häftad vid ältgaffeln. Troligtvis har han utan att stanna maskinen försökt borttaga även denna sista rest och har då råkat bliva indragen i den roterande gaffeln. Han har tydligen böjt sig ned mot gaffeln och kommit med överkroppen in under denna och blivit klämd mellan densamma och mittpelaren i den s. k. grytan. Nacken blev härvid bruten, och döden torde hava varit ögonblicklig.

Degältningsmaskinen är av vanlig konstruktion. Gaffelns rotationshastighet är 30 varv/min och grytans c:a 3 varv/min., vilket är normalt. Omkring grytans övre kant finnes ett 225 mm. högt plåtskydd, vars ena hälft kan fällas upp över den andra hälften. Detta skydd har till uppgift att förhindra stänk från massan vid ältningens början. Efter hand som ältningen framskrider, undersökes degen genom att man tager i den med händerna, varvid plåtskyddet är uppfällt. När degen anses färdig, tages den upp med händerna, likaledes vid uppfällt plåtskydd. Dessa arbeten utföras under maskinens gång och torde icke få anses medföra någon risk med hänsyn till grytans mycket långsamma rörelse. Grytans överkant ligger 800 mm. över golvet och plåtskyddets överkant 1 025 mm.

Någon liknande olycka har veterligen icke förut hänt i dylika degältningsmaskiner, och torde fallet få tillskrivas den förolyckades egen oförsiktighet.

45. Vid reparationsarbete å underredet till en järnvägsbro över ett vattendrag råkade en banvakt B. komma ut på svag is, som brast, varvid B. genast fördes under isen av den starka strömmen i vattendraget och drunknade. Räddning var omöjlig. Enär B., som tjänstgjort på platsen i 24 år, förut utfört liknande arbete och var synnerligen väl förtrogen med vatten- och isförhållandena därstädes, måste ren olyckshändelse anses föreligga.

46. I ett tegelbruks tredje våning finnes ett uppfordringsverk för vagnar från lertaget till den i samma våning belägna förältaren. Uppfordringsverket är icke försett med driv- och nollskiva, utan manövreras uppfordringen medelst friktionshjul. Drivaxeln, vilken räcker c:a 1 meter

utanför verket och har en hastighet av 80 varv/min., var vid olyckstillfället helt oskyddad. Under axeln finnes en fyrkantig öppning, omkring 50 × 50 cm., vilken begagnas för att se, om den i andra våningen framkommande leran har den rätta fastheten.

En 15-årig arbetare E. hade till uppgift att i undre våningen skyffla aska i skoporna till askelevatorn. Dessutom skulle han, då vanligt tegel tillverkades, vartill åtgick mera lera än till annat tegel, hjälpa sin farfader vid förältaren med att manövrera uppfordringsverket. Vid ett tillfälle tillverkades håltegel, varför E. icke hade något arbete att utföra vid uppfordringsverket. Av någon anledning hade han begivit sig upp till farfadern och, möjligen för att iakttaga lersträngen, gått fram till golvöppningen och därvid kommit för nära axeln, så att kläderna fastnat och han dragits med runt samt blivit ihjälslagen.

Med anledning av olycksfallet har lämnats anvisning om axelledningens inskyddande samt om användandet av en enkel signalanordning från de flesta maskinerna till maskinrummet.

47. Under arbete att flotta is och timmer ur en damm föll en arbetare i densamma och kom med nedre delen av ryggen i kläm mellan några stockar och ett stort isstycke. Han upptogs omedelbart, varvid underlivet befanns vara blodigt och intryckt. Läkaren konstaterade inre blödningar, och mannen avled efter en kort stund.

48. En person skulle för ett arbetes utförande kliva över en plankgång, som låg omkring en halv meter över marken. Han steg för den skull på en närbelägen låda, halkade och slog magen mot plankgångens kant, så att bukspottkörteln brast. Han måste genast avbryta arbetet och fördes till sjukstugan, där han avled senare på dagen.

49. Vid ett sågverk användes för transport av timmer från vältorna till sågen en ändlös kätting, i vilken de med kättingar hopsnarade timmerlassen fastkrokas. Det mesta av timret var redan slutsågat, så att endast ett par av vältorna återstodo. En arbetare S. hade till uppgift att hämta tillbaka snarkättingarna från sågverket till vältorna. Vid olyckstillfället var han på väg från vältorna till sågen och gick därvid på c:a 4 meters avstånd från transportkättingen. Strax bakom honom var ett knippe om 6 timmerstockar under framsläpning mot sågverket. En av stockarna råkade med sin främre ända köra fast emot en i marken fastfrusen stock, vilken utgjort underlag för de redan förbrukade timmervältorna. Då stockändan fastnade, vreds stocken runt. Stockändan träffade därvid S. i bakhuvudet, så att han kastades till marken och omedelbart förlorade medvetandet. Av närvarande personer fördes han till närmaste bostad, men avled efter c:a 45 minuter utav de erhållna skadorna. Den avlidne hade varit kättingdragare i många år och var därför icke obekant med faran av att stockarna kunna tippa runt, men troligen hade han bedömt avståndet från kättingen fel. Även var stocken, som slog runt, längre än vanligt (c:a 7·5 meter), och kan detta hava bidragit till olycksfallet.

50. En sågmästare C. tjänstgjorde som sågare vid s. k. tullsågning, varvid som försågare biträdde den person, för vars räkning sågningen utfördes.

En bräda av 1¼″ tjocklek hade just sågats igenom från stocken, då den av någon anledning fattades av sågklingan och kastades tillbaka mot C., som vände ryggen mot klingan och fick ett krossår i bakhuvudet, med påföljd att han genast avled.

Vid inspektion av sågen befanns, att densamma var försedd med alla vanligen förekommande skyddsanordningar i gott utförande. Klingan hade genomskurit plankan i sned riktning från ena hörnet, så att den delades i två delar.

Det fel, som begicks, var tydligen, att försågaren icke fanns tillhands att hålla kvar plankan på sågbänken i det ögonblick, klingan skar igenom stocken, utan plankan halkade med sin främre ända av sågbordet, varvid bakändan svängdes upp mot klingan.

51. En arbetare P. hade utan order gått ned i undre våningen av en såg för att tillse en spånledning, som kommit i olag. För att komma till platsen måste han passera under och över breda remmar och en lågt belägen transmissionsaxel. P. fastnade med kläderna i denna axel och medföljde i rotationen, varvid han blev så söndersargad, att han dagen efter avled.

Undervåningen är låg och så belamrad med transmissioner av olika slag, att ingen person med eftertanke borde ens falla på den idén att passera, medan maskineriet är i gång.

Yrkesinspektören har nu föreskrivit, att nedgången till undervåningen skall hållas låst och nyckeln förvaras av person i ansvarig ställning, varjämte i sågen skall uppsättas anslag, innehållande förbud att av- eller pålägga remmar eller verkställa smörjning, medan maskineriet är i gång.

52. J. var jämte andra arbetare sysselsatt med rivning av en takkupa å ett 5-vånings stenhus, då ställningen rasade och J. medföljde i fallet.

Ställningen var en dubbelradig spirställning med golvplankorna lagda å en enkel bom, 2″ × 7″, vid varje spirpar, fastspikad med 2 à 3 st. 6″ ekspikar i varje spira. Enligt polisrapporten skulle vid olyckstillfället det rasade ställningsfacket hava varit belastat med 4 man och c:a 3 st. ordinära hästlass tegelstenar, vilken belastning förorsakade, att spikarna i en av bommarna vredos ur sina fästen i spirorna. J. blev svårt skadad i huvudet och på händerna men torde icke få framtida men därav. Ställningen försågs sedan med dubbla bommar vid varje spirpar.

Ställningen har uppförts för byggmästarens räkning av en särskild ställningsbyggare, som säger sig ha fått besked om att ställningen icke skulle belastas med nedrivet material. Enligt byggmästarens uppgift hava även arbetarna fått order om att undan för undan bortskaffa nedrivet material genom en befintlig trätrumma.

Vid tiden för olyckan försiggick arbetet på ackord, och nödig försiktighet har tydligen ej iakttagits av arbetarna själva. På grund härav och med erfarenhet av omständigheterna vid liknande olycksfall torde kunna ifrågasättas, huruvida arbeten av sådan art som rivningsarbete över huvud taget borde få utföras på ackord.

53. A. var sysselsatt med putsning av en husvägg, varvid användes en provisorisk ställning, utförd på så sätt, att två stegar upprests emot väggen och på vardera stegen lagts en bom, vars fria ända intill väggen upphängts i lina. Mellan bommarna hade lagts plankor, på vilka arbetarna stodo.

Genom att, då ställningen ändrades, bommen upprepade gånger fastgjorts på samma ställe i linan, hade linan blivit så nött, att den slutligen icke tålde belastningen på ställningen utan brast sönder, med påföljd att A. föll till marken från tredje våningens höjd och skadade sig så svårt, att han omedelbart avled.

En annan person, som vid tillfället även befann sig på ställningen, lyckades hålla sig fast på en stupränna och blev därigenom räddad.

Orsaken till olyckan var, att den nötta delen av linan användes att hänga bommarna uti. Efter olycksfallet avkapades linan ett stycke, så att den nötta delen helt avlägsnades.

Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1924.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av kokare o. d.	Ink. protokoll över besiktning av hissar och kranar	Ink. intyg över besiktning av	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.											
Yrkesinspektörerna														
I distriktet	91	6 203	4 004	83	31	83	4		87	918	3	—	—	28
II »	93	3 220	16 668	43	53	107	3		6	1 270	11	—	15	30
III »	112	5 035	35 871	39	40	104	—		20	711	4	—	1	25
IV »	209	5 128	18 875	65	124	121	12		17	584	3	3	2	65
V »	132	1 299	3 454	41	71	105	5		108	1 288	14	1	5	4
VI »	267	2 990	8 735	74	62	153	38		103	1 382	8	2	1	15
VII »	84	3 124	8 581	46	6	84	—		52	1 081	8	1	4	8
VIII »	156	7 326	132 133	71	116	93	—		8	1 549	4	—	—	8
IX »	101	4 451	34 199	57	77	80	—		3	1 243	7	—	2	8
Yrkesinspektrisen	393	8 814	—	160	42	—	—		—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	8	448	1 290	26	15	—	—		—	10	—	—	—	—
Summa	**1 646**	**48 038**	**263 810**	[1] **1 705**	**637**	[2] **930**	[3] **62**		**404**	**10036**	**62**	**7**	**30**	**191**
Underinspektörerna														
I distriktet	286	1 488	2 584	80	18	41	—		—	—	—	—	—	—
II »	299	435	5 298	70	92	95	—		—	—	—	—	—	—
III »	329	632	4 136	66	91	156	—		—	—	—	—	—	—
IV »	219	671	3 638	79	56	181	—		—	—	—	—	—	—
V »	517	728	4 926	145	107	66	—		—	—	—	—	—	—
VI »	625	3 306	3 454	168	45	30	—		—	—	—	—	—	—
VII »	364	681	7 178	96	24	77	—		—	—	—	—	—	—
VIII »	265	829	2 969	79	22	50	—		—	—	—	—	—	—
IX »	57	111	520	35	33	16	—		—	—	—	—	—	—
Summa	[4] **2 961**	[5] **8 881**	[6] **34 703**	**818**	**488**	[7] **712**	—		—	—	—	—	—	—
Skogshärbärgesinspektören	[8] **104**	**762**	—	**27**	**13**	—	—		—	—	—	—	—	—
Bergmästarna														
Norra distriktet	6	2 452	30 002	14	—	—	—		—	70	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	18	1 600	12 044	19	1	—	—		—	94	2	—	—	—
Östra distriktet	17	362	1 559	15	5	—	—		—	48	—	—	—	—
Mellersta distriktet	7	291	3 149	10	—	—	—		—	75	—	—	—	—
Västra »	2	176	966	3	—	—	—		1	265	—	—	—	—
Södra »	19	1 075	1 592	8	2	—	—		—	249	—	—	—	—
Summa	**69**	**5 956**	**49 312**	[9] **69**	**8**	—	—		**1**	**801**	**2**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna														
vid statens järnvägar														
för säkerhetstjänsten	26	550	—	20	11	—	—		—	393	2	—	—	—
» trafiktjänsten														
» rullande materiel	8	—	—	25	8	—	—		—					
vid enskilda järnvägar	235	1 660	—	38	12	—	—		—	239	1	—	—	—
Summa	**269**	**2 210**	—	**83**	**31**	—	—		—	**632**	**3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna			*kilowatt*											
Norra distriktet	63	—	21 985	—	57	—	—		—	5	1	—	—	—
Östra »	9	—	200	—	9	—	—		—	1	—	—	—	—
Västra »	30	—	2 900	—	21	—	—		—	6	2	—	—	—
Södra »	28	—	—	7	28	—	—		—	2	1	—	—	—
Summa	**130**	—	**25 085**	**7**	**115**	—	—		—	[10] **14**	[10] **4**	—	—	—

[1] Härav 440 för inspektörerna och 265 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 229 fall och mindre i 701 fall. — [3] Härav större besiktning i 9 fall och mindre i 53 fall. — [4] Härav 1 280 inom jordbruk, 441 inom hantverk och 1 240 inom annan verksamhet. — [5] Härav 984 inom hantverk och 7 897 inom annan verksamhet. — [6] Härav 16 731 inom jordbruk, 1 508 inom hantverk och 16 464 inom annan verksamhet. — [7] Härav större besiktning i 229 fall och mindre i 483 fall. — [8] Avser antalet inspekterade härbärgen. — [9] Härav 43 för bergmästarna och 26 för gruvingenjörerna. — [10] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under juli månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 103	2 089	1 921	3 423	3 053	2 134	**7 526**	**5 142**	**4 055**
Stockholms län	2 200	1 369	1 203	651	662	410	**2 851**	**2 031**	**1 613**
Uppsala stad och län	418	333	277	123	189	82	**541**	**522**	**359**
Södermanlands län	399	305	163	284	331	164	**683**	**636**	**327**
Östergötlands län	850	436	352	433	380	235	**1 283**	**816**	**587**
Norrköping	418	205	177	141	148	86	**559**	**353**	**263**
Jönköpings län	213	130	96	154	149	89	**367**	**279**	**185**
Kronobergs län	88	38	25	37	64	33	**125**	**102**	**58**
Norra Kalmar län	108	68	55	26	42	23	**134**	**110**	**78**
Södra Kalmar län	431	240	229	109	79	52	**540**	**319**	**281**
Gotlands län	54	72	32	22	46	16	**76**	**118**	**48**
Blekinge län	418	220	198	210	184	122	**628**	**404**	**320**
Kristianstads län	552	517	336	295	429	187	**847**	**946**	**523**
Malmöhus län: Malmö	1 456	431	393	1 166	770	508	**2 622**	**1 201**	**901**
Malmöhus län: Lund	191	68	59	64	37	31	**255**	**105**	**90**
Malmöhus län: Landskrona	200	107	100	28	19	11	**228**	**126**	**111**
Malmöhus län: Hälsingborg	848	442	410	256	236	161	**1 104**	**678**	**571**
Malmöhus län: Ystad	115	76	68	72	65	32	**187**	**141**	**100**
Malmöhus län: Trälleborg	316	282	276	49	31	29	**365**	**313**	**305**
Malmöhus län: Eslöv	184	145	132	31	34	22	**215**	**179**	**154**
Malmöhus län: Skurup	35	39	33	20	20	16	**55**	**59**	**49**
Malmöhus län: Hvellinge	68	39	33	4	5	1	**72**	**44**	**34**
Hallands län	221	167	111	94	118	54	**315**	**285**	**165**
Göteborgs och Bohus län	192	126	94	114	130	57	**306**	**256**	**151**
Göteborg	3 295	1 758	1 618	1 100	885	594	**4 395**	**2 643**	**2 212**
Älvsborgs län	207	104	62	95	150	59	**302**	**254**	**121**
Skaraborgs län	285	331	195	294	462	219	**579**	**793**	**414**
Värmlands län	140	194	97	130	192	106	**270**	**386**	**203**
Örebro län	327	328	249	206	295	180	**533**	**623**	**429**
Västmanlands län	415	286	205	245	230	153	**660**	**516**	**358**
Kopparbergs län	225	128	97	167	197	116	**392**	**325**	**213**
Gävle stad och län	441	198	196	156	168	106	**597**	**366**	**302**
Västernorrlands län	500	240	237	65	62	40	**565**	**302**	**277**
Jämtlands län	152	84	80	119	149	101	**271**	**233**	**181**
Västerbottens län	245	124	116	123	139	113	**368**	**263**	**229**
Norrbottens län	206	133	122	94	100	66	**300**	**233**	**188**
Tillsammans juli 1924	**20 516**	**11 852**	**10 047**	**10 600**	**10 250**	**6 408**	**31 116**	**22 102**	**16 455**
» juni 1924	*19 387*	*11 564*	*9 746*	*10 538*	*11 105*	*7 112*	*29 925*	*22 669*	*16 858*
» juli 1923	20 915	11 869	10 403	8 769	9 196	5 515	29 684	21 065	15 918
» » 1922	32 620	12 401	11 485	8 756	7 998	4 910	41 376	20 399	16 395
» » 1921	40 822	10 560	9 474	9 515	8 736	4 842	50 337	19 296	14 316

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juli 1924	juni 1924	juli 1923	juli 1924	juni 1924	juli 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 488	3 863	4 440	3 287	87	78	100	74	71	77
Industri och hantverk	4 861	5 395	2 180	1 797	247	289	288	82	84	80
Sjöfart och fiske	4 394	4 530	2 329	2 181	195	187	222	94	93	97
Handel och samfärdsel	2 157	2 331	1 184	1 119	197	181	232	95	96	93
Husligt arbete	4	4	1	1	.	.	—	.	.	—
Annat arbete	3 843	4 393	1 718	1 662	256	234	137	97	98	97
Summa	**18 747**	**20 516**	**11 852**	**10 047**	**173**	**168**	**176**	**85**	**84**	**88**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	372	385	970	331	40	43	42	34	42	32
Industri och hantverk	551	585	346	265	169	132	124	77	57	67
Sjöfart och fiske	321	331	204	167	162	179	139	82	83	76
Handel och samfärdsel	1 722	1 811	2 041	1 313	89	84	86	64	62	61
Husligt arbete	5 119	6 847	6 687	4 330	102	92	97	65	68	63
Annat arbete	632	641	2	2	.	.	.	.	.	.
Summa	**8 717**	**10 600**	**10 250**	**6 408**	**103**	**95**	**95**	**63**	**64**	**60**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 860	4 248	5 410	3 618	79	71	88	67	65	67
Jordbruk	3 767	4 139	5 368	3 580	77	70	86	67	65	67
Skogshushållning	93	109	42	38	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 412	5 980	2 526	2 062	237	260	264	82	79	78
Gruvdrift och malmförädling . . .	216	222	22	22	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	160	169	215	191	79	84	103	89	76	72
Metall- och maskinindustri . . .	1 632	1 744	362	246	482	708	721	68	67	76
Trävaruindustri	330	347	83	68	.	.	388	.	.	72
Byggnadsverksamhet	1 240	1 369	1 064	870	129	187	147	82	82	77
Läder-, hår- och gummiindustri . .	69	77	7	6	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	111	122	8	7	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	335	357	79	54	.	192	230	.	58	65
Närings- och njutningsmedelsindustri	407	586	436	374	134	124	114	86	85	88
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	96	114	54	52	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	56	58	38	34	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	75	76	6	3	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	685	739	152	135	486	500	563	89	81	88
Sjöfart och fiske	4 715	4 861	2 533	2 348	192	187	216	93	93	96
Handel och samfärdsel	3 879	4 142	3 225	2 432	128	119	135	75	75	72
Kontors-, bank- o. d. personal . .	475	484	108	83	448	489	374	77	88	75
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 025	1 037	260	209	422	346	361	80	78	86
Hotell- och restaurangpersonal . .	978	1 056	1 624	1 022	65	67	67	63	63	60
Transportarbetare	1 197	1 290	943	902	137	119	182	96	94	93
Allmän och litterär verksamhet . .	194	205	247	177	83	63	79	72	59	64
Ej särskilt specificerade	10	10	43	39	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	5 123	6 851	6 688	4 331	102	92	97	65	68	63
Annat arbete	4 475	5 034	1 720	1 664	293	269	149	97	98	97
Summa	**27 464**	**31 116**	**22 102**	**16 455**	**141**	**132**	**141**	**74**	**74**	**76**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 907 platser, varav 1 458 manliga och 449 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 308, 1 926 och 382 samt under nästlidna månad resp. 2 129, 1 675 och 454.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**3 754**	**4 398**	**3 249**	**109**	**42**	**38**	**222**	**22**	**22**	**167**	**213**	**189**	**1 709**	**345**	**230**
1	Stockholms stad	34	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	1	435	131	86
2	Stockholms län	1 112	1 171	1 044	51	15	11	100	—	—	10	23	17	98	17	8
3	Uppsala stad och län	168	253	201	5	—	—	9	—	—	5	7	7	16	4	4
4	Södermanlands län	94	209	84	—	—	—	2	—	—	—	—	—	115	25	14
5	Östergötlands län	249	288	215	1	—	—	5	2	2	3	—	—	131	10	9
6	Norrköping	80	82	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	1	1
7	Jönköpings län	51	58	32	1	—	—	—	—	—	21	18	18	31	5	3
8	Kronobergs län	15	14	9	—	—	—	—	—	—	2	8	5	1	6	1
9	Kalmar län	70	67	46	1	1	1	—	—	—	2	2	2	89	1	1
10	Gotlands län	35	41	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	65	68	52	—	—	—	1	—	—	10	5	5	22	4	3
12	Kristianstads län	324	392	251	—	—	—	—	—	—	32	42	37	28	10	4
13	Malmöhus län: Malmö	54	64	50	—	—	—	—	—	—	2	8	7	142	33	20
14	Hälsingborg	120	99	81	—	—	—	12	—	—	10	—	—	34	7	5
15	Övriga anstalter	347	340	298	—	—	—	—	—	—	3	14	12	87	19	14
16	Hallands län	62	84	40	—	—	—	3	—	—	3	1	1	15	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	50	80	53	—	—	—	—	—	—	8	12	12	8	4	4
18	Göteborgs stad	105	139	121	—	2	2	—	—	—	5	7	7	233	48	40
19	Älvsborgs län	33	64	26	2	1	1	1	—	—	2	3	3	60	9	7
20	Skaraborgs län	141	217	102	—	—	—	—	—	—	29	53	46	9	1	1
21	Värmlands län	47	85	45	—	—	—	4	—	—	4	1	1	6	1	—
22	Örebro län	153	191	127	15	11	11	36	20	20	—	—	—	9	2	—
23	Västmanlands län	187	224	145	1	2	2	36	—	—	—	—	—	48	1	1
24	Kopparbergs län	41	33	29	4	2	2	13	—	—	1	—	—	31	1	1
25	Gävle stad och län	18	17	17	2	1	1	—	—	—	3	8	8	25	1	1
26	Västernorrlands län	7	13	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
27	Jämtlands län	44	59	57	26	7	7	—	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	42	35	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	2
29	Norrbottens län	6	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**385**	**970**	**331**	—	—	—	—	—	—	**2**	**2**	**2**	**35**	**17**	**16**
1	Stockholms stad	8	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	29	6	5
2	Stockholms län	50	110	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	12	17	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	18	57	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	21	47	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	6	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	8	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
9	Kalmar län	7	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	9	23	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	48	128	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	79	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	11	11
14	Hälsingborg	5	14	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	25	56	23	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
16	Hallands län	8	19	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	21	33	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	—	18	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	39	90	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	25	37	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	19	60	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	21	43	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	7	17	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	9	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	15	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	12	20	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
346	**83**	**68**	**1 369**	**1 061**	**867**	**71**	**4**	**3**	**84**	**2**	**2**	**109**	**13**	**9**	**451**	**267**	**254**	**96**	**35**	**35**	
64	23	14	462	395	343	11	1	1	7	—	—	18	2	1	280	246	240	15	1	1	1
32	14	14	144	45	30	5	—	—	2	—	—	16	—	—	19	1	1	—	—	—	2
8	7	7	11	1	1	—	—	—	—	—	—	4	—	—	8	2	2	—	—	—	3
9	—	—	3	4	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
21	6	6	85	28	23	4	—	—	9	—	—	3	—	—	20	2	1	—	—	—	5
11	2	2	38	9	9	1	—	—	21	—	—	4	2	—	12	1	1	—	—	—	6
—	—	—	12	13	8	3	2	1	1	—	—	1	—	—	2	1	1	3	—	—	7
5	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	27	—	—	8
12	1	1	16	2	2	1	—	—	3	—	—	1	1	1	6	—	—	7	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	10
3	—	—	11	8	4	3	—	—	1	—	—	2	4	4	2	—	—	—	—	—	11
17	—	—	9	17	4	2	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1	—	—	—	12
18	4	3	79	45	37	8	—	—	5	—	—	20	—	—	23	2	2	19	—	—	13
4	1	—	49	52	52	11	—	—	—	1	1	4	—	—	12	—	—	5	28	28	14
8	—	—	28	19	14	20	—	—	1	—	—	1	1	1	29	—	—	—	4	4	15
7	2	—	17	40	37	2	—	—	7	—	—	1	—	—	5	1	—	—	—	—	16
1	—	—	16	8	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	17
50	7	6	119	136	124	—	1	1	9	—	—	13	2	1	8	1	—	17	2	2	18
3	1	—	19	7	7	—	—	—	13	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	8	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	—	20
7	—	—	22	71	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21
4	4	4	20	18	9	—	—	—	—	—	—	17	1	1	—	—	—	—	—	—	22
3	2	2	24	7	7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	3	3	—	—	—	23
9	—	—	38	48	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
25	—	—	18	25	25	—	—	—	2	1	1	2	—	—	8	1	1	—	—	—	25
5	5	5	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	22	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	27
18	4	4	48	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
2	—	—	45	28	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	**3**	**3**	**6**	**3**	**3**	**38**	**6**	**5**	**248**	**66**	**45**	**135**	**169**	**120**	**18**	**19**	**17**	
—	—	—	—	—	—	—	2	2	3	1	1	97	32	20	55	88	71	8	18	17	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	6	3	2	3	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	6	1	1	6	8	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	2	—	7	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	4	3	—	—	—	12
1	—	—	—	1	1	2	—	—	8	—	—	51	12	10	26	14	9	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	3	3	6	—	—	7	1	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	4	4	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	1	24	8	4	**14**	21	16	1	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	3	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	3	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**25**	**6**	**6**	**72**	**6**	**3**	**674**	**123**	**109**	**4530**	**2329**	**2181**	**340**	**72**	**60**
1	Stockholms stad	8	2	2	27	6	3	210	61	56	643	382	369	179	36	32
2	Stockholms län	—	—	—	3	—	—	54	—	—	34	18	15	9	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	3	—	—	11	1	1	1	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	19	3	2	43	28	28	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	27	8	7	6	—	—	12	1	1
6	Norrköping	4	1	1	10	—	—	4	2	2	132	76	76	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	1	1	1	—	—
8	Kronobergs län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	9	—	—	234	138	135	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	13	10	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	23	1	1	141	82	82	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	1	—	—	6	—	—	30	5	5	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	6	—	—	156	16	16	245	83	82	52	7	7
14	Hälsingborg	—	—	—	1	—	—	13	7	4	377	226	231	2	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	8	—	—	14	—	—	144	87	86	2	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	37	27	21	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	28	16	14	1	—	—
18	Göteborgs stad	5	2	2	8	—	—	79	20	18	1665	701	615	52	14	11
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	8	—	—	3	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	6	10	6
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	23	8	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	2	1
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	20	—	—	3	2	2	6	—	—
24	Kopparbergs län	4	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	2	—	—	6	—	—	158	113	111	2	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	432	198	198	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	48	42	39	3	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	108	68	63	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**33**	**32**	**28**	**4**	**—**	**—**	**65**	**29**	**26**	**331**	**204**	**167**	**144**	**36**	**23**
1	Stockholms stad	21	18	15	1	—	—	11	16	14	190	86	80	65	24	13
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	1	2	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	9	9	3	—	—	39	5	5	11	3	2	58	9	8
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	2	3	2	13	11	11	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
18	Göteborgs stad	7	5	4	—	—	—	—	—	—	90	74	47	7	1	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	9	6	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	6	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
730	**139**	**129**	**71**	**56**	**50**	**1132**	**867**	**831**	**50**	**43**	**43**	**8**	**7**	**6**	**4**	**1**	**1**	**4 393**	**1 718**	**1 662**	
352	95	86	25	27	26	382	283	268	19	4	4	—	2	1	3	1	1	917	390	386	1
40	5	5	12	2	1	58	10	9	15	1	1	—	—	—	—	—	—	386	46	46	2
9	1	1	1	2	2	18	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	50	46	3
9	—	—	2	1	1	13	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	27	25	4
19	1	1	3	—	—	48	19	16	—	1	1	—	2	2	—	—	—	204	68	68	5
4	2	2	—	—	—	20	15	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	12	12	6
2	—	—	3	1	1	12	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	25	25	7
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	27	10	10	8
5	—	—	1	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	95	95	9
—	—	—	1	2	1	2	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	4	10
1	—	—	2	—	—	15	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	43	43	11
11	—	—	3	5	5	15	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	42	27	12
93	2	2	4	—	—	124	86	86	1	—	—	1	—	—	—	—	—	404	81	81	13
9	—	—	2	—	—	26	5	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	156	16	16	14
7	3	3	2	4	4	47	207	207	4	—	—	2	—	—	—	—	—	355	58	58	15
3	1	1	—	—	—	10	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	4	4	16
3	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	5	5	17
133	19	18	2	5	5	196	155	148	10	37	37	5	3	3	—	—	—	581	457	457	18
—	—	—	—	1	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	18	18	19
9	1	1	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	32	31	20
1	—	—	—	—	—	6	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	11	11	21
2	4	4	—	1	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	71	69	22
3	1	1	—	—	—	17	17	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	27	26	23
2	—	—	2	1	1	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	39	22	24
6	1	1	1	—	—	42	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	20	20	25
—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	18	16	26
—	—	—	1	1	—	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	7	7	27
3	1	1	3	2	2	9	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	21	19	28
4	2	2	—	—	—	10	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	16	15	29
367	**121**	**80**	**985**	**1568**	**972**	**158**	**76**	**71**	**155**	**204**	**134**	**2**	**36**	**33**	**6 847**	**6 687**	**4 330**	**641**	**2**	**2**	
138	49	31	362	595	392	45	29	28	80	104	78	—	34	33	2 085	1 949	1 333	224	1	1	1
5	3	1	66	116	64	—	—	—	13	12	9	—	—	—	477	410	281	—	—	—	2
1	1	—	7	17	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	151	65	—	—	—	3
4	—	—	19	33	23	8	—	—	2	3	1	—	—	—	213	234	119	15	1	1	4
6	7	7	27	43	30	5	2	2	5	4	3	—	—	—	316	265	165	36	—	—	5
—	2	2	10	19	12	2	5	5	2	—	—	—	—	—	93	113	63	13	—	—	6
2	4	4	9	14	7	—	—	—	4	9	3	—	—	—	123	112	71	4	—	—	7
—	—	—	1	4	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	31	49	27	—	—	—	8
5	1	1	8	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	88	59	4	—	—	9
—	1	—	2	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	25	14	—	—	—	10
6	1	1	17	24	18	4	1	1	—	1	—	—	—	—	172	131	93	—	—	—	11
2	1	—	42	85	43	4	—	—	6	4	3	—	—	—	183	207	105	—	—	—	12
142	28	17	72	82	44	59	13	12	7	4	3	—	—	—	635	500	362	37	—	—	13
3	2	1	19	51	29	1	2	2	1	1	1	—	—	—	150	148	103	42	—	—	14
1	1	1	11	18	18	8	3	3	2	2	2	—	—	—	193	126	90	20	—	—	15
1	—	—	5	24	10	3	—	—	1	1	—	—	—	—	53	72	39	19	—	—	16
3	1	—	24	25	15	—	—	—	2	3	—	—	—	—	51	67	28	7	—	—	17
32	14	9	58	63	21	15	17	14	11	10	6	—	—	—	618	652	468	209	—	—	18
4	—	—	13	24	17	—	—	—	—	3	2	—	—	—	71	104	39	2	—	—	19
6	3	3	26	48	19	—	—	—	6	8	6	—	—	—	210	304	165	—	—	—	20
—	—	—	9	17	10	—	—	—	3	4	3	—	—	—	92	131	72	—	—	—	21
3	—	—	18	24	22	2	1	1	—	4	4	—	—	—	153	202	132	2	—	—	22
1	1	1	18	29	21	1	1	1	—	1	—	2	2	—	199	149	97	—	—	—	23
—	—	—	34	43	25	1	1	1	5	12	3	—	—	—	120	124	81	—	—	—	24
—	—	—	15	34	21	—	1	1	1	3	—	—	—	—	121	115	77	7	—	—	25
—	—	—	14	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	31	21	—	—	—	26
1	—	—	34	55	43	—	—	—	1	7	4	—	—	—	75	69	44	—	—	—	27
1	1	1	26	24	24	—	—	—	2	3	2	—	—	—	75	83	69	—	—	—	28
—	—	—	19	19	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	76	48	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	35	819	—	**819**	7	—	**7**	**0·9**	4·4
Bokbindareförbundet	15	759	1 388	**2 147**	37	45	**82**	**3 8**	2·8
Bryggeriindustriarb.-förb.	34	2 529	598	**3 127**	23	16	**39**	**1·2**	2·1
Byggnadsträarbetareförb.	69	5 686	4	**5 690**	499	2	**501**	**8·8**	11·6
De förenade förbunden	42	2 658	543	**3 201**	136	62	**198**	**6·2**	6·7
Elektriska arbetareförb.	48	1 320	—	**1 320**	161	—	**161**	**12·2**	15·1
Gjutareförbundet	103	3 791	—	**3 791**	429	—	**429**	**11·3**	11·1
Grov- o. fabriksarb.-förb.	193	16 961	1 446	**18 407**	2 278	312	**2 590**	**14·1**	13·2
Gruvindustriarbetareförb.	21	1 515	16	**1 531**	175	15	**190**	**12·4**	10·7
Handelsarbetareförb.	98	5 049	1 750	**6 799**	391	88	**479**	**7·0**	6·8
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	14	208	283	**491**	9	29	**38**	**7·7**	5·3
Hattarbetare	5	68	60	**128**	4	27	**31**	**24·2**	5·3
Pälsvaruarbetare	9	140	223	**363**	5	2	**7**	**1·9**	5·3
Kommunalarbetareförb.	86	9 678	664	**10 342**	85	—	**85**	**0·8**	1·6
Litografiska förbundet	14	741	—	**741**	12	—	**12**	**1·6**	1·5
Livsmedelsarbetareförb.	67	4 929	1 519	**6 448**	245	126	**371**	**5·8**	8·7
Metallindustriarb.-förb.	203	50 215	1 896	**52 111**	4 159	63	**4 222**	**8·1**	7·8
Järnbruksarbetare	52	13 482	11	**13 493**	1 013	—	**1 013**	**7·5**	8·3
Verkstadsarbetare	151	36 733	1 885	**38 618**	3 146	63	**3 209**	**8·3**	7·7
Murareförbundet	37	2 183	—	**2 183**	22	—	**22**	**1·0**	2·4
Måleriarbetareförbundet	37	1 505	1	**1 506**	15	—	**15**	**1·0**	2·8
Pappersindustriarb.-förb.	99	14 942	503	**15 445**	348	33	**381**	**2·5**	4·4
Sadelm.- o. tapetseraref.	20	425	7	**432**	26	—	**26**	**6·0**	5·2
Sko- o. läderindustriarb.-f.	43	5 833	2 448	**8 281**	284	176	**460**	**5·6**	5·4
Skrädderiarbetareförb.	51	1 860	2 584	**4 444**	18	246	**264**	**5·9**	2·3
Stenindustriarbetareförb.	72	2 938	—	**2 938**	99	—	**99**	**3·4**	2·6
Stuckatörförbundet	4	73	—	**73**	8	—	**8**	**11·0**	16·7
Sågverksindustriarb.-förb.	222	17 147	32	**17 179**	2 273	—	**2 273**	**13·2**	15·7
Textilarbetareförbundet	59	4 205	4 837	**9 042**	144	178	**322**	**3·6**	3·1
Tobaksindustriarb.-förb.	10	548	2 168	**2 716**	94	38	**132**	**4·9**	3·2
Transportarbetareförb.	47	2 950	—	**2 950**	176	—	**176**	**6·0**	4·5
Träindustriarbetareförb.	115	5 423	56	**5 479**	349	7	**356**	**6·5**	6·5
Tunnbinderiarbetareförb.	18	278	—	**278**	9	—	**9**	**3·2**	7·3
Typografförbundet	24	1 486	53	**1 539**	69	—	**69**	**4·5**	4·0
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	9	501	—	**501**	17	—	**17**	**3·4**	3·2
Summa	**1 909**	**169 155**	**22 796**	**191 951**	**12 597**	**1 436**	**14 033**	**7·3**	7·6

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni månad uppgivits till inalles 65 696, vilket i genomsnitt motsvarar 4·7 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juni 1923—juni 1924.

	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni
Sverige	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·1	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3
Norge	7·7	6·5	6·4	7·5	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6[1]	6·1[1]	—
Danmark	8·1	7·5	8·0	7·7	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1
England	11·1	11·1	11·4	11·3	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2
Tyskland	4·1	3·5	6·3	9·9	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·4
Nederländerna .	9·3	10·6	12·9	11·6	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	11·1	9·0	8·2	7·2
Belgien	2·6	2·2	1·9	1·5	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4
Kanada	3·4	2·9	2·2	2·0	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	—
Nya Syd-Wales .	10·0	10·0	8·6	7·6	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet, dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1924. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Juli månad har, på samma sätt som förut juni, att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Emellertid har den uppåtgående tendensen denna gång haft någon övervikt. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juni 23 varit föremål för *prisstegring*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör, mjöl, kött och fläsk samt flertalet färskfisksorter. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* ägt rum beträffande 13 varuslag, däribland potatis av gamla skörden samt bränsleartiklar. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 20 varuslag.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—juli 1924. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1924, meddelas efterföljande indexserier (sid. 672), vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.)

[1] Uppgifterna för april och maj 1924 äro mycket osäkra på grund av de omfattande arbetskonflikterna.

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (juli 1923—juli 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per famn)	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] (hemkörd)	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	eng. kamin- » (hemkörd)	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli[2]) 1924	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juli 1914—juli 1924	juli 1923—juli 1924	
23	23	23	24	24	24	24	24	24	24	24	23	23	+ 53·3	0·0	1
12	12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	+ 8·3	2
8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	+ 12·5	3
304	339	385	391	404	401	385	371	359	315	343	337	352	+ 51·1	+ 15·8	4
290	323	366	376	386	386	365	343	332	310	324	321	326	+ 55·2	+ 12·4	5
270	270	271	281	293	299	300	300	301	294	291	287	286	+ 77·6	+ 5·9	6
184	182	186	196	210	213	212	210	209	207	205	201	201	+ 68·9	+ 9·2	7
184	165	182	185	185	185	185	184	184	174	173	173	173	+ 25·4	− 6·0	8
183	225	285	328	377	389	360	319	265	198	184	192	202	+ 47·4	+ 10·4	9
—	—	282	272	274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	10
923	817	908	877	873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	—	+ 8·9	11
61	53	58	54	54	54	56	57	60	64	65	67	64	+ 100·0	+ 4·9	12
264	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286	+ 177·7	+ 8·3	13
50	50	50	50	50	50	51	51	52	52	51	51	51	+ 70·0	+ 2·0	14
66	66	66	67	76	89	91	92	92	91	89	88	88	+ 91·3	+ 33·3	15
45	45	44	44	43	43	42	42	41	41	40	40	42	+ 35·5	− 6·7	16
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	26	26	28	+ 33·3	+ 3·7	17
38	38	38	38	38	38	38	37	37	37	37	37	38	+ 40·7	0·0	18
50	50	50	49	49	49	49	48	48	48	48	47	47	+ 30·6	− 6·0	19
52	52	53	53	53	53	53	53	54	54	54	54	54	+ 38·5	+ 3·8	20
74	74	73	73	73	73	73	72	72	72	71	71	71	+ 73·2	− 4·1	21
96	96	96	96	96	96	96	94	94	94	93	93	93	—	− 3·1	22
65	64	64	64	64	63	62	62	61	61	61	61	61	+ 60·5	− 6·2	23
44	44	45	44	44	44	44	44	43	43	43	44	43	+ 38·7	− 2·3	24
156	155	156	156	156	155	154	155	155	152	153	152	152	+ 102·7	− 2·6	25
77	76	76	76	76	76	75	75	74	74	75	75	74	+ 68·2	− 3·9	26
89	89	89	88	89	88	88	88	87	87	88	87	86	+ 45·8	− 3·4	27
210	212	212	210	207	204	202	201	199	199	199	203	206	+ 74·6	− 1·9	28
170	171	171	171	169	167	166	165	164	164	164	167	169	+ 74·2	− 0·6	29
255	251	250	249	248	248	247	246	246	246	244	245	249	+ 90·1	− 2·4	30
147	146	146	147	146	147	145	145	141	142	141	142	144	+ 108·7	− 2·0	31
238	231	221	212	205	203	208	209	216	221	229	234	234	+ 72·1	− 1·7	32
186	187	191	178	175	171	177	172	177	176	178	185	189	+ 56·2	+ 1·6	33
—	—	—	226	221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	—	34
209	209	208	208	204	194	188	182	178	175	175	182	195	+ 52·3	− 6·7	35
221	219	219	218	214	206	200	193	189	185	185	189	198	+ 46·7	− 10·4	36
190	188	186	191	190	187	186	184	184	182	180	180	182	—	− 4·2	37
115	124	135	139	136	140	153	153	155	147	118	114	120	+ 60·0	+ 4·3	38
191	206	218	221	222	221	228	231	241	237	165	179	200	+ 77·0	+ 4·7	39
89	78	70	68	63	65	68	61	56	66	62	75	89	+ 134·2	0·0	40
54	54	59	64	63	64	68	66	67	69	62	62	59	+ 59·5	+ 9·3	41
87	91	94	101	100	96	109	110	107	99	91	90	95	+ 72·7	+ 9·2	42
147	151	152	156	153	153	171	173	167	154	134	140	144	+ 80·0	− 2·0	43
105	102	109	118	118	113	133	134	129	122	109	107	113	—	+ 7·6	44
56	56	57	61	63	64	64	65	65	65	65	64	63	+ 46·5	+ 12·5	45
44	43	44	46	47	46	44	45	43	46	43	44	48	+ 54·8	+ 9·1	46
83	82	82	84	86	87	89	89	90	89	90	90	91	+ 59·6	+ 9·6	47
245	244	244	244	244	244	244	251	267	273	275	274	276	+ 75·8	+ 12·7	48
108	103	103	103	94	98	98	105	104	100	97	91	91	+ 42·2	− 15·7	49
20	20	20	20	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	− 5·0	50
14	14	14	14	14	14	15	15	14	14	14	14	14	+ 133·3	0·0	51
32	32	32	31	30	30	30	30	31	31	31	31	31	+ 55·0	− 3·1	52
5200	5190	5180	5200	5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	+ 97·7	− 1·2	53
3820	3800	3780	3780	3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	+ 84·7	+ 1·0	54
440	451	474	468	447	439	445	435	442	444	451	446	446	+ 117·6	+ 1·4	55
858	841	815	805	798	796	797	801	802	800	800	795	792	+ 102·0	− 7·7	56
418	405	409	407	403	402	406	409	413	409	409	399	389	+ 69·9	− 6·9	57
312	310	310	308	307	308	309	310	311	312	312	312	309	+ 113·1	− 1·0	58
347	338	337	335	333	333	338	340	342	346	344	337	331	+ 87·0	− 4·6	59

	Juli	Årsmedeltal								År 1923				År 1924		
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	126	157	208	319	348	321	245	186	173	169	169	172	174	169	171
Vägda tal .	100	121	139	181	270	320	298	237	180	166	162	162	164	162	159	159

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under juli månad visat en svag uppgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet högre än i juni. Det »ovägda» indextalet har stigit med tre enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i häfte 7, sid. 569.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7 av Sociala Meddelanden 1924 (sid. 567 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1924 till c:a 71 % mot 73 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juli—10 augusti 1924 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
320.	Lag om förmynderskap	27 juni
325.	Lag angående ändrad lydelse av 5 § i lagen om barn i äktenskap	27 »
327.	Lag angående ändring i lagen om barn utom äktenskap	27 »
340.	Lag angående ändring i lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap	27 »
356.	Lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen om fattigvården	20 »
357.	K. Maj:ts instruktion för kontrollstyrelsen	27 »
360.	Lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i lagen den 25 juni 1909 (n:r 57 s. 13) angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland, Dalarna och Värmland	11 juli
361.	Lag om samhällets barnavård	6 juni
362.	Lag om ändring i vissa delar av lagen om fattigvården	6 »
363.	Lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen angående lösdrivares behandling	6 »
370.	Lag om ändrad lydelse av 8 och 20 §§ i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta	27 »
371.	Lag om ändring i vissa delar av lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket	27 »

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1924.

Återgången till förhållanden, som kunde sägas vara normala för den svenska arbetsmarknaden före år 1914, har icke varit så tydligt framträdande som under det senaste halvåret. Antalet arbetssökande personer vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket motsvarar numera den inom flertalet fack förefintliga arbetstillgången. En viss jämvikt är sålunda rådande mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft. Det är ur denna synpunkt, som den arbetslöshet, vilken ännu här och var kommer till synes, kan sägas vara »normal». Å andra sidan råder sedan länge ett avsevärt underskott å arbetskraft till jordbruk och byggnadsverksamhet; brist å kompetenta yrkesmän rapporteras från olika industrier. Endast inom de merkantila facken förefinnes numera en övernormal tillgång å arbetskraft, beroende på den alltför rikliga rekryteringen till dessa områden under de senaste tio åren.

Förhållandena på arbetsmarknaden under augusti månad avveko icke nämnvärt från det ovan angivna normala marknadsläget. Den ökning av antalet arbetsansökningar, som arbetsförmedlingsrapporterna utvisa, var i stort sett lokaliserad till jordbruket (jfr sid. 743). Denna ökning beror i sin tur på den livliga efterfrågan å nya anställningar till stundande höstflyttning, som redan under augusti månad brukar ingivas till kontoren. På grund av att arbets- och löneförhållandena vid jordbruket för kommande arbetsår ännu icke avtalsenligt blivit fastställda, ställde sig flertalet arbetsgivare ännu avvaktande, varför antalet fasta platser icke på långt när motsvarade tillgången å dylik arbetskraft. Skördearbetet påbörjades flerstädes under månaden, och brist å tillfällighetsarbetare rapporterades från flera platser. För övrigt kvarstod bristen å ladugårdspersonal samt ogifta manliga och kvinnliga tjänare. Vid torvmossarna bedrevs arbetet i större utsträckning än motsvarande tid i fjol.

Inom gruppen gruvdrift och malmbrytning torde den starka nedgången å antalet arbetssökande tyda på vissa lokala förbättringar. Gynnsammare förhållanden rapporterades även inom maskinindustrien, vilken efterfrågade yrkesmän i en utsträckning, som mångenstädes översteg tillgången. Byggnadsverksamheten led stor brist på murare, vilken hämmade bostadsproduktionen och å vissa platser vållade arbetslöshet bland övriga yrkesmän inom byggnadsfacket. Från Malmö rapporterades brist på alla slags byggnadsarbetare. Inom skoindustrien i Örebro förekommo inskränkningar till följd av minskad avsättning.

Sjöfarten var mycket livlig, och tillgången å hyror var god. Efterfrågan å examinerade maskinister översteg tillgången å flera platser. För hamn- och stuveriarbetare var marknaden tillfredsställande.

För kontors- och affärsanställda medförde månaden ännu vissa tillfälliga arbetsmöjligheter i form av semestervikariat, men efterfrågan å dylik arbetskraft var långt ifrån tillräcklig för att bereda sysselsättning åt det överskott av arbetssökande, som sedan länge förefunnits. Den goda sommarsäsongen för restaurangerna medförde ännu god tillgång å arbetstillfällen för hithörande arbetstagargrupper.

Såsom alltid i denna månad ökades efterfrågan å husliga tjänare till följd av familjernas återvändande från semester och landsvistelse. Tillgången å hembiträden ökades emellertid icke på långt när i samma proportion, varför ett ganska avsevärt underskott å arbetskraft kvarstod vid månadens slut.

Inom gruppen »annat arbete», till vilken hänföras vanliga grovarbetare samt minderårig arbetskraft, som icke påbörjat någon yrkesutbildning, rådde överskott på platssökande; speciellt visade det sig svårt att uppbringa anställning åt den arbetskraft, som för första gången i livet sökte sig ut på arbetsmarknaden, utan att dessförinnan hava förvärvat någon yrkeskunskap.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	*135*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	*108*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	*146*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·5	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	*7·3*	*6·3*	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 748.

Sjätte internationella arbetskonferensen i Genève.

(Den 16 juni—5 juli 1924.)

I.

Den internationella arbetskonferensens sjätte sammanträde hölls i Genève under tiden den 16 juni—5 juli 1924. Representerade voro 40 stater med sammanlagt omkring 300 regerings-, arbetsgivar- och arbetarombud, experter och sekreterare. Antalet företrädda stater var sålunda något mindre än vid näst föregående sammanträde, då det uppgick till 42. Antalet deltagare i det förra sammanträdet var emellertid betydligt lägre eller endast 210.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 och 23 maj 1924 deltogo i konferensen från svensk sida: såsom *regeringsombud* ledamoten av riksdagens andra kammare K. Hj. Branting och byråchefen J. A. E. Molin med socialrådet E. R. Sjöstrand såsom expert; såsom *arbetsgivarombud* direktören I. O. Larson med disponenten H. Almström såsom expert och såsom *arbetarombud* landsorganisationens sekreterare E. Johansson med redaktören S. Backlund såsom expert.

Herr Branting valdes enhälligt till president vid konferensen, och fungerade därefter herr Sjöstrand såsom regeringsombud.

Enligt beslut av internationella arbetsbyråns styrelse upptog konferensens dagordning följande fyra frågor:

1. Utnyttjandet av arbetarnas ledighet.
2. Lika behandling av ut- och inländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.
3. Tjugofyra timmars uppehåll i arbetet per vecka i glasbruk med smältvanna.
4. Nattarbete i bagerier.

Uti samtliga dessa ämnen hade utarbetats frågecirkulär, som av den svenska regeringen remitterades till socialstyrelsen för yttrande. För styrelsens yttranden samt regeringens svar redogöres under särskilda rubriker i det följande.

Nämnda fyra huvudfrågor hänskötos av konferensen till beredning inom var sitt särskilda utskott. Vidare tillsatte konferensen ett utskott för behandling av frågan om mjältbrandssmitta, beträffande vilken förelåg en rapport från en jämlikt beslut å arbetskonferensens tredje sammanträde (1921) tillsatt rådgivande kommission.[1] Slutligen tillsattes ett utskott för arbetslöshetsfrågan, närmast med uppgift att granska en av arbetsbyråns direktör framlagd rapport i ämnet.

Vid val av regeringsrepresentanter i utskotten ägde liksom tidigare samverkan rum mellan regeringsombuden för de fyra nordiska staterna samt

[1] Soc. Medd. årg. 1922, sid. 114.

Estland och Lettland, varjämte samverkan avtalades med vissa andra länder. Nämnda stater lyckades ock att, på sätt som önskats, bliva representerade i de olika utskotten.

De frågor, som hänskötos till utskottsberedning, behandlas i det följande var för sig. Därefter redogöres för en del andra frågor, som blevo föremål för konferensens behandling.[1]

1. Utnyttjandet av arbetares ledighet.

Frågan om utnyttjandet av arbetares ledighet kan betraktas som ett korollarium till frågan om arbetstidens begränsning och framfördes under de debatter om ratifikationen av åttatimmarskonventionen, som ägde rum särskilt vid 1922 års arbetskonferens. Då arbetsbyråns styrelse i februari 1923 beslöt upptaga denna fråga på konferensens dagordning, avsåg styrelsen emellertid icke därmed att få till stånd några preciserade bestämmelser om ledighetens användning. Man rör sig nämligen här på ett område, där det icke kan bliva tal om bindande förpliktelser från de olika staternas sida och där det, även om man begränsar sig till att förorda vissa anordningar, måste tagas den allra största hänsyn till existerande nationella och andra förhållanden.

Närmast åsyftade arbetsbyråns styrelse att åvägabringa ett utbyte av erfarenheter och synpunkter, varpå eventuellt kunde byggas upp en rekommendation, innehållande vissa riktlinjer att tjäna till ledning för resp. regeringar likaväl som för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. Det var så mycket mera angeläget att härvid framgå med försiktighet, som man måste undvika även skenet av att vilja genom föreskrifter inskränka arbetarnas rätt att efter behag förfoga över sin ledighet.

Här angivna synpunkter betonades uti det av arbetsbyrån utsända frågeformuläret. I sitt svar lade den svenska regeringen, i överensstämmelse med vad socialstyrelsen påyrkat, framför allt vikt på förmedling av upplysningar de olika staterna emellan om vidtagna åtgärder och gjorda erfarenheter på området samt framhöll som en av rekommendationens förnämsta uppgifter att på lämpligt sätt organisera denna förmedlingsverksamhet. Däremot ställde sig regeringen tveksam ifråga om möjligheten eller nyttan av att uppställa ett antal detaljerat angivna principer och metoder rörande ledighetens användning.

Bland övriga stater ställde sig några alldeles avvisande mot tanken på en rekommendation i ämnet, medan andra anförde betänkligheter. Flertalet uttalade sig emellertid i princip gynnsamt för en åtgärd i det angivna syftet. Störst var enigheten ifråga om den anordning, varpå svenska regeringen lagt huvudvikten, nämligen förmedling av upplysningar och erfarenheter på området. Men även i andra punkter hade vunnits betydande anslutning, och arbetsbyrån fann sig även föranlåten framlägga förslag till en rekommendation, omspännande frågan i hela dess vidd.

Efter en ingress, vari berördes ledighetens betydelse ur allmän ekonomisk

[1] Redogörelsen för dessa sistnämnda ärenden inflyter i nästa häfte av denna tidskrift.

och social synpunkt, följde rekommendationens huvudtext, fördelad på fem avdelningar. Om innehållet giver följande uppställning en antydan:

I.

Förekommande av lönarbete under fritiden.
Åtgärder för att tillförsäkra arbetaren största möjliga sammanhängande ledighet (förbättringar i trafikväsendet, förkortning av rasten vid arbetstidens mitt, arbetstidens förläggning).

II.

Bostadspolitiska åtgärder.
Strävanden att främja allmän och enskild hälsovård; alkoholismens bekämpande.

III.

Förbättring av arbetarnas hushållning och familjeliv (koloniträdgårdar, småbruk o. d.).
Sportövningar till utvecklande av arbetarnas hälsa och krafter.
Främjande av yrkes- och allmän undervisning (bibliotek, föreläsningskurser o. d.).

IV.

Arbetarna böra ha full frihet att begagna sig av vidtagna anstalter för ledighetens utnyttjande.
Man bör söka upprätta distrikts- eller ortsnämnder, innefattande representanter för myndigheter och fackorganisationer, vilka skulle ha till uppgift att samordna de skilda strävandena på förevarande område.

V.

Årliga rapporter från medlemmarna till internationella arbetsbyrån angående vidtagna åtgärder till främjande av ledighetens tillgodogörande.
Fortlöpande insamling av material och publicering av resultaten genom arbetsbyrån.

Vid konferensen hänvisades frågan om arbetarnas ledighet, såsom förut omtalats, till ett särskilt utskott. Utskottet valde till ordförande det polska regeringsombudet Sokal samt till rapportörer norska regeringsombudet fru Kjelsberg och den belgiske arbetarexperten Pauwels. Sverige var i utskottet representerat av direktör I. Larson.

Arbetsgivargruppen framlade i utskottet ett förslag till rekommendation av mera begränsad omfattning än arbetsbyråns, och engelska regeringens representant hemställde, om icke utskottsbehandlingen kunde inskränkas till frågan om yrkes- och annan undervisning för arbetare. Utskottets majoritet beslöt emellertid att i princip godkänna arbetsbyråns förslag. I avseende å detsamma gjorde dock utskottet en del förändringar och tillägg. Sålunda tillfogades i rekommendationens första avdelning en passus, uti vilken resp. stater uppfordrades att främja avslutandet av kollektivavtal, garanterande »en normal levnadsstandard» och med bestämmelser mot lönarbete under fritid. I andra avdelningen upptogs, vid sidan av bestämmelsen om alkoholismens bekämpande, en uppmaning till åtgärder mot tuberkulos, veneriska sjukdomar och hasardspel, oaktat dessa frågor erkändes endast indirekt sammanhänga med ledighetens användning.

Bland de socialhygieniska åtgärderna ansågs bostadsfrågan vara av sådan betydelse, att däråt borde ägnas en särskild, ny avdelning.

Uti nästföljande avdelning tillades på arbetargruppens förslag ett moment om understöd från resp. staters sida åt organisationer för arbetarnas moraliska, intellektuella och fysiska utveckling.

Därpå följande avdelning erhöll på förslag från arbetsgivargruppen ett tillägg, vari staterna uppfordrades att fästa allmänna meningens uppmärksamhet på nödvändigheten av ett rätt bruk av arbetarnas ledighet. Bland organisationer, vilkas medverkan påkallades för här ifrågavarande syfte, beslöts uttryckligen omnämna kooperativa föreningar. Beträffande sista avdelningen bifölls ett förslag av finska regeringsombudet Mannio att slopa föreskriften om årliga rapporter från staterna, medan å andra sidan anmaningen till arbetsbyrån att insamla material och publicera resultaten av sina undersökningar skulle starkare poängteras. Under diskussionen uttrycktes det önskemålet, att byråns undersökningar i bostadsfrågan skulle fullföljas och utvidgas. Anmaningen till arbetsbyrån att insamla och publicera upplysningar rörande åtgärder på området ansågs emellertid icke böra utgöra en del av rekommendationen, utan utbröts och föreslogs skola utgöra en särskild resolution.

Den engelske regeringsrepresentanten avhöll sig från omröstning, men förklarade, att detta icke finge tolkas såsom uttryck för någon fientlig eller likgiltig hållning å vederbörande regerings sida.

Utskottets hemställan behandlades å konferensens plenarmöte den 3 juli och godkändes därvid oförändrad med 73 röster mot 17.

Den engelske regeringsrepresentanten lämnade under debatten en motivering av sin passiva hållning i utskottet och förklarade sig vilja rösta för rekommendationen såsom ett helt under uttryckande av den förhoppningen, att rekommendationerna i framtiden måtte bliva mera praktiska till sitt syfte och mera begränsade till sin omfattning. Nejrösterna härrörde från arbetsgivargruppen, som icke kunde godtaga de i första kapitlet förekommande uttalandena om löner och kollektivavtal. Nio regeringsdelegationer, däribland den svenska, nedlade sina röster.

Vid detta möte beslöts vidare i enlighet med de nyligen antagna provisoriska tilläggsbestämmelserna till reglementet att redan under det pågående sammanträdet företaga den andra definitiva omröstningen. Denna ägde rum den 5 juli och resulterade i 79 röster för och 16 mot, och blev alltså rekommendationen slutgiltigt antagen.

Den antagna rekommendationen jämte resolutionen äro av följande lydelse:

Rekommendation angående utnyttjandet av arbetarnas ledighet.

I. Skydd mot inkräktande av ledigheten.

I betraktande att det i de länder, där arbetstiden begränsats genom lag, kollektivavta eller på annat sätt, är nödvändigt, om ur nämnda reform alla de fördelar skola kunna dragas, som såväl lönarbetarna som det allmänna väntat sig, att tillse, att arbetarna få oavkortat komma i åtnjutande av den dem sålunda tillförsäkrade ledigheten,

i betraktande att det är nödvändigt, å ena sidan att arbetarna ha noga klarhet om värdet av den ledighet, som garanterats dem, och under alla förhållanden tillse, att de få ut den oavkortad, samt å andra sidan att arbetsgivarna alltid söka fastställa ett rättvist förhållande mellan löner och arbetarnas behov, så att de icke bli tvungna att taga sin tillflykt till ytterligare avlönat yrkesarbete under fritiden,

och med allt erkännande av hur svårt det är att kontrollera de åtgärder, som syfta till att i lag förbjuda varje förlängning av det avlönade yrkesarbetet hos samme arbetsgivare eller hos en annan efter den lagligt fixerade arbetstidens slut, samt att sådana åtgärder t. o. m. kunna synas inkräkta på den frihet, varje arbetare bör ha att bruka sin ledighet,

så anser konferensen icke desto mindre, att det är nyttigt att påpeka de ansträngningar, som gjorts i sådan riktning av ett visst antal länder,

och *hemställer konferensen*, att regeringarna uppmuntra och underlätta avslutandet av kollektiva avtal, som tillförsäkra arbetarna normala levnadsvillkor som ersättning för sitt arbete under den lagligt fastställda arbetstiden och som genom frivillig överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetare fastställa de åtgärder, som kunna vidtagas för att hindra arbetarna att söka sig avlönat extraarbete.

I betraktande å andra sidan, att varje tillfälle bör givas arbetarna att på bästa sätt utnyttja den dem på nyssnämnda sätt tillförsäkrade ledigheten,

hemställer konferensen,

a) att varje medlem med beaktande av olika industriers behov, lokala förhållanden och olika arbetarkategoriers duglighet och vanor undersöker möjligheterna av en sådan förläggning av arbetstiden, att ledigheten blir så sammanhängande som möjligt,

b) att arbetarna genom ett noggrant uppgjort transportsystem och genom införandet av särskilda lättnader med avseende på taxor och turer beredas tillfälle att reducera till ett minimum tiden för resan mellan hemmet och arbetsplatsen och att arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer i största utsträckning rådfrågas av offentliga kommunikationsmyndigheter eller privata transportföretag rörande de lämpligaste utvägarna att införa ett sådant system.

II. Ledighet och socialhygien.

I betraktande att frågan om användningen av arbetarnas ledighet icke kan behandlas annat än i sammanhang med alla de hygieniska och sociala åtgärder, som av det allmänna vidtagas för alla samhällsklassers välfärd, och utan att i detalj undersöka vart och ett av de stora välfärdsproblem, vilkas lösning kan bidraga att förbättra arbetarnas ställning,

hemställer konferensen till medlemmarna

a) att befordra den individuella hygienen genom inrättandet av offentliga badanstalter, simhallar etc.,

b) att vidtaga lagstiftningsåtgärder eller främja privat verksamhet för bekämpande av alkoholism, tuberkulos, könssjukdomar och hasardspel.

III. Bostadspolitik.

I betraktande att det är till fördel för arbetarna liksom för hela samhället att uppmuntra allt, som kan befordra en harmonisk utveckling av arbetarnas familjeliv, och

i betraktande att det bästa medlet att skydda arbetarna mot de ovan nämnda farorna är att giva dem tillgång till ett gott hem,

hemställer konferensen, att åtgärder måtte vidtagas — vid behov genom samarbete med vederbörande statliga eller lokala myndigheter — för ökning av antalet hälsosamma och billiga bostäder, uppfyllande rimliga krav på sundhet och bekvämlighet, antingen i trädgårdsstäder eller i stadssamhällen.

IV. Institutioner för utnyttjande av ledigheten.

Utan att söka träffa ett val mellan de otaliga institutioner, vilka bereda arbetarna tillfälle att fritt utveckla sin personliga smak, vilken är beroende av varje lands eller landsdels seder och bruk, vill konferensen likväl fästa medlemmarnas uppmärksamhet på nödvändigheten att undvika en splittring av krafterna genom skapande av institutioner, som icke motsvara noga fastslagna behov. Konferensen önskar framhålla vikten av att vid inrättandet och utvecklandet av dessa institutioner hänsyn tages till de arbetares önskningar, smak och speciella förutsättningar, för vilka de äro skapade.

Bland de institutioner, som kunna underlätta individernas och familjens lyckliga och harmoniska utveckling samtidigt som de bidraga till samhällets framåtskridande, rekommenderar konferensen särskilt sådana, som ha till syfte:

a) att utveckla arbetarnas hushållsekonomi och familjeliv (trädgårdar, kolonilotter, husdjurssköts el) genom att förena rekreationens fördelar med känslan av ett om ock ringa ekonomiskt bidrag till familjens hushållning;

b) att utveckla arbetarnas fysiska hälsa och styrka genom idrott, vilket bereder unga arbetare, som äro underkastade den moderna industriens långt gående arbetsfördelning, tillfälle att ge fritt utlopp åt sin energi på ett sätt, som stärker initiativkraften och ökar tävlingslusten;

c) att befrämja teknisk, hushållsekonomisk och allmän uppfostran (bibliotek, läsrum, föreläsningar, tekniska och allmänna kurser), vilket fyller ett av arbetarnas djupast kända behov och för alla industrisamhällen utgör den säkraste garantin för framåtskridande.

Konferensen hemställer vidare till sina medlemmar att uppmuntra sådan verksamhet genom beviljande av bidrag till organisationer, som ägna sig åt arbetarnas moraliska, intellektuella och fysiska fostran.

V. Institutionernas fria bruk och samarbetet dem emellan.

I betraktande att lönarbetarna i de stora industriländerna sedan flera år ständigt ha strävat efter att tillförsäkra sig rätt att utanför arbetsplatsen leva sitt liv i frihet och oberoende samt visat sig särskilt känsliga för varje främmande inblandning i sitt privatliv, och enär denna känsla är så stark, att den framkallat opposition mot varje försök att nationellt eller internationellt behandla frågan om användningen av ledigheten av fruktan för möjligheten av en inskränkning i deras frihet,

föreslår konferensen,

— med allt erkännande åt de motiv, vilka lett till skapandet av institutioner, som bereda arbetarna möjlighet till en förnuftig användning av ledigheten —

att medlemmarna rikta dessa institutioners uppmärksamhet på nödvändigheten att skydda arbetarnas individuella frihet mot varje system eller plan, som har till syfte att direkt eller indirekt tvinga arbetarna att använda den ena eller andra institutionen.

I betraktande att de institutioner äro de mest praktiska och framgångsrika, vilka skapats och utvecklats av dem, för vilka de äro avsedda,

hemställer konferensen,

— under erkännande av att i många fall, där offentliga myndigheter eller arbetsgivare ekonomiskt eller på annat sätt understödja koloniträdgårdar, idrottsföreningar eller bildningsföretag, dessa på grund härav ha berättigade anspråk på att ta del i ledningen —

att alla åtgärder vidtagas för att förebygga varje intrång i deras frihet, för vilka institutionerna äro avsedda.

Utan att avse någon systematisk organisation av ledighetens användning, men med några lyckade försök i denna riktning för ögonen,

hemställer konferensen vidare, att varje medlem undersöker möjligheten att upprätta distrikts- eller lokalkommittéer, sammansatta av representanter för de offentliga myndigheterna, för arbetsgivar- och arbetarorganisationer och för kooperativa föreningar, med uppgift att åstadkomma samarbete och samförstånd mellan de olika institutioner, som meddela möjligheter till rekreation.

Konferensen hemställer vidare till medlemmarna, att en aktiv och effektiv propaganda igångsättes för att väcka insikt om nödvändigheten av att arbetarna använda sin ledighet på ett rationellt sätt.

Resolution angående utnyttjandet av arbetarnas ledighet.

Konferensen uppmanar internationella arbetsbyrån att hålla sig i ständig kontakt med regeringarna för att insamla och hålla tillgänglig all dokumentation rörande ledigheten och att på grundvalen av de upplysningar, som lämnas av de olika medlemmarna eller framkomma ur andra källor, med regelbundna mellanrum offentliggöra sammanställningar av de ansträngningar som gjorts och de resultat som vunnits i de olika staterna beträffande tillämpningen av de åtgärder, som ha till syfte att trygga ledighetens utnyttjande.

2. Lika behandling av ut- och inländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

Denna frågas upptagande på dagordningen härleder sig ur en å det första konferenssammanträdet i Washington antagen rekommendation angående ömsesidighet ifråga om behandlingen av utländska arbetare ävensom ur en resolution av internationella emigrationskommissionen 1921 om åtgärder för genomförande av likställighet i behandlingen av å ena sidan invandrade arbetare samt deras anhöriga och å andra sidan infödda arbetare, detta i avseende å såväl arbetarlagstiftning och socialförsäkring som understöds- och föreningsrätt.[1]

Vid frågans formulering hade några medlemmar av arbetsbyråns styrelse önskat att »lika behandling» skulle utbytas mot »ömsesidighet i behandlingen». Det ansågs emellertid, att likställighetsprincipen vore mera ägnad att bereda arbetarna åsyftat skydd, varförutom pekades på olämpligheten att grunda en allmän internationell överenskommelse på ömsesidighet, vilken borde realiseras genom fördrag enskilda stater emellan. Styrelsen förordade, att åt överenskommelsen skulle givas formen av en konvention, men hemställde tilllika, om icke beslutet borde fattas i två omgångar, så att konferensen med enkel majoritet antoge förslaget att vila till nästföljande konferens, då konventionen, efter att ha underställts vederbörande regeringar ävensom arbetsgivar- och arbetarorganisationer, kunde definitivt antagas med två tredjedels majoritet.

I det till medlemmarna utsända frågecirkuläret erinrade arbetsbyrån om att skilda staters lagstiftning om ersättning för olycksfall i arbete ännu befunne sig på mycket olika utvecklingsstadier, men att en bestämd tendens till fortsatta framsteg vore skönjbar. Vad utländska arbetares behandling angår rådde också stor skillnad, från absolut likställighet med inhemska arbetare till en behandling efter endast skälighetsgrunder, vilket sistnämnda system dock företrädesvis tillämpades gentemot arbetare av annan än vit ras. Skillnaden i behandling betingades förnämligast av de praktiska svårigheter, som mötte att periodvis utbetala ersättning samt utöva kontroll i de fall, då den därtill berättigade vistades utom landet. I de flesta industriländer var emel-

[1] Soc. Medd. årg. 1921, sid. 855.

lertid lagstiftningen baserad på principen om yrkesrisken såsom avgörande moment för ersättningsrätten, och logiskt sett kunde därur härledas full likställighet mellan ut- och inländska arbetare. Mellan enskilda stater träffade konventioner pekade även på möjligheten att överkomma nyss antydda praktiska svårigheter. Före kriget hade också internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd enat sig om vissa beslut i samma syfte, avsedda att intagas i fördrag enskilda stater emellan eller i en allmän internationell konvention, vilken sistnämnda anordning av föreningen uppställts såsom slutmål.

I sitt frågecirkulär lämnade arbetsbyrån en exposé av problemets olika sidor. Först och främst uppställdes frågan, om en konvention borde antagas, i vilken staterna förbunde sig att iakttaga likställighet utan hänsyn till ömsesidighet, eller om man borde nöja sig med att staterna medgåve lika behandling på basis av ömsesidighet. I det förra fallet kunde likställigheten tänkas vara absolut eller begränsa sig till de stater, som ratificerat konventionen.

Absolut likställighet oberoende av ömsesidighet eller annat villkor syntes från rättvisans synpunkt erbjuda den bästa lösningen — givetvis vore den också för emigranterna förmånligast. Den innebar emellertid ingen uppfordran till de mera efterblivna länderna att bringa sin lagstiftning upp i nivå med nutida krav och kunde därför väntas möta motstånd på en del håll. I viss mån skulle dock sist anförda synpunkt tillgodoses, om man gjorde likställigheten beroende av ratifikation.

Vad åter beträffar alternativet att grunda likställigheten på reciprocitetsprincipen, betonade arbetsbyrån, att en rekommendation i ämnet icke behövde inskränka sig till en uppfordran åt staterna att sinsemellan träffa avtal, utan kunde jämväl upptaga allmänna bestämmelser om villkoren för ömsesidighet. Sådana villkor kunde ock tänkas utgöra föremål för en konvention, därest sådan befunnes lämpligare än en rekommendation.

I det yttrande, som av socialstyrelsen avgavs beträffande arbetsbyråns frågecirkulär, hänvisades till yttranden mottagna från försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten. Uti nyss diskuterade principfrågor hade sistnämnda bägge myndigheter stannat i olika meningar. Den förra ansåg, att konferensen borde antaga ett förslag till konvention, vars biträdande direkt skulle medföra skyldighet att genomföra likställighet i avseende å medborgare i alla övriga stater, som biträtt konventionen, under det den senare gjorde gällande, att man borde inskränka sig till att uppmana de olika staterna att sinsemellan avsluta på ömsesidighet grundade avtal i ämnet.

Socialstyrelsen fann den förra meningen utgöra uttryck för en djärvare, men för förverkligandet av likställighetsidén betydligt mer gynnsam ståndpunkt, medan den senare egentligen endast innebure, att man borde gå vidare på den redan inslagna vägen med separatavtal de olika staterna emellan. Till förmån för den förra ståndpunkten anfördes dess överensstämmelse med numera allmänt gängse uppfattning om likställighet i här ifrågavarande avseende, vilken uppfattning i princip godtagits av den svenska lagstiftningen. För samma ståndpunkt talade, att antalet svenska arbetare i utlandet be-

tydligt lär överstiga det antal utländska arbetare, som uppehåller sig i Sverige — en konvention om likställighet skulle sålunda, om den vunne mer allmän anslutning, på det hela taget lända vårt land till fördel. Risken att från svensk sida få utbetala livräntor till utomlands bosatta medborgare i länder, som ej beredde svenska medborgare motsvarande förmåner, kunde för övrigt ej tillmätas någon avgörande betydelse, då skillnaden i ersättning åt ut- och inländska arbetare vore ringa. Denna risk kunde för övrigt i väsentlig mån begränsas, om den vanliga bundenheten, i regel tio år efter konventionens ikraftträdande, förkortades eller ock staterna berättigades att när som helst efter skälig uppsägningstid frånträda konventionen. Styrelsen var därför benägen att förorda den av försäkringsrådet företrädda meningen med tillägg av önskan om relativt tidig eller omedelbar uppsägningsrätt samt föreslog regeringen att till arbetsbyrån avlåta svar av nu angivna innebörd.

Regeringen ställde sig emellertid på den av riksförsäkringsanstalten företrädda ståndpunkten och förordade i sitt svar, att konferensen skulle antaga en rekommendation med uppmaning till de olika staterna att genom separatavtal trygga en lika behandling av ut- och inländska arbetare. Gällande lagbestämmelser på detta område i vårt land utgjorde visserligen intet skäl, varför icke Sverige kunde biträda en konvention direkt medförande förpliktelse att genomföra likställighet för medborgare i stater anslutna till konventionen, men med hänsyn till de svårigheter, som hittills mött ratifikation av internationella arbetsorganisationens konventioner, ansågs den förordade utvägen lämpligare.

I övriga punkter var regeringens svar i huvudsak överensstämmande med socialstyrelsens förslag. Någon närmare redogörelse därför synes icke erforderlig, utom vad gäller frågan, huruvida särskilda bestämmelser borde upptagas rörande vissa kategorier av utländska arbetare, såsom den åkande personalen på internationella järnvägar eller personal tillhörande företag, bedrivet i två eller flera länder och som tillfälligtvis sysselsättes i ett land, som icke är företagets egentliga hemland. I svaret erinrades, att frågan berörde det under vissa förhållanden betydelsefulla spörsmålet om vilket lands lagstiftning borde komma till tillämpning i avseende å ett olycksfall i arbete. Detta spörsmål, som varit föremål för behandling å flera internationella sammanträden ävensom för förhandlingar mellan de skandinaviska staterna, ansågs emellertid vara av den komplicerade och svårlösta beskaffenhet, att det syntes något tvivelaktigt, om detsamma i detta sammanhang kunde påräkna den uppmärksamhet och utredning, som krävdes för en tillfredsställande lösning. Lämpligast ansågs därför vara att upptaga detta spörsmål till särskild behandling. Till svaret var fogat ett exemplar av en av byråchefen H. v. Schulzenheim med statsunderstöd företagen undersökning med titel »De l'application dans la pratique des lois des différents pays en matière d'assurances sociales, touchant les cas où un employeur d'un pays emploie à son service des travailleurs dans un autre pays, et conventions internationales intervenues à ce sujet».

De till arbetsbyrån inkomna svaren från övriga stater utvisade betydligt skilda ståndpunkter i den nyss behandlade huvudfrågan om räckvidden av en internationell överenskommelse. Av de 24 stater, som inlämnat sina svar före den 15 mars 1924, uttalade sig 6 för en konvention direkt medförande skyldighet att genomföra absolut likställighet utan inskränkning, medan 9 förordade, att förpliktelsen gjordes beroende av konventionens ratificering. Däremot begränsade sig 7 stater till att förorda en uppmaning till medlemmarna att genom separatkonventioner medgiva likställighet på grundval av reciprocitet; detta föreslogs i ett fall skola ske under form av allmän konvention, i de övriga under form av en rekommendation.

Det övervägande flertalet stater hade sålunda uttalat sig för vad arbetsbyrån kallar den direkta metoden för likställighetens genomförande, men bland dessa förefanns dock majoritet för att begränsa likställigheten till stater, som biträtt konventionen. Arbetsbyrån fann häri anledning att framlägga ett förslag till konvention, baserat på sistnämnda ståndpunkt.

Rörande innehållet i arbetsbyråns förslag till konvention må i övrigt meddelas följande.

Förslaget upptog en uttrycklig bestämmelse, att vid behandlingen av utländska arbetare eller deras rättsinnehavare ingen skillnad skulle göras med hänsyn till platsen för deras vistelse. Den svenska regeringen hade ansett en sådan bestämmelse obehövlig, då vad därmed åsyftades följde ur likställighetsprincipen, och ett par andra stater delade denna mening, som icke heller syntes främmande för arbetsbyrån. Det stora flertalet stater ansåg emellertid en uttrycklig bestämmelse erforderlig, och speciellt hänvisade man till behovet av skydd för emigranters familjer. I några svar restes invändning mot likställighetsprincipens obetingade tillämpning i förevarande fall, och ifrågasattes det att hänvisa frågan till specialkonventioner, baserade på ömsesidighetsbehandling.

Ifråga om arbetare som tillfälligtvis eller intermittent sysselsättas i ett land, som icke är företagets egentliga hemland, förutsattes i arbetsbyråns konventionsförslag, att genom särskild överenskommelse hemlandets lagstiftning kunde bringas i tillämpning. Denna ståndpunkt baserade sig på en av engelska regeringen framförd tanke, medan åtskilliga stater föreslagit en uttrycklig bestämmelse i samma riktning, som på sin tid påyrkats av internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd, nämligen att ifråga om resande trafikpersonal skulle tillämpas lagstiftningen i det land, där vederbörande företag hade sitt säte, samt att detsamma skulle gälla personal tillfälligtvis sysselsatt utom hemlandet, för såvitt sysselsättningen icke överstege sex månader.

I enlighet med en övervägande majoritets mening infördes i arbetsbyråns konventionsförslag en allmän bestämmelse om ömsesidigt bistånd staterna emellan till underlättande av konventionens tillämpning och genomförandet av den statliga lagstiftningen på området. Vidare skulle staterna delgiva arbetsbyrån vidtagna ändringar i lagstiftningen om ersättning för olycksfall i arbete, varom arbetsbyrån skulle underrätta intresserade medlemmar.

En ifrågasatt bestämmelse rörande möjlighet att överföra fonder för utbetalning av räntor åt ersättningsberättigade, bosatta i annat land, befanns med ledning av inkomna svar icke lämplig att införa. I stället föreskrevs mera allmänt, att ömsesidiga lättnader skulle beredas för utbetalande av ersättning åt utomlands bosatta ävensom för tryggandet av därmed förbundna villkors tillämpning. I anledning av ett uppslag från irländska regeringen föreslogs vidare en bestämmelse om att vid tvister rörande ersättning åt utomlands bosatta saken skulle kunna upptagas vid domstol, utan att den målsägande behövde personligen inställa sig. Slutligen infördes i enlighet med flertalet staters önskan ett stadgande om att medgiven befrielse från fiskaliska avgifter för handlingar, intyg m. m., kostnadsfrihet för officiella aktstycken och andra lättnader skulle tillkomma jämväl medborgare i främmande stat, som biträtt konventionen.

Det utskott, till vilket frågan hänvisades vid konferensen, valde till ordförande det italienska regeringsombudet de Michelis och till rapportör det spanska regeringsombudet Gascon y Marin. Utskottet biträdde arbetsbyråns förslag, att överenskommelsen skulle taga formen av en konvention och att likställighetsprincipen skulle begränsas till att gälla allenast medborgare i de stater, vilka ratificerat konventionen. En ganska stark minoritet inom utskottet röstade emellertid för ytterligare begränsning, nämligen till sådana stater, som ägde särskild lagstiftning om ersättning för olycksfall i arbete. För att tillmötesgå denna ståndpunkt införde utskottet på förslag av den franske arbetarexperten Milan en ny paragraf 3, enligt vilken ratificerande medlemmar, som icke redan ägde ett system för olycksfallsersättning, samtyckte att införa sådant »med minsta möjliga tidsutdräkt».

Meningsskiljaktighet yppade sig också rörande bestämmelsen om att vid behandlingen av utländska arbetare eller deras rättsinnehavare ingen skillnad skulle göras med hänsyn till platsen för deras vistelse. Åt detta stadgande gavs en något mjukare avfattning, och erhöll det även ett tillägg om särskilda anordningar staterna emellan för att reglera frågan om utbetalande av ersättning åt utomlands bosatta.

De i arbetsbyråns förslag införda mera detaljerade bestämmelserna om ömsesidigt bistånd för underlättandet av tillämpningen fann man böra utbrytas ur konventionen, och sammanfördes de till en särskild rekommendation. Till denna fogades en uppmaning till regeringarna i stater utan särskilt system för olycksfallsersättning att i avvaktan på införandet av sådant underlätta för utländska arbetare att komma i åtnjutande av förmånerna i deras eget lands lagstiftning angående dylik ersättning.

Vid utskottsförslagets plenarbehandling den 30 juni yrkades från finska delegationens sida, att den i konventionen stadgade likställighetsprincipen måtte begränsas till stater, där arbetarna tillerkändes viss bestämd ersättning vid olycksfall i arbete. I detta yrkande förenade sig det engelska regeringsombudet Rhys Davies. Yrkandet återtogs dock, sedan det franska regeringsombudet Fontaine föreslagit, att den nya paragraf 3 i konventionen skulle skärpas så, att ratificerande stater, som icke redan ägde ett system för olycks-

fallsersättning, skulle samtycka att införa sådant system »inom tre år från ratificeringen». Sistnämnda kompromissförslag antogs enhälligt. I övrigt godkändes, genom omröstning paragrafvis, utskottets förslag till såväl konvention som rekommendation. Omröstningen om förslaget i dess helhet uppsköts till dess avgörande träffats i frågan om sättet för konventioners antagande, varom då ännu överlades i vederbörande av förslagsutskottet tillsatta subkommitté.

Sedan enligt förslagsutskottets yrkande proceduren med eventuellt två läsningar vunnit konferensens godkännande, ägde en första huvudvotering rum den 3 juli samt gav till resultat 85 röster för och 1 mot utskottets förslag med däri antagen ändring. En livlig debatt uppstod nu, om konferensen borde företaga en andra läsning under detta sammanträde eller om slutvoteringen skulle uppskjutas till nästa konferenssammanträde. Engelska och indiska regeringsrepresentanter gjorde gällande mycket starka betänkligheter mot att forcera frågan och lämna obegagnad den möjlighet, som erbjöd sig att få texten granskad av de olika staternas myndigheter, innan den definitivt antogs. Det erinrades ock om att arbetsbyråns styrelse själv förordat uppskov med det definitiva antagandet, och framkastades som möjligt, att åtskilliga regeringsombud, i saknad av tillräckliga instruktioner, kunde komma att avhålla sig från en andra omröstning vid innevarande session. Emellertid yrkades av belgiska arbetarombudet Mertens, understödd av det grekiska regeringsombudet Kalitsounakis, att andra läsningen skulle företagas omedelbart. Konferensen förkastade detta yrkande med 52 röster mot 29, och blir sålunda antagandet av såväl konventionen som rekommendationen beroende på beslut av 1925 års konferens. De sålunda i första läsningen antagna förslagen ha följande lydelse:

Förberedande förslag till konvention angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

§ 1.

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att åt arbetare, som å dess territorium drabbas av olycksfall i arbete och är medborgare i någon annan medlems-stat, som ratificerat konventionen, giva samma behandling, som den tillförsäkrar sina egna medborgare. Tillika förbinder den sig att åt dylika arbetares rättsinnehavare giva samma behandling som åt egna medborgares rättsinnehavare.

Berörda likhet i behandlingen skall tillförsäkras utländska arbetare och deras rättsinnehavare utan något villkor i avseende å hemvist; ifråga om utbetalningar, som en medlem i enlighet härmed kan ha att göra utom sitt territorium, skola dock särskilda anordningar träffas mellan vederbörande medlemmar.

§ 2.

Beträffande ersättning för olycksfall, som drabbar en arbetare, vilken på en medlems territorium tillfälligt eller med mellantider sysselsättes för ett företag, som är beläget på annan medlems territorium, kan genom särskilt avtal bestämmas, att sistnämnda medlems lagstiftning skall tillämpas.

§ 3.

Medlemmar, som ratificera denna konvention och vilka icke ha ett system av skadestånd för eller försäkring mot olycksfall i arbete, åtaga sig att åvägabringa lagstiftning i ämnet inom tre år från ratificeringen.

§ 4.

Medlemmar, som ratificera denna konvention, förbinda sig att ömsesidigt lämna varandra bistånd till underlättande av konventionens tillämpning och genomförandet av respektive lagar och reglementen rörande ersättning för olycksfall i arbete ävensom att om varje ändring i nämnda lagar och reglementen underrätta internationella arbetsbyrån, som i sin ordning därom skall upplysa övriga därav intresserade medlemmar.

Förslag till rekommendation angående lika behandling av ut- och inländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete.

I.

Med hänsyn till tillämpningen av konventionen angående lika behandling av ut- och inländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete hemställer konferensen, att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte vidtaga nödiga åtgärder:

a) för att beträffande skadeståndstagare, som icke bo i det land, där skadeståndet utgår, underlätta betalningen av dem tillkommande belopp samt säkerställa iakttagandet av de i lagar och reglementen angivna villkor för nämnda betalning;

b) för att i fall av tvist om utebliven eller upphörd betalning eller minskning av skadeståndsbeloppet åt person, som icke bor i det land, där hans rätt till skadestånd uppkommit, talan måtte kunna anhängiggöras vid vederbörande domstolar i nämnda land, utan att den intresserade parten skall vara nödgad personligen inställa sig;

c) för att förmånen av befrielse från fiskaliska avgifter, av kostnadsfritt erhållande av officiella handlingar och andra fördelar, beviljade genom en medlems lagstiftning åt offren för olycksfall i arbete, måtte utsträckas till att tillgodokomma alla medborgare i medlemsstater, som ratificerat ifrågavarande konvention.

II.

Konferensen hemställer, att i de länder, där det icke finnes ett system av skadestånd eller försäkring mot olycksfall i arbete, regeringarna måtte intill dess snara upprättande för utländska arbetare underlätta tillgodonjutandet av deras nationella lagstiftning angående olycksfall i arbete.

3. Tjugofyra timmars uppehåll i arbetet per vecka i glasbruk med smältvanna.

Förevarande spörsmål representerar ett gammalt önskemål å arbetarnas sida. I många länder har också frågan varit föremål för laglig reglering, exempelvis i Tyskland, där i glasbruk med smältvanna ett uppehåll under söndagarna måste göras på i regel 14 à 16 timmar, för såvitt icke arbetet bedrives på fyra skift, då det kunnat fortgå kontinuerligt; jämväl har arbete med ugnars underhåll och reparationer kunnat fortgå oavbrutet. I andra länder, exempelvis i England, har faktiskt endast en mycket ringa del av glasbruksarbetarna haft söndagsarbete, i regel endast i den mån så erfordrats

för skötseln av ugnarna. Vid delegerademöte med internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd i Zürich 1912 hade förordats en oavbruten veckovila å 24 timmar i glasbruk, men hade man därvid icke särskilt haft i tanke förhållandena i bruk med smältvanna eller övervägt, huruvida i sådant fall syftemålet bäst kunde uppnås genom viss tids uppehåll i arbetet.

Inom den internationella arbetsorganisationen framfördes frågan av franska regeringen, som gjorde gällande, att här i huvudsak förelåg en kostnadsfråga. Med bortseende från arbetet med ugnarnas eldning, som måste fortgå utan uppehåll, vore det ur teknisk synpunkt möjligt att inställa arbetet i glasbruk med smältvanna under 24 timmar. Den ökade bränsle- och arbetskostnad, som en sådan anordning medförde, måste emellertid fördyra produkten, och en lösning av problemet ansågs därför endast möjlig genom överenskommelse produktionsländerna emellan.

Såsom arbetsbyrån utvecklade i sitt utsända frågecirkulär, vore ett uppehåll i arbetet varje vecka, även om det icke sträckte sig till 24 timmar, ägnat att underlätta genomförandet av erforderlig veckovila för arbetarna. Vid arbete på skift förlängdes vilan mellan skiften med den tid arbetet stod stilla, så att exempelvis vid tre skift om åtta timmar ett uppehåll å 8 timmar medförde en veckovila å 24 timmar, och vid längre tids uppehåll ökades vilans längd i motsvarande mån. Ett uppehåll å 24 timmar skulle vid treskiftsindelning också på ett enkelt och praktiskt sätt tillgodose ett annat önskemål, nämligen arbetsveckans begränsning till 48 timmar.

Arbetsbyrån förordade, att en internationell överenskommelse i frågan skulle givas formen av en konvention och att beslut i frågan skulle fattas vid två konferenser i följd, liksom beträffande den under punkt 2 på dagordningen upptagna frågan. Frågecirkuläret upptog som första fråga, om det ansåges önskvärt att i konvention stadga 24 timmars uppehåll per vecka i glasbruk med smältvanna beträffande sådana arbeten, som från teknisk synpunkt ej nödvändigtvis behöva drivas kontinuerligt. Så gott som alla övriga frågor gällde undantag från det inledningsvis ifrågasatta stadgandet.

Socialstyrelsen erinrade i sitt efter remiss avgivna yttrande, att det år 1921 antagna konventionsförslaget angående tillämpning av veckovila i industriella företag hade väsentligen enahanda ändamål som det nu ifrågasatta avtalet. Berörda konventionsförslag hade icke vunnit anslutning från svensk sida i främsta rummet på den grund, att lagstiftning i ämnet måste anses obehövlig, då dylik veckovila utom i särskilda undantagsfall allmänt iakttoges. Det kunde synas ligga nära till hands att av samma motiv ställa sig avvisande gentemot den nu framförda tanken på 24 timmars veckoledighet vid vissa företag inom glasindustrien, men med hänsyn till det intresse den svenska glasindustrien, att döma av inkomna yttranden från yrkesorganisationer i branschen, på ömse sidor måste anses ha av ett internationellt förverkligande av veckoledigheten, ställde sig saken i förevarande fall annorlunda.

I sitt förslag till svar i huvudfrågan uttalade sig också styrelsen till för-

mån för ett konventionsförslag med angivet syfte under erinran därom, att den tillämnade anordningen redan vore införd i Sverige. Regeringens svar till arbetsbyrån i denna liksom i övriga punkter beträffande den ifrågasatta konventionen överensstämde ock med socialstyrelsens yttrande. Någon uttömmande redogörelse för svaret i dess helhet torde i detta sammanhang icke vara erforderlig. Framhållas må emellertid, att man med hänsyn till de växlande förhållandena i olika länder i svaret avrådde från att i konventionen intaga en förteckning å de arbeten, som av tekniska skäl måste drivas kontinuerligt och därför borde undantagas från konventionens tillämpning. Till förebyggande av missbruk ifrågasattes emellertid föreskrift om skyldighet för de olika staterna att till arbetsbyrån insända uppgifter om ifrågavarande arbeten, vilka uppgifter sedermera skulle framläggas för internationella arbetskonferensen. Samma procedur föreslogs ifråga om undantag för arbeten av speciell karaktär, särskilt förberedande och avslutande arbeten, vilka, utan att från teknisk synpunkt vara nödvändigtvis kontinuerliga, borde utföras under den övriga personalens vilotid.

De till arbetsbyrån inkomna svaren å frågecirkuläret visade, att flera länder, där glastillverkning drives i stor skala och med användande av automatiska maskiner, antingen ställde sig i huvudsak avvisande eller ock yrkade, att från den allmänna regeln om 24 timmars uppehåll skulle undantagas viss tillverkning och särskilt omförmälda automatiska drift. Den förra gruppen omfattade sådana länder som Tyskland — vilket dock motiverade sin avvisande hållning med de rådande kritiska förhållandena inom den tyska industrien — Österrike, Storbritannien, Ungern och Japan, den senare Belgien, Nederländerna, Polen och Tjeckoslovakiet. Även Schweiz ställde sig reserverat i huvudfrågan. Å andra sidan gåvo nio stater,[1] däribland Frankrike, i likhet med Sverige i princip sin anslutning till den ifrågasatta huvudbestämmelsen.

Ett par av de stater, som motsatt sig 24 timmars uppehåll i arbetet, antydde emellertid möjligheten av en kortare tids uppehåll och ställde sig sålunda icke absolut avvisande.

Bland de stater åter, som velat undantaga automatisk tillverkning, hade några åberopat tekniska hinder och andra rent ekonomiska motiv. Inom sakkunnigekretsar, som åtsports av arbetsbyrån, rådde skilda uppfattningar om nödvändigheten av kontinuerlig drift vid ifrågavarande tillverkning. Arbetsbyrån fann därför icke fog för något särskilt undantag till förmån för automatisk tillverkning, utan ansåg, att denna i erforderlig omfattning kunde inbegripas under en allmän undantagsbestämmelse för arbeten, som av tekniska skäl måste drivas kontinuerligt. I enlighet med denna sin uppfattning avfattade arbetsbyrån ett förslag till konvention.

Att i konventionen intaga en förteckning över arbeten, som av nyss an-

[1] Detta antal avser endast de stater, som ingivit sitt svar före den 15 mars 1924.

förda skäl borde undantagas, ansågs icke ändamålsenligt på de grunder, som åberopats av bland andra den svenska regeringen. I stället föreslogs, jämväl i överensstämmelse med svenska regeringens yrkande, att de olika staterna skulle vara pliktiga att till arbetsbyrån insända uppgifter om här åsyftade arbeten; dessa uppgifter förutsattes skola sedermera framläggas för internationella arbetskonferensen. Arbetsbyrån skulle också hållas à jour med de ändringar, som av produktionstekniska skäl kunde befinnas nödvändiga att vidtaga.

I arbetsbyråns konventionsförslag intogs vidare en bestämmelse om stadigvarande undantag för förberedande och avslutande arbeten, vilka, utan att från teknisk synpunkt vara nödvändigtvis kontinuerliga, borde utföras under den övriga personalens vilotid. Förteckning över sådana arbeten skulle av resp. stater uppgöras i samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer samt därefter delgivas den internationella arbetsorganisationen på samma sätt, som föreslagits ifråga om nödvändigtvis kontinuerliga arbeten.

Slutligen medgåvos i arbetsbyråns konventionsförslag tillfälliga undantag i händelse av force majeure, som definierades i överensstämmelse med vad som skett i Washingtonkonventionen om arbetstidens begränsning. I enlighet med yrkande av bland andra stater Sverige intogs däremot icke en ifrågasatt undantagsbestämmelse för fall av extraordinär arbetsanhopning.

Tilläggas må, att enligt arbetsbyråns förslag det föreskrivna uppehållet om 24 timmar per vecka i princip skulle förläggas till söndag eller annan däremot svarande helgdag samt att personal, sysselsatt med arbete, för vilket undantag medgivits, skulle på växlande dagar beredas en veckovila om minst 24 på varandra följande timmar.

Det utskott, som vid konferensen tillsattes för ärendets behandling, valde till ordförande det tyska regeringsombudet Leymann samt till rapportörer den engelske arbetsgivarexperten Marchand och den belgiske regeringsexperten Wodon. Sverige var i utskottet representerat av byråchefen Molin och direktören Larson. Svårigheterna att finna en formel, som täckte de i realiteten vitt skilda ståndpunkterna, visade sig utomordentligt stora, och den lösning, som förebragtes av utskottet, kunde knappast anses tillfredsställande. Först och främst utvidgades den allmänna undantagsbestämmelsen till att gälla arbeten, som måste drivas kontinuerligt icke blott av tekniska utan även av ekonomiska skäl. Härmed torde ha avsetts att skydda tillverkning medels äldre metoder från den skärpta konkurrens, som kunde befaras, i det fall undantagsbestämmelsen begränsats till sådant arbete, som av tekniska skäl måste bedrivas kontinuerligt, d. v. s. väl närmast automatisk tillverkning. — Vidare infördes ett stadgande om att, innan konventionsförslagets text fastställdes, varje stat skulle underrätta internationella arbetsbyrån om beskaffenheten av de arbeten, som av nyss anförda skäl ansågos kontinuerliga, i och för sakens dryftande å en blivande konferens; under tiden skulle tillämpas 24 timmars individuell veckovila. Härmed skulle i själva verket

frågan om de viktigaste undantagsbestämmelserna ha ställts på en oviss framtid och hela konventionsförslaget ha äventyrats.

Utskottet utvidgade också undantagsbestämmelsen beträffande förberedande och avslutande arbeten till att gälla reparationer samt vidtog en del andra ändringar i arbetsbyråns text. Den viktigaste av dessa var ett tillägg, att veckovila för personal vid kontinuerlig drift skulle beredas i enlighet med föreskrifterna i 1921 års konventionsförslag.

Utskottsförslaget behandlades vid plenarsammankomst den 4 juli. På grund av det otillfredsställande skick, vari ärendet lämnats av utskottet, rådde i församlingen mycken tvekan, och en stor del av de närvarande ombuden avhöll sig från att rösta. Ett yrkande av den engelska delegationen, att de kontinuerliga arbeten, som borde undantagas, skulle angivas i konventionen, avslogs, liksom ett yrkande från arbetarhåll, att tillägget om ekonomiska skäl såsom motiv för undantag skulle utgå. Ett yrkande att utesluta den av utskottet införda passus, genom vilken undantagsbestämmelserna ifråga om kontinuerlig drift ställdes på framtiden, samlade majoritet, men antalet röstande befanns icke tillräckligt för att enligt reglementet medgiva giltigt beslut. Efter återremiss till utskottet kom emellertid i vederbörlig ordning till stånd ett beslut om uteslutning av nämnda passus.

I övrigt godkändes utskottets hemställan, och en anställd omröstning om det sålunda ändrade konventionsförslaget i dess helhet gav till resultat 68 röster för och 22 röster mot, vadan nödig två tredjedels majoritet uppnåtts i första läsningen. Den definitiva omröstningen om förslaget uppsköts till 1925 års konferens.

Det sålunda preliminärt antagna konventionsförslaget lyder som följer:

Förberedande förslag till konvention angående tjugofyra timmars veckovila i glasbruk med smältvanna.

§ 1.

I glasbruk, varest användas ugnar med smältvanna, skall under de villkor och med de undantag, som i det följande angivas, göras ett uppehåll i arbetet om tjugofyra på varandra följande timmar i veckan.

§ 2.

Uppehållet i arbetet skall äga rum å söndag eller annan dag, som enligt lagstiftning, tradition eller landets sed är ägnad åt vila.

§ 3.

Undantag från bestämmelserna i föregående paragrafer kunna av varje medlem medgivas för här nedan angivna arbeten:

1) Arbeten, som av tekniska eller ekonomiska skäl nödvändigt måste bedrivas kontinuerligt.

2) Sådana förberedelse- eller avslutningsarbeten eller reparationsarbeten, som under personalens ledighet måste utföras till säkerställande av företagets normala drift under arbetsdagarna.

§ 4.

En förteckning å de arbeten, som åsyftas i § 3, skall efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, där sådana förefinnas, upprättas av vederbörande myndighet hos varje medlem samt delgivas internationella arbetsbyrån; denna förteckning skall åtföljas av en redogörelse för skälen för upptagandet av de olika slagen av arbete.

§ 5.

För det fall att förändringar i de tekniska processerna eller arbetets organisation inom glasindustrien nödvändiggöra en revision av den i § 4 åsyftade förteckning, skall vederbörande medlem i samband med den rapport, som enligt § 408 i Versaillestraktaten och motsvarande paragrafer i de övriga fredstraktaterna årligen avgives, underrätta internationella arbetsbyrån om de förändringar, som vidtagits i förteckningen, och angiva skälen därför.

§ 6.

Arbetare, som under vilodagen användas till arbete, vartill bemyndigande lämnats, skola individuellt eller per skift, enligt bestämmelserna i konventionen av år 1921 angående veckovila i industriella företag, beredas en veckovila om minst tjugofyra på varandra följande timmar.

§ 7.

Tillfälliga undantag från bestämmelserna i §§ 1 och 2 medgivas, i fall olyckshändelse inträffat eller hotar att inträffa eller brådskande arbete behöver utföras i avseende å maskiner eller anläggning eller i fall av force majeure, men allenast i den mån så är nödvändigt för att undvika allvarlig rubbning av företagets normala drift.

Arbetsgivaren skall underrätta vederbörande myndigheter om alla de fall, i vilka han gör bruk av här ovan medgivna möjligheter till tillfälliga undantag.

4. Nattarbete i bagerier.

Frågan om förbud mot nattarbete i bagerier var vid 1921 års arbetskonferens föremål för en resolution, som hänsköt frågan till arbetsbyråns styrelse med rätt för denna att avgöra, om frågan skulle upptagas på dagordningen för nästföljande konferens eller underkastas en förberedande utredning.

Arbetsbyrån valde den senare vägen, och det var först i april 1923, som definitivt beslut fattades om att förelägga även denna fråga för innevarande års konferenssammanträde. Ämnet angavs med avsikt så vidsträckt som i rubriken här ovan för att icke nödvändigtvis uppfattas såsom åsyftande ett förbud, vars verkningar man i frågans dåvarande läge icke ansåg sig kunna överskåda. Bland annat hade man härvid i tanke den skillnad, som förefinnes mellan arbetet i större och mindre bagerier, och de svårigheter, som ur ekonomisk synpunkt måste möta att underkasta dessa bägge slag av företag en gemensam reglering.

Beträffande formen för en internationell överenskommelse uttalade sig styrelsen i det till resp. stater utsända frågecirkuläret för en konvention. Tillika uttalade sig styrelsen för ärendets behandling å två konferenssammanträden.

I frågecirkuläret erinrade arbetsbyrån om att i ett stort antal länder redan finnes en laglig reglering av nattarbetet i bagerier, men påpekade samtidigt de av nationella eller lokala förhållanden betingade skillnader, som råda på detta område, samt vanskligheterna av en internationell reglering på detsamma. I sistberörda avseende framställde sig sålunda frågan, om en reglering av nattarbetet borde omfatta alla bagerier och alltså även sådana, som drivas med tillhjälp endast av familjemedlemmar, vidare om därunder borde innefattas tillverkning av bagerivaror i hotell, restauranger och kaféer. En annan, mycket ömtålig fråga gällde, om arbete i större bagerier med växlande dag- och nattskift borde undantagas, såsom påyrkats av den kooperativa rörelsens centralorganisationer i Tyskland. Frågan om vilken tid av natten ett eventuellt förbud borde omfatta vore intimt beroende av bageriernas tekniska utrustning och konkurrensförmåga samt krävde en omsorgsfull prövning. Det ifrågasattes också, om ej, med hänsyn till den ingripande betydelsen av ifrågavarande stadganden, en övergångstid borde bestämmas, under vilken lagstiftningen successivt skulle skärpas.

Socialstyrelsen avgav förslag till svar å arbetsbyråns frågecirkulär, efter det yttranden i ämnet avgivits dels av Sveriges bageriidkarförening och Stockholms bageriindustriförening och dels av svenska livsmedelsarbetarförbundet. Styrelsen erinrade inledningsvis om den i vårt land gällande provisoriska lagen av den 22 juni 1923 om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete. Anslutning för Sveriges del till den ifrågasatta konventionen skulle, ansåg styrelsen, såvitt man av de i cirkuläret framställda frågorna kunde döma, icke påkalla någon ändring i nu gällande reglering av bageriarbetet. Den verkan skulle emellertid en anslutning ha, att Sverige bleve förpliktat att upprätthålla förbudet mot nattarbete i bagerier jämväl under sannolikt ett tiotal av år efter utgången — vid slutet av år 1926 — av nämnda lags giltighetstid.

Visserligen syntes det med hänsyn till konkurrensen från andra länder knappast finnas anledning att söka genom en konvention internationellt fastslå förbudet mot nattarbete i bagerier. Däremot måste det från arbetarskyddssynpunkt oförnekligen anses önskvärt ej blott att i allmänhet inskränka nattarbetet, utan även särskilt att avskaffa det för arbetaren dygn efter dygn återkommande nattarbete, som syntes kännetecknа bagerihanteringen, där denna icke vore underkastad förbud mot nattarbete. Med hänsyn till arbetarskyddets främjande ansåg sig också socialstyrelsen böra förorda den ifrågasatta konventionen.

I svar under de olika frågepunkterna utvecklade styrelsen närmare vissa synpunkter på ämnet. Styrelsen förordade, att ett förbud skulle omfatta alla slag av företag, där bagerivaror tillverkas för försäljning, sålunda även tillverkning av bagerivaror i hotell, restauranger och kaféer. Dock syntes företag, som drevos allenast med tillhjälp av make (maka) och hemmavarande barn, kunna undantagas. Konventionen ifråga borde äga tillämpning å alla, som deltoge i arbete för tillverkning av bagerivaror. Stadigvarande undantag borde medgivas för uppeldning och deggörning, som borde få börja ett par timmar tidigare än arbetet i allmänhet. Tillfälliga eftergifter, som kunde

erfordras på grund av särskilda förhållanden, borde kunna meddelas av myndigheterna. Slutligen syntes stadigvarande undantag kunna medgivas för det fall, att nattarbetet anordnades på skift och på ett sätt, som ansåges icke giva anledning till anmärkningar, när det tillämpades inom andra produktionsgrenar. Att, såsom ifrågasatts, uppställa visst arbetarantal såsom villkor för dylikt undantag ansågs icke rättvist, då regelrätt skiftarbete kunde anordnas med en ganska fåtalig personal. Jämväl en såsom villkor ifrågasatt reglering av nattarbetet (exempelvis med begränsning av nattarbetet till var tredje vecka) ansågs mindre väl motiverad, då skiftarbete under olika former kan vara likvärdigt från arbetarskyddssynpunkt.

Till socialstyrelsens yttrande voro fogade reservationer av socialfullmäktigen Hj. von Sydow och kommerserådet R. Sohlman, vilken senare deltagit i ärendets behandling såsom representant för kommerskollegium. Herr von Sydow erinrade, att riksdagen vid sitt godkännande av den förut omnämnda lagen av den 22 juni 1923 förutsatt, att under den provisoriska lagens giltighetstid en allsidig utredning skulle göras om dess verkningar för att vara tillgänglig, då fråga år 1926 uppstod om lagens ytterligare förlängning. Det syntes under sådana omständigheter fullkomligt uteslutet, att man nu skulle kunna förorda en internationell konvention i denna fråga, utan att avvakta utgången av den provisoriska lagens giltighetstid eller ens resultatet av den av riksdagen begärda utredningen i ämnet. Därmed vore hela saken för lång tid framåt avgjord, vilket resultat än den av riksdagen begärda utredningen komme att giva. Herr von Sydow ansåg därför, att socialstyrelsen bort hemställa hos regeringen, att den av nu nämnda skäl ville förklara, att den för närvarande icke kunde förorda förslaget till konvention angående nattarbete i bagerier.

Herr Sohlman ansåg, att i varje fall i en blivande konvention möjlighet borde lämnas öppen till medgivande dispensvis av en mera utsträckt tid för nattarbete, där sådant av vägande tekniska skäl eller med hänsyn till införande av skiftarbete, anordnat på ett ur arbetarskyddssynpunkt tillfredsställande sätt, kunde anses motiverat.

Under åberopande av väsentligen enahanda synpunkter, som gjorts gällande i herr von Sydows reservation, meddelade regeringen i sitt svar till arbetsbyrån, att den för närvarande icke ansåg sig kunna biträda en konvention i ämnet, vilken enligt gällande regler skulle vara bindande under en tid av minst tio år.

I de till arbetsbyrån ingångna svaren uttalade sig det övervägande flertalet andra stater för en internationell överenskommelse under form av konvention. Den avvisande hållning, som intogs av några stater, motiverades huvudsakligen dels med de vitt skilda förhållandena på detta område länderna emellan, dels därmed att ur internationell konkurrenssynpunkt icke förelåg något behov av att träffa ett ömsesidigt bindande avtal. I princip motsatte sig så gott som ingen stat förbud mot nattarbete i bagerier.

Ett stort antal stater uttalade sig vidare för att förbudet skulle utsträckas till alla slags företag för tillverkning av bagerivaror. I några fall för-

ordades uttryckligen att under förbudet innefatta bagerier och konditorier, vare sig de voro självständiga eller drevos i anslutning till hotell, restauranger, kaféer o. s. v. I en del svar gjordes dock gällande, att företag, som drevos med hjälp endast av familjemedlemmar, borde undantagas, medan andra företrädde en motsatt uppfattning. Arbetsbyrån ansåg övervägande skäl tala för att förbudet gåves den mest vidsträckta tillämpning, så att det komme att omfatta alla företag för tillverkning av bageri- och konditorivaror med undantag allenast av tillverkning för eget hushållsbehov. Sålunda skulle konventionen omfatta icke endast tillverkning för avsalu, vare sig bedriven självständigt eller i förening med hotell-, restaurang- eller kaférörelse, utan även tillverkning i kaserner, sjukhus, skolor m. m. i och för utspisning inom anstalten. Ej heller gjordes något undantag för företag, drivna med hjälp allenast av den egna familjens medlemmar, förutsatt dock att tillverkningen icke uteslutande avsåg hushållsbehov.

Även i så måtto gavs åt förbudet den mest vidsträckta tillämpning, att det utsträcktes till att även gälla arbetsgivarna själva. De inkomna svaren gingo ganska allmänt i denna riktning, varvid åberopades, dels att ur hygienisk synpunkt anledning icke förefanns att härutinnan göra någon skillnad mellan arbetsgivare och arbetare, dels att kontrollen ställde sig utomordentligt svår vid ett förbud inskränkt till de senare.

Ifråga om viloperiodens längd och förläggning gjorde sig helt naturligt mycket skilda önskemål gällande. Arbetsbyrån ansåg sig bäst tillgodose dessa genom att för nämnda period föreslå en minimilängd av sju timmar, innefattande tiden mellan kl. 11 e. m. och 5 f. m. eller, då så påkallades av klimat eller årstid, mellan 10 e. m. och 4 f. m. Man avsåg härmed att lämna en tämligen vidsträckt latitud för tillmötesgående av de olika behov, som förefunnos i de skilda staterna och som redan tagit sig uttryck i deras lagstiftning.

För utförande av förberedande och avslutande arbeten föreslog arbetsbyrån, om också med någon tvekan, att undantag från den allmänna regeln skulle kunna medgivas av offentlig myndighet efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer. Sådant arbete skulle kunna börja två timmar tidigare och sluta en timme senare än arbetet i allmänhet. En del regeringar hade uttalat betänkligheter mot undantaget ifråga såsom ägnat att försvåra kontrollen över förbudets tillämpning, men å andra sidan hade flertalet länder infört bestämmelser härom i sin lagstiftning.

Tillfälliga eftergifter från förbudet skulle av offentlig myndighet kunna meddelas dels utan begränsning till vissa angivna fall, men efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, och dels då på grund av särskilda omständigheter det allmännas intresse så påkallade. Dessutom medgavs tillfälligt undantag i händelse av force majeure, som definierades i överensstämmelse med föreskriften härom i Washingtonkonventionen om arbetstidens begränsning.

Återstod slutligen den ur flera synpunkter viktiga frågan, om stadigvarande undantag borde beviljas för större företag, där arbetet är anordnat på industrimässigt sätt. Härom voro meningarna nära nog jämnt delade mellan

staterna. Ett par, där stordriften på detta område spelar en avsevärdare roll speciellt inom den kooperativa rörelsen, nämligen Tyskland och Schweiz, hade förbehållit sig att senare avge svar. Till förmån för undantaget anfördes de fördelar ur teknisk och ekonomisk synpunkt, som stode att vinna genom kontinuerlig drift, vilken ur arbetarskyddssynpunkt borde kunna anordnas på ett lika tillfredsställande sätt i bagerier som inom andra industrier. Å andra sidan åberopades den ökade konkurrens, som skulle drabba småbagerierna, om undantaget medgåves, och den fara, som funnes för att dessa till självförsvar skulle drivas att överträda förbudet. Arbetsbyrån fann, att mycket tungt vägande skäl kunde anföras både för och emot det ifrågasatta undantaget, men stannade vid att förkasta detsamma. Förutom av hänsyn till den nära nog oförsonliga motviljan mot nattarbete bland de organiserade bageriarbetarna bestämdes arbetsbyråns hållning av den synpunkten, att principiellt största möjliga skydd borde tillförsäkras arbetarna, samtidigt som minsta möjliga hinder lades för tekniska framsteg. Uti sistnämnda hänseende komme i betraktande, att med den av arbetsbyrån föreslagna viloperiodens längd arbete på två skift mycket väl läte sig anordna och att däri storbagerierna fortfarande komme att äga ett försteg. För att bl. a. förhindra en befarad osund konkurrens från småbageriernas sida föreslogs dessutom en bestämmelse om förpliktelse för ratificerande stater att vidtaga lämpliga åtgärder för att göra förbudet effektivt, exempelvis genom förbud mot försäljning av färskt bröd före viss tid på dagen.

Det utskott, till vilket denna fråga hänvisades vid konferensen, valde till ordförande det irländska regeringsombudet O'Rahilly och till rapportör den franska regeringsexperten M:me Letellier. Mycket delade meningar gjorde sig gällande i utskottet, och det var endast med ganska knapp majoritet, som beslut fattades om ett konventionsförslag i huvudsaklig överensstämmelse med arbetsbyråns utkast. Majoriteten utgjordes av hela arbetargruppen inom utskottet jämte flertalet regeringsrepresentanter, medan arbetsgivarna enhälligt röstade emot. De sistnämnda framlade sin mening för konferensen i en särskild minoritetsrapport.

Meningsskiljaktigheten gav sig tillkänna redan i frågan om åt konferensens beslut skulle givas formen av en konvention eller rekommendation. Minoriteten erinrade till stöd för sin ståndpunkt om att införandet av mekaniska anordningar och förbättrade uppvärmningsmetoder i grund förändrat arbetsvillkoren i bagerierna och att de hygieniska argument, som tidigare framförts, icke längre hade samma värde. Vidare berördes frånvaron av internationell konkurrens och de praktiska svårigheter, som på detta område mött redan i tillämpningen av nationella lagbestämmelser, varför en kontroll över internationella bestämmelsers tillämpning måste bli helt illusorisk. Från ett uttalande av den kommitté, som vid fredskonferensen 1919 uppgjorde förslag till del XIII av fredsfördraget, citerades ett anförande om innebörden av rekommendationer, vilket ansågs tillämpligt i förevarande fall.

Arbetsgivargruppen förklarade sig emellertid villig att efter fem års för-

lopp upptaga till ny prövning frågan om införandet av en konvention i ämnet.

Ifråga om de företag, å vilka förbudet skulle äga tillämpning, utarbetades en delvis ny text, enligt vilken förbudet skulle omfatta tillverkning av bröd, bakelser och andra konditorivaror med mjöl såsom huvudbeståndsdel; egentlig konfekttillverkning uteslöts sålunda. Ett uttryckligt undantag stipulerades också för tillverkning en gros av »biscuits». Ett förslag att undantaga rågbröd förkastades, men enligt förklaring, som lämnades inför konferensen av såväl utskottets ordförande som dess rapportör, skulle torrt bröd, även av råg, inbegripas under »biscuits». I övrigt godtogs arbetsbyråns förslag rörande konventionens tillämplighet, som sålunda inom nyss angivna gränser skulle avse all ifrågavarande tillverkning vare sig för avsalu eller icke, för så vitt den icke drevs av en och samma familjs medlemmar för eget hushållsbehov.

I likhet med arbetsbyrån föreslog majoriteten vidare, att förbudet skulle äga tillämping även å arbetsgivare, vare sig de använde arbetare vid tillverkningen eller icke. Förutom de motiv, som anförts av arbetsbyrån, påpekades, att ett undantag för arbetsgivarna skulle bereda en del småmästare en orättvist gynnad ställning gentemot andra, som tillfälligtvis måste anlita lejd arbetskraft, samt att undantagsbestämmelsen kunde missbrukas genom att arbetare upptoges som delägare i företaget. I minoritetsrapporten yrkades på förbudets inskränkning till arbetarna under åberopande av dels individuella frihetssynpukter, dels principen om hemmets okränkbarhet, som måste komma att överträdas, om man ville genomföra en effektiv kontroll över allt bageriarbete. Slutligen gjordes gällande, att fredsfördraget icke lämnade hemul för vad majoriteten föreslagit, och förbehöll man sig rätt att i vederbörlig ordning företaga vidare åtgärder i saken.

Ifråga om viloperiodens längd och förläggning ställde sig utskottsmajoriteten på samma ståndpunkt som arbetsbyrån, men stannade dock i lika röstetal om ett yrkande, att vilotiden skulle utsträckas till åtta timmar. Ett tillägg beslöts, att tiderna för arbetets början och slut skulle fastställas av vederbörande myndighet. I minoritetsrapporten påyrkades vilotidens begränsning till sex timmar med förläggning mellan kl. 8 e. m. och 4 f. m.

Ifråga om undantagsbestämmelserna rådde praktiskt taget enhällighet i utskottet. I arbetsbyråns utkast vidtogs först och främst den ändringen, att undantag för förberedande och avslutande arbeten medgavs utan tidsbegränsning, men på villkor att med sådant arbete icke sysselsattes mer än absolut nödvändigt antal arbetare och över huvud icke minderåriga (under aderton år). Mot undantagsbestämmelsen för minderåriga reserverade sig minoriteten under anförande, att Washingtonkonventionen om nattarbete för minderåriga inom industrien medgav viloperiodens förläggning i bagerier till tiden mellan kl. 9 e. m. och 4 f. m., förutsatt att allmänt nattarbetsförbud införts inom denna industri.

Vidare tillades en undantagsbestämmelse för tropiska länder samt en annan åsyftande sådana jämkningar, som kunde vara erforderliga för beredande av

veckovila. De tillfälliga eftergifterna begränsades uttryckligen till sådana, som betingades av extraordinär arbetsanhopning eller av ett nationellt behov (des nécessités d'ordre national, national necessities) eller ock av force majeure.

Ifråga om större bagerier, med arbetet anordnat på industrimässigt sätt, delade utskottet arbetsbyråns uppfattning, att de borde innefattas under förbudet.

Ur den av arbetsbyrån föreslagna bestämmelsen om åtgärder för förbudets effektiva genomförande uteslöts den däri lämnade anvisningen om förbud mot försäljning av färskt bröd före viss tid på dagen. I stället infördes en föreskrift om samverkan i kontrollsyfte med arbetsgivare, arbetare och deras organisationer ävensom en hänvisning till vad härutinnan förordats i den vid femte internationella arbetskonferensen (1923) antagna rekommendationen angående de allmänna grunddragen för yrkesinspektionen.

För att underlätta övergången till konventionens bestämmelser intogs slutligen stadgande om att de icke skulle träda i kraft förrän den 1 januari 1927.

Plenarbehandlingen av detta ärende ägde rum den 4 och 5 juli. Meningarna bröto sig skarpt mot varandra, framför allt i frågan om förbudets utsträckning till arbetsgivarna, och såväl belgiska som engelska regeringsrepresentanter motsatte sig utskottets förslag härutinnan. Arbetsgivarnas i minoritetsrapporten framlagda yrkande i denna punkt avslogs emellertid vid omröstning genom namnupprop med 66 röster mot 16. Samma öde rönte ett av engelska regeringsdelegerade framlagt kompromissförslag, enligt vilket det skulle läggas i vederbörande myndighets hand att i samråd med arbetsgivar- och arbetarorganisationerna utsträcka förbudet till arbetsgivare.

Likaså avslogos arbetsgivarnas övriga i utskottet framställda yrkanden ävensom ett förslag av det danska arbetsgivarombudet Oersted om uttryckligt undantag för rågbrödsbagerier med arbete på tre skift samt en från schweiziskt arbetsgivarhåll föreslagen modifikation i stadgandet om vilotidens förläggning, åsyftande att möjliggöra arbetets början kl. 4 f. m. utan avseende å årstid eller klimat.

Det ändringsyrkande, som samlade det största antalet röster, var arbetarnas förslag att utsträcka viloperioden till åtta timmar, men i denna liksom i övriga punkter ställde sig dock majoriteten på utskottets sida. Vid anställd omröstning om utskottsförslaget i dess helhet godkändes detta oförändrat med 73 röster mot 15. Det definitiva avgörandet uppsköts till 1925 års konferens. Antecknas må, att de engelska regeringsombuden biträdde förslaget endast med uttryckligt förbehåll att nästa år få förebringa de ändringsyrkanden, som kunde påkallas av föreslagen lagstiftning i Storbritannien.

Det sålunda i första läsningen antagna konventionsförslaget lyder som följer:

Förberedande förslag till konvention angående nattarbete i bagerier.

§ 1.

Med de undantag, som angivas i följande bestämmelser, skall det vara förbjudet att under natten tillverka bröd eller konditorivaror eller andra liknande av mjöl framställda produkter.

Förbudet äger tillämpning å arbete av alla personer, såväl arbetsgivare som arbetare, vilka taga del i den åsyftade tillverkningen; det omfattar dock icke arbete, som utföres av medlemmarna i en och samma familj för deras egen förbrukning.

Denna konvention äger icke tillämpning å tillverkning i stort av torkat bröd (biscuits).

§ 2.

Vid tillämpningen av denna konvention avser beteckningen »natt» en tidrymd av minst sju på varandra följande timmar. Början och slut av denna tidrymd skola fastställas av vederbörande myndigheter i varje land efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, och skall densamma i sig innefatta tiden mellan kl. 11 på aftonen och kl. 5 på morgonen; där därtill finnes skäl med hänsyn till klimatet eller årstiden, kan tiden mellan kl. 10 på aftonen och kl. 4 på morgonen träda i stället för tiden mellan kl. 11 på aftonen och kl. 5 på morgonen.

§ 3.

Efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer må vederbörande myndigheter i de olika länderna utfärda bestämmelser rörande:

a) fortvarande undantag, som äro nödvändiga för utförande av förberedelse- eller avslutningsarbeten, vilka nödvändigtvis måste utföras utom den normala arbetstiden och vartill ej användes större antal arbetare än strängt taget nödvändigt och ej heller arbetare under aderton år;

b) fortvarande undantag, som äro nödvändiga med hänsyn till de särskilda förhållanden, varunder bagerihanteringen bedrives i tropiska länder;

c) fortvarande undantag, som äro nödvändiga för tillämpningen av bestämmelserna om veckovila;

d) tillfälliga undantag, som äro nödvändiga för att sätta företagen i stånd att möta extraordinär arbetsökning eller nationella behov.

§ 4.

Undantag må göras från bestämmelserna i § 1, i fall olyckshändelse inträffar eller hotar att inträffa eller brådskande arbete behöver utföras i avseende å maskiner eller anläggning eller i fall av force majeure, men allenast i den mån så är nödvändigt för att undvika allvarlig rubbning av företagets normala drift.

§ 5.

Varje medlem, som ratificerar denna konvention, skall vidtaga lämpliga åtgärder för att säkerställa den allmänna och effektiva tillämpningen av det i § 1 stadgade förbudet och skall därvid, i överensstämmelse med den av internationella arbetskonferensen å dess femte sammanträde (1923) antagna rekommendationen, samverka med arbetsgivare och arbetare samt deras respektive organisationer.

§ 6.

Bestämmelserna i denna konvention skola ej träda i kraft förrän den 1 januari 1927.

Ut- och invandringskonferensen i Rom.[1]

På inbjudan av italienska regeringen hölls i Rom den 15 maj—2 juni 1924 en internationell ut- och invandringskonferens, i vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 mars 1924 såsom ombud för Sverige deltogo landshövdingen Walter Murray och byråchefen i socialstyrelsen Otto Järte. Det högtidliga öppnandet av konferensen ägde rum å Capitolium den 15 maj i närvaro av konungen av Italien och med hälsningsanföranden av bland andra konseljpresidenten Mussolini, ordföranden i nationernas förbunds råd, Uruguays sändebud i Brüssel Alberto Guani, samt ordföranden i styrelsen för internationella arbetsbyrån Arthur Fontaine. Vid konferensen hade 57 stater låtit representera sig, nämligen Afganistan, Albanien, Amerikas förenta stater, Argentina, Australien, Belgien, Bolivia, Brasilien, Bulgarien, Chile, Columbia, Costa-Rica, Danmark, Danzig, Ecuador, Egypten, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Guatemala, Haïti, Honduras, Indien, Irland, Japan, Kina, Kuba, Lettland, Litauen, Luxemburg, Mexico, Monaco, Nederländerna, Nicaragua, Norge, Panama, Paraguay, Peru, Persien, Polen, Portugal, Rumänien, San Domingo, San Marino, Serbo-kroato-slovenska riket, Siam, Spanien, Storbritannien, Sverige, Schweiz, Tjeckoslovakiet, Tyskland, Ungern, Uruguay, Venezuela och Österrike. Dessutom hade nationernas förbund och internationella arbetsbyrån antagit inbjudan till konferensen. Den senare företräddes av förutnämnde ordföranden i styrelsen för arbetsbyrån Fontaine och av byråns direktör Albert Thomas samt av trenne tjänstemän, vilka ägde närvara vid förhandlingarna för att på förfrågan lämna upplysningar beträffande förekommande ärenden. Fontaine och Thomas avreste dock efter några dagars förlopp.

I fråga om de olika staternas representation kan nämnas, att såväl Finland som Norge hade en delegation på vardera tre personer med resp. ministrar i Rom som ordförande. Schweiz hade en delegation på fyra personer samt Danmark, Nederländerna, Österrike och Ungern var sin delegerad. Storbritannien var företrätt genom förutvarande talmannen i underhuset, numera Viscount Ullswater i spetsen för en delegation på nio personer samt Tyskland genom en delegation på fem personer med förre utrikesstatssekreteraren Richard von Kühlmann som ordförande. Till konferensens hederspresident valdes Mussolini samt till president italienske generalkommissarien för utvandringsärenden, ordföranden i konferensens organisationsbyrå, De Michelis.

För behandlingen av föreliggande frågor uppdelades konferensen på fyra sektioner med följande arbetsfördelning:

1:sta sektionen: Frågor rörande transport av emigranter, hygien och hälsovårdstjänst;

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 673.

2:dra sektionen: Frågor rörande bistånd åt emigranter före avresan, under resan och vid landstigningen samt åt immigranter i invandringslandet även som frågor rörande särskild hjälpverksamhet bland kvinnor och barn;

3:dje sektionen: Frågor rörande åtgärder för emigrationens och immigrationens anpassning efter arbetsmarknadens växlande läge i olika länder samt internationell samverkan mellan staterna härutinnan;

4:de sektionen: Frågor rörande internationella överenskommelser om gemensamma definitioner, om rättsregler för emigration och immigration samt om tillämpning av vissa allmänna principer vid avfattande av eventuella traktater mellan olika länder rörande emigration och immigration.

Till ordförande för de fyra sektionerna utsågos delegerade från Belgien och Tyskland (emigrationsländer) samt Brasilien och Kuba (immigrationsländer). Därjämte utsågos åtta vice ordförande, varav fyra representerade emigrationsländerna Rumänien, Schweiz, Sverige och Tjeckoslovakiet samt fyra immigrationsländerna Australien, Mexico, Uruguay och Venezuela.

För att Sverige skulle kunna vara representerat i samtliga de fyra olika sektionerna anmodades direktören i Svenska Amerikalinjen Axel Lagergren att medverka som delegationens expert samt tf. legationssekreteraren vid svenska beskickningen i Rom Svante Hellstedt att vara suppleant för delegerade och tillika delegationens sekreterare. Samtidigt anmäldes, att Murray, Järte, Lagergren och Hellstedt ämnade följa resp. 4:de, 3:dje, 1:sta och 2:dra sektionernas arbete. Genom att landshövding Murray emellertid samtidigt blev en av vice ordförandena i 1:sta sektionen, kom han under senare delen av konferensen att huvudsakligen följa nämnda sektions arbete. Järte och Lagergren tjänstgjorde därefter vid behov som Murrays suppleanter i 4:de sektionen.

De inbjudna staterna hade icke av italienska regeringen underrättats om de speciella förslag i de särskilda frågorna, som skulle föreläggas konferensen. Vid första arbetsplenum utdelades emellertid en förteckning å ett sjuttiotal frågor, som blivit av olika regeringar föreslagna att upptagas å konferensens arbetsprogram. Av nämnda förteckning framgick, att 43 frågor blivit väckta av Italien, 4 av Spanien, 6 av Mexico, 4 av Schweiz, 4 av Polen, 2 av Nederländerna samt 1 av vardera Norge och Ungern. Under konferensens gång tillkommo ytterligare ett fåtal frågor, medan åter några av de redan föreslagna återtogos. Därjämte förelåg i tryck och utdelades vid samma tillfälle resolutionsförslag, åtföljda i de flesta fall av utförligare motivering, til de 43 av Italien föreslagna frågorna.

I detta sammanhang torde måhända böra framhållas, att frågan om de nya invandringsbestämmelserna till Amerikas förenta stater, som under förberedelserna till konferensen hade väntats kunna komma att upptagas å konferensens program, icke i någon form kom under konferensens behandling. Av intresse synes även vara att omnämna, att enligt ett första utkast till förteckning å de frågor, som skulle föreläggas konferensen och som delgavs delegationen, även fanns upptagen en av italienska regeringen väckt fråga rörande upprättande av ett internationellt emigrationsinstitut i Rom, vilket

förslag emellertid icke återfanns i den slutliga förteckningen. Spörsmålet framkom emellertid vid konferensens slut i förändrad form på förslag av den spanska delegationen, på sätt som skildras i det följande.

Konferensens beslut erhöllo samtliga formen av resolutioner, inalles uppgående till ett femtiotal, varav 16 avsågo frågor, som handlagts inom första sektionen, medan på andra och tredje sektionerna kommo vardera 13 resolutioner och på fjärde sektionen 7. Det torde böra framhållas, att ehuru åtskilliga förslag blevo enhälligt antagna av konferensen, dock i ett stort antal fall och vid mera betydelsefulla frågor i regel åtskilliga stater anmälde, att de avhöllo sig från att rösta eller röstade emot de framlagda resolutionsförslagen.

Såväl vid frågornas förberedande behandling inom de olika sektionerna som vid avgivande av delegationens votum vid konferensens plena, då de slutliga resolutionsförslagen underställdes konferensens beslut, ansåg sig den svenska delegationen icke kunna understödja några förslag, som stodo i strid med vår gällande lagstiftning eller eljest med den praxis, som i vårt land tillämpades på ifrågavarande område. Samma ställning intog delegationen gentemot frågor, som kunde tänkas innebära ett inkräktande på nationernas förbunds och internationella arbetsorganisationens verksamhetsområden eller i övrigt lända till förfång för sagda organisationer. Delegationen anmälde dessutom skriftligen — liksom även de danska, norska och finska delegationerna — innan resolutionsförslagen förelades konferensen för omröstning, att dess vota endast komme att avgivas ad referendum.

På konferensens näst sista dag framlades, såsom i det föregående antytts, av spanska delegationen ett förslag till resolution, vari uttalades önskemålet, att en andra internationell ut- och invandringskonferens skulle av italienska regeringen sammankallas senast år 1927 för fortsatt behandling av emigrations- och immigrationsfrågorna. Förslaget föranledde den brittiska delegationen att framlägga ett ändringsförslag, enligt vilket dels italienska regeringen uppmanades tillställa vederbörande regeringar de antagna resolutionerna, dels ock en uppmaning riktades till de internationella organisationer, vilka genom fördrag ålagts att tillvarataga i andra än det egna landet anställda arbetares intressen, att i dylikt syfte taga under övervägande nämnda resolutioner och, ifall så befunnes påkallat, sammankalla en ny konferens till senast år 1927.

Vid förslagens förberedande behandling inom konferensens ordförandekommitté, som bestod av konferensens ordförande och vice ordförandena jämte motsvarande funktionärer i de fyra sektionerna, sökte särskilt den schweiziska delegationen att finna en avfattning för resolutionen, som kunde tillfredsställa såväl dem, vilka omfattade åsikten, att initiativet till sammankallandet av en ny konferens alltfort borde tillkomma italienska regeringen, som dem, vilka med den brittiska delegationen höllo före, att det vore internationella arbetsbyråns sak att draga försorg om att ny konferens vid behov sammankallades. På grundval av ett från schweiziskt håll framlagt förslag utarbetade därpå ordförandekommittén efterföljande förslag till resolution,

som — sedan den brittiska delegationen återkallat sitt förslag — också av konferensen antogs:

Önskemål rörande sammankallande av en andra internationell ut- och invandringskonferens.

Den till plenum samlade konferensen, som konstaterat den praktiska nyttan av det initiativ italienska regeringen tagit genom att föreslå spörsmålen om ut- och invandring behandlade på en internationell teknisk konferens och som anser lämpligt, att nämnda initiativ icke upphör ävensom att detsamma icke på något sätt kan begränsa redan förefintliga internationella institutioners behörighet,

1: uppmanar italienska regeringen att överlämna en fullständig samling av de av konferensen antagna resolutionerna till de vid konferensen företrädda regeringarna samt uppdrager åt presidiet att tillställa de internationella institutionerna samma meddelande, för den vidare åtgärd ifrågavarande spörsmål från nämnda institutioners sida må, inom området för deras behörighet, föranleda;

2: anbefaller hos vederbörande regeringar följande önskemål:

a) att en andra internationell ut- och invandringskonferens utsättes till år 1927 att äga rum i ett immigrationsland;

b) att åt Romkonferensens ordförandekommitté uppdrages det förberedande arbetet för konferensen, för vilken kommittén även skall framlägga en allmän redogörelse över de åtgärder, som från de olika regeringarnas sida de på Romkonferensen antagna resolutionerna givit anledning till;

c) att ordförandekommittén äger komplettera antalet av sina medlemmar till att omfatta ombud från samtliga i konferensen deltagande stater, vilka härom göra framställning, och att kommittén intill nästa konferens skall ha sitt säte i Rom och ledas av den nuvarande konferensens president.

Vid voteringen om ordförandekommitténs resolutionsförslag anmälde svenska delegationen, som hade ämnat giva sitt stöd åt det brittiska förslaget, att den avhölle sig från att rösta i fråga om punkterna 2 a), b) och c). Liknande anmälan gjordes av omkring tjugo andra delegationer, bl. a. den brittiska, danska, norska, finska, amerikanska och holländska.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1923.

Inledning. I denna tidskrift har tidigare lämnats en preliminär redogörelse för den byggnadsverksamhet, som under år 1923 bedrivits i Sveriges större städer (med mer än 10 000 invånare).[1] I den mån uppgifter om byggnadsverksamhetens resultat inkommit även från byggnadsnämnderna i övriga orter, har materialet i dess helhet underkastats definitiv granskning och bearbetning. Huvudresultaten härav framläggas i följande redogörelse för byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen, vilken i stort sett utarbetats efter samma plan som den år 1923 offentliggjorda berättelsen över bostadsproduktionen under år 1922.[2]

Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1923. Fr. o. m. år 1904 (1902) förefinnas officiella statistiska uppgifter rörande nybyggnadsverksamheten i vissa stadssamhällen, men fullt jämförbara uppgifter i detta avseende föreligga först från och med år 1912. I nedanstående översikt återges det beräknade årliga nettotillskottet av rum (boningsrum och kök) under åren 1913—1923:

Nettotillskott av	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
rum (och kök) . .	25 250	23 280	14 715	16 583	17 397	12 562	13 118	13 367	18 705	21 029	32 505
per 10 000 inv. . .	145	134	81	88	91	65	67	67	93	102	157

Efter den starka avmattningen under åren 1918—1920 har byggnadsverksamheten under de senaste åren åter visat starkt stigande tendens och nådde år 1923 en totalsiffra, som t. o. m. avsevärt översteg 1913 års produktion. Framhållas må dock, att, som nedan närmare utföres, den ifrågavarande ökningen av rumstillskottet delvis är att tillskriva en omläggning av bostadsproduktionen i riktning mot större lägenhetstyper.

Undersökningens omfattning. För år 1923, som förevarande redogörelse närmast gäller, ha de utsända frågeformulären besvarats med avseende på 282 orter (98·3 % av samtliga tillskrivna) med ett invånarantal av tillhopa 2 074 471 personer.[3] Till jämförelse må meddelas, att år 1922 inkommo uppgifter från 277 orter med 2 053 784 invånare och år 1913 från 244 med ett invånarantal av 1 737 832 personer.

---

[1] Soc. Medd., årg. 1924, sid. 254 ff.
[2] » » » 1923, sid. 1067 ff.
[3] Därav 109 städer, 38 köpingar och 135 municipalsamhällen.

Huru de uppgiftslämnande orterna år 1923 fördelade sig på särskilda landsdelar[1] och storleksgrupper framgår av följande sammanställning:

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
Antal orter . . .	1	66	39	53	71	52	**282**	3	13	20	37	209
Tusental inv.[2] .	430	362	157	353	546	226	**2 074**	774	432	276	259	333

Det torde böra framhållas, att från inalles 22 samhällen, huvudsakligen tillhörande den minsta ortsgruppen, meddelats, att någon byggnadsverksamhet icke förekommit under år 1923 eller att i varje fall inga hus nybyggts under årets lopp. Antalet sådana orter var närmast föregående år något högre (26).

Antal ny- och ombyggda boningshus. I efterföljande tab. A lämnas ett sammandrag av de meddelade uppgifterna rörande antalet under år 1923 tillkomna hus,[3] lägenheter och rum, varvid orterna grupperats på ovannämnda landsdelar samt i vissa storleksgrupper. Härav framgår, att inalles 5 426 byggnader varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat. Av husen voro 926 (17·1 %) fabriks-, ämbets-, anstalts- o. d. byggnader, affärslokaler, uthus, garager m. m., vilka i endast 131 (14·1 %) fall inrymde enstaka bostäder för tjänstemän, arbetare, vaktmästare o. d. Lämnas dessa för bostadsmarknaden mindre betydelsefulla husbyggnader å sido och riktas uppmärksamheten på de hus, som huvudsakligen voro avsedda för bostadsändamål, befinnas sammanlagt 4 500 boningshus hava varit föremål för byggnadsverksamhet, vilken i 3 934 (87·4 %) fall betecknats som nybyggnad, i 12 (0·3 %) fall som fullständig ombyggnad (från grunden) samt i 554 (12·3 %) fall som partiell ombyggnad (ändring).

De äldre hus, som genom smärre ombyggnads- och ändringsarbeten gjorts mera lämpade för ägarens behov eller hyresmarknadens anspråk, böra givetvis lämnas utan avseende, när det gäller att urskilja typerna av de nya hus, som framgått av årets byggnadsverksamhet. Denna får sin prägel av de 3 946 boningshus, som under redogörelseåret blivit nybyggda eller från grunden ombyggda. Huru dessa byggnader fördela sig efter byggnadsmaterial samt husens storlek och byggnadstyp, utvisar närmare tab. A.

Boningshusens byggnadsmaterial. Av samtliga nytillkomna bostadshus ha 848 eller 21·5 % uppförts huvudsakligen av sten, medan 3 098 (78·5 %) betecknats som övervägande trähus (inkl. s. k. landshövdingehus). För olika landsdelar och ortsgrupper ter sig denna procentuella fördelning som följer:

[1] Härvid betraktas *Stockholms stad* som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till *Östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *Södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *Västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *Norra Sverige*.

[2] Uppgifterna avse slutet av året.

[3] Inkl. sådana äldre byggnader, i vilka genom ombyggnadsarbeten etc. antalet lokaler ökats.

Tillkomna boningshus (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
stenhus . . .	8·4	9·0	4·2	79·9	4·7	3·4	21·5	24·7	40·1	14·6	11·2	15·9
trähus	91·6	91·0	95·8	20·1	95·3	96·6	78·5	75·3	59·9	85·4	88·8	84·1

Som synes dominerar trähuset i samtliga landsdelar med undantag av Sydsverige, där de nyuppförda bostadshusen till c:a fyra femtedelar utgjordes av stenhus.

Utvecklingen fr. o. m. år 1913 framgår av här nedan återgivna årssiffror:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Tillkomna boningshus	1 309	1 265	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946
därav (i %)											
stenhus	36·8	33·4	29·8	31·8	30·8	21·2	19·2	13·4	15·3	14·0	21·5
trähus	63·2	66·6	70·2	68·2	69·2	78·8	80·8	86·6	84·7	86·0	78·5

Under tioårsperioden 1913—1922 visade produktionen av trähus en starkt stigande tendens, vilken har sin förklaring dels i kristidens s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhet, dels och framför allt i egnahemsrörelsens kraftiga utveckling under de senaste åren. Härutinnan synes emellertid året 1923 i viss mån ha medfört en återgång, i det att stenhusens relativa andel av nybyggnaderna ökades från en sjundedel till mer än en femtedel. Särskilt märkbar var denna stegring i vissa större städer. Om hänsyn tages även till byggnadernas storlek, blir stenhusens betydelse avsevärt större, ty medan dessa under redogörelseåret i genomsnitt innehöllo 12 rum (inkl. kök, »eldstäder»), var medelantalet rum i trähusen blott 7. År 1922 inrymde stenhusen 9 och trähusen 6 rum. Av samtliga nytillkomna lägenheter utgjorde de i stenhus belägna under redogörelseåret 32·6 % (17·0 % år 1922), och i dem förefunnos 33·3 % (18·3 %) av totala rumsantalet.

Boningshusens våningshöjd. Med avseende på de nytillkomna boningshusens våningshöjd ha av de under år 1923 ny- och (från grunden) ombyggda boningshusen 331 (8·4 %) uppgivits vara envåningshus, medan 3 364 (85·2 %) räknade två, 178 (4·5 %) tre och 73 (1·9 %) fyra eller flera våningar i höjd. För år 1922 voro motsvarande procenttal resp. 12·5, 82·5, 4·5 och 0·5. Härvid är att märka, att vinds-, resp. källarvåning räknats som särskild etage, om boningsrum eller annat rum med eldstad och fönster funnits å vinden eller i källaren. Däremot hava i våningsantalet icke medtagits vanliga torkvindar samt ved- och matkällare.

I nedanstående tablå ha de härom i tab. A meddelade siffrorna omräknats i relativa tal:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 våning . . .	2·6	10·6	9·5	10·0	7·7	10·8	8·4	2·1	3·2	4·9	11·9	19·1
2 våningar . .	88·7	83·4	85·0	87·9	84·8	79·1	85·2	89·4	90·7	91·3	81·3	75·3
3 o. fl. våningar	8·7	6·0	5·5	2·1	7·5	10·1	6·4	8·5	6·1	3·8	6·8	5·6

Tab. A. Under år 1923 tillkomna (och avgångna) hus, lägenheter och rum i rikets städer och stadsliknande samhällen.

Byggnader, lägenheter och rum	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med 100 000 inv. o. däröver	20 000–100 000 inv.	10 000–20 000 inv.	5 000–10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal *tillkomna* (och ändrade) byggnader	665	845	601	1 065	1 587	663	**5 426**	1 342	907	856	896	1 425
Därav ny- o. ombyggda boningshus	610	614	433	827	1 046	416	**3 946**	1 040	686	651	614	955
uppförda av sten	51	55	18	661	49	14	**848**	257	275	95	69	152
uppförda av trä	559	559	415	166	997	402	**3 098**	783	411	556	545	803
med följande antal våningar i höjd: 1	16	65	41	83	81	45	**331**	22	22	32	73	182
med följande antal våningar i höjd: 2	541	512	368	727	887	329	**3 364**	930	622	594	499	719
med följande antal våningar i höjd: 3	10	30	24	8	67	39	**178**	30	36	21	39	52
med följande antal våningar i höjd: 4 o. fl.	43	7	—	9	11	3	**73**	58	6	4	3	2
innehållande följande antal lägenheter: 1	453	282	124	483	375	109	**1 826**	718	250	199	221	438
innehållande följande antal lägenheter: 2	97	265	271	293	537	245	**1 708**	225	363	366	315	439
innehållande följande antal lägenheter: 3—9	26	60	36	44	96	61	**323**	33	64	80	74	72
innehållande följande antal lägenheter: 10 o. fl.	34	7	2	7	38	1	**89**	64	9	6	4	6
innehållande följande antal rum: 1—3	41	81	19	46	56	50	**293**	50	28	31	47	137
innehållande följande antal rum: 4—7	486	388	257	643	685	223	**2 682**	834	454	422	380	592
innehållande följande antal rum: 8—11	33	103	118	107	209	107	**677**	72	143	154	133	175
innehållande följande antal rum: 12—19	11	27	34	18	55	31	**176**	13	45	35	44	39
innehållande följande antal rum: 20—49	11	12	5	7	28	4	**67**	26	16	7	8	10
innehållande följande antal rum: 50 o. fl.	28	3	—	5	13	1	**51**	45	—	2	2	2
Antal tillkomna bostadslägenheter	1 793	1 355	946	1 671	2 627	1 069	**9 461**	3 079	1 516	1 445	1 418	2 003
Därav enkelkök, enkelrum m. m.	241	90	40	160	191	144	**866**	351	77	103	101	234
1 rum och kök	268	275	112	213	519	249	**1 636**	552	218	247	292	327
2 » » »	393	526	394	522	922	336	**3 093**	751	605	547	521	669
3 » » »	246	200	198	363	418	168	**1 593**	419	288	288	238	360
4 o. fl. rum och kök	645	264	202	413	577	172	**2 273**	1 006	328	260	266	413
Lägenheter med bad- och duschrum	1 048	183	113	187	620	120	**2 271**	1 490	245	160	168	208
Antal tillkomna boningsrum	5 234	3 430	2 650	4 651	6 844	2 510	**25 319**	8 642	4 070	3 700	3 629	5 278
kök	1 554	1 273	909	1 522	2 468	961	**8 687**	2 730	1 465	1 352	1 338	1 802
S:a rum	6 788	4 703	3 559	6 173	9 312	3 471	**34 006**	11372	5 535	5 052	4 967	7 080
därav tillbyggda äldre lägenheter	26	46	36	48	94	70	**320**	28	38	45	75	134
Antal *avgångna* bostadslägenheter	72	80	57	93	174	59	**535**	165	87	73	95	115
rum	245	194	162	238	513	149	**1 501**	563	166	222	269	281
Nettotillskott av bostadslägenheter	1 721	1 275	889	1 578	2 455	1 010	**8 926**	2 914	1 429	1 372	1 323	1 888
rum	6 543	4 509	3 397	5 935	8 799	3 322	**32 505**	10809	5 369	4 830	4 698	6 799

Produktionen av envåningshus var under redogörelseåret inom flertalet ortsgrupper svagare än närmast föregående år och omfattade i allt endast 8·4 % av hela tillskottet, en siffra som är lägre än motsvarande tal under

hela tioårsperioden 1913—1922. Särskilt i de största städerna spelade denna byggnadstyp en väsentligt mindre roll än år 1922, låt vara att nedgången, absolut taget, icke var särdeles stor.

Däremot har tvåvåningshuset kommit till ökad användning och representerade 1923 över 85 % av totalproduktionen mot två tredjedelar till fyra femtedelar 1915—1922 och föga mer än hälften 1912—1914. Även i huvudstaden och andra större städer, där eljest de höga husen till följd av dyra tomtpriser och knapp tillgång på byggnadsmark avgjort dominerat, har man i samband med det livliga egnahemsbyggandet i stadsperiferien i stor utsträckning övergått till att uppföra husen i blott två våningar.

Tillsammans representerade de båda nämnda kategorierna 93·6 % av samtliga under år 1923 nytillkomna bostadshus. Huru motsvarande talserie tedde sig fr. o. m. år 1913 framgår av följande översikt:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Tillkomna boningshus . .	1 309	1 265	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946
därav (i %)											
hus med 1—2 våningar	69·1	70·6	78·4	76·9	81·8	83·2	85·4	92·1	92·2	95·0	93·6
» » 3 o. fl. »	30·9	29·4	21·6	23·1	18·2	16·8	14·6	7·9	7·8	5·0	6·4

Det har vid tidigare tillfällen framhållits, hurusom de lägre hustypernas successivt ökade betydelse i förening med trähusens ovan angivna tillväxt har sin förklaring i den omständigheten, att den enskilda, spekulativa byggnadsverksamhetens höga hyreshus efter hand kommit att till väsentlig del ersättas med smärre och billigare hustyper. Anmärkas må dock, att även produktionen av hyreskaserner med fyra eller flera våningar under redogörelseåret visade något ökad livaktighet, i det att då nyuppfördes 73 dylika mot blott 15 året förut. Stegringen faller huvudsakligen på de tre storstäderna och står i direkt samband med det förut berörda växande antalet stenhusbyggen å sistnämnda orter.

Antal lägenheter och rum per hus. Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, till bostad avsedda lägenheter. En procentuell fördelning av bostadshusen ur denna synpunkt ter sig på följande sätt:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 lägenhet . . .	74·2	45·9	28·6	58·4	35·9	26·2	**46·3**	69·0	36·5	30·6	36·0	45·9
2 lägenheter . .	15·9	43·2	62·6	35·4	51·3	58·9	**43·3**	21·6	52·9	56·2	51·3	46·0
3—9 » . .	4·3	9·8	8·3	5·3	9·2	14·7	**8·2**	3·2	9·3	12·3	12·1	7·5
10 o. fl. » . .	5·6	1·1	0·5	0·9	3·6	0·2	**2·2**	6·2	1·3	0·9	0·6	0·6

Som tablån ger vid handen, har enfamiljshuset under 1923, liksom närmast föregående år, varit den vanligaste hustypen i de tre största städerna, vilket återspeglar det livliga egnahemsbyggandet i storstädernas ytterområden. I de medelstora samhällena dominerade däremot tvåfamiljshuset, under det att dessa båda hustyper voro ungefär lika starkt representerade inom den minsta ortsgruppen. Tillsammans utgjorde de två nu nämnda

kategorierna åren 1922 och 1923 omkring nio tiondelar av samtliga tillkomna boningshus mot c:a fyra femtedelar år 1921, tre fjärdedelar åren 1918—1920 och tre femtedelar under den »normala» treårsperioden 1912—1914. Denna förskjutning från större till mindre byggnadstyper åskådliggöres närmare genom här nedan återgivna jämförelsetal:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Tillkomna boningshus	1 309	1 265	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946
därav (i %) med											
1 lägenhet	27·6	31·9	36·7	37·9	33·7	40·8	33·1	40·0	43·6	42·3	46·3
2 lägenheter	30·9	28·7	28·7	27·5	23·1	23·8	30·4	38·5	39·6	47·6	43·3
3—9 »	25·3	23·4	23·9	23·3	26·7	21·8	25·7	18·2	11·5	8·8	8·2
10 o. fl. »	16·2	16·0	10·7	11·3	16·5	13·6	10·8	3·3	5·3	1·3	2·2

Produktionen av tvåfamiljsbyggnader, som under de senaste åren företett stark ökning och 1922 t. o. m. närmade sig hälften av det totala tillskottet, har under redogörelseåret, relativt sett, i någon mån avtagit. Ytterligare stegring visade däremot enfamiljshusen, vilken kategori innefattade över 46 % av samtliga mot föga mer än en fjärdedel år 1913.

Av upplysningarna om antalet bostadslägenheter per hus framgår dock ej tillräckligt tydligt, i vilken utsträckning de nyuppförda byggnaderna utgöra småfolksbostäder. Ett enfamiljshus kan ju vara såväl en liten stuga med ett par tre rum som en större villa, innehållande ett tiotal rum eller mera. I och för närmare belysning av detta förhållande hava i tab. A de ny- och ombyggda boningshusen jämväl fördelats efter antalet boningsrum (inräknat kök) per hus. Jämföras dessa siffror med motsvarande för antalet lägenheter, befinnes det, att av enfamiljshusen inemot en sjättedel utgjordes av stugor om 1—3 rum (inräknat kök), medan återstoden innehöll 4 eldstäder och däröver per hus.

Boningshusens fördelning efter rumsantal inom skilda landsdelar och storleksgrupper av orter kan även utläsas ur följande sammanställning:

Antal tillkomna boningshus (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
med 1—3 rum .	6·7	13·2	4·4	5·6	5·4	12·0	7·4	4·8	4·1	4·8	7·7	14·3
» 4—7 » .	79·7	63·2	59·3	77·7	65·5	53·6	68·0	80·2	66·2	64·8	61·9	62·0
» 8—19 » .	7·2	21·2	35·1	15·1	25·2	33·2	21·6	8·2	27·4	29·0	28·8	22·4
» 20 r. o. därö.	6·4	2·4	1·2	1·6	3·9	1·2	3·0	6·8	2·3	1·4	1·6	1·3

Över två tredjedelar av de uppförda boningshusen inrymde sålunda 4—7 rum, under det att de större hustyperna med minst 8 rum representerade en knapp fjärdedel mot över hälften åren före krigsutbrottet. Den under krigsåren framträdande förskjutningen mot smärre byggnadstyper belyses även av följande översikt:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Tillkomna boningshus	1 309	1 265	1 050	1 132	1 057	811	944	1 371	1 753	2 871	3 946
därav (i %) med											
1—3 rum	8·6	9·9	11·8	11·2	9·0	17·0	10·8	14·7	11·0	9·5	7·4
4—7 »	37·6	38·0	39·8	42·0	38·4	40·4	41·8	52·6	58·5	67·2	68·0
8—19 »	30·8	30·2	32·8	29·8	33·1	26·9	34·9	27·5	24·1	21·2	21·6
20 rum och däröver . .	23·0	21·9	16·1	17·0	19·5	15·7	12·5	5·2	6·4	2·1	3·0

Bostadslägenheternas antal och storlek. Av större betydelse för bedömande av 1923 års bostadsproduktiön än en dylik kännedom om boningshusens storlek och art äro uppgifterna om de tillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier.

I tab. B lämnas en översikt över antalet å olika orter tillkomna lägenheter och rum under år 1923, varjämte till jämförelse meddelats motsvarande lägenhetsuppgifter för år 1913 (eller om uppgift rörande detta år saknas, för 1912 eller 1914).[1] Som tabellen ger vid handen, producerades under redogörelseåret genom ny-, om- eller tillbyggnad inalles 9 461 bostäder (mot 6 760 år 1922), varav 5 595 smålägenheter om högst 2 rum och kök.[2] Uppgifter rörande antalet tillkomna lägenheter fr. o. m. år 1913 meddelar följande tablå:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Antal tillk. bostadsläg.	8 594	7 488	5 132	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461
indextal	100	87	60	67	79	61	57	53	74	74	110
Antal tillk. småläg. .	5 957	5 007	3 544	4 207	5 634	4 473	3 993	3 293	4 656	3 974	5 595
i % av samtliga .	69·3	66·9	69·0	73·1	82·7	86·0	81·3	72·8	73·2	62·5	59·1
indextal	100	84	59	71	95	75	67	55	78	67	94

I jämförelse med bostadsproduktionen under de närmast föregående åren betecknar fjolårets lägenhetstillskott en avsevärd ökning och översteg t. o. m. 1913 års resultat med c:a en tiondel. Det vill alltså synas, som om byggnadsverksamheten numera skulle ha kommit fullt i nivå med förkrigstidens. Bostadsbyggnadsverksamheten 1923 överträffade 1921 och 1922 års produktion med närmare hälften och 1920 års med över 100 %.

Av de år 1923 tillkomna bostäderna utgjordes, som nämnts, 5 595 av smålägenheter, vilket dock i förhållande till år 1913 innebär en minskning i antal med c:a 6 %. Den procentiska andelen av dessa småbostäder år 1923 (59·1) var nämligen lägre än för något år under den föregående tioårsperioden. Huru de under åren 1913—1923 tillkomna lägenheterna fördelade sig på särskilda storlekskategorier åskådliggöres närmare i följande tablå:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Tillk. bostadslägenheter	8 594	7 488	5 132	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461
därav (i %)											
enkelkök, -rum m. m.	13·1	11·3	14·6	13·8	12·3	14·5	12·1	13·5	13·7	8·0	9·2
1 rum och kök . .	30·8	31·7	28·6	36·3	48·5	46·3	40·3	26·2	26·1	18·1	17·3
2 » » » . .	25·4	23·9	25·8	23·0	21·9	25·2	28·9	33·1	33·4	36·4	32·7
3 » » » . .	11·5	11·5	10·7	8·8	6·6	5·3	8·3	12·1	12·0	18·6	16·8
4 o. fl. rum och kök	19·2	21·6	20·3	18·1	10·7	8·7	10·4	15·1	14·8	18·9	24·0

Byggnadsverksamhetens kraftiga uppsving under redogörelseåret gäller framför allt de större lägenheterna om 4 o. fl. rum och kök, vilkas relativa andel steg från 18·9 till 24·0 %, en betydligt högre siffra än motsvarande tal för något år fr. o. m. 1913. Samtliga lägre storlekskategorier, med undantag av enkelrum o. d., förete däremot en viss procentuell nedgång under 1923,

[1] En punkt (·) anger, att uppgift saknas för en viss ort, vartill anledningen i allmänhet är, att för orten i fråga byggnadsstadgan för rikets städer då ännu ej tillämpades.

[2] Av samtliga 9 461 lägenheter kommo 8 459 på ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

Tab. B. Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1923.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923
	1913	1923				1913	1923		
Stockholm	2 820	1 793	902	6 788	Boxholm	·	1	1	1
Södertälje	42	36	19	141	Ödeshög	·	1	—	4
Djursholm	9	40	17	215	Jönköping	57	177	110	675
Vaxholm	7	3	2	11	Huskvarna	71	35	29	102
Norrtälje	4	13	10	52	Nässjö	·	91	42	345
Österhammar	1	3	3	6	Eksjö	3	36	27	132
Öregrund	—	6	4	21	Gränna	1	3	1	18
Sigtuna	—	4	1	24	Tranås	4	52	39	170
Sundbyberg	80	91	86	209	Vetlanda	1	32	13	143
Stocksund	21	18	—	108	Värnamo	—	28	9	129
Lidingö	144	60	34	242	Forserum	2	4	4	10
Nynäshamn	·	26	22	66	Sävsjö	[1]2	21	13	88
Saltsjöbaden	7	10	3	42	Vaggeryd	17	17	17	49
Rimbo	·	8	7	26	Gislaved	6	6	4	24
Duvbo	4	20	14	77	Skillingaryd	·	14	9	46
Solhem	6	10	—	59	Växjö	60	30	10	148
Bromsten	11	16	12	32	Älmhult	16	17	10	64
Hässelby villastad	—	37	19	137	Markaryd	·	5	2	19
Enebybergs villastad	·	28	10	121	Ljungby	2	19	10	65
Hagalund	7	10	8	28	Ryd	·	4	1	4
Nya Huvudsta	2	2	2	5	Alvesta	[2]3	2	—	11
Lilla Alby	—	21	21	21	Strömsnäs bruk	5	4	—	19
Råsunda	134	16	5	72	Åsheda	·	8	4	27
Dalarö	2	1	—	5	Hovmantorp	·	2	—	10
Tumba	1	2	1	9	Kalmar	23	182	111	656
Rönninge	·	6	4	20	Oskarshamn	—	17	7	71
Hörningsnäs villastad	·	2	2	3	Västervik	20	30	18	110
Järna	—	2	2	6	Vimmerby	7	7	1	34
Uppsala	114	110	64	413	Borgholm	3	12	2	70
Enköping	10	4	1	13	Mönsterås	2	5	3	22
Tierp	1	4	1	16	Nybro	21	38	21	131
Grillby	·	1	1	2	Mörbylånga	·	7	3	23
Nyköping	26	43	37	123	Virserum	·	11	10	27
Eskilstuna	78	42	29	159	Torsås	·	5	1	22
Torshälla	—	6	6	7	Bergkvara	·	5	5	9
Katrineholm	50	10	10	18	Visby	6	20	10	86
Strängnäs	29	53	39	188	Karlskrona	61	45	16	188
Trosa	4	2	1	8	Ronneby	[3]12	25	13	108
Malmköping	7	9	7	25	Karlshamn	38	10	7	38
Oxelösund	31	11	8	32	Sölvesborg	11	7	4	27
Vingåker	—	19	11	68	Långö	22	16	10	51
Valla	·	3	3	8	Kristianstad	83	123	84	351
Flen	8	7	5	20	Simrishamn	10	15	7	55
Sparreholm	·	6	6	16	Ängelholm	·	44	7	232
Linköping	178	150	91	538	Hässleholm	13	8	2	40
Norrköping	106	162	115	547	Båstad	5	1	—	6
Söderköping	11	27	19	98	Åhus	12	7	6	18
Motala	13	49	30	171	Tomelilla	19	24	11	98
Vadstena	27	15	11	47	Örkelljunga	4	14	11	44
Skänninge	11	3	3	8	Åby-Klippan	6	13	4	59
Mjölby	15	24	15	84	Åstorp	13	14	7	60
Valdemarsvik	30	12	11	35	Torekov	2	2	—	10
Kisa	1	10	5	38	Vinslöv	1	3	1	11
Åtvidaberg	68	3	3	7	Sösdala	·	12	10	31
Borgs villastad	27	8	3	41	Hästveda	—	4	4	8

[1] Uppgiften avser år 1914. — [2] Uppgiften avser år 1912.

Tab. B (forts.). Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1923.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923
	1913	1923				1913	1923		
Osby	24	3	1	11	Alingsås	20	39	23	128
Broby kyrkoby	5	6	1	29	Borås	117	162	98	596
Tollarp	[1] 12	7	2	29	Ulricehamn	19	30	11	129
Skillinge	1	1	1	3	Åmål	24	32	28	91
Smedstorp	—	3	—	12	Lilla Edet	2	—	—	1
Malmö	424	500	297	1 745	Herrljunga	6	6	3	20
Lund	94	78	37	317	Mariestad	17	27	19	95
Landskrona	28	74	49	230	Lidköping	76	69	50	236
Hälsingborg	33	264	107	1 114	Skara	15	41	14	182
Eslöv	30	35	20	138	Skövde	23	39	11	192
Ystad	91	46	24	168	Hjo	6	2	—	8
Trelleborg	50	95	37	376	Tidaholm	2	22	16	85
Skanör med Falsterbo	27	5	1	27	Falköping	62	77	42	261
Hörby	-	5	5	9	Töreboda	—	8	4	37
Skurup	4	8	4	37	Grästorp	14	24	15	65
Svedala	34	14	11	40	Vara	11	10	5	33
Höganäs	27	8	2	38	Falköpings förstäder	-	28	23	83
Teckomatorp	-	6	4	20	Nossebro	-	10	6	35
Kävlinge	24	20	8	78	Tibro	-	21	13	69
Furulund	—	40	40	80	Götene	-	9	6	33
Arlöv	13	31	25	100	Floby	-	4	3	13
Lomma	13	4	1	17	Järpås	-	5	3	23
Löberöd	3	3	2	10	Stenstorp	-	12	8	39
Höör	6	5	1	19	Karlstad	15	125	74	463
Sjöbo	3	8	7	20	Kristinehamn	28	73	51	264
Veberöd	-	5	—	20	Arvika	15	74	57	260
Anderslöv	-	7	2	39	Säffle [3]	8	3	3	7
Viken	-	3	2	12	Sunne	14	27	11	118
Halmstad	9	98	60	333	Kil	—	6	2	24
Laholm	6	16	4	83	Forshaga	—	4	1	27
Falkenberg	19	25	12	107	Torsby	-	9	5	39
Varberg	19	13	3	56	Örebro	184	117	88	365
Kungsbacka	8	25	11	92	Askersund	2	12	8	36
Oskarsström	15	22	16	77	Nora	16	5	4	15
Göteborg	857	786	455	2 839	Lindesberg	—	19	8	86
Kungälv	5	17	13	46	Hallsberg	—	4	2	14
Marstrand	[2] 6	4	3	11	Kopparberg	7	8	6	27
Lysekil	37	5	5	15	Kumla	4	38	29	112
Uddevalla	29	54	30	200	Fjugesta	9	12	9	30
Strömstad	14	7	2	36	Karlskoga	15	3	—	23
Mölndal	17	109	85	340	Jannelund	7	4	4	12
Hälleviksstrand	[1] —	1	—	8	Frövi	-	16	9	52
Fiskebäckskil	15	3	2	8	Västerås	130	13	10	38
Grundsund	7	1	—	6	Sala	1	20	15	56
Mollösund	[1] 3	1	1	1	Köping	6	9	6	28
Skärhamn	3	1	—	4	Arboga	4	14	7	43
Kyrkesund o. Björholmen	2	1	1	3	Kungsör	5	4	4	10
Smögen	2	3	2	8	Norbergsby	5	7	5	22
Gravarne o. Bäckevik	[1] 8	8	3	29	Heby	2	2	—	13
Gräbbestad	1	—	—	3	Falun	32	22	14	86
Stenungsund	-	4	2	14	Säter	17	21	18	58
Bleket	-	1	1	2	Hedemora	—	46	33	149
Vänersborg	10	39	25	126	Avesta	32	3	3	3
Trollhättan	73	147	124	437	Ludvika	55	21	11	85
					Borlänge	13	30	15	120

[1] Uppgiften avser år 1914. — [2] Uppgiften avser år 1912. — [3] Uppgifterna för år 1923 ha erh ållits genom K. Vattenfallsstyrelsen.

Tab. B (forts.). **Antal tillkomna bostäder å olika orter åren 1913 och 1923.**

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1923)	Tillkomna rum (och kök) 1923
	1913	1923				1913	1923		
Smedjebacken	·	9	8	24	Nyland	—	4	2	10
Krylbo	19	5	5	9	Östersund	62	72	24	294
Morastrand	9	10	7	34	Bräcke	7	3	2	9
Leksandsnoret	20	13	8	56	Strömsund	6	16	12	36
Orsa kyrkoby	8	5	—	30	Hornsbergs villastad	19	10	8	29
Vansbro	10	14	10	52	Järpen	—	2	1	5
Gävle	19	122	86	355	Svegsmon	8	15	11	38
Söderhamn	9	21	13	80	Umeå	16	85	66	274
Hudiksvall	2	28	19	86	Skellefteå	8	34	25	118
Bollnäs	26	15	13	50	Lycksele	22	3	1	16
Ljusdal	1	5	2	21	Vilhelmina	·	1	—	5
Arbrå	3	2	—	9	Luleå	18	64	50	181
Storvik	·	15	9	56	Piteå	1	1	1	1
Björkhamre	·	21	15	60	Boden	7	69	37	238
Härnösand	17	31	16	107	Haparanda	1	4	2	19
Sollefteå	2	6	2	32	Svartöstaden	—	4	4	9
Sundsvall	22	35	15	150	Kalix	6	15	11	47
Örnsköldsvik	19	4	—	26	Gällivare kyrkostad	7	11	8	31
Skönsmon	6	40	40	74	Kiruna	88	88	87	217
Skönsberg	23	12	10	28	Samtliga orter	**8 440**	**9 461**	**5 595**	**34 006**
Kramfors	[1]7	12	5	54					

vilken för tvårumsbostäderna är rätt väsentlig. Lägenhetsproduktionen synes sålunda i än högre grad än förut ha börjat inriktas på rymligare bostadstyper, vilken tendens i främsta rummet torde böra tillskrivas egnahemsbyggandets starka utveckling. Det må emellertid beaktas, att hyreshusbyggnadernas räntabilitet, vilken betingas av å ena sidan byggnadskostnaderna, å den andra gällande hyresnivå, för närvarande torde ställa sig väsentligt ogynnsammare beträffande en- och tvårumslägenheter av arbetarbostadstyp än för något rymligare och mera inventiöst inredda våningar.

Vad beträffar bostadstyperna inom olika geografiska områden, har i föregående redogörelser påvisats, hurusom de skiljaktigheter, som tidigare kunnat konstateras härutinnan mellan skilda landsdelar, under senare år synas vara på väg att utjämnas. Vissa olikheter torde dock alltjämt existera, ty, såsom man finner av nedanstående jämförelsetal, spela särskilt i de sydligaste landskapen de större lägenheterna en avsevärt större roll än i Norrland, där bostadsproduktionen fortfarande mera än annorstädes inriktas på lägenheter om högst 1 rum och kök.

Antal tillkomna bostadslägenheter (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
enkelkök, -rum m. m.	13·4	6·6	4·2	9·6	7·3	13·5	**9·2**	11·4	5·1	7·1	7·1	11·7
1 rum och kök	15·0	20·3	11·8	12·8	19·7	23·3	**17·3**	17·9	14·4	17·1	20·6	16·3
2 » » »	21·9	38·8	41·7	31·2	35·1	31·4	**32·7**	24·4	39·9	37·9	36·7	33·4
3 » » »	13·7	14·8	20·9	21·7	15·9	15·7	**16·8**	13·6	19·0	19·9	16·8	18·0
4 o. fl. rum och kök	36·0	19·5	21·4	24·7	22·0	16·1	**24·0**	32·7	21·6	18·0	18·8	20·6

[1] Uppgiften avser år 1912.

Vad beträffar skillnaden i detta hänseende mellan större och mindre orter, bör blott påpekas den betydande produktionen av större lägenheter i de tre storstäderna.

Antal boningsrum och kök. Övergår man från den bostadssociala enheten, lägenheten, till den byggnadstekniska, rummet eller »eldstaden», finner man av tab. A, att år 1923 tillkommo tillhopa 34 006 boningsrum och kök.[1] Följande tablå anger motsvarande antal från och med år 1913:

Tillkomna rum (boningsrum och kök)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
. .	28 055	25 304	17 111	18 240	19 168	14 171	14 360	14 412	19 840	21 912	34 006
indextal . . .	100	90	61	65	68	51	51	51	71	78	121

Tack vare de nyuppförda bostädernas ökade storlek har produktionen av bostadsrum, vilken under krisåren visade betydligt större nedgång än lägenhetstillskottet, efter hand åter kommit i nivå med och på sistone avsevärt överflyglat det senare. De under år 1923 tillkomna rummen företedde nämligen i förhållande till 1913 års siffra ett överskott av 21 %, medan ökningen för lägenheternas vidkommande var 10 %.

Huru de tillkomna rummen åren 1921—1923 fördelade sig på olika lägenhetskategorier åskådliggöres i följande översikt:[2]

Antal rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter om	År 1921 Antal	%	År 1922 Antal	%	År 1923 Antal	%
enkelkök, enkelrum m. m. . . .	988	5·0	623	2·9	1 128	3·3
1 rum och kök	3 324	16·9	2 306	10·7	3 272	9·7
2 » » »	6 363	32·4	6 942	32·2	9 279	27·6
3 » » »	3 468	17·6	4 732	21·9	6 372	18·9
4 o. ff. rum och kök	5 515	28·1	6 981	32·3	13 635	40·5

Förskjutningen mot rymligare bostäder kan tydligt utläsas även ur de här angivna relativtalen.

Byggnadsverksamhetens intensitet. Ställas uppgifterna om totalantalet tillkomna rum och kök i relation till invånarantalet, erhålles ett uttryck för byggnadsverksamhetens relativa omfattning på olika orter. Så har skett i nedanstående tablå, där antalet tillkomna rum per 10 000 invånare under åren 1921—1923 angives för orter, tillhörande olika landsdelar och storleksgrupper:[3]

Tillkomna rum (och kök) per 10 000 inv. år	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1921	97	84	145	76	102	126	**99**	94	78	87	107	143
1922	68	105	197	76	110	163	**107**	55	77	120	165	211
1923	158	130	227	175	170	154	**164**	147	128	183	192	213

Medan kristidens första skede (1915—1917) synes ha medfört en nivellering av bostadsproduktionen inom de olika landsdelarna till en viss, av de all-

[1] Varav 30 761 rum i ny- och (från grunden) ombyggda boningshus.

[2] Rum, som tillbyggts äldre lägenheter, äro här ej inräknade.

[3] Framhållas må, att här ifrågakommande uppgifter avse totalantalet tillkomna rum, medan de under rubriken Bostadsproduktionens utveckling åren 1913—1923 (sid. 704) meddelade uppgifterna endast upptaga nettotillskottet av rum.

deles oundgängliga bostadsbehoven och byggnadsindustriens nödtorftiga sysselsättning bestämd låg nivå, framträdde under de följande åren ånyo tydliga lokala differenser. Även under fjolåret voro skiljaktigheterna i detta hänseende ganska betydande. Vid sidan av huvudstaden företedde särskilt de syd- och västsvenska stadssamhällena en anmärkningsvärd stegring från föregående år, under det att för Nordsverige konstateras sjunkande tal. Den relativt sett livligaste bostadsproduktionen förekom dock, liksom under 1921 och 1922, inom Småland och öarna. Vad de skilda storlekskategorierna av orter beträffar, lägger man särskilt märke till storstadsgruppen, som har att uppvisa en ökning till inemot den tredubbla jämfört med år 1922. För de övriga ortsgrupperna stiga frekvenstalen, liksom föregående år, i omvänt förhållande till folkmängden. Byggnadsverksamheten år 1923 var alltså förhållandevis livligast i de minsta samhällena, varvid dock bör framhållas, att olikheterna i detta hänseende mellan större och mindre orter icke framträdde lika starkt som år 1922. Utvecklingen under redogörelseåret medförde sålunda i lokalt avseende en viss utjämning av bostadsproduktionens intensitet.

Bad- och duschrum. Av bostadslägenheternas viktigare fasta tillbehör redovisas i tab. A särskilt bad- och duschrummen. I vilken utsträckning de nytillkomna bostäderna varit försedda med denna hygieniskt betydelsefulla, men först under de senaste decennierna till allmännare användning komna bekvämlighet, belyses genom följande översikt, i vilken antalet lägenheter med bad- och duschrum ställts i relation till bostadstillskottet inom olika landsdelar och ortsgrupper:

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
Tillkomna lägenh.	1 793	1 355	946	1 671	2 627	1 069	**9 461**	3 079	1 516	1 445	1 418	2 003
därav med bad- och duschrum . .	1 048	183	113	187	620	120	**2 271**	1 490	245	160	168	208
i %	58·4	13·5	11·9	11·2	23·6	11·2	**24·0**	48·4	16·2	11·1	11·8	10·4

Av de under redogörelseåret nytillkomna bostäderna voro sålunda inemot en fjärdedel utrustade med denna bekvämlighet, en siffra, som är väsentligt högre än motsvarande tal för år 1921 (10·5 %) och 1922 (13·3 %). Åren 1912—1914 tillhörde omkring en femtedel av de nytillkomna lägenheterna ifrågavarande typ, men i samma mån som byggnadskostnaderna under de följande krisåren gingo i höjden och lägenheternas genomsnittliga rumsantal minskades, uppfördes lägenheter med bad- (och dusch)rum alltmera sparsamt (år 1918 endast 6·8 %). Utvecklingen under de senaste åren innebär alltså en återgång till mera normala förhållanden. Stegringen under år 1923 faller väsentligen på de tre storstäderna. Å dessa orter voro nämligen nära hälften av de nybyggda bostäderna försedda med ifrågavarande tillbehör mot c:a tre tiondelar år 1922 och ungefär en fjärdedel år 1913.

Nettotillskottet av hus, lägenheter och rum. Å de för statistiken över byggnadsverksamheten använda frågeformulären redovisas icke allenast det årliga bruttotillskottet av bostäder av olika slag, utan specificeras jämväl avgångna hus, lägenheter och rum i syfte att möjliggöra en beräkning rörande nettotillskottet av bostäder.

Under redogörelseåret hade 393 hus varit föremål för byggnadsverksamhet av sådan art, att deras lägenhets- och rumsantal därigenom minskats. Av ifrågavarande byggnader utgjordes 226 av egentliga boningshus, vilka i 68 (30·1 %) fall fullständigt bortrivits för att lämna plats åt andra, medan i återstående fall husen endast blivit ombyggda eller ändrade på ett mer eller mindre genomgripande sätt. Genom ifrågavarande rivnings- och ändringsarbeten hade försvunnit 535 bostadslägenheter, innehållande 1 501 boningsrum och kök.

Större intresse erbjuda uppgifterna om avgångna hus, lägenheter och rum först när de ställas i relation till de tillkomna inom motsvarande kategorier i syfte att utröna byggnadsverksamhetens nettoresultat. Framhållas må likväl, att dylika jämförelser måste göras med försiktighet, då de meddelade uppgifterna om bortrivna hus m. m. för vissa samhällen synas vara mindre fullständiga. Resultaten av ifrågavarande beräkningar hava sammanställts i följande tablå, varvid till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1922:

	År 1922				*År 1923*			
		Nettotillskott				Nettotillskott		
	Brutto-tillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto	Brutto-tillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto
Boningshus	2 871	2 808	14	97·8	3 946	3 878	19	98·3
Bostadslägenheter samtliga	6 360	6 021	29	94·7	9 461	8 926	43	94·3
Bostadslägenheter t. o. m. 2 r. o. k.	3 974	3 699	18	93·1	5 595	5 174	25	92·5
Boningsrum och kök	21 912	21 029	102	96·0	34 006	32 505	157	95·6

Av totalantalet tillkomna bostadslägenheter och rum utgjorde nettotillskottet år 1922 resp. 95 och 96 % samt år 1923 resp. 94 och 96 %, vilka siffror äro icke oväsentligt högre än de normala (år 1913 resp. 89 och 90 %). Även efter upphävandet av den i hyresstegringslagen införda bestämmelsen, att rivning av hus med bostadslägenheter endast får ske efter samtycke av hyresnämnd (lagen upphörde den 1 okt. 1923), har den alltjämt existerande bristen på smålägenheter tydligen föranlett särskild varsamhet i fråga om bortrivning av äldre billiga bostäder.

Siffrorna för det faktiska bostadstillskottet torde få anses giva den skarpaste belysningen av byggnadsverksamhetens utveckling under kristiden. I jämförelse med 1912—1913 års genomsnitt företer 1914 och 1915 års byggnadsverksamhet en avmattning med resp. c:a 10 och 40 %, medan 1916 och 1917 års nettoproduktion av bostäder visar en nedgång med resp. c:a 30 och 20 % från vad som kunde anses vara normalt under tiden före krisperioden. Åren 1918—1920 var nettoproduktionen av lägenheter omkring 40 % lägre än år 1913, men åren 1921 och 1922 hade underskottet reducerats till c:a 20 %. År

1923 hade man åter fullt normala förhållanden på byggnadsområdet, i det att nettosiffran med mer än 15 % översteg motsvarande tal för år 1913. Vid bedömande av förhållandena på bostadsmarknaden måste emellertid hänsyn tagas till de alltjämt kvarstående verkningarna av krisårens betydande produktionsunderskott.

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten. I föregående årsberättelser har berörts den s. k. allmännyttiga byggnadsverksamhetens betydelse för bostadsproduktionen. Vissa betydande förändringar i fråga om husens storlek och byggnadstyp, lägenheternas rumsantal o. s. v. ha sålunda påvisats stå i nära samband med statens, kommunernas, industriföretagens o. s. v. av kristidens tryck framkallade bostadsbygge. En närmare redogörelse för de tidigare åtgärderna på detta område och den allmännyttiga byggnadsverksamhetens ditintills uppnådda resultat lämnas i berättelserna över bostadsproduktionen under åren 1918—1921.

Vid flera tillfällen har emellertid även betonats, hurusom bostadsproduktionen under de senaste åren i allt större omfattning fått sin prägel av en intensivt bedriven egnahemsbyggnadsverksamhet. Sistnämnda rörelse, som i betydande utsträckning inriktats på andra bostadstyper än den allmännyttiga byggnadsverksamhetens, har också varit ägnad att utjämna den senares verkningar i fråga om bostadstillskottets kategorifördelning genom att innebära en återgång till rymligare bostadstyper. Däremot har egnahemsbyggandet ytterligare skärpt den förskjutning gent emot smärre hustyper, vilken delvis inleddes med den allmännyttiga bostadsproduktionens överhandtagande under krisåren.

Ännu år 1921 uppfördes närmare hälften av de nya bostäderna genom det allmännas initiativ. Följande år nedgick den allmännyttiga byggnadsverksamhetens andel till föga mer än en sjättedel av det hela. Året 1923 medförde väl en icke obetydlig stegring av antalet genom dylik bostadsproduktion tillkomna lägenheter, men dömer man efter de ävenledes här nedan återgivna relativa talen, var den allmännyttiga byggnadsverksamhetens insats av ännu mindre betydelse än år 1922:

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Antal tillkomna bostadslägenheter .	5 754	6 818	5 203	4 915	4 524	6 365	6 360	9 461
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet . . . antal	1 225	3 476	2 955	2 602	1 769	2 902	1 110	1 570
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet . . . %	21·3	51·0	56·8	52·9	39·1	45·6	17·5	16·6

Av de 1 570 lägenheter, som år 1923 kunde skrivas på denna byggnadsverksamhets konto, utgjordes 1 299 eller omkring fyra femtedelar av smärre bostäder om högst 2 rum och kök. Endast i vissa städer, såsom Stockholm, Göteborg, Malmö, Nyköping, Halmstad, Vänersborg, Lidköping och Örebro samt enstaka andra orter, exempelvis Sundbyberg, Furulund och Kiruna, spelade denna art av bostadsproduktion någon större roll. På de tre största städernas andel kommo nära tre femtedelar av samtliga genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna lägenheter.

Vad beträffar denna byggnadsverksamhets olika former och bärare må vidare erinras om, att dessa under de sista åren i viss mån förändrats. Under det att tidigare bostadsföreningarna, bostadsaktiebolagen och industrien gjorde de mest betydande insatserna, fick produktionen åren 1921 och 1922 väsentligen sin prägel av direkt bostadsbygge från statens och kommunernas sida. Huru utvecklingen tett sig under åren 1916—1923 belyses närmare av följande tablå:

Genom allmännyttig byggnadsverksamhet tillkomna bostäder	Staten		Kommuner		Bostadsföreningar o. d.[1]		Industriföretag o. d.	
	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%	Antal bostäder	%
år 1916	19	1·6	424	34·6	522	42·6	260	21·2
» 1917	18	0·5	1 157	33·3	1 529	44·0	772	22·2
» 1918	156	5·3	820	27·7	1 007	34·1	972	32·9
» 1919	211	8·1	883	33·9	1 074	41·3	434	16·7
» 1920	211	11·9	616	34·8	367	20·7	575	32·6
» 1921	686	23·6	1 518	52·3	368	12·7	330	11·4
» 1922	381	34·3	279	25·2	332	29·9	118	10·6
» 1923	155	9·9	693	44·1	563	35·9	159	10·1

Den statliga byggnadsverksamheten undergick år 1923, efter fullbordandet av kommunikationsverkens stora bostadsbyggen, en märkbar avmattning, medan avsevärd ökning, såväl absolut som relativt taget, kan noteras för stadskommunernas vidkommande. Särskilt livlig var den, på avhjälpande av bristen på smålägenheter av arbetarbostadstyp inriktade, kommunala bostadsproduktionen i de tre storstäderna (inkl. stockholmsförstaden Sundbyberg) samt i staden Örebro. Tillsammans utgjorde statens och kommunernas anpart 848 lägenheter eller något mer än hälften av det hela.

Bostadsbolagens och -föreningarnas insats var näst kommunernas den på ifrågavarande område mest betydande och avsevärt större än år 1922. Bostadsbyggena från industriens sida spelade däremot, såsom en naturlig konsekvens av den ihållande ekonomiska depressionen, nu liksom föregående år en underordnad roll.

[1] Inkl. allmännyttiga bostadsaktiebolag, konsumtions- och andra föreningar, stiftelser o. d.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1923.

I likhet med föregående år har inom socialstyrelsen utarbetats en arbetarskyddsstatistisk redogörelse rörande olycksfall, som under år 1923 inträffat å svenska fartyg. Undersökningen har verkställts med ledning av till kommerskollegium inkomna rapporter om sjöolyckor, protokoll över sjöförklaringar och sjöförhör samt till socialstyrelsen från yrkesinspektörerna översända anmälningar om olycksfall i arbete inom sjömansyrket.

De sålunda till styrelsens kännedom komna olycksfallen uppgå till ett sammanlagt antal av 588, av vilka 67 med dödlig utgång, och fördela sig med 518 å maskindrivna fartyg samt 70 å segelfartyg och pråmar, i vilken sistnämnda siffra inräknas 4 fall, som inträffat å mudderverk. Av fartygen, å vilka ovannämnda olycksfall ägt rum, voro 379 maskindrivna, 54 segelfartyg och pråmar samt 4 mudderverk. 97 olycksfall hava anmälts genom kommerskollegium och 526 genom yrkesinspektörerna, vadan 35 fall dubbelrapporterats från båda dessa institutioner; av dödsfallen hava 4 anmälts enbart från yrkesinspektionen.

Av de under redogörelseåret omkomna sjömännen voro 2 danskar, 1 finländare och 2 av annan, främmande nationalitet.

Olycksfallsintensiteten under årets olika månader klarlägges i nedanstående uppställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	S:a
Dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg .	—	2	5	—	6	1	6	3	11	2	7	2	**45**
Segelfartyg och pråmar	—	—	—	—	—	—	—	1	5	1	15	—	**22**
Icke dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg .	54	28	23	33	45	49	36	43	29	47	50	36	**473**
Segelfartyg och pråmar	5	3	1	3	4	2	6	4	5	6	6	3	**48**
Summa	**59**	**33**	**29**	**36**	**55**	**52**	**48**	**51**	**50**	**56**	**78**	**41**	**588**

Olycksfallens fördelning med avseende på orsaker, fartygens cert, bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å nästa sida.

En mera detaljerad beskrivning av de olycksfall, som haft dödlig utgång, lämnas här nedan.

Två sjömän hava omkommit vid en *kollisionsolycka.*

Den svenska ångare, å vilken olyckshändelsen ägde rum, befann sig nattetid under klart, siktbart väder på nordgående i Kattegatt, då den sammanstötte med en sydgående ångare av främmande nationalitet. Det förstnämnda fartyget erhöll vid kollisionen så svåra skador å styrbords bog, att det omedelbart började sjunka och inom en timme gick till botten. Vid olyckstillfället

Olycksfall inom sjömansyrket under år 1923, fördelade efter orsaker,

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och prämar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs strandning eller grundstötning	—	1	1	—	—	—	—	1	1
2	» kollision	2	—	2	—	—	—	2	—	2
3	» försvinnande med man och allt	—	—	—	13	—	13	13	—	13
4	» kantring	—	—	—	5	—	5	5	—	5
5	» förolyckande genom krigsorsak	—	2	2	—	—	—	—	2	2
6	Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom m. m.)	2	5	7	—	3	3	2	8	10
7	» över bord	8	3	11	2	—	2	10	3	13
8	» å däck o. d.	1	20	21	—	2	2	1	22	23
9	» genom luckor ned i lastrum, kolboxar o. d.	2	15	17	—	5	5	2	20	22
10	» vid vistelse i lastrum, kolboxar o. d.	—	9	9	—	1	1	—	10	10
11	Nedfallande föremål	—	2	2	—	—	—	—	2	2
12	Brottsjöar	2	17	19	—	1	1	2	18	20
13	Arbete (å ställning) på fartygs utsida	1	—	1	—	—	—	1	—	1
14	» vid segelmanöver	—	—	—	1	1	2	1	1	2
15	Styranordningar (för hand)	—	5	5	—	2	2	—	7	7
16	Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	2	59	61	—	14	14	2	73	75
17	Bärgningsredskap (livbåtar m. m.)	8	3	11	—	—	—	8	3	11
18	Luckor och skärstockar	—	14	14	—	1	1	—	15	15
19	Ställningar, landgångar, lejdare m. m.	1	32	33	—	—	—	1	32	33
20	Fartygs framdrivningsmaskineri	—	37	37	—	—	—	—	37	37
21	» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	—	12	12	—	—	—	—	12	12
22	Ångpannor och andra högtryckskärl	—	9	9	—	—	—	—	9	9
23	Eldning och kollämpning o. d.	—	22	22	—	—	—	—	22	22
24	Askhissning	—	8	8	—	—	—	—	8	8
25	Handverktyg	—	31	31	—	4	4	—	35	35
26	Rosthackning	—	8	8	—	—	—	—	8	8
27	Eldsvåda	—	3	3	—	3	3	—	6	6
28	Explosion (utom av ångpannor o. d.)	1	9	10	—	—	—	1	9	10
29	Skållning av hett vatten, ånga o. d.	—	23	23	—	1	1	—	24	24
30	Försvinnande från fartyg	2	—	2	—	—	—	2	—	2
31	Olycksfall under vistelse i land	2	8	10	1	—	1	3	8	11
32	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	9	12	21	—	1	1	9	13	22
33	Andra orsaker	—	31	31	—	—	—	—	31	31
34	Lastning och lossning	2	73	75	—	9	9	2	82	84
35	Summa	**45**	**473**	**518**	**22**	**48**	**70**	**67**	**521**	**588**
36	därav: med dödlig utgång									
37	utan » »									
38	å maskindrivna fartyg									
39	å segelfartyg och prämar									

befann sig en del av manskapet i den förut under backen belägna skansen, vars ena sida helt intrycktes, därvid en av de innevarande, en lättmatros, synes hava krossats samt genom den i fartygssidan uppkomna öppningen fallit i vattnet och omkommit, medan en jungman samtidigt erhöll så allvarliga skador, att han senare avlidit därav. Den övriga besättningen gick i en livbåt och upptogs av den andra ångaren. Å det förolyckade fartyget var vid kollisionen, som

bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän o. båtsmän	Maskinister	Segelm., rorgängare, båtsm., timmermän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kollämpare	Manlig köks-personal	Kvinnlig köks-personal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersiöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
3	3	—	—	1	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	13	—	—	—	—	3
1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	4
—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	5
2	—	—	1	2	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	5	—	6
—	—	1	1	2	1	3	3	—	1	—	1	—	—	3	2	—	—	6	2	7
—	5	3	—	3	3	—	2	1	3	—	2	1	—	2	3	3	1	9	5	8
6	2	1	1	2	2	2	—	1	3	—	1	1	—	—	—	—	1	14	7	9
1	—	4	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	8	1	10
—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	11
1	6	—	1	4	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	4	12	4	—	—	12
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	13
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	14
4	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	15
10	13	4	4	13	3	5	21	—	1	1	—	—	—	12	3	—	—	48	12	16
—	—	1	1	4	1	1	—	1	—	1	1	—	—	1	—	6	—	3	1	17
1	3	—	3	1	3	3	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	11	2	18
2	3	4	1	3	3	2	2	4	6	1	2	—	—	—	1	3	2	22	5	19
6	—	16	—	—	—	1	1	5	7	1	—	—	—	9	2	3	1	18	4	20
—	1	8	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	6	5	21
—	—	2	—	—	—	—	—	2	5	—	—	—	—	1	—	1	—	5	2	22
—	1	1	1	1	—	1	1	2	13	1	—	—	—	—	3	3	1	13	2	23
—	—	1	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	4	1	—	3	—	24
1	1	10	—	2	1	1	4	—	5	—	8	1	1	3	3	1	1	22	5	25
—	—	—	—	2	—	1	—	—	3	—	—	—	2	—	—	1	1	6	—	26
1	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	5	—	27
—	—	4	—	—	—	—	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	6	4	28
—	1	4	1	1	—	1	—	—	5	—	6	5	—	2	1	1	1	15	4	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	30
1	5	—	—	—	1	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	7	4	31
4	—	5	1	—	—	—	1	2	6	—	1	2	—	—	—	—	—	13	9	32
2	2	3	2	2	—	2	4	2	3	—	6	2	1	2	3	2	3	15	6	33
9	17	1	1	10	8	7	26	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	75	9	34
55	**66**	**75**	**21**	**55**	**33**	**44**	**76**	**22**	**84**	**6**	**35**	**12**	**4**	**43**	**57**	**44**	**17**	**338**	**89**	35
6	5	3	1	9	6	13	4	3	7	1	9	—	—	2	24	11	2	10	18	36
49	61	72	20	46	27	31	72	19	77	5	26	12	4	41	33	33	15	328	71	37
29	55	74	21	52	31	33	66	22	84	6	29	12	4	32	34	44	17	304	87	38
26	11	1	—	3	2	11	10	—	—	—	6	—	—	11	23	—	—	34	2	39

inträffade under mörker strax efter midnatt, ingen särskild utkiksman tillsatt, en omständighet, som i viss mån torde hava bidragit till olyckan.

Tretton personer ha ljutit döden i samband med *fartygs försvinnande med man och allt.* Det rör sig i samtliga fall om mindre segelfartyg av trä i

ålder från 20 till 24 år, vilka antagligen under hårt väder vattenfyllts, kantrat och sönderslagits av den höga sjön. Måhända har också grundstötning å undervattensskär varit orsak till någon av de nämnda sjöolyckorna, och ej heller minsprängning synes helt utesluten, då under året åtminstone två andra fartyg av sistnämnda anledning bevisligen förolyckats i Östersjön, dessbättre utan att förlust av människoliv därvid uppstått.

1. En skonare om 101 bruttoton, som i början av september i barlast avseglade från en stad i mellersta Sverige med destination till en norrländsk hamn, har sedermera ej avhörts. Fartyget, som var byggt 1903 av furu och ek, hade en besättning av fem man, bestående av befälhavare, styrman, en matros, en jungman och en kock. Vid tiden för resan rådde storm i Bottenhavet.

2. En 23 år gammal träskonare med en bruttodräktighet av 91 ton och lastad med c:a 50 standards fyrskuret virke försvann med man och allt under resa från en finsk hamn till Danmark, antagligen omkring den 10 november. Katastrofen, som, enligt vad företagen utredning giver vid handen, synes hava ägt rum under svår nordostlig storm i farvattnen norr om Öland, har antagligen förorsakats av den höga, brytande sjö, som var rådande vid tillfället, men möjlighet för grundstötning eller minsprängning synes, att döma av ilanddrivna vrakspillror, även kunna föreligga. Från besättningen, som bestod av befälhavare, en styrman och två jungmän, har intet avhörts.

3. Efter att i en finsk hamn hava lastat 44 standards trävaror, varav 12 standards å däcket, avseglade en skonare därifrån i mitten av november månad med destination till en norrländsk hamn och har senare ej avhörts. Orsaken till olyckan har, då samtliga ombordvarande tillsammans med fartyget förolyckades, ej kunnat fastställas, men den omständigheten, att vid tiden för olyckan rådde storm och hårt väder, talar för att fartyget nedbrutits av sjön eller sprungit läck och kantrat. Skonaren, som var 24 år gammal och byggd av trä, förde en besättning bestående av befälhavare, bästeman, jungman och kock.

Vid ett fartygs *kantring* har hela besättningen, fem man, omkommit.

Fartyget i fråga, en träskonare på 129 bruttoton byggd år 1900, som i en norrländsk hamn hade intagit en last av 70 standards trävaror, varav 30 standards å däcket, avseglade i början av november med en sydsvensk stad som destination. Några dagar senare återfanns fartyget kantrat i närheten av Finngrunden och bogserades av en lotsångare i hamn, där det vändes på rätt köl. Master och rigg hade gått över bord, och skrovet var bräckt akter om fockmasten, varjämte rodret saknades. Anledningen till olyckan har ej kunnat utrönas, men i betraktande av att däckslasten var ovanligt stor — 43 % av hela lastmängden — är ej uteslutet, att detta förhållande i samband med svårt väder varit en bidragande orsak till olyckan. Den omkomna besättningen bestod av befälhavare, styrman, en lättmatros, en jungman och en kock.

Vid *fall från väders* hava två personer ljutit döden, den ene i samband med segelbärgning.

1. Ombord å en större ångare, liggande i svensk hamn, hade timmermannen beordrats att från toppen å fockmasten urschackla ett mellan masterna sträckt mellanstag. Efter att hava äntrat upp i masten och under det han var sysselsatt att medelst en märlspik skruva ur en schackelbult, förlorade han helt plötsligt taget och störtade från masttoppen ned å däcket, i fallet stötande emot nocken av en uppriggad lastbom. De vid nedslaget ådragna skadorna voro så allvarliga, att timmermannen dagen efter avled å sjukhuset. Vid ifrågavarande arbetes utförande till väders hade s. k. båtsmansstol ej kommit till användande, utan den omkomne hade för att få bättre stöd endast stuckit knät genom en stropp, som smygts runt masten.

2. Å en större motorskonare, som med kollast under stormigt väder befann sig på utsegling genom Bristolkanalen, hade de å klyvarbommen beslagna förseglen slagits loss av vind och sjö. Av besättningen anställda försök att åter fastgöra desamma förblevo resultatlösa på grund av fartygets våldsamma sättning i den upprörda sjön, och ej heller lyckades det att vända och lägga

fartyget undan vinden. Trots den överhängande faran att under rådande omständigheter begiva sig ut på klyvarbommen, återupptog befälhavaren med hjälp av en lättmatros längre fram på dagen försöket att bärga seglen. Härvid sattes hela förskeppet under vatten med påföljd, att befälhavaren spolades i sjön och erhöll vid fartygets sättning ett så kraftigt slag av klyvarbommen, att han antagligen miste medvetandet och omkom i vågorna. Den medföljande lättmatrosen kunde däremot åter rädda sig ombord. Fartyget lades bi, och livbojar kastades i sjön, men på grund av det ytterst svåra vädret och den dåliga sikten kunde inga ytterligare åtgärder vidtagas för räddande av den omkomne, som nästan omedelbart synes hava sjunkit. En bidragande orsak till denna olycka torde hava varit frånvaron av livstroppar eller mantåg å klyvarbommen, ett missförhållande, som någon tid före olyckshändelsen vid inspektion påtalats av fartygsinspektören. Huruvida bristen sedermera avhjälpts, har ej kunnat utrönas, då fartyget, ej långt efter det berörda olycka inträffade, försålts till utlandet.

Fall över bord har medfört förlust av tio människoliv.

1. Ett mindre segelfartyg lastat med 40 standards plank, varav 13 standards till en höjd av 5 fot stuvats å däcket, befann sig under storm i södra Östersjön. För revning av storseglet hade detsamma helt firats ned på däckslasten, där besättningen var sysselsatt med att infånga och fasthålla den vid fartygets rullning åt båda sidor svängande gaffeln. Härvid har en jungman antagligen erhållit ett slag av nämnda gaffel samt vid rullningen slungats över bord å fartygets läsida. Mörker och svårt väder omöjliggjorde varje räddningsförsök, varför den överbordfallne omkom. Såsom en bidragande orsak till olyckan torde utan tvivel få anses den omständigheten, att det över däckslasten uppsatta skyddsräcket ej varit betryggande. Det bestod nämligen på det ställe, där den omkomne fallit över bord, endast av en enkel spira, mellan vars underkant och däckslastens överkant fanns en öppning om 75 centimeters höjd.

2. Mässpojken å en i svensk hamn liggande ångare hade, utan att därtill vara beordrad, tagit sig orådet före att äntrande på en tross söka uppnå en långs sidan förtöjd pråm. Då han kommit ungefär mitt på trossen, slaknade denna, varvid pojken föll i sjön och drunknade omedelbart, varför företagna bärgningsåtgärder blevo resultatlösa.

3. Vid slussning av en mindre ångare råkade en av besättningsmännen, som var sysselsatt med losskastande och inhalande av akterförtöjningen, att falla över bord och drunkna. Mitt för den plats akterut å fartygets babordssida, där den förolyckade vid tillfället uppehöll sig, fanns i räcket en port, som på betryggande sätt kunde tillslutas medelst en järnstång i jämnhöjd med räckets överkant och två därunder befintliga kättingar. Denna port befanns efter olyckshändelsen stå öppen, och har den omkomne antagligen själv emot befälets uttryckliga order öppnat densamma. Livbojar utkastades omedelbart efter tilldragelsen, men innan ytterligare räddningsåtgärder hunnit vidtagas, hade den överbordfallne gått till botten.

4. Å ett trälastat motorfartyg, som befann sig under resa i svenskt inre farvatten, råkade under arbete en av besättningsmännen falla över bord och drunkna. Den omkomne, som befann sig å fartygets akterdäck invid räcket, skulle ur sjön upphämta en pyts vatten, varvid han till följd av den vattenfyllda pytsens tyngd i förening med fartygets fart (fullt framåt) kraftigt rycktes mot skyddsräcket, som på grund av bristfällig och ineffektiv förreglingsanordning gav vika och tillsammans med mannen gick över bord. Så snart olyckan varsnats, slogs stopp och back i maskinen, men innan fartyget hunnit stoppas och återvända till olycksplatsen, hade mannen omkommit genom drunkning. Beträffande anordningen av den löstagbara delen av räcket, vilket senare varit föremål för åtgärder från fartygsinspektionens sida, bestod densamma av ett smäckrare rörstycke, som för att öppnas kan helt inskjutas i ett grövre rör, utgörande det fasta räcket, samt vid stängning åter utdragas och med sin fria ända fastsättas i det fasta röret. Någon effektiv låsanordning har antagligen ej funnits, varför den lösa rördelen av fartygets skakningar förskjutit sig och vid olyckstillfället slirat helt ut. Numera har emellertid denna rördel vid båda föreningsställena med det fasta räcket försetts med genomgående stoppbultar.

5. Tvenne besättningsmän å en trälastad ångare, som i mitten av december befann sig på sydgående i Östersjön, voro under svårt väder sysselsatta med att förstärka surrningarna på en av livbåtarna. Vid en häftig slingring föll en av sjömännen, en jungman, omkull samt gick över

bord. Maskinen stoppades, babords livbåt sjösattes och bemannades med styrmannen och fyra man, varefter kurs sattes på den förolyckade, som ännu syntes ligga flytande på en samtidigt överbordfallen trappa ett stycke från livbåten. Då denna nästan hunnit fram till den nödställde, släppte han taget i trappan, försvann i djupet och kunde sedan trots ivrigt sökande ej upptäckas. Av den i anledning av olyckan verkställda utredningen får man den uppfattningen, att tiden för såväl livbåtens sjösättning som rodden från fartyget till den nödställde varit så lång, att räddningsförsöken delvis på denna grund blevo utan resultat, och att denna omständighet i viss mån torde hava varit att tillskriva en i kvalitativt hänseende otillräcklig bemanning. Däcksmanskapet bestod nämligen av, förutom en båtsman, två lättmatroser och två jungmän.

6. Två besättningsmän, en lättmatros och en jungman, å en till ankars liggande större lastångare hade under morgonvakten tillsammans varit sysselsatta med rengöringsarbete å kommandobryggan, och begåvo sig vid frivaktens inträffande över däckslasten till skansen. Under gången dit stannade lättmatrosen i kabyssen, medan jungmannen fortsatte och har sedan dess ej avhörts, varför han förmodligen fallit över bord och drunknat. Då inga åsyna vittnen till olyckshändelsen varit för handen, hava närmare detaljer rörande dess tillkomst och förlopp icke kunnat erhållas. Av utredningen framgår ej heller däckslastens höjd eller räckenas beskaffenhet.

7. Under påeldning av ångpannan i en bogserbåt hade eldaren begivit sig upp på taket av överbyggnaden för att stänga en därstädes befintlig ventil. Härunder har han antagligen halkat eller stigit fel samt fallit över bord och drunknat. Räddningsförsöken, som, på grund av att mannen för tillfället befann sig ensam ombord, först flera minuter efter olyckans inträffande kunde anställas och i hög grad försvårades därav, att vattenytan var helt betäckt av flytande timmerstockar, blevo utan resultat.

8. En maskinist å en lastångare, liggande i en sydsvensk hamn, försvann under natten och återfanns nästa dags morgon drunknad omedelbart akter om fartyget. Några ögonvittnen till olyckshändelsen funnos ej, men antagligen har mannen, som var berusad, vid fartygets rörelser — dyning rådde i hamnen — snavat över någon förtöjningstross samt därvid fallit över bord och drunknat.

9. En av matroserna å en ångare, som låg för lastning i en utländsk hamn, hade i sällskap med en del andra besättningsmän efter arbetets slut varit i land och återkom senare berusad ombord. Från skansen, dit han först begivit sig, hade han därefter åter halvklädd gått ut på däcket och sedan dess ej avhörts. Liket återfanns en tid därefter i hamnen. Huru vid olyckan tillgått har ej kunnat utrönas.

10. Under bogsering av en pråm lastad med uppmuddrad lera kantrade densamma, varvid den ombord anställde prämkarlen omkom. Prämen, som var av s. k. självlossande typ, fick under bogseringen plötsligt slagsida, och då mannen för att förhindra, att slagsidan ökades, öppnade bottenluckorna för att tömma lasten, hade detta motsatt verkan, så att prämen i stället helt kantrade. Livbåt eller livboj funnos ej till hands. Vid företagen utredning har anledningen till olyckan ej kunnat fastställas.[1]

Genom *fall i trappor* ha två sjömän ljutit döden.[2]

1. En å en större lastångare anställd smörjare, som i sällskap med en kamrat varit i land, återkom på aftonen ombord i berusat tillstånd, och då han härvid skulle stiga ned för en i trädäckslasten inbyggd trappa, halkade han och föll ned på det underliggande däcket, i fallet ådragande sig svårartade krosskador i bakhuvudet. Den skadade fördes omedelbart till sjukhus, där han efter tvenne dagar avled.

2. En liknande olycka hände ombord å en större passagerarångare liggande i svensk hamn, i det att en av ekonomipersonalen, under det han steg ned för en trappa mellan tvenne däck, föll utför densamma och därvid skadade sig så illa i huvudet, att han två dagar därefter avled å sjukhus.

Vid *fall genom luckor ned i lastrum* hava två personer omkommit.

1. Å ett större motorfartyg, som befann sig till sjöss i Atlanten, var en del av däcksman-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 44. — [2] I tabellen är det ena av dessa fall upptaget under rubriken 8, det andra under rubr. 19.

skapet sysselsatt med rengöring av ett av lastrummen. Under arbetets gång begav sig en däri deltagande matros upp ur rummet samt föll, då han skulle fortsätta fram över däcket, genom en öppen lucka ned i ett annat, tomt lastrum, varvid han ådrog sig så allvarliga skador, att han avled ett par timmar efter olyckshändelsen. Då ingen av de ombordvarande varit vittne till olyckan, har den närmare anledningen därtill ej kunnat utrönas.

2. Stewarten å ett större motorfartyg under lossning i en utländsk hamn hade, stående vid en lucka å mellandäcket, härifrån under en kort stund iakttagit arbetets gång. På väg därifrån till sitt arbete gick han akteröver å det i mörker liggande mellandäcket — de övre luckorna i denna del av fartyget voro pålagda — varvid han genom att stiga miste fäll ned genom en öppen lucka i det underliggande lastrummet. I fallet mot garneringen erhöll han så svåra skador, att han nästan omedelbart avled.

Genom *brottsjöar* hava två man spolats över bord och drunknat.

1. Under svårt väder i Biskajaviken blev en ombord å en kollastad ångare anställd matros spolad över bord av en överbrytande sjö. Den förolyckade, som vid tillfället var på väg från backen till överbyggnaden midskepps, underlät att vid förflyttningen använda sig av de å fördäcket befintliga luckorna och en emellan dem för ändamålet fastsurrad landgång, utan gick i stället på själva däcket, där han vid ett brott utsattes för sjöns fulla kraft och slungades över bord. Livbåt utsattes, men på grund av det svåra vädret kunde ingenting uträttas för den nödställdes bärgning.

2. En ångare lastad med 3 350 ton pappersmassa, varav 271 ton till relingshöjd å däcket, befann sig på västgående under svårt väder i Nordsjön. Medan tre man av fartygets däcksbesättning på morgonen i dagningen voro sysselsatta med att å aktre delen av däckslasten reparera ett räcke, som under natten slagits ned av sjön, kom en brottsjö över fartyget och spolade en av sjömännen, en jungman, över bord. Ångaren stoppades och lades till, men den omkomne kunde ej upptäckas, varför resan efter en halvtimme fortsattes.

En sjöman har ljutit döden under *arbete å en ställning utombords.*

En lättmatros anställd å en ångare, som låg förtöjd vid kajen i en svensk hamn, var sysselsatt med att från en utombords mellan fartyget och kajen hängande ställning skrapa och måla bordläggningens utsida. Under det han utförde detta arbete, erhöll ångaren en stöt av ett annat förhalande fartyg, så att den pressades mot kajen, med påföljd att ställningen kantrade och sjömannen svårt klämdes mellan fartygssidan och kajens hammarband. Han ådrog sig härvid så svåra skador, att han omedelbart måste föras till sjukhus, där han efter några dagar avled.

Under *segelmanöver* har en man omkommit.

En skonare lastad med c:a 75 standards sågade trävaror, varav 30 standards till en höjd av 1 3/4 meter å däcket, befann sig under full storm för små segel i södra Östersjön. Vid ett tillfälle, då fartyget skulle vända undan vinden, råkade en lättmatros få ett så kraftigt slag av den svängande gaffelfockbommen, att han slungades över bord just vid ett ställe, där det över däckslasten uppsatta räcket blivit nedslaget av sjön. Den förolyckade har antagligen dödats eller slagits sanslös av bommen, enär han försvann omedelbart efter det han kommit i sjön. Några räddningsförsök kunde på grund av rådande mörker och hög sjö icke anställas.

Under tabellrubriken *förtöjning*, *förankring*, *bogsering o. d.* återfinnas två olycksfall med dödlig utgång.

1. En större passagerarångare, som under gång i skärgård överraskades av tjocka, skulle av denna anledning tillfälligtvis förankras. Vid klargöring av ankaret, som låg fastsurrat å backen och, sedan det lossats, utsvängts medelst dävert och ankargina, lossnade den sistnämnda från beläggningen å däverten, varvid löparen av ankarets tyngd med stor hastighet rappade genom ginblocken. En jungman, som biträdde vid arbetet å backen, råkade härvid fångas av en av de utlöpande bukterna av ginlöparen och fick antagligen samtidigt ett slag av dävertgajen, varvid han slungades över bord, i fallet slående emot det för bogen hängande ankaret. Detta slag har tydligen varit så kraftigt, att mannen ljöt döden, redan innan han nådde vattenytan. Anställda

räddningsförsök medelst livbojar voro utan resultat, och då livbåten ett fåtal minuter efter olyckan kom tillstädes, hade den förolyckade sjunkit och kunde sedan ej återfinnas.

2. Under bärgningsarbete med ett strandat fartyg blevo tvenne besättningsmän å bärgningsångaren allvarligt skadade, den ene så svårt, att han omedelbart avled. Vid olyckshändelsen tillgick så, att gina på gina anbringats å ett svårt ståltrossvarp, som fastgjorts på haveristen, varvid ett ledarblock surrats till en grov järnskärstock, som med sina ändar vilade mot resp. ett pollarpar och en luckkarm. Härefter lades ginlöparen till en vinsch, och då den genom hivningen uppkomna kraften stegrats till en viss grad, kastades skärstocken ur sitt läge, varvid ginblockets surrning lossnade och hela hivanordningen kastades i kraftens riktning, därvid träffande de båda besättningsmännen med ovannämnda påföljd.

I samband med arbete i eller användande av *fartygsbåtar* hava åtta människoliv gått förlorade.

1. En matros och en lättmatros å en ångare, som efter att hava intagit last av trämassa skulle avgå från en norrlandshamn, där den med ankarna ute låg förtöjd med aktern i en dykdalb, hade beordrats att med en skeppsbåt ro till dykdalben och kasta loss förtöjningen. Sedan detta arbete utförts och båten tillsammans med wiren hivats in till fartygets akter, varifrån båtsmännen på grund av pågående maskinmanöver hade fått order avlägsna sig, kantrade båten av okänd anledning, och båda de ombordvarande kommo i vattnet. Livbojar och -bälten kastades omedelbart till de nödställda, och fartygets 2:e styrman hoppade i vattnet för att söka bistå dem, men måste efter trägna bärgningsförsök på grund av hård vind och stark ström uppgiva försöket och rädda sig själv på den kantrade båten. Under tiden och innan i närheten varande båtar hunnit till olycksplatsen, hade de båda båtsmännen gått till botten och drunknat.

2. En ångare, som med last av trämassa och sågat virke var på väg västeröver genom Pentland Firth, mötte härvid så hög sjö, att den efter att hava fått däckslasten förskjuten och erhållit en del ovanbordsskador måste vända. Ett par timmar härefter miste fartyget propellern och drev i den höga sjön redlöst mot land. En tillstädeskommen engelsk jagare försökte bogsera fartyget i säkerhet, men då detta misslyckades och ångaren kom allt närmare skären, sjösattes den ena livbåten med femton personer ombord. Endast några meter från fartyget vattenfylldes emellertid livbåten och kantrade, varvid samtliga de ombordvarande kommo i vattnet. Nio av de nödställda blevo räddade av jagaren, medan sex drunknade i den upprörda sjön. En engelsk livräddningsbåt bärgade sedermera den del av besättningen, som stannat kvar å ångaren, vilken undgick att kastas på grund, utan i stället drev till sjöss, varifrån den senare inbärgades.

En *explosionsolycka* har under året medfört förlust av ett människoliv.

Olyckshändelsen, som påminner om ett liknande fall föregående år, inträffade, medan motorskötaren å en större motorskonare i fartygets maskinrum var sysselsatt med att medelst sprit uppvärma brännaren å en s. k. blåslampa. Härvid exploderade den spritkanna, ur vilken tändkoppen å lampbrännaren påfylldes, med påföljd att motorskötarens kläder antändes och mannen erhöll så svåra brännskador, att han senare på dagen avled å sjukhuset. Av utredningen synes framgå, att den omkomne, efter att en gång hava påfyllt tändkoppen och tänt spriten, därefter ej fått lampan att brinna, utan i avsikt att ytterligare uppvärma brännaren ånyo påfyllt sprit, varvid explosionen inträffade, tydligen på grund av att spritgaserna i kannan antänts av någon i skålen från första tändningen kvarvarande låga eller av den upphettade brännaren.

Under *tjänsteförrättning för resp. fartyg i land* hava tre sjömän ljutit döden.

1. Besättningen å en ångare, som befann sig under reparation vid ett utländskt varv, var härvid sysselsatt med att å ångaren bära ombord en del inventarier, som förvarades i land. Styrmannen, som tillsammans med en lättmatros var i färd med att ombordtransportera en större resårmadrass, råkade vid passerandet av en brygga över en av fartygsbåddarna förlora jämvikten och under broräcket störta ned i vattnet på fartygsbåddeu, en höjd av c:a 6 meter. I fallet slog han huvudet i ett järn å pontonen och skadades härvid så allvarligt, att han en stund senare avled.

2. En mindre ångare låg efter slutad lossning förtöjd ovanför slussen i en kanal. En ombord

anställd jungman, som skulle passera en över kanalen ledande bro, föll härvid i vattnet och kunde, ehuru han uppdrogs fem minuter därefter, ej återkallas till liv.

3. En kock anställd å en större pråm, som lossade kalksten i en norrlandshamn, hade varit i land för proviantering och var, gående å lossningskajen, åter på väg ombord. Härunder lade han ej märke till en bakom honom å en linbana framförd vagn, som, just då mannen nått den s. k. lossningsfickan, upphann honom, med påföljd att huvud och hals svårt klämdes mellan vagnen och fickan. Den förolyckade fördes efter anlagt förband till sjukhus, där han samma dag avled till följd av brott å halskotorna.

Nio personer hava omkommit *vid återvändande ombord efter besök i land.* Sju av dessa olyckshändelser äro att hänföra till drunkning vid fall i vattnet från kaj eller landgång. Ett dödsfall förorsakades genom fall från landgång till underliggande däck och ett annat vid nedstörtande i en pråm, som låg förtöjd mellan kajen och fartyget. Samtliga olycksfall hava ägt rum i utländska hamnar och sex av dem under rusets inflytande. I ett par fall hava dåliga belysningsförhållanden i resp. hamnar konstaterats.

Vid *lastning eller lossning* hava två besättningsmän fått sätta till livet.

1. Å ett motorfartyg, som låg under lastning i en utländsk hamn och å vilket en ombord anställd matros tjänstgjorde som vinschman, brast hisstacklet under upphivning av en länga med säckgods, varvid ett i masten fästat järnblock, genom vilket topprepet löpte, föll ned och träffade vinschmannen i huvudet, med påföljd att han omedelbart avled. Den närmaste anledningen till att blocket föll ned var, att en nästan ny stropp av stållina, som var smygd runt stormasten ovanför salningen och i vilken blocket hängde, hade gått av, antagligen till följd av skamfilning mot något järnbeslag i salningen.

2. Från en ångare, liggande i en utländsk hamn, lossades trävaror medelst fartygets egna vinschar och besättningsmän som vinschskötare. Under upphivning av en slinga plank med vinschen n:o 1 råkade vinschmannen bliva indragen mellan vinschlöparen och linkorgen samt led härvid så allvarliga både yttre och inre skador, att han senare på dagen avled å sjukhus. Det närmare förloppet vid olyckan har ej kunnat utrönas, men efter vad av utredningen framgår, synes den förolyckade vid vinschens igångsättande med ena foten hava styrt vinschlöparen å linkorgen, varvid han på grund av oaktsamhet fastnat och följt med runt. Han var, då vinschen av annan tillstädeskommen person stannats, så fastklämd, att linkorgens axellager måste lossas och densamma med kran lyftas ur sitt läge.

Av övriga olyckshändelser med dödlig utgång märkas två fall, då sjömän *spårlöst försvunnit* från fartyg till sjöss. Utredningen beträffande dessa fall har ej kunnat bringa klarhet över anledningen till olyckorna, men antagligen hava de försvunna fallit över bord och drunknat.

Förutom här ovan beskrivna olycksfall med dödlig utgång äro att anteckna fyra *självmord*, som samtliga begåtts av sjömän tillhörande maskinpersonalen. Detta sistnämnda förhållande är så tillvida anmärkningsvärt, som det, sett i samband med självmordsfallen under senaste femårsperiod, därav synes framgå, att denna dödsorsak är betydligt mera utbredd bland maskinpersonalen än bland övriga bemanningskategorier ombord. Sålunda ha under nämnda period 15 av 22 inrapporterade självmord, eller ej mindre än 70 %, begåtts av sjömän tillhörande förstnämnda kategori, en omständighet, som i viss mån torde bero på maskin- och eldningsarbetets särskilt på grund av värmen påkostande art.

En del av här ovan beskrivna olycksfall med dödlig utgång ävensom ett flertal andra fall, vilka utan att hava medfört döden dock varit av allvarlig

art såväl i fråga om tillkomst och förlopp som på grund av uppkomna mer eller mindre svårartade kroppsskador, synas hava varit av den beskaffenhet, att de ur arbetarskyddssynpunkt tarva ett närmare aktgivande.

Den aktuella *bemanningsfrågan*, som fortfarande väntar på en slutlig lösning, tilldrager sig otvivelaktigt i detta sammanhang en viss uppmärksamhet. Visserligen har ej vid sjöförhör eller andra utredningar rörande sjöolyckor kunnat konstateras, att bristande bemanning varit en direkt anledning till inträffade olycksfall, men erinras må, att någon undersökning beträffande bemanningens effektivitet endast i undantagsfall härvid synes komma i fråga. Vid en närmare granskning av vissa olycksfallshandlingar kan man emellertid knappast frigöra sig från den uppfattningen, att en i ett eller annat hänseende bristande bemanning varit om icke direkt orsak till olycka dock i sin mån bidragande härtill. Det är i allmänhet tillräckligheten av däcksmanskapets kvalitativa sammansättning, som härvid torde böra ifrågasättas. Sålunda har det förekommit, att då å fartyg, som befunnit sig till sjöss, någon av de ombordvarande fallit eller spolats över bord, de vidtagna räddningsåtgärderna med livbåts sjösättande och framförande till den förolyckade tagit så lång tid, att han hunnit drunkna. Att denna omständighet i viss mån varit att tillskriva däcksbesättningens otillräcklighet eller bristande erfarenhet får väl anses ganska antagligt, då det såsom i åsyftade fall rör sig om exempelvis en ångare på 3 350 dödviktston med ett däcksmanskap bestående av en timmerman, en matros, tre lättmatroser och en jungman, eller en annan ångare på 1 600 ton död vikt med en matros, två lättmatroser och två jungmän ombord. Disproportionen mellan det fullbefarna och det mera obefarna manskapet synes särskilt i det sistnämnda fallet vara påtaglig och giver anledning till misstanke, att denna omständighet varit en bidragande orsak till att den förolyckade ej kunnat räddas. Samma synpunkter göra sig även gällande beträffande de olyckshändelser, som inträffat i samband med förtöjningsarbete vid fartygs ankomst till hamn, särskilt då den ombord kvarvarande däcksbesättningen förminskats därigenom, att en eller ett par man sänts i roddbåt för att föra förtöjningar i land eller till boj. Enahanda förhållande är understundom förhanden även vid ett fartygs avgång. Å de mindre segelfartyg, lastande omkring 100 ton, som under året försvunnit med man och allt, har besättningen i allmänhet bestått av, förutom befälhavare och bästeman, endast ett par pojkar. Även i dessa fall torde, med hänsyn till segelmanöver under svårt väder, pumpning eller eventuell sjösättning av livbåt, besättningen ej kunna anses tillräcklig.

Faran av att besättningens bostäder äro belägna i fartygets förskepp har tidigare påvisats och understrykes ytterligare genom ett under året inträffat kollisionsfall med förlust av tvenne människoliv. Å nyare fartyg har man delvis av ovannämnda anledning börjat förlägga manskapshytterna akterut, en åtgärd, som även med avseende på trevnad och säkerhet för besättningen i svårt väder är att anbefalla.

Ett avsevärt antal sjöolyckor med eller utan förlust av människoliv, som drabbat särskilt mindre segelfartyg av jämförelsevis hög ålder och varvid fartygen antingen försvunnit i öppen sjö eller sprungit läck och därefter med nöd kunnat taga sig i hamn, äro av intresse med hänsyn till det sätt, på vilket de lastats eller på grund av själva lastens art. Oproportionerligt stora och höga trädäckslaster, uppgående i vissa fall till nästan samma kvantitet som rumslasten, äro naturligtvis ägnade att i hög grad äventyra dessa små fartygs sjövärdighet och försvåra segelmanövern. Tunga laster såsom kalksten, stenkol, gödningsämnen o. d. medföra likaledes fara för gamla, illa underhållna träfartyg, i synnerhet under den stormiga årstiden, och borde få intagas endast med den största urskillning.

Bristfälliga räcken vid förande av däckslast äro en alltjämt återkommande olycksfallsorsak, och även i fråga om skydd vid öppna luckor syndas ännu i avsevärd grad, vilket likaså kan sägas beträffande nödiga säkerhetsåtgärder vid arbete utombords eller till väders. Fartygsbefälet ådagalägger härvid i egenskap av arbetsledare understundom en viss sorglöshet, som, med hänsyn till att icke yrkeskunnig personal i ganska stor utsträckning numera användes ombord, ej borde få förekomma.

Halkning och fall, såväl å däck som i trappor och lejdare, utgöra en ganska avsevärd, men i viss mån obeaktad anledning till mer eller mindre svårartade olycksfall. Förorsakade av genom överspolning hala järndäck samt av branta trappor, vilka under fartygets rörelser i sjön göra fotfästet osäkert, äro dessa olycksfallsrisker i ej obetydlig grad betingade av olämplig fotbeklädnad, särskilt då denna utgöres av träbottnade skodon, och torde kunna avsevärt nedbringas genom användande av gummisulor.

Explosion av spritkanna har även under detta redogörelseår medfört förlust av människoliv. Olyckan, som beskrivits här ovan, har gjorts till föremål för särskild undersökning från socialstyrelsens sida, varvid yttrande infordrats från sprängämnesinspektören. Efter samråd med fartygsinspektionen hava senare såväl yrkesinspektörerna som fartygsinspektörerna anmodats tillse, att vid påfyllning av sprit till tändkoppar å blåslampor och liknande anordningar endast explosionsfria spritkärl komma till användning.

Ett annat slag av explosioner, nämligen vid acetylengasverk å fiskefartyg, har under året förekommit upprepade gånger, varvid ombord anställda personer i en del fall lidit mera eller mindre allvarliga skador. De undersökningar, som med anledning härav företagits, hava ådagalagt, att anordningarna för alstring och distribution av acetylengas för belysning å ett flertal ångtrålare varit ytterst otillfredsställande och farliga för de ombordvarande, varför fartygsinspektionen, efter att hava inhämtat sprängämnesinspektörens mening om denna sak, vidtagit vissa åtgärder för att råda bot för ifrågavarande missförhållanden.

Jämfört med föregående år uppvisar hela antalet olycksfall under 1923 en stegring av nära 30 %, medan samtidigt olycksfallen med dödlig utgång till antalet nedgått med 24 %. Ökningen, som sålunda är att helt skriva på

de icke dödliga olycksfallens konto och i regel avsett lindrigare skador, är dock så till vida anmärkningsvärd, som den omfattar en del olyckshändelser, vilka med iakttagande av nödiga säkerhetsåtgärder borde åtminstone delvis hava kunnat förebyggas. Sålunda uppvisar olycksfallsorsaken fall genom luckor en stegring av ej mindre än 233 % och förtöjning en stegring av 59 %. I övrigt kommer den största ökningen på tabellrubrikerna brottsjöar, luckor och skärstockar, ställningar och landgångar, eldning och kollämpning, olycksfall under vistelse i land samt lastning och lossning. Till viss grad kan den anförda stegringen i olycksfallens antal utan tvivel hänföras till den omständigheten, att sjöfarten varit livligare under år 1923 än 1922, ävensom till det förhållande, att anmälningsplikten mera noggrant iakttagits under förstnämnda år. Samtidigt får man emellertid av inkomna olycksfallshandlingar den uppfattningen, att ett avsevärt antal skador ådragits på grund av vederbörandes egen oförsiktighet och i vissa fall underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse anbefallda säkerhetsföreskrifter, liksom en ineffektiv eller på annat sätt olämplig arbetsledning vid vissa tillfällen torde hava varit bidragande orsak till inträffade olyckor.

Olycksfallens relativa fördelning på olika bemanningsgrupper framgår av följande uppställning:

	Befälhavare	Styrmän	Maskinister	Däcksmansk.	Maskinmansk.	Kökspersonal Manl.	Kökspersonal Kvinnl.	Övriga	Summa
Samtliga olycksfall . %	9·4	11·2	12·8	38·9	19·0	5·9	2·1	0·7	100·0
Dödsfall . . . . . %	8·9	7·5	4·5	49·3	16·4	13·4	0·0	0·0	100·0

Av de i ovanstående redogörelse inträffade olycksfallen hava 72·6 % inträffat under fartygs uppehåll i hamn och 27·4 % till sjöss. Motsvarande fördelning av de svårare olycksfallen är resp. 41·8 och 58·2 %.

Nya bestämmelser om anmälan av hyresledighet.

Enligt 9 § i lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra äger Konungen på framställning av stadsfullmäktige i stad, där bostadsförmedling av kommunen ombesörjes, förordna om skyldighet för hyresvärd att beträffande omöblerad bostadslägenhet göra anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande ävensom lämna andra för förmedlingen erforderliga uppgifter. Sedan ansökningar om fastställande av dylik anmälnings- och uppgiftsskyldighet inkommit från stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Örebro, anbefallde Kungl. Maj:t den 12 maj 1924 socialstyrelsen att avgiva förslag till föreskrifter, som i samband med sådant förordnande kunde befinnas erforderliga, och har styrelsen, efter rådplägning med representanter för bostadsförmedlingen i de nämnda städerna, den 18 juni avgivit förslag till författning rörande detta ämne. I huvudsaklig anslutning till detta styrelsens förslag har Kungl. Maj:t därefter den 20 juni 1924 utfärdat följande kungörelse (Sv. förf. 1924, n:r 261):

Kungl. Maj:ts kungörelse angående skyldighet i vissa fall för hyresvärd att göra anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande.

§ 1.

Denna kungörelse gäller i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Örebro samt avser omöblerade bostadslägenheter om högst fyra rum, kök däri inbegripet.

§ 2.

Hyresvärd, varmed i denna kungörelse förstås envar, vilken såsom ägare av fastighet eller delägare i bostadsförening eller ock såsom ställföreträdare för sådan ägare eller delägare förvaltar uthyrd eller till uthyrning uppenbarligen avsedd lägenhet, vare skyldig att, i enlighet med vad nedan sägs, hos vederbörande kommunala bostadsförmedlingsanstalt göra anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande samt lämna i samband därmed erforderliga uppgifter.

§ 3.

Mom 1. Då hyresavtal angående lägenhet skall upphöra att gälla utan att avtal om förnyad uthyrning träffats, skall anmälan därom göras senast å tionde dagen från det uppsägning skett eller hyresgästens skyldighet att avflytta blivit i hyresavtalet eller annorledes bestämd, dock att nämnda tid icke i något fall skall räknas från tidigare dag än etthundraåttionde dagen före den avtalade hyrestidens utgång.

Mom. 2. Är lägenhet icke uthyrd och har ej anmälningsskyldighet enligt mom. 1 inträtt, vare hyresvärden pliktig att om förhållandet göra anmälan senast å tionde dagen från den, då sådana omständigheter inträffat, att lägenheten måste anses avsedd till uthyrning och, såframt fråga är om nybyggd lägenhet, den byggnad, vari lägenheten är inrymd, kommit under tak.

Mom. 3. Anmälan, varom i denna paragraf sägs, må icke i något fall underlåtas på den grund, att hyresvärd icke önskar bostadsförmedlingsanstaltens medverkan till uthyrning eller ock till följd av förestående reparationsarbeten eller av annan orsak önskar uthyrning först vid senare tidpunkt.

§ 4.

Anmälan enligt § 3 skall innehålla uppgift om:

a) hyresvärdens namn och adress,

b) fastighetens beteckning och byggnadens beskaffenhet,

c) lägenhetens belägenhet, storlek och beskaffenhet,

d) därest lägenheten är eller tidigare varit uthyrd, den senast utgående hyran så ock dagen för den senast avtalade hyrestidens utgång,

e) dag, till vilken hyresvärden anmäler lägenheten ledig, samt

f) den fordrade hyran ävensom övriga för uthyrningen uppställda huvudsakliga villkor.

Hyresvärd, vilken på grund av förhållande, som avses i § 3 mom. 3, tillsvidare icke påkallar bostadsförmedlingsanstaltens medverkan till uthyrning av lägenheten, har att vid anmälan foga uppgift därom med angivande av skälen därtill.

§ 5.

Har beträffande lägenhet, varom anmälan gjorts enligt § 3, därefter genom träffande av nytt hyresavtal eller på annat sätt ledigheten upphört, skall anmälan därom göras senast å tredje dagen därefter.

Dylik anmälan skall innehålla uppgift om:

a) hyresvärdens namn och adress,

b) fastighetens beteckning,

c) lägenhetens beteckning,

d) anledningen till att ledigheten upphört
ävensom, där lägenheten upplåtits mot nytt hyresavtal,

e) den nye hyresgästens namn och adress samt

f) den avtalade hyran och övriga vid uthyrningen överenskomna huvudsakliga villkor.

§ 6.

Inom tio dagar efter skriftlig anmaning från bostadsförmedlingsanstalt är hyresvärd, som icke ordentligt fullgjort honom, enligt vad ovan stadgats, åliggande anmälnings- eller uppgiftsskyldighet, pliktig att fullgöra sådan skyldighet eller i visst angivet hänseende fullständiga redan lämnade uppgifter.

§ 7.

Angående påföljd för den, som försummar att inom tid och i ordning, som ovan för varje fall föreskrivits, fullgöra här avsedd anmälnings- eller uppgiftsskyldighet, stadgas i 9 § i lagen den 10 mars 1923 med vissa bestämmelser rörande hyra.

§ 8.

Formulär för anmälan enligt denna kungörelse skall hos vederbörande bostadsförmedlingsanstalt kostnadsfritt tillhandahållas hyresvärd.

Två gånger årligen och i två i orten utkommande tidningar skall kungöras, var och när sådan anstalt hålles öppen för allmänheten.

Denna kungörelse träder i kraft den 30 juni 1924 och gäller till och med den 1 oktober 1925.

Har förhållande, som grundlägger anmälnings- och uppgiftsskyldighet, inträtt före den 30 juni 1924, skall vad i kungörelsen stadgas ej äga tillämpning.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1923.

Inkomster och utgifter under år 1923 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 36 med 222 340 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å sid. 734—735.

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i k. kungörelserna den 30 juni 1916 (n:r 320) och den 16 maj 1918 (n:r 278) och avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring.

Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget, som avsetts för dessa senare ändamål. I dessa statsbidragsbelopp ingå således även de understöd, som från statens sida lämnats för sjömansförmedlingsverksamhetens bedrivande i de kustorter, där särskilda organ för ifrågavarande förmedlingsgren upprättats på socialstyrelsens initiativ.

Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen icke medräknat verksamhetsberättelsernas siffror för »balans till nästföljande år», vilket förklarar, att inkomst- och utgiftssidorna för flertalet anstalter icke sluta på samma belopp.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1923.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten		vederbörande landsting	vederbörande hushållningssällskap	vederbörande kommuner	Övriga inkomster, upplupen ränta, upptagna lån m. m.	Summa inkomster
	inalles	därav för interlokal verksamhet m. m.					
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	42 520·41	27 600·00	—	—	183 700·00	538·97	226 759·38
Stockholms län	8 393·35	4 500·00	38 171·60	—	800·00	6 151·31	53 516·26
Uppsala stad o. län	4 428·85	1 500·00	9 000·00	1 500·00	5 600·00	2 380·51	22 909·36
Södermanlands län	5 207·25	2 058·00	19 225·00	—	—	4 652·90	29 085·15
Östergötlands län	11 632·42	4 000·00	35 652·17	—	3 950·00	4 071·47	55 306·06
Norrköping	5 561·58	3 571·00	2 000·00	—	19 986·88	468·60	28 017·06
Jönköpings län	3 933·00	1 000·00	12 800·00	—	3 700·00	1 347·97	21 780·97
Kronobergs län	2 415·85	900·00	1 350·00	1 350·00	1 300·00	128·59	6 544·44
Norra Kalmar län	1 870·45	600·00	1 250·00	1 000·00	1 750·00	771·55	6 642·00
Södra Kalmar län	5 188·70	3 562·00	5 180·00	—	1 600·00	1 204·65	13 173·35
Gotlands län	947·82	300·00	3 000·00	900·00	900·00	1 024·03	6 771·85
Blekinge län	6 084·49	2 945·00	9 000·00	—	3 200·00	3 562·14	21 846·63
Kristianstads län	5 120·76	1 767·00	18 540·00	—	—	3 035·19	26 695·95
Malmö	15 759·33	10 000·00	4 000·00	—	50 682·97	3 543·70	73 986·00
Lund	1 790·08	700·00	1 500·00	—	5 730·09	—	9 020·17
Landskrona	1 299·33	300·00	1 500·00	—	10 268·39	—	13 067·72
Hälsingborg	21 662·25	19 500·00	1 500·00	—	21 466·00	45·00	44 673·25
Ystad	1 141·88	493·00	1 500·00	—	2 400·00	1 407·74	6 449·62
Trälleborg	1 518·30	800·00	1 500·00	—	6 083·55	—	9 101·85
Eslöv	1 421·26	800·00	1 500·00	—	4 352·01	—	7 273·27
Skurup	561·91	200·00	1 500·00	—	1 335·00	—	3 396·91
Hvellinge	535·48	200·00	1 500·00	—	1 882·60	—	3 918·08
Hallands län	4 749·16	2 451·00	11 855·23	—	1 350·00	328·72	18 283·11
Göteb. o. Bohus län	4 959·45	1 723·00	10 924·43	—	1 800·00	177·53	17 861·41
Göteborg	45 615·08	37 800·00	—	—	53 728·26	19 022·16	118 365·50
Älvsborgs län	3 572·41	1 500·00	11 438·78	—	3 500·00	3 537·40	22 048·59
Skaraborgs län	5 620·60	1 800·00	12 000·00	—	6 815·00	6 647·70	31 083·30
Värmlands län	2 131·40	800·00	8 619·71	—	3 300·00	951·34	15 002·45
Örebro län	4 657·84	1 800·00	26 385·15	500·00	2 917·00	4 398·93	38 858·92
Västmanlands län	3 774·67	1 500·00	14 000·00	—	5 600·00	1 570·14	24 944·81
Kopparbergs län	3 179·27	800·00	11 225·00	1 000·00	1 100·00	3 450·56	19 954·83
Gävle stad och län	5 452·11	2 757·00	4 994·19	—	13 742·73	116·65	24 305·68
Västernorrlands län	4 570·87	2 579·00	4 029·82	1 432·47	7 351·61	3 769·28	21 154·05
Jämtlands län	3 905·21	1 000·00	4 700·00	1 900·00	2 200·00	1 695·01	14 400·22
Västerbottens län	3 302·29	1 100·00	5 495·00	500·00	1 915·00	1 380·03	12 592·32
Norrbottens län	3 110·30	1 700·00	6 400·00	—	3 000·00	637·37	13 147·67
Tillsammans	**247 595·41**	**146 606·00**	**303 236·08**	**10 082·47**	**439 007·09**	**82 017·14**	**1 081 938·19**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1923.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmaterial o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm . . .	151 064·84	11 562·95	2 295·23	1 312·57	27 179·86	2 390·03	3 855·38	199 660·86
Stockholms län . .	36 415·00	2 731·95	301·00	300·54	7 434·27	753·38	1 071·80	49 007·94
Uppsala stad o. län	12 067·00	1 874·33	—	308·40	3 694·85	452·57	345·27	18 742·42
Södermanlands län	21 699·00	2 747·66	142·30	64·28	2 601·40	290·12	951·24	28 496·00
Östergötlands län .	32 910·03	5 228·87	1 768·22	1 301·79	6 406·10	453·16	4 549·47	52 617·64
Norrköping	20 429·67	1 333·02	565·00	241·25	2 586·85	128·48	2 431·45	27 715·72
Jönköpings län . .	12 419·75	2 361·29	334·00	620·45	2 184·75	507·10	1 762·13	20 189·47
Kronobergs län . .	3 400·04	943·50	248·00	142·15	499·96	162·13	973·98	6 369·76
Norra Kalmar län .	3 026·10	451·55	26·50	103·02	661·75	472·39	1 900·69	6 642·00
Södra Kalmar län .	8 338·00	1 421·10	157·20	244·88	1 189·90	234·98	1 512·59	13 098·65
Gotlands län . . .	3 711·25	453·90	21·50	10·10	960·00	173·00	70·72	5 400·47
Blekinge län . . .	12 916·06	2 646·61	330·00	498·68	2 076·00	397·40	1 439·11	20 303·86
Kristianstads län .	15 261·62	2 948·66	379·25	217·45	2 280·00	770·69	135·62	21 993·29
Malmö	50 956·93	3 690·85	2 125·30	2 511·81	12 332·36	1 516·52	852·23	73 986·00
Lund	6 211·50	789·04	230·45	295·33	1 136·91	259·33	97·61	9 020·17
Landskrona	8 981·04	698·15	322·00	94·40	2 249·26	205·20	517·67	13 067·72
Hälsingborg . . .	33 763·85	2 026·52	435·00	118·60	3 622·41	5·00	747·20	40 718·58
Ystad	3 454·80	527·58	111·50	121·25	758·73	94·25	74·30	5 142·41
Trälleborg	4 827·55	449·43	167·25	126·61	1 747·58	98·88	1 684·55	9 101·85
Eslöv	4 853·00	515·63	214·00	115·27	1 501·35	40·88	33·14	7 273·27
Skurup	1 800·00	314·76	—	250·60	879·95	20·00	17·76	3 283·05
Hvellinge	1 890·00	514·65	187·05	39·82	1 025·10	49·19	—	3 705·81
Hallands län . . .	12 385·47	1 888·93	254·00	310·90	1 307·84	504·84	1 631·13	18 283·11
Göteb. o. Bohus län	10 045·74	2 790·38	147·75	241·26	2 009·50	363·04	1 102·16	16 699·83
Göteborg	84 970·67	5 789·96	2 191·45	2 096·07	11 305·89	1 345·38	7 103·90	114 803·32
Älvsborgs län . .	10 997·37	1 591·72	198·00	294·40	3 496·46	211·41	1 518·77	18 308·13
Skaraborgs län . .	17 092·95	2 874·42	118·75	370·45	4 381·90	345·25	129·57	25 313·29
Värmlands län . .	9 322·00	1 108·26	196·00	255·55	2 222·00	526·67	465·32	14 095·80
Örebro län	23 579·95	2 678·09	105·00	440·85	6 256·11	721·06	2 180·54	35 961·60
Västmanlands län .	17 883·25	1 599·80	151·00	109·04	3 595·77	130·30	173·71	23 642·87
Kopparbergs län .	10 114·05	2 111·35	148·00	312·51	2 441·05	149·20	532·10	15 808·26
Gävle stad och län	17 421·55	1 929·07	408·00	386·04	1 895·07	607·20	1 095·92	23 742·85
Västernorrlands län	11 823·30	1 242·42	296·00	434·20	2 592·32	47·60	580·33	17 016·17
Jämtlands län . .	7 344·30	3 185·32	279·00	179·15	1 668·80	245·80	396·48	13 298·85
Västerbottens län .	6 276·00	1 383·93	301·00	227·50	1 876·77	511·50	1 639·98	12 216·68
Norrbottens län . .	8 176·00	1 210·64	62·00	599·80	1 086·76	47·00	964·75	12 146·95
Tillsammans	**697 829·63**	**77 616·29**	**15 216·70**	**15 296·97**	**131 145·56**	**15 230·93**	**44 538·57**	**996 874·65**

Kortare meddelanden.

— Arbetsförmedling —

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1923. I häfte n:r 9, årg. 1923, av denna tidskrift lämnades en redogörelse för de under medicinalstyrelsen sorterande godkända sjuksköterskebyråernas organisation och arbetssätt samt 1922 års verksamhetsresultat. För år 1923 har medicinalstyrelsen ställt följande uppgifter till socialstyrelsens förfogande.

Under året lämnades statens godkännande åt en ny byrå (Sophiahemmet i Stockholm), och uppgick antalet godkända sjuksköterskebyråer vid årets slut till 9, varav 5 i Stockholm (Allmänna svenska sjuksköterskeföreningen, Svenska Röda korsets sjuksköterskehem, Fredrika Bremerförbundet, Uppsala akademiska sjukhus sjuksköterskeförening och Sophiahemmet), 1 i Göteborg (Fredrika Bremerförbundet), 1 i Uppsala (Uppsala akademiska sjukhus sjuksköterskeförening), 1 i Örebro (Örebro stads och läns sjuksköterskeförening »Gula korset») samt 1 i Lund (Södra Sveriges sjuksköterskehem).

Förmedlingsverksamhetens omfattning framgår av nedanstående tabell, vilken upprättats med ledning av de till medicinalstyrelsen insända årsredogörelserna.

Sjuksköterskebyråerna i	Antal inskrivna sjuksköterskor den 31 december 1923				Antal verkställda förmedlingar avseende			
	anställda i fasta befattningar	tillgängliga för privat vård	för tillfället icke i sjukvårdstjänst	Summa	fasta platser	tillfälliga platser (vikariat)	längre el. kortare tids privat vård	tillfälliga sjukbesök
Stockholm	1 363	494	147	2 004	201	527	4 640	13 697
Övriga orter	768	196	68	1 032	140	280	2 737	25 310
Summa	**2 131**	**690**	**215**	**3 036**	**341**	**807**	**7 377**	**39 007**

Under året ha vid sjuksköterskebyråerna 281 sjuksköterskor nyinskrivits, under det att 151 av skilda anledningar avförts ur registren över disponibla sjuksköterskor.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 4 759 mot c:a 5 600 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	16
Jordbruk	89	Närings- och njutningsmedelsindustri .	76
Skogshushållning	13	Kemisk-teknisk och belysningsindustri .	33
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	27
Gruvdrift och malmförädling	867	Grafisk industri	27
Jord-, sten- och glasindustri	213	Industri och hantverk, ej särsk. spec. .	271
Metall- och maskinindustri	928	Sjöfart och fiske	215
Trävaruindustri	161	Handel och samfärdsel m. m.	406
Byggnadsverksamhet	223	Husligt arbete	22
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri . .	49	Arbete, ej hänförligt till annan grupp .	1 090
Textilindustri	33	Summa	**4 759**

Av förestående arbetslösa hava 555 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet nämligen från gruvindustrien 76, från järnbruksindustrien 241, från verkstadsindustrien 217 och från gruppen affärsanställda 21.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 juli 666 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 527 samt vid statens järnvägars automobilvägar 139. Antalet i gång varande företag utgjorde 10, mot 29 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 676 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 234 arbetare. Härförutom uppburo 3 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Understödsverksamhet med statsbidrag har icke ägt rum under månaden.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juli till 280 814 kronor samt under årets sex första månader till sammanlagt c:a 3·6 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under juli 1924. I sin helhet visar arbetsmarknaden under juli månad någon försämring. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 7·2 till 7·4 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 9·4 till 9·9 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 015 000 den 30 juni till 1 052 000 den 28 juli.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under juli, var 57 eller samma antal som föregående månad, och antalet från föregående månad pågående 38. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare steg däremot till nära 150 000, emot 50 000 föregående månad. Lönesänkningar rapporterades under månaden för omkring 820 000 arbetare, under det att 460 000 erhållit löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1924. Läget å arbetsmarknaden utvecklades även under juli i mindre gynnsam riktning. Någon lättnad bereddes dock genom de ökade arbetstillfällen, som i och med skördetidens annalkande yppades inom jordbruket.

Enligt sjukkassestatistiken minskades antalet försäkringspliktiga med 1·7 %, mot 1·0 % föregående månad. Arbetslösheten inom fackföreningarna ökades från 10·5 till 12·5 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa, som vid mitten av juli uppgått till 277 000, hade vid månadens slut stigit till 328 000 samt den 15 augusti ytterligare till 356 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna uppgick antalet ansökningar om arbete per 100 lediga platser till 344, mot 288 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Förenta staterna under första halvåret 1924. Den tendens till minskning av arbetstillgången, som förmärktes i Förenta staterna redan mot slutet av år 1923, har, enligt vad nu föreliggande siffror giva vid handen, gjort sig gällande även under det gångna halvåret av 1924. Federal Reserve Board's i denna tidskrift tidigare refererade arbetsmarknadsindex (h. 2, sid. 141) visar sålunda för de senaste månaderna följande siffror (1919 = 100):

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1923	99	101	103	103	103	103	101	101	101	101	100	99
1924	98	99	99	97	93	90	—	—	—	—	—	—

Den starka nedgång, som ägt rum särskilt under maj och juni, är i främsta rummet att tillskriva minskad arbetstillgång inom metall-, automobil-, textil- och läderindustrierna. Det kan till jämförelse anföras, att Federal Reserve Board's s. k. produktionsindex, avseende tillverkningen av 22 viktigare varuslag, från januari till juni 1924 utvisar en sänkning med ej mindre än 26 enheter, eller 22 % (från 120 till 94).

(Federal Reserve Bulletin.)

Arbetslösa järnvägsmän till tullverket. I en till regeringen i början av innevarande år ingiven skrivelse hade styrelserna för järnvägs- och lokomotivmannaförbunden hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande av anställning i statens tjänst åt entledigad eller till

entledigande avsedd icke ordinarie personal vid statens järnvägar ävensom medgiva, att sådan personal måtte för erhållande av anställning äga tillgodoräkna sig tidigare innehavd statstjänst. Utlåtande över denna framställning infordrades bl. a. från socialstyrelsen, som i skrivelse den 14 maj framhöll, att möjligheterna att kunna bereda de förutvarande järnvägsmännen annan statstjänst vore ganska begränsade, enär personalinskränkningar under de senaste åren måst företagas inom de allra flesta grenar av statsförvaltningen. Det enda hithörande område, varest ökat behov av arbetskraft syntes kunna förväntas, vore tullverket, där nya bestämmelser angående tjänstgöringstiden trätt i kraft den 1 maj 1924 och i följd härav arbetstiden för vissa personalgrupper nedsatts under vad tidigare tillämpats. Styrelsen förcslog med hänsyn härtill, att lokalförvaltningarna inom tullverket måtte förständigas att hos arbetsförmedlingsanstalterna i resp. orter göra sig underrättade, huruvida entledigade järnvägsmän där låtit anteckna sig som arbetssökande, samt att vid anställande av ny personal giva dessa visst företräde framför andra, i övrigt likställda sökande.

I anslutning till vad styrelsen sålunda föreslagit, har Kungl. Maj:t den 8 augusti 1924 anbefallt generaltullstyrelsen att förständiga de lokala tullmyndigheterna att vid personalanställning på föreslaget sätt förhöra sig hos arbetsförmedlingsanstalterna samt, där förutvarande statstjänstemän befunnes vara antecknade som arbetssökande, låta dessa i vederbörlig mån ifrågakomma vid anställandet.

En internationell utredning om arbetslösheten. Till den nyligen avhållna sjätte internationella arbetskonferensen hade arbetsbyrån i Genève utarbetat en utredning angående arbetslöshetsfrågan, vilken nu föreligger tryckt i Serien »Studies and Reports» under titeln *Unemployment 1920—1923.*

Ifrågavarande utredning påbörjades 1921 i överensstämmelse med en vid detta års internationella arbetskonferens antagen resolution. Enligt denna resolution fick byrån i uppdrag »att verkställa en särskild undersökning rörande arbetslöshetskrisen ur nationell och internationell synpunkt samt medlen för dess bekämpande».

Vid internationella arbetskonferensens session 1922 beslöts, sedan konferensen behandlat en av arbetsbyrån utarbetad preliminär rapport, att undersökningen skulle fortsättas och utvidgas särskilt med avseende å orsakerna till och botemedlen för säsongarbetslösheten samt problemet angående periodiska arbetslöshetskriser. För studiet av denna senare fråga skulle samarbete upprättas med folkförbundets ekonomiska avdelning, och byrån blev vidare anmodad om att från förbundets ekonomiska och finansiella kommitté införskaffa upplysningar rörande olika länders penning-, finans- och handelspolitik och dennas inflytande på arbetsmöjligheterna för arbetare av båda könen.

Den intressantaste delen av den nu föreliggande rapporten är den, som handlar om ekonomiska fluktuationer och periodiska arbetslöshetskriser. Efter en redogörelse för de åtgärder, som i samarbete med nationernas förbunds ekonomiska avdelning vidtagits för att studera problemets olika sidor, hänleder rapporten uppmärksamheten på några av resultaten av byråns specialundersökning beträffande de omständigheter, under vilka arbetslösheten uppkom och utvecklades i de olika länderna åren 1920—1923.

Det torde vara av intresse att citera rapportens slutanmärkning: »På det hela taget kan man av denna undersökning draga den slutsatsen, att — alldeles i motsats till en ganska spridd åsikt, vilken i själva verket också ursprungligen synes hava föresvävat författarna till konferensresolutionen — den akuta arbetslöshetskris, varunder hela världen led från 1920 till 1923, står i nära sammanhang med de periodiska kriser, som sedan ett århundrade tillbaka hemsökt arbetarklassen och hela mänskligheten. Det är visserligen sant, att de stora problem rörande de internationella förbindelserna, som uppkommit genom kriget och fredsfördragen, hava tryckt och fortfarande trycka tungt på många länders folkhushåll med därav följande komplikation och ökning av arbetslösheten. Resultatet av undersökningen synes emellertid tyda på att — med vissa undantag — den tillgängliga statistiken knappast visar någon förbindelse mellan förändringarna i arbetslösheten och fluktuationerna i utrikeshandeln. Under perioder av mycket allvarlig arbetslöshet ha åtskilliga länder företett en betydligt större export än under andra år — t. ex. 1920 — då industrien var mycket aktiv och arbetslösheten ytterst ringa».

Ungefär samtidigt med ovannämnda rapport har arbetsbyrån utsänt ytterligare tvenne volymer i serien »Studies and Reports» för belysande av det omfattande problem, som arbetslöshetsfrågan utgör. Den ena av dessa båda intressanta volymer behandlar frågan om metoderna för utarbetandet av s. k. konjunkturbarometrar (Economic Barometers); den andra utgöres av en detaljerad redogörelse för förhandlingarna vid en av den engelska League of Nations Union anordnad konferens angående arbetslöshetsfrågan i London 25—27 mars 1924 (*Unemployment in its National and International Aspects*).

(Internationella arbetsbyråns pressmeddelanden.)

— Arbetstid —

Arbetstiden inom den tyska industrien i maj 1924. För att möjliggöra en ungefärlig uppfattning om arbetstidens verkliga längd i Tyskland föranstaltade den tyska landsorganisationen en preliminär undersökning härom, avseende veckan 12—17 maj 1924. Undersökningen begränsades till sju viktigare näringsgrupper och omfattade 46 122 företag med tillsammans c:a 2½ miljoner arbetare. Resultatet har offentliggjorts med fördelning dels efter landsdelar och dels efter yrken. Enligt den senare fördelningsgrunden äro siffrorna följande:

Näringsgrupper	Antal företag	Därav med en arbetstid av					Antal arbetare	Därav med en arbetstid av				
		under 48 t.	48 t.	48—51 t.	51—54 t.	över 54 t.		under 48 t.	48 t.	48—51 t.	51—54 t.	över 54 t.
		%	%	%	%	%		%	%	%	%	%
Byggnadsverksamhet	9 802	7·5	81·7	3·8	4·3	2·7	222 392	14·0	75·0	3·3	4·8	2·9
Grafisk industri	3 677	2·0	51·7	7·1	38·0	1·2	69 411	1·4	49·2	5·8	41·9	1·7
Kemisk-teknisk industri	1 391	3·8	45·5	4·0	36·2	10·5	196 080	1·7	54·3	2·8	33·4	7·8
Träindustri	12 369	13·1	75·0	3·5	5·7	2·7	219 077	12·5	66·1	6·8	10·0	4·6
Metallindustri	13 390	3·5	44·4	5·5	35·8	10·8	1 269 399	3·9	32·6	5·8	36·6	21·1
Skofabriker	1 311	3·0	76·3	13·1	7·2	0·4	69 804	4·8	80·7	3·4	10·8	0·3
Textilindustri	4 182	9·4	12·4	12·0	63·7	2·5	407 360	6·4	11·2	23·8	54·3	4·3
Samtliga	**46 122**	7·3	**59·2**	5·5	**22·9**	5·1	**2 453 523**	5·8	**39·5**	8·3	**33·4**	**13·0**

Sammanställningen visar, att den största utsträckningen av arbetstiden förekommit inom textil- och metallindustrierna. I hela Tyskland arbetade 54·7 % eller mer än hälften av de av undersökningen omfattade arbetarna mer än 48 timmar per dag. Gruvindustrien utelämnades avsiktligt vid undersökningen på grund av dess nära beroende av de internationella skadeståndsfrågorna.

(Industrial and Labour Information.)

— Ut- och invandring —

Kontrollen över värnpliktigas utvandring. Socialstyrelsen har den 28 juli 1924 till Kungl. Maj:t avgivit utlåtande över en av chefen för generalstaben på sin tid ingiven skrivelse angående olaglig emigration av värnpliktiga. Ifrågavarande ärende kom på remiss till styrelsen redan på hösten 1916, alltså vid en tidpunkt, då såväl värnpliktiga som andra medborgare på grund av världskriget voro underkastade extraordinära kontrollföreskrifter vid utlandsresor. Med hänsyn härtill och då vid nämnda tidpunkt icke kunde förutses, huruvida denna kontroll i en eller annan form skulle bibehållas även efter fredsslutet, har det ansetts lämpligast att låta ifrågavarande ärende vila i avvaktan på en återgång till mera normala förhållanden. Då frågan nu återupptagits, gäller ju fortfarande den under kriget införda passkontrollen, men även om denna till sin natur är temporär, lärer den dock — på skäl, för vilka styrelsen redogjort i yttrande den 24 nov. 1923 angående övervakandet av utlänningar i riket[1] — vara av så pass varaktig natur, att den tills vidare kan läggas till grund för kontrollen över de värnpliktiga. Styrelsen har i samband

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 1059.

härmed erinrat, huruvida passkungörelsen av den 20 okt. 1916 ursprungligen kompletterades av en samtidigt utkommen författning rörande utfärdande av pass för värnpliktiga, vilken senare emellertid upphört att gälla med utgången av år 1918. Efter denna tid gälla sålunda för värnpliktigas utflyttning ur riket inga andra restriktiva bestämmelser än de stadganden, som finnas i inskrivnings- och utvandringsförordningarna. Effektiviteten av dessa stadganden har till och med i viss mån försvagats genom passtvånget, enär de passutfärdande myndigheterna i allmänhet icke anse sig behöriga att vägra en värnpliktig pass för resa till utlandet och de polismyndigheter, som handhava kontrollen över utvandringen, å andra sidan icke anse sig kunna kvarhålla en passagerare, som själv förklarar sig icke vara utvandrare, utan vanlig resande, och innehar av vederbörande länsstyrelse utfärdat pass, som enligt ordalydelsen skall ge honom rätt att »fritt och obehindrat passera».

För undanröjande av denna inkongruens mellan gällande inskrivnings- och passförfattningar har socialstyrelsen ansett sig böra föreslå, att inskrivningsförordningens förbud för värnpliktiga att utan Kungl. Maj:ts tillstånd utflytta ur riket kompletteras med ett motsvarande förbud att utan Kungl. Maj:ts tillstånd företaga resa utom Europa. För erhållande av pass till land inom Europa skulle åter endast erfordras intyg från vederbörande rullföringsbefälhavare, att den sökande under passets giltighetstid ej hade att undergå värnpliktsövning. Den skärpning av passformaliteterna, som sålunda ifrågasatts, borde emellertid så långt ske kunde mildras därigenom, att nämnda kontroll endast tillämpades å de yngre värnpliktsklasserna, medan äldre värnpliktiga, som enligt gällande praxis undantagslöst erhölle begärt utflyttningstillstånd, borde fritagas från denna formalitet både vid utvandring och annan resa. Hur gränsen härvidlag skulle dragas mellan olika åldersklasser eller grupper av värnpliktiga borde ej fastslås i inskrivningsförordningen, utan ankomma på Kungl. Maj:t att för varje år bestämma, med hänsyn tagen till militära synpunkter, arbetsmarknadens läge och emigrationsrörelsens tillstånd.

Centrala skiljenämndens beslut.

1. Skiljedom i tvist mellan svenska pappersindustriarbetarförbundet, å ena, samt Sveriges pappersbruksförbund, å andra sidan, angående rätt till fri sjukvård vid olycksfall i arbete; beslutad i Stockholm den 14 mars 1924.

I ett den 21 februari 1923 mellan pappersbruksförbundet samt pappersindustriarbetarförbundet jämte andra arbetarorganisationer upprättat kollektivavtal, gällande för tiden till och med den 31 januari 1924, hava i § 12 upptagits följande bestämmelser:

»1. Såvida ej annan överenskommelse träffats med arbetarnes sjukkassa, erhålla arbetare och, om dessa äro familjeförsörjare, jämval deras å platsen bosatta familjemedlemmar, som ej äro eller varit anställda i annans arbete, vid sjukdom och olycksfall fri vård av brukets läkare.

2. Arbetarna erhålla därjämte, om så erfordras, fri sjukvård vid för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning.»

Det har upplysts, att lika lydande bestämmelser funnits intagna jämväl i det tidigare mellan organisationerna gällande avtalet.

En hos Strömsnäs bruks aktiebolag anställd arbetare vid namn Harry Åstrand blev den 26 oktober 1922 utsatt för olycksfall under arbetet. Med anledning därav blev han tidvis vårdad å lasarett, intill dess han i april månad 1923 blivit förklarad frisk. Riksförsäkringsanstalten, där bolaget haft sina arbetare försäkrade, har vid utbetalning av den Åstrand tillkommande sjukpenningen jämlikt 10 § andra stycket i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete avdragit visst belopp till betäckande av kostnaden för lasarettsvården, varefter riksförsäkringsanstalten till bolaget, som förskotterat nämnda kostnad, utbetalat det sålunda avdragna beloppet.

Ovannämnda två förbund hava nu till skiljenämnden hänskjutit att avgöra mellan förbunden uppkommen tvist rörande ifrågavarande olycksfall. Pappersindustriarbetarförbundet har gjort gäl-

lande, att då Åstrand enligt kollektivavtalet vore berättigad till fri sjukvård å sjukvårdsinrättning, bolaget vore pliktigt ersätta honom för den minskning i sjukpenningen, som han fått vidkännas. Pappersbruksförbundet har däremot bestritt, att åt avtalet finge givas en sådan tolkning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Enär arbetarna i händelse av sjukdom och olycksfall enligt kollektivavtalet tillförsäkrats fri sjukvård vid för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning samt arbetsgivarna härigenom måste anses hava åtagit sig att — oavsett de bestämmelser, som gälla enligt 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete — helt bekosta jämväl sjukhusvård, som erfordras i anledning av sådant olycksfall, finner skiljenämnden bolaget vara pliktigt ersätta Åstrand det belopp, som riksförsäkringsanstalten vid utbetalande av den Åstrand tillkommande sjukpenningen avdragit till betäckande av kostnaden för sjukhusvården.

2. Skiljedom i tvist mellan svenska transportarbetarförbundet, å ena, samt södra Sveriges stuvarförbund, å andra sidan, angående tillämpning av avtalsbestämmelse om rätt till högre ersättning vid vägning; beslutad i Stockholm den 14 mars 1924.

I ett mellan direktionen för Göteborgs hamnarbetskontor och Göteborgs stuveriarbetarfackförening upprättat och av ovannämnda två förbund godkänt kollektivt arbets- och löneavtal, avseende Göteborgs hamn och gällande från och med den 25 maj 1923 till och med den 31 december 1924, har under rubriken »Anmärkningar» i punkt 7 upptagits följande bestämmelse: »Då vägning förekommer, höjes priset med 8 öre per ton».

Sedan mellan parterna uppkommit tvist, huruvida omförmälda bestämmelse skulle äga tillämpning i fråga om lossning av ett parti vete från ångaren Carlsholm under tiden 15—18 oktober 1923, har berörda tvist hänskjutits till avgörande av skiljenämnden.

Stuvarförbundet har anfört: Lossningen hade uti ifrågavarande fall tillgått på det sätt, att vetepartiet hivats med kran från fartygsrummet direkt i land och landats å därstädes av mottagaren uppställd våg. Arbetet i land hade icke utförts av stuveriarbetarna, utan av andra arbetare, som anställts av mottagaren. Vid lossningen hade kranen icke väntat på vägningen, utan för varje gång omedelbart svingats tillbaka ombord, varför vägningen icke föranlett något dröjsmål. Då således stuveriarbetarna icke handhaft ifrågavarande vägning, men kollektivavtalet icke kunde åsyfta annan vägning än som ombesörjdes av den arbetarkategori, med vilken avtalet slutits, bestrede stuvarförbundet, att särskild vägningsersättning avtalsenligt skulle utgå i förevarande fall.

Transportarbetarförbundet har däremot gjort gällande, att förhöjning skulle utgå även i förevarande fall, då vägning försiggått i omedelbart samband med lossningen.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då i förevarande fall godset landats direkt på vågen, samt för tillämpning av omförmälda avtalsbestämmelse, vilken uppenbarligen tillkommit därför, att vägning i samband med lossningen oftast föranleder, att arbetet fördröjes, icke kan anses vara erforderligt, vare sig att i det särskilda fallet dröjsmål blivit påvisat eller att landtagningen verkställts av stuveriarbetarna, finner skiljenämnden, att förhöjd ersättning i enlighet med ifrågavarande punkt 7 skall utgå för lossningen av omförmälda veteparti från ångaren Carlsholm.

Från beslutet voro ledamöterna Cronvall, Odelstierna och Carlson skiljaktiga och yttrade:

»Enär i detta fall vägningen icke tillhört lossningsarbetet eller beträffande varje särskild säck utförts, under det lossningen av densamma pågått, finna vi arbetarna icke hava varit berättigade att tillgodonjuta den förhöjning av 8 öre per ton, som enligt kollektivavtalet skall äga rum, då vägning förekommer.»

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under augusti månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 753	1 833	1 718	3 790	3 946	2 697	7 543	5 779	4 415
Stockholms län	1 891	1 111	983	505	678	367	2 396	1 789	1 350
Uppsala stad och län	612	340	229	174	199	128	786	539	357
Södermanlands län	785	749	374	370	500	230	1 155	1 249	604
Östergötlands län	1 679	842	540	558	528	281	2 237	1 370	821
Norrköping	679	248	232	188	186	113	867	434	345
Jönköpings län	296	240	159	152	166	70	448	406	229
Kronobergs län	73	35	18	82	78	51	155	113	69
Norra Kalmar län	101	68	44	33	49	26	134	117	70
Södra Kalmar län	321	104	91	115	114	73	436	218	164
Gotlands län	58	103	43	19	61	11	77	164	54
Blekinge län	416	276	219	234	207	130	650	483	349
Kristianstads län	692	636	427	384	448	240	1 076	1 084	667
Malmöhus län: Malmö	1 424	433	396	1 167	809	561	2 591	1 242	957
Malmöhus län: Lund	206	92	82	105	93	64	311	185	146
Malmöhus län: Landskrona	176	79	73	32	38	23	208	117	96
Malmöhus län: Hälsingborg	796	414	388	238	232	159	1 034	646	547
Malmöhus län: Ystad	133	111	87	88	66	39	221	177	126
Malmöhus län: Trälleborg	399	325	317	60	47	40	459	372	357
Malmöhus län: Eslöv	150	97	89	25	27	16	175	124	105
Malmöhus län: Skurup	76	68	54	22	26	17	98	94	71
Malmöhus län: Hvellinge	110	70	58	12	8	5	122	78	63
Hallands län	319	254	152	147	142	86	466	396	238
Göteborgs och Bohus län	254	173	126	138	131	62	392	304	188
Göteborg	2 995	1 409	1 321	1 136	1 021	753	4 131	2 430	2 074
Älvsborgs län	245	103	51	83	142	57	328	245	108
Skaraborgs län	1 206	1 099	672	676	1 000	526	1 882	2 099	1 198
Värmlands län	121	113	72	157	258	131	278	371	203
Örebro län	522	321	230	296	418	245	818	739	475
Västmanlands län	579	387	281	308	347	185	887	734	466
Kopparbergs län	205	95	87	213	220	136	418	315	223
Gävle stad och län	383	176	174	139	162	110	522	338	284
Västernorrlands län	444	195	194	67	69	44	511	264	238
Jämtlands län	100	60	51	167	184	143	267	244	194
Västerbottens län	218	140	130	158	174	128	376	314	258
Norrbottens län	190	143	118	102	114	81	292	257	199
Tillsammans augusti 1924	**22 607**	**12 942**	**10 280**	**12 140**	**12 888**	**8 028**	**34 747**	**25 830**	**18 308**
» juli 1924	*20 516*	*11 852*	*10 047*	*10 600*	*10 250*	*6 408*	*31 116*	*22 102*	*16 455*
» augusti 1923	23 730	13 102	10 760	11 539	12 090	7 219	35 269	25 192	17 979
» » 1922	32 066	13 620	12 089	11 183	11 482	6 839	43 249	25 102	18 928
» » 1921	44 597	12 104	10 605	11 665	11 849	6 454	56 262	23 953	17 059

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					aug. 1924	juli 1924	aug. 1923	aug. 1924	juli 1924	aug. 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	7 163	7 590	6 366	4 225	119	87	128	66	74	71
Industri och hantverk	4 288	4 790	1 767	1 468	271	247	321	83	82	80
Sjöfart och fiske	4 221	4 308	2 226	2 114	194	195	213	95	94	97
Handel och samfärdsel	1 980	2 129	1 169	1 095	182	197	215	94	95	91
Husligt arbete	2	2	4	3	.	.	—	.	.	—
Annat arbete	3 246	3 788	1 410	1 375	269	256	166	98	97	94
Summa	**20 900**	**22 607**	**12 942**	**10 280**	**175**	**173**	**181**	**79**	**85**	**82**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	839	850	1 473	577	58	40	51	39	34	35
Industri och hantverk	534	595	318	225	187	169	175	71	77	60
Sjöfart och fiske	252	260	177	155	147	162	148	88	82	86
Handel och samfärdsel	1 880	1 983	1 772	1 194	112	89	125	67	64	70
Husligt arbete	5 754	7 882	9 145	5 874	86	102	89	64	65	62
Annat arbete	564	570	3	3	.	.	.	.	.	.
Summa	**9 823**	**12 140**	**12 888**	**8 028**	**94**	**103**	**95**	**62**	**63**	**60**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 002	8 440	7 839	4 802	108	79	113	61	67	64
Jordbruk	7 913	8 345	7 763	4 730	107	77	113	61	67	64
Skogshushållning	89	95	76	72	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	4 822	5 385	2 085	1 693	258	237	298	81	82	77
Gruvdrift och malmförädling . . .	126	127	10	9	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	168	182	156	105	117	79	.	67	89	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 443	1 564	314	230	498	482	540	73	68	76
Trävaruindustri	246	272	49	39	.	.	345	.	.	65
Byggnadsverksamhet	1 088	1 213	832	703	146	129	157	84	82	79
Läder-, hår- och gummiindustri . .	79	86	19	8	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	109	120	10	9	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	265	302	80	54	.	.	260	.	.	69
Närings- och njutningsmedelsindustri	424	589	383	326	154	134	166	85	86	84
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	84	97	27	26	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	60	62	31	25	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	57	61	9	6	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	673	710	165	153	430	486	649	93	89	86
Sjöfart och fiske	4 473	4 568	2 403	2 269	190	192	209	94	93	97
Handel och samfärdsel	3 860	4 112	2 941	2 289	140	128	160	78	75	78
Kontors-, bank- o. d. personal . .	459	466	80	66	.	448	.	.	77	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 005	1 063	249	210	427	422	377	84	80	86
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 041	1 125	1 401	968	80	65	98	69	63	69
Transportarbetare	1 116	1 207	959	883	126	137	170	92	96	92
Allmän och litterär verksamhet . .	232	239	221	132	108	83	99	60	72	67
Ej särskilt specificerade	7	12	31	30	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	5 756	7 884	9 149	5 877	86	102	89	64	65	62
Annat arbete	3 810	4 358	1 413	1 378	308	293	183	98	97	94
Summa	**30 723**	**34 747**	**25 830**	**18 308**	**135**	**141**	**140**	**71**	**74**	**71**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 998 platser, varav 1 610 manliga och 388 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 245, 1 874 och 371 samt under nästlidna månad resp. 1 907, 1 458 och 449.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**7 495**	**6 290**	**4 153**	**95**	**76**	**72**	**127**	**10**	**9**	**173**	**150**	**103**	**1 524**	**291**	**212**
1	Stockholms stad	26	—	—	—	—	—	1	—	—	12	1	—	347	77	62
2	Stockholms län	1 241	991	874	19	10	9	4	1	1	7	10	10	56	5	4
3	Uppsala stad och län	375	256	153	—	4	4	5	—	—	8	—	—	11	8	3
4	Södermanlands län	524	644	283	—	1	—	—	—	—	—	—	—	107	35	32
5	Östergötlands län	1 145	726	429	—	—	—	4	—	—	2	—	—	158	21	20
6	Norrköping	275	108	104	2	4	3	—	—	—	—	—	—	48	9	4
7	Jönköpings län	169	135	79	—	—	—	—	—	—	24	44	35	18	9	4
8	Kronobergs län	32	26	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	84	71	35	—	3	3	—	—	—	2	1	1	63	2	1
10	Gotlands län	40	66	26	—	—	—	—	—	—	3	6	2	—	1	—
11	Blekinge län	80	92	52	—	—	—	1	—	—	6	—	—	27	7	4
12	Kristianstads län	456	496	326	1	—	—	—	—	—	29	27	18	35	13	8
13	Malmöhus län: Malmö	89	70	65	—	—	—	—	—	—	1	—	—	127	26	17
14	Hälsingborg	120	71	56	4	—	—	5	—	—	7	—	—	20	8	4
15	Övriga anstalter	525	407	346	1	—	—	—	—	—	9	—	—	87	25	13
16	Hallands län	144	175	87	—	—	—	2	—	—	5	—	—	18	7	4
17	Göteborgs och Bohus län	89	93	55	—	2	2	—	—	—	37	19	19	9	—	—
18	Göteborgs stad	110	89	73	—	—	—	—	—	—	5	2	—	183	17	16
19	Älvsborgs län	48	60	20	—	—	—	1	—	—	2	13	4	86	3	1
20	Skaraborgs län	1 073	1 026	616	—	—	—	—	—	—	8	25	12	6	1	1
21	Värmlands län	83	69	41	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	2	—
22	Örebro län	281	241	156	30	11	11	66	8	7	1	—	—	3	3	2
23	Västmanlands län	363	281	182	1	3	3	21	—	—	—	1	1	46	1	1
24	Kopparbergs län	42	24	22	6	3	3	14	—	—	2	—	—	19	—	—
25	Gävle stad och län	12	8	8	9	27	27	1	—	—	2	—	—	29	4	4
26	Västernorrlands län	10	12	11	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	22	19	16	21	8	7	—	—	—	—	1	1	2	—	—
28	Västerbottens län	35	29	24	—	—	—	1	1	1	—	—	—	11	7	7
29	Norrbottens län	2	5	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**850**	**1 473**	**577**	—	—	—	—	—	—	**9**	**6**	**2**	**40**	**23**	**18**
1	Stockholms stad	9	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	2	35	20	16
2	Stockholms län	62	103	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	25	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	58	136	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	46	89	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	7	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	11	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	3	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	27	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	4	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	11	30	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	67	128	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	21	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	5	3	2
14	Hälsingborg	12	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	27	60	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	26	26	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	39	23	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	2	22	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	6	14	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	261	446	235	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	21	49	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	46	106	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	57	71	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	8	19	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	6	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	4	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	16	21	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, här- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
272	**49**	**39**	**1 213**	**832**	**703**	**76**	**15**	**7**	**63**	**2**	**2**	**89**	**6**	**4**	**439**	**249**	**238**	**74**	**26**	**25**	
42	15	13	414	336	290	13	8	1	6	—	—	15	2	1	280	204	204	6	1	1	1
15	—	—	94	35	32	2	—	—	—	—	—	4	—	—	18	4	2	—	—	—	2
10	—	—	19	8	8	1	—	—	—	—	—	3	—	—	7	—	—	—	—	—	3
9	2	2	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
24	1	1	71	31	29	2	—	—	10	—	—	4	—	—	13	3	3	1	—	—	5
6	—	—	71	7	5	—	—	—	24	—	—	4	—	—	9	2	2	—	—	—	6
3	3	1	6	10	4	1	2	1	1	—	—	4	—	—	2	1	1	3	—	—	7
—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	21	—	—	8
12	1	1	15	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3	—	—	14	8	4	3	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	11
21	5	3	12	19	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	1	1	—	—	12
14	1	—	84	57	41	14	1	1	3	—	—	18	—	—	24	2	1	16	—	—	13
4	—	—	36	13	11	12	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	2	6	6	14
13	—	—	33	20	15	21	4	4	2	—	—	1	—	—	23	5	5	1	19	18	15
2	—	—	19	26	26	—	—	—	4	—	—	2	—	—	4	2	1	—	—	—	16
2	2	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	—	—	17
43	11	10	97	114	100	3	—	—	7	1	1	14	3	3	12	4	3	15	—	—	18
2	—	—	22	3	3	—	—	—	4	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	17	14	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	16	10	8	—	—	—	20
2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	17	7	5	—	—	—	—	—	—	14	—	—	1	3	3	—	—	—	22
3	1	1	24	17	17	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	23
4	4	4	28	25	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
19	—	—	12	11	11	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2	—	—	—	25
—	—	—	8	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	22	20	16	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	27
15	3	3	38	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
4	—	—	25	20	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	**10**	**4**	**1**	**57**	**8**	**7**	**213**	**74**	**50**	**150**	**134**	**88**	**23**	**1**	**1**	
—	—	—	—	—	—	2	4	1	13	—	—	102	35	22	61	40	28	10	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	3	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	2	8	4	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	1	1	5	—	—	3	1	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	3	2	2	1	1	3	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	4	1	2	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	4	—	—	9	3	3	51	15	12	28	11	—	10	—	—	13
—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	4	—	—	3	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	—	—	—	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	4	3	24	5	2	15	37	33	—	1	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	17	23	10	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	3	3	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**28**	**3**	**3**	**57**	**8**	**6**	**655**	**126**	**117**	**4308**	**2226**	**2114**	**314**	**55**	**49**
1	Stockholms stad	9	1	1	23	7	5	235	56	52	588	354	346	151	24	21
2	*Stockholms län*	1	—	—	5	—	—	40	2	2	27	4	4	5	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	8	3	3	—	1	1	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	11	7	6	46	29	29	2	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	2	—	—	39	1	1	7	1	1	11	—	—
6	Norrköping	4	—	—	8	—	—	4	—	—	134	75	75	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	4	4	4	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	166	74	74	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	22	10	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	17	—	—	114	65	62	—	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	10	—	—	25	14	14	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	7	1	1	142	18	18	248	120	116	49	4	4
14	Hälsingborg	—	—	—	1	—	—	12	4	3	430	275	272	6	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	2	—	—	11	—	—	162	101	98	4	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	4	1	—	60	34	27	1	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	22	21	16	1	1	1
18	Göteborgs stad	8	—	—	6	—	—	63	25	23	1514	612	577	54	21	21
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	4	4	4	2	—	—	3	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	4	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	25	14	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	10	—	—	3	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	19	2	2	1	1	1	5	—	—
24	Kopparbergs län	3	2	2	1	—	—	1	1	1	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	160	94	92	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	395	154	154	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	66	58	55	3	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	113	88	72	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**34**	**28**	**22**	**4**	**1**	**—**	**55**	**39**	**36**	**260**	**177**	**155**	**152**	**25**	**17**
1	Stockholms stad	17	19	14	1	1	—	12	28	25	150	86	81	76	15	10
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	3	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
6	Norrköping	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	7	1	1	3	—	—	36	7	7	3	2	2	64	3	2
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	3	—	—	11	12	11	—	1	1
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	4	4	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	10	7	6	—	—	—	—	—	—	68	49	39	7	2	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	8	6	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
639	**155**	**151**	**62**	**53**	**48**	**1065**	**870**	**811**	**37**	**12**	**12**	**12**	**24**	**24**	**2**	**4**	**3**	**3 788**	**1 410**	**1 375**	
333	122	120	23	17	15	376	256	235	21	6	6	—	8	8	1	—	—	831	338	337	1
31	4	4	6	10	10	59	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257	21	20	2
5	14	14	1	—	—	16	2	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	139	44	41	3
5	1	1	—	—	—	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	23	17	4
13	—	—	5	—	—	51	25	23	—	—	—	—	3	3	—	—	—	117	30	30	5
4	—	—	—	1	1	32	18	15	—	2	2	—	—	—	—	—	—	52	22	21	6
2	—	—	1	—	—	8	7	5	—	—	—	—	2	2	—	—	—	43	23	23	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	6	6	8
8	—	—	—	—	—	11	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	43	17	17	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	8	5	10
4	—	—	3	—	—	10	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	97	92	11
11	—	—	—	—	—	4	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	53	48	12
80	1	1	5	1	1	126	76	75	—	—	—	1	—	—	—	1	1	376	54	54	13
4	—	—	3	2	2	22	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	19	19	14
6	1	1	1	—	—	41	185	185	2	1	1	2	—	—	—	—	—	303	74	74	15
3	—	—	—	1	1	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	6	6	16
2	—	—	2	3	1	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	70	30	30	17
94	10	8	2	7	6	198	203	191	10	—	—	9	11	11	—	1	—	548	278	278	18
2	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	19	18	19
12	—	—	3	3	3	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	16	16	20
1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	16	16	21
3	—	—	—	1	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	47	45	22
4	—	—	2	1	1	9	18	13	—	—	—	—	—	—	—	2	2	78	58	57	23
—	—	—	—	1	1	10	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	29	26	24
6	—	—	4	2	2	19	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	25	25	25
1	1	1	—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	19	19	26
—	—	—	1	3	3	5	1	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	19	3	3	27
1	—	—	—	—	—	11	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	15	14	28
4	1	1	—	—	—	6	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	20	18	29
424	**94**	**59**	**1063**	**1348**	**920**	**142**	**89**	**72**	**202**	**209**	**120**	—	**7**	**6**	**7 882**	**9 145**	**5 874**	**570**	**3**	**3**	
174	46	27	399	539	377	39	34	29	111	71	48	—	7	6	2 316	2 996	2 008	254	3	3	1
10	4	2	44	45	28	—	—	—	26	47	30	—	—	—	357	471	251	1	—	—	2
2	—	—	10	21	19	—	1	1	—	2	—	—	—	—	136	164	105	1	—	—	3
2	—	—	17	32	26	6	1	1	3	5	2	—	—	—	257	321	164	18	—	—	4
13	2	2	33	40	31	2	4	4	8	11	6	—	—	—	409	375	207	36	—	—	5
1	—	—	19	23	14	—	3	2	1	—	—	—	—	—	121	150	90	15	—	—	6
—	—	—	12	18	10	2	1	1	2	2	—	—	—	—	112	127	52	6	—	—	7
—	—	—	9	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	63	40	—	—	—	8
—	—	—	7	6	5	1	—	—	4	3	2	—	—	—	127	127	87	—	—	—	9
—	—	—	1	10	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	13	29	9	—	—	—	10
2	1	1	14	20	17	2	—	—	1	2	—	—	—	—	203	154	103	—	—	—	11
12	3	1	65	67	47	2	2	1	2	1	1	—	—	—	232	240	141	—	—	—	12
141	12	8	61	74	46	47	21	17	7	11	5	—	—	—	667	622	453	19	—	—	13
1	1	—	24	22	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	153	185	132	19	—	—	14
3	1	1	13	17	15	11	4	4	3	3	2	—	—	—	271	213	157	8	—	—	15
1	—	—	8	5	4	1	1	1	2	2	2	—	—	—	80	107	66	22	—	—	16
—	1	—	20	22	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—	71	84	49	4	—	—	17
33	13	8	56	74	28	19	16	10	10	7	—	—	—	—	723	783	620	160	—	—	18
7	1	—	6	19	17	—	—	—	1	1	1	—	—	—	62	105	37	1	—	—	19
9	3	3	44	37	21	—	—	—	2	—	—	—	—	—	340	490	256	—	—	—	20
—	—	—	13	15	12	—	—	—	2	2	2	—	—	—	119	191	98	—	—	—	21
2	2	2	35	29	22	2	1	1	2	4	2	—	—	—	200	273	172	4	—	—	22
—	—	—	18	30	21	3	—	—	2	4	3	—	—	—	224	241	130	—	—	—	23
1	—	—	48	48	31	1	—	—	5	10	4	—	—	—	150	143	94	—	—	—	24
1	1	1	8	19	13	2	—	—	4	4	2	—	—	—	109	128	86	2	—	—	25
1	—	—	10	25	16	—	—	—	—	2	—	—	—	—	40	29	22	—	—	—	26
4	1	1	37	49	43	1	—	—	2	12	8	—	—	—	119	112	88	—	—	—	27
2	1	1	17	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	130	93	—	—	—	28
2	1	1	15	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	92	64	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	42	1 409	—	**1 409**	34	—	**34**	2·4	0·8
Bokbindareförbundet	16	863	1 497	**2 360**	49	33	**82**	3·5	3·8
Bryggeriindustriarb.-förb.	33	1 862	941	**2 803**	16	11	**27**	1·0	1·2
Byggnadsträarbetareförb.	69	5 968	—	**5 968**	301	—	**301**	5·0	8·8
De förenade förbunden	38	2 173	623	**2 796**	124	76	**200**	7·2	6·2
Elektriska arbetareförb.	37	1 155	—	**1 155**	118	—	**118**	10·2	12·2
Gjutareförbundet	99	3 536	3	**3 539**	307	—	**307**	8·7	11·6
Grov- o. fabriksarb.-förb.	183	16 193	1 418	**17 611**	1 730	484	**2 214**	12·6	14·3
Gruvindustriarbetareförb.	17	1 158	16	**1 174**	90	14	**104**	8·9	12·4
Handelsarbetareförb.	99	5 054	1 768	**6 822**	92	68	**160**	2·3	7·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	13	273	265	**538**	24	31	**55**	10·2	7·7
Hattarbetare	4	69	59	**128**	4	26	**30**	23·4	24·2
Pälsvaruarbetare	9	204	206	**410**	20	5	**25**	6·1	1·9
Kommunalarbetareförb.	81	9 546	584	**10 130**	89	5	**94**	0·9	1·0
Litografiska förbundet	14	741	—	**741**	12	—	**12**	1·6	1·6
Livsmedelsarbetareförb.	59	4 719	1 397	**6 116**	208	74	**282**	4·6	5·8
Metallindustriarb.-förb.	199	49 810	1 885	**51 695**	3 959	55	**4 014**	7·8	8·1
Järnbruksarbetare	53	14 137	24	**14 161**	1 121	—	**1 121**	7·9	7·5
Verkstadsarbetare	146	35 673	1 861	**37 534**	2 838	55	**2 893**	7·7	8·3
Murareförbundet	35	2 174	—	**2 174**	8	—	**8**	0·4	1·0
Måleriarbetareförbundet	40	1 851	1	**1 852**	8	—	**8**	0·4	0·9
Pappersindustriarb.-förb.	103	14 880	535	**15 415**	243	29	**272**	1·8	2·6
Sadelm.- o. tapetseraref.	24	663	19	**682**	53	—	**53**	7·8	6·0
Sko- o. läderindustriarb.-f.	36	5 379	2 054	**7 433**	469	194	**663**	8·9	5·6
Skrädderiarbetareförb.	51	1 814	3 255	**5 069**	55	169	**224**	4·4	5·3
Stenindustriarbetareförb.	66	2 680	—	**2 680**	38	—	**38**	1·4	3·8
Stuckatörförbundet	4	73	—	**73**	4	—	**4**	5·5	11·0
Sågverksindustriarb.-förb.	191	14 872	3	**14 875**	1 687	—	**1 687**	11·3	13·0
Textilarbetareförbundet	59	4 353	5 010	**9 363**	90	127	**217**	2·3	3·4
Tobaksindustriarb.-förb.	10	540	2 154	**2 694**	62	—	**62**	2·3	4·9
Transportarbetareförb.	40	1 926	—	**1 926**	90	—	**90**	4·7	5·0
Träindustriarbetareförb.	101	4 839	57	**4 896**	259	9	**268**	5·5	6·5
Tunnbinderiarbetareförb.	18	279	—	**279**	9	—	**9**	3·2	3·2
Typografförbundet	23	1 442	46	**1 488**	57	—	**57**	3·8	4·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	9	542	—	**542**	18	—	**18**	3·3	6·8
Summa	**1 809**	**162 767**	**23 531**	**186 298**	**10 303**	**1 379**	**11 682**	**6·3**	**7·3**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli månad uppgivits till inalles 56 417, vilket i genomsnitt motsvarar 4·8 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna juli 1923—juli 1924.

	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Sverige	9·1	8·6	8·0	8·2	9·1	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3	6·3
Norge	6·5	6·4	7·5	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6[1]	6·1[1]	4·3	3·2
Danmark	7·5	8·0	7·7	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1	5·3
England	11·1	11·4	11·3	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4
Tyskland	3·5	6·3	9·9	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5
Nederländerna	10·6	12·9	11·6	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	8·2	7·2	7·9
Belgien	2·2	1·9	1·5	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	—
Kanada	2·9	2·2	2·0	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·4	5·9	—
Nya Syd-Wales	10·0	8·6	7·6	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1924. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Augusti månad har att uppvisa en ej oväsentlig höjning av prisnivån. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juli 25 varit föremål för *prisstegring*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör, mjöl och bröd, kött och fläsk samt kaffe och socker. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* ägt rum beträffande 21 varuslag, däribland samtliga bränsleartiklar. Nedgången har dock i allmänhet varit mindre avsevärd. *Oförändrade* äro medelpriserna å 11 varuslag.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—augusti 1924. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1924, meddelas efterföljande indexserier (sid. 752), vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.)

[1] Uppgifterna för april och maj 1924 äro mycket osäkra på grund av de omfattande arbetskonflikterna.

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (augusti 1923—augusti 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	* 38	47	44	35	25	23
2	handskummad	»	8	8	15	* 24	—	26	20	13	12
3	separerad	»	6	6	12	* 19	23	19	13	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	* 401	* 587	729	657	496	375	366
5	mat- (lands-)	»	213	218	* 358	* 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	* 305	* 372	624	524	389	277	275
7	halvfet, »	»	121	119	* 234	* 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	290
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	* 955	* 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	* 58	* 68	71	60	60	47	50
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	35	* 63	* 66	78	69	58	48	50
15	Bruna bönor	»	48	49	199	* 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	* 42	* 50	* 75	91	71	52	45
17	råg-, » » »	»	22	23	* 36	* 41	* 56	56	46	31	27
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	* 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	* 68	* 82	99	101	72	52	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	* 75	* 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	* 62	* 73	96	111	108	86	75
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	* 60	* 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	* 45	* 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	* 117	* 180	230	254	217	172	157
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	* 68	* 88	116	128	113	88	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	* 83	* 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	* 215	546	512	493	377	280	256
31	spädkalv	»	72	70	* 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	* 270	* 388	605	449	321	250	214
36	salt, svenskt »	»	140	137	* 287	* 404	619	470	338	263	227
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	64
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	* 315	* 307	316	331	210	219	244
49	Socker, bit-	»	67	65	* 70	* 92	* 133	* 168	* 170	* 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1085	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — * Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli[2]) 1924	Aug.[2]) 1924	Höjning (+) eller säukning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	aug. 1913—aug. 1924	aug. 1923—aug. 1924	
23	23	24	24	24	24	24	24	24	24	23	23	23	+ 64·3	0·0	1
12	12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	+ 8·3	2
8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	+ 12·5	3
339	385	391	404	401	385	371	359	315	343	337	352	381	+ 64·9	+ 12·4	4
323	366	376	386	386	365	343	332	310	324	321	326	351	+ 65·6	+ 8·7	5
270	271	281	293	299	300	300	301	294	291	287	286	284	+ 72·1	+ 5·2	6
182	186	196	210	213	212	210	209	207	205	201	201	201	+ 64·8	+ 10·4	7
165	182	185	185	185	185	184	184	174	173	173	173	173	+ 26·3	+ 4·8	8
225	285	328	377	389	360	319	265	198	184	192	202	221	+ 54·5	— 1·8	9
—	282	272	274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	—	10
817	908	877	873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	—	+ 17·5	11
53	58	54	54	54	56	57	60	64	65	67	61	63	+ 117·2	+ 18·9	12
95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286	88	+ 183·9	— 7·4	13
50	50	50	50	50	51	51	52	52	51	51	51	51	+ 64·5	+ 2·0	14
66	66	67	76	89	91	92	92	91	89	88	88	87	+ 89·1	+ 31·8	15
45	44	44	43	43	42	42	41	41	40	40	42	45	+ 45·2	0·0	16
27	27	27	27	27	27	27	27	27	26	26	28	29	+ 31·8	+ 7·4	17
38	38	38	38	38	38	37	37	37	37	37	38	39	+ 44·4	+ 2·6	18
50	50	49	49	49	49	48	48	48	48	47	47	48	+ 33·3	— 4·0	19
52	53	53	53	53	53	53	54	54	54	54	54	53	+ 29·3	+ 1·9	20
74	73	73	73	73	73	72	72	72	71	71	71	71	+ 73·2	— 4·1	21
96	96	96	96	96	96	94	94	94	93	93	93	94	—	— 2·1	22
64	64	64	64	63	62	62	61	61	61	61	61	63	+ 65·8	— 1·6	23
44	45	44	44	44	44	44	43	43	43	44	43	45	+ 50·0	+ 2·3	24
155	156	156	156	155	154	155	155	152	153	152	152	155	+ 103·9	0·0	25
76	76	76	76	76	75	75	74	74	75	75	74	76	+ 81·0	0·0	26
89	89	88	89	88	88	88	87	87	88	87	86	89	+ 48·3	0·0	27
212	212	210	207	204	202	201	199	199	199	203	206	209	+ 67·2	— 1·4	28
171	171	171	169	167	166	165	164	164	164	167	169	171	+ 67·6	0·0	29
251	250	249	248	248	247	246	246	246	244	245	249	249	+ 87·2	— 0·8	30
146	146	147	146	147	145	145	141	142	141	142	144	145	+ 101·4	— 0·7	31
231	221	212	205	203	208	209	216	221	229	234	234	238	+ 73·7	+ 3·0	32
187	191	178	175	171	177	172	177	176	178	185	189	188	+ 59·3	+ 0·5	33
—	—	226	221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	—	—	34
209	208	208	204	194	188	182	178	175	175	182	195	206	+ 51·5	— 1·4	35
219	219	218	214	206	200	193	189	185	185	189	198	209	+ 46·2	— 4·6	36
188	186	191	190	187	186	184	184	182	180	180	182	185	—	— 1·6	37
124	135	139	136	140	153	153	155	147	118	114	120	125	+ 68·9	+ 0·8	38
206	218	221	222	221	228	231	241	237	165	179	200	210	+ 87·5	+ 1·9	39
78	70	68	63	65	68	61	56	66	62	75	89	89	+ 134·2	+ 14·1	40
54	59	64	63	64	68	66	67	69	62	62	59	58	+ 56·8	+ 7·4	41
91	94	101	100	96	109	110	107	99	91	90	95	93	+ 72·2	+ 2·2	42
151	152	156	153	153	171	173	167	154	134	140	144	146	+ 82·5	— 3·3	43
102	109	118	118	113	133	134	129	122	109	107	113	108	—	+ 5·9	44
56	57	61	63	64	64	65	65	65	65	64	63	60	+ 33·3	+ 7·1	45
43	44	46	47	46	44	45	43	46	43	44	48	45	+ 50·0	+ 4·7	46
82	82	84	86	87	89	89	90	89	90	90	91	90	+ 66·7	+ 9·8	47
244	244	244	244	244	244	251	267	273	275	274	276	281	+ 71·3	+ 15·2	48
103	103	103	94	98	98	105	104	100	97	91	91	92	+ 37·3	— 10·7	49
20	20	20	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	— 5·0	50
14	14	14	14	14	15	15	14	14	14	14	14	14	+ 133·3	0·0	51
32	32	31	30	30	30	30	31	31	31	31	31	30	+ 42·9	— 6·3	52
5190	5180	5200	5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	+ 99·2	— 2·5	53
3800	3780	3780	3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	+ 85·9	+ 0·8	54
451	474	468	447	439	445	435	442	444	451	446	446	445	+ 125·9	— 1·3	55
841	815	805	798	796	797	801	802	800	800	795	792	785	+ 96·3	— 6·7	56
405	409	407	403	402	406	409	413	409	409	399	389	376	+ 60·0	— 7·2	57
310	310	308	307	308	309	310	311	312	312	312	309	305	+ 88·3	— 1·6	58
338	337	335	333	333	338	340	342	346	344	337	331	321	+ 68·1	— 5·0	59

	Juli	Årsmedeltal								År 1923				År 1924[1]			
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli	Aug.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	126	157	208	319	348	321	245	186	173	169	169	172	174	169	171	172
Vägda tal	100	121	139	181	270	320	298	237	180	166	162	162	164	162	159	159	163

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under augusti månad visat en ej oväsentlig uppgång, och den »vägda» indexsiffran är nu fyra enheter högre än i juli. Det »ovägda» indextalet har stigit med en enhet. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i häfte 7, sid. 569.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7 av Sociala Meddelanden 1924 (sid. 567 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1924 till c:a 71 % mot 73 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april.

[1] Preliminära siffror för juli och augusti.

Arbetsmarknaden under september månad 1924.

September är som känt årets brådaste arbetsmånad, och rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket giva vid handen, att läget å arbetsmarknaden under ifrågavarande månad även innevarande år var ganska gynnsamt. Jordbruk, byggnadsindustri och transportföretag voro de förnämsta avnämarna av arbetskraft. Den statliga hjälpverksamheten för arbetslösa var reducerad till ett minimum; kontant understödsverksamhet förekom icke, och de statliga nödhjälpsföretagen sysselsatte endast c:a 200 arbetslösa. Motsvarande siffra föregående år var 6 800, varav flertalet sålunda numera tillförts den öppna arbetsmarknaden. Den mellansvenska järnbruksindustrien var i stort sett det enda arbetsområde, som ännu hemsöktes av någon arbetslöshet.

Jordbrukets arbetsmarknad företedde under månaden en mycket livlig anblick. Behovet av tillfällig arbetskraft stegrades avsevärt till följd av skörde- och tröskningsarbetet, vilket krävde kraftig utökning av daglönarstammen. Till följd av den för skörden lyckliga väderleken, som förmånligt avvek från bärgningsvädret under tidigare år, kunde arbetet fördelas på längre tid. Större temporära beställningar av arbetskraft, vilka alltid äro svårexpedierade, behövde därför icke göras å arbetsförmedlingarna; skördepermission för värnpliktiga, inkallade till repetitionsövningar, behövde ej heller tillgripas i år. Efterfrågan å arbete vid sockerbetfälten gjordes redan under månadens lopp vid de skånska kontoren; någon anmälan om behov av arbetskraft för det stundande upptagningsarbetet hade emellertid ännu icke ingivits. — Trots ovisshet om utgången av förhandlingarna vid jordbruket för kommande arbetsår tecknades redan under september månad ett stort antal kontrakt rörande årsanställning; mestadels tillämpades härvid fjolårets avlöningsbestämmelser. Endast de större gårdarna avhöllo sig ännu från att vidtaga åtgärder för fyllande av arbetskraftsbehovet efter instundande 24 oktober.

För industri och hantverk rådde i stort sett goda arbetsmarknadsförhållanden. Inom många branscher stodo skickliga specialarbetare knappast att uppdriva. Arbetstillgången inom maskinindustrien var jämn; endast vid verkstäder, som bedrevo arbeten avsedda för Sovjet-Ryssland, inskränktes arbetsstyrkan något till följd av leveransernas avslutning. Byggnadsverksamheten var sällsynt livlig inför den förestående inflyttningen i de under uppförande varande bostadshusen, och brist rådde alltjämt på yrkesmän, dock förnämligast måleriarbetare, vilka voro livligt sysselsatta med inomhusarbetenas avslutande. Arbetsmarknadsläget inom övriga industrigrenar var, med bortseende från järnindustrien i Bergslagen, tillfredsställande.

Arbetstillgången inom handel och samfärdsel rönte livlig påverkan av oktoberflyttningen, vilken var särskilt gynnsam för transportarbetarna. Efterfrågan å arbetskraft till butiker och lager var ävenledes i stigande, och arbetsförmedlingarna rapporterade ökat antal tillsatta platser. Endast inom kontorsfacket var arbetstillgången lika knapp.

Från sjömansförmedlingarna meddelades, att tillgången å hyror till sjöss alltjämt var god och att omsättningen å arbetsmarknaden var livlig.

Inom gruppen husligt arbete ökades platstillgången nämnvärt inför den stundande omflyttningen den 24 oktober, men antalet kvalificerade arbetssökande motsvarade dock icke tillnärmelsevis efterfrågan å dylika. För hotell- och restaurangpersonalen medförde månaden en minskning i platstillgången till följd av sommarrestaurangernas stängning, dock utan att medföra någon arbetslöshet bland den mera kvalificerade delen av denna personal. Industriens kvinnliga arbetsmarknad kunde liksom tidigare karakteriseras såsom fullt normal.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	*135*	*128*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	*108*	*101*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	303	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	*146*	*140*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·5	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	*7·5*	*6·2*	*6·4*	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 806.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1923.

I. Allmän översikt.

Efterföljande redogörelse utgör fortsättning på de undersökningar angående löneförhållandena inom vissa verksamhetsområden, som utförts för åren 1913—1922, och innehåller en översikt av löneutvecklingen t. o. m. år 1923 för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och varulager, samfärdsel, banker och försäkringsanstalter. Ett försök har dessutom gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om skiljaktigheterna i lönehänseende mellan de företag, som uteslutande eller huvudsakligen arbeta för export, och övriga näringsgrupper. Därjämte meddelas i det följande vissa kompletterande uppgifter angående tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete. Insamlandet av uppgifterna för industri, handel och samfärdsel har skett på samma sätt som förut, genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varemot hantverkslönerna liksom tidigare erhållits genom anlitande av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. De för arbetsgivarna avsedda formulären hava såtillvida utvidgats, att uppgifter begärts om den genomsnittliga veckoarbetstiden under arbetsåret och — i den händelse förkortad arbetstid förekommit — även upplysning om arbetsveckornas förläggning under året. I övrigt har samma metod tillämpats som vid föregående löneundersökningar, varom en utförlig redogörelse återfinnes i Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 871 ff.

I ett föregående häfte av denna tidskrift har publicerats en preliminär redogörelse för 1923 års undersökning, i vad den avser den genomsnittliga lönestegringen t. o. m. nämnda år för de olika industrigrenarna tillsammantagna.[1] Då de slutgiltigt beräknade siffror, som nu framläggas, endast förete smärre differenser — beträffande indextalen icke större än tre enheter — från de preliminära beräkningarna, kan i fråga om den allmänna löneutvecklingen väsentligen hänvisas till den föregående utredningen. De i det följande meddelade tabellerna innehålla därutöver uppgifter om genomsnittslöner inom olika näringsgrenar och större näringsgrupper ävensom indextal för löneutvecklingen sedan 1913. Såsom tidigare påpekats, måste de på grundval av arbetsgivarnas uppgifter beräknade siffrorna för de särskilda näringsgrenarna bedömas med viss försiktighet, beroende på olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Uppgifterna för det sista året hava nämligen icke alltid kunnat erhållas från en del tidigare representerade företag, varemot materialet för redogörelseåret innesluter lönesiffror från åtskilliga arbetsgivare, som förut icke varit med i undersök-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 454.

ningen. Därjämte är tänkbart, att ett eller annat företag, vars lönenivå avvikit från den inom resp. näringsgren gängse, under de senare åren förändrat sin arbetsstyrka i förhållande till övriga företag och därigenom kommit att vid medeltalsberäkningar väga tyngre eller lättare än år 1913 varit fallet. Vissa kontrollberäkningar, som företagits, synas emellertid giva vid handen, att man åtminstone för de större grupperna ej behöver ifrågasätta, att materialets grad av representativitet i högre grad förändrats under de år, som förflutit sedan den grundläggande utredningen verkställdes. Av större praktisk betydelse är, att man på grund av det summariska redovisningssättet nödgas räkna med en viss bristfällighet beträffande de av arbetsgivarna å frågeformuläret lämnade uppgifterna angående medeltalet arbetare per dag under verksamhetstiden. Även ett tillnärmelsevis riktigt fastställande härav förutsätter nämligen för flertalet företag ganska omfattande kalkyler. Vid granskning av 1922 och 1923 års löneblanketter har emellertid viss kontroll över de lämnade uppgifterna även i detta avseende kunnat genomföras, därigenom att antalet arbetare ställts i relation till av dem utförda arbetstimmar, sedan dessa fördelats på det antal dagar, företaget varit i gång under verksamhetsåret.

De från arbetsförmedlingsanstalterna erhållna uppgifterna rörande vid slutet av år 1923 gällande löner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete grunda sig på uppskattningar av den gällande normala lönen och avse således ej — såsom arbetsgivarnas lönesiffror för arbetare och förvaltningspersonal — faktiska arbetsförtjänster. I fråga om de i hotellrörelse och husligt arbete redovisade torde den normala tidlönen i huvudsak sammanfalla med den med tjänsten förenade penninginkomsten, medan beträffande hantverks- och transportarbetare de meddelade uppgifterna endast beteckna gällande lönesatser vid ordinarie arbetstid och även som sådana äro att anse såsom minimital. Hänsyn har således ej tagits varken till övertids- och ackordsarbete eller till andra dyrtidstillägg än sådana, som innebära en ökning av den egentliga arbetslönen och ej sammanhänga med arbetarens personliga förhållanden. Härtill kommer slutligen, att flera av här redovisade yrkesgrenar omfatta olika avlönade specialiteter och att anledning därför finnes att antaga, att uppgiftslämnarna å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

II. Förvaltningspersonal.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 3 380 företag, vilka redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 49 023 personer. Antalet redovisade män och kvinnor inom olika personalgrupper och den i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek meddelas i efterföljande tab. 1, varuti därjämte för fullständighetens skull ånyo återgivas de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1913—1923.

Tab. 1. Förvaltningspersonalens löneförhållanden 1913—1923.

	Medelantal anställda		Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %								
						1913—1923			1920—1923			1922—1923		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk personal	9 342	304	5 653	2 849	5 565	+ 81	+137	+ 84	—14	+ 2	—14	— 7	± 0	— 7
Kontorspersonal	22 176	9 643	4 552	2 820	4 027	+ 97	+124	+ 95	—16	—11	—16	— 5	— 7	— 6
Industri . . .	9 876	4 179	4 272	2 551	3 760	+ 93	+127	+ 90	—13	— 8	—14	— 6	— 6	— 7
Handel . . .	3 146	2 126	4 104	2 738	3 553	+ 83	+138	+ 86	—24	—11	—23	— 8	— 5	— 8
Samfärdsel . .	3 030	96	4 527	3 132	4 484	+109	+117	+109	—21	—15	—20	— 2	— 2	— 2
Banker . . .	5 056	2 003	5 043	3 142	4 504	+100	+118	+ 98	—21	—18	—20	— 4	— 8	— 5
Försäkring . .	1 068	1 239	6 196	3 319	4 651	+101	+109	+ 94	— 1	—11	— 7	— 3	— 7	— 5
Butikspersonal .	3 367	4 191	3 028	2 167	2 551	+130	+146	+119	—15	—11	—14	— 3	— 5	— 5
Summa	**34 885**	**14 138**	**4 699**	**2 627**	**4 102**	**+100**	**+132**	**+100**	**—16**	**—11**	**—17**	**— 7**	**— 8**	**— 8**

Det ligger i sakens natur, att inom de särskilda personalgrupperna förekomma åtskilliga skiljaktigheter i fråga om såväl lönenivå som löneutveckling. Med hänsyn till det relativt ringa antal här avsedda löntagare, det inom varje grupp merendels kunnat bliva fråga om, lämpa sig dessa siffror dock i allmänhet icke att läggas till grund för några jämförelser i lönehänseende olika näringsgrenar emellan. Endast i fråga om den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel, bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer handeln den lägsta genomsnittliga lönenivån för manliga löntagare och industrien den lägsta för kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade såväl manliga som kvinnliga kontorspersonalen. Den genomsnittliga inkomstökningen under perioden 1913—1923 har beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdsel, försäkringsanstalter och banker samt beträffande kvinnlig inom handel och industri, minst däremot inom handeln i fråga om manliga löntagare och vid försäkringsanstalterna i fråga om kvinnliga. — Vid en jämförelse åter med 1920 års löneinkomster kan en sänkning av inkomstnivån numera konstateras inom samtliga näringsgrupper för både manlig och kvinnlig kontorspersonal. Lönereduktionen drabbade under år 1921 huvudsakligen de manliga kontorsanställda inom handeln, men spred sig under 1922 även till övriga personalgrupper och var detta år särskilt betydande för kontorspersonalen inom samfärdsel och bankväsen. Även under redogörelseåret hava lönereduktionerna fortsatt för samtliga personalgrupper om också i något minskat tempo. Störst har nedgången under året varit för den manliga kontorspersonalen inom handel och industri samt för de kvinnliga kontorsanställda vid banker och försäkringsanstalter.

III. Arbetare inom industri, handel och samfärdsel.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Antalet redovisade arbetare vid 1923 års löneundersökning utgör 239 688 gentemot resp. 216 986 och 215 764 de bägge närmast föregående åren och 282 576 året därförut. Att de senaste löneundersökningarna omfatta så mycket färre arbetare än fallet var år 1920, beror väsentligen på de sedan dess inträffade driftsnedläggelser och personalinskränkningar, som blivit en följd av den rådande depressionen.

Såsom redan i den preliminära redogörelsen meddelades, har den genomsnittliga årsinkomsten per arbetare år 1923 beräknats till c:a 2 200 kr. vid samtliga i undersökningen representerade företag och 2 300 kr. vid de företag, vilka under året varit i gång minst 250 dagar. Dessa siffror beteckna en ökning från 1913 med resp. 103 och 112 % — men en nedgång med resp. 32 och 28 % från år 1920, då lönerna lågo på sin högsta nivå — såsom närmare framgår av nedanstående tab. 2, vilken härmed ånyo återgives med hänsyn till den jämkning, de preliminära siffrorna fått erfara vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts.

Tab. 2. Arbetspersonalens löneförhållanden 1913—1923.

(a = samtliga företag; b = företag med minst 250 verksamhetsdagar under redogörelseåret.)

	Inkomst per år och arbetare, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %						Inkomst per dag och arbetare, kr.		Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %		
	1913	1923		1913—1923		1920—1923		1922—1923				1913—1923	1920—1923	1922—1923
		a	b	a	b	a	b	a	b	1913	1923			
Män över 18 år	1 241	2 482	2 632	+ 100	+ 112	− 31	− 27	− 3	− 2	4·32	9·11	+ 111	− 31	− 4
Kvinnor över 18 år . . .	651	1 490	1 510	+ 129	+ 132	− 30	− 29	− 1	− 2	2·34	5·53	+ 136	− 30	− 6
Minderåriga .	485	933	958	+ 92	+ 98	− 36	− 34	+ 2	+ 1	1·76	3·66	+ 108	− 34	− 4
Tillsammans	**1 093**	**2 220**	**2 324**	+ 103	+ 113	− 32	− 28	− 3	− 3	3·83	8·20	+ 114	− 31	− 5
Arbetare utan angivet kön	1 079	1 844	1 914	+ 71	+ 77	− 34	− 32	− 3	− 1	3·72	[1] —	—	—	—
Samtliga arbetare . . .	**1 091**	**2 215**	**2 317**	+ 103	+ 112	− 32	− 28	− 3	− 3	3·82	8·19	+ 114	− 31	− 5

Lönefluktuationerna under perioden 1913—1923 ha varit väsentligt olika inom olika näringsgrenar, såsom framgår av efterföljande tab. 3.

Endast genomsnittstal för samtliga i undersökningen representerade företag inom resp. näringsgrenar hava här redovisats. Inkomstökningen per år och arbetare har från 1913 till 1923 varit högst för flottningsarbetare, för vilka indextalet är 461, en siffra, som emellertid bör ses i samband med

[1] Fullständiga uppgifter om dagsinkomst för år 1923 saknas.

Tab. 3. Genomsnittliga löneinkomsten inom olika näringsgrenar.

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år					Löneinkomst per timme						
			Indextal				Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.		
							Tidlön		Ackord				
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1921 =100	1922 =100	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1921 =100)	index, (1922 =100)
Malmbrytning o. metallindustri (519)	**51 136**	**2 176**	**178**	**67**	**74**	**94**	—	—	—	—	—	—	—
män	45 730	2 299	175	66	73	95	0·93	97	1·16	95	1·09	67	94
kvinnor	1 569	1 537	238	77	80	99	0·61	94	0·78	95	0·69	68	95
minderåriga	3 741	949	166	61	70	90	0·39	89	0·57	91	0·48	63	89
Gruvor o. anrikningsverk (39)	**4 740**	**2 075**	**144**	**57**	**64**	**86**	—	—	—	—	—	—	—
män	4 451	2 154	141	56	61	85	0·90	84	1·33	83	1·17	57	82
minderåriga	260	875	137	58	82	93	0·45	83	0·55	87	0·49	71	85
Järn-, stål- o. kopparverk (42)	**10 368**	**1 540**	**134**	**50**	**68**	**82**	—	—	—	—	—	—	—
män	9 654	1 600	136	49	68	82	0·73	104	0·93	95	0·91	76	98
minderåriga	657	713	127	52	79	90	0·33	94	0·56	102	0·44	80	102
Järn- och stålmanufaktur (98)	**4 629**	**2 043**	**189**	**67**	**73**	**99**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 551	2 336	194	69	75	99	0·94	90	1·16	98	1·06	68	95
kvinnor	425	1 185	222	72	77	94	0·48	92	0·65	94	0·53	71	91
minderåriga	600	930	209	67	77	101	0·38	93	0·55	97	0·44	68	96
Mekaniska verkstäder (267)	**25 489**	**2 409**	**195**	**75**	**76**	**92**	—	—	—	—	—	—	—
män	23 417	2 518	189	73	75	92	0·96	91	1·20	91	1·12	67	89
kvinnor	427	1 767	264	82	94	101	0·64	96	0·90	100	0·80	72	101
minderåriga	1 603	1 013	174	59	64	78	0·40	77	0·60	85	0·51	60	77
Elektriska verkstäder (32)	**3 310**	**2 510**	**233**	**78**	**81**	**112**	—	—	—	—	—	—	—
män	2 795	2 733	241	72	78	112	1·05	94	1·24	103	1·17	68	100
kvinnor	230	1 558	198	77	74	98	0·61	92	0·68	86	0·67	63	88
minderåriga	286	1 094	191	78	74	107	0·43	100	0·54	93	0·50	61	98
Metallmanufaktur (29)	**2 188**	**2 350**	**211**	**66**	**90**	**103**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 622	2 685	211	67	93	106	1·07	100	1·25	98	1·18	73	99
kvinnor	274	1 705	280	81	90	99	0·67	99	0·85	93	0·77	74	98
Guld- och silvervarufabriker (12)	**412**	**2 817**	**231**	**73**	**89**	**99**	—	—	—	—	—	—	—
män	240	3 629	220	68	91	97	1·73	96	1·71	93	1·72	76	94
Jord- och stenindustri (188)	**20 713**	**1 861**	**188**	**65**	**77**	**108**	—	—	—	—	—	—	—
män	17 726	1 981	189	64	76	106	0·81	105	1·01	103	0·97	67	103
kvinnor	947	1 232	177	70	79	103	0·48	109	0·64	102	0·59	71	104
minderåriga	1 531	834	197	62	88	120	0·55	100	0·54	110	0·41	63	103
Kolgruvor (7)	**3 462**	**1 905**	**194**	**56**	**67**	**105**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 223	1 976	187	56	67	106	0·65	96	0·97	93	0·92	52	92
Torvindustri (23)	**936**	**1 147**	**194**	**53**	**87**	**122**	—	—	—	—	—	—	—
män	840	1 219	146	50	80	109	0·58	98	0·72	101	0·69	68	101
Stenbrott och stenhuggerier (24)	**3 985**	**1 542**	**166**	**67**	**75**	**97**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 941	1 552	183	66	75	99	0·89	96	0·90	139	0·91	83	128
Byggnadsämnesindustri (97)	**6 982**	**2 088**	**197**	**71**	**73**	**106**	—	—	—	—	—	—	—
män	6 173	2 208	203	71	74	104	0·90	111	1·12	113	1·02	78	112

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år					Löneinkomst per timme						
			Indextal				Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.		
							Tidlön		Ackord				
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1921 =100	1922 =100	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1921 =100)	index, (1922 =100)
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker . . . . . (10)	**2 243**	**2 068**	**190**	**64**	**79**	**106**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 166	2 660	184	62	79	105	0·97	99	1·13	97	1·15	68	106
kvinnor	676	1 376	165	60	73	88	0·58	104	0·67	96	0·66	69	99
Glasbruk . . . . . (27)	**3 105**	**1 777**	**185**	**65**	**101**	**116**	—	—	—	—	—	—	—
män	2 383	2 043	172	65	102	118	0·73	95	0·97	99	0·92	63	96
minderåriga	497	648	173	55	109	108	0·29	94	0·38	86	0·30	64	88
Träindustri . . . . (239)	**23 860**	**1 855**	**202**	**60**	**73**	**107**	—	—	—	—	—	—	—
män	19 972	2 015	207	60	74	108	0·83	101	0·97	103	0·98	73	103
kvinnor	375	1 318	233	71	77	97	0·65	82	0·63	95	0·65	78	84
minderåriga	2 937	910	180	61	74	108	0·39	98	0·56	104	0·50	70	102
Flottning . . . . . (7)	**1 776**	**2 141**	**461**	**57**	**66**	**112**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 710	2 186	465	58	67	112	0·83	109	1·03	110	0·94	69	108
Sågverk och hyvlerier (107)	**17 264**	**1 730**	**177**	**57**	**71**	**106**	—	—	—	—	—	—	—
män	14 243	1 885	179	57	72	105	0·73	103	0·94	104	0·95	73	103
minderåriga	2 405	914	169	59	75	106	0·40	100	0·56	104	0·52	73	104
Snickeri- och möbelfabriker . . . . . (107)	**4 238**	**2 200**	**211**	**74**	**87**	**115**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 672	2 379	211	73	88	116	0·95	100	1·13	104	1·05	74	102
minderåriga	409	873	198	66	84	117	0·37	97	0·54	102	0·41	65	98
Annan trävaruindustri (18)	**582**	**2 186**	**236**	**74**	**81**	**97**	—	—	—	—	—	—	—
män	347	2 644	211	82	84	102	0·98	81	1·25	94	1·15	80	90
Pappers- och grafisk industri . . . . . (263)	**23 820**	**2 113**	**180**	**60**	**74**	**97**	—	—	—	—	—	—	—
män	18 361	2 330	180	58	72	96	1·07	97	1·01	101	1·08	70	100
kvinnor	2 428	1 512	222	74	82	106	0·68	89	0·63	91	0·69	70	92
minderåriga	2 186	912	187	63	74	100	0·42	93	0·48	96	0·43	70	94
Pappersmassefabriker . (56)	**9 864**	**1 859**	**149**	**49**	**66**	**93**	—	—	—	—	—	—	—
män	9 142	1 938	150	49	66	93	0·80	104	1·01	105	0·98	68	107
minderåriga	562	858	154	48	69	96	0·40	100	0·53	96	0·45	65	102
Pappersbruk och pappfabriker . . . . . (26)	**6 079**	**1 899**	**177**	**55**	**70**	**93**	—	—	—	—	—	—	—
män	4 276	2 065	179	55	69	91	0·78	93	0·92	81	0·88	64	85
kvinnor	609	1 168	200	64	89	112	0·44	94	0·58	102	0·54	69	100
minderåriga	412	768	152	45	64	98	0·37	90	0·40	91	0·39	58	93
Annan pappersindustri (35)	**1 663**	**1 793**	**219**	**79**	**71**	**92**	—	—	—	—	—	—	—
män	818	2 272	174	62	61	81	1·03	84	1·32	89	1·05	59	84
kvinnor	520	1 593	228	82	78	99	0·66	87	0·82	100	0·69	70	90
Grafisk industri . . (146)	**6 214**	**2 810**	**233**	**85**	**89**	**104**	—	—	—	—	—	—	—
män	4 125	3 487	219	78	86	99	1·37	95	1·64	88	1·42	77	95
kvinnor	1 139	1 749	231	77	88	108	0·73	89	1·09	91	0·77	71	89
minderåriga	887	1 016	256	81	85	104	0·45	94	0·65	79	0·45	79	92
Livsmedelsindustri . (323)	**16 288**	**2 462**	**214**	**74**	**67**	**89**	—	—	—	—	—	—	—
män	11 421	2 854	208	74	67	88	1·12	86	1·55	85	1·18	66	85
kvinnor	3 708	1 650	224	76	70	94	0·71	87	0·83	85	0·75	68	86
minderåriga	922	1 010	220	78	82	100	0·45	92	0·46	102	0·46	78	92

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år					Löneinkomst per timme						
			Indextal				Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.		
							Tidlön		Ackord				
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1921 =100	1922 =100	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1921 =100)	index, (1922 =100)
Kvarnar . . . . . (39)	**1 567**	**2 778**	**213**	**87**	**67**	**86**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 484	2 856	217	89	68	88	1·15	86	1·47	91	1·17	64	87
Pressjästfabriker . . . (10)	**328**	**2 859**	**227**	**83**	**73**	**85**	—	—	—	—	—	—	—
män	309	2 920	218	83	73	85	1·17	82	1·72	89	1·26	70	82
Bagerier . . . . . (97)	**2 351**	**2 892**	**256**	**84**	**78**	**90**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 507	3 454	246	84	77	89	1·45	88	2·16	—	1·46	76	88
kvinnor	714	2 050	249	82	79	96	0·90	92	0·98	90	0·93	80	92
Råsockerbruk o. raffinaderier . . . . . (26)	**4 159**	**2 238**	**180**	**61**	**56**	**91**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 808	2 330	179	62	56	91	0·92	87	1·24	91	0·96	57	88
kvinnor	286	1 302	212	57	58	82	0·55	83	0·72	84	0·63	59	85
Choklad- o. karamellfabriker . . . . . (19)	**2 575**	**1 710**	**252**	**88**	**86**	**111**	—	—	—	—	—	—	—
män	464	2 990	225	77	88	116	1·22	101	1·55	107	1·25	74	101
kvinnor	1 359	1 531	237	92	82	114	0·63	91	0·75	107	0·67	74	96
minderåriga	546	1 014	258	90	96	111	0·44	94	0·45	102	0·45	85	98
Bryggerier o. läskedrycksfabriker . . . . . (82)	**3 869**	**2 812**	**217**	**75**	**69**	**82**	—	—	—	—	—	—	—
män	2 845	3 205	213	75	69	82	1·16	83	2·02	74	1·32	67	79
kvinnor	943	1 727	216	67	62	81	0·71	84	1·06	73	0·81	64	76
Slakterier o. konservfabriker . . . . . (39)	**1 059**	**2 476**	**223**	**80**	**76**	**90**	—	—	—	—	—	—	—
män	753	2 959	227	81	75	92	1·19	86	2·37	214	1·22	73	87
kvinnor	255	1 364	—	75	84	79	0·72	79	—	—	0·72	79	79
Annan livsmedelsindustri (11)	**380**	**2 118**	**190**	**64**	**63**	**82**	—	—	—	—	—	—	—
män	251	2 553	191	67	66	84	0·97	79	1·45	87	1·01	63	82
Textil- o. beklädnadsindustri . . . . . (300)	**30 826**	**1 633**	**224**	**66**	**84**	**99**	—	—	—	—	—	—	—
män	9 474	2 282	205	66	84	99	0·90	96	1·01	96	0·96	73	96
kvinnor	16 039	1 454	226	67	87	99	0·62	93	0·65	97	0·65	76	96
minderåriga	4 375	915	215	69	94	107	0·38	97	0·46	98	0·42	78	98
Spinnerier, väverier o. d. (152)	**23 909**	**1 575**	**224**	**66**	**85**	**100**	—	—	—	—	—	—	—
män	8 223	2 129	211	66	85	100	0·85	96	0·91	97	0·90	73	97
kvinnor	11 305	1 387	214	67	89	101	0·55	97	0·63	97	0·62	74	97
minderåriga	3 675	932	217	68	98	110	0·38	97	0·48	100	0·43	78	100
Skrädderier o. sömnadsfabriker . . . . . (131)	**5 945**	**1 888**	**227**	**66**	**83**	**97**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 123	3 359	225	70	89	99	1·48	93	1·39	102	1·45	82	99
kvinnor	4 061	1 651	266	66	85	99	0·80	94	0·72	99	0·75	82	95
minderåriga	602	840	210	70	81	92	0·42	100	0·35	81	0·38	75	91
Hatt- o. mössfabriker . (17)	**972**	**1 504**	**215**	**73**	**83**	**92**	—	—	—	—	—	—	—
män	128	2 692	173	71	78	94	1·11	87	1·17	89	1·15	74	89
kvinnor	673	1 399	229	77	84	89	0·65	96	0·63	86	0·64	67	89
Läder-, hår- o. gummivaruindustri . . . . (118)	**9 826**	**2 084**	**226**	**65**	**80**	**105**	—	—	—	—	—	—	—
män	5 230	2 662	210	67	81	106	1·01	94	1·27	98	1·16	70	97
kvinnor	2 637	1 600	217	64	83	106	0·66	97	0·76	97	0·74	71	97
minderåriga	1 614	993	267	62	77	101	0·39	93	0·57	95	0·48	69	96

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år					Löneinkomst per timme						
			Indextal				Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.		
							Tidlön		Ackord				
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1921 =100	1922 =100	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index. (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1921 =100)	index, (1922 =100)
Garverier (33)	**1 312**	**2 444**	**217**	**67**	**81**	**104**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 176	2 584	223	67	80	104	0·92	96	1·28	99	1·09	69	97
Päls- o. skinnvarufabriker (13)	**478**	**2 019**	**244**	**75**	**105**	**100**	—	—	—	—	—	—	—
män	199	2 888	214	75	101	108	1·28	105	1·26	105	1·27	76	105
kvinnor	192	1 647	252	75	106	98	0·77	104	0·63	64	0·78	74	98
Skofabriker (42)	**6 025**	**2 069**	**237**	**64**	**78**	**109**	—	—	—	—	—	—	—
män	2 845	2 766	212	65	80	109	1·08	92	1·28	99	1·21	69	97
kvinnor	1 756	1 634	205	62	81	112	0·62	95	0·79	101	0·75	68	101
minderåriga	1 172	1 015	276	65	76	103	0·38	95	0·56	95	0·48	66	98
Gummivarufabriker (6)	**1 367**	**1 845**	**220**	**65**	**79**	**97**	—	—	—	—	—	—	—
män	656	2 344	179	71	79	96	0·90	90	1·25	89	1·03	70	90
kvinnor	528	1 512	—	68	82	96	0·59	94	0·70	90	0·70	69	91
Annan hithörande ind. (24)	**644**	**2 048**	**177**	**66**	**77**	**99**	—	—	—	—	—	—	—
män	354	2 541	182	64	82	103	1·12	97	1·20	88	1·16	80	93
Kemisk-teknisk ind. (108)	**10 257**	**1 899**	**213**	**68**	**80**	**102**	—	—	—	—	—	—	—
män	6 547	2 314	199	67	78	103	1·01	93	1·20	96	1·07	64	93
kvinnor	2 647	1 241	204	69	86	100	0·63	89	0·69	93	0·67	69	91
minderåriga	1 063	979	230	72	88	107	0·45	94	0·60	109	0·50	68	96
Färg-, olje- o. parfymfabriker (38)	**1 525**	**2 176**	**234**	72	**71**	**95**	—	—	—	—	—	—	—
män	932	2 674	222	75	73	98	1·09	92	1·39	86	1·14	67	93
kvinnor	446	1 535	260	76	76	97	0·65	90	0·72	84	0·68	64	90
Konstgödningsfabriker (12)	**1 419**	**2 608**	**188**	**65**	**76**	**113**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 339	2 688	183	65	75	112	0·99	100	1·35	103	1·09	64	99
Sprängämnesfabriker (7)	**400**	**2 339**	**192**	**69**	**70**	**92**	—	—	—	—	—	—	—
män	308	2 668	209	70	71	90	1·01	89	1·29	94	1·18	66	90
Tändsticksfabriker (15)	**5 413**	**1 513**	**199**	**67**	**83**	**102**	—	—	—	—	—	—	—
män	2 803	1 914	181	64	80	103	0·90	86	1·13	97	1·02	65	90
kvinnor	1 890	1 128	190	67	87	102	0·51	94	0·66	92	0·65	70	92
minderåriga	720	962	227	73	91	107	0·52	90	0·59	109	0·57	75	102
Annan kemisk-teknisk industri (36)	**1 500**	**2 222**	**190**	**69**	**72**	**96**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 165	2 465	193	69	71	95	1·00	89	1·01	89	1·02	61	89
Byggnadsverksamhet (258)	**7 000**	**3 209**	**207**	**125**	**70**	**105**	—	—	—	—	—	—	—
män	6 824	3 256	209	127	69	105	1·20	88	2·00	93	1·44	63	92
kvinnor	22	2 082	197	112	122	114	0·96	88	1·96	—	0·98	82	90
minderåriga	132	1 016	172	94	75	99	0·48	89	0·85	167	0·50	77	93
Egentligt byggnadsarb. (165)	**5 836**	**3 150**	**208**	**145**	**68**	**106**	—	—	—	—	—	—	—
män	5 742	3 182	209	146	68	106	1·17	88	1·95	93	1·41	61	92
Målning o. glasmästeri (93)	**1 164**	**3 505**	**201**	**79**	**77**	**100**	—	—	—	—	—	—	—
män	1 082	3 649	204	81	78	99	1·36	86	2·23	84	1·62	75	94
Kraft-, belysnings- och vattenverk (159)	**16 508**	**3 154**	**246**	**79**	**75**	**93**	—	—	—	—	—	—	—
män	16 123	3 191	245	79	75	93	1·21	88	1·67	94	1·33	71	91
kvinnor	275	1 718	270	78	80	123	0·68	88	0·92	74	0·69	53	87
minderåriga	110	1 309	284	83	81	111	0·56	85	1·07	115	0·62	76	93

Näringsgrenar (siffrorna angiva antalet företag)	Medelantal arbetare	Löneinkomst per år					Löneinkomst per timme						
			Indextal				Ordinarie tid				Inklusive övertid, naturaförmåner o. d.		
							Tidlön		Ackord				
		Kr.	1913 =100	1920 =100	1921 =100	1922 =100	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1922 =100)	abs. tal, kr.	index, (1921 =100)	index, (1922 =100)
Handel och varulager (528)	**6 333**	**2 567**	**235**	**78**	**78**	**90**	—	—	—	—	—	—	—
män	4 624	2 936	238	79	78	91	1·19	91	1·54	88	1·24	77	89
kvinnor	1 256	1 780	288	71	79	93	0·78	99	0·86	86	0·82	80	91
minderåriga	436	945	227	73	79	97	0·41	95	0·72	126	0·42	81	95
Samfärdsel (145)	**22 650**	**2 839**	**238**	**71**	**79**	**99**	—	—	—	—	—	—	—
män	22 531	2 848	235	71	79	99	0·96	97	1·48	95	1·23	79	97
minderåriga	108	944	175	70	74	97	0·41	93	0·74	114	0·43	78	93
Järnvägsdrift (enskild) (81)	**18 510**	**2 747**	**233**	**72**	**76**	**101**	—	—	—	—	—	—	—
män	18 416	2 756	230	71	76	101	0·95	98	1·15	104	1·15	76	97
minderåriga	94	924	173	69	72	95	0·40	93	0·74	114	0·42	75	91
Åkerirörelse (19)	**250**	**3 070**	**238**	**74**	**76**	**92**	—	—	—	—	—	—	—
män	225	3 207	246	77	78	94	1·23	88	1·34	—	1·26	70	90
Lastning och lossning (45)	**3 890**	**3 261**	**258**	**65**	**92**	**91**	—	—	—	—	—	—	—
män	3 890	3 261	258	65	92	91	1·15	85	1·66	93	1·66	77	94
Tvättinrättningar (12)	**471**	**2 003**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
män	88	3 294	—	—	—	—	1·36	—	1·15	—	1·40	—	—
kvinnor	361	1 735	—	—	—	—	0·77	—	0·72	—	0·76	—	—
Samtliga grupper (3 160)	**239 688**	**2 215**	**203**	**68**	**74**	**97**	**0·92**	**92**	**1·03**	**98**	**1·01**	**68**	**94**
män	184 651	2 482	200	69	74	97	1·01	93	1·16	99	1·12	69	95
kvinnor	32 264	1 490	229	70	82	99	0·66	90	0·68	96	0·69	72	95
minderåriga	19 187	933	192	64	78	102	0·40	93	0·53	98	0·46	70	96

de tillfälliga växlingarna i säsongens längd från det ena året till det andra, som karakterisera ifrågavarande yrke. Närmast i ordningen följa lastning och lossning, bagerier, choklad- och karamellfabriker, kraft-, belysnings- och vattenverk, päls- och skinnvarufabriker, åkerirörelse samt skofabriker, inom vilka näringsgrenar indextalen växla mellan 258 och 237. Lägst per år och arbetare har löneökningen från 1913—1923 varit inom följande industrigrenar: järn-, stål- och kopparverk (134), gruvor och anrikningsverk (144), pappersmassefabriker (149), stenbrott och stenhuggerier (166), sågverk och hyvlerier samt pappersbruk och pappfabriker (177).

Såsom redan av den preliminära redogörelsen framgått, nådde lönestegringen under här berörda period sin högsta punkt inom flertalet näringsgrenar redan år 1920. Sedan dess har en lönesänkning ägt rum, som för närvarande i genomsnitt räknat kan uppskattas till c:a 32 %. Den ojämförligt större delen av denna lönereduktion ägde rum under 1922, medan nedgången under 1921 och 1923 merendels inskränkte sig till några få procent. Lönereduktionen sedan toppåret har därjämte varit mycket olika inom de särskilda, i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna. En jämförelse mellan de i tab. 3 meddelade indextalen ger vid handen, att årsförtjänsterna sedan dess minskats

mest inom följande näringsgrenar: pappersmassefabriker (51 %), järn-, stål- och kopparverk (50 %), torvindustri (47 %), pappersbruk och pappfabriker (45 %), kolgruvor och sockerfabriker (44 %) samt flottning, sågverk och hyvlerier, gruvor och anrikningsverk (43 %).

Den stabilisering i lönenivån mot ett nytt jämviktsläge, som utmärkte senare delen av år 1922, har gjort sig än mera gällande under redogörelseåret. De flesta under detta år träffade kollektivavtal hava sålunda i stort sett inneburit en prolongering av gällande lönesatser. I en del fall hava visserligen mindre lönesänkningar förekommit, men i andra åter vissa löneökningar. Såsom närmare framgår av tab. 3, hava även fluktuationerna i de faktiska arbetsförtjänsterna inom olika näringsgrenar i regel varit mindre än föregående år och dessutom omfattat både sänkningar och höjningar, om än tendensen till löneminskning varit något övervägande. En närmare granskning av tabellen visar, att årsinkomsterna nästan genomgående minskats inom grupperna malmbrytning och metallindustri (undantag elektr. verkstäder och metallmanufaktur), pappersindustri, livsmedelsindustri (undantag choklad- och karamellfabriker), kraft-, belysnings- och vattenverk samt handel och varulager. Betraktar man minskningen bland nämnda gruppers olika specialgrenar, giva siffrorna vid handen, att arbetarnas årsinkomster under året minskats mest inom följande näringsgrenar: järn-, stål- och kopparverk, bryggerier och läskedrycksfabriker (18 %) samt pressjästfabriker (15 %), kvarnar samt gruvor och anrikningsverk (14 %). Den relativt kraftiga minskning i löneinkomsterna, som ägt rum inom ovannämnda näringsgrenar, har emellertid, med undantag för livsmedelsindustrien, sin orsak icke blott i den allmänna depressionen utan jämväl i de arbetsinställelser, som pågått inom resp. yrkesgrenar under redogörelseåret och som särskilt för järnindustrien varit av betydande omfattning.

Inom vissa andra näringsgrenar hava däremot föregående års nedåtgående lönerörelse icke endast helt avstannat utan till och med förbytts i mer eller mindre markerad stegring. Detta var sålunda fallet särskilt inom jord- och stenindustri samt träindustri, elektriska verkstäder, choklad- och karamellfabriker, skofabriker, konstgödningsfabriker samt egentlig byggnadsverksamhet. Inom dessa näringsgrenar har den faktiska arbetsförtjänsten under året stigit med 6—22 %, medan samtidigt levnadskostnaderna sjunkit med c:a 9 %. Denna inkomststegring sammanhänger i regel icke — såsom senare skall visas — med någon ökning i timförtjänsterna utan beror huvudsakligen därpå, att antalet arbetstimmar i genomsnitt per arbetare inom nu nämnda näringsgrenar något ökats under redogörelseåret.

De i tab. 3 angivna lönesiffrorna för män, kvinnor och minderåriga tillsammantagna ge en bild av löneutvecklingen inom varje industri, men kunna icke användas för några jämförelser med avseende på lönenivån inom olika industrier, enär för bedömande härav hänsyn måste tagas till arbetarstammens sammansättning i fråga om ålder och kön. Lönestandarden måste sålunda beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga var för sig. De härför erforderliga lönesiffrorna återfinnas jämväl i tabellen.

På grundval av nämnda siffror har utarbetats efterföljande diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per år för *vuxna manliga arbetare* inom olika näringsgrenar. I fråga om årsinkomsterna uppvisade arbetarna inom målning och glasmästeri samt vid guld- och silvervarufabriker de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 3 649 och 3 629 kr., varefter kommo grafisk industri, bagerier, skrädderier och sömnadsfabriker, lastning och lossning, åkerirörelse samt bryggerier och läskedrycksfabriker med resp. 3 487, 3 454, 3 359, 3 261, 3 207 och 3 205 kr. De lägsta årssiffrorna förete torvindustri, stenhuggerier samt järn-, stål- och kopparverk, där arbetarna i genomsnitt förtjänat resp. 1 219, 1 552 och 1 600 kr. under år 1923. Årets låga lönenivå inom dessa industrier sammanhänger dels med den allmänna depressionen och långvariga arbetsinställelser och dels med, att hithörande företag huvudsakligen äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.[1] Omvänt äro bland näringsgrenar med hög lönenivå storstadsföretagen särdeles talrika.

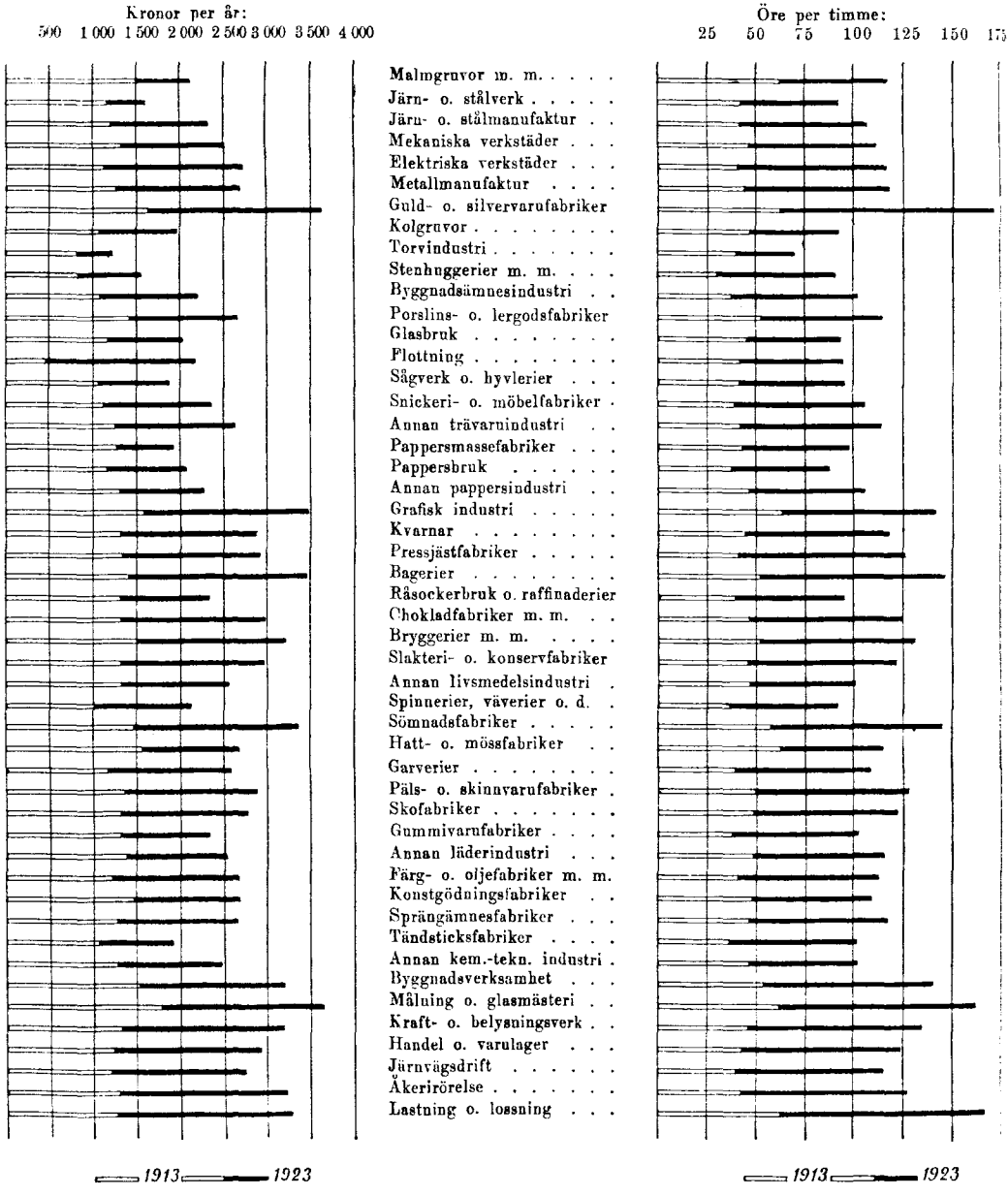
Bland de *vuxna kvinnorna* uppvisade år 1923 — om man bortser från den fåtaliga kvinnliga arbetspersonalen inom byggnadsverksamheten — bageriarbeterskorna den högsta genomsnittliga årsinkomsten, 2 050 kr. Därefter kommo arbeterskorna vid handel och varulager, mekaniska verkstäder, grafisk industri, tvättinrättningar, bryggerier samt kraft-, belysnings- och vattenverk. Den lägsta medelförtjänsten per år har beräknats för de kvinnliga arbetarna vid tändsticksfabriker och pappersbruk samt järn- och stålmanufaktur eller resp. 1 128, 1 168 och 1 185 kr.

De i tab. 3 meddelade lönesiffrorna för *minderåriga* arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid kraft-, belysnings- och vattenverk ävensom inom elektriska industrien anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som redan nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning arbetare, tillhörande de yngsta årsklasserna och till stor del kvinnliga.

De i det föregående meddelade siffrorna kunna sägas belysa löneförhållandena huvudsakligen ur lönarbetarklassens synpunkt. Den faktiska arbetsförtjänsten under en längre tidsperiod utgör nämligen först och främst ett mått på de till arbetarnas förfogande stående medlen för livsuppehälle under perioden i fråga. Betraktar man däremot såsom företagaren arbetslönen som en del av produktionskostnaderna, blir arbetskostnaden per utgjord arbetstimme det bästa statistiska hjälpmedlet för bedömande av arbetslönens inverkan på produktionens ekonomiska förutsättningar. För en allsidig lönestatistik är det således nödvändigt att komplettera uppgifterna angående årslönerna med en beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per ut-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 361 ff.

Genomsnittliga inkomster per år och arbetstimme för vuxna manliga arbetare.



gjord arbetstimme. I tab. 3 meddelas därför även uppgifter angående arbetarnas *timförtjänst* under år 1923. Då uppgifter härom ej inhämtats tidigare än år 1921, har det ej varit möjligt att i tabellen exakt följa utvecklingen längre tillbaka än från detta år. För att möjliggöra en jämförelse mellan fluktuationerna i års- och timförtjänsten under perioden 1913—1923 har emellertid i vidstående diagram en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden under år 1913 per utgjord arbetstimme verkställts på grundval av föreliggande uppgifter angående dagsinkomsten inom olika näringsgrenar under sistnämnda år.

En jämförelse mellan timförtjänsterna under åren 1922 och 1923 ger vid handen, att dessa endast delvis följt samma utvecklingslinje som årsinkomsterna. Inom flertalet industrier har nämligen reduktionen i tidlönssatserna motvägts av, att den faktiska arbetstiden under redogörelseåret ökats i jämförelse med föregående år. Vid metallmanufaktur, kolgruvor, glasbruk, garverier, skofabriker, konstgödningsfabriker, tändsticksfabriker samt egentlig byggnadsverksamhet visade årsinkomsterna till och med någon ökning från 1922 till 1923, trots att timförtjänsterna i överensstämmelse med den allmänna tendensen i arbetsmarknaden minskat.

Timförtjänsterna ställa sig väsentligt olika allt eftersom avlöningsformen är tid- eller ackordlön. Inom de allra flesta industrigrenar äro av naturliga skäl ackordsförtjänsterna betydligt högre än tidlönerna, men inom en del industrier råder ett motsatt förhållande, t. ex. vid guld- och silvervarufabriker samt inom skrädderibranschen, där tid- och ackordlöner avse olika arbetargrupper och de yrkesskickligaste och högst avlönade arbetarna flerstädes åtnjuta tidlön.

De högsta genomsnittliga timförtjänsterna vid ackordsarbete för *vuxna manliga arbetare* förekommo — bortsett från de industrier, där ackordsarbete endast i rena undantagsfall påfordras — inom målning och glasmästeri och utgjorde i genomsnitt kr. 2·23, varefter kommo bagerier, bryggerier och egentlig byggnadsverksamhet med resp. kr. 2·16, 2·02 och 1·95. Vid bedömandet av dessa genomsnittssiffror bör emellertid beaktas, att de företrädesvis avse större företag å dyrare orter.[1] Beträffande ackordssiffran för bryggeriindustrien torde dessutom bemärkas, att den delvis avser arbetare, vilkas avlöning utgår i form av provision (ölutkörare). De lägsta ackordsförtjänsterna förekommo inom torvindustri, stenbrott och stenhuggerier, spinnerier och väverier samt pappersbruk och pappfabriker, där de vuxna manliga arbetarna i genomsnitt förtjänade resp. kr. 0·72, 0·90, 0·91 och 0·92 i timmen på ackordsarbete. Siffrorna giva vidare vid handen, att de vuxna arbetarnas timförtjänster vid ackordsarbete minskats mest sedan år 1922 inom följande näringsgrenar: bryggerier och läskedrycksfabriker (26 %), pappersindustri (19 %), gruvor och anrikningsverk (17 %) samt målning och glasmästeri (16 %). Vad tidlönerna beträffar, uppvisade guldsmedsarbetare samt skrädderi- och bageriarbetare de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen kr. 1·73, 1·48 och 1·45 per timme, varefter kommo grafisk industri, tvättinrättningar samt målning

[1] Beträffande arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper hänvisas till Soc. Medd. årg. 1924, sid. 361 ff.

och glasmästeri med resp. kr. 1·37, 1·36 och 1·36. De lägsta timlönerna — i fråga om vuxna manliga arbetare — ha beräknats för torvindustri, kolgruvor, järn-, stål- och kopparverk, glasbruk samt sågverksindustri, för vilka desamma utgjorde resp. kr. 0·58, 0·65 och 0·73. Tillbakagången i timlönssatserna sedan år 1922 var mest betydande vid de näringsföretag, som i tabellen rubriceras såsom »annan livsmedelsindustri» (21 %) och »annan träindustri» (19 %), vid pressjästfabriker (18 %), bryggerier (17 %), gruvor och anrikningsverk samt »annan pappersindustri» (16 %).

De *kvinnliga* arbetarnas ackordsförtjänster — om man bortser ifrån den fåtaliga kvinnliga arbetarpersonalen inom byggnadsverksamheten — voro högst vid grafisk industri (kr. 1·09 per timme), bryggerier (kr. 1·06), bagerier (kr. 0·98) samt kraft-, belysnings- och vattenverk (kr. 0·92), lägst vid pappersbruk och pappfabriker (kr. 0·58), spinnerier och väverier, hatt- och mössfabriker samt päls- och skinnvarufabriker (kr. 0·63). Den största nedgången från föregående år i de genomsnittliga ackordlönerna påträffades vid päls- och skinnvarufabriker (36 %), bryggerier (27 %) samt kraft-, belysnings- och vattenverk (26 %). De högsta tidlönerna för kvinnliga arbetare förekommo vid bagerier (kr. 0·90) samt skrädderier och sömnadsfabriker (kr. 0·80) och de lägsta vid pappersbruk (kr. 0·44), inom järn- och stålmanufaktur samt jord- och stenindustri (kr. 0·48). Störst har minskningen i tidlönerna från år 1922 till år 1923 varit för den kvinnliga arbetarstammen vid slakterier och konservfabriker (21 %), träindustri (18 %), råsockerbruk och raffinaderier (17 %) samt bryggerier och läskedrycksfabriker (16 %).

En jämförelse mellan de *minderåriga* arbetarnas timförtjänster inom olika näringsgrenar är däremot av skäl, som förut blivit anförda i samband med deras årsinkomster, mera vansklig och torde icke heller ha någon större betydelse för syftet med förevarande undersökning.

Som nämnts hava de preliminära siffror rörande den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna år 1923 för samtliga näringsgrenar tillsammantagna, vilka meddelades i ett föregående häfte av denna tidskrift, fått erfara en mindre jämkning vid den precisering av beräkningarna, som nu slutförts. Med hänsyn härtill återgivas ånyo de indextal, som angiva den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913 till 1923 — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — jämte motsvarande levnadskostnadsindextal:

Indextal	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Levnadskostnader	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177
Löneinkomster per dagsverke	100	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213
Löneinkomster per år och arbetare	100	100	107	120	143	200	256	294	271	a 208	202
										b 218	213

I övrigt hänvisas till det i samma häfte reproducerade diagrammet, vars uppritning icke röner någon märkbar inverkan av den företagna jämkningen av indextalen.

IV. Hantverks- och transportarbetare samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

(Enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna.)

De genomsnittliga lönebeloppen för olika yrkesgrenar meddelas i omstående tab. 4, varuti ävenledes beräknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1923.

För de till hantverk och samfärdsel hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar, varemot de inom restaurangrörelse och husligt arbete anställda — förutom kost och logi — åtnjuta månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de yrkesgrupper, som hänförts till hantverk och samfärdsel, är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor, bland de till restaurangrörelse och husligt arbete räknade däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Bland hotellväsendets övriga yrkesspecialiteter hava ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricks-penningsystemet. Tvätterskor och strykerskor samt kuskar och åkeriarbetare åtnjuta å många orter, förutom kontant lön, fri kost eller fritt vivre (kost och logi), varför de här meddelade lönesiffrorna för dessa yrkesgrupper äro baserade på relativt få uppgifter om sådana arbetare i egen kost.

Såsom av tabellen framgår, äro löneuppgifterna i olika yrken ganska växlande. Bland *hantverksarbetarna* har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 63 kr. per vecka, beräknats för bageriarbetarna, medan målarna kommo upp till 56, murarna till 55 samt bleck- och plåtslageriarbetarna till 54 kr. Motsvarande lönesatser för närmast föregående år utgjorde resp. 65, 58, 57 och 57 kr.

Då emellertid den vanligaste avlöningsformen inom byggnadsfacket i vårt land åtminstone å större orter är ackord, torde den faktiska arbetsförtjänsten både för målare och egentliga byggnadsarbetare flerstädes ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med tab. 3 (sid. 762) ger även vid handen, att de faktiska löneinkomsterna för ifrågavarande arbetarkategorier i genomsnitt överstiga för 1923 meddelade tidlöner med resp. 39 och 23 %, låt vara att de båda serierna av uppgifter representera ett rätt olika urval av orter. Även inom skrädderiyrket råder ett likartat förhållande, vilket förklarar, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 3 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt c:a 70 kr. per vecka (d. v. s. sex arbetsdagar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 4) ej nådde högre än till 53 kr. Bageriarbetarna åter arbeta endast mot tidlön, men översteg trots detta den faktiska arbetsinkomsten den uppgivna normallönen med c:a 11 %, vartill orsaken torde ligga i, att den förstnämnda företrädesvis avser stora bagerier å dyrare orter.

Tab. 4. Löneförhållanden 1914—1923 för hantverks- och transportarbetare samt för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

(Enligt arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter.)

Yrkesgrupp	Avlöning i kronor				Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %			
	1914	1921	1922	1923	1914—1923	1920—1923	1921—1923	1922—1923
Hantverk och samfärdsel (beräknad veckoavlöning)								
Stenhuggeriarbetare	28	67	52	49	+ 75	—34	—27	—6
Bleck- och plåtslageriarbetare	28	82	57	54	+ 93	—36	—34	—5
Möbel- och finsnickeriarbetare	24	53	48	48	+100	—29	— 9	±0
Murare	32	85	57	55	+ 72	—39	—35	—4
Byggnadsträarbetare	28	82	51	51	+ 82	—41	—38	±0
Måleriarbetare	30	79	58	56	+ 87	—32	—29	—3
Herrskrädderiarbetare	26	69	54	53	+104	—32	—23	—2
Skomakeriarbetare	21	67	47	43	+105	—44	—36	—9
Bageriarbetare	27	81	65	63	+133	—24	—22	—3
Hamn- och stuveriarbetare	31	69	56	53	+ 71	—29	—23	—5
Åkeriarbetare	20	56	43	40	+100	—38	—29	—7
Tvätterskor och strykerskor	13	30	28	27	+108	—23	—10	—4
Springpojkar	6	17	16	15	+150	—29	—12	—6
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete (månadslön utom kost och logi)								
Hotelldrängar m. fl.	28	74	62	59	+111	—28	—20	—5
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	18	44	40	37	+106	—29	—16	—8
Hushållerskor	23	53	47	46	+100	—26	—13	—2
Husjungfrur	16	37	34	33	+106	—23	—11	—3
Ensamjungfrur	16	41	36	35	+119	—27	—15	—3
Köksor	18	39	36	35	+ 94	—22	—10	—3
Tvätt- och rengöringsarbeterskor (dagspenning utom kost)	1·62	4·02	3·65	3·60	+122	—22	—10	—1

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållanden, som alltsedan krigsåren varit rådande i hamnarna och ännu i viss utsträckning fortfara. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, kan den genomsnittliga veckolönen för riket i dess helhet beräknas ha utgjort 53 kr. år 1923 mot 56 kr. närmast föregående år och 31 kr. år 1914. På grund av den ojämna arbetstillgången och då åtminstone i de stora hamnarna tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke.

Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 3 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till kr. 1·66 per timme eller nära 80 kr. per vecka.

Genomsnittslönen för åkeriarbetare har beräknats till 40 kr. per vecka mot 43 kr. under närmast föregående år och 20 kr. år 1914. Den faktiska löneinkomsten ställer sig emellertid även beträffande denna arbetarkategori väsentligt högre.

Bland de till *hotell- och restaurangrörelse* hänförda yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, beräknats åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle ha stigit från 28 kr. per månad år 1914 till 59 kr. år 1923. Under år 1922 uppgick motsvarande avlöningsbelopp till 62 kr.

Beträffande de i *husligt arbete* anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga yrkesspecialiteter icke synes förete nämnvärda skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har ökats från 23 till 46 kr. per månad, för husjungfrur från 16 till 33 kr., för ensamjungfrur från 16 till 35 kr. och för köksor från 18 till likaledes 35 kr. Under år 1922 utgjorde motsvarande lönesatser resp. 47, 34, 36 och 36 kr. per månad. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har för året beräknats till kr. 3·60 mot kr. 3·65 under närmast föregående år och kr. 1·62 år 1914.

Vad löneutvecklingen under perioden 1914—1923 i stort sett beträffar, framgår av de relativa talen i tabellen, att ökningen för hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 71 och 150 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till 98 %, under det att löneökningen för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen är något större och i genomsnitt för samtliga hithörande grupper kan uppskattas till 106 %. Den genomsnittliga ökningen för de till ovannämnda huvudgrupper hörande yrkena samt för tvätt- och rengöringsarbeterskor kan sättas till ungefär 102 % eller ungefär samma siffra, som med år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, samfärdsel, handel och varulager.

Vid en jämförelse med 1922 års lönesatser finner man, i likhet med vad som tidigare konstaterats för övriga grenar av näringslivet, att en mindre löneminskning ägt rum under redogörelseåret. Denna minskning kan för hantverks- och transportarbetare anslås till drygt 4 % och för övriga här redovisade grupper till mellan 3 och 4 %. Den genomsnittliga löneminskningen under året kan sålunda för samtliga hithörande grupper sättas till ungefär 4 %, mot 3 % för arbetare inom industri, samfärdsel, handel och varulager.

Till komplettering av ovan meddelade uppgifter angående den normala kontanta lönen för i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda meddelas i efterföljande tablå — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmånerna.

	Värdet av kost och logi per månad i kr.						Indextal					
	Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Städer med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1923	1914	1923	1914	1923	1914	1923	1914	1923	1914	1923
Stockholm	33	80	—	—	33	80	100	242	—	—	100	242
Östra Sverige . . .	33	53	31	46	32	48	100	161	100	148	100	150
Småland och öarna .	32	60	30	49	31	51	100	188	100	163	100	165
Södra Sverige . . .	33	53	32	47	33	50	100	161	100	147	100	152
Västra Sverige . . .	37	50	20	50	30	50	100	135	100	250	100	167
Norra Sverige . . .	30	54	33	57	32	56	100	180	100	173	100	175
Hela riket	**33**	**54**	**30**	**49**	**31**	**51**	**100**	**164**	**100**	**163**	**100**	**165**

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 51 kr. år 1923, vilket innebär en stegring av nära 65 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till början av år 1924 utgjorde 76 %. I en del större städer har dock ifrågavarande värde uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 80 kr. Sedan 1922 har det beräknade månatliga värdet av kost och logi minskats med 5 kr. eller 9 %.

V. Arbetslönerna inom export- och hemmamarknadsindustri.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

Såsom av föregående redogörelse framgår, har huvudsyftet med densamma varit icke att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar, utan att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En summarisk föreställning om olika arbetarkategoriers lönestandard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, hava, såsom förut antytts, i sin tur influerats bl. a. av resp. företags förläggning inom olika landsdelar och ortsgrupper, vilka företett olikheter i lönehänseende liksom i fråga om levnadskostnader. Men därjämte synas resp. företags avsättningsområden och beroende av den utländska konkurrensen särskilt under de senaste åren blivit av väsentlig betydelse för de olika industriföretagens lönestandard. Lönedifferenser av förstnämnda slag hava tidigare påvisats, bl. a. i en redogörelse för vissa resultat av socialstyrelsens löneundersökning för år 1922 (jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 361 ff.). Härvid meddelades såväl för materialet i dess helhet som för de särskilda näringsgrenarna den genomsnittliga lönestandarden för manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper och påvisades siffermässigt sammanhanget mellan medellönerna och förläggningsortens dyrhetsgrad. I förevarande undersökning har ett försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom olika industriföretag, fördelade med

hänsyn till deras avsättningsområden och beroende av den utländska marknaden. Då emellertid de kvinnliga och minderåriga arbetarna ej äro tillräckligt företrädda för att fullt representativa genomsnittstal skulle kunna erhållas, har man funnit sig böra begränsa framställningen till att avse endast de manliga arbetarna över 18 år. De i undersökningen ingående företagen hava efter samråd med sakkunniga på olika områden fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen hava hänförts de företag, som direkt eller indirekt kunna anses vara till övervägande grad sysselsatta med tillverkning av produkter, vilka föras utom landets gränser. Hemmamarknadsindustrien omfattar företag med väsentligen lokalt begränsad avsättning eller som eljest av det ena eller andra skälet äro utan nämnvärd känning av utländsk konkurrens. Slutligen hava övriga företag räknats till den »blandade» gruppen.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i efterföljande texttabell, som visar fördelningen av de i löneundersökningarna för åren 1913 och 1920—1923 ingående manliga vuxna arbetarna på exportindustri (Exp.), hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och timme för nämnda arbetargrupper.

År	Antal arbetare				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per år				Medelförtjänst för manl. arbetare i kronor per timme[1]			
	Tillhopa	Därav (i %)			Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	Därav		
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.
1913	130 029	32·3	10·8	56·9	1 236	1 202	1 233	1 256	0·45	0·45	0·44	0·45
1920	219 201	28·7	11·1	60·2	3 604	3 525	3 419	3 676	1·37	1·33	1·33	1·40
1921	171 712	25·6	10·0	64·4	3 392	3 033	3 155	3 571	1·64	1·56	1·61	1·67
1922	167 882	26·2	8·2	65·6	2 570	2 146	2 373	2 764	1·18	1·04	1·08	1·25
1923	184 651	27·1	9·4	63·5	2 482	2 034	2 235	2 709	1·12	1·03	1·02	1·17

Tabellen ger tydligt vid handen, att jämvikt synes ha rått på lönemarknaden under utgångsåret 1913, i det att både den genomsnittliga timförtjänsten och den faktiska årslönen praktiskt taget var densamma inom de olika här särskilda näringsgrupperna. År 1920 hade krisårens betydande lönestegringar resulterat i en något högre timförtjänst för de inom hemmamarknadsindustrien anställda än för övriga arbetargrupper, vilket extra tillskott per timme emellertid ej märkbart påverkade den relativa lönestandarden, emedan den faktiska arbetstiden per år för hithörande arbetare samtidigt undergick en motsvarande sänkning. Först följande år, då under depressionens tryck årsförtjänsterna redan begynt sjunka, medan timlönerna alltjämt höllos uppe, blev skillnaden mellan de olika näringsgruppernas lönenivåer mera märkbar. En närmare granskning av tabellen visar nämligen, att år

[1] Timförtjänsterna för åren 1913 och 1920 äro beräknade med ledning av föreliggande uppgifter angående dagsinkomstens storlek och arbetsdagens timantal.

1921 den för hemmamarknaden sysselsatta industriens årsutgift per arbetare översteg motsvarande utlägg inom exportföretagen med nära 18 %, beroende icke endast på olikhet i timlöner utan än mer därpå, att den nedgång i antalet arbetstimmar per år och arbetare, som gjorde sig gällande inom hela näringslivet under detta år, i särskilt hög grad drabbade exportindustriens arbetare. Sedan detta år har — samtidigt som lönerna i allmänhet sjunkit — skillnaden mellan hemmamarknads- och exportindustriens lönenivåer oavbrutet ökat och uppgick under år 1923 till icke mindre än 33 %, vad löneinkomster per år och arbetare beträffar. Då emellertid exportindustrien under året i högre grad än hemmamarknadsindustrien drabbats av arbetsinställelser, som minskat arbetstillfällena och sänkt årsförtjänsterna, kan denna siffra ej anses utgöra något mått på olikheten i lönestandard mellan de båda näringsgrupperna. Skillnaden i timförtjänster, c:a 14 %, ger däremot ett exaktare uttryck för lönedifferensen mellan hemmamarknads- och exportindustrien, låt vara, att även därvidlag vissa särskilda förhållanden spelat in.

Olycksfall i arbete år 1921.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1921, vilken med avseende å uppställningen i huvudsak ansluter sig till de i Sociala Meddelanden förut refererade berättelserna för föregående år, uppgick antalet av de under redogörelseåret inträffade olycksfallen till 41 864, varav 21 072 omfattats av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Av olycksfallen inträffade 34 273 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 2 956 hos mindre arbetsgivare och 4 635 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och hava på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. ej heller kunnat verkställas. Det är därför endast de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen, som kunnat bli föremål för en mera ingående statistisk bearbetning. Ifrågavarande olycksfalls *fördelning* på olika yrkesgrenar m. m. framgår av efterföljande *tab. 1.*

Beträffande olycksfallens orsaker har en särskild undersökning genomförts, varav resultatet sammanställts i *tab. 2.* För undersökningen i fråga har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare.*[1] Tabellen, som omfattar samtliga olycksfall hos större arbetsgivare, giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken. Ur tabellen framgår därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1921 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, hava under de gjorda förutsättningarna be-

[1] Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda olycksfall		Antal anmälda invaliditetsfall		Antal anmälda dödsfall		Antal olycksfall per 100 årsarbetare			Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare	Antal förlorade arbetsdagar per olycksfall
		Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a		
Malmbrytning, anrikning och rostning	111	7 716	155	1 030	4	35	—	13	1	13·3	2·6	13·1	24·62	187
Malmförädling	111	17 485	309	2 177	7	50	—	11	—	12·5	2·3	12·3	11·93	97
Metallindustri	2 271	56 117	3 107	5 573	109	133	1	21	—	9·9	3·5	9·6	7·71	80
Sten-, kol- o. torvindustri	1 284	22 711	1 463	2 260	24	94	2	14	—	10·0	1·6	9·4	12·72	135
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel	16 098	128 918	27 945	5 134	218	344	25	65	—	4·0	0·8	3·4	8·77	259
Träindustri	3 839	41 137	815	3 407	10	225	1	30	—	8·3	1·2	8·1	16·59	204
Pappers- och grafisk industri	990	35 755	6 952	2 231	92	79	3	13	—	6·2	1·3	5·4	6·30	117
Närings- och njutningsämnesindustri	2 813	26 291	14 368	1 363	367	53	14	13	—	5·2	2·6	4·3	5·52	130
Textil- och beklädnadsindustri	1 649	16 901	26 026	322	189	13	11	2	1	1·9	0·7	1·2	2·04	172
Läder-, gummi- och hårindustri	698	10 434	4 201	286	31	15	1	1	—	2·7	0·7	2·2	3·36	155
Kemisk-tekn. industri	360	8 727	3 102	668	232	23	2	2	—	7·7	7·5	7·6	7·21	95
Byggnadsverksamhet	3 915	35 678	396	2 566	8	142	—	28	—	7·2	2·0	7·1	15·44	216
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	567	9 467	193	488	1	17	—	4	—	5·2	0·5	5·1	7·21	143
Handel och varulager	11 828	71 262	37 651	1 269	174	45	3	14	—	1·8	0·5	1·3	2·27	167
Sjöfart och fiske	1 760	16 297	891	1 298	23	65	1	63	2	8·0	2·6	7·7	37·51	488
Samfärdsel (ut. sjöfart)	676	34 893	1 765	1 697	22	45	—	10	—	4·9	1·2	4·7	5·39	115
Ämbetsverk, bank- och försäkringsrörelse, offentl. föreställn. m. m.	1 941	17 773	17 085	90	41	8	4	1	—	0·5	0·2	0·4	1·31	346
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp)	5 323	32 491	21 305	362	25	30	4	3	—	1·1	0·1	0·7	2·00	278
Hushåll, hotell- o. restaurangrörelse, hälsovårdsinrättningar	6 118	10 317	40 552	161	277	12	16	1	2	1·6	0·7	0·9	1·73	200
Diverse företag o. yrken	610	1 476	599	35	2	—	—	1	—	2·4	0·3	1·8	3·89	218
Tillsammans 1921	**62 962**	**601 846**	**208 880**	**32 417**	**1 856**	**1 428**	**88**	**310**	**6**	**5·4**	**0·9**	**4·2**	**7·31**	**173**
» 1920	66 456	713 242	222 835	43 095	2 261	1 797	102	426	13	6·0	1·0	4·8	8·12	168
» 1919	62 329	692 406	201 763	46 030	1 963	1 817	91	492	7	6·6	1·0	5·4	8·99	168
» 1918	46 127	679 136	193 215	47 916	1 918	2 033	110	612	27	7·1	1·0	5·7	11·17	196

träffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av 7·3 dagar per årsarbetare eller icke mindre än omkring 5·9 miljoner arbetsdagar.[1] Av denna förlorade arbetstid har 14 % föranletts av sjukdom, 46 % av invaliditet och 40 % av den skadades död.

Jämsides med uppgifterna om antalet förlorade arbetsdagar har i tabellen även för varje olycksfallsorsak angivits antalet olycksfall.

Såsom framgår av tabellen, skulle en jämförelse mellan de olika olycksfallsorsakerna, grundad enbart på olycksfallsfrekvensen, leda till tämligen missvisande resultat. Medan exempelvis den arbetstid, som gått förlorad

[1] En närmare redogörelse för de här tillämpade förutsättningarna lämnas i Soc. Medd. årg. 1922, sid. 559—561.

Tab. 2. Olycksfallen fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker	Antal olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar				
	Inalles	Per 100 årsarbetare	per olycksfall	per årsarbetare på grund av			
				sjukdom	invaliditet	död	Summa
Motorer	118	0·015	324	0·005	0·015	0·028	0·048
Transmissioner	271	0·033	611	0·011	0·064	0·129	0·204
Arbetsmaskiner	5 223	0·644	160	0·133	0·729	0·166	1·028
Handverktyg och enklare redskap	5 880	0·725	102	0·131	0·569	0·037	0·737
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	985	0·122	229	0·034	0·133	0·111	0·278
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med animal drivkraft	1 968	0·243	198	0·081	0·186	0·213	0·480
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med mekanisk eller elektrisk drivkraft	355	0·044	395	0·017	0·063	0·093	0·173
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 585	0·196	152	0·047	0·083	0·166	0·296
Transportledningar	254	0·031	192	0·010	0·041	0·009	0·060
Sjöfart	170	0·021	2 240	0·006	0·020	0·444	0·470
Luftfart	1	0·000	1 544	0·000	0·002	—	0·002
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	65	0·008	415	0·002	0·003	0·028	0·033
Elektrisk ström	124	0·015	1 557	0·005	0·039	0·194	0·238
Explosion av sprängämnen	111	0·014	1 144	0·007	0·103	0·047	0·157
Giftiga och frätande ämnen	148	0·018	220	0·004	0·027	0·009	0·040
Eldfarliga och heta ämnen	1 122	0·138	65	0·024	0·010	0·056	0·090
Intensivt ljus och strålande värme	4	0·000	304	0·000	0·002	—	0·002
Rök, gaser, komprimerad luft	17	0·002	2 332	0·001	0·011	0·037	0·049
Halkning och fall	3 236	0·399	229	0·133	0·431	0·351	0·915
Nedfallande föremål, sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	2 277	0·281	184	0·085	0·227	0·204	0·516
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	5 748	0·709	77	0·162	0·284	0·102	0·548
Föremål, på vilka den skadade trampat	282	0·035	49	0·005	0·003	0·009	0·017
Slag, stöt eller bett av djur (inkl. olycksfall under ridning)	577	0·071	232	0·024	0·086	0·055	0·165
Annan person, som avsiktligt förorsakat olycksfallet	64	0·008	150	0·002	0·001	0·009	0·012
Övriga orsaker	3 688	0·455	165	0·087	0·238	0·426	0·751
Samtliga orsaker 1921	**34 273**	**4·227**	**173**	**1·016**	**3·870**	**2·923**	**7·309**
» » 1920	45 356	4·845	168	1·071	3·533	3·517	8·121
» » 1919	47 993	5·367	168	1·162	3·643	4·186	8·991
» » 1918	49 834	5·713	196	1·304	4·355	5·512	11·171

på grund av olycksfall, förorsakade av handverktyg, endast är c:a 3 gånger så stor som den arbetstidsförlust, som förorsakats av olycksfall på grund av elektrisk ström, äro förstnämnda olycksfall likväl 47 gånger så talrika som de elektriska olycksfallen.

Liknande resultat kunna påvisas vid en jämförelse mellan de olika yrkesgruppernas riskförhållanden. Medan olycksfallsfrekvensen enligt tab. 1 inom exempelvis metallindustrien är större än inom träindustrien, är den verkliga olycksfallsrisken det oaktat mer än dubbelt så stor inom den senare industrien. Metallindustrien är också den grupp, som företer minsta antalet förlorade arbetsdagar per olycksfall (80). Motsatta ytterligheten representeras av gruppen sjöfart med 488 dagar per olycksfall, något som naturligtvis beror därpå, att relativa antalet olycksfall med dödlig utgång i detta yrke är mycket större än inom någon annan grupp.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1923.

Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 5 maj 1916 angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning är varje kommissionär skyldig att månatligen lämna uppgift angående sin verksamhet till vederbörande polismyndighet, vilken vidarebefordrar dessa uppgifter till socialstyrelsen. Sedan Sverige genom ratificering den 12 september 1921 av Washingtonkonventionen angående arbetslösheten förbundit sig att även för framtiden genom central myndighet utöva kontroll över all arbetsförmedlingsverksamhet, ägnar styrelsen särskild uppmärksamhet åt den affärsmässigt bedrivna platsförmedlingen. Bristande noggrannhet vid uppgifternas avlämnande medför emellertid vissa svårigheter vid statistisk bearbetning. Dubbelräkningar förekomma i stor utsträckning av såväl arbetssökande som lediga platser, beroende på att samma person understundom vänder sig med ansökan om arbete eller rekvisition av arbetskraft till flera kommissionärer och ofta jämväl till den offentliga arbetsförmedlingen. Den enda uppgift, som kan tillmätas någon större grad av noggrannhet, är siffran för antalet tillsatta platser. Antalet sådana under år 1923 framgår av nedanstående översikt:

1923	Hela riket				Därav i Stockholm			
	Antal uppgiftslämnare	Antal tillsatta platser			Antal uppgiftslämnare	Antal tillsatta platser		
		Manl.	Kvinnl.	Summa		Manl.	Kvinnl.	Summa
Januari	140	277	2 123	2 400	33	118	1 108	1 226
Februari	144	249	2 084	2 333	33	75	910	985
Mars	146	419	2 711	3 130	33	51	1 144	1 195
April	141	589	4 267	4 856	33	103	1 924	2 027
Maj	137	521	3 114	3 635	33	95	1 558	1 653
Juni	135	332	2 318	2 650	30	43	1 023	1 066
Juli	131	404	2 211	2 615	30	35	1 030	1 065
Augusti	132	506	2 441	2 947	30	48	1 108	1 156
September	137	485	3 422	3 907	32	44	1 579	1 623
Oktober	137	789	3 810	4 599	32	55	1 669	1 724
November	138	379	2 380	2 759	32	37	1 175	1 212
December	133	223	1 548	1 771	32	31	777	808
Summa	—	**5 173**	**32 429**	**37 602**	—	**735**	**15 005**	**15 740**

Vid studium av de olika yrkesgrupper, som varit föremål för privat platsförmedling, finner man, att största antalet förmedlingar faller inom det husliga arbetet. Flertalet kommissionärsrättigheter gälla också, i enlighet med

ordalydelsen i den nu upphävda 1884 års kommissionärskungörelse, »tjänstehjon och andra».

För att utröna förmedlingsresultatet inom de olika yrkesgrupperna har socialstyrelsen låtit bearbeta rapporterna från Stockholms stad, där antalet utnyttjade tillstånd att yrkesmässigt utöva verksamhet såsom kommissionär under året utgjorde 35. Platsförmedlingen inom vissa kvinnliga yrken under år 1923 vid dessa privata kommissionskontor framgår av efterföljande översikt, vari för jämförelse även insatts motsvarande siffror för Stockholms stads offentliga arbetsförmedling:

Yrkesgrupp	Privata kommissionskontor			Stockholms stads arbetsförmedling		
	Platsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser	Platsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
Kontors- och butikspersonal . .	5 321	2 192	531	2 769	725	527
Hotell- och restaurangpersonal .	18 764	11 855	6 594	5 502	3 981	2 843
Husligt arbete	21 818	35 169	6 873	27 206	28 137	21 676

Den förut nämnda dubbelanmälningen av platssökande och lediga platser å de privata kommissionskontoren förklarar den stora disproportionen mellan siffrorna för dessa kolumner och antalet tillsatta platser. En jämförelse mellan verksamhetssiffrorna vid de privata kommissionskontoren och den kommunala arbetsförmedlingen i Stockholm visar den offentliga arbetsförmedlingens större förmedlingseffektivitet.

Då den manliga arbetskraften i ytterst ringa utsträckning vänder sig till de privata kontoren, tilldrager sig densamma icke något större intresse i detta sammanhang.

Hela antalet kommissionärer, från vilka rapporter under året inkommit — inräknat sådana, vilkas verksamhet endast pågått vissa månader eller vilkas uppgifter varit för statistisk bearbetning obrukbara — utgjorde 160. Deras fördelning på olika landsdelar framgår av nedanstående översikt:

Stockholms stad	35	Kalmar län	1	Skaraborgs län	4
Stockholms län	1	Blekinge län	2	Värmlands län	6
Uppsala län	4	Kristianstads län	5	Örebro län	3
Södermanlands län	5	Malmöhus län	50	Gävleborgs län	4
Östergötlands län	7	Hallands län	5	Västernorrlands län . . .	3
Jönköpings län	2	Göteborgs o. Bohus län .	14	Jämtlands län	2
Kronobergs län	4	Älvsborgs län	3		Summa **160**

Av de här ifrågavarande kommissionärerna voro, som synes, det största antalet verksamma i Stockholms stad och i Malmöhus län.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 808 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under tredje kvartalet 1924 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att såväl detalj- som partipriserna i Sverige under de sista månaderna undergått någon höjning och att partiprisindexen, vare sig man räknar med kommerskollegii eller Svensk finanstidnings siffror, fortfarande legat lägre än den allmänna levnadskostnadsindexen.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex									Svensk Finanstidnings (G. H.T:s) partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Samtl. råvaror	Samtl. fabrikat	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm.	Fodermedel	Bränsle	Textilvaror (råvar. o. fabrik.)	Lädervaror (råvar. o. fabrik.)	
juni/juli 1915	(115)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	.	145
» 1916	(130)	136	.	.	.	.	.	.	.	.	.	183
» 1917	159	175	.	.	.	.	.	.	.	.	.	239
» 1918	219	261	.	.	.	.	.	.	.	.	.	334
» 1919	257	319	.	.	.	.	.	.	.	.	.	324
» 1920	270	294	375	381	370	271	285	293	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	212	231	230	212	189	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	153	192	183	157	161	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	151	176	149	145	140	153	213	127	160
dec./jan. 1924	176	164	160	150	169	138	158	138	148	216	127	150
juni/juli »	171	158	158	143	170	138	146	134	136	227	126	149
juli/aug. »	.	159	157	143	169	143	146	131	135	217	125	148
aug./sept. »	.	163	160	147	171	149	152	139	138	217	127	152
sept./okt. »	174	165	163	150	173	157	156	144	136	217	126	153

Jämföres utvecklingen i Sverige, Norge och Danmark (*tab. B* och *C*), finner man enligt senast tillgängliga jämförbara uppgifter, att Sverige alltjämt har att uppvisa den lägsta totalindexen; därnäst kommer Danmark. Även indexsiffrorna för de särskilda huvudposterna äro i allmänhet lägst i Sverige. Undantag bildar allenast bostadsposten, som i både Norge och Danmark är lägre än i vårt land. I fråga om bränsle och lyse samt kläder står Danmark högst, Norge däremot beträffande livsmedel, skatter och »övriga utgifter». Såsom tidigare i denna publikation påpekats, äro de i tab. B upptagna danska gruppindextalen i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för juli 1924: livsmedel 200; bostad 170; bränsle och lyse 298; kläder, skodon och tvätt 267; skatter, kontingenter o. d. 248; övriga utgifter 207.

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	·	113	·	·	·	·	·	·	·	·	·	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	·	150	·	·	·	·	·	·	·	·	·	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	·	·	·	·	·	·	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	·	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
dec./jan. 1924	162	178	181	192	201	187	226	173	258	229	462	255	198	160	291	255	329	206
juni/juli »	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
sept./okt. »	164	178	180	191	170	183	261	176	269	249	502	296	·	·	·	·	·	·

Av de i *tab. C* redovisade länderna företedde Sverige, England, Belgien, Holland, Schweiz, Italien, U. S. A., Kanada, Sydafrika och Australien under andra kvartalet sjunkande levnadskostnader, medan däremot prisstegring förmärktes i Norge, Finland, Tyskland och Frankrike. Under det nu gångna tredje kvartalet har utvecklingen ändrats såtillvida, att levnadskostnaderna i alla de länder, från vilka uppgifter kunnat erhållas, visa en stigande tendens, med undantag endast för Italien och Sydafrika, där ett prisfall kunnat konstateras. I Tyskland framträdde under augusti också en tillfällig nedgång, men i mitten av september voro levnadskostnaderna åter uppe vid samma nivå som i juli (116 biljoner).

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	·	116	·	125	·	·	·	·	·	·	105	97	105	108
» 1916	(130)	·	136	·	148	·	·	·	·	·	·	118	102	112	116
» 1917	159	·	155	·	180	·	·	·	142	·	·	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	·	203	·	·	·	183	·	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	·	208	·	238	·	195	·	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	·	252	·	341	453	217	·	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	219	·	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	184	5392	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	169	765000	334	419	173	165	491	170	146	131	148
dec./jan 1924	176	236	209	1152	177	125 bilj.	345	470	178	168	499	173	150	133	148
juni/juli »	171	251	214	1125	170	112 »	366	492	173	168	518	169	143	133	146
juli aug. »	·	·	·	1132	171	116 »	·	493	·	·	512	·	144	132	·
aug. sept. »	·	·	·	1176	172	114 »	·	498	·	·	511	·	147	—	·
sept./okt. »	174	265	·	1177	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet · betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Kollektivavtalens lönesatser under tredje kvartalet 1924.

Under årets tredje kvartal hava inga mera omfattande kollektivavtal tillkommit. Avtalsförhandlingar av större räckvidd, avseende hela näringsgrenar, hava visserligen ägt rum, nämligen för jordbruket och skogsdriften, men utan att uppgörelse kunnat vinnas. Jordbrukets löneavtal, som löpa per den 24 oktober, blevo uppsagda av arbetarparten med krav på betydande löneökning, medan arbetsgivarnas ståndpunkt var status quo. Statligt medlingsingripande vid två tillfällen i augusti och september månader medförde inga positiva resultat. Den förra året träffade överenskommelsen angående kontraktsformulär m. m. för det norrländska skogsavverkningsområdet uppsades av skogs- och flottningsarbetarförbundet att utgå den 1 augusti 1924. Även rörande denna avtalsfråga ha förhandlingar inför förlikningsman ägt rum under augusti och september månader, men blivit resultatlösa. För de värmländska skogarna, beträffande vilka avtalen utlöpte den 1 oktober efter av båda parterna verkställd uppsägning, hava förhandlingar upptagits, men ännu ej slutförts. Vidare må nämnas, att riksavtalet inom pälsvaruindustrien, som upphörde att gälla den 10 augusti, ännu vid kvartalsskiftet icke ersatts med nytt avtal (strejk och lockout sedan början av septembermånad).

De under tredje kvartalet tillkomna avtalen, vilka i regel varit begränsade till enstaka arbetsplatser och berört ett mindre antal arbetsgivare och arbetare, hava i allmänhet medfört stegring av lönerna, växlande mellan 5 och 10 %. Här nedan lämnas en översikt över tidlöner enligt några till socialstyrelsen under kvartalet inkomna avtal.

Kemisk-teknisk industri.

Gäddviken (7/7 1924—31/12 1925), fullgod manlig arbetare 98 öre per timme, skiftarbetare 108 öre.

Göteborg (27/8 1924—31/12 1925), manlig arbetare 19 år 105 öre per timme, kvinnlig arbetare 65 öre.

Margarinfabriker. Göteborg (1/7 1924—1/7 1925), manlig fabriksarbetare 65 kr. per vecka, kvinnlig 44 kr.

Mejerier (1/8 1924—1/8 1926).

Transportutkörare 21 år:	Malmö	65 kr. pr vecka
	Lund	62 » » »

Varulager (1/7 1924—1/7 1925).

	Lagerarbetare	Chaufför
Göteborg	59	62 kr. pr vecka
Hälsingborg	49	— » » »
Oskarshamn	50	53 » » »

Vedgårdar. Stockholm (1/7 1924—1/7 1925), chaufför 66 kr., parkusk, lastningskarl 63 kr., enbetskusk och övriga fast anställda arbetare 59 kr. pr vecka, extra arbetare 123 öre pr timme.

Kol- och vedfirmor. Göteborg (1/7 1924—1/8 1926), kolbärare 120 öre, kol- och vedgårdsarbetare 105 öre pr timme.

Åkerier. Ett-åriga avtal, som utlöpa vid olika tidpunkter under sommaren 1925.

	Åkeriarbetare	Chaufför
Falun	53·50	58·50 kr. pr vecka
Gävle	46	— » » »
Nyköping	48	58 » » »
Oskarshamn	40	— » » »

Under fjärde kvartalet förestå ett stort antal avtalsförhandlingar. Av de vid årsskiftet utlöpande kollektivavtalen hava nämligen ett flertal bland de mera betydande blivit uppsagda. Enligt hittills erhållna uppgifter är detta fallet med avtalen inom följande näringsgrenar: mekaniska verkstadsindustrien, metallverken, skånska stenkolsgruvorna, byggnadsämnesindustrien, porslinsfabriker, litografiska och kemigrafiska anstalter, textilindustrien, vissa bryggerier och destilleringsverk, kemisk-tekniska fabriker, elektriska installationsfacket, rörledningsfirmor, stuverinäringen, Stockholms spårvägar, hotell- och restaurangrörelsen, handelsarbetarfacket å vissa orter. Tillsammans torde dessa avtalsuppsägningar beröra inemot 100 000 arbetare. Bland avtal, som icke blivit av någondera parten uppsagda och sålunda automatiskt prolongerats för år 1925, märkas riksavtalen för järnbruk, bokbinderier, garverier och skofabriker ävensom samtliga lokalavtal inom tändsticksindustrien.

Arbetslöshetsfrågan i Kanada.

Läget på arbetsmarknaden i Kanada har under de sista månaderna givit anledning till åtskilliga bekymmer. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbete har under den gångna sommaren varit avgjort sämre än förra året, och med hänsyn till den starka minskning av arbetstillgången, som alltid inträder med den kalla årstiden, har man all anledning att vänta en svår arbetslöshet under vintermånaderna. På eftersommaren 1923 befann sig arbetsmarknaden i ett ganska tillfredsställande jämviktsläge. Arbetslösheten inom fackföreningarna hade gått ner till omkring 2 %, och antalet inom industrien sysselsatta arbetare hade åter kommit upp till samma siffror som i januari 1920, den tidpunkt, som utgör bas för Kanadas officiella arbetsmarknadsindex. Arbetsstyrkans växlingar under de senaste åren har enligt denna index utgjort som följer:

Antal sysselsatta arbetare (januari 1920 = 100).

	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
1921	87·7	90·1	88·0	84·1	84·1	86·6	87·5	88·9	88·7	90·2	90·2	87·2
1922	77·9	78·9	81·9	80·6	83·3	89·2	91·1	93·1	93·7	94·6	95·8	95·1
1923	86·3	89·5	89·9	87·6	91·4	97·3	99·5	100·2	100·0	99·5	98·8	95·7
1924	88·7	90·6	90·7	89·3	91·8	95·2	95·9	94·7	—	—	—	—

De första månaderna av innevarande år visade, som härav synes, fortfarande högre siffror än motsvarande tid 1923, men förhållandet har därefter omkastats, och — vad betänkligare är — en begynnande minskning av arbetstillgången har framträtt redan i början av augusti, då man med hänsyn till pågående säsongarbeten eljest borde haft anledning att vänta en fortsatt höjning av indexsiffran. Arbetslösheten inom fackföreningarna uppgick den 31 juli 1924 till 5·4 %, mot 2·9 vid samma tid föregående år. Vid bedömande av dessa siffror måste observeras, att ifrågavarande statistik så gott som icke alls berör de arbetargrupper, som äro mest utsatta för säsongarbetslöshet, nämligen jordbruks- och skogsarbetare. Av de c:a 160 000 arbetare, som redovisas, äro ungefär 1/3 industriarbetare och lika många sysselsatta inom transportväsendet (mest järnvägsmän), medan återstoden fördelas på yrkesgrupperna gruvdrift, byggnadsverksamhet, handel och allmän tjänst. Den stora skogsarbetarstammen representeras blott av en enda fackförening med ett par hundra medlemmar, och jordbrukets arbetare äro icke alls medtagna. Det är naturligtvis det stora antalet i statistiken medtagna järnvägsmän och andra fast anställda funktionärer, som gör, att genomsnittsprocenten blivit så pass låg. Både industri- och byggnadsarbetare uppvisade den 30 juni — den sista dag, för vilken detaljsiffror föreligga — en arbetslöshet överstigande 10 %; för murarna var arbetslösheten till och med uppe vid 19 % och för målarna vid 13 %, siffror som te sig nog så allvarliga för att gälla vid den tidpunkt, då arbetstillgången inom dessa säsongyrken brukar vara som störst.

För att dryfta åtgärder mot arbetslösheten under den stundande vintern hade till den 4 och 5 september 1924 i Ottawa sammankallats en arbetslöshetskonferens, vari deltogo representanter för förbundsregeringen, provinser och kommuner samt arbetsgivar- och arbetarorganisationer. Konferensen gav, enligt vad tidningsreferaten ge vid handen, anledning till skarpa meningsbrytningar särskilt angående frågan, huruvida de centrala eller lokala myndigheterna i första hand borde bära ansvaret för åtgärder mot arbetslösheten. Konferensens ordförande, arbetsministern James Murdock, väckte en storm av protester från provins- och kommunalrepresentanterna genom sin förklaring, att förbundsregeringen icke kunde eller ville fortsätta den under vintrarna 1920—21 och 1921—22 anordnade understödsverksamheten, vilken under de nämnda åren motiverats allenast därmed, att den då rådande arbetslösheten varit att anse såsom en direkt följd av världskriget. Då den nuvarande arbetslösheten icke på samma sätt vore beroende av några politiska faktorer, vore densamma att anse som en provinsernas och kommunernas angelägenhet, vari förbundsregeringen varken hade skyldighet eller ens rättighet att inblanda sig. Däremot vore det regeringens avsikt att i största möjliga utsträckning igångsätta allmänna arbeten under den tid arbetslösheten kunde väntas bliva mest omfattande. I den resolution, som slutligen antogs, uttalades såsom konferensens mening, att kontant understödsverksamhet så vitt möjligt borde undvikas, men att de statliga och kommunala myndigheterna däremot borde så anordna sina pågående eller förestående arbeten, att desamma så långt möjligt förlades till vintermånaderna. I de fall, där direkt understödsverksamhet trots allt befunnes nödvändig, borde kostnaderna därför så fördelas, att vederbörande kommun finge bära 50 % samt provins- och förbundsregeringarna vardera 25 %. Arbetsministern utfäste sig också att söka utverka regeringens godkännande av denna anordning.

Bland andra åtgärder mot arbetslösheten, som från skilda håll bragtes på tal, kunna nämnas höjda skyddstullar, skärpta invandringsrestriktioner samt utveckling av den offentliga arbetsförmedlingen och i samband därmed förbud mot de privata arbetsförmedlingsbyråerna, vilka betecknades såsom allt för villiga verktyg åt sådana arbetsgivare, vilkas enda intresse vore att draga billig arbetskraft in i landet, utan hänsyn till de svårigheter detta medförde för samhället och den enskilde.

Bostadsbristen i Förenta staterna.

Ett tydligt vittnesbörd om, att det icke blott är i Europa utan även i Amerika man har att kämpa mot det samhällsonda, som heter bostadsbrist, lämnas i en av National Industrial Conference Board anordnad undersökning, vars resultat för ett par månader sedan publicerades under titeln »The Building Situation». Undersökningen, som här nedan i korthet refereras, sönderfaller i tre kapitel, av vilka det första behandlar byggnadsverksamhetens kvantitativa omfattning och det andra byggnadskostnadernas växlingar under och efter krigsåren, medan i tredje och sista avdelningen en översikt lämnas av det nuvarande läget på bostadsmarknaden.

Byggnadsverksamhetens omfattning. Till en början erinras om den under kriget allmänna nedgången av byggnadsverksamheten för fredliga ändamål. Men även efter fredsslutet dröjde det, innan bostadsproduktionen nådde upp till normal omfattning, och orsaken härtill angives vara, att arbetslöner och materialpriser under 1919 och 1920 sprungit upp till en alltför avskräckande höjd. Som mått på byggnadsverksamheten användas uppgifter från 27 av de nordöstra staterna angående totala entreprenadsumman samt den bebyggda tomtytan, varvid alla slags byggnader medräknats, ehuru med fördelning efter ändamålet i fem grupper: industri, handel, bostäder, offentliga byggnader och övriga ändamål. Man finner av dessa beräkningar, att den totala byggnadsverksamheten sjönk under 1920 och 1921, men att bostadsproduktionen från och med 1921 visat avsevärd ökning. Under 1923 nådde värdet av bostadsnybyggnaderna 18 % högre än 1922, vilket med hänsyn till byggnadskostnadernas höga nivå knappast hade väntats. I staden New York fortsatte byggnadsverksamheten i samma livliga takt under första hälften av 1924, men för övrigt kunde i genomsnitt någon avmattning konstateras. Av allt att döma kommer dock bostadsproduktionen även under senare delen av innevarande år att bliva mycket betydande. Materialpriserna äro nämligen rätt stabila, löneavtal ha fastlåst arbetslönerna för två år framåt och härtill kommer, att behovet av byggnader särskilt i de större städerna alltjämt är betydande. Hyror och fastighetsvärden torde därför sannolikt ännu ej visa någon mera betydande nedåtgående tendens.

Kapitaltillgången för byggnadsföretag är för närvarande synnerligen riklig och räntorna lägre än någonsin efter kriget. Detta förhållande har särskilt i New York och vissa andra större städer framkallat en spekulativ bostadsproduktion, särdeles av stora hyreshus, vid vilken byggnadernas kvalitet och finansiella stabilitet ofta i betänklig grad eftersättes. De höga försäkrings- och reparationskostnader samt den korta amorteringstid, som i fråga om dylika hus måste beräknas, bidraga i sin mån till att hålla bostadshyrorna uppe på den nuvarande höga nivån.

Begränsningen av säsongvariationerna inom byggnadsverksamheten ägnas numera i Förenta staterna stor uppmärksamhet, då man allmänt synes hava kommit till insikt om, att den minskning av byggnadskostnaderna, som på denna väg kan åstadkommas, är till gagn icke endast för arbetarna, företagarna, materialindustrierna, transportväsendet m. fl., utan även för samhället i dess helhet.

Byggnadskostnaderna. Sambandet mellan byggnadsverksamhetens omfattning och byggnadskostnaderna har sedan 1914 i allmänhet varit starkt framträdande. Under de sista åren har dock byggnadsverksamheten, den alltjämt pågående prisstegringen till trots, småningom ökats. Byggnadskostnadernas relativa höjd har beräknats ut-

göra medeltalet mellan de indextal, som uttrycka materialpriserna, och de som beteckna byggnadsarbetarlönerna. Dessa två faktorer hava sålunda i överensstämmelse med en föregående undersökning givits samma vikt vid beräknandet av de totala byggnadskostnaderna.

För närvarande beräknas dessa kostnader ligga omkring 100 % högre än 1914 och c:a 30 % över den allmänna prisnivån. Under 1923 sjönko materialpriserna och stego lönerna, så att de nu båda ligga i närheten av stegringstalet 100 %.

De höga lönerna inom byggnadsfacket tillskrivas i väsentlig mån knappheten på arbetskraft inom de flesta hithörande yrken. Denna grundlades under kriget, då den inskränkta byggnadsproduktionen föranledde en mängd fackutbildade arbetare att övergå till andra yrken. Denna överflyttning av arbetskraft belyses av en jämförelse mellan antalet i byggnadsindustrien sysselsatta personer enligt folkräkningarna åren 1910 och 1920:

	Antal personer		*Minskning* %
	1910	1920	
Murare	169 402	136 885	18·0
Byggnadsarbetare (ej specificerade)	869 478	623 203	28·3
Målare, glasmästare m. fl.	273 441	248 497	9·1
Tapetuppsättare	25 577	18 746	26·7
Stuckatörer	47 682	38 256	19·8
Takläggare och skiffertäckare	14 078	11 378	19·2
Träarbetare	43 276	33 809	21·9

	Antal personer		*Ökning* %
	1910	1920	
Timmermän	817 120	887 379	8·6
Montörer	120 241	212 964	77·1
Rörarbetare	148 304	206 718	39·4

Till denna tablå anmärkes emellertid, att folkräkningarna höllos vid olika årstider, nämligen den 15 april 1910 och den 1 januari 1920. Vid sistnämnda tidpunkt torde åtskilliga arbetare, särskilt byggnadsgrovarbetare, som under vintern ej varit sysselsatta vid något byggnadsföretag, hava uppgivit »intet yrke» eller något annat yrke än byggnadsarbete.

I undersökningen framhålles, att just de yrkesspecialiteter, som enligt ovanstående jämförelse visat nedgång av antalet arbetare, äro de, inom vilka arbetarbristen varit mest utpräglad och arbetslönerna högst, medan däremot de grenar, där yrkesutövarnas antal stigit, företett mindre knapphet på arbetskraft och något lägre löner. De sistnämnda yrkesfacken äro i allmänhet sådana, som icke nödvändigtvis äro förbundna med nybyggnader, utan även finna sysselsättning på annat håll.

Bristen på utbildade byggnadsarbetare säges närmast vara en följd av att arbetsgivarna försummat lärlingsväsendet. Nödvändigheten att utbilda yrkeskunniga arbetare synes icke hava föranlett erforderliga åtgärder, förrän byggnadsverksamheten nått sitt maximum. Under den föregående perioden — särskilt under och omedelbart efter kriget — gjorde sig ej sällan den känslan gällande, att lärlingarna upptogo ett allt för stort konto i lönelistorna, och detta ville man undvika, då utsikterna för verksamheten under den närmaste framtiden ej voro särskilt lovande. När sedan en stark efterfrågan efter byggnadsarbetare plötsligt uppstod för fyllande av det starka underskottet av byggnader av olika slag, funno fackföreningarna ett tillfälle att hålla sin lönenivå uppe och vidtogo åtgärder för att begränsa lärlingarnas antal.

Åren närmast efter världskriget utgjorde emellertid konkurrensen med den maskinella industrien ett svårt hinder för skapandet av något slags lärlingssystem för byggnadsindustrien, ty i en fabrik kunde en yngling på några få veckor lära sig att hantera en arbetsmaskin och därefter förtjäna lika mycket som arbetare med mångårig anställning i branschen. Hade han däremot tagit anställning som lärling hos en tim-

merman eller murare, skulle det dröjt minst fyra år, innan han kunde räkna på att erhålla full lön i yrket.

Den minskade rekryteringen inom byggnadsfacken belyses ytterligare av följande tablå över det procentuella antalet yrkesutövare över 45 år vid de båda senaste folkräkningarna:

	År 1910	År 1920		År 1910	År 1920
Timmermän	38·9	44·9	Takläggare	23·6	32·1
Murare och cementarbetare	34·6	44·6	Rörarbetare	12·5	21·7
Tapetuppsättare	24·6	41·4	Järnkonstruktionsarbetare	14·4	21·2
Målare, glasmästare etc.	28·8	40·9	Montörer	7·5	11·2
Stuckatörer	32·3	41·7			

Genom samarbete mellan fackföreningarna och byggnadsentreprenörerna hava emellertid under det sista året upprättats lärlingsskolor, som sägas i någon mån avhjälpt bristen på yrkeskunniga arbetare. Åtskilliga institut och städer ha likaledes anordnat utbildningskurser inom byggnadsyrkena, varvid ej minst förutvarande kontors- och affärsanställda begagnat tillfället att övergå till byggnadsyrket. En bidragande orsak till arbetsgivarnas obenägenhet att mottaga lärlingar har hittills varit skyldigheten att under alla fyra utbildningsåren omhändertaga lärlingen; nu har emellertid inom murarfacket fastställts, att om entreprenören ej har något arbete för sina lärlingar, han får överlämna dem till annan företagare eller till fackföreningen, som kan giva dem sysselsättning.

Begränsningen av invandringen till Förenta staterna har även minskat utbudet av både yrkesutbildade arbetare och grovarbetare. Tillgången på yrkeskunnigt folk har ytterligare minskats på grund av de särskilda svårigheter, som möta dylika arbetare i form av strängt förbud att uppgöra arbetskontrakt före ankomsten till Amerika, höga inträdesavgifter till många av byggnadsfackföreningarna och stundom t. o. m. utestängandet av utlänningar från medlemskap. I samband härmed erinras om den bestämmelse i den nya invandringslagen, varigenom yrkeskunniga arbetare efter särskild ansökan av arbetsgivare kunna erhålla inresetillstånd utöver den fastställda årskvoten, under villkor att inom landet ingen arbetslöshet råder uti ifrågavarande yrke. Även 1921 års lag innehöll ett liknande stadgande, men endast ett obetydligt antal byggnadsarbetare har på denna väg inkommit, och resultatet väntas icke heller hädanefter bliva större. Härtill är, som ovan antytts, fackföreningarnas inflytande inom många av byggnadsfacken alltför stort.

Situationen på bostadsmarknaden. Av undersökningen framgår, att bostadsbyggandet under högkonjunkturer vanligen ökas proportionellt mera än annan byggnadsverksamhet. Frågan är nu, huru de nya bostäderna motsvara samhällets behov av lägenheter för större och mindre familjer och för mer eller mindre välsituerade personer och huru hyresnivån ställer sig.

Förenta staternas arbetsdepartement upprättar statistik över meddelade byggnadstillstånd, innehållande uppgifter om hela antalet nya byggnader, totalkostnaden och antal familjer, som byggnaderna avsetts för. Samtliga dessa uppgifter fördelas på följande olika typer av boningshus: enfamiljshus, tvåfamiljshus, en- och tvåfamiljshus med affärslägenhet, flerfamiljshus utan och med butiker, hotell, »lodging houses» (ungkarlshotell, pensionat) och övriga.

Dessa uppgifter föreligga för åren 1921 och 1922 och från storstäderna även för de sex första månaderna av 1923. Under denna period finner man, att antalet nybyggda lägenheter ökats betydligt hastigare än antalet hus. Flerfamiljshusen hava således erhållit ökad betydelse på enfamiljshusens bekostnad, i synnerhet i städerna med över 100 000 invånare, varest nya lägenheter i enfamiljshus under första halvåret 1922 utgjorde 43·4 % av samtliga nybyggda lägenheter, under senare hälften av

samma år 42·3 % samt under första halvåret 1923 39·9 %. Lägenheterna i flerfamiljshus stego samtidigt från 34·6 % till resp. 35·7 och 39·9 % under de nämnda tidsperioderna. — Arbetsdepartementets statistik gör inga sammanställningar mellan bostadsbyggandet och folkökningen eller befolkningens inkomstförhållanden, då härför användbara data ej torde kunna erhållas. För mindre områden finnas emellertid belysande uppgifter i detta avseende.

Den kraftiga inströmningen av människor till städerna, som ägt rum under och efter kriget dels från landsbygden, dels från andra länder har i förening med nedgången av bostadsproduktionen åstadkommit ett beklagligt tillstånd på bostadsmarknaden, särskilt för de mindre bemedlade. Med stöd av gjorda undersökningar kan antagas, att större delen av de till städerna inflyttade hade en årsinkomst av 2 000 dollars eller därunder. Av samtliga stadsfamiljer beräknas c:a 70 % rimligen kunna betala högst 500 dollars i årshyra, motsvarande 30—40 dollars per månad. Men de flesta bostadshus, som nu byggas, äro avsedda för familjer med 5 000 dollars inkomst och däröver, ehuru dessa t. ex. i staten New York endast utgöra 1/10 av befolkningen. Billiga bostäder byggas ej, emedan de erbjuda för liten vinstmarginal för de privata företagarna.

I staterna New York och New Jersey har man sökt uppmuntra byggandet av småbostäder genom att bevilja skattefrihet för byggnaderna. En i staten New York tillsatt bostadskommission anser, att detta icke har medfört någon omedelbar sänkning av hyrorna, men beräknar likväl, att skattefriheten så småningom skall komma hyresgästerna till godo genom ökad produktion av dylika bostäder. Kommissionen konstaterar vidare, att antalet hyreslediga småbostäder alltjämt är ytterst obetydligt och att därför ingen utsikt synes föreligga att kunna upphäva den som skydd för hyresgästerna tillkomna hyreslagstiftningen.

Enligt uppgifter från omkring 8 500 familjer i New York har genomsnittliga månadshyran ökats från $ 26·82 år 1921 till 28·72 år 1922 och 30·70 år 1923. En specialbearbetning av uppgifterna för 1923 uppvisar hyresökning för lägenheter inom alla prislägen, men särskilt för gruppen 35—45 dollars per månad I juni 1924 företog Industrial Conference Board en bostadsundersökning, omfattande 178 städer. Enligt denna var den genomsnittliga hyresstegringen sedan juli 1914 85 %, och fördyringen fortgick alltjämt, att döma av de avsevärda stegringstalen under månaderna närmast före undersökningstillfället.

De från samma håll tid efter annan gjorda undersökningarna möjliggöra även en överblick över hyrespostens storlek i förhållande till hela familjebudgeten för lönarbetare. Under förutsättning av oförändrad levnadsstandard blir hyresprocenten följande:

	1914 juli	1915 juli	1916 juli	1917 juli	1918 juni	1918 nov.	1919 juli	1920 juli	1921 juli	1922 juli	1923 juli	1924 mars
Procent	17·7	17·6	16·6	14·1	13·4	12·8	13·2	13·7	18·3	18·8	19·1	20·0

Den från och med år 1919 oavbrutna stegringen av hyresprocenten förutsätter icke nödvändigtvis, att bostadsbrist förelegat, men ännu mindre kan man påstå, att hyrespostens relativa stegring medfört bättre bostadsförhållanden. Tvärt om torde den i många fall ha nedpressat arbetaren på en lägre levnadsstandard.

Bland de i redogörelsen angivna åtgärderna mot bristen på småbostäder må nämnas de omfattande byggnadsföretag, som nyligen fullbordats av det stora livförsäkringsbolaget Metropolitan Life Insurance Company, varigenom över 2 000 familjer med högst 4 000 dollars årsinkomst erhållit bostäder för en hyra av 9 dollars per rum i månaden. Svårigheten att intressera privatkapitalet i bostäder av denna klass har även medfört bildandet av särskilda byggnadsföreningar och kreditanstalter, men deras tillgångar hava varit mycket begränsade. I staten New York har därför framlagts lagförslag för möjliggörande av anslag till byggnadslån dels från staten och dels från vederbörande kommuner. För närvarande kan dock den förut omnämnda skattefri-

heten sägas vara det enda ekonomiska stödet för frambringandet av de mest behövliga bostadstyperna.

Såsom ett betydelsefullt led i strävandena att skapa sundare förhållanden inom bostadsproduktionen framhålles slutligen, att American Construction Council tillsatt en kommitté, representerande banker, försäkringsföretag och olika industrier, med uppgift att övervaka de spekulativa bostadsföretagens byggnadsmetoder, finansiering etc. och att föreslå åtgärder, som kommittén med anledning av gjorda iakttagelser kan finna nödvändiga.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 4 186 mot 4 759 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	10
Jordbruk	109	Närings- och njutningsmedelsindustri .	76
Skogshushållning	14	Kemisk-teknisk och belysningsindustri .	15
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	14
Gruvdrift och malmförädling	807	Grafisk industri	23
Jord-, sten- och glasindustri	157	Industri och hantverk, ej särsk. spec. .	236
Metall- och maskinindustri	861	Sjöfart och fiske	207
Trävaruindustri	112	Handel och samfärdsel m. m.	319
Byggnadsverksamhet	192	Husligt arbete	12
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri . .	42	Arbete, ej hänförligt till annan grupp .	941
Textilindustri	39	Summa	4 186

Av förestående arbetslösa hava 555 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 76, från järnbruksindustrien 229, från verkstadsindustrien 230 och från gruppen affärsanställda 20.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 augusti 490 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 350 samt vid statens järnvägars automobilvägar 140. Antalet i gång varande företag utgjorde 8, mot 10 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 260 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 23 arbetare. Härförutom uppburo 8 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Understödsverksamhet med statsbidrag har icke ägt rum under månaden.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under augusti till 195 489 kronor samt under årets åtta första månader till sammanlagt c:a 3·8 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under augusti 1924. Den redan i juli konstaterade försämringen å arbetsmarknaden fortgick även under augusti. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 7·4 till 7·9 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 9·9 till 10·6 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 052 000 den 28 juli till 1 152 000 den 25 augusti.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under augusti, var 53 och antalet från föregående månad pågående 43. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades liksom under juli till c:a 150 000. Lönesänkningar rapporterades under månaden för omkring 760 000 arbetare, under det att 628 000 erhållit löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1924. Läget å arbetsmarknaden höll sig under augusti i stort sett oförändrat och visade på en del punkter till och med någon förbättring, beroende på att den ökade arbetstillgången inom jordbruket uppvägde depressionen å andra arbetsområden. Enligt sjukkassestatistiken var antalet försäkringspliktiga i det närmaste oförändrat; nedgången var endast 0·1 %, mot 1·7 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna minskades å andra sidan från 12·5 till 12·4 %. Antalet av offentliga medel understödda arbetslösa framgår av nedanstående tablå, däri nu för första gången medtagits jämväl de ockuperade områdena.

Antal understödstagare:	15/8	1/9	15/9
i hela riket	567 000	588 000	577 000
utom ockupationsområdena . .	358 000	372 000	363 000

Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna uppgick antalet ansökningar om arbete per 100 lediga platser till 356, mot 344 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetstid —

Stormakternas anslutning till arbetstidskonventionen. Under den diskussion om arbetstidsfrågan, som ägde rum vid årets arbetskonferens — närmast med anledning av Tysklands ställning till åttatimmarsdagen — tillkännagavs från de engelska och franska regeringsombuden, att deras regeringar stode i begrepp att i respektive parlament framlägga förslag om ratificering av konventionen om åtta timmars arbetsdag. Den 14 juli framlades också i engelska underhuset det bebådade lagförslaget (Hours of Industrial Employment Bill), och strax därefter fick franska deputeradekammaren på sitt bord en proposition i samma ämne. Vid en i samband härmed i Paris anordnad sammankomst mellan de engelska och franska arbetsministrarna beslöto dessa att även inbjuda sina tyska och belgiska kolleger till en gemensam överläggning om likartad tillämpning av åttatimmarsdagen i alla de nämnda länderna. Konferensen hölls i Bern den 8 och 9 september, i närvaro av internationella arbetsbyråns direktör och vice direktör. Beträffande överläggningens resultat utfärdades följande kommuniké:

»Ministrarna ha varit ense om att det, särskilt av sociala skäl, vore önskvärt att komma till en praktisk tillämpning av principen om åttatimmarsdagen på grundval av Washingtonkonventionen. Konventionsförslaget har diskuterats punkt för punkt. Syftet med diskussionen var att få klarlagt alla föreliggande tolkningssvårigheter och därmed underlätta ratificeringsarbetet för de olika regeringarna. Med tillfredsställelse konstaterades, att fullständig enighet rådde på de flesta punkter och att de meningsskiljaktigheter, som förefunnos, ej voro av någon avgörande betydelse. Sammanträdet avslutades följaktligen under en samstämmig känsla av att en gemensam ratificering av konventionen vore genomförbar.»

Den i konferensen deltagande tyske arbetsministern avgav för sin del den förklaringen, att han, då Tyskland nu ställdes i samma läge som de övriga industriella storstaterna, inom sin regering ville förorda ratificering av åttatimmarskonventionen och upphävande av den sedan december 1923 i Tyskland gällande arbetstidsförordningen.[1]

(Industrial and Labour Information.)

— Kollektivavtal —

Kollektivavtal i Frankrike år 1923. Enligt till Ministère du Travail ingångna uppgifter ha under år 1923 ingåtts 144 kollektivavtal, fördelade på följande näringsgrupper:

Metallindustri	27	Kemisk-teknisk industri	3
Jord- och stenindustri	6	Byggnadsverksamhet	15
Trävaruindustri	10	Samfärdsel	5
Grafisk industri	9	Jordbruk	3
Livsmedelsindustri	7	Övriga yrken	1
Textil- och beklädnadsindustri	54		
Läderindustri	4	Summa	144

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 144.

Beträffande avtalens parter framgår av statistiken, att 37 avtal slutits mellan arbetsgivar- och fackföreningar och 40 avtal mellan fackföreningar och oorganiserade arbetsgivare; 11 avtal voro undertecknade av parternas permanenta eller tillfälliga förhandlingskommittéer.

Avtalen saknade i allmänhet bestämmelser om giltighetstid. Endast 22 avtal voro ingångna på viss tid, varav 5 med sex månaders giltighetstid, 14 på ett år och 1 på resp. två, tre och fyra år. Stadganden om åtta timmars arbetsdag funnos i 64 och bestämmelser om minimilön i 17 avtal. 3 avtal innehöllo föreskrifter om skiljedomsförfarande för biläggande av tvister rörande avtalens tolkning och om inrättande av paritetiskt sammansatta förlikningsnämnder för reglering av andra tvister. (Bulletin du Ministère du Travail.)

Kollektivavtal i Tyskland år 1922. Enligt den av Reichsarbeitsverwaltung offentliggjorda redogörelsen för kollektivavtal i Tyskland ha under år 1922 ingåtts 4 369 avtal med berörda 554 552 arbetsföretag och 7 932 314 arbetare. Kollektivavtalsväsendet säges nu ha nått en viss stabilisering, i det att arbetarna inom åtminstone alla viktigare näringsgrenar fått sina arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal. Nedanstående tablå utvisar antalet och omfattningen av samtliga i kraft varande avtal under vart och ett av åren 1914—1922:

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922
Avtal	10 840	10 171	9 435	8 854	7 819	11 009	11 624	11 488	10 768
Arbetsgivare .	143 650	121 697	104 179	91 313	107 503	272 251	434 504	697 476	890 237
Arbetare . . .	1·4 milj.	0·9 milj.	0·7 milj.	0·9 milj.	1·1 milj.	6·0 milj.	9·6 milj.	12·9 milj.	14·3 milj.

Stegringen av antalet berörda arbetare från år 1921 till 1922 utgör som synes 1·6 miljon. Den är delvis skenbar, beroende på mera tillfredsställande rapportering från fackförbunden, men sammanhänger även med en vidsträcktare tillämpning av kollektivavtalen inom vissa näringsgrenar, särskilt jordbruket. Ökningen av antalet berörda arbetsföretag — från c:a 697 000 till 890 000 — är likaså till väsentlig del att tillskriva kollektivavtalsformens större användning inom speciellt det mindre jordbruket. Jämförelse med annan statistik över arbetarantalet synes ge vid handen, att avtalsrörelsen har nått eller inom kort skall uppnå sin naturliga höjdpunkt.

Avtalsstatistiken för år 1922 utvisar vidare en fortskridande koncentration. Antalet avtal (10 768) är knappast större än år 1914 (10 840), under det att arbetsgivar- och arbetarantalet resp. sex- och tiodubblats. År 1914 kommo på varje avtal i genomsnitt 13·3 företag och 128·8 arbetare, år 1922 resp. 82·7 och 1 324·4. Särskilt påfallande har under de sista åren varit den starka ökningen av distriktsavtal (Bezirkstarife). År 1920 omfattade sådana avtal 5·4 milj. arbetare, 1921 8·6 milj. och 1922 10·25 milj. eller 72 % av samtliga arbetare. Egentliga riksavtal funnos till ett antal av 87 med c:a 2 milj. berörda arbetare. Dessutom gällde 23 s. k. Reichsrahmenverträge (grundavtal), som legat till grund för avslutande av 1 220 lokala avtal. Dessa avtal omfattade över 1·5 milj. arbetare.

Kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper framgår av följande sammanställning:

	Avtal	Arbetare		Avtal	Arbetare
Jordbruk och fiske	448	1 996 917	Livsmedelsindustri	1 556	462 355
Gruvdrift	177	1 589 992	Beklädnadsindustri	843	488 570
Jord- och stenindustri . .	695	410 854	Byggnadsverksamhet . . .	986	809 592
Metallindustri	1 326	2 924 979	Grafisk industri	46	186 862
Kemisk-teknisk industri .	92	396 757	Handel	1 090	616 475
Textilindustri	530	1 038 330	Land- och sjötransport . .	625	1 095 115
Pappersindustri	115	221 585	Hotell- o. restaurangrörelse	115	102 777
Läderindustri	229	122 717	Övriga yrken	1 489	1 383 725
Träindustri	406	413 504	Summa	**10 768**	**14 261 106**

Av de vid slutet av år 1922 gällande avtalen, vilka innehålla bestämmelser om arbetstid, upptaga 80·6 % en arbetstid av 48 timmar, 16·2 % kortare arbetstid än 48 (ned till 42) timmar och 3·2 % längre än 48 timmar i veckan; 65·7 % av de berörda arbetarna hade 48 timmars arbetsvecka och 28·1 % kortare än 48 timmar. Av de sistnämnda tillhörde flertalet textilindustrien, inom vilken 844 124 arbetare, varav 527 834 kvinnliga, hade 45 till 46 timmars arbetsvecka.

Semesterbestämmelser förekomma numera i de flesta avtal (8 620). I slutet av år 1922 voro c:a 93 % (över 13 milj.) av samtliga avtalsberörda arbetare tillförsäkrade årlig semester, från lägst 3 arbetsdagar upp till 12 arbetsdagar för egentliga arbetare.

Stadganden om förlikningsnämnder för biläggande av tvister hava under de senare åren intagits i allt större utsträckning i avtalen. Av 1922 års avtal innehålla 67·1 %, omfattande c:a 90 % av samtliga arbetare, bestämmelser härom.

(31. Sonderheft zum Reichsarbeitsblatt.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Danmark år 1923. Enligt redogörelse, utarbetad av Det statistiske departement, inträffade år 1923 i Danmark 58 arbetsinställelser, berörande omkring 2 000 arbetare. Antalet förlorade arbetsdagar var c:a 19 700, vilket är den lägsta årssiffran, alltsedan redogörelser för strejker och lockouter började utgivas (1897), med undantag för år 1903. Närmast föregående år (1922) uppgick antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar till icke mindre än 2·3 milj. och vart och ett av åren 1920 och 1921 till 1·3 milj. Arbetsinställelsernas ringa omfattning under år 1923 sammanhängde med att — i anslutning till överenskommelsen av den 4 april 1922, varigenom detta års stora konflikt avslutades — de flesta kollektivavtal, som träffades 1922 och endast hade ett års giltighetstid, på sommaren samma år blevo förlängda för ytterligare ett år, så att flertalet avtal kom att utlöpa först i början av år 1924. De konflikter, som år 1923 medförde det största antalet förlorade arbetsdagar, voro tapetserar- och skrädderiarbetarstrejkerna i Köpenhamn (resp. 7 500 och 2 700 dagar).

(Statistiske Efterretninger.)

Arbetsinställelser i Finland år 1923. Under år 1923 redovisades i den finska statistiken 50 arbetsinställelser med 196 direkt berörda arbetsgivare och 7 588 berörda arbetare samt 261 473 förlorade arbetsdagar. Av dessa konflikter betecknades de flesta eller 29 såsom strejker och 3 såsom lockouter, medan 2 voro av blandad och övriga 15 av omtvistad karaktär. Inom olika näringsgrenar fördelade sig arbetsinställelserna på följande sätt:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Metallindustri	8	847	Byggnadsverksamhet	4	3 616
Cementfabriker, kalk- o. tegelbruk	6	264	Måleriarbete	1	9
Glasbruk	1	23	Karamellfabriker	1	205
Tändsticksfabriker	1	83	Gasverk	1	25
Sko- o. läderindustri	3	256	Lastning o. lossning	5	1 084
Textil- o. beklädnadsindustri	7	186	Skogs- o. flottningsarbete	3	463
Sågverksindustri	5	304	Flera näringsgrenar (sågverks- o. stenindustrierna)	1	25
Träförädlingsindustri	2	175	Summa	50	7 588
Pianofabriker	1	23			

De vanligast förekommande konfliktorsakerna voro lönetvister, som föranledde icke mindre än 80 % av samtliga arbetsinställelser. Arbetsinställelsernas och de av dem berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas resultat framgår av nedanstående tablå:

	Arbetsinställelser	%	Berörda arbetare	%
Arbetsgivarnas villkor	21	42·0	1 981	26·1
Kompromiss	12	24·0	4 886	64·4
Arbetarnas villkor	10	20·0	406	5·4
Oavgjort	7	14·0	315	4·1
Summa	50	100·0	7 588	100·0

Den genomsnittliga varaktigheten för arbetsinställelserna var ungefär 37 dagar; på varje strejkande eller utestängd arbetare kom i medeltal 34·5 förlorade arbetsdagar.

(Social Tidskrift.)

Arbetsinställelser i Belgien år 1923. Den belgiska statistiken redovisar för år 1923 168 arbetsinställelser, berörande 1 381 arbetsföretag och 126 278 arbetare. Av arbetsinställelserna voro 164 med 104 980 direkt berörda arbetare strejker och 4 (21 298 arbetare) lockouter. Indirekt berördes av konflikterna dessutom 6 240 arbetare. Fördelningen på olika näringsgrupper framgår av följande tablå:

	Arbetsinställelser	Direkt berörda arbetare		Arbetsinställelser	Direkt berörda arbetare
Metallindustri	29	4 455	Kemisk-teknisk industri	11	2 293
Textilindustri	31	30 383	Livsmedelsindustri	6	4 875
Träindustri	18	6 595	Handel	2	21
Gruvdrift	5	46 540	Samfärdsel	9	20 513
Jord- o. stenindustri	19	4 117	Pappersindustri	3	459
Byggnadsverksamhet	8	547	Andra näringar	2	2 450
Läderindustri	13	1 728			
Beklädnadsindustri	12	1 302	Summa	**168**	**126 278**

Den oftast förekommande konfliktorsaken var begäran om löneförhöjning (126 arbetsinställelser med 118 361 berörda arbetare); 20 konflikter (3 005 arbetare) föranleddes av tvister rörande arbetares antagande och avskedande, 12 konflikter (3 645 arbetare) av tvister om arbetets anordning.

Av konflikterna bilades 46 enligt arbetarnas fordringar, 52 på arbetsgivarnas villkor och 70 genom kompromiss. (Revue du Travail.)

Arbetsinställelser i England år 1923. Den officiella engelska statistiken för de två senaste åren redovisar följande antal arbetsinställelser:

	Arbetsinställelser		Berörda arbetare		Förlorade arbetsdagar	
	1922	1923	1922	1923	1922	1923
Byggnadsverksamhet	62	54	8 000	20 000	169 000	384 000
Kolgruvor	155	174	118 000	180 000	1 246 000	1 165 000
Annan gruvdrift	14	9	8 000	1 000	141 000	15 000
Mekaniska verkstäder	26	20	263 000	2 000	13 677 000	25 000
Skeppsvarv	28	33	94 000	47 000	3 479 000	5 875 000
Annan metallindustri	60	49	13 000	12 000	328 000	96 000
Textilindustri	21	33	5 000	36 000	68 000	1 228 000
Beklädnadsindustri	23	24	3 000	4 000	46 000	28 000
Samfärdsel	53	58	8 000	58 000	80 000	1 023 000
Jordbruk och fiske	6	8	2 000	10 000	54 000	263 000
Pappers- o. grafisk industri	14	15	16 000	6 000	275 000	171 000
Träindustri	27	18	2 000	2 000	40 000	42 000
Jord-, sten- o. kemisk industri	13	26	1 000	3 000	36 000	93 000
Livsmedelsindustri	20	20	6 000	8 000	66 000	147 000
Andra näringar	24	42	3 000	4 000	27 000	17 000
Allmänna arbeten	30	28	6 000	6 000	118 000	70 000
Summa	**576**	**611**	**556 000**	**399 000**	**19 850 000**	**10 642 000**
Därav indirekt berörda	—	—	40 000	61 000	—	—

Uppgifterna för år 1923 äro att anse såsom preliminära, varemot siffrorna för år 1922, vilka förete mindre avvikelser från den i Soc. Medd. för 1923 (sid. 225) återgivna preliminära statistiken, äro definitivt korrigerade. Konfliktsiffrorna avse antalet under resp. år *påbörjade* arbetsinställelser, medan uppgifterna om arbetarantalet och om förlorade arbetsdagar hänföra sig till samtliga under året *pågående* konflikter. Tages hänsyn endast till de av påbörjade arbetsinställelser berörda arbetarna, uppgingo dessa under år 1922 till 511 000 direkt och 40 000 indirekt berörda arbetare och under år 1923 till resp. 336 000 och 61 000.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsinställelser i Nederländerna år 1923. Enligt föreliggande preliminär statistik inträffade år 1923 i Nederländerna 279 arbetsinställelser, berörande 1 721 arbetsföretag och 53 100 arbetare. Såsom av efterföljande översikt framgår, var antalet arbetsinställelser under år 1923 lägre

än något av åren 1919—1922 och medeltalet för perioden 1914—1918, men större än medeltalet för åren 1901—1913. Antalet berörda arbetare, vilket betecknas såsom en minimisiffra, var lägre än motsvarande tal för åren 1919 och 1920, men större än för övriga år redovisade siffror.

	Årsmedeltal 1901—13	Årsmedeltal 1914—18	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923
Arbetsinställelser	184	317	649	481	299	325	279
Arbetsgivare	677	1 379	4 935	3 014	2 430	3 371	1 721
Arbetare	16 000	24 000	61 700	66 500	47 700	44 000	53 100

Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av följande tablå:

Jord- och stenindustri	34	Byggnadsverksamhet	102
Metall- och maskinindustri	17	Handel och varulager	9
Pappers- och grafisk industri	13	Land- och sjötransport	27
Livsmedelsindustri	15	Jordbruk och fiske	14
Textil- och beklädnadsindustri	45	Fria yrken	1
Läder-, hår- och gummivaruindustri	1		
Kemisk-teknisk industri	1	Summa	**279**

Elva arbetsinställelser kvarstodo olösta vid utgången av år 1923. Två arbetsinställelser voro sympatistrejker. Av de övriga 266 bilades 82 (31 %) i enlighet med arbetarnas fordringar, 56 (21 %) på arbetsgivarnas villkor och 103 (39 %) genom kompromiss, medan beträffande 25 arbetsinställelser (9 %) resultatet var okänt.

(Maandschrift van het Central Bureau voor de Statistiek.)

Arbetsinställelser i Australien år 1923. Commonwealth Bureau of Census and Statistics i Melbourne har publicerat följande statistik över arbetsinställelser i Australien under år 1923 jämte jämförelsetal för de närmast föregående åren:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetsgivare	Berörda arbetare Direkt	Berörda arbetare Indirekt	Förlorade arbetsdagar	Förlorad arbetslön £
Nya Syd-Wales	200	601	54 809	5 390	892 306	1 038 519
Victoria	29	133	6 279	771	98 880	108 512
Queensland	25	36	2 724	340	55 131	53 081
Sydaustralien	10	23	806	975	25 971	20 440
Västaustralien	6	88	1 255	2 752	72 274	53 408
Tasmanien	3	3	197	—	1 093	1 296
Nordterritoriet	—	—	—	—	—	—
Förbundsterritoriet	1	1	23	—	322	250
Summa 1923	**274**	**885**	**66 093**	**10 228**	**1 145 977**	**1 275 506**
» 1922	445	1 447	100 263	16 069	858 685	751 507
» 1921	624	888	120 198	44 903	956 617	757 028

(Quarterly Summary of Australian Statistics.)

Arbetsinställelser i Kanada år 1923. Kanadas officiella statistik upptager för år 1923 91 arbetsinställelser, varav 14 påbörjade under föregående år. Antalet härav berörda arbetsgivare och arbetare uppgick till resp. 419 och 32 868, och antalet förlorade arbetsdagar beräknades till 768 494. Motsvarande siffror för år 1922 voro resp. 569, 41 050 och 1 975 276. Arbetsinställelsernas fördelning på näringsgrupper var följande:

	Arbetsinställelser	Berörda arbetare		Arbetsinställelser	Berörda arbetare
Skogshantering	3	525	Läderindustri	2	290
Gruvdrift	29	21 692	Livsmedelsindustri	2	187
Metallindustri	9	4 356	Byggnadsverksamhet	12	1 377
Stenindustri	1	8	Land- o. sjötransport	10	2 037
Trävaruindustri	2	600	Andra näringar	3	79
Pappers- o. grafisk industri	11	1 373	Summa	**91**	**32 868**
Textil- o. beklädnadsindustri	7	344			

Statistiken omfattar endast arbetsinställelser med mer än en dags varaktighet och berörande minst 6 arbetare. Uteslutna äro på grund av denna begränsning 12 under året inrapporterade konflikter, vilka berört 1 447 arbetare och medfört en förlust av 1 405 arbetsdagar.

Begäran om löneförhöjning angives ha varit huvudorsaken till 39 arbetsinställelser med 8 567 arbetare och 376 599 förlorade arbetsdagar. Lönesänkningstvisterna voro 12 med 3 178 berörda arbetare och 17 639 förlorade arbetsdagar. Sympatistrejker inom kolgruveindustrien i anledning av en järnarbetarstrejk vållade en förlust av inemot 250 000 arbetsdagar.

Av konflikterna blevo 77 avslutade under året, medan 14 kvarstodo olösta. 21 arbetsinställelser bilades enligt arbetarnas fordringar, 38 på arbetsgivarnas villkor och 18 genom kompromiss.

(The Labour Gazette.)

— Ut- och invandring —

Kanadas invandringslagstiftning. Den kanadensiska invandringslagen har genom en av parlamentet i juli innevarande år behandlad och godkänd tilläggsförfattning undergått en del ändringar, av vilka den viktigaste gäller formerna för överklagande av undersökningsdomstolens beslut om invandrares återsändande. En immigrant skall hädanefter icke behöva vid vädjan till de högsta immigrationsmyndigheterna i Ottawa mot beslut om återsändande till Sverige deponera förut stipulerat belopp av $ 20 för att täcka kostnaderna för vädjan och underhåll på immigrationsanstalten under avvaktan på de högre myndigheternas beslut. Detta innebär ju en betydlig lättnad för immigranten, för vilken ofta en dylik summa är ganska betydande, förvandlad i kronor, och befriad från erläggandet av densamma kan numera varje av undersökningsdomstolen kasserad och för återsändande bestämd immigrant utan tvekan appellera till högre rätt, då inga särskilda kostnader äro därmed förenade. Å andra sidan åsamkas vederbörande rederi, som befordrat immigranten till Kanada, icke blott de extra kostnader, som förut ålegat immigranten att betala, utan såvida vederbörande myndigheters beslut draga ut på tiden, som ofta händer, och det deponerade beloppet av $ 20 överskrides — underhållskostnaderna vid immigrantstationen uppgå till $ 1·75 per person och dag — måste rederiet betala alla kostnader för immigrantens uppehåll från den dag hans återsändande beslöts till den dag återsändandet sker.

Detta förhållande torde otvivelaktigt komma att förorsaka vederbörande rederier ganska dryga utgifter, enär det numera kan antagas vara fara för att myndigheternas beslut i dylika fall icke kommer att givas med sådan skyndsamhet som tillförne, då — som antagligt är — deras arbetsbörda betydligt ökas och de hädanefter icke behöva giva fritt underhåll till immigranten, efter det att ovan nämnda summa av $ 20 förbrukats för sådant ändamål.

Enligt den nya lagen debiteras rederierna dessutom alla kostnader i förening med immigrantens sjukhusvård och läkarbehandling.

I följd av ovannämnda nya bestämmelser är det helt naturligt ytterst viktigt för rederier, som befordra och landsätta emigranter, att de på förhand tillse, att vederbörande personer till alla delar uppfylla de fordringar, som den kanadensiska immigrationslagen uppställer för tillträde till Kanada, men även om så sker, är det fara värt, att deras utgifter för framtiden komma att ökas i icke ringa grad.

(Meddelande från svenska generalkonsulatet i Montreal.)

Centrala skiljenämndens beslut.

3. Skiljedom i tvist mellan svenska arbetsgivarföreningens allmänna grupp, å ena sidan, samt svenska grov- och fabriksarbetarförbundet, å andra sidan, angående uppsägning av avtal; beslutad i Stockholm den 20 mars 1924.

I ett mellan aktiebolaget Svensk Nattvakt och svenska grov- och fabriksarbetarförbundets avdelning n:r 168 den 10 april 1923 upprättat kollektivt avtal, gällande till den 1 april 1924, finnes intagen följande bestämmelse om uppsägning:

»Uppsägning av detta avtal skall ske skriftligen och hava skett senast 2 månader före utlöpningsdagen. Sker ej uppsägning, är avtalet förlängt på ytterligare ett år i sänder. Senast en månad före utlöpningstiden skall uppsägande part till motsidan överlämna förslag till nytt avtal.»

I en till bolaget ställd, den 31 januari 1924 dagtecknad och samma dag för postbefordran inlämnad skrivelse uppsade avdelningen avtalet.

Med anledning därav, att skrivelsen kommit bolaget tillhanda först den 1 februari 1924, har bolaget ävensom arbetsgivarföreningens allmänna grupp förklarat, att avtalet icke blivit i behörig tid uppsagt. Grov- och fabriksarbetarförbundet har häremot gjort gällande, att då skrivelsen daterats och postbefordrats den 31 januari, hade avtalet blivit behörigen uppsagt, oavsett att skrivelsen kommit bolaget tillhanda först dagen därpå.

Den sålunda uppkomna tvisten har hänskjutits till skiljenämndens prövning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då i förevarande fall uppsägning, för att vara gällande, skulle hava skett senast den 31 januari 1924, men den utav avdelningen avlåtna skrivelsen om uppsägning icke ens inlämnats för postbefordran å sådan tid, att den kunnat komma bolaget tillhanda nämnda dag, finner skiljenämnden, att uppsägning icke skett i rätt tid.

4. Skiljedom i tvist mellan Sveriges textilindustriförbund, å ena sidan, och svenska väv1agarförbundet, å andra sidan, angående beräkning av övertidsbetalning; beslutad i Stockholm den 20 mars 1924.

I ett mellan ovannämnda två förbund den 21 december 1922 upprättat kollektivt avtal rörande arbets- och löneförhållanden för vävlagare, vilket trätt i tillämpning den 1 januari 1923, har i § 7 upptagits bestämmelse angående viss veckolön för vävlagare med olika tariffer för olika orter. Därjämte upptagas i § 8 mom. 1 och 2 följande bestämmelser:

»1. Till samtliga vävlagare med egna avdelningar skall utgå viss premie; — — — — — — — — — — — — — — — — Denna premie bestämmes för varje arbetsplats genom förhandling mellan arbetsgivaren och vävlagarna och skall, därest ej annan överenskommelse mellan dem träffats, utgå som en gemensamhetspremie för alla ifrågavarande vävlagare; och skall premien så sättas, att den kan för vecka om 48 timmar lämna dem ett överskott utöver veckolönen av i genomsnitt 15 %.

2. Därest driften är inskränkt eller om ej hela avdelningen är i gång eller ej är i gång full vecka, minskas vävlagarnes premieförtjänst i motsvarande grad.»

I § 9 upptagas vissa bestämmelser om övertidsbetalning, och hava mom. 1 och 2 i nämnda paragraf följande lydelse:

»1. För enskilt övertidsarbete, som betingas av vävlagarens ordinarie arbete, betalas icke övertidsersättning.

2. Vid annat övertidsarbete, som utförts på order av arbetsgivaren, betalas utöver den ordinarie veckolönen ett övertidstillägg, beräknat för måltidsraster, därest en förlängning av den ordi-

narie arbetstiden därigenom förorsakats, samt för de två timmarna närmast efter den ordinarie arbetstiden till 25 % och för övrig tid till 50 % av vävlagarens beräknade timlön.»

Mellan förbunden har nu uppkommit tvist om beräkningen av övertidsbetalning, och har denna tvist av förbunden hänskjutits till skiljenämndens avgörande.

Textilindustriförbundet har gjort gällande, att med »vävlagarens beräknade timlön», vilken enligt mom. 2 i § 9 skall läggas till grund för beräkning av övertidsbetalning, skall avses 1/48 av den i § 7 fastställda veckolönen, varför således ingen hänsyn skall tagas till den förtjänst, som kan uppkomma på grund av den vävlagarna genom avtalets § 8 tillförsäkrade premien.

Vävlagarförbundet åter har gjort gällande, att övertidsbetalningen skall beräknas med hänsyn till den rätt till premie, som enligt § 8 tillkommer vävlagare, så att med beräknad »timlön» skall avses 1/48 av den med 15 % ökade veckolönen. Vid tvistens handläggning inför skiljenämnden har vävlagarförbundet särskilt förklarat, att förbundet icke påkallade prövning angående övertidsbetalningens beräknande för andra fall, än då övertidsarbete utföres av vävlagare, utan att driften inom väveriet i övrigt är i gång.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner, att vid beräkning av den vävlagare enligt § 9 mom. 2 tillkommande övertidsbetalning i fall, då vävlagare utför arbete å övertid, utan att driften samtidigt är i gång vid väveriet i övrigt, hänsyn icke skall tagas till den rätt till premie, som i § 8 mom. 2 tillförsäkrats vävlagarna, samt att följaktligen övertidsbetalningen skall beräknas allenast å den veckolön, som utgår i enlighet med § 7 i avtalet.

5. Skiljedom i tvist mellan svenska sko- och läderindustriarbetarförbundet, å ena sidan, samt S. N. Thorén såsom innehavare av S. N. Thoréns skofabrik i Ängelholm, å andra sidan, angående giltighet av uppsägning; beslutad i Stockholm den 28 mars 1924.

I ett den 28 februari 1922 mellan svenska skofabrikantföreningen och svenska sko- och läderindustriarbetarförbundet upprättat kollektivt avtal finnes i § 8 följande bestämmelse:

»En uppsägningstid av 14 dagar gäller för båda parterna.»

I § 2 av en genom avtalet fastställd normalfabriksordning att tillämpas för arbetspersonalen hos medlemmarna av skofabrikantföreningen upptagas dessutom följande bestämmelser:

»Vill arbetaren sluta innehavd anställning, skall uppsägning ske skriftligen till fabrikens chef eller den, han därtill förordnar, på blankett, som tillhandahålles av arbetsgivaren. Avsked delgives arbetaren skriftligen av samma person.

Skulle någon lämna sin plats utan att iakttaga den enligt avtalet gällande uppsägningstiden, går arbetaren förlustig sina innestående medel, och tillfalla dessa arbetarnas sjukkassa eller annan därmed jämförlig fond. Har arbetsgivaren icke iakttagit stadgad uppsägningstid, är han skyldig betala arbetaren för motsvarande tid enligt den fastställda minimilönen».

Thorén, som icke är ansluten till skofabrikantföreningen, har emellertid vid uppgörelse med de hos honom anställda arbetarna godkänt riksavtalet för skoindustrien.

Den 22 december 1923 uppsade Thorén en hos honom anställd arbetare, Edvin Lydén, att 14 dagar därefter sluta anställningen hos Thorén.

Angående denna uppsägning har tvist uppkommit mellan parterna, och har tvisten enligt överenskommelse hänskjutits till centrala skiljenämnden.

Sko- och läderindustriarbetarförbundet har vid skiljenämnden anfört: Den i avtalet upptagna bestämmelsen om en uppsägningstid av 14 dagar förutsatte, att arbete under denna tid skulle pågå. Samma dag som Lydén blivit uppsagd, eller den 22 december 1923, hade emellertid arbetet avbrutits vid Thoréns fabrik för att efter julferier åter upptagas den 7 januari 1924. Då Lydén

sålunda icke blivit i tillfälle att arbeta under uppsägningstiden, ansåge förbundet Lydén berättigad till ersättning för 14 dagars minimilön enligt § 2 i fabriksordningen.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då det icke kan anses vara genom bestämmelserna i avtalet och fabriksordningen fastställt, att arbetet skall pågå under den angivna uppsägningstiden, finner skiljenämnden Thorén icke vara förpliktad att till Lydén utgiva ersättning i det hänseende sko- och läderindustriarbetarförbundet påstått.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

54. Två arbetare vid en spårväg hade fått order att flytta en snöplog från spåret och ställa den bredvid detsamma utefter väggen till en vagnshall. Medelst en skruvanordning, anbragt mitt på snöplogen, lyftes denna upp och svängdes vinkelrätt mot spåret. Därefter sänktes plogen åter ned på hjulen, och de båda arbetarna försökte att med järnspett baxa in den mot väggen. Då kom en annan arbetare H. och erbjöd sin hjälp. Trots förenade ansträngningar lyckades de icke flytta plogen intill väggen. De togo då en inne i vagnshallen stående spårvagn till hjälp. En av arbetarna tog plats på spårvagnen och skötte motorn, och de övriga fattade i var sin ände av en planka. Den ena änden hölls av H. mot spårvagnens kopplingsbygel, och den andra sattes emot navet på ett av snöplogens bakhjul. Till en början tycktes allt gå bra, och snöplogen sköts sakta in mot väggen. Plötsligt sprang plankan tvärt av och träffade H. i underlivet, varvid H. även erhöll en stöt av spårvagnen. Troligen blev han dessutom klämd mellan spårvagnen och plankan. Sedan spårvagnen förts något tillbaka, kunde H. krypa fram vid sidan av spåret. Han klagade över smärtor i ljumsken och fördes till sitt invid spårvägsstallet belägna hem. Härifrån forslades han till lasarett, där han omkring en timme efter ankomsten avled på grund av inre skador.

Den använda plankan var en 6 cm. tjock och 12·5 cm. bred samt 185 cm. lång granplanka. Den hade sprungit av vid en kvist c:a 40 cm. från den mot spårvagnen vända änden.

De båda arbetarna hade icke erhållit order eller tillstånd att använda spårvagnen för snöplogens förflyttning. Vid föregående tillfällen har snöplogen baxats med järnspett, varvid dock vanligen fyra man hjälpts åt.

55. Vid uppförandet av källarvåningen till ett bostadshus hade man använt en lyftkran. Denna hade två stöttor, varav den ena haft fäste vid källargolvet och den andra å husets stensockel. Den senare stöttan räckte ungefär 1 meter utanför sockeln. Vid nedtagandet av kranen satt en arbetare A. grensle över denna stötta för att med sin kroppstyngd fasthålla stöttan, då kranen fälldes till golvet. Emellertid tog kranen vid fällandet en annan riktning än som beräknats. A. slungades då av stöttan ned på det 2·5 meter nedanför liggande källargolvet och krossade pannbenet. Trots erhållen läkarvård avled mannen efter en timme.

56. Vid arbete med slussning av timmer till en timmerränna råkade en arbetare av någon anledning falla från timmerbommen i vattnet. Han fördes av strömmen ner i timmerrännan, som har en lutning av 25 meter på 214 meters längd. Mannen syntes i denna göra försök att hålla sig kvar genom att fatta tag i den ena rännkanten, men misslyckades på grund av vattnets stora hastighet. Man sökte honom omedelbart nedanför rännan, men kunde ej finna honom.

För att i möjligaste mån förebygga liknande olyckor föreslog underinspektören, att järnringar skulle placeras på olika höjder i gejderna för dammluckorna och att i dessa ringar en ställina skulle uppsättas. Nämnda ställina skulle vara försedd med karbinhakar, så att den vore lätt flyttbar efter de olika vattenstånden.

57. Å en byggnadsställnings 12 m. över marken belägna plattform voro nio arbetare sysselsatta med resande av en järntakstol till en fabriksbyggnad. Av takstolen, som var utförd i två halvor, var den ena halvan redan upphissad och på sin plats provisoriskt stagad mot ställningen. Den andra halvan höll på att hissas upp, då ställningen plötsligt rasade, varvid samtliga nio arbetare följde med i fallet tillsammans med ställningsvirke och den redan provisoriskt uppsatta takstolshalvan.

Tre av arbetarna föllo mot en utefter ställningens långsida uppförd låg grundmur och skadades därvid så svårt, att de inom en halvtimme avledo. Fem av de övriga arbetarna skadades svårt men, som det numera visat sig, ej dödligt. Den nionde i laget råkade i fallet hamna på en kolstybbshög och undkom oskadad.

Orsaken till olycksfallet har ej med visshet kunnat utrönas. Vissa vid undersökningen gjorda iakttagelser synas dock tala för följande händelseförlopp: Vid upphissandet och inlämpandet av den senare takstolshalvan har av någon orsak den redan upphissade och provisoriskt stagade halvan kommit ur sitt lodläge samt tagit överbalansen och störtat ned, därvid dragande plattformen och angränsande ställningsvirke med sig.

58. En minderårig arbetare var sin fader behjälplig med kolningsarbete och hade av denne blivit tillsagd att med en hink vatten släcka ett s. k. fräthål. Då han för att utföra detta gick upp på milan, sjönk han plötsligt ned genom täckningen på denna. I närheten varande arbetare skyndade genast till och drogo upp honom, men han hade fått så svåra brännskador, att han efter ett par timmar avled.

Kort innan olyckan hände, hade den förolyckades fader genom klubbning undersökt milan, men då icke märkt något svagt ställe i täckningen. I milan kolades våt ribbved, och vid kolning av sådan uppstå lätt frätor genom ångbildning av fukten i veden, varför arbetarna vid sådant arbete böra iakttaga stor försiktighet.

59. Vid transport av malm från en gruva till ett järnverk framföres malmen i vagnar till en pråm. Här avlyftas vagnskorgarna från underredena medelst en elektrisk kran och nedsättas i prämen. Samma kran brukar även användas för framspelning av vagnar till prämens plats.

En dag hade lastningsförmannen L. givit order om framspelning av några vagnar. Därefter gick han fram till en på spåret stående lastad vagn för att å denna fästa en etikett, varvid han stod mitt i spåret med ryggen åt de under framspelning varande vagnarna. Detta hade icke iakttagits av kranskötaren, som icke kunde se L. från sin plats i kranens manöverhytt. L. blev klämd mellan den stillastående vagnen och de just framspelade. Han avled påföljande dag på lasarettet, dit han forslats efter att först hava blivit undersökt av läkare på platsen.

60. I tredje våningen av kokhuset vid en pappersmassefabrik finnes flisbingen, dit flisen föres med elevator. Påfyllning av flis till de två mitt under belägna kokarna sker medelst två från flisbingen ledande påfyllningsrör. Vid påfyllning bildas mitt över påfyllningsrören brunnar i flismassan. Dessutom brukar flisen torna upp sig mot elevatorn. För att utjämna flislagret i bingen sändes emellanåt en man dit upp. Vid ett tillfälle halkade en arbetare, som var sysselsatt med utjämning i flisbingen, ned i brunnen över ett påfyllningsrör. Den mot elevatorn upptornade flismassan rasade då över honom, så att han kvävdes. Till olycksfallet torde ha bidragit, att vid samma tillfälle påfyllning av flis skedde genom detta påfyllningsrör, utan att den förolyckade genom någon signal blivit varskodd därom.

Mannen saknades icke genast, utan torde ha legat omkring en timme begravd i flisbingen. Upplivningsförsök medelst konstgjord andning utfördes, men tillkommande läkare kunde endast konstatera, att mannen var död.

Yrkesinspektören har efter olycksfallet lämnat anvisning om anbringande i flisbingen av på kant ställda plattjärn eller plankor med ett inbördes avstånd av 20 à 25 cm. samt c:a 1·5 m. från bingens överkant.

61. B. var sysselsatt med grävning av en grav för en avloppsledning, som skulle ligga på 3·2 meters djup. Graven grävdes med en bottenbredd av 65 cm. och en bredd i dagöppningen av 1·6 m. En del var redan färdig med rören nedlagda och graven ånyo fylld. Förmannen hade just tillsett arbetet och givit order om nedläggande av rör, sedan den under arbete varande delen av graven grävts ett par spadtag djupare. Då han efter c:a 20 minuter återkom, var graven igenfylld och B. försvunnen. Man anade, att ett ras inträffat, och folk tillkallades, som grävde upp jorden, varvid B. påträffades kvävd under den nedrasade jorden.

Yrkesinspektören har anvisat arbetsledningen att vid grävnings- och schaktningsarbete hava tillräcklig slänt på sidorna samt att skydda dessa mot ras genom »stämplingar».

62. I en snickerifabrik lossnade plötsligt ett stål från en i gång varande fräsmaskin. Stålet slungades med stor hastighet ut i lokalen och råkade en arbetare i bröstkorgen, så att han segnade ned. Tillkallad läkare kunde intet uträtta, utan mannen avled efter en kort stund.

Arbetsgivaren har nu konstruerat en frässpindel med säkert fäste för stålen, så att deras lossnande från spindeln under gång omöjliggöres. Samtliga fräsmaskiner inom nämnda fabrik komma att förses med dylika säkerhetsspindlar.

63. För transport av spån och avfall från en såg användes ett över en rulle löpande stålband. Mellanaxeln för drift av detta skjuter med sin ena ände 390 mm. in i ett litet i sågens undervåning beläget förrådsrum, som alltid hålles låst och vartill nyckeln brukar förvaras i maskinrummet. För att förhindra avfall, som icke stannat på bandets överpart, att falla ned på underparten och komma mellan bandrullen och bandet, som då lätt skulle bräckas, hade L., som hade hand om rengöringen i sågen, uppsatt en skärm mellan bandparterna. Enär kuggväxlarna på yttersidan förhindra den rengöring av nyssnämnda skärm, som emellanåt erfordras, brukade rengöraren utföra detta arbete från förrådsrummet genom ett omkring mellanaxeln i brädväggen upptaget c:a 250 × 200 mm. stort hål. Då en sågverksarbetare på morgonen olycksdagen skulle hämta spik från förrådsrummet, passade L. på att, medan dörren var öppen, gå in för att göra den omnämnda uppfångarskärmen ren. I denna avsikt lade han sig på knä vid mellanaxeln och stack in handen genom det i väggen upptagna hålet. Den andre arbetaren, som kort därpå hörde ett skrik, observerade, att L. fastnat på axeln, varför han genast skyndade ut och slog av remmen till spånledningen, så att densamma stannade. L. satt emellertid redan så fast, att man för att få honom loss måste skära sönder hans kläder. Av de erhållna skadorna avled han samma dag å lasarettet.

Axeln, som har en diameter av 50 mm., gör endast 14 varv i minuten.

Till förhindrandet av dylika olyckshändelsers återupprepande har yrkesinspektören såsom ett provisorium lämnat den anvisning, att den omedelbart efter olyckan med ungefär 290 mm. avkortade axeländan och den mellan lagren varande delen av axeln helt inskyddas, så att man vid rengöring icke behöver riskera att komma i kontakt med några rörliga delar. Yrkesinspektören har vidare förehållit arbetsgivaren det olämpliga i att genom en mindre öppning inträda armen i ett rum, där möjligheten av fastnande emellan stålband och rulle icke är utesluten. Detta förfarande bör helt onödiggöras och spånledningen därför så anordnas, att nerfallande av virke på undre stålbandsparten icke behöver riskeras. En fullt effektiv och lätt vidtagen anordning synes vara en fast avstrykare, som ställes snett mot remmen samt medelst stadig plåt göres tät mot bandrullen och därför aldrig behöver tillses, om undanfall beredes. När detta utförts, igensättes hålet i förrådsväggen, med endast en nisch för lagrets smörjning.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under september månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 834	2 545	2 334	5 401	5 175	3 628	**9 235**	**7 720**	**5 962**
Stockholms län	2 534	1 472	1 373	704	704	443	**3 238**	**2 176**	**1 816**
Uppsala stad och län	880	579	444	306	296	207	**1 186**	**875**	**651**
Södermanlands län	812	617	454	604	647	398	**1 416**	**1 264**	**852**
Östergötlands län	1 785	1 030	824	1 071	855	611	**2 856**	**1 885**	**1 435**
Norrköping	672	340	294	297	259	197	**969**	**599**	**491**
Jönköpings län	271	183	131	319	230	153	**590**	**413**	**284**
Kronobergs län	86	43	25	112	148	68	**198**	**191**	**93**
Norra Kalmar län	104	50	43	51	56	37	**155**	**106**	**80**
Södra Kalmar län	335	181	162	150	107	78	**485**	**288**	**240**
Gotlands län	59	85	42	51	67	32	**110**	**152**	**74**
Blekinge län	486	351	276	421	335	203	**907**	**686**	**479**
Kristianstads län	821	746	550	632	534	377	**1 453**	**1 280**	**927**
Malmöhus län: Malmö	1 358	664	605	1 468	1 257	801	**2 826**	**1 921**	**1 406**
Malmöhus län: Lund	301	220	180	119	133	86	**420**	**353**	**266**
Malmöhus län: Landskrona	180	119	110	39	41	19	**219**	**160**	**129**
Malmöhus län: Hälsingborg	735	464	418	305	280	200	**1 040**	**744**	**618**
Malmöhus län: Ystad	128	113	86	121	85	54	**249**	**198**	**140**
Malmöhus län: Trälleborg	312	286	271	65	47	42	**377**	**333**	**313**
Malmöhus län: Eslöv	167	123	115	52	46	33	**219**	**169**	**148**
Malmöhus län: Skurup	79	103	59	37	55	32	**116**	**158**	**91**
Malmöhus län: Hvellinge	184	181	169	28	25	12	**212**	**206**	**181**
Hallands län	380	309	203	197	174	110	**577**	**483**	**313**
Göteborgs och Bohus län	209	146	104	201	166	92	**410**	**312**	**196**
Göteborg	3 230	1 858	1 718	1 397	1 347	949	**4 627**	**3 205**	**2 667**
Älvsborgs län	322	125	75	107	164	70	**429**	**289**	**145**
Skaraborgs län	1 023	937	557	590	958	420	**1 613**	**1 895**	**977**
Värmlands län	136	120	89	241	305	206	**377**	**425**	**295**
Örebro län	553	377	286	427	570	344	**980**	**947**	**630**
Västmanlands län	576	373	291	441	436	258	**1 017**	**809**	**549**
Kopparbergs län	275	107	98	251	246	175	**526**	**353**	**273**
Gävle stad och län	397	188	186	177	208	134	**574**	**396**	**320**
Västernorrlands län	411	221	220	89	77	42	**500**	**298**	**262**
Jämtlands län	157	75	73	260	277	215	**417**	**352**	**288**
Västerbottens län	186	108	104	211	192	160	**397**	**300**	**264**
Norrbottens län	126	111	77	100	108	74	**226**	**219**	**151**
Tillsammans september 1924	**24 104**	**15 550**	**13 046**	**17 042**	**16 610**	**10 960**	**41 146**	**32 160**	**24 006**
» augusti 1924	*22 607*	*12 942*	*10 280*	*12 140*	*12 888*	*8 028*	*34 747*	*25 830*	*18 308*
» september 1923	24 581	16 523	13 717	15 047	14 948	9 591	39 628	31 471	23 308
» » 1922	31 986	15 136	13 141	14 697	14 958	9 306	46 683	30 094	22 447
» » 1921	48 888	13 884	12 448	14 216	14 452	8 599	63 104	28 336	21 047

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1924	aug. 1924	sept. 1923	sept. 1924	aug. 1924	sept. 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 243	8 844	8 050	6 144	110	119	102	76	66	76
Industri och hantverk	4 436	4 983	1 666	1 369	299	271	277	82	83	74
Sjöfart och fiske	3 942	4 049	2 209	2 052	183	194	207	93	95	95
Handel och samfärdsel	2 062	2 315	1 523	1 420	152	182	145	93	94	93
Husligt arbete	4	4	3	3	·	·	—	·	·	—
Annat arbete	3 091	3 909	2 099	2 058	186	269	159	98	98	98
Summa	**21 778**	**24 104**	**15 550**	**13 046**	**155**	**175**	**149**	**84**	**79**	**83**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 229	1 254	1 934	869	65	58	62	45	39	41
Industri och hantverk	630	725	402	284	180	187	200	71	71	65
Sjöfart och fiske	229	248	105	92	236	147	·	88	88	·
Handel och samfärdsel	2 422	2 622	1 758	1 266	149	112	172	72	67	71
Husligt arbete	8 527	11 538	12 409	8 447	93	86	91	68	64	67
Annat arbete	651	655	2	2	·	·	·	·	·	·
Summa	**13 688**	**17 042**	**16 610**	**10 960**	**103**	**94**	**101**	**66**	**62**	**64**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	9 472	10 098	9 984	7 013	101	108	94	70	61	69
Jordbruk	9 327	9 932	9 884	6 921	100	107	94	70	61	69
Skogshushållning	145	166	100	92	166	·	·	92	·	·
Industri och hantverk	5 066	5 708	2 068	1 653	276	258	266	80	81	73
Gruvdrift och malmförädling . . .	116	120	5	4	·	·	·	·	·	·
Jord-, sten- och glasindustri . . .	149	155	84	70	·	117	·	·	67	·
Metall- och maskinindustri . . .	1 533	1 665	264	166	631	498	488	63	73	70
Trävaruindustri	249	286	75	52	·	·	·	·	·	·
Byggnadsverksamhet	1 136	1 234	787	674	157	146	133	86	84	70
Läder-, hår- och gummiindustri . .	70	82	43	33	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	124	138	19	14	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	313	363	144	98	252	·	263	68	·	64
Närings- och njutningsmedelsindustri	473	658	418	344	157	154	167	82	85	85
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	76	92	13	11	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . .	73	82	28	16	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	76	84	9	9	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	678	749	179	162	418	430	552	91	93	83
Sjöfart och fiske	4 171	4 297	2 314	2 144	186	190	208	93	94	95
Handel och samfärdsel	4 484	4 937	3 281	2 686	150	140	158	82	78	82
Kontors-, bank- o. d. personal . .	512	531	66	53	·	·	·	·	·	·
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 053	1 156	367	316	315	427	222	86	84	93
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 344	1 507	1 265	892	119	80	146	71	69	71
Transportarbetare	1 238	1 369	1 209	1 119	113	126	116	93	92	90
Allmän och litterär verksamhet . .	328	363	319	253	114	108	142	79	60	68
Ej särskilt specificerade	9	11	55	53	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	8 531	11 542	12 412	8 450	93	86	91	68	64	67
Annat arbete	3 742	4 564	2 101	2 060	217	308	176	98	98	98
Summa	**35 466**	**41 146**	**32 160**	**24 006**	**128**	**135**	**126**	**75**	**71**	**74**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 664 platser, varav 2 190 manliga och 474 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 032, 2 583 och 449 samt under nästlidna månad resp. 1 998, 1 610 och 388.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	8 678	7 950	6 052	166	100	92	120	5	4	151	84	70	1 622	240	146
1	Stockholms stad	35	—	—	1	—	—	1	—	—	7	1	1	337	104	73
2	Stockholms län	1 811	1 339	1 253	56	38	33	2	—	—	2	7	7	57	2	—
3	Uppsala stad och län	589	477	358	4	—	—	5	—	—	13	7	7	9	6	4
4	Södermanlands län	521	561	404	1	3	1	—	—	—	3	—	—	159	5	5
5	Östergötlands län	1 262	939	737	2	—	—	3	1	1	3	—	—	133	4	3
6	Norrköping	256	243	202	3	—	—	—	—	—	1	—	—	44	—	—
7	Jönköpings län	171	154	102	—	—	—	—	—	—	5	9	9	13	—	—
8	Kronobergs län	43	38	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
9	Kalmar län	94	78	56	—	—	—	—	—	—	2	20	17	80	—	—
10	Gotlands län	35	64	25	—	—	—	—	—	—	7	7	7	—	—	—
11	Blekinge län	130	182	114	—	—	—	—	—	—	7	—	—	23	2	2
12	Kristianstads län	628	674	505	2	—	—	—	—	—	17	2	2	29	22	6
13	Malmöhus län: Malmö	102	235	196	—	—	—	—	—	—	4	—	—	125	14	6
14	Hälsingborg	110	130	96	—	—	—	4	—	—	2	—	—	24	5	2
15	Övriga anstalter	671	821	682	—	—	—	—	—	—	9	3	3	84	25	12
16	Hallands län	158	198	110	—	—	—	4	—	—	4	—	—	27	4	—
17	Göteborgs och Bohus län	62	68	40	—	—	—	—	—	—	39	—	—	6	2	2
18	Göteborgs stad	97	90	78	—	—	—	—	—	—	3	5	5	216	28	18
19	Älvsborgs län	55	69	32	1	—	—	1	—	—	1	10	—	108	1	—
20	Skaraborgs län	890	882	514	1	1	1	—	—	—	—	—	—	9	—	—
21	Värmlands län	74	67	52	2	2	2	—	—	—	1	1	1	5	3	1
22	Örebro län	331	249	166	29	10	9	61	4	3	2	—	—	11	1	1
23	Västmanlands län	389	311	235	3	—	—	23	—	—	1	—	—	47	6	5
24	Kopparbergs län	49	29	27	16	7	7	15	—	—	15	5	5	35	—	—
25	Gävle stad och län	31	7	6	5	24	24	1	—	—	1	3	3	28	1	1
26	Västernorrlands län	9	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
27	Jämtlands län	33	16	15	32	15	15	—	—	—	—	4	3	4	—	—
28	Västerbottens län	39	23	21	8	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
29	Norrbottens län	3	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	1	1
	Kvinnliga avdelningen	1 254	1 934	869	—	—	—	—	—	—	4	—	—	43	24	20
1	Stockholms stad	6	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	35	17	13
2	Stockholms län	83	114	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	68	57	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	112	200	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	173	198	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	14	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	13	28	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	3	25	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	13	30	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	4	16	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	25	72	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	156	141	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	46	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	7
14	Hälsingborg	18	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	56	117	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	45	44	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	52	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
19	Älvsborgs län	2	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	131	361	117	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	30	44	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	96	177	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	78	111	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	16	20	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	4	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	18	23	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	22	23	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
283	**72**	**52**	**1 234**	**787**	**674**	**65**	**35**	**27**	**82**	**10**	**10**	**104**	**19**	**10**	**440**	**281**	**255**	**77**	**2**	**2**	
45	29	17	426	405	328	9	9	3	2	—	—	16	4	1	273	233	226	7	—	—	1
18	—	—	102	37	32	1	1	1	1	—	—	10	2	2	16	2	2	2	—	—	2
4	—	—	10	4	4	—	—	—	—	—	—	5	—	—	10	1	1	—	—	—	3
5	—	—	4	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
23	4	3	96	18	18	—	—	—	8	—	—	4	1	1	19	—	—	1	—	—	5
11	—	—	74	4	3	1	1	1	32	—	—	3	—	—	10	1	1	—	—	—	6
2	—	—	6	5	5	1	1	1	3	—	—	1	—	—	5	—	—	4	—	—	7
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	8
14	—	—	13	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	7	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
5	1	1	6	3	1	3	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	1	—	—	11
18	7	4	18	6	6	—	1	—	1	—	—	—	—	—	3	3	1	—	—	—	12
8	1	1	93	20	20	10	2	2	4	—	—	10	3	3	22	—	—	18	—	—	13
6	—	—	33	17	17	10	—	—	1	—	—	4	—	—	9	—	—	4	—	—	14
13	4	3	40	10	10	19	20	19	4	—	—	3	1	1	14	13	13	—	—	—	15
10	—	—	24	25	25	5	—	—	8	—	—	5	—	—	6	1	—	—	—	—	16
—	—	—	12	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	11	1	—	—	—	17
56	13	12	76	112	95	4	—	—	11	9	9	12	4	—	9	3	2	16	2	2	18
2	—	—	42	1	1	—	—	—	5	—	—	1	—	—	3	2	1	—	—	—	19
1	—	—	21	10	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	10	6	—	—	—	20
2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	21
1	—	—	9	5	5	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	22
6	3	3	10	15	15	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	1	1	—	—	—	23
—	2	—	39	29	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
15	2	2	11	3	3	—	—	—	—	1	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	25
3	—	—	5	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
2	1	1	24	17	17	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	27
11	5	5	28	13	13	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
2	—	—	10	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
3	**3**	—	—	—	—	**17**	**8**	**6**	**56**	**9**	**4**	**259**	**125**	**88**	**218**	**137**	**89**	**15**	**11**	**9**	
2	3	—	—	—	—	6	4	3	11	1	—	132	56	34	90	64	49	7	7	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5	4	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	4	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	4	4	15	6	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	2	5	—	—	7	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	1	1	—	—	2	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	9	4	1	1	—	—	—	12
1	—	—	—	—	—	4	2	1	10	4	1	69	25	20	30	8	4	6	3	3	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	5	—	—	5	—	—	6	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	3	4	4	2	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	3	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	1	14	11	7	17	12	5	—	1	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	28	29	19	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	2	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**34**	**4**	**4**	**74**	**8**	**8**	**697**	**119**	**107**	**4049**	**2209**	**2052**	**313**	**45**	**35**
1	Stockholms stad	7	2	2	19	4	4	254	54	47	539	350	327	172	23	21
2	Stockholms län	2	—	—	4	—	—	31	1	1	22	2	2	2	1	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	1	—	—	9	9	7	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	17	7	7	35	8	8	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	4	—	—	39	1	1	8	—	—	7	—	—
6	Norrköping	6	—	—	11	—	—	8	1	1	112	44	44	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	7	1	1	1	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	145	101	100	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	10	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	133	73	73	5	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	9	1	1	17	11	11	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	11	1	1	150	4	4	238	131	120	53	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	2	—	—	7	5	5	389	250	245	3	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	3	—	—	13	1	1	124	62	62	5	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	70	31	31	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	10	10	1	—	—
18	Göteborgs stad	11	—	—	11	—	—	77	28	26	1510	707	634	46	11	9
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	22	26	14	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	2	—	—	2	2	2	2	1	1	1	5	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	26	—	—	3	5	5	3	—	—
24	Kopparbergs län	3	2	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	3	3	7	1	1	173	90	90	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	355	181	181	1	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	44	43	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	66	68	41	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**48**	**24**	**12**	**10**	**1**	**1**	**52**	**60**	**55**	**248**	**105**	**92**	**218**	**21**	**18**
1	Stockholms stad	27	20	9	8	—	—	11	40	38	143	41	35	107	12	10
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	10	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	5	3	3	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	5	1	1	2	1	1	34	17	14	8	3	3	84	6	5
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	2	—	—	19	11	11	1	1	1
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	15	3	2	—	—	—	—	—	—	57	34	28	7	—	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	6	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
633	**227**	**215**	**106**	**48**	**40**	**1209**	**1070**	**997**	**44**	**101**	**101**	**10**	**32**	**32**	**4**	**3**	**3**	**3 909**	**2 099**	**2 058**	
304	147	140	39	22	21	389	434	401	24	100	100	1	—	—	2	1	1	925	623	621	1
24	3	3	7	2	2	98	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266	21	21	2
7	8	6	5	1	1	23	11	8	2	—	—	—	—	—	1	—	—	181	55	48	3
5	2	2	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	58	23	20	4
11	—	—	2	1	1	48	33	31	—	—	—	—	1	1	—	—	—	112	27	27	5
5	4	4	—	1	1	36	27	23	—	—	—	1	—	—	—	—	—	57	14	14	6
—	—	—	2	—	—	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	9	9	7
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	4	4	8
6	1	1	1	—	—	19	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	46	26	26	9
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10
5	3	3	3	—	—	16	6	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	132	81	77	11
12	5	5	—	—	—	8	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	57	11	8	12
77	5	5	6	—	—	116	74	73	4	—	—	—	—	—	—	1	1	307	170	170	13
7	—	—	6	—	—	24	24	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	33	33	14
5	14	13	5	1	1	44	84	84	—	—	—	1	—	—	—	—	—	294	85	85	15
4	—	—	1	1	—	11	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	41	30	16
1	—	—	2	1	—	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	49	48	17
123	28	26	2	3	2	243	286	273	10	—	—	7	31	31	—	—	—	690	498	496	18
—	—	—	1	1	—	18	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	37	37	19
11	3	3	4	5	3	11	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	21	19	20
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	20	19	21
2	—	—	—	—	—	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	96	95	22
8	—	—	1	—	—	15	15	10	—	—	—	—	—	—	—	1	1	36	15	15	23
4	—	—	6	1	1	13	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	27	27	24
6	—	—	4	4	3	20	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	39	39	25
—	—	—	—	—	—	7	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	26	27	26	26
—	—	—	6	1	1	15	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	17	17	27
1	1	1	2	2	2	9	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	12	11	28
4	3	3	—	—	—	8	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	18	16	29
523	**140**	**101**	**1401**	**1217**	**852**	**160**	**139**	**122**	**319**	**218**	**152**	**1**	**23**	**21**	**11 538**	**12409**	**8 447**	**655**	**2**	**2**	
224	51	32	584	477	338	56	58	52	172	75	57	1	23	21	3 479	4 224	2 930	296	2	2	1
4	—	—	66	35	26	6	6	4	26	32	22	—	—	—	495	510	312	2	—	—	2
3	—	—	18	16	12	1	3	3	1	—	—	—	—	—	213	220	154	—	—	—	3
2	—	—	26	30	24	2	1	1	1	1	1	—	—	—	438	408	283	12	—	—	4
6	16	14	28	55	42	9	5	4	9	14	11	—	—	—	765	556	392	57	—	—	5
2	2	1	29	21	16	1	7	5	6	3	2	—	—	—	188	205	160	32	—	—	6
5	2	2	25	16	9	—	—	—	7	10	5	—	—	—	259	168	126	5	—	—	7
—	—	—	8	12	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	100	111	58	—	—	—	8
2	—	—	7	7	6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	175	126	98	3	—	—	9
1	1	1	3	5	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	42	43	25	—	—	—	10
4	—	—	31	35	23	2	—	—	1	2	1	—	—	—	353	226	158	—	—	—	11
12	5	2	60	51	38	6	3	3	7	6	5	—	—	—	381	318	234	—	—	—	12
190	45	36	75	58	33	42	20	19	29	13	7	—	—	—	839	998	636	25	—	—	13
5	1	1	37	30	22	1	4	1	2	1	—	—	—	—	177	222	160	22	—	—	14
4	—	—	15	8	7	12	4	4	2	5	4	—	—	—	341	291	222	22	—	—	15
4	1	—	17	20	17	—	—	—	4	3	1	—	—	—	104	105	69	18	—	—	16
1	1	1	29	21	17	—	—	—	1	1	1	—	—	—	106	117	66	8	—	—	17
38	4	1	75	51	16	18	23	22	23	7	2	—	—	—	982	1 189	862	139	—	—	18
3	1	1	11	11	7	—	—	—	1	1	1	—	—	—	84	137	58	2	—	—	19
4	4	4	32	39	24	—	—	—	4	2	1	—	—	—	390	522	254	—	—	—	20
—	—	—	11	14	11	—	—	—	3	5	3	—	—	—	197	242	168	—	—	—	21
3	2	2	30	23	17	—	—	—	3	5	4	—	—	—	285	362	246	7	—	—	22
1	1	1	27	28	19	3	2	2	1	1	1	—	—	—	325	291	174	—	—	—	23
—	—	—	51	41	33	1	—	—	5	6	5	—	—	—	178	179	127	—	—	—	24
2	2	1	9	13	11	—	2	1	4	7	3	—	—	—	149	176	115	5	—	—	25
—	—	—	12	16	8	—	—	—	1	4	3	—	—	—	64	44	24	—	—	—	26
1	—	—	46	50	35	—	1	1	2	9	9	—	—	—	191	190	160	—	—	—	27
—	—	—	23	17	17	—	—	—	2	3	3	—	—	—	159	142	118	—	—	—	28
2	1	1	16	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	87	58	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	43	1 460	—	**1 460**	27	—	**27**	**1·8**	2·4
Bokbindareförbundet	14	810	1 303	**2 113**	42	54	**96**	**4·5**	3·4
Bryggeriindustriarb.-förb.	33	2 530	940	**3 470**	16	12	**28**	**0·8**	0·8
Byggnadsträarbetareförb.	62	5 108	—	**5 108**	305	—	**305**	**6·0**	5·0
De förenade förbunden	36	2 173	522	**2 695**	123	79	**202**	**7·5**	7·1
Elektriska arbetareförb.	40	1 193	—	**1 193**	79	—	**79**	**6·6**	10·2
Gjutareförbundet	99	3 549	2	**3 551**	419	—	**419**	**11·8**	8·8
Grov- o. fabriksarb.-förb.	170	15 269	1 233	**16 502**	1 572	378	**1 950**	**11·8**	12·5
Gruvindustriarbetareförb.	16	1 246	16	**1 262**	177	1	**178**	**14·1**	8·9
Handelsarbetareförb.	106	5 134	1 791	**6 925**	212	50	**262**	**3·8**	2·3
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	13	259	214	**473**	22	17	**39**	**8·2**	10·2
Hattarbetare	5	75	67	**142**	3	13	**16**	**11·3**	23·4
Pälsvaruarbetare	8	184	147	**331**	19	4	**23**	**6·9**	6·1
Kommunalarbetareförb.	71	8 312	572	**8 884**	97	5	**102**	**1·1**	0·9
Litografiska förbundet	14	742	—	**742**	12	—	**12**	**1·6**	1·6
Livsmedelsarbetareförb.	53	4 054	1 176	**5 230**	285	98	**383**	**7·3**	4·6
Metallindustriarb.-förb.	199	55 637	2 055	**57 692**	4 184	73	**4 257**	**7·4**	7·8
Järnbruksarbetare	50	13 755	11	**13 766**	904	—	**904**	**6·6**	7·9
Verkstadsarbetare	149	41 882	2 044	**43 926**	3 280	73	**3 353**	**7·6**	7·7
Murareförbundet	32	2 090	—	**2 090**	10	—	**10**	**0·5**	0·4
Måleriarbetareförbundet	36	1 776	1	**1 777**	9	—	**9**	**0·5**	0·4
Pappersindustriarb.-förb.	97	14 955	561	**15 516**	342	39	**381**	**2·5**	1·8
Sadelm.- o. tapetseraref.	21	544	19	**563**	56	3	**59**	**10·5**	7·8
Sko- o. läderindustriarb.-f.	36	5 364	2 053	**7 417**	314	187	**501**	**6·8**	9·6
Skrädderiarbetareförb.	48	1 782	2 440	**4 222**	78	143	**221**	**5·2**	4·2
Stenindustriarbetareförb.	67	2 912	—	**2 912**	20	—	**20**	**0·7**	1·6
Stuckatörförbundet	4	78	—	**78**	2	—	**2**	**2·6**	5·5
Sågverksindustriarb.-förb.	203	16 342	4	**16 346**	1 982	—	**1 982**	**12·1**	10·9
Textilarbetareförbundet	55	4 133	4 157	**8 290**	91	118	**209**	**2·5**	2·3
Tobaksindustriarb.-förb.	10	539	2 113	**2 652**	18	23	**41**	**1·5**	2·3
Transportarbetareförb.	44	2 329	—	**2 329**	130	—	**130**	**5·6**	5·4
Träindustriarbetareförb.	97	4 934	65	**4 999**	247	14	**261**	**5·2**	5·5
Tunnbinderiarbetareförb.	18	284	—	**284**	16	—	**16**	**5·6**	3·2
Typografförbundet	20	3 918	309	**4 227**	145	15	**160**	**3·8**	3·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	8	517	1	**518**	11	—	**11**	**2·1**	3·3
Summa	**1 765**	**169 973**	**21 547**	**191 520**	**11 043**	**1 309**	**12 352**	**6·4**	**6·2**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti månad uppgivits till inalles 62 137, vilket i genomsnitt motsvarar 5·0 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna augusti 1923—augusti 1924.

	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.
Sverige	8·6	8·0	8·2	9·1	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3	6·2	6·4
Norge	6·4	7·5	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	3·9
Danmark	8·0	7·7	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1	5·3	5·4
England	11·4	11·3	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9
Tyskland	6·3	9·9	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4
Nederländerna .	12·9	11·6	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	7·2	7·9	8·7
Belgien	1·9	1·5	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·3
Kanada	2·2	2·0	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	—
Nya Syd-Wales .	8·6	7·6	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	—	—

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1924.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 oktober 1924. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 816—817) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 828—831) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriserna å *mjölk* voro såväl i juni som i september för oskummad och separerad vara resp. 23 och 9 öre per liter. Å en del ombudsorter har emellertid, såsom en följd av de starkt höjda smörpriserna, tendensen sär-

skilt under kvartalets senare del varit tydligt stigande, ehuru ej av tillräcklig omfattning för att åstadkomma en höjning av medelpriset.

Smörpriserna, vilka under nästan hela förra halvåret voro stadda i oavbrutet sjunkande, företedde under redovisningskvartalet en utveckling i rakt motsatt riktning, i det att väsentliga prisförhöjningar ägt rum. Mejerismör, som enligt den svenska smörnoteringen i slutet av juni betingade ett pris av 2·60 kr. per kg., hade vid den senaste noteringen i september stigit till 3·66 kr. Den starka uppgången torde i stort sett bero på ökad export. De hastigt stigande partipriserna åstadkommo givetvis prisstegring inom detaljhandeln. Medelpriset utgjorde i september 3·95 kr. per kg. för mejerismör och 3·69 kr. för landssmör mot resp. 3·37 kr. och 3·21 kr. per kg. i juni. Priserna å *ost* ha däremot visat fortsatt nedgång, ehuru i mindre omfattning än under förra kvartalet. Medelpriset å *margarin* är detsamma som i juni. En prisstegring under senare delen av september inträffade efter den tidpunkt, som prisrapporterna för månaden avse, varför vid innevarande beräkningstillfälle hänsyn icke tagits till densamma.

Noteringarna å *färska ägg* utvisa en för årstiden ovanligt kraftig prisstegring, särskilt under kvartalets sista månad. Genomsnittspriset, som under juni månad utgjorde 1·92 kr. per tjog, hade i juli stigit till 2·02 kr., i augusti till 2·21 kr. och i september till 2·55 kr.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 2·86 kr. per 5 l. och har sedan som vanligt sjunkit mycket raskt; sålunda var priset i augusti 88 öre och i september 58 öre per 5 l. Till belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden under de olika månaderna av tredje kvartalet åren 1914—1924.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
				(öre per 5 liter)							
juli	103	131	106	202	342	143	282	164	180	264	286
augusti	56	43	45	90	132	61	100	84	58	95	88
september	36	29	37	59	92	53	72	63	45	58	58

Som synes ställa sig både årets och fjolårets priser relativt höga, vilket närmast beror på att skörden avsevärt försenats under dessa år på grund av olämplig väderlek.

Mjölpriserna, i synnerhet vetemjölspriset, ha varit föremål för upprepade förhöjningar i samband med de stigande spannmålspriserna på världsmarknaden. Medelpriset å vetemjöl, som i juni var 40 öre per kg., utgjorde i september 45 öre. Råg- och rågsiktmjöl ha höjts med resp. 3 och 2 öre per kg. sedan juni. Prisstegringen å mjöl har influerat något på *brödpriserna*, och en mindre uppgång har konstaterats för samtliga brödsorter utom grovt spisbröd. Efter septembernoteringarnas insamlande ha emellertid nya prisförhöjningar ägt rum beträffande såväl mjöl som bröd.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en stigande ten-

dens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* och *fläsk* varit föremål för prisförhöjning. Minutpriserna å kött och fläsk under det nu gångna kvartalet och de för samma tid beräknade medelpriserna för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 828—830), visa, att såväl beträffande kött och fläsk som kreatur, dock med undantag för får och fårkött samt levande kalvar, en fortsatt prisstegring ägt rum, vilken varit något större än under närmast föregående kvartal. Kraftigast har uppgången varit beträffande fläsk- och svinpriserna. Genomsnittspriserna för resp. färskt och salt svenskt fläsk lågo sålunda i september 30 och 27 öre högre per kg. än i juni, motsvarande c:a 16 % stegring. Svinpriserna ha stigit med c:a 14 %. Medelpriset å nötkött visar c:a 3 % höjning och nötkreatursprisерna ha stigit ungefär lika mycket. Kalvkött har likaledes gått upp med c:a 3 %, medan priserna på levande kalvar förete en svag sänkningstendens.

I fråga om *fiskpriserna* ha större eller mindre stegringar ägt rum för samtliga fiskslag.

Noteringarna å *kaffe* utvisa en från föregående kvartalsperiod fortsatt prisstegring. Medelpriset i september utgjorde 2·94 kr. per kg. mot 2.74 kr. i juni. Även *sockerpriset* har under det gångna kvartalet undergått en anmärkningsvärd höjning, och utgjorde medelpriset å bitsocker i september 1 kr. per kg. mot 91 öre i juni.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha samtliga artiklar utom fotogen varit underkastade prissänkningar, men ha dessa varit av ringa betydelse.

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med september 1924, meddelas i tabellen å nästa sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Under de närmast föregående åren har det varit möjligt att redan vid början av hyresåret från hyresnämnderna erhålla approximativa uppgifter om den procentiska förändringen i hyresnivån å resp. orter. Sedan numera hyresnämndernas verksamhet upphört, har det befunnits nödvändigt att avvakta resultatet av den hyresräkning, som socialstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts beslut skall verkställa och för vilken preliminära siffror beräknas föreligga till nästkommande indexberäkning vid årsskiftet. Av denna anledning har det gångna hyresårets stegringssiffra (78 %) fått kvarstå.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt 1922, sid. 155.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1924.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» in-dextal	Relativ sedel-cirkula-tion (enligt Cassel)
	Mejeri-prod., ägg o. marga-rin (10 varu-slag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varu-slag)	Kött (8 varu-slag)	Fisk (9 varu-slag)	Övriga födoäm-nen (6 varu-slag)	Bränsle och lyse (7 varu-slag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**298**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**288**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**173**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	230
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
3:e kv.	159	155	174	174	185	184	**172**	**162**	223
Juli	155	152	172	172	185	187	**171**	**159**	223
Aug.	159	156	175	171	185	183	**172**	**163**	227
Sept.	163	156	176	180	186	182	**174**	**165**	220

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

Nedanstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 till oktober 1924.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1918	1920	1921	1922	1923	Okt. 1923	Jan. 1924	April 1924	Juli 1924	Okt. 1924
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:												
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	13·50	12·00	6·75	4·45	4·05	4·00	3·95	3·90	3·90	3·90
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	2·50	2·15	1·45	1·05	0·95	0·95	0 95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	50·00	36·40	16·50	11·95	10·85	10·65	10·50	10·60	10·65	10·70
Herrkläder:												
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	205·00	270·00	222·00	169·00	155·00	154·00	153·00	152·00	152·00	153·00
» konf. .	40·00	60·00	130·00	179·00	141·00	108·00	98·00	97·00	97·00	97·00	97·00	97·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	195·00	260·00	214·00	166·00	151·00	151·00	148·00	147·00	147·00	146·00
» konf.	40·00	60·00	123·00	167·00	131·00	102·00	93·00	93·00	89·00	89·00	88·00	89·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	7·25	7·00	4·75	3·70	3·45	3·45	3·40	3·40	3·45	3·40
Tröja (ullbomull) .	1·50	2·50	8·00	6·00	5·25	4·25	3·70	3·55	3·45	3·50	3·50	3·45
Kalsonger »	1·75	2·75	8·50	6·50	5·50	4·55	3·95	3·80	3·70	3·75	3·70	3·70
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	5·50	5·00	3·25	2·35	2·15	2·15	2·15	2·15	2·20	2·15
Arbetsblus	1·75	—	—	7·90	5·75	4·35	4·10	4·05	4·05	4·00	4·00	3·95
Skodon:												
Kängor, smorlåder .	8·50	16·50	29·00	33·50	22·50	15·50	13·75	13·75	13·75	13·50	13·50	13·50
Stövlar	16·50	31·50	63·00	65·00	41·50	28·75	26·00	26·00	25·75	25·75	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:												
mans-	13·00	19·50	39·25	44·25	31·75	22·00	19·25	19·00	19·00	19·00	18·75	18·50
dam-	11·50	17·00	36·75	41·50	29·75	21·50	19·00	18·75	18·75	18·75	18·50	18·50
barn-	7·00	10·50	19·50	19·50	15·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	8·25	11·15	9·95	8·00	7·15	7·00	6·95	6·90	6·80	6·80

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om ock en mindre sänkning kunnat konstateras. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 91 % (mot 92 % ett kvartal tidigare).

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, s. 947). Resultatet av den omräkning, som nu företagits av dessa båda sistnämnda skatteposter, har blivit en sänkning av skatteindexen med 3 enheter eller till 170. Den inkomst, varpå dessa skatter beräknats, avser nämligen 1923 års löner, vilka enligt tillgänglig lönestatistik voro lägre än närmast föregående års. Skattesatserna äro, vad kronoskatterna beträffar, oförändrade, men uppvisa för landstingsskatterna någon uppgång.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen från juli 1914 till oktober 1924 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 83 %.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med år 1919.

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1923				1924			
							jan.	apr.	juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	195	193	192	191	190	189	188	186
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	165	166	171	164	163	166	161	163
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	199	199	193	193	192	191	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	220	220	220	220	220	219
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	176	175	175	175	175	175	171	171
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	208	208	208	208	208	208	207	206
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	219	219	218	218	218	202	202	201
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	181	181	179	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	202	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**190**	**188**	**188**	**187**	**187**	**185**	**183**	**183**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 810 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 oktober 1924 och hänför sig som förut till en familj (man, hustru och två barn) med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, s. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom översikten å följande sida.

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1924, 74 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 174. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 480 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

		Föda- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en uppgång med 3 enheter eller c:a 2 %. Höjningen har uteslutande förorsakats av *stegrade* livsmedelspriser och hänför sig huvudsakligen till de tidigare omnämnda prisstegringarna å mjöl, kaffe och socker, smör, fläsk och salt sill samt en för årstiden ovanligt kraftig prisstegring på ägg. Posterna hyra och »övriga utgifter» kvarstå som nämnt *oförändrade* vid detta beräkningstillfälle. Skattepostens *sänkning* har givetvis något motverkat totalindexens uppgång, under det att nedgången för bränsle och lyse samt beklädnad ej haft någon nämnvärd betydelse. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 816—817 angivna och för september månad insamlade.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924		
	Juli	2:dra halv-året										1:sta kvar-talet	2:dra kvar-talet	3:dje kvar-talet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	164	160	165
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	157	152	158
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	168	165	165
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	158	153	156
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	152	154
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	168	164	166
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	161	158	162
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	158	161
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	160	160	163
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	167	164	166
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	152	151	154
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	154	151	152
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	159	152	155
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	157	157
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	162	157	165
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	161	157	161
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	159	154	157
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	162	161	165
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	160	159	162
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	160	158	162
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	163	155	159
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	175	168	172
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	166	161	162
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	173	164	165
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	178	170	172
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	156	158
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	164	168
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	158	152	158
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	159	154	158
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	164	159	164
Domnarvet[2]	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	157	155	161
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	167	163	164
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	169	167	171
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	166	164	169
sågverksdistr.	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	165	173
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	160	156	162
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	173	172	179
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	168	162	169
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	159	156	161
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	166	164	167
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**162**	**159**	**162**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.
Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924		
												1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	121	121
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101	102
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	104	101
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	96	95
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	100	99	98
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99	99
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	103	103	104
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	95	94	93
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	91	94	93
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	87
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	91	90
Kalmar	102	101	01	102	102	97	94	94	95	97	97	95	97	96
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	89	90	88
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	93	91	91
Karlskrona	101	100	05	103	100	93	95	95	97	101	101	100	99	97
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	94	94	96
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	101	101	101
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	97	96
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	98	99	100
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	97	99	99
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	95	96	96
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	98	96	96
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	94	93	91
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	107	107
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	103	102
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	104	102	100
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	107	105	104
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	96	97
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	99	97	96
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	103	102	102
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	103	102	102
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	97	97
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	95	97
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	98	98	98
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	100	101
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	89	91	92
Domnarvet [1]	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	95	96	97
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	97	99
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	102	102	101
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	100	101	102
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	104	106	106
sågverksdistr.	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	103	102	104
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	103	103	103
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	101	102
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	102	100	104
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	111	114	113
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	106	109
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	114	115	116
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	118	120	119
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (september 1923—september 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	61
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	233	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	214
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	eng. kamin- »	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	sept. 1913—sept. 1924	sept. 1923—sept. 1924	
23	24	24	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	+ 64·3	0·0	1
12	12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	+ 8·3	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
385	391	404	401	385	371	359	315	343	337	352	381	395	+ 66·7	+ 2·6	4
366	376	386	386	365	343	332	310	324	321	326	351	369	+ 70·8	+ 0·8	5
271	281	293	299	300	300	301	294	291	287	286	284	281	+ 70·3	+ 3·7	6
186	196	210	213	212	210	209	207	205	201	201	201	198	+ 61·0	+ 6·5	7
182	185	185	185	185	184	184	174	173	173	173	173	173	+ 25·4	— 4·9	8
285	328	377	389	360	319	265	198	184	192	202	221	255	+ 65·6	— 10·5	9
282	272	274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	—	—	10
908	877	873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	—	+ 2·9	11
58	54	54	54	56	57	60	64	65	67	64	63	58	+ 114·8	0·0	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	13
50	50	50	50	51	51	52	52	51	51	51	51	51	+ 64·5	+ 2·0	14
66	67	76	89	91	92	92	91	89	88	88	87	87	+ 85·1	+ 31·8	15
44	44	43	43	42	42	41	41	40	40	42	45	45	+ 45·2	+ 2·3	16
27	27	27	27	27	27	27	27	26	26	28	29	29	+ 31·8	+ 7·4	17
38	38	38	38	38	37	37	37	37	37	38	39	39	+ 44·4	+ 2·6	18
50	49	49	49	49	48	48	48	48	47	47	48	48	+ 33·3	— 4·0	19
53	53	53	53	53	53	54	54	54	54	54	53	53	+ 29·3	0·0	20
73	73	73	73	73	72	72	72	71	71	71	71	71	+ 73·2	— 2·7	21
96	96	96	96	96	94	94	94	93	93	93	94	94	—	— 2·1	22
64	64	64	63	62	62	61	61	61	61	61	63	63	+ 65·8	— 1·6	23
45	44	44	44	44	44	43	43	43	44	43	45	46	+ 53·3	+ 2·2	24
156	156	156	155	154	155	155	152	153	152	152	155	155	+ 106·7	— 0·6	25
76	76	76	76	75	75	74	74	75	75	74	76	77	+ 79·1	+ 1·3	26
89	88	89	88	88	88	87	87	88	87	86	89	90	+ 50·0	+ 1·1	27
212	210	207	204	202	201	199	199	199	203	206	209	209	+ 65·9	— 1·4	28
171	171	169	167	166	165	164	164	164	167	169	171	171	+ 64·4	0·0	29
250	249	248	248	247	246	246	246	244	245	249	249	249	+ 87·2	— 0·4	30
146	147	146	147	145	145	141	142	141	142	144	145	146	+ 97·3	0·0	31
221	212	205	203	208	209	216	221	229	234	234	238	230	+ 71·6	+ 4·1	32
191	178	175	171	177	172	177	176	178	185	189	188	188	+ 58·0	— 1·6	33
—	226	221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	—	—	—	34
208	208	204	194	188	182	178	175	175	182	195	206	212	+ 53·6	+ 1·9	35
219	218	214	206	200	193	189	185	185	189	198	209	216	+ 50·0	— 1·4	36
186	191	190	187	186	184	184	182	180	180	182	185	188	—	+ 1·1	37
135	139	136	140	153	153	155	147	118	114	120	125	133	+ 77·3	— 1·5	38
218	221	222	221	228	231	241	237	165	179	200	210	217	+ 97·3	— 0·5	39
70	68	63	65	68	61	56	66	62	75	89	89	81	+ 107·7	+ 15·7	40
59	64	63	64	68	66	67	69	62	62	59	58	65	+ 66·7	+ 10·2	41
94	101	100	96	109	110	107	99	91	90	95	93	102	+ 85·5	+ 8·5	42
152	156	153	153	171	173	167	154	134	140	144	146	158	+ 97·5	+ 3·9	43
109	118	118	113	133	134	129	122	109	107	113	108	119	—	+ 9·2	44
57	61	63	64	64	65	65	65	65	64	63	60	73	+ 62·2	+ 28·1	45
44	46	47	46	44	45	43	46	43	44	48	45	48	+ 54·8	+ 9·1	46
82	84	86	87	89	89	90	89	90	90	91	90	90	+ 66·7	+ 9·8	47
244	244	244	244	244	251	267	273	275	274	276	281	294	+ 82·6	+ 20·5	48
103	103	94	98	98	105	104	100	97	91	91	92	100	+ 49·3	— 2·9	49
20	20	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	— 5·0	50
14	14	14	14	15	15	14	14	14	14	14	14	14	+ 133·3	0·0	51
32	31	30	30	30	30	31	31	31	31	31	30	31	+ 47·6	— 3·1	52
5180	5200	5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	+ 98·8	— 1·7	53
3780	3780	3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	+ 87·3	+ 1·6	54
474	468	447	439	445	435	442	444	451	446	446	445	445	+ 125·9	— 6·1	55
815	805	798	796	797	801	802	800	800	795	792	785	767	+ 91·8	— 5·9	56
409	407	403	402	406	409	413	409	409	399	389	376	372	+ 59·7	— 9·0	57
310	308	307	308	309	310	311	312	312	312	309	305	296	+ 85·0	— 4·5	58
337	335	333	333	338	340	342	346	344	337	331	321	309	+ 64·4	— 8·3	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	27	27	27	23	23	23	23	23	23	21	21	21
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	360	393	404	365	400	415	361	394	408	350	380	388
5	mat- (lands-)	»	325	358	372	355	386	397	331	373	386	333	358	361
6	Ost: helfet	»	301	305	305	300	300	308	276	292	293	310	315	288
7	halvfet	»	212	211	203	238	233	217	224	236	225	243	240	230
8	Margarin, växt-	»	168	169	168	172	174	168	188	184	186	181	181	185
9	Ägg: färska	tjog	232	256	304	208	223	243	185	190	247	164	182	215
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1182	—	1222	1214	—	1048	1133	—	1133	—	—	—
12	»	5 l.	68	70	68	67	—	63	74	48	74	60	—	49
13	färsk	»	278	100	—	229	83	—	311	96	—	222	58	—
14	Ärter, gula	kg.	49	50	47	42	43	43	40	39	40	40	40	40
15	Bruna bönor	»	85	86	87	82	82	82	90	89	87	86	86	83
16	Mjöl: vete-	»	41	44	45	42	44	44	43	46	45	43	44	44
17	råg-	»	29	30	31	27	29	30	25	25	25	29	30	30
18	rågsikt-	»	39	41	41	38	39	39	36	36	36	38	39	38
19	Gryn: havre-	»	45	46	46	45	46	47	45	45	45	47	47	50
20	ris-	»	58	59	59	47	45	48	50	54	51	49	49	53
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	64	64	64	54	56	59	55	56	57	57	61	59
22	knäckebröd	»	103	103	103	86	89	89	88	94	94	74	76	79
23	limpa, söt	»	84	83	81	80	80	76	76	78	78	54	56	55
24	» sur	»	65	66	68	—	—	—	56	52	52	51	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	183	188	189	180	175	175	159	172	177	147	148	151
26	mjukt, bakat med vatten	»	80	81	81	80	80	80	85	88	91	64	69	67
27	mjukt, » » mjölk	»	115	119	121	107	107	105	89	97	98	81	85	85
28	Nötkött, färskt: stek	»	239	239	238	217	218	217	206	207	209	197	199	211
29	soppkött	»	176	179	185	146	149	151	176	175	177	168	173	180
30	Kalvkött: gödkalv	»	264	264	260	270	259	251	260	258	252	240	242	239
31	spädkalv	»	150	150	150	144	148	150	126	125	127	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	295	280	256	295	287	257	265	254	214	275	300	300
33	salt	»	193	216	199	—	—	—	189	200	193	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	229	242	247	207	210	217	200	204	212	180	189	208
36	salt, svenskt	»	231	248	249	197	200	223	200	205	214	200	200	200
37	» amerikanskt	»	187	197	180	—	—	—	—	—	—	190	190	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	161	173	170	141	157	160	95	96	105	91	89	91
39	gädda	»	238	264	257	221	250	239	200	218	208	192	187	188
40	sill	»	—	98	84	—	83	93	—	—	97	—	—	77
41	strömming	»	80	84	91	70	75	74	61	55	64	52	57	63
42	torsk	»	131	133	185	150	150	148	142	134	164	100	106	118
43	rödspotta	»	151	153	174	190	165	191	—	200	200	154	165	166
44	kolja	»	128	128	167	138	121	133	135	139	158	100	112	118
45	salt: sill	»	56	53	64	53	53	58	55	50	56	51	45	65
46	strömming	»	68	63	84	—	—	—	—	—	44	—	—	—
47	Kabeljo	»	83	83	83	84	85	81	87	86	88	100	100	100
48	Kaffe	»	291	312	322	283	292	300	277	286	288	267	273	287
49	Socker	»	86	86	95	89	90	99	90	91	100	92	92	102
50	Salt	»	21	21	21	19	19	18	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	20	20	21	15	15	15	20	20	20	10	10	10
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	[1])Ved: björk-	famn	6000	6040	6150	6230	5420	5530	5520	5520	5500	5130	5130	5160
54	barr-	»	4420	4430	4430	4430	4050	4050	3960	3960	3920	3310	3280	3340
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	875	875	875	850	850	825	875	875	843	900	—	—
57	eng. hushålls-	»	405	405	405	—	—	—	—	—	—	450	450	450
58	Koks: gasverks-	»	299	299	299	300	—	—	343	341	343	295	295	295
59	eng. kamin-	»	290	290	290	355	355	335	—	—	—	—	—	—

[1]) Motala: avfallsved juli och aug. 24·00 samt sept. 21·40 kr. per famn.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
21	21	21	21	21	21	22	22	22	21	21	21	21	21	21	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	7	7	7	8	8	8	7	7	7	8	8	8	6	6	6	3
358	381	388	358	387	400	361	391	404	348	381	400	360	386	405	328	331	352	4
345	374	377	312	339	360	325	357	368	334	362	375	317	325	349	300	301	316	5
283	277	277	295	297	298	300	300	282	291	270	250	286	256	258	315	319	315	6
201	205	205	201	204	208	253	254	222	200	190	200	200	200	200	233	225	200	7
180	175	175	180	176	178	185	185	193	169	161	160	196	196	196	164	168	163	8
181	192	234	172	189	238	195	210	250	175	175	235	187	202	249	193	204	220	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	745	760	795	1188	—	950	817	—	850	892	—	875	770	—	906	11
68	—	55	58	52	53	69	—	63	55	—	46	55	—	50	43	—	55	12
277	78	—	233	70	—	261	79	—	271	67	—	342	60	—	184	86	—	13
41	40	38	43	43	45	45	45	45	39	39	39	55	55	55	53	53	53	14
90	85	85	89	89	90	98	98	98	89	88	90	85	85	85	88	95	97	15
42	45	45	42	43	43	42	45	46	40	42	43	42	44	45	42	43	44	16
27	28	28	30	29	30	28	29	30	26	28	28	28	29	31	29	29	29	17
37	39	39	37	38	39	36	38	39	37	38	38	36	37	38	38	39	39	18
50	50	50	45	50	50	49	49	50	49	49	49	50	50	50	50	50	50	19
55	55	53	58	59	60	49	49	49	56	56	57	60	60	50	57	55	53	20
53	55	56	66	66	70	74	74	74	61	61	58	87	87	87	85	85	83	21
73	75	75	101	103	105	103	103	103	91	91	81	105	105	105	93	90	93	22
61	61	60	61	65	66	68	68	68	61	63	63	54	67	67	56	58	58	23
48	48	50	47	41	42	48	48	48	50	50	52	35	47	47	41	43	41	24
154	154	154	157	167	168	174	174	174	114	113	123	155	153	154	138	135	135	25
69	86	86	66	70	71	93	93	93	63	67	57	71	76	76	—	—	—	26
83	91	91	77	75	77	100	100	100	95	95	—	80	88	88	62	66	66	27
230	221	211	198	198	198	224	224	224	191	193	200	186	191	190	175	173	175	28
153	166	178	178	178	178	192	192	192	164	170	172	170	174	174	155	155	155	29
263	258	257	252	251	252	272	259	265	229	237	216	226	218	220	211	211	211	30
133	126	125	153	153	153	—	—	—	144	130	140	125	126	125	125	125	125	31
265	270	273	264	254	247	293	275	264	237	226	213	213	202	190	228	222	207	32
—	—	—	205	219	206	217	225	208	150	150	170	—	—	—	205	—	160	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
199	202	215	187	194	200	237	245	247	174	179	199	184	194	198	176	183	178	35
203	200	215	192	201	215	233	247	247	168	170	195	178	200	190	200	187	190	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
135	120	105	151	143	153	156	143	158	142	123	151	127	135	150	100	100	107	38
192	225	221	215	207	225	250	227	227	200	201	211	219	218	219	194	170	163	39
—	101	80	—	96	83	—	—	80	—	96	79	69	76	75	66	75	77	40
63	64	73	58	52	65	58	50	59	56	50	58	69	68	71	62	63	62	41
146	138	160	130	125	139	100	100	100	—	—	—	113	100	100	81	79	85	42
151	157	158	149	147	156	138	128	173	118	117	135	138	145	150	126	130	132	43
124	119	136	114	100	138	131	122	128	117	101	93	107	92	92	110	100	100	44
58	58	58	50	50	60	58	48	72	50	49	60	60	50	70	57	50	63	45
—	—	—	46	47	50	50	60	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
94	92	92	97	97	98	104	100	86	—	79	78	100	100	100	—	—	—	47
288	288	288	278	285	297	273	273	310	264	268	293	290	290	310	283	283	292	48
90	90	98	91	92	101	88	89	98	90	91	100	94	95	104	91	92	102	49
20	20	20	20	20	20	19	19	19	16	15	15	20	20	20	18	18	18	50
14	14	14	—	15	15	15	15	15	16	13	14	14	14	14	15	15	15	51
30	30	30	30	30	30	30	30	30	26	26	26	32	32	32	31	31	32	52
5700	5520	5700	5940	5940	5940	5630	5630	5630	5030	5030	5280	5600	5550	5600	4220	4220	4280	53
3740	3740	3560	4680	4740	4740	4250	4250	4250	3520	3520	3630	3580	3600	3800	2840	2960	3020	54
413	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	—	—	—	—	—	55
700	700	700	700	708	680	780	780	780	725	717	713	750	750	750	—	—	—	56
—	—	—	400	400	383	380	380	380	375	—	363	—	—	—	—	—	—	57
310	310	310	283	275	266	335	335	335	—	—	275	300	300	270	—	—	—	58
—	—	—	332	338	330	335	335	335	313	313	275	350	325	325	—	—	—	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	**Mjölk:** osk**u**mmad	l.	20	20	20	22	22	22	20	20	20	20	20	22
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	11	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	8	8	8	7	7	7	6	6	6
4	**Smör:** bords- (mejeri-)	kg.	343	378	390	349	382	394	334	361	381	329	360	369
5	mat- (lands-)	»	300	331	347	303	331	345	280	311	321	299	314	335
6	**Ost:** helfet	»	310	310	310	311	311	311	325	325	300	298	298	300
7	halvfet	»	222	222	219	200	200	—	—	—	—	193	180	180
8	**Margarin,** växt-	»	164	163	164	160	160	160	160	160	160	184	184	184
9	**Ägg:** färska	tjog	165	193	204	180	195	230	179	186	207	174	189	236
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	**Potatis:** gammal	hl.	1100	—	—	840	—	900	714	—	—	—	—	775
12	»	5 l.	65	—	50	51	—	48	42	—	40	60	50	40
13	färsk	»	244	62	—	240	57	—	198	55	—	289	63	—
14	**Ärter, gula**	kg.	60	60	60	50	50	50	60	60	60	48	48	48
15	**Bruna bönor**	»	98	98	98	89	89	89	100	100	100	91	90	90
16	**Mjöl:** vete-	»	45	46	46	39	41	41	43	45	45	45	46	47
17	råg-	»	29	29	31	24	26	26	31	31	32	28	28	28
18	rågsikt-	»	41	41	41	35	36	36	40	41	41	38	38	38
19	**Gryn:** havre-	»	50	50	50	45	45	47	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	60	60	60	51	51	50	50	50	50	53	53	53
21	**Rågbröd:** grovt spisbröd	»	90	91	91	86	86	87	90	83	83	68	68	68
22	knäckebröd	»	103	103	103	97	97	98	99	93	93	110	110	110
23	limpa, söt	»	48	48	48	52	55	57	50	50	50	50	50	51
24	» *sur*	»	39	38	38	33	35	36	35	35	35	37	37	37
25	**Vetebröd:** skorpor	»	150	160	160	131	133	130	150	150	150	120	120	120
26	mjukt, bakat med vatten	»	58	60	60	63	65	65	90	90	90	65	65	65
27	» » mjölk	»	71	80	80	75	77	77	93	93	93	85	85	85
28	**Nötkött,** färskt: stek	»	200	200	200	188	191	190	197	197	197	162	169	172
29	soppkött	»	176	174	174	168	167	168	153	153	153	145	148	150
30	**Kalvkött:** gödkalv	»	227	228	227	241	241	241	200	200	200	225	204	206
31	spädkalv	»	145	144	142	138	138	141	120	120	120	—	—	—
32	**Fårkött:** färskt	»	227	227	223	191	184	182	225	225	225	199	196	178
33	salt	»	170	181	180	—	—	—	142	142	142	171	173	164
34	**Renkött,** färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	**Fläsk:** färskt	»	158	170	170	144	153	159	167	174	180	146	149	154
36	salt, svenskt	»	160	179	179	159	179	191	170	200	200	149	155	156
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	**Fisk,** färsk: abborre	»	119	118	171	150	150	150	55	61	70	155	170	—
39	gädda	»	200	200	250	200	182	175	169	180	175	210	230	—
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	60	59	69	70	72	74	41	30	43	44	49	56
42	torsk	»	—	—	—	50	62	73	48	55	58	112	106	86
43	rödspotta	»	128	125	131	158	138	200	—	—	—	168	179	190
44	kolja	»	125	125	126	125	108	—	—	—	—	128	125	133
45	salt: sill	»	70	60	78	50	50	60	60	52	70	60	60	78
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	**Kabeljo**	»	—	—	—	100	—	100	100	100	—	99	99	99
48	**Kaffe**	»	270	270	274	272	275	299	300	300	325	300	300	320
49	**Socker**	»	89	90	99	88	89	98	90	91	100	90	91	100
50	**Salt**	»	20	20	20	16	16	17	20	20	20	20	20	20
51	**Svagdricka**	l.	16	16	16	16	15	16	12	12	12	11	11	11
52	**Fotogen**	»	33	33	33	27	27	27	28	26	28	30	25	25
53	[1]) **Ved:** björk-	famn	4650	4650	4340	3970	3970	3970	4900	4900	4900	6230	6230	6230
54	barr-	»	3100	3100	2980	3090	3090	3090	3900	3900	3900	4900	4900	4900
55	**Bränntorv**	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	**Kol:** antracit-	hl.	850	850	800	800	800	725	800	800	800	825	825	825
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	325	325	—	350	325	350	450	400	400
58	**Koks:** gasverks-	»	350	350	300	275	275	265	300	250	235	325	325	315
59	eng. kamin-	»	350	350	300	265	265	255	300	250	235	350	300	325

[1]) Visby: alved juli och sept. 53·40; blandved juli och aug. 44·50 kr. per famn.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
22	22	22	20	20	20	22	22	22	18	18	18	20	20	20	20	20	20	1
16	16	16	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	8	8	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
348	380	395	330	358	375	328	355	368	339	368	378	343	369	378	338	367	378	4
281	297	340	327	354	372	—	—	—	325	358	368	—	—	—	—	—	—	5
320	310	320	320	330	330	300	300	300	302	307	316	288	294	291	316	316	306	6
238	231	233	230	230	220	192	190	192	200	200	200	—	—	—	—	—	—	7
184	184	184	186	186	186	187	185	187	183	180	183	163	165	165	184	184	184	8
173	182	217	186	215	245	191	199	255	180	194	255	188	195	239	194	207	250	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
967	—	750	900	—	700	800	—	700	817	—	667	—	—	775	—	—	843	11
60	—	45	60	—	50	68	—	50	53	—	49	—	—	48	55	—	51	12
267	55	—	265	73	—	204	70	—	204	65	—	156	69	—	144	67	—	13
58	58	58	53	54	54	53	52	53	54	55	55	50	50	53	59	58	58	14
90	90	92	92	94	98	77	76	76	78	76	76	99	90	90	83	82	84	15
44	46	46	39	41	42	40	43	43	41	44	44	44	46	46	42	44	45	16
29	30	30	24	26	28	28	29	30	29	29	31	27	29	29	30	31	31	17
41	43	43	37	37	38	37	38	39	38	40	40	40	41	40	38	39	40	18
50	50	50	50	49	50	43	43	44	42	42	42	45	45	45	47	47	45	19
58	55	53	50	50	60	51	51	50	40	40	40	63	63	61	53	53	53	20
75	75	75	100	98	95	103	104	105	98	97	98	105	105	105	83	83	83	21
108	105	102	115	116	115	128	128	133	126	123	125	134	133	133	116	116	116	22
52	49	49	38	45	45	42	47	47	40	41	43	44	53	52	49	49	49	23
36	38	38	35	38	38	29	34	34	29	29	32	31	35	35	36	36	36	24
165	162	164	152	173	173	150	170	170	125	125	125	110	110	110	113	111	111	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
86	87	85	79	83	83	89	105	105	71	71	75	81	82	81	61	61	61	27
221	217	215	185	186	184	250	249	250	243	242	242	215	211	209	208	214	214	28
186	186	182	168	163	163	195	198	200	194	193	193	186	189	189	186	185	184	29
250	250	250	250	250	250	249	247	250	287	300	300	288	291	288	249	245	245	30
149	142	141	175	173	181	161	163	165	193	193	193	180	180	183	150	150	150	31
250	248	238	250	264	257	256	300	285	250	250	250	250	265	263	—	300	288	32
177	172	177	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	150	175	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
176	180	191	162	173	194	163	177	200	150	163	179	180	185	190	154	164	168	35
176	178	188	180	190	200	212	214	228	180	193	200	200	225	225	182	196	196	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
108	106	115	150	145	150	129	130	144	144	140	—	—	—	—	125	138	—	38
165	163	190	196	206	240	248	248	250	283	280	300	250	250	250	232	245	250	39
—	—	—	—	—	88	102	105	107	83	83	100	100	100	87	119	106	75	40
58	49	72	53	66	70	85	88	86	—	—	—	—	—	—	73	71	—	41
31	27	49	—	50	61	58	60	92	68	68	79	53	52	52	53	55	61	42
85	86	123	111	120	148	146	139	191	125	125	150	125	123	113	172	141	158	43
—	—	—	100	—	138	119	100	133	125	131	150	—	—	—	—	83	100	44
70	70	69	75	80	90	96	94	104	90	90	98	58	60	60	61	61	63	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
100	100	110	—	—	—	100	100	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
283	284	300	286	299	350	264	279	285	275	276	289	296	291	311	276	276	288	48
91	92	99	89	90	99	86	87	96	89	90	99	89	90	99	89	89	99	49
20	20	20	18	18	18	20	20	20	18	18	18	18	17	17	16	16	16	50
14	14	14	11	11	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	28	28	28	30	30	30	28	28	28	28	28	28	52
4390	4330	4330	4470	4540	4470	6910	6790	6790	5720	5720	5720	7600	6800	6800	5860	5830	5830	53
—	3190	3190	3840	3780	3780	5990	5990	6040	5190	5190	5190	6400	5600	5600	4910	4910	4910	54
—	—	—	363	363	375	613	603	583	583	500	500	—	—	—	425	400	400	55
717	733	733	700	700	700	734	729	727	750	750	750	675	675	675	800	750	750	56
350	350	350	350	325	325	300	285	297	375	360	360	327	304	304	420	375	375	57
325	325	325	340	340	340	285	285	285	270	270	270	275	275	275	305	285	285	58
325	325	325	300	300	300	305	290	292	325	325	325	300	275	275	355	325	325	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	20	20	20	20	17	17	21	23	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	13	13	13
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	311	345	354	363	393	406	348	382	396	374	407	419
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	320	344	355	321	334	343	342	370	385
6	Ost: helfet	»	309	302	305	289	270	272	252	258	255	280	280	270
7	halvfet	»	203	203	202	205	205	205	175	169	168	175	175	175
8	Margarin, växt-	»	184	184	184	166	166	166	179	179	179	188	188	188
9	Ägg: färska	tjog	191	198	239	190	201	265	184	200	235	192	224	261
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	650	—	550	1106	—	907	1000	—	900	1150	—	1000
12	»	5 l.	50	—	48	60	—	52	50	—	50	72	—	70
13	färsk	»	179	64	—	195	60	—	184	62	—	233	81	—
14	Ärter, gula	kg.	52	49	49	45	45	45	60	59	58	60	60	60
15	Bruna bönor	»	85	85	85	80	80	75	89	88	87	90	90	90
16	Mjöl: vete-	»	42	44	45	41	43	43	43	45	46	44	46	47
17	råg-	»	28	29	29	28	28	28	27	28	29	29	31	31
18	rågsikt-	»	37	37	38	37	37	37	38	39	40	40	42	43
19	Gryn: havre-	»	45	45	45	45	45	45	45	45	48	42	45	45
20	ris-	»	50	50	50	45	45	45	59	51	51	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	85	85	85	90	90	85	79	79	79	62	63	64
22	knäckebröd	»	113	113	113	110	110	100	117	116	115	78	80	79
23	limpa, söt	»	44	44	44	44	43	44	51	52	51	73	74	74
24	» sur	»	30	31	31	35	38	35	42	43	44	42	41	42
25	Vetebröd: skorpor	»	118	118	118	121	126	121	105	105	105	158	160	158
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	74	77
27	» » mjölk	»	103	105	105	79	84	79	95	97	100	90	88	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	190	190	195	194	194	173	173	173	240	240	240
29	soppkött	»	175	174	174	169	171	168	145	144	144	187	195	180
30	Kalvkött: gödkalv	»	238	225	214	246	247	247	—	—	—	265	270	261
31	spädkalv	»	138	138	138	151	153	152	133	137	141	145	149	150
32	Fårkött: färskt	»	186	186	186	203	200	208	175	194	195	240	277	260
33	salt	»	—	—	—	200	200	214	—	—	—	—	215	217
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	164	186	191	185	193	206	168	172	171	218	224	237
36	salt, svenskt	»	183	200	218	215	216	238	175	175	175	225	238	240
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	—	—	—	—	—	—	200	175
39	gädda	»	225	225	225	—	—	—	—	—	—	—	250	247
40	sill	»	—	—	—	75	99	79	—	57	51	131	88	79
41	strömming	»	67	62	70	—	—	—	—	—	—	97	100	97
42	torsk	»	55	55	55	49	46	70	25	25	33	54	40	78
43	rödspotta	»	102	108	113	121	134	157	133	130	142	186	161	210
44	kolja	»	125	125	125	100	93	109	77	67	90	91	66	103
45	salt: sill	»	90	90	90	60	60	70	60	60	63	60	54	88
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	80	80	80	80	83	83	80	80	78
48	Kaffe	»	290	290	320	279	280	299	268	269	269	291	288	308
49	Socker	»	89	90	99	90	91	100	89	90	99	90	91	100
50	Salt	»	20	17	17	18	18	18	18	18	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	12	12	12	13	13	13	16	16	16
52	Fotogen	»	30	30	30	25	25	25	28	28	28	27	27	27
53	[1]) Ved: björk-	famn	5700	5700	5700	5320	5340	5360	5600	5600	5600	6500	6500	6500
54	barr-	»	4980	4980	4980	4420	4350	4360	4130	4200	4300	5500	5500	5500
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	400	400	400	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	600	600	800	775	775	725	725	725	750	725	725
57	eng. hushålls-	»	340	300	300	425	400	400	325	325	300	375	270	270
58	Koks: gasverks-	»	260	260	260	325	—	—	275	275	250	250	190	225
59	eng. kamin-	»	275	260	260	369	350	350	350	350	300	375	295	295

[1]) Halmstad: bokved juli och aug. 56·10 samt sept. 54·90; ribbved juli 31·20, aug. 32·60 samt

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
23	23	23	20	20	22	23	23	25	19	19	19	20	20	20	25	25	25	1
16	16	16	12	12	13	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	2
9	9	9	10	10	10	10	10	10	8	8	8	6	6	6	10	10	10	3
359	402	419	345	374	394	360	390	408	340	376	383	346	372	385	349	388	396	4
306	325	355	262	305	344	304	339	353	324	361	365	307	338	358	311	346	364	5
270	270	250	270	258	258	250	250	253	270	270	270	258	258	253	284	284	284	6
188	188	165	—	—	—	172	168	169	161	161	161	185	185	185	193	193	193	7
170	170	170	160	160	160	183	189	189	183	183	183	180	177	177	184	184	184	8
174	207	235	181	207	243	202	231	264	183	199	248	160	184	211	195	228	260	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	1325	—	—	—	919	—	928	856	775	1000	688	625	—	1187	—	—	11
64	—	70	73	—	75	75	—	53	60	55	60	50	—	50	80	—	68	12
—	83	—	386	90	—	399	75	—	317	80	—	—	93	—	—	94	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	45	45	45	53	53	53	65	65	60	14
100	100	100	91	92	92	90	90	90	80	80	80	88	87	87	100	100	102	15
42	46	46	42	45	45	42	45	45	40	42	42	42	44	45	42	43	44	16
27	29	30	28	28	28	27	29	30	22	25	25	27	27	28	26	27	27	17
39	40	41	36	38	38	38	40	40	37	37	37	38	39	40	37	37	37	18
49	50	50	45	45	46	42	45	45	45	50	50	45	45	49	45	48	50	19
54	54	54	50	50	50	48	48	50	45	45	45	56	55	55	60	59	56	20
76	76	76	70	70	70	76	80	82	90	90	90	70	70	63	71	75	69	21
90	90	90	100	100	100	110	110	110	95	95	95	98	98	98	95	95	95	22
64	69	69	65	65	68	73	77	77	63	63	63	66	66	66	73	73	74	23
52	57	57	40	40	40	43	46	46	50	50	50	56	56	56	55	55	55	24
148	158	158	160	160	165	146	150	150	114	114	114	164	164	164	150	153	149	25
72	79	79	55	55	58	56	57	57	56	56	56	70	70	70	80	80	80	26
74	84	84	90	90	90	87	90	90	65	65	65	95	95	95	111	111	111	27
200	200	200	213	213	213	223	221	219	228	228	228	210	205	225	199	205	204	28
180	180	180	163	163	163	183	182	183	177	177	177	159	164	163	169	173	173	29
220	220	220	213	213	219	250	250	246	238	238	238	235	228	225	250	250	250	30
150	150	150	125	125	131	131	132	132	138	138	138	138	113	113	—	—	—	31
220	220	220	200	200	200	250	250	235	215	227	220	225	235	244	240	231	219	32
—	—	—	150	150	175	—	—	—	243	249	249	—	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
200	200	200	184	215	215	199	210	200	215	225	225	186	180	195	217	219	221	35
220	220	220	230	230	230	200	200	200	196	196	196	168	190	190	218	218	223	36
—	—	—	180	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	125	135	138	126	138	150	84	103	98	125	144	—	135	150	150	38
—	—	—	160	166	188	237	250	249	148	154	169	200	—	—	196	227	250	39
—	54	55	—	105	86	147	96	82	70	76	78	75	85	75	—	91	85	40
—	—	—	—	—	80	78	83	81	—	—	—	80	—	—	71	69	73	41
54	55	55	—	—	—	68	72	76	—	—	—	100	—	125	113	112	118	42
121	125	120	158	155	188	145	145	144	159	155	138	147	142	155	159	153	160	43
59	60	65	95	77	100	95	92	91	86	88	96	85	79	79	118	108	137	44
54	54	100	65	59	69	55	50	70	50	50	70	60	60	70	62	52	70	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	89	77	79	77	79	83	80	80	80	93	90	90	105	105	105	47
268	268	287	280	300	313	275	310	310	273	273	300	289	289	300	287	291	310	48
92	93	102	91	91	101	92	93	102	89	90	99	88	89	98	90	91	100	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	—	15	15	13	13	13	15	15	15	18	18	18	51
30	30	30	29	29	29	29	29	29	28	28	28	31	31	32	30	30	30	52
6880	5880	6000	5800	5600	5600	6110	5980	6330	5250	5250	5250	4810	4810	4630	5340	5340	5340	53
5080	4840	4800	4000	4000	4000	4320	4230	4140	3470	3470	3470	3120	3120	3030	4150	4150	4150	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	413	438	438	—	—	—	—	—	—	55
800	775	600	—	—	—	750	750	725	738	738	735	800	800	800	767	767	783	56
350	350	250	—	—	—	400	400	388	413	413	413	—	—	—	400	400	400	57
325	325	—	300	300	300	—	—	265	290	260	260	—	—	—	275	275	275	58
350	350	250	—	—	—	334	334	306	290	258	258	300	300	300	325	325	325	59

sept. 33·80 kr. per famn. Varberg: bokved aug. och sept. 64·00 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	26	26	26	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	13	13	13	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	7	7	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	351	385	407	—	—	—	333	362	369	348	377	387
5	mat- (lands-)	»	317	329	372	300	315	363	325	357	359	344	369	380
6	Ost: helfet	»	271	263	289	305	300	308	268	280	267	282	275	272
7	halvfet	»	185	189	200	250	250	250	150	187	170	209	190	193
8	Margarin, växt-	»	175	175	175	184	184	185	167	170	170	184	181	183
9	Ägg: färska	tjog	207	322	253	212	248	274	172	186	242	197	204	236
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	1188	1125	—	—	—	1000	1214	—	—
12	»	5 l.	64	—	64	81	70	50	53	—	53	61	—	49
13	färsk	»	378	79	—	471	90	—	203	67	—	252	68	—
14	Ärter, gula	kg.	50	49	48	57	57	57	40	40	42	43	44	44
15	Bruna bönor	»	89	90	90	88	88	85	75	75	75	87	85	85
16	Mjöl: vete-	»	40	43	43	40	43	45	44	46	46	41	42	42
17	råg-	»	27	27	27	26	26	30	25	26	26	27	28	28
18	rågsikt-	»	37	38	38	36	38	40	36	37	37	37	39	39
19	Gryn: havre-	»	47	49	50	50	50	50	45	45	45	42	43	45
20	ris-	»	56	55	53	54	54	60	53	52	53	58	57	56
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	54	55	55	60	60	60	50	53	54	52	55	55
22	knäckebröd	»	81	90	90	92	93	95	74	78	78	78	80	83
23	limpa, söt	»	67	77	76	57	62	62	60	65	65	65	65	65
24	» sur	»	40	60	64	40	50	50	35	36	35	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	173	160	160	150	150	150	157	140	141	148	148	163
26	mjukt, bakat med vatten	»	66	66	66	50	50	50	75	82	94	83	83	90
27	mjukt, » » mjölk	»	69	69	69	70	70	70	105	110	99	77	77	84
28	Nötkött, färskt: stek	»	220	223	234	200	202	203	199	200	203	195	196	196
29	soppkött	»	168	164	170	170	171	172	173	173	172	160	164	165
30	Kalvkött: gödkalv	»	228	235	242	250	248	249	228	228	236	226	230	230
31	spädkalv	»	118	124	123	130	130	131	111	120	131	149	149	150
32	Fårkött: färskt	»	231	233	247	200	200	200	251	244	232	244	234	239
33	salt	»	250	—	—	—	—	—	165	180	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	210	224	245	210	220	220	200	205	218	196	210	220
36	salt, svenskt	»	200	224	245	200	220	220	200	200	220	200	200	220
37	» amerikanskt	»	200	—	—	175	200	200	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	146	159	163	150	150	155	120	107	94	132	117	125
39	gädda	»	200	238	250	200	200	200	212	231	233	198	195	203
40	sill	»	—	100	96	—	105	75	—	95	88	—	85	82
41	strömming	»	70	67	70	78	80	80	61	58	67	61	60	67
42	torsk	»	100	98	100	130	130	100	100	—	113	141	140	146
43	rödspotta	»	146	143	150	150	157	158	149	154	163	148	146	161
44	kolja	»	116	111	111	147	135	123	120	111	131	127	116	139
45	salt: sill	»	55	40	52	70	70	80	50	47	60	50	43	69
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	88	86	88	95	94	96	90	90	90	78	79	79
48	Kaffe	»	280	288	298	275	277	300	250	250	280	272	281	289
49	Socker	»	91	91	101	90	90	99	92	93	102	90	91	100
50	Salt	»	19	19	19	15	15	16	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	12	12	12	10	10	12	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	31	29	29	28	25	25	25
53	[1]) Ved: björk-	famn	4280	3940	4360	5600	5600	5600	5730	5750	5670	5700	5760	5790
54	barr-	»	2800	2800	3120	4000	4000	4000	4410	4490	4410	4090	4630	4630
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	700	700	750	750	750	783	733	700	775	775	769
57	eng. hushålls-	»	450	450	450	450	450	450	400	433	450	413	413	388
58	Koks: gasverks-	»	300	308	300	—	—	—	245	300	260	280	280	—
59	eng. kamin-	»	350	350	340	325	325	325	333	342	308	319	319	288

[1]) Filipstad: ribbved juli 17·80 samt aug. 19·60 kr. per famn. Söderhamn: plankved under

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
25	25	25	24	24	24	20	20	20	25	25	25	28	28	28	25	25	25	1
13	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	15	—	—	—	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
360	388	395	347	389	396	343	371	371	380	402	412	350	379	400	370	393	408	4
356	379	390	337	364	368	336	355	362	347	355	379	340	364	394	360	380	400	5
284	290	295	250	250	250	270	283	267	260	260	260	283	290	292	254	258	258	6
197	200	197	180	180	180	170	200	—	—	—	—	190	195	195	193	200	200	7
164	164	162	160	160	160	187	180	180	160	160	160	175	175	175	175	175	175	8
213	256	282	230	240	258	210	235	254	237	253	277	218	243	264	233	253	282	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1235	—	1174	1179	—	857	—	—	—	—	—	—	884	—	644	1087	—	—	11
64	63	61	67	—	53	70	—	50	60	—	79	64	—	48	64	—	58	12
503	105	—	344	91	—	—	96	—	—	148	—	—	66	—	363	99	—	13
50	50	50	48	45	45	45	44	45	55	55	55	48	47	47	50	50	50	14
87	86	86	87	87	87	80	80	80	90	90	90	83	83	77	90	90	90	15
43	45	45	43	46	46	43	45	44	45	48	48	42	44	44	44	48	48	16
26	26	28	25	27	27	25	26	25	30	30	30	26	27	27	29	29	29	17
38	40	40	37	39	39	38	39	40	40	42	42	37	38	38	39	40	40	18
49	50	50	47	47	45	43	44	45	50	50	50	44	44	44	50	50	50	19
48	47	46	50	45	52	50	48	48	60	60	60	54	55	55	59	60	60	20
56	56	56	53	51	61	46	47	53	55	58	58	52	52	52	61	61	61	21
84	84	84	78	80	82	70	71	75	75	75	75	76	76	76	81	81	81	22
83	85	86	77	77	77	50	50	50	56	63	63	65	65	67	77	76	76	23
—	—	—	—	—	—	50	50	50	—	—	—	46	46	45	—	—	—	24
145	147	146	160	160	160	160	168	172	173	190	190	178	178	159	152	151	151	25
84	85	86	79	79	79	60	61	65	77	100	100	71	71	69	101	93	93	26
83	85	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	105	109	92	93	93	27
232	239	245	205	209	210	204	212	204	214	215	215	197	200	200	227	239	238	28
177	179	178	165	169	170	174	176	174	178	178	178	171	171	171	187	195	196	29
246	253	257	250	249	253	230	238	246	300	300	300	250	250	250	310	320	320	30
155	164	156	160	160	160	141	142	143	160	160	160	135	138	138	169	178	176	31
239	260	270	250	250	255	225	229	228	238	252	245	237	220	204	246	257	244	32
—	—	—	—	—	—	180	170	173	—	—	—	165	175	175	192	192	192	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
211	220	226	220	226	228	200	220	218	193	213	226	209	223	224	229	239	240	35
207	210	212	227	230	227	200	220	220	175	190	220	195	222	228	235	230	230	36
175	175	175	—	—	—	—	—	—	188	190	190	—	—	—	175	192	192	37
151	150	150	135	141	148	128	138	142	126	125	133	77	84	95	75	81	90	38
225	250	250	203	244	256	203	224	232	198	223	228	195	220	227	169	185	188	39
—	—	—	—	—	—	60	—	—	60	60	60	—	—	—	—	—	—	40
70	68	69	55	50	58	50	52	53	60	60	60	30	25	38	33	30	28	41
100	100	101	113	107	118	135	145	133	100	100	103	144	150	150	100	105	106	42
150	150	150	169	173	169	152	138	156	125	163	138	191	178	163	150	150	150	43
100	100	100	115	105	125	119	113	125	100	104	103	144	150	150	100	115	106	44
68	67	66	60	53	75	51	50	64	72	68	90	55	54	60	69	69	65	45
40	40	40	—	—	—	—	35	40	55	42	40	34	30	33	—	—	—	46
97	100	100	88	98	83	87	87	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
281	293	295	305	305	315	253	268	267	260	260	260	251	253	255	294	313	328	48
93	94	104	93	93	102	88	88	96	95	95	102	93	93	103	95	95	100	49
20	20	20	15	15	15	19	19	19	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	15	15	15	—	—	—	51
32	32	32	35	31	33	30	30	30	35	35	35	29	29	29	30	31	31	52
4720	4720	4720	3860	4030	4030	4270	4270	4270	3530	3530	3530	5270	5270	5270	4590	4590	4590	53
2850	2850	2940	2690	2690	2690	2670	2670	2850	2390	2390	2390	3920	4090	3880	3220	3220	3220	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
800	800	800	800	800	800	850	850	850	850	850	750	850	850	850	900	900	700	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	375	375	450	450	400	57
375	367	363	350	350	350	350	350	350	—	—	—	340	325	325	400	400	340	58
375	375	375	—	—	—	—	—	—	375	375	350	315	300	300	350	350	390	59

hela kvartalet 31·50; propsved juli och aug. 35·30; ribbved under hela kvartalet 27·70 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: osk ummad	l.	30	30	30	29	30	30	30	30	30	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	15	15	15	13	15	14	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	362	385	406	362	390	409	375	397	416	357	386	408
5	mat- (lands-)	»	357	372	398	357	377	404	357	384	404	340	360	370
6	Ost: helfet	»	289	282	279	257	256	255	256	256	256	258	257	254
7	halvfet	»	188	182	193	175	180	175	200	—	200	—	175	180
8	Margarin, växt-	»	165	164	163	162	165	163	160	160	165	160	160	160
9	Ägg: färska	tjog	232	252	283	242	257	295	241	264	291	263	279	309
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1175	1179	1196	1214	1166	1166	1133	—	1000	—	786	941
12	»	5 l.	59	63	66	67	66	72	67	—	70	60	57	57
13	färsk	»	444	127	—	413	117	—	—	111	—	501	149	—
14	Ärter, gula	kg.	49	49	49	51	51	51	57	57	57	50	50	50
15	Bruna bönor	»	80	82	82	82	81	82	84	87	87	91	89	89
16	Mjöl: vete-	»	41	42	44	41	44	44	42	45	45	45	47	47
17	råg-	»	26	28	29	26	28	29	27	29	29	32	33	33
18	rågsikt-	»	38	39	39	38	39	39	37	40	40	42	43	43
19	Gryn: havre-	»	48	48	48	49	49	49	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	64	54	55	60	55	56	62	62	61	50	51	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	66	67	67	65	66	66	61	61	63	67	67	70
22	knäckebröd	»	76	77	76	74	76	76	80	83	80	83	87	86
23	limpa, söt	»	62	67	68	61	62	65	75	75	78	72	72	79
24	» sur	»	50	52	53	50	51	53	55	60	60	50	50	60
25	Vetebröd: skorpor	»	144	151	155	140	145	150	170	170	165	183	183	185
26	mjukt, bakat med vatten	»	76	79	75	77	78	75	80	90	85	79	79	91
27	mjukt, » » mjölk	»	115	113	109	—	108	108	85	90	90	85	85	100
28	Nötkött, färskt: stek	»	226	245	240	217	232	223	204	209	209	213	229	225
29	soppkött	»	181	192	188	168	170	169	178	180	180	166	177	175
30	Kalvkött: gödkalv	»	270	281	272	245	260	254	—	—	—	328	342	344
31	spädkalv	»	160	167	166	149	164	162	150	150	150	171	187	180
32	Fårkött: färskt	»	242	251	243	229	236	232	200	200	200	220	224	219
33	salt	»	188	190	187	180	178	180	—	—	—	205	200	243
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	231	242	244	214	225	229	228	240	240	221	235	238
36	salt, svenskt	»	225	245	250	214	226	234	190	180	200	214	250	250
37	» amerikanskt	»	177	175	185	178	180	189	178	178	186	179	181	179
38	Fisk, färsk: abborre	»	134	143	150	117	128	128	—	—	110	124	111	138
39	gädda	»	200	200	200	180	192	184	—	—	—	—	215	242
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	46	41	49	42	37	44	48	40	45	62	68	69
42	torsk	»	150	148	150	—	—	—	—	—	—	122	122	123
43	rödspotta	»	—	200	200	—	—	—	—	—	—	141	149	144
44	kolja	»	—	150	150	—	—	—	—	—	—	122	120	121
45	salt: sill	»	70	73	77	69	67	83	75	70	68	70	68	97
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	40	40	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	263	284	298	252	269	270	267	267	275	273	275	280
49	Socker	»	94	95	99	94	95	100	96	96	104	93	93	102
50	Salt	»	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	14	15	14	13	14	13	15	15	15	18	18	18
52	Fotogen	»	32	30	31	33	32	31	35	35	35	36	37	36
53	[1])Ved: björk-	famn	5200	5030	5030	4060	4060	4250	3500	3500	3500	4470	4470	4440
54	barr-	»	3490	3470	3470	3530	3530	3530	2750	2750	2750	3420	3420	3300
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	700	800	800	—	—	—	885	850	850	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	375	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	325	325	310
59	eng. kamin-	»	325	300	300	—	—	—	—	—	—	300	300	300

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) juli 24·90 samt aug. och sept. bak- och ribbved (medelpris) juli och aug. 17·60 samt sept. 18·00; plankved juli 23·30, aug. 26·00 Luoss.—Kiir. ab har tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
28	28	28	30	30	30	25	28	28	30	32	32	30	30	30	**23**	**23**	**23**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**13**	**13**	**13**	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	**9**	**9**	**9**	3
365	403	413	352	366	379	370	397	420	362	384	410	364	381	411	**352**	**381**	**395**	4
352	390	428	—	349	350	347	371	401	348	371	396	348	362	391	**326**	**351**	**369**	5
300	300	264	300	272	269	300	300	292	264	262	249	267	271	274	**286**	**284**	**281**	6
225	225	198	188	188	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—	**201**	**201**	**198**	7
160	160	160	160	160	163	160	161	161	160	160	161	161	163	161	**173**	**173**	**173**	8
240	263	287	258	275	276	260	292	310	254	275	294	248	269	310	**202**	**221**	**255**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	1133	—	—	—	—	—	—	1218	1260	1225	—	—	—	**1005**	**960**	**934**	11
82	74	63	88	—	88	70	70	77	69	70	70	81	80	63	**64**	**63**	**58**	12
—	156	—	—	167	—	—	133	—	—	129	—	—	122	—	**286**	**88**	—	13
50	50	50	51	57	58	56	60	57	51	51	52	52	52	52	**51**	**51**	**51**	14
90	90	90	100	89	85	88	92	90	88	87	87	76	73	73	**88**	**87**	**87**	15
42	45	45	42	44	44	45	48	48	44	48	48	44	46	47	**42**	**45**	**45**	16
30	30	30	28	30	30	34	35	35	29	31	31	27	—	—	**28**	**29**	**29**	17
40	40	40	39	39	40	40	42	42	41	43	42	39	41	41	**38**	**39**	**39**	18
50	50	50	55	55	55	50	50	50	48	48	48	51	51	51	**47**	**48**	**48**	19
60	60	60	65	65	61	60	61	58	50	51	51	50	51	51	**54**	**53**	**53**	20
75	75	75	74	78	76	64	65	65	60	59	61	70	74	70	**71**	**71**	**71**	21
85	85	85	84	85	85	75	75	76	86	87	85	75	79	80	**93**	**94**	**94**	22
50	50	62	80	85	85	51	51	50	67	67	67	77	77	77	**61**	**63**	**63**	23
45	45	45	—	—	—	41	40	40	54	55	55	—	—	—	**43**	**45**	**46**	24
196	198	198	176	200	200	200	200	200	178	177	176	155	155	155	**152**	**155**	**155**	25
89	89	93	80	80	80	75	75	75	—	—	—	100	100	100	**74**	**76**	**77**	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**86**	**89**	**90**	27
197	198	198	193	189	190	175	182	181	178	188	165	201	210	211	**206**	**209**	**209**	28
144	145	149	138	141	136	147	154	156	142	148	124	152	150	151	**169**	**171**	**171**	29
—	—	—	—	200	—	—	—	—	233	246	238	—	—	—	**249**	**249**	**249**	30
140	140	144	145	135	—	134	130	125	121	136	133	130	136	139	**144**	**145**	**146**	31
266	250	223	—	254	235	212	216	194	207	214	190	198	196	183	**234**	**238**	**230**	32
—	—	—	—	—	—	—	176	200	225	200	—	200	190	200	**189**	**188**	**188**	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
218	239	247	219	238	235	211	240	247	198	211	216	228	250	273	**195**	**206**	**212**	35
220	250	250	223	265	265	175	213	250	196	200	208	215	233	228	**198**	**209**	**216**	36
175	175	200	170	169	173	187	198	198	183	183	192	190	194	194	**182**	**185**	**188**	37
55	68	—	—	—	—	55	60	90	50	67	—	73	78	—	**120**	**125**	**133**	38
131	158	200	—	—	—	103	125	150	—	143	157	131	143	150	**200**	**210**	**217**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**89**	**89**	**81**	40
26	38	67	—	—	—	39	35	67	42	39	50	54	50	57	**59**	**58**	**65**	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**95**	**93**	**102**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**144**	**146**	**158**	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**113**	**108**	**119**	44
65	75	90	75	70	88	72	70	93	69	68	79	66	66	86	**63**	**60**	**73**	45
45	45	50	50	50	50	50	48	48	46	46	48	40	44	49	**48**	**45**	**48**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**91**	**90**	**90**	47
290	285	285	251	250	250	272	281	275	253	257	285	247	250	250	**276**	**281**	**294**	48
93	95	105	102	100	105	95	95	100	95	95	101	94	94	99	**91**	**92**	**100**	49
20	20	20	25	21	21	20	20	20	22	22	24	17	18	18	**19**	**19**	**19**	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	**14**	**14**	**14**	51
35	35	35	35	35	35	40	40	40	40	40	40	36	36	36	**31**	**30**	**31**	52
4090	4090	4090	2810	2200	2440	4270	4270	4270	3920	3920	3920	5220	5220	5220	**5140**	**5060**	**5090**	53
3040	3040	3140	2200	1950	2070	3560	3560	3560	3200	3200	3200	3920	3920	3920	**3860**	**3830**	**3840**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**446**	**445**	**445**	55
—	—	—	—	—	—	775	775	775	—	—	—	1000	1000	1000	**792**	**785**	**767**	56
—	—	—	—	—	—	450	450	450	—	—	—	—	—	—	**389**	**376**	**372**	57
—	—	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	—	—	—	**309**	**305**	**296**	58
425	425	300	—	—	—	350	350	350	—	—	—	—	—	—	**331**	**321**	**309**	59

23·90; plankved juli 40·30 samt aug. och sept. 35·30 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd-, samt sept. 29·60 kr. per famn. Umeå: bakar juli 20·00; plankkubb juli 21·40 kr. per famn. under hela kvartalet björkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	88	89	89	80	80	76	80	82	83
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	76	77	77	70	70	66	70	72	73
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	68	69	69	55	55	55	60	61	62
» 3. Mindre feta	46	47	47	40	40	40	49	50	50
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	91	92	92	85	85	81	85	87	88
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	74	75	75	75	75	71	73	75	76
» 2. Mindre feta	51	52	52	50	50	58	57	58	59
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	83	82	80	—	—	—	83	85	88
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	73	72	70	—	—	—	76	78	81
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	63	62	60	65	65	65	68	70	73
» 3. Mindre köttiga	53	52	50	50	50	50	60	61	61
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	91	92	92	—	—	—	80	82	83
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	74	75	75	—	—	—	70	72	73
» 2. Mindre feta	51	52	52	—	—	—	57	58	59
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	45	45	45
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	110	116	120	109	98	106	111	111	116
» (70—90 »)				109	98	106	74	74	79
Skummjölkskalvar	80	86	90	84	80	80	43	43	48
Får:									
Yngre, feta	98	95	95	93	81	80	76	69	66
Äldre, »	83	80	80	75	68	69	50	46	46
Lamm	—	—	—	—	—	—	91	86	81
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	104	115	111	96	108	110	97	102	104
Rena, större svin (100—170 kg.)	94	105	101	92	104	101	92	100	101
Suggor	53	68	77	71	83	85	69	82	82
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	2 410	3 262	3 680	193	171	225	985	1 269	1 150
Gödkalvar	789	990	708	474	388	418	569	783	512
Spädkalvar	217	203	206	268	277	264	266	420	323
Får och lamm	289	483	403	104	78	163	356	691	571
Svin	1 626	1 798	1 688	590	469	550	888	1 164	1 124
Spädgrisar	26	2	11	9	10	4	—	—	—
Hästar och föl	55	72	90	31	31	33	14	37	23
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	3 060	3 718	5 327	201	181	243	—	—	—
Gödkalvar	6 735	7 058	9 065	515	421	429	—	—	—
Spädkalvar	1 995	2 114	2 830	346	342	339	—	—	—
Får och lamm	3 735	6 361	12 055	128	96	176	—	—	—
Svin[4]	8 989	8 136	12 181	581	473	563	—	—	—
Spädgrisar	24	15	41	9	10	4	—	—	—
Hästar och föl	120	144	200	36	37	37	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
71	75	75	—	—	—	81	82	84	79	81	80	—	—	—
61	65	65	—	—	—	74	75	74	72	73	73	73	73	73
50	50	50	—	—	—	62	68	68	62	63	63	63	63	63
43	43	43	—	—	—	47	48	48	53	53	53	43	43	43
38	38	38	—	—	—	38	38	38	—	—	—	—	—	—
80	80	80	—	—	—	95	95	96	92	91	95	—	—	—
73	73	73	—	—	—	88	88	87	83	83	85	83	83	83
60	60	60	—	—	—	70	70	70	73	73	78	70	70	70
38	38	38	—	—	—	55	55	55	63	63	70	—	—	—
81	85	80	—	—	—	83	84	83	81	82	81	—	—	—
71	75	75	—	—	—	78	78	77	77	76	73	73	73	73
60	60	60	—	—	—	78	78	77	69	69	69	68	68	68
53	53	53	—	—	—	63	63	63	66	65	63	50	50	50
40	40	40	—	—	—	53	53	53	—	—	—	—	—	—
71	75	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	65	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	73	73
45	45	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	53	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	109	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	95	95
94	97	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	85	85
60	64	70	—	—	—	76	75	75	74	70	70	60	60	60
79	74	68	—	—	—	55	55	55	—	—	—	73	70	65
58	54	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	48	48
86	81	75	—	—	—	85	83	80	—	—	—	85	83	80
101	105	105	—	—	—	92	102	101	89	98	98	91	100	100
96	100	100	—	—	—	90	102	101	87	97	98	91	100	100
70	70	70	—	—	—	56	74	82	55	67	79	63	70	74
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
364	357	439	209	250	334	124 541 405	167 557 469	109 675 579	428	401	510	2 165	3 682	3 287
[3])758	[2])661	[3])680	139	99	43	943	861	937	403	459	405	1 879	2 299	1 846
[3])262	[3])290	[3])286	68	82	73	227	236	173	423	407	343	322	447	447
152	194	234	22	18	61	1 041	1 054	875	485	593	432	1 398	2 941	1 924
638	552	502	571	461	527	4 055	4 207	4 178	1 744	2 075	2 067	4 373	5 784	3 864
5	2	7	—	—	—	—	1	1	9	7	5	429	650	544
21	24	28	5	4	6	50	47	45	20	27	21	134	199	160
382	373	453	239	275	390	710	765	1 062	390	371	474	—	—	—
[2])882	[2])770	[2])790	310	267	228	1 004	901	1 000	403	459	372	—	—	—
[3])374	[3])417	[3])380	391	298	243	427	480	457	423	407	343	—	—	—
277	401	506	614	784	900	1 071	1 092	951	485	593	432	—	—	—
680	576	563	668	576	650	3 225	3 168	3 767	1 010	1 744	1 204	—	—	—
8	4	13	2	—	—	—	3	1	9	7	5	—	—	—
38	38	35	7	5	9	53	42	48	13	20	21	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913–sept. 1924.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1923) och per månad (juli 1923–sept. 1924) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924
Kor:																								
Extra prima[1])	61	61	119	309	282	167	112	80	85	88	90	91	91	90	87	90	85	82	84	83	83	85	86	87
Kl. 1.	55	53	106	262	236	148	99	70	74	77	79	80	78	77	74	75	74	73	74	74	73	74	75	75
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	67	69	69	67	64	62	63	61	61	63	63	63	64	67	67
» 3.[2]) . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	49	50	50	49	48	44	44	44	44	44	44	44	45	46	46
Kvigor (o. stutar):																								
Extra prima[3])	66	66	129	339	301	185	125	92	96	101	100	101	101	98	94	96	92	91	92	92	91	93	94	94
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	89	90	90	89	87	83	83	80	80	80	80	80	82	82	82
» 2.	50	47	91	231	198	126	85	64	66	68	69	70	68	65	63	65	65	65	66	65	63	64	64	64
Tjurar:																								
Extra prima[4])	65	63	122	315	267	166	121	86	89	91	93	94	93	90	87	89	83	81	81	79	81	83	83	82
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	83	84	85	84	81	77	76	74	73	73	72	73	75	74	73
» 2.	58	54	103	259	215	139	102	74	75	78	79	80	79	76	72	71	69	68	68	67	68	70	69	68
» 3.[2]) . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	66	66	67	65	61	58	58	57	57	57	55	54	55	55	54
Oxar:																								
Extra prima[5])	63	61	126	342	295	186	120	87	94	98	100	99	97	93	87	92	88	88	90	90	90	91	92	92
Kl. 1.[6]) . . .	57	54	115	293	258	159	105	70	75	78	80	80	79	76	73	74	72	72	73	73	73	74	74	74
» 2.[7]) . . .	48	45	92	230	200	123	83	53	54	57	58	57	55	53	50	52	52	52	53	51	52	52	53	53
Kalvar:																								
Sötmjölks-																								
(90—100 kg.)[8])	73	67	104	299	285	241	182	129	115	114	109	109	110	109	113	116	114	114	112	112	110	103	103	105
(70— 90 »)[9])	67	62	96	281			157	117																
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	75	73	73	74	75	77	80	79	77	79	75	72	72	74	75
Får:																								
Yngre[10]) . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	89	83	78	73	71	69	69	71	71	81	84	86	75	73	72
Äldre[11]) . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	70	64	59	55	53	53	53	54	57	66	69	75	66	64	64
Svin:																								
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	103	101	101	103	96	93	86	85	80	81	81	83	94	96	106	104
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	87	91	93	90	88	82	81	77	77	77	79	89	92	102	101
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	58	61	70	75	70	66	63	61	65	65	61	57	57	71	78

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt fr. o. m. mars 1924 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg juli 1923—sept. 1924.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Juli 1923	Aug. 1923	Sept. 1923	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924
Stockholm.															
Abborre, stor	94	153	159	155	140	100	129	150	150	153	79	71	113	102	131
liten	55	105	114	114	100	50	93	123	125	118	41	40	80	61	75
Braxen	73	138	121	108	95	113	—	—	—	133	80	90	108	90	100
Gädda, levande	—	—	233	198	205	185	—	—	—	—	120	129	200	—	225
slaktad	174	228	210	184	195	167	198	200	259	245	101	113	203	198	201
Gös	168	205	257	270	275	275	256	264	311	306	160	173	200	209	233
Hälleflundra, stor	136	151	164	159	158	142	175	175	158	163	121	118	144	152	186
liten	130	130	148	140	138	119	163	151	113	104	68	84	123	120	152
Id	68	95	85	77	90	90	73	—	—	112	56	60	100	85	87
Kolja, svensk	69	69	76	101	106	91	138	124	122	121	70	70	83	62	120
Kungsflundra	—	—	—	95	87	—	120	99	71	53	—	60	90	58	88
Lake, stor	—	80	125	145	153	150	140	133	120	109	—	—	—	—	—
insjö- liten	—	40	70	—	110	83	109	102	94	77	—	—	—	—	—
Lax, färsk	309	358	365	391	445	406	375	—	780	621	446	386	331	403	383
Piggvar	109	140	238	195	175	155	290	253	196	211	117	120	—	128	142
Röding	175	268	239	242	260	238	275	300	—	—	—	—	223	250	239
Rödspotta, stor	78	80	85	99	100	91	159	134	132	80	51	65	80	77	116
liten	50	57	62	70	80	69	136	98	100	68	35	—	57	55	85
Sik, stor	142	180	166	160	153	136	148	—	—	168	123	133	160	158	169
liten	140	150	140	143	122	90	120	—	—	175	—	—	140	100	155
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	—	45	36	36	37	35	41	28	23	36	30	—	—	63	50
Sjötunga, stor	144	155	167	181	224	161	208	245	232	169	101	125	165	150	173
liten	85	94	110	135	190	123	180	205	166	120	71	81	104	95	112
Slätvar	110	—	350	175	163	145	205	209	194	196	116	110	—	—	150
Strömming	29	43	49	46	44	35	35	36	38	54	25	33	39	45	49
Torsk, m. huvud	—	70	55	55	48	41	68	59	63	51	27	35	—	37	64
svensk huvudlös	72	70	113	104	108	81	118	113	111	108	74	79	70	85	134
Vitling, stor	24	23	23	37	32	30	50	40	40	31	34	28	27	28	35
liten	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—
Ål, levande, stor	—	268	215	223	268	286	280	—	—	350	—	290	330	263	240
liten	—	170	195	206	205	249	275	—	—	340	—	200	272	218	225
Göteborg.															
Sill, stor	57	33	25	42	29	50	49	23	24	32	25	42	92	52	38
» blandad	32	21	13	26	19	32	35	19	20	15	—	—	—	—	21
» liten	—	12	6	—	—	22	21	6	8	9	—	—	—	—	9
Kolja, stor	46	46	59	86	82	78	115	103	95	92	40	53	58	41	99
» halvstor	37	38	47	75	75	75	112	97	89	86	37	49	51	38	87
» liten	23	22	28	52	53	56	81	74	60	60	29	37	36	20	29
Vitling	14	12	14	26	26	24	42	48	37	21	25	30	22	14	22
Torsk, stor	29	44	75	65	51	39	59	62	59	58	30	38	32	47	88
» liten	12	11	19	31	31	25	51	35	31	26	15	19	14	11	26
Långa	55	67	78	65	72	67	92	80	68	69	73	67	57	66	91
Gråsik	15	22	33	37	35	32	36	28	30	35	22	20	13	25	40
Tunga, röd	111	101	133	139	169	105	224	189	170	117	57	109	116	104	156
» äkta	484	710	660	318	257	189	577	360	294	311	260	165	378	528	733
Piggvar	235	359	343	253	194	163	261	223	208	207	169	153	244	264	314
Slätvar	207	262	235	215	178	129	241	177	169	198	130	145	229	214	294
Rödspotta	107	95	86	98	101	87	155	133	120	87	53	120	107	90	103
Hälleflundra	171	150	147	149	153	139	193	183	125	168	125	139	136	141	158
Makrill	24	22	40	67	75	—	—	—	—	—	76	36	51	42	66
Tillförsel:															
Antal båtar	1 627	1 562	2 446	1 557	1 377	1 598	832	1 097	1043	1073	1 718	1497	1623	2155	2320
» lådor	24 897	29 543	33 144	20 746	25 014	32 891	47 575	79 908	55 784	19 714	24 112	18 557	21 488	25 734	30 632

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.				Öre per kg.				Öre per kg.		
	Juli	Aug.	Sept.		Juli	Aug.	Sept.		Juli	Aug.	Sept.
Uppsala:				*Jönköping:*				Sik	240	245	215
Braxen	95	80	80	Makrill	75	75	—	Vitling	—	75	90
Flundra	250	250	275	Sik	150	200	200	*Arvika:*			
Gös	250	230	250	*Värnamo:*				Gös	230	225	230
Makrill	125	—	150	Rödtunga	105	110	130	Hälleflundra	230	230	240
Nyköping:				*Visby:*				*Västerås:*			
Braxen	100	100	95	Braxen	150	160	—	Gös	200	200	250
Makrill	110	120	—	Flundra	80	75	80	Makrill	120	125	—
Eskilstuna:				Gös	250	265	—	*Avesta:*			
Gös	205	240	245	Hälleflundra	250	250	260	Braxen	130	130	—
Lake	90	80	85	Makrill	140	140	150	Gös	245	250	265
Makrill	120	100	—	Sik	250	250	200	Hälleflundra	240	245	250
Linköping:				Sjötunga	205	175	180	Sik	200	200	200
Braxen	140	130	—	Ål	—	250	200	*Söderhamn:*			
Gös	210	240	240	*Malmö:*				Hälleflundra	215	225	250
Hälleflundra	250	250	255	Ål	280	270	285	Lax	350	450	—
Lax	510	483	—	*Halmstad:*				Sik	200	200	190
Makrill	125	120	120	Flundra	70	60	70	Sjötunga	150	150	150
Röding	275	265	295	Vitling	50	50	60	Vitling	—	110	100
Sik	—	200	195	Ål	250	250	265	*Umeå:*			
Sjötunga	165	150	170	*Göteborg:*				Sik	110	165	200
Vitling	80	75	85	Makrill	75	75	115	*Luleå:*			
Ål	295	285	285	Vitling	70	55	75	Lax	380	430	—
Norrköping:				*Vänersborg:*				Sik	95	160	150
Vitling	50	70	70	Makrill	80	85	90	*Malmberget:*			
Motala:				*Filipstad:*				Sik	110	150	170
Rödtunga	155	140	150	Gös	245	—	275	*Kiruna:*			
				Hälleflundra	250	250	240	Röding	—	165	170
				Makrill	120	140	150	Sik	130	155	175

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 september—10 oktober 1924 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
419.	K. kung. ang. understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder	8 sept.
423.	K. kung. ang. anmälan om återvinnande av svenskt medborgarskap	21 aug.
428.	K. instruktion för den i förordn. ang. försäljning av rusdrycker omförmälda pris- och inköpsnämnden	27 sept.
437.	K. kung. ang. uppgifter för hyresräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1925	3 okt.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1924.

Den svenska arbetsmarknaden under oktober månad företedde samma bild som under tidigare normala år. Jordbrukets behov av arbetskraft dominerade nästan fullständigt marknaden, under det att industri och hantverk som vanligt vid denna årstid undergingo en förändring i ogynnsam riktning. Av de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas månadsrapporter (sid. 918 ff.) framgår, att antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediga platser för samtliga yrkesgrupper steg från 128 till 148. Tillgång och efterfrågan å arbetskraft vid jordbruket uppvägde i stort sett varandra, under det att den industriella arbetsmarknaden karakteriserades av stigande knapphet å arbetstillfällen. Från vissa orter inom riket rapporterades tecken å hotande arbetslöshet, dock utan att läget i och för sig vid denna tidpunkt gav anledning till någon nämnvärd utvidgning av den offentliga hjälpverksamheten. De statliga nödhjälpsarbetena sysselsatte cirka 300 arbetslösa; motsvarande siffror åren 1923 och 1922 voro 5 000 och 20 000, vilket giver vid handen, att näringslivet hittills alltjämt ökat sin arbetarstam, varom även arbetsgivarnas uppgifter till socialstyrelsen rörande arbetstillgången lämna besked (sid. 836). Den arbetslöshet, som det oaktat framträdde under månaden, nödvändiggjorde en utbyggnad av den offentliga arbetsförmedlingens organisation genom inrättande av tillfälliga arbetsförmedlingsombud i sådana kommuner, där ordinarie kontor av arbetsförmedlingen icke voro i arbete.

Sedan gammalt karakteriseras arbetsmarknaden under oktober månad av den stora omflyttningen inom jordbruket, vilken dock detta år icke var av så stor omfattning som under fjolåret, då den hittills största förmedlingsfrekvensen inregistrerats. Efterfrågan på fast personal motsvarade ungefär den anmälda tillgången å arbetskraft; dock kvarstod alltjämt ett ganska avsevärt underskott å ladugårdspersonal. Brist förefanns dessutom å kvinnliga tjänare. — Beträffande betodlingens arbetsmarknad visade sig situationen innevarande höst avsevärt förändrad mot vad väntat var. Medan tillgången å arbetskraft tidigare år ävensom sistlidna vår var knapp och t. o. m. ansågs utgöra ett hot mot sockerbetsodlingens framtid, har upptagningsarbetet, vilket påbörjades under oktober månad, kunnat bedrivas i full utsträckning tack vare god tillgång å betupptagare. Från flertalet arbetsförmedlingskontor rapporterades lokalt överskott å dylik arbetskraft, vilket torde sammanhänga med den för betupptagningen gynnsamma väderleken. Tillgången å övrig tillfällig arbetskraft för jordbruket har ävenledes varit god.

Såsom redan inledningsvis framhölls, företedde läget inom industrien en för årstiden i stort sett typisk avmattning i arbetstillgången, vilket bl. a. återspeglar sig i ett ökat antal arbetsansökningar. Huruvida denna försämring av arbetsmarknadsläget utgör tecken till osäkrare konjunkturer för det industriella näringslivet låter sig ännu icke bedömas. Byggnadsverksamheten undergick icke någon inskränkning förrän under månadens senare hälft; minskningen berörde då i första hand träarbetarna.

Ställningen å arbetsmarknaden inom handel och samfärdsel hade under månaden icke förbättrats, och tillgången å välkvalificerade arbetssökande till affärsvärlden var synnerligen riklig. Sjöfarten var däremot fortfarande livlig, och sjömansförmedlingens rapportsiffror voro avgjort gynnsamma.

Gruppen husligt arbete uppvisade under månaden stor livaktighet. Anmälningar om lediga platser gjordes i stor omfattning, och glädjande nog kunde arbetsförmedlingskontoren besätta flertalet beställningar. Hotell- och restaurangfacket fick däremot vidkännas en säsongmässig nedgång i arbetstillgången, vilken i första hand berörde serveringspersonalen.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	*135*	*128*	*148*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	*108*	*101*	*105*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	*146*	*140*	*174*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	*7·5*	*6·2*	*6·6*	*7·0*	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 924.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1924

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet år 1924 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 23 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 115 arbetsgivare med 267 191 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1924, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 442 arbetsgivare med 64 524 arbetare (24 %),
såsom *oförändrad* av 1 263 arbetsgivare med 137 117 arbetare (51 %) och
såsom *sämre* av 410 arbetsgivare med 65 550 arbetare (25 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av arbetstillgången inom industri och hantverk under tredje kvartalet 1924 i jämförelse med motsvarande förhållanden under föregående år.

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924	258 319	37	34	29	40	34	26	38	32	30	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redo-

görelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1924			2:a kvartalet 1924			3:e kvartalet 1923		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning	101	108	79	71	73	93	94	113	88
Övriga näringsgrenar	140	146	161	153	152	174	142	151	155
Samtliga »	**128**	**135**	**141**	**132**	**131**	**151**	**126**	**140**	**141**

Med ledning av tabellen å sid. 838—839, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	3:e kvart. 1924			2:a kvart. 1924			3:e kvart. 1923		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri .	25	23	52	24	29	47	36	26	38
Jord- och stenindustri	53	23	24	38	38	24	35	42	23
Trävaruindustri	49	33	18	57	35	8	54	35	11
Pappers- och grafisk industri . . .	58	36	6	59	35	6	53	35	12
Livsmedelsindustri	40	47	13	38	49	13	40	46	14
Textil- och beklädnadsindustri . . .	25	35	40	38	31	31	47	35	18
Läder-, hår- och gummivaruindustri	50	19	31	47	23	30	61	29	10
Kemisk-teknisk industri	20	76	4	26	70	4	24	70	6

Ovanstående tabeller, sammanställda med de i denna tidskrift tidigare publicerade översikterna över läget å arbetsmarknaden under juli, augusti och september månader, giva vid handen, att det svenska näringslivet under tredje kvartalet 1924 kunde uppvisa en i det närmaste oförändrad arbetstillgång. Ställningen inom en del industrier företedde dock en viss tveksamhet, varur man måhända får utläsa någon tendens till nedåtgående konjunkturer. I jämförelse med samma kvartal föregående år karakterisera industriidkarnas rapporter läget såsom relativt stabilt; antalet inom de redovisade industrierna sysselsatta arbetare utvisar en ökning i jämförelse med fjolårets siffror från 249 000 till 267 000, trots att antalet insända rapporter varit ungefär detsamma. Sett ur arbetsmarknadssynpunkt har således utvecklingen av läget inom det industriella livet under det gångna året varit tämligen gynnsam.

Malmbrytning och metallindustri är fortfarande den industrigrupp, som har de största svårigheterna att kämpa med. Under kvartalet inträdde en försämring, och mer än hälften av de redovisade företagen angåvo arbetstillgången såsom mindre än medelgod. Den återhållsamhet, som ännu präglar den utländska kundkretsen, påverkade sålunda menligt malmgruvornas samt järn- och stålbranschernas tillverkningssiffror. De mekaniska verkstäderna arbetade under oförändrade förhållanden. Den tyska konkurrensen sades ännu på vissa håll vara besvärande, men en del företag kunde rapportera ökad orderstock till följd av byggnadsverksamhet och beställningar

från Ryssland. Tillgången å arbetskraft visade sig vara mer än tillräcklig beträffande icke yrkeslärda arbetare; brist rapporterades däremot å yrkeskunnigt folk. Skeppsvarven, som under årets tidigare kvartal avsevärt utökat sin arbetarstam, angåvo mestadels arbetstillgången såsom medelgod; göteborgsvarven karakteriserade arbetsmöjligheterna såsom fullt tillfredsställande, under det att motsvarande företag i huvudstaden och dess närhet sade sig ha mindre god arbetstillgång. Inom den elektriska industrien rådde stor livaktighet, och arbetstillgången förbättrades avsevärt mot föregående kvartal. Sannolikt sammanhängde detta med god tillgång å installationsarbeten i de under byggnad varande bostadshusen; konflikt under kvartalets sista månad vållade dock i viss mån avbräck i arbetets gång.

Inom gruppen *jord- och stenindustri* försiggick under kvartalet en kraftig förskjutning av arbetstillgången till mer än medelgod, vilket framför allt sammanhängde med den gynnsamma arbetssäsongen vid torvmossar och stenbrott. Särskilt sistnämnda bransch företedde ett kraftigt uppsving, och brist rapporterades å stenhuggare. Tegelbruken hade god avsättning för byggnadstegel under kvartalet; på grund av arbetets säsongkaraktär nedlades driften vid ett flertal bruk vid kvartalets utgång. Arbetstillgången vid cementfabriker och kalkbruk var tämligen god, vad angår företag med beställningar för byggnadsverksamhet; tillverkare av jordbrukskalk sade sig däremot ha begränsad avsättning. Tillgången å arbete vid olika glasbruk varierade högst avsevärt.

Trävaruindustrien såsom helhet visade under kvartalet en förskjutning i ogynnsam riktning, vilket berodde på inskränkningar inom sågverksbranschen i vissa fall på grund av minskad avsättning å den utländska marknaden, men vid flera företag till följd av arbetssäsongens normala avslutning. Synnerligen goda konjunkturer rapporterades däremot vid snickeri- och möbelfabriker, vilka hade gynnsamma arbetsmöjligheter till följd av inredningsarbeten och bosättningar i de nya bostadshusen.

I likhet med föregående kvartal uppvisade *pappers- och grafisk industri* den fördelaktigaste ställningen inom det svenska näringslivet. Endast 6 % av hithörande arbetare voro sysselsatta vid företag med mindre än medelgod arbetstillgång; alla övriga arbetsplatser rapporterade rikliga arbetstillfällen. Såväl trämassefabriker som pappersbruk inrapporterade sålunda ytterligare förbättrade konjunkturer med mer än medelgod arbetstillgång. Även bokbinderier och tryckerier angåvo läget såsom tillfredsställande; tendens till ytterligare förbättring saknades icke.

Den med tryggade avsättningsmöjligheter arbetande *livsmedelsindustrien* företedde stegrad arbetstillgång, speciellt inom sockerindustri och chokladfabriker. Vid kvarnar och bagerier var ställningen mestadels oförändrad. Den varma sommaren sades i viss mån ha befordrat bryggeriernas omsättning, och tobaksfabrikerna utökade den maskinella driften, vilket dock medförde reducering av arbetsstyrkan.

Textil- och beklädnadsindustrien, vilken var den första industrigrupp, som övervann depressionen, karakteriseras numera av viss stagnation och osäkra

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	44	7 098	—	—	5	1 800	8	845	15	2 516	16	1 937
2	Malmförädlingsverk	65	22 031	—	—	7	1 587	11	3 076	24	11 845	23	5 523
3	Järn- och stålmanufaktur	76	7 692	3	133	20	1 611	20	1 923	20	3 483	13	542
4	Mekaniska verkstäder	237	29 879	5	1 237	57	10 419	69	5 569	64	8 658	42	3 996
5	Skeppsvarv	20	6 287	—	—	3	1 942	7	3 161	4	318	6	866
6	Elektromekanisk industri	20	5 595	—	—	4	874	7	2 294	6	2 360	3	67
7	Annan metallindustri	48	2 976	1	27	10	452	16	1 756	11	380	10	361
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	7	2 237	—	—	1	326	3	644	1	658	2	609
9	Torvindustri	20	722	6	352	7	229	6	130	1	11	—	—
10	Stenbrott och stenhuggerier	47	6 602	6	473	28	5 642	10	429	1	22	2	36
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	14	2 526	1	16	2	265	5	345	4	1 737	2	163
12	Tegelbruk	88	4 958	1	20	35	2 586	38	1 995	11	278	3	79
13	Glasbruk	21	2 505	1	131	8	954	5	309	5	1 026	2	85
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	37	5 879	—	—	16	2 457	15	1 975	6	1 447	—	—
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	212	28 164	6	770	80	13 303	73	9 084	45	4 575	8	432
16	Snickeri- och möbelfabriker	130	6 351	14	499	41	2 294	51	2 362	14	511	10	685
17	Annan trävarufabrikation	15	503	1	30	5	258	5	106	1	50	3	59
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	73	15 710	2	90	39	8 747	30	6 451	2	422	—	—
19	Pappersbruk	31	8 555	2	1 126	15	4 494	11	2 044	2	528	1	363
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	38	2 501	1	20	14	1 608	15	672	8	201	—	—
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	93	5 070	6	380	33	1 943	43	2 357	11	390	—	—
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	23	1 520	—	—	9	622	11	666	3	32	—	—
23	Bagerier	39	2 076	2	95	17	755	15	919	5	307	—	—
24	Sockerindustri	24	3 592	2	281	11	1 452	6	995	5	864	—	—
25	Choklad- och konfektfabriker	25	3 289	—	—	12	1 286	10	1 557	2	351	1	95
26	Bryggerier och bränn erier	55	3 409	2	319	17	817	36	2 273	—	—	—	—
27	Tobaksfabriker	9	2 471	—	—	2	176	5	1 584	2	711	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	42	1 946	4	380	25	1 120	13	446	—	—	—	—
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	39	11 450	1	340	7	792	12	3 740	10	4 028	9	2 550
30	Jute- och linneindustri	9	2 984	—	—	2	868	3	521	4	1 595	—	—
31	Ylleindustri	48	7 687	1	90	18	2 458	14	2 129	10	1 190	5	1 820
32	Trikåfabriker	24	3 581	1	21	6	464	7	2 288	10	808	—	—
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	55	5 815	3	219	20	2 212	18	2 238	9	692	5	454
34	Annan hithörande industri	57	3 711	2	165	24	1 120	18	1 565	11	811	2	50
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	22	1 498	—	—	8	689	10	387	2	47	2	375
36	Skofabriker	47	5 970	—	—	15	1 478	14	1 321	13	1 802	5	1 369
37	Gummivarufabriker	6	3 193	1	660	3	2 248	1	270	1	15	—	—
38	Annan hithörande industri	31	1 479	—	—	19	1 031	8	353	3	87	1	8
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	22	1 177	—	—	7	338	11	712	3	106	1	21
40	Konstgödningsfabriker	7	945	2	423	3	305	2	217	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	4 839	—	—	—	—	8	4 839	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	26	2 745	1	222	6	623	16	1 604	3	296	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	61	3 500	12	547	33	2 287	12	509	4	157	—	—
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	40	6 277	3	1 072	20	2 696	14	2 352	2	148	1	9
45	**Handel och varulager**	35	1 746	2	150	15	784	9	531	7	271	2	10
46	**Land- och sjötransport**	25	6 650	3	460	8	1 134	11	4 866	2	78	1	112
47	*Summa* 3:dje kv. 1924	**2 115**	**267 191**	**98**	**10 748**	**737**	**91 546**	**732**	**86 409**	**367**	**55 812**	**181**	**22 676**
48	» 2:dra » 1924	2 111	262 367	80	9 608	800	94 898	730	89 593	358	52 703	143	15 565
49	» 1:sta » »	2 157	245 398	50	7 307	596	82 648	761	84 724	506	51 996	244	18 723
50	» 4:de » 1923	2 110	243 213	88	13 773	682	88 150	720	82 481	413	43 125	207	15 684
51	» 3:dje » »	2 125	249 312	123	16 337	782	92 856	742	88 125	331	39 521	147	12 473

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
6	3 105	34	3 753	4	240	12	3 641	24	2 222	8	1 235	—	—	19	2 707	25	4 391	1
3	1 521	27	6 277	35	14 233	13	3 296	14	3 093	38	15 642	—	—	19	4 254	46	17 777	2
15	510	29	3 364	32	3 818	17	1 372	29	1 946	30	4 374	1	49	43	3 759	32	3 884	3
32	4 023	153	19 645	52	6 211	70	11 483	117	11 525	50	6 871	8	1 673	166	18 413	63	9 793	4
1	434	11	4 323	8	1 530	3	2 504	12	3 392	5	391	—	—	14	5 353	6	934	5
6	2 663	11	2 320	3	612	5	1 058	11	3 751	4	786	—	—	15	5 023	5	572	6
12	839	30	1 633	6	504	7	456	29	1 744	12	776	3	68	28	1 560	17	1 348	7
—	—	4	970	3	1 267	2	247	3	1 121	2	869	—	—	3	1 004	4	1 233	8
6	314	9	350	5	58	5	119	12	562	3	41	3	164	13	465	4	93	9
9	437	34	6 024	4	141	23	5 239	21	1 259	3	104	8	2 051	33	4 291	6	260	10
1	16	12	2 424	1	86	1	16	6	552	7	1 958	—	—	10	2 224	4	302	11
7	305	61	3 647	20	1 006	14	776	66	3 401	8	781	1	33	75	4 390	12	535	12
5	634	13	1 355	3	516	3	489	13	1 548	5	468	—	—	17	1 715	4	790	13
5	385	25	5 288	7	206	9	887	24	3 300	4	1 692	1	97	28	3 654	8	2 148	14
15	1 573	146	21 187	51	5 404	27	3 258	147	20 860	38	4 046	1	36	152	19 741	59	8 387	15
35	1 624	72	3 756	23	971	24	1 781	78	3 165	28	1 405	5	456	111	5 165	14	730	16
5	122	7	322	3	59	5	240	6	154	4	109	1	10	11	404	3	89	17
7	1 120	62	13 729	4	861	17	3 748	55	11 628	1	334	—	—	56	11 849	17	3 861	18
3	840	27	7 197	1	518	9	2 428	19	5 489	3	638	—	—	20	4 904	11	3 651	19
8	970	23	1 203	7	328	8	753	22	1 549	8	199	—	—	33	2 324	5	177	20
26	1 607	60	2 980	7	483	25	1 110	59	3 723	9	237	5	293	71	3 772	17	1 005	21
2	48	19	1 183	2	89	1	38	18	1 000	4	282	—	—	16	743	7	577	22
6	309	30	1 246	3	521	6	233	28	1 547	5	296	1	37	36	1 963	2	76	23
10	1 742	11	1 304	3	546	3	913	20	2 549	1	130	—	—	12	1 703	12	1 889	24
7	808	18	2 481	—	—	6	593	17	2 345	2	351	—	—	16	2 341	9	948	25
7	167	42	3 029	6	213	7	431	47	2 742	1	236	—	—	45	2 463	10	946	26
2	983	7	1 488	—	—	2	983	7	1 488	—	—	—	—	5	1 591	4	880	27
7	629	35	1 317	—	—	14	1 001	28	945	—	—	1	110	34	1 309	7	527	28
5	520	18	3 545	16	7 385	3	265	14	2 598	22	8 587	1	228	28	8 744	10	2 478	29
—	—	8	2 522	1	462	2	868	4	720	3	1 396	—	—	8	2 557	1	427	30
3	256	32	4 326	13	3 105	5	701	26	3 222	17	3 764	1	30	35	4 850	12	2 807	31
3	150	15	2 859	6	572	2	96	14	2 355	8	1 130	1	21	19	3 151	4	409	32
10	847	35	4 087	10	881	10	867	36	4 491	9	457	3	368	44	4 659	8	788	33
10	572	40	2 726	7	413	10	855	38	2 315	9	541	1	51	48	2 828	8	852	34
2	224	14	735	6	539	—	—	14	909	8	589	—	—	14	1 060	8	438	35
4	430	32	3 820	11	1 720	2	143	25	2 899	20	2 928	1	125	38	3 994	8	1 851	36
1	319	3	2 589	2	285	2	712	3	2 466	1	15	1	319	4	2 481	1	393	37
6	136	22	1 222	3	121	4	122	23	954	4	403	1	14	27	1 420	3	45	38
4	196	17	903	1	78	2	167	17	899	3	111	—	—	13	828	9	349	39
2	328	5	617	—	—	1	103	6	842	—	—	—	—	6	720	1	225	40
—	—	8	4 839	—	—	8	4 839	—	—	—	—	—	—	1	1 367	7	3 472	41
2	138	21	2 324	3	283	2	261	23	2 472	1	12	—	—	16	1 588	10	1 157	42
29	1 558	26	1 619	6	323	31	1 954	24	1 360	6	186	17	821	39	2 383	5	296	43
5	1 224	29	4 757	6	296	6	1 551	30	4 519	4	207	—	—	23	2 425	17	3 852	44
9	575	20	1 072	6	99	2	136	27	1 138	6	472	—	—	18	723	17	1 023	45
4	367	10	3 308	11	2 975	12	1 791	7	4 358	6	501	—	—	20	4 491	5	2 159	46
347	**35 568**	**1 367**	**171 665**	**401**	**59 958**	**442**	**64 524**	**1 263**	**137 117**	**410**	**65 550**	**66**	**7 054**	**1 502**	**169 333**	**547**	**90 804**	47
583	65 104	1 226	152 318	302	44 945	488	78 441	1 256	136 663	367	47 263	53	7 260	1 459	160 476	599	94 631	48
282	35 978	1 280	153 461	595	55 959	541	81 439	1 186	123 944	430	40 015	29	6 465	1 319	138 205	809	100 728	49
331	35 222	1 276	162 513	503	45 678	688	94 010	1 130	119 877	292	29 226	48	9 929	1 330	139 314	732	93 970	50
465	52 398	1 360	168 004	300	28 910	816	100 844	1 092	121 487	217	26 981	74	10 070	1 443	153 873	608	85 369	51

produktionsmöjligheter. Sämst syntes det vara ställt inom bomullsindustrien, men även övriga branscher visade nedgående konjunkturer. Skrädderi- och sömnadsyrket arbetade däremot under normala förhållanden.

Inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien* förelågo vissa tecken till minskad arbetstillgång. Skofabrikerna syntes för tillfället ha mer än väl tillgodosett marknadens behov av skodon, varför temporär nedgång i beställningarna inträdde, vilket sträckte sina verkningar även till garverierna. Galoschfabrikationen bedrevs däremot under gynnsamma konjunkturer. Pälsvarubranschens högsäsong inbröt med september månad, men arbetskonflikt verkade här hindrande.

Arbetstillgången inom den *kemisk-tekniska industrien* var synnerligen tillfredsställande. Konstgödningsfabrikerna ökade sin avsättning inför höstbrukets början.

Byggnadsverksamheten var under kvartalet osedvanligt livlig, och brist rådde över hela landet å kunniga yrkesmän, framför allt murare.

Handels- och transportverksamheten var normal, och *sjöfarten* sysselsatte hela handelsflottan.

Jordbrukets behov av arbetskraft under kvartalet koncentrerades till skörde- och tröskningsarbetet, vilket krävde kraftig utökning av antalet tillfälliga arbetare. — Rörande arbetsavtal för kommande arbetsår pågingo under kvartalets senare hälft förhandlingar utan att leda till något resultat. Det oaktat tecknades under september månad ett stort antal kontrakt rörande årsanställning, mestadels på det föregående avtalets grund.

Sockerbetsodlingens arbetarfråga i Sverige och Danmark.[1]

Av byråchefen *Bertil Nyström.*

1. Betodlingens omfattning och betydelse såsom led i sockerproduktionen.

Betodlingens omfattning. Enligt den officiella jordbruksstatistiken utgjorde den med sockerbetor besådda arealen (i hektar):

År	1919	1920	1921	1922	1923
Sverige	36 463	43 877	48 576	16 752	42 831
Danmark	41 629	38 526	34 714	24 279	31 851

Att observera i dessa sifferserier är särskilt sockerbetsarealens starka inskränkning år 1922, i all synnerhet i Sverige, där överproduktion på socker jämte vissa andra förhållanden framtvingade en reduktion av betarealen ned till en tredjedel mot föregående år. Denna starka inskränkning, vilken inom vissa landsdelar innebar ett fullständigt nedläggande av betodlingen för året, hade, som nedan närmare skall utvisas, jämväl beaktansvärda följdföreteelser på det sociala området.

Vad betodlingen år 1924 beträffar, torde den för Sverige utgöra c:a 41 000 hektar och för Danmark c:a 38 000. Emellertid står i båda länderna sockerbetsarealens utvidgning på dagordningen. Medan de tidigare i stort sett helt och hållet förmådde tillgodose sitt behov av socker och sockerindustrien, för att tala med tull- och traktatkommittén (Betänkande I, sid. 180), ständigt arbetade under tryck av en hotande överproduktion på betor, har under de senaste åren sockerkonsumtionens ökning (i Sverige från c:a 28 kg. per år och person vid krigsutbrottet till nära 33 kg. i genomsnitt för åren 1919—23, i Danmark från c:a 40 till 43 kg.) i förening med nedgång av skördeutbytet per arealenhet (från c:a 300 deciton per hektar i båda länderna vid krigsutbrottet till 262 deciton i Sverige och 238 i Danmark i genomsnitt för åren 1919—23) medfört ett underskott, som måst fyllas medelst en rätt betydlig import. För att åter göra de båda länderna självförsörjande i fråga om socker beräknas sockerbetsarealen behöva utvidgas med c:a 6 000 hektar i Sverige och 7 500 hektar i Danmark, ett förhållande som bör nogsamt beaktas vid bedömandet av betodlingens arbetarfråga.

Betodlingens lokalisering. Ett karakteristiskt drag för de båda ländernas sockerbetsodling är, att densamma lokaliserats till vissa begränsade geogra-

[1] Källorna till förevarande framställning utgöras av *dels* den tryckta litteraturen i ämnet (varav de viktigaste publikationerna omnämnas i texten), *dels* de preliminära resultaten av en av socialstyrelsen efter Kungl. Maj:ts bemyndigande företagen specialundersökning av betodlingsarbetarnas arbets- och löneförhållanden i Sverige, *dels* slutligen muntliga upplysningar och personliga iakttagelser under en av förf. hösten 1924 företagen studieresa till Skåne och Danmark.

fiska områden, varest klimatiska och jordmånsförhållanden möjliggöra en räntabel odling av den mycket fordrande kulturväxt sockerbetan är. I Sverige komma omkring 4/5 av rikets betskörd på Skåne och inemot 3/4 enbart på Malmöhus län. Förutom i Skåne pläga sockerbetor odlas på ett par tusen hektar inom vartdera av Östergötlands, Kalmar (Öland) och Gotlands län samt på från några hundra upp till tusen hektar och däröver inom vartdera av Blekinge, Hallands och Skaraborgs län. I Danmark spelar Lolland-Falster (Maribo amt) samma roll som Malmöhus län, vars egentliga vete- och sockerbetsdistrikt (de sex häradena Vemmenhög, Skytt, Oxie, Bara, Harjager och Rönneberg) med avseende på natur- och kulturförhållanden företer nära överensstämmelse med nämnda danska provins, såsom bl. a. uppvisats i en av tull- och traktatkommittén föranstaltad specialutredning (Utredningar och betänkanden IV). På Lolland-Falster komma ungefär 2/3 av den danska sockerbetsodlingen, medan av återstoden en något större del kommer på Syd- och Västsjälland (med Möen) och en något mindre på Fyen och närliggande delar av Jylland.

Betodlingen och förädlingsindustrien. Sockerbetsodlingens geografiska koncentration motsvaras av en dylik även på det ekonomiska området. Längst har denna gått inom den industri, som ombesörjer betornas förädling till socker. I Sverige framträdde såsom slutresultatet av en sedan längre tid tillbaka fortgående sammanslutningsrörelse år 1907 Svenska sockerfabriksaktiebolaget, vari ingingo 9 raffinaderier och 17 råsockerfabriker, därav 15 i Skåne, en i Blekinge och en på Gotland, vilka följande år utökades till 18 genom tillkomsten av ytterligare en fabrik i Halland. Utanför bolaget stannade en dast en obetydlig del av produktionen, representerad av ett kombinerat råsockerbruk och raffinaderi i Lidköping samt ett råsockerbruk i Linköping, vartill år 1908 tillkom ett råsockerbruk på Öland. Även mellan dessa fabriker upprättades ett samarbete, som år 1914 ledde till deras uppgående i det då bildade Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. För närvarande torde detta bolag ombesörja förädlingen beträffande ungefär 1/10 av landets sockerbetsareal, medan återstående 9/10 kontrolleras av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. I Danmark har koncentrationsrörelsen icke drivits fullt så långt. Visserligen äger det 1872 bildade Aktieselskabet De danske Sukkerfabrikker 7 av landets 9 sockerbruk, men de båda återstående, Andelssukkerfabriken Nyköbing och A/S Sukkerfabriken Vestsjælland, äro betydande företag, vilka tillsammans förädla skörden från närmare 1/3 av den danska sockerbetsarealen, medan återstående 2/3 komma på A/S De danske Sukkerfabrikker. Mellan nämnda trenne företag råder emellertid ett visst samarbete, särskilt framträdande däruti att Nyköbingfabriken plägat sälja sin produktion till A/S De danske Sukkerfabrikker, som vidarebearbetat den i sina raffinaderier, mot att andelsfabriken i gengäld fått viss andel i bolagets vinst. På senaste tiden har dock härutinnan skett en viss inskränkning, i det att andelsfabriken intresserat sig uti ett nyanlagt raffinaderi i Köpenhamn och övertagit en större post aktier i detta företag.

Det är ett karakteristiskt drag för de nordiska ländernas sockerindustri, i motsats till exempelvis Tysklands, att industrien framskapats och utvecklats icke av betodlarna själva utan i huvudsak av utanför stående affärs- och finansmän. I all synnerhet gäller detta om Sverige, medan man i Danmark vid sidan av dylika företag, som nyss antytts, ända sedan 1884 ägt en sockerfabrik, som åtminstone i princip avsetts att bliva ett av betodlarna kontrollerat kooperativt företag.[1] Emellertid visade det sig vid starten omöjligt att uppbringa nödigt kapital enbart genom »roeandele» med odlingsplikt, varför även »pengeandele» måste utsläppas. Under de senaste åren har man emellertid sökt utveckla fabriken till en ren andelsfabrik genom att utlösa dessa »penningandelar», och förslag äro även å bane att ytterligare utvidga företagets kooperativa principer genom att utbyta rösträtten per andel mot sådan per person. Som bekant har denna andelsfabrik varit föremål för uppmärksamhet från de svenska betodlarnas sida, vilka nyligen genom en särskild studiedelegation låtit undersöka dess principer och deras omsättning i praktiken.

Liksom sålunda å ena sidan betodlarna av naturliga skäl intressera sig för sockerindustriens ekonomiska resultat, ha å den andra sockerbruken av gammalt bedrivit jordbruk å dem tillhöriga lantegendomar, tidigare förnämligast i syfte att därigenom verka för sockerbetsodlingens utbredning och utveckling, numera väl närmast för att på sådant sätt vinna inblick i betodlingens räntabilitet under olika tider och konjunkturer.[2] Denna kunskap är av stort värde vid de periodiskt återkommande förhandlingar angående betprisen, vilka sockerfabriksbolagen hava att föra med betodlarna och varvid motsatserna mellan dessa parter skarpt pläga framträda.

Jämväl de jordbrukare, som odla sockerbetor, äro numera i denna sin egenskap ganska starkt organiserade i särskilda föreningar med ändamål att söka bereda sina medlemmar största möjliga avkastning av deras betodling. Redan tidigt sammanslöto sig leverantörerna till de särskilda sockerbruken uti lokala betodlarföreningar. På grundval av dessa bildades efter hand stora centralorganisationer, nämligen 1899 Skånes betodlares centralförening (f. n. omfattande 17 lokalföreningar med c:a 12 000 medlemmar) samt 1902 De samvirkende Sukkerroedyrkerforeninger i Danmark. Denna sistnämnda sammanslutning omfattar emellertid uteslutande leverantörer till De danske Sukkerfabrikker, medan betodlarna under fabrikerna »Nyköbing» och »Vestsjælland» ha sina egna sammanslutningar. Den svenska centralföreningen omfattar, som namnet anger, uteslutande skånska betodlare. Odlarna i Blekinge, på Öland, på Gotland och i Östergötland ha bildat särskilda fristående lokalföreningar.

Under tiden före krigsutbrottet ordnades sockerbetsodlingens pris- och leveransfråga i stor utsträckning genom mångåriga kontrakt. Därigenom ernåddes den stabilitet, som ansågs nödvändig ej blott för förädlingsindustriens kostnadsberäkningar, utan även för att jordbruket skulle kunna till

[1] Se härom: Sukkerfabriken Nyköbing, dens Tilblivelse og Virksomhed, af C. Pedersen, Nyköbing F. 1923.

[2] Fabrikernas egen sockerbetsodling torde i Sverige omfatta c:a 1 200, i Danmark c:a 500 hektar.

fullo utnyttja betodlingens fördelar i agrikulturellt avseende. Såsom det heter i den av Povl Drachmann och L. Estrup utgivna festskriften »De danske Sukkerfabrikker 1872—1922», ger en sockerbetsgröda rotfrukter till samma värde som en spannmålsskörd, blast och avfall till lika värde som en höskörd samt en ogräsrensning lika god som en träda. Men denna tredubbla fördel måste betalas genom ett våldsamt ianspråkstagande av jordens produktivkrafter, vilket, förutom genom ymnig tillförsel av konstgödsel, kan utjämnas endast genom ifrågavarande odlings lämpliga inpassning i ett regelmässigt skiftesbruk.

Krigsårens våldsamma omkastningar på det ekonomiska området och det av sockerbristen föranledda statsingripandet framtvingade mycket kortvariga överenskommelser mellan fabriker och odlare, men dessa kontrakt stipulerade osedvanligt höga betpris. Efter fredsslutet sjönko dessa emellertid snabbt tillbaka, och i mån av stabiliseringstendensernas fortgång på det ekonomiska området utbyttes de ettåriga kontrakten efter hand mot två- eller treåriga.

Det treåriga kontrakt angående leverans av sockerbetor till Svenska sockerfabriksaktiebolagets fabriker, som i april 1924 ingicks efter förhandlingar inför en särskild, av Kungl. Maj:t tillsatt kommission, ställer betpriset i relation till sockerpriset genom att föreskriva, att vid ett årsmedelpris för krossad melis av 54 öre per kg. priset per 100 kg. betor blir 2·90 kr. samt att för varje öre eller hel tiondel därav, varmed sockerpriset över- resp. understiger 54 öre, betpriset ökas resp. minskas med sju gånger nämnda prisändring. Till detta grundpris komma vissa tillägg, nämligen dels ett öre per 100 kg. betor för varje tiondels procent, varmed betornas medelsockerhalt överstiger 16 % (vid lägre sockerhalt motsvarande avdrag), dels såsom ersättning för extra täckningskostnader 30 öre per 100 kg. för betor, som per järnväg levereras efter 15 november, dels slutligen 100 kr. per hektar av den för 1924—26 kontrakterade betarealen, att utgå med en tredjedel varje år. Avtalet kan upphävas under giltighetstiden dels för den händelse ovannämnda medelpris å socker understiger 48 öre, dels att väsentligen förändrade förhållanden inträffa beträffande arbetskostnaderna för betodlingen eller sockerfabrikationen.

Huru det ekonomiska resultatet av denna uppgörelse kommer att ställa sig är givetvis omöjligt att säga förrän efter avslutandet av 1924—25 års kampanj. Det hålles dock före, att betpriset ej mycket torde komma att skilja sig från 1923 års, vilket i genomsnitt (grundpris + tillägg) utgjorde 3·46 kr. per 100 kg. betor enligt från Svenska sockerfabriksaktiebolaget erhållna uppgifter. År 1922 var enligt samma källa medelpriset 3·76 kr., vilket innebar en nedgång med 47 % från 1921, då priset var 7·08 kr. Åren 1920 och 1919 lågo prisen än högre, nämligen vid resp. 8·16 och 8·04 kr.; 1918 betalades 5·39 kr. och 1917 3·00 kr., medan för de närmast föregående åren sockerbetspriset uppgick till 2·31—2·42 kr. per 100 kg.

Det för De danske Sukkerfabrikkers betleverantörer gällande kontraktet företer åtskilliga olikheter mot det svenska. Visserligen ställes även

här betpriset i relation till sockerpriset (100 kg. betor betalas med 5 gånger engrospriset i genomsnitt för sept.—april för 1 kg. krossad melis) och betalas visst tillägg (12 öre per 100 kg.) för vinterleverans, men därjämte hava betodlarna ända sedan år 1883 en viss andel i bolagets vinst. Denna »tantième», som utgår i proportion till resp. betleveransers storlek, utgjorde ursprungligen 10 % av överskottet, sedan till bolagets aktieägare utdelats 5 % på deras kapital, men har sedermera successivt ökats, så att den f. n. utgör 55 % av nettoutbytet (efter avdrag av 5 % aktieränta). Vad denna uppgörelse innebär framgår därav, att totalersättningen för 1923 års betleverans utgjorde 6·09 danska kr. per 100 kg. betor. Därav voro ej mindre än 1·60 kr. andel i bolagets vinst, vilken i sin ordning nämnda år till väsentlig del torde härrört från förmånliga importaffärer med socker. Omräknas nyssnämnda pris — vilket jämväl utgick vid Nyköbingsfabriken — till svenska kronor efter gällande kurs, befinnes det motsvara ungefär 3·95 kr. Beaktas bör emellertid, att som nedan närmare skall utföras, den danska kronans köpkraft åtminstone på landsbygden torde vara högre än dess »yttre värde». Därjämte kan omnämnas det för jordbrukarna betydelsefulla faktum, att de danska betleverantörerna erhålla betavfallet tillbaka gratis, medan de svenska måste betala 20 öre per 100 kg. betmassa och 4 öre per kg. sockersnitsel.

Det har ansetts lämpligt att med en viss utförlighet uppehålla sig vid de mellan sockerfabriker och betodlare träffade uppgörelserna angående betpriset, enär desamma i hög grad påverkat betodlingens arbetarförhållanden och det ej blott genom det överenskomna prisets storlek i och för sig, utan även genom formen för betalningen (vinstandelssystem).

2. Betodlingens arbetsbehov.

Betodlingslotternas antal och arealfördelning. Rörande antalet betodlare hava statistiska uppgifter erhållits beträffande Svenska sockerfabriksaktiebolagets verksamhetsområden, vilka för det senaste årtiondet sammanställts här nedan:

År	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Antal betodlare . .	16 220	16 480	17 601	17 035	16 079	16 616	19 810	19 567	11 051	18 899	19 009
Uppmätt betareal, har	28 415	28 394	34 188	29 785	28 507	32 003	41 011	42 674	13 283	38 071	37 518
Medelareal per odlare, har	1·8	1·7	1·9	1·7	1·8	1·9	2·1	2·1	1·2	2·0	2·0

Tilläggas Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags leverantörer, vilka synas utgöra omkring 2 000 med c:a 4 000 hektar sockerbetor, torde antalet betodlare i Sverige f. n. kunna uppskattas till c:a 21 000. För Danmarks del saknas statistik i ämnet, men tyda överslagsberäkningar för ett par fabriker på, att odlarantalet där utgör omkring hälften mot i Sverige. I båda länderna tillhöra emellertid betodlarna mycket skilda kategorier av jordbrukare, från husmän och småbrukare med något tunnland sockerbetor upp till godsägare med hundra gånger så stor areal eller mera. En överskådlig bild av betodlingslotternas storlek ger följande översikt för år 1924,

varuti även meddelas motsvarande siffror för år 1910, hämtade ur en tidigare undersökning:[1]

	År 1910					År 1924				
	Antal betodlare	Därav i % med en betareal av				Antal betodlare	Därav i % med en betareal av			
		under ½ har	½—1 har	1—5 har	5 har o. däröver		under ½ har	½—1 har	1—5 har	5 har o. däröver
Kristianstads och Malmöhus län	13 092	34·4	18·5	38·2	8·9	15 133	19·6	22·6	47·2	10·6
Gotlands, Blekinge och Hallands län	3 625	56·2	25·4	16·6	1·8	3 876	30·7	38·1	29·0	2·2
Hela området	16 717	39·1	20·0	33·5	7·4	19 009	21·9	25·7	43·5	8·9

Den ökning av betarealen med omkring 5 000 hektar, som ägt rum under tiden 1910—1924, synes sålunda hava möjliggjorts ej enbart genom tillkomsten av nya odlare utan jämväl genom utvidgning av särskilt de mellanstora odlingslotterna. De småbrukare, som för halvtannat årtionde sedan icke mäktade odla ens ett tunnland sockerbetor, ha efter hand funnit, att de kunde sköta en väsentligt större areal och därigenom ryckt upp i högre arealgrupper. Denna utveckling, som direkt kan verifieras medelst jämförelser mellan fabrikernas odlarregister för olika år, är karakteristisk icke blott för det område, där i vårt land betodlingens teknik är äldst och därför mest utvecklad, nämligen Skåne, utan även för Gotland och andra till Svenska sockerfabriksaktiebolaget levererande utomskånska landsdelar, låt vara att här alltjämt finnes ett förhållandevis stort antal småodlare. Något olikartade synas däremot förhållandena vara inom Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags verksamhetsområde, om man får döma av följande tal för Linköpingsfabrikens leverantörer år 1924:

	Betodlare med en betareal av				
	under ½ har	½—1 har	1—5 har	5 har o. däröver	Tillhopa
Antal	63	138	350	48	599
Procent	10·5	23·0	58·5	8·0	100·0

Arbetarbehovet vid betodlingslotter av olika storlek. Resultatet av den nu verkställda uppdelningen av betodlarna efter storleken av deras odlingslotter är av stor betydelse för bedömande av betodlingens arbetarfråga. Den förenämnda undersökningen för år 1910 ger nämligen vid handen, att om man får generalisera detaljuppgifterna för en fabrik i Skåne, redan vid denna tidpunkt odlingarna om högst ½ hektar så gott som undantagslöst och de om ½—1 hektar till allra största delen (c:a ⅘) sköttes av odlaren själv och hans familj utan anlitande av främmande hjälpkrafter. Vid odlingslotter om 1—5 hektar utgjordes arbetsstyrkan till omkring hälften av eget och hälften av lejt folk, medan vid än större odlingar det sistnämnda helt dominerade.

[1] Sockerindustri och sockerbeskattning i Sverige samt i Danmark och Tyskland, utredning verkställd av inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga (sid. 88), Bil. 1 till kungl. prop. n:r 35 vid 1913 års riksdag. Jfr även den av Svenska sockerfabriksaktiebolaget år 1912 utgivna publikationen »Om Sveriges sockerindustri» (sid. 22).

För närvarande tid (åren 1923 och 1924) föreligga motsvarande uppgifter i en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning, vilken utgöres *dels* av en enquête bland hushållningssällskap och arbetsförmedlingsanstalter, betodlarföreningar och sockerfabriker samt arbetsgivar- och arbetarorganisationer såväl inom de sockerbetsodlande provinserna som i de landsändar, varifrån säsongvandringar av betfolk gå till de förra, *dels* av särskilt införskaffade individualuppgifter från c:a 5 000 i något större utsträckning betodlande egendomar i Skåne.

Ser man först på de inkomna *enquêtesvaren*, har i dem nästan undantagslöst framhållits, att den lejda arbetskraften procentuellt stiger med stigande sockerbetsareal. Härvid är dock att observera — ett förhållande som särskilt understrykes av Svenska sockerfabriksaktiebolaget — att ej enbart betarealen utan jämväl egendomarnas hela åkerareal inverkar på behovet av särskilt lejd arbetskraft. Betodlingar på mindre än 1 tunnland (½ hektar) skulle, att döma av uppgifterna från Skåne och Blekinge samt Gotland, uteslutande skötas av odlarens familj, medan åter i Östergötland betodlingsarbetarna redan vid dessa små arealer till 10 à 20 % skulle utgöras av lönearbetare. I Västergötland uppgives t. o. m., att 20 % av betodlingsarbetarna vid sockerbetsarealer under 1 tunnland skulle bestå av särskilt lejd arbetskraft. Ifrågavarande olikheter synas närmast förklaras därav, att de små sockerbetsodlingarna i Skåne övervägande tillhöra småbrukare, vilka själva kunna ombesörja betornas skötsel, medan åter i Östergötland och i ännu högre grad i Västergötland även de små betlotterna företrädesvis tillhöra större egendomar, vid vilka den fasta arbetsstyrkan i regel icke kan avvaras för här berört ändamål. Enligt de inkomna uppgifterna skulle i Skåne även vid sockerbetsodling å arealer mellan 1 och 2 tunnland arbetskraften uteslutande utgöras av brukarna själva jämte familj, medan åter inom denna storleksgrupp i Blekinge odlarens familj plägar fullgöra c:a 80 % och å Gotland 50 % av arbetet. I Östergötland uppgives odlarens familjemedlemmar utgöra 40 %, gårdens fasta arbetare 30 % och den lejda arbetskraften 30 % av arbetsstyrkan, medan i Västergötland motsvarande siffror äro 40, 10 och 50 %. Betlotter mellan 1 och 5 hektar skulle, att döma av de erhållna uppgifterna, i de mellansvenska områdena i regel vara knutna till så stora egendomar, att brukarens familj endast i undantagsfall sysselsattes vid betskötseln. I Östergötland skulle ungefär 20 à 25 % av arbetsstyrkan utgöras av fasta jordbruksarbetare, medan i Västergötland så gott som allt arbete uppgives skötas av särskilt lejda arbetare. För Gotland äro siffrorna för de tre kategorierna c:a 15, 50 och 35 %, för Blekinge 10, 20 och 70 % samt för Skåne 20, 20 och 60 %. Vid de egendomar, där betarealen når upp till mer än 5 hektar, uppgives, att nästan allt arbete utföres av särskilt lejda arbetare. För Gotlands vidkommande framhålles dock, att även på de största odlingarna en väsentlig del av betfolket utgöres av fast anställda arbetare. Framhållas må slutligen, att förhållandena inom södra Halland i allt väsentligt synas närma sig de skånska och att Öland företer bestämda likheter med Gotland.

Tab. 1. Arbetsåtgången å

	Tidpunkter och områden	Antal uppgiftslämnande egendomar	A r b e t a r e						
			Män	Kvinnor och barn	Tillsammans		Därav		
					Antal	Per har	odlarens familj	gårdens fasta arbetare	särskilt lejd arbetskraft
	Sommarskötseln 1923.								
1	Kristianstads län	1 006	1 993	4 062	**6 055**	1·9	1 268	1 448	3 339
2	Malmöhus »	3 598	8 037	14 616	**22 653**	1·4	4 570	5 196	12 887
3	Skåne	**4 604**	**10 030**	**18 678**	**28 708**	1·5	**5 838**	**6 644**	**16 226**
4	%		34·9	65·1	100·0	—	20·3	23·2	56·5
	Därav egendomar med en betodling av								
5	1·0— 1·9 har	1 724	2 344	3 555	**5 899**	2·7	3 143	1 272	1 484
6	2·0— 2·9 »	921	1 605	2 714	**4 319**	2·1	1 340	1 102	1 877
7	3·0— 4·9 »	876	1 831	3 195	**5 026**	1·6	893	1 110	3 023
8	5·0— 9·9 »	741	2 146	3 973	**6 119**	1·3	396	1 251	4 472
9	10·0—19·9 »	235	1 108	2 494	**3 602**	1·2	65	855	2 682
10	20 har och däröver	107	996	2 747	**3 743**	1·0	1	1 054	2 688
	Upptagningen 1923.								
11	Kristianstads län	1 006	2 441	3 670	**6 111**	1·9	1 161	1 118	3 832
12	Malmöhus »	3 598	3 847	13 157	**23 004**	1·5	4 061	3 777	15 166
13	Skåne	**4 604**	**12 288**	**16 827**	**29 115**	1·5	**5 222**	**4 895**	**18 998**
14	%		42·2	57·8	100·0	—	17·9	16·8	65·3
	Därav egendomar med en betodling av								
15	1·0— 1·9 har	1 724	2 400	3 370	**5 770**	2·7	2 933	1 076	1 761
16	2·0— 2·9 »	921	1 756	2 473	**4 229**	2 0	1 214	815	2 200
17	3·0— 4·9 »	876	2 103	2 897	**5 000**	1·6	753	711	3 536
18	5·0— 9·9 »	741	2 626	3 542	**6 168**	1·3	291	709	5 168
19	10·0—19·9 »	235	1 529	2 222	**3 751**	1·3	30	681	3 040
20	20 har och däröver	107	1 874	2 323	**4 197**	1·1	1	903	3 293
	Sommarskötseln 1924.								
21	Kristianstads län	1 107	2 099	4 561	**6 660**	1·9	1 405	1 556	3 699
22	Malmöhus »	3 779	8 214	15 410	**23 624**	1·5	4 689	5 199	13 736
23	Skåne	**4 886**	**10 313**	**19 971**	**30 284**	1·5	**6 094**	**6 755**	**17 435**
24	%		34·1	65·9	100·0	—	20·1	22·3	57·6
	Därav egendomar med en betodling av								
25	1·0— 1·9 har	1 848	2 508	3 930	**6 438**	2·8	3 384	1 383	1 671
26	2·0— 2·9 »	980	1 691	2 816	**4 507**	2·1	1 351	1 138	2 018
27	3·0— 4·9 »	939	1 988	3 566	**5 554**	1·6	900	1 238	3 416
28	5·0— 9·9 »	775	2 066	4 367	**6 433**	1·3	386	1 213	4 834
29	10·0—19·9 »	231	1 002	2 491	**3 493**	1·2	59	770	2 664
30	20 har och däröver	113	1 058	2 801	**3 859**	1·0	14	1 013	2 832

redovisade egendomar.

Antal egendomar, som lämnat dagsverksuppgifter	Dagsverken utförda av		Tillsammans		Därav utförda av			
	män	kvinnor och barn	Antal	Per har	odlarens familj	gårdens fasta arbetare	särskilt lejd arbetskraft	
484	12 338	26 083	**38 421**	26·9	7 929	8 979	21 513	1
1 450	52 881	92 359	**145 240**	22·8	22 983	33 225	89 032	2
1 934	**65 219**	**118 442**	**183 661**	**23·6**	**30 912**	**42 204**	**110 545**	3
	35·5	64·5	100·0	—	16·8	23·1	60·1	4
768	11 536	17 613	**29 149**	30·5	15 505	6 377	7 267	5
379	8 932	14 757	**23 689**	27·7	7 344	6 450	9 895	6
342	11 365	17 648	**29 013**	22·8	5 459	6 637	16 917	7
309	16 106	26 677	**42 783**	21·7	2 406	8 202	32 175	8
100	9 081	18 805	**27 886**	21·5	188	6 223	21 475	9
36	8 199	22 942	**31 141**	21·5	10	8 315	22 816	10
473	15 949	23 341	**39 290**	29·0	7 006	7 129	25 155	11
1 386	67 154	82 728	**149 882**	25·7	20 503	22 704	106 675	12
1 859	**83 103**	**106 069**	**189 172**	**26·3**	**27 509**	**29 833**	**131 830**	13
	43·9	56·1	100·0	—	14·5	15·8	69·7	14
754	11 906	17 297	**29 203**	31·2	14 554	5 067	9 582	15
374	10 241	14 247	**24 488**	29·1	6 898	4 848	12 742	16
324	13 082	17 384	**30 466**	26·4	4 175	4 210	22 081	17
283	20 537	23 707	**44 244**	24·4	1 844	4 639	37 761	18
92	12 016	17 247	**29 263**	25·1	28	3 986	25 249	19
32	15 321	16 187	**31 508**	24·8	10	7 083	24 415	20
535	11 666	30 055	**41 721**	27·0	8 359	9 654	23 708	21
1 618	57 603	107 173	**164 776**	22·9	25 050	34 237	105 489	22
2 153	**69 269**	**137 228**	**206 497**	**23·6**	**33 409**	**43 891**	**129 197**	23
	33·5	66·5	100·0	—	16·2	21·2	62·6	24
855	12 450	20 146	**32 596**	30·5	16 599	7 408	8 589	25
410	9 581	16 194	**25 775**	28·0	8 236	6 701	10 838	26
398	12 075	20 888	**32 963**	23·1	5 871	7 360	19 732	27
349	16 731	31 557	**48 288**	21·3	2 488	8 177	37 623	28
94	7 415	17 748	**25 163**	20·9	215	4 790	20 158	29
47	11 017	30 695	**41 712**	22·6	—	9 455	32 257	30

Betodlingens arbetarfråga begynner alltså egentligen vid betarealer om över 1 hektar, och till dessa har även den nyssnämnda *individual*undersökningen koncentrerats. Som ovan angivits, avser den uteslutande Skåne, till vilken provins ju vårt lands sockerbetsodling är huvudsaklïgen förlagd och i vars närings- och arbetsliv den spelar en vida större roll än annorstädes.

Av de egendomar, som år 1924 odlade sockerbetor på en areal av 1 hektar och däröver och uppgivits tillhopa utgöra 8 751 med en betareal av 31 068 hektar, hade (intill början av september) uppgifter erhållits för 4 886 (1 107 i Kristianstads och 3 779 i Malmöhus län) eller 55·8 % av samtliga med en sockerbetsodling av tillhopa 19 639 hektar eller 63·2 % av totalarealen inom nämnda storleksgrupp. Undersökningen omfattar alltså den övervägande delen av det i större utsträckning sockerbetsodlande skånska jordbruket, och dess resultat torde därför kunna få anses som generella, även för olika storleksgrupper av brukningsdelar.

Sockerbetsodlingens arbetsförhållanden å de redovisade gårdarna belysas genom förestående tab. 1, som sammanfattar utredningens huvudresultat i förevarande avseende.

Denna tabell bestyrker enquêtens uppgifter om, att den för betodlingen särskilt lejda arbetskraftens betydelse stiger med betarealen, för sommarskötseln 1924 exempelvis från 26·0 % av totalantalet arbetande vid betodlingslotter om 1·0—1·9 hektar till resp. 44·8 och 61·5 % inom de båda närmast högre storleksgrupperna samt till 75 % och mera, när man kommer till betodlingar om 5 hektar och däröver. Jämför man arbetsstyrkans sammansättning under betodlingens båda huvudepoker, den under normala förhållanden från slutet av maj till början på juli pågående sommarskötseln och den från medlet av oktober till mitten av november försiggående upptagningen, befanns år 1923 vid den förra arbetsstyrkan till 65·1 % utgöras av kvinnor (och barn) och till 34·9 % av män, medan vid den på grund av väderleksförhållandena och arbetets art mera krävande betupptagningen männens antal var förhållandevis större, nämligen 42·2 % mot 57·8 % kvinnor (och barn).

Anmärkas må i detta samband, att de till enquêten uppgiftslämnande sakkunniga uppskattat proportionen mellan i betarbetet deltagande män samt kvinnor och barn väsentligt olika, såsom framgår av nedanstående sammanställning:

Av 100 lejda arbetare utgjorde männen:

	Östergötlands län	Kalmar län	Gotlands län	Blekinge län	Kristianstads län	Malmöhus län (lantarbetarorganis.)	Malmöhus län (övr. uppgiftslämn.)	Hallands län	Skaraborgs län
Sommarskötsel . .	45	10	0	30	40	25	40	10	50
Upptagning . . .	65	10	60	40	60	50	60	30	60

Av intresse i detta sammanhang är även att utröna betodlingsarbetarnas yrken under den tid de ej äro upptagna av betskötseln. De manliga betarbetarna betecknas vanligen såsom småbrukare, lägenhetsinnehavare, torpare o. d. Dessutom tillkomma understundom vissa hantverkare samt för till-

fället arbetslösa industriarbetare, torvmosse- och dikningsarbetare etc. De kvinnliga betodlingsarbetarna utgöras i regel av hustrur eller döttrar till nu nämnda kategorier. Kristianstads läns hushållningssällskap lämnar följande sammanfattning beträffande denna frågepunkt: »Dessa främmande arbetare äro dels mindre jordbrukare, dels husägare och andra personer. Icke så få personer, som själva bedriva jordbruk, 'taga ut på betorna' för att skaffa medel till räntor och andra kontanta utgifter, som de ej anse sig kunna inbringa å den egna eller arrenderade torvan.» Framhållas må, att det i Skånes städer samt stations- och industrisamhällen talrikare än annorstädes i vårt land torde finnas en klass av män och kvinnor, som växt upp på landet och genom att periodvis utföra jordbruks- och trädgårdsarbete bevarat förtrogenhet med lantliga sysslor.

Såsom eljest inom jordbruket, är arbetsåtgången per arealenhet väsentligt större vid små än vid stora odlingar. Detta framträder klart uti nedanstående uppställning, som innehåller genomsnittsuppgifter för sommarskötseln (1923 och 1924):

Egendomar med en sockerbetsodling av	Antal uppgiftslämnande egendomar	Därav lämnat dagsverksuppgifter	Per har betareal komma			
			totalantal arbetande	särskilt lejda arbetare	dagsverken utgjorda av samtliga arbetande	dagsverken utgjorda av särskilt lejda arbetare
1·0— 1·9 har	1 848	855	2·8	0·7	30·5	8·3
2·0— 2·9 »	980	410	2·1	1·0	27·9	11·7
3·0— 4·9 »	939	398	1·6	1·0	23·0	13·6
5·0— 9·9 »	775	349	1·3	1·0	21·5	16·5
10·0—19·9 »	231	94	1·2	0·9	21·1	16·7
20 har och däröver	113	47	1·0	0·7	21·9	16·5
Tillsammans	4 886	2 153	1·5	0·8	23·6	14·5

Den skånska betodlingens totala arbetarbehov. För att giva en uppfattning om arbetsåtgången inom hela den skånska sockerbetsodlingen hava de genom nyssnämnda undersökning erhållna talen för arbetsåtgången per arealenhet inom olika storleksgrupper av odlingslotter multiplicerats med den totala sockerbetsarealen inom resp. grupper, varvid antagits, att arbetsbehovet per hektar för den vid specialundersökningen ej representerade minsta storleksgruppen (betareal under 1 hektar) vore lika med det för den närmast högre (1—2 hektar) konstaterade samt att detsamma här helt tillgodosåges genom brukarens familjemedlemmar. För att i möjligaste mån erhålla »normala» tal har vidare arbetsåtgången per arealenhet vid sommarskötseln uträknats såsom medeltal av 1923 och 1924 års uppgifter, medan 1923 års, av de osedvanligt svåra väderleksförhållandena präglade siffror för betupptagningen korrigerats medelst de av betodlarna beräknade talen för 1924. De sålunda

Tab. 2. Beräknad arbetsåtgång å samtliga

	Tidpunkter och betarealer		Antal egendomar med sockerbetsodling	A - r - b - e - Män	Kvinnor och barn	Hela antalet
	Sommarskötsel.					
1	Samtliga skånska betodlare	Antal	**15 133**	**20 315**	**36 751**	**57 066**
2		%	—	35·6	64·4	100·0
	Därav egendomar med en betodling av					
3	under 1 har		6 382	2 567	3 993	**6 560**
4	1·0— 1·9 »		3 767	5 127	8 022	**13 149**
5	2·0— 2·9 »		1 747	3 168	5 244	**8 412**
6	3·0— 4·9 »		1 626	3 466	6 074	**9 540**
7	5·0— 9·9 »		1 111	3 153	6 199	**9 352**
8	10·0—19·9 »		352	1 589	3 771	**5 360**
9	20 har och däröver		148	1 245	3 448	**4 693**
	Upptagning.					
10	Samtliga skånska betodlare	Antal	**15 133**	**23 047**	**32 710**	**55 757**
11		%	—	41·3	58·7	100·0
	Därav egendomar med en betodling av					
12	under 1 har		6 382	2 588	3 640	**6 228**
13	1·0— 1·9 »		3 767	5 154	7 338	**12 492**
14	2·0— 2·9 »		1 747	3 208	4 641	**7 849**
15	3·0— 4·9 »		1 626	3 760	5 456	**9 216**
16	5·0— 9·9 »		1 111	3 797	5 423	**9 220**
17	10·0—19·9 »		352	2 170	3 312	**5 482**
18	20 har och däröver		148	2 370	2 900	**5 270**

erhållna uppgifterna rörande det beräknade antalet arbetare resp. dagsverken inom hela den skånska betodlingen hava sammanställts i ovanstående tab. 2.

Inom den skånska betodlingen skulle sålunda arbeta 56 000 à 57 000 personer, varav 27 000 à 31 000 särskilt för detta ändamål lejda arbetare. Till jämförelse må nämnas, att vid den förenämnda undersökningen för 1910 ungefärliga antalet arbetare, som på grund av betodlingen funno särskild sysselsättning inom jordbruket, befanns utgöra 33 000. Visserligen innefattas i denna siffra även betfolk inom vissa landsdelar utom Skåne, men å andra sidan har sedan dess den skånska betodlingen utökats med större arealer, än betodlingslotterna i ifrågavarande landsdelar omfattade vid nämnda tidpunkt. Arbetsåtgången per arealenhet synes alltså hava något minskats under de senare åren.

Emellertid bör det framhållas, att åtminstone 1923 och 1924 års tal äro maximisiffror av det skäl, att de erhållits genom enkel summering av de sär-

betodlande egendomar i Skåne.

t - a - r - e			D a g s v e r k e n						
D ä r a v			Utförda av			Därav utförda av			
odlarens familj	gårdens fasta arbetare	särskilt lejd arbetskraft	män	kvinnor och barn	Hela antalet	odlarens familj	gårdens fasta arbetare	särskilt lejd arbetskraft	
18 300	**11 295**	**27 471**	**290 139**	**527 819**	**817 958**	**217 063**	**162 789**	**438 106**	1
32·1	19·8	48·1	35·5	64·5	**100·0**	26·5	19·9	53·6	2
6 560	—	—	28 215	44 331	**72 546**	72 546	—	—	3
6 926	2 818	3 405	56 716	89 143	**145 859**	75 971	30 103	39 785	4
2 495	2 099	3 818	41 286	69 112	**110 398**	34 747	29 361	46 290	5
1 704	2 092	5 744	50 836	83 863	**134 699**	24 697	30 488	79 514	6
502	1 792	7 058	55 743	98 498	**154 241**	8 312	27 871	118 058	7
95	1 237	4 028	29 336	64 694	**94 030**	790	18 836	74 404	8
18	1 257	3 418	28 007	78 178	**106 185**	—	26 130	80 055	9
16 680	**8 318**	**30 759**	**343 708**	**466 257**	**809 965**	**200 136**	**113 551**	**496 278**	10
29·9	14·9	55·2	42·4	57·6	100·0	24·7	14·0	61·3	11
6 228	—	—	29 879	44 117	**73 996**	73 996	—	—	12
6 447	2 340	3 705	56 693	83 704	**140 397**	68 690	25 258	46 449	13
2 219	1 505	4 125	44 341	64 758	**109 099**	31 413	21 032	56 654	14
1 384	1 436	6 396	60 390	83 401	**143 791**	20 467	19 145	104 179	15
358	1 003	7 859	67 443	82 047	**149 490**	5 493	14 650	129 347	16
44	970	4 468	39 511	53 801	**93 312**	51	11 476	81 785	17
—	1 064	4 206	45 451	54 429	**99 880**	26	21 990	77 864	18

skilda odlarnas arbetaruppgifter utan hänsyn till, att dubbelräkningar kunna uppkomma därigenom, att samma arbetare arbetat åt flera arbetsgivare. Särskilda förfrågningar hava emellertid givit vid handen, att en dylik arbetsdelning är skäligen ovanlig, då arbetet i stort sett överallt försiggår vid samma tidpunkt och arbetsgivaren är mycket angelägen om att den av honom lejda arbetskraften helt och uteslutande står till hans förfogande. Dock har det uppgivits, att på grund av de särskilda förhållandena senaste vår, då lättare och mera varmt belägna jordar »redde sig» väsentligt tidigare än andra, sådden skedde vid rätt olika tidpunkter för olika fält, varigenom sommarskötseln kom att utsträckas över en relativt lång tidrymd, möjliggörande viss cirkulation mellan olika gårdar från arbetarnas sida. Stor betydelse synas dock av detta och andra skäl orsakade dubbelräkningar icke böra tillmätas, utan torde antalet särskilt lejda betodlingsarbetare i Skåne f. n. utgöra minst 25 000 vid sommarskötseln och ett par tusen flera vid upptagningen.

De av betfolket utgjorda dagsverkena äro däremot, om man vågar döma av de uppgifter därom, som på grundval av ett visserligen numeriskt väsentligt svagare primärmaterial meddelas i förestående tabeller, anmärkningsvärt få per arbetare räknat. Lägges till grund nyssnämnda uppskattning av antalet särskilt lejda betodlingsarbetare, skulle nämligen på varje sådan i genomsnitt komma vid sommarskötseln 17·5 och vid upptagningen 18·4 eller tillhopa i runt tal 36 dagsverken.

Av intresse är att sammanställa de sålunda erhållna siffrorna med de svar, som vid den nyssnämnda *enquêten* hos på området sakkunniga organisationer och institutioner erhållits på frågan rörande det antal betodlingsarbetare, resp. dagsverken, som i nämnda fall erfordras för skötseln av en hektar betor. Det övervägande flertalet uppgiftslämnare hava uppskattat detta antal till 1 arbetare per hektar (2 tunnland), vare sig det gäller sommarskötseln eller upptagningen. För Gotlands län har såväl hushållningssällskapet som arbetsförmedlingsanstalten dock uppgivit 1·5 arbetare per hektar, medan omvänt Skånes betodlares centralförening samt flertalet arbetsförmedlingsanstalter i Malmöhus län ansett en person kunna sköta 1·5 hektar (3 tunnland) sockerbetor, vilket med andra ord vill säga, att $^2/_3$ arbetare kommer på varje hektar. Härtill ansluter sig även i stort sett Skånska lantmännens arbetsgivarförening samt Svenska sockerfabriksaktiebolaget, som emellertid på grund av statistik från egna lantegendomar håller före, att angivna tal endast gäller sommarskötseln, medan vid upptagningen arbetaråtgången är högre eller c:a 1·2 arbetare per hektar.

Ifråga om antalet vid sockerbetsodlingen utgjorda dagsverken äro av naturliga skäl uppgiftslämnarnas uppskattningar rätt obestämda, och några, exempelvis Skånes betodlares centralförening, hänvisa i detta avseende till de specialuppgifter från de särskilda egendomarna, för vilka nyss redogjorts. De sifferuppgifter, som erhållits genom enquêten, synas kunna sammanfattas på följande sätt:

	Antal dagsverken per hektar		
	vid sommar-skötseln	vid upptag-ningen	till-hopa
Östergötlands län	20	24	44
Kalmar län (Öland)	20	22	42
Gotlands län	20	30	50
Blekinge »	24	24	48
Kristianstads »	30	30	60
Malmöhus »	20—24	20—30	40—54
Hallands »	27	30	57
Skaraborgs »	24	30	54

Om man bortser från Östergötland och Öland, där särskilda förhållanden synas ha spelat in vid uppgifternas avgivande, är sålunda arbetsbehovet per hektar lägst inom det område, där sockerbetsodlingen inom vårt land har sitt huvudsäte och sina äldsta traditioner, nämligen Malmöhus län. Även individualundersökningen synes i viss mån bekräfta, att man här står på en mera framskriden ståndpunkt än annorstädes i vårt land i fråga om betodlingens teknik och arbetskraftens rationella utnyttjande. Likväl synes en

ytterligare betydande utveckling härutinnan vara möjlig. Utgår man ifrån, att, enligt sakkunnigas uppgifter, sockerbetsodlingens sommarsäsong i normala fall torde omfatta 30 à 35 dagar (helgdagar och vissa andra intervaller frånräknade) och höstsäsongen något flera, ehuru på grund av dagsljusets avtagande med nödvändighet kortare arbetsdagar, torde det vara visst, att med nuvarande arbetsorganisation betodlarna ej tillgodogöra sig mera än hälften eller högst två tredjedelar av betodlingsarbetarnas normala prestationsförmåga. Det skall villigt medgivas, att nu antydda övergräns för betfolkets möjliga arbetsprestation är av väsentligen teoretisk natur, såsom betingad å ena sidan av växtlighets- och skördeförhållandena, å den andra av en planmässighet och förtänksamhet i fråga om arbetskraftens disposition och utnyttjande, som för sitt fulla förverkligande skulle kräva en samverkan och sammanslutning inom betodlingens område av lika omfattning och effektivitet som den inom sockerindustrien förefintliga. Men även om man bortser från dylika tankeexperiment och uteslutande håller sig till det under nuvarande förhållanden praktiskt genomförbara, synas tillgängliga uppgifter häntyda på, att ännu föreligga beaktansvärda utvecklingsmöjligheter i fråga om den skånska betskötselns teknik och arbetsorganisation.

Arbetarbehovet vid betodlingen i Danmark. Särskilt lärorik är i detta avseende en jämförelse med motsvarande förhållanden i Danmark. Visserligen förefinnes icke någon statistisk undersökning rörande betfolket i detta land, men tillgängliga uppgifter tyda emellertid på, att den danska sockerbetsarealens c:a 38 000 hektar skötas dels av 4 000 à 5 000 sockerbetsodlande småbrukare, dels å de större egendomarna av 10 000 à 12 000 lejda arbetare i samverkan med resp. gårdars eget folk. Detta innebär, att varje arbetare skulle svara för inemot 5 tunnland. Att en dylik prestation — varvid jämväl bör beaktas, att det danska tunnlandet (= 0·55 hektar) är omkring en tiondel större än det svenska (= 0·49 hektar) — i Danmark anses som normal har bekräftats genom talrika uttalanden av sakkunniga personer och såsom vedertaget faktum inryckts uti mellan arbetsgivare och arbetare träffade överenskommelser. Sålunda föreskrives i gällande kollektivavtal mellan Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug och Landarbejderforbundet i Danmark (av 1 maj 1924), som jämväl utförligt reglerar arbetsförhållandena vid sockerbetsodlingen, att en arbetare, för att kunna få oavbrutet hålla på med betupptagningen från 15 oktober, skall hava åtagit sig minst 5 tunnland (hos betleverantörer till fabriken Vestsjælland 4 tunnland). Och å de anmälningsformulär, som, på sätt nedan angivits, numera komma till användning vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas och lantarbetarfackföreningarnas anvisning av danska betodlingsarbetare, måste den arbetssökande styrka, att han under föregående år skött 5—6 tunnland sockerbetor (eller motsvarande arealer av andra rotfrukter).

Anledningarna till olikheten mellan svenska och danska betskötares prestationsförmåga. Står det sålunda fast, att en dansk betodlingsarbetare anses kunna

svara för en väsentligt större sockerbetsareal än en svensk, så återstår att förklara anledningarna till denna stora skillnad i genomsnittlig prestationsförmåga och att undersöka, i vad mån denna kan bero på skiljaktigheter med avseende på betfolkets art och sammansättning och i vad mån den betingas av olikheter i betodlingens teknik och organisation.

Det är en allmän iakttagelse, att man i Danmark ser färre kvinnor i betfälten än i Sverige. Detta sammanhänger med, att de danska lantarbetarhustrurna redan tidigt synas hava visat och i handling ådagalagt den obenägenhet att ägna sig åt arbete utom hemmet, som under de senare åren, i mån av lantarbetarens stigande levnadsstandard, gjort sig gällande även i vårt land och föranlett växande klagomål över brist på mjölkerskor och rotfruktsarbetare. De kvinnor, som arbeta på de danska sockerbetsfälten, utgöras dock alltjämt till någon del av »husmandskoner», som tagit ett eller annat tunnland på ackord, sålunda direkta motsvarigheter till de skånska statarhustrurna, men huvudparten har bestått och består väl ännu av utländska säsongarbeterskor. På 1870- och 1880-talen kommo dessa från Skånes, Blekinges och Smålands skogstrakter, men i den mån dessa svenska kvinnor funno arbete på betodlingarna i eget land, följde de danska betodlarna sina tyska kollegers exempel och hämtade från 1890-talet arbetare från Polen och Galizien. Dessa »polackar» — av vilka flertalet voro kvinnor, vilka av åtskilliga skäl anses lämpligare för betarbetet än männen — uppgingo år 1919 till ej mindre än 12 000 och torde sålunda hava ombesörjt den allra största delen av den danska sockerbetsodlingen. Dessa polackar hade, som det sagts, betodlingsarbetets teknik i blodet. Det må erinras om, att sockerbetsarealen inom det nuvarande Polens gränser för år 1923 uppskattats till c:a 136 000 och före kriget till 168 000 hektar samt att polackar i hundratusental länge arbetat inom Tysklands vidsträckta sockerbetsdistrikt (före kriget c:a 467 000, 1923 c:a 384 000 hektar[1]).

Vid krigsutbrottet 1914 stannade visserligen flertalet polackar kvar i Danmark, men importen upphörde, och efter hand sökte sig allt flera tillbaka till sitt land, särskilt sedan Polen 1919 blivit självständig stat. Visserligen började med år 1921, som nedan närmare skall utföras, åter import av arbetskraft, men denna har hittills varit av skäligen ringa omfattning. Det nuvarande antalet polska arbetare i Danmark uppskattas till 3 000 à 4 000, men av dessa har ett betydande antal, som varit i landet ett årtionde eller så, fördanskats till språk- och levnadsstandard, och åtskilliga torde även, på grund av övergång till andra yrken, icke längre vara att påräkna såsom betodlingsarbetare. Blott omkring en femtedel av den danska betodlingen torde numera besörjas genom utlänningar, medan återstoden sköts av danska arbetare, nämligen dels arbetare, som hava fast bostad i betodlingsdistrikten, dels »roekarle», som komma dit på säsongarbete från andra landsdelar, sålunda övervägande män.

[1] Enligt Annuaire international de statistique agricole 1923, sid. 114. — Enligt ett meddelande från svenska beskickningen i Warschau (Kommersiella medd. 1924, sid. 676) skulle Polens sockerbetsareal 1923—24 utgöra c:a 141 000 hektar.

Betodlingsarbetarnas utvecklingshistoria i Danmark företer sålunda en helt annan bild än i Sverige. Vårt land var ju, som nyss nämnts, ursprungligen ett utvandringsland för dylika säsongarbetare, och även sedan den tilltagande rotfruktsodlingen tagit den tillgängliga inhemska arbetskraften helt i anspråk, har Sverige i huvudsak kunnat reda sig med sitt eget folk och blott mera tillfälligtvis gripit till någon import av utländsk arbetskraft, under tiden 1904—1914 c:a 1 000 à 1 500 arbetare per år[1]. I Danmark befanns däremot redan vid sockerbetsodlingens begynnelse den inhemska arbetskraften alldeles otillräcklig och betodlingen baserades därför ursprungligen på utländsk arbetskraft. Efter hand framväxte emellertid en stam av inhemska betodlingsarbetare, som lärt sig rationella arbetsmetoder av de utländska arbetarna, och under krigs- och krisåren erövrade de förra den allra största delen av det stora arbetsområde, som betecknas av den danska sockerbetsodlingen. Det torde kunna antagas, att betodlingens nuvarande teknik och organisation i Danmark är ett resultat av å ena sidan arbetarbristen, som där inträtt tidigare och varit mera tryckande än i vårt land, å den andra närheten till och den livligare växelverkan med kontinentens stora sockerbetsodlingsdistrikt. Det gäller nu att, i den mån så är möjligt utan jordbrukstekniska specialkunskaper, söka giva en bild av ifrågavarande arbetsorganisation.

Det säges ofta i Skåne, att man i Danmark tar betskötseln lättare än där, och detta bekräftas i viss mån genom tillgängliga handlingar. I det av Skånska lantmännens arbetsgivarförening uppställda arbetskontraktet för betskötseln, som allmänt tillämpas i Skåne och till sina principer jämväl inom övriga betodlande provinser, angives sommarskötseln innefatta följande fyra arbeten, nämligen första hackning, gallring, andra hackning och tredje hackning. I det förut omnämnda kollektivavtalet angående arbetsförhållandena inom Danmarks jordbruk angives sommarskötseln bestå av trenne gånger gallring (Uttynding) med åtföljande hackning. Medan man sålunda i Sverige »går över» betorna åtminstone fyra gånger, nöjer man sig i Danmark med tre, vilket ansetts innebära en arbetsbesparing av måhända 10 %. Vidare synas de danska betskötarna i görligaste mån undvika den i Sverige förhärskande krypande eller hukade arbetsställningen och i stället svinga hackan i stående, framåtlutad ställning, vilket innebär ett utbyte av de vanliga trädgårdsrensningsmetoderna mot mera »fältmässiga» arbetsformer. Även i fråga om betupptagningen synes det nyssnämnda kollektivavtalet häntyda på, att man i Danmark skulle använda sig av mera arbetsbesparande metoder, i det att det angivna upptagningspriset avser »lösplöjda» betor och ett visst tillägg stipuleras för upptagning av icke lösgjorda sådana. Emellertid har det vid förfrågningar hos sakkunniga upplysts, att enär ännu ingen betlyftare eller betlossare konstruerats, som icke skadar betorna och nedsätter deras kvalitet, man allmänt föredrager att betala nyssnämnda tillägg och få betorna upptagna med grep på samma sätt som sker i vårt land. Det har sägts, att i Danmark upptagningen — och vid torr väderlek även sommar-

[1] Se härom bl. a. Kommerskollegii avd. för arbetsstatistik: Utländska jordbruksarbetare i Sverige 1907.

skötseln — skulle underlättas därigenom, att jorden är av lösare och lättare beskaffenhet än i Sverige. Detta torde dock knappast vara riktigt, enär i båda ländernas egentliga betodlingsdistrikt jordmånen övervägande består av en synnerligen bördig kalkhaltig moränlera. Däremot vill det synas, som om man på sina håll i Danmark på ett ändamålsenligare sätt än i Sverige anordnat den synnerligen arbetskrävande (ehuru visserligen icke i betskötselackordet ingående) transporten av betorna från fältet till järnvägsstationen eller sockerfabriken genom att anordna ett system av fabriken tillhöriga och från denna utstrålande smalspåriga »roebaner», vilka på fälten fortsättas genom flyttbara decauvillespår för tippvagnar. Dock är detta system genomfört blott vid vissa nyare fabriker, medan särskilt de äldre i fråga om transportanordningar till och inom arbetsstället ingalunda torde vara bättre ställda än de svenska fabrikerna. Det egentliga järnvägsnätet är också i Skåne väsentligt tätare än å Lolland-Falster.

Ett siffermässigt uttryck för arbetsåtgången inom den svenska och den danska sockerbetsskötseln kan i viss mån erhållas genom en sammanställning av de uppgifter i detta avseende, som innehållas i de undersökningar rörande lantbrukets produktionskostnader, som efter i stort sett enhetliga grunder verkställts i Sverige av agronomen L. Nanneson och i Danmark av professor O. H. Larsen. Enligt den förstnämndes undersökningar, vilka avse ett trettiotal egendomar med en sockerbetsareal av 259—381 hektar under de tre bokföringsåren 1919—20, 1920—21 och 1921—22, åtgingo per hektar 802—836 manstimmar[1] (kvinno- och barndagsverken reducerade till mansdagsverken efter priset per arbetstimme), medan professor Larsen på grundval av ett ungefär lika stort material för räkenskapsåret 1921—22 och de fyra närmast föregående åren kommit till ett genomsnitt av 632 manstimmar,[2] vid en ännu ej publicerad specialundersökning för uteslutande stora egendomar t. o. m. c:a 100 timmar lägre. Ihågkommas bör, att nu nämnda siffror avse den totala arbetsförbrukningen, sålunda ej blott sommarskötsel och upptagning, utan även jordens beredning och sådd samt betornas borttransport.

Att de danska sockerbetsfälten, oaktat deras mindre arbetsintensiva brukning, icke torde vara mera besvärade av ogräs eller eljest i sämre tillstånd än de svenska kan möjligen förklaras därigenom, att sockerbetorna där ha ett större utrymme inom cirkulationen och därför oftare återkomma på samma fält. Enligt tull- och traktatkommitténs förenämnda utredning upptog år 1919 i de sex härader i Skåne, som bilda vårt mest utpräglade sockerbetsdistrikt, betarealen i medeltal 11·2 % av åkerjorden, medan för Lolland—Falster motsvarande tal var 18·1 %. Medan inom sistnämnda landsdel det är rätt vanligt, att en fjärdedel av åkerjorden ligger under betodling, torde i Skåne så vara förhållandet endast uti vissa omedelbart omkring sockerbruken liggande områden, medan i den utanför» hemsocknarna» liggande gördeln av socknar betodlingens »täthet» är betydligt lägre och i de längre bort belägna betodlingsprocenten nedsjunker till rena bagateller.[3]

[1] Statens offentliga utredningar 1922: 18 sid. 67; 1924: 2 sid. 36.
[2] Undersögelser over Landbrugets Driftsforhold VI, sid. 139.
[3] Se G. V. Cederborg: Undersökningar beträffande betskörden i Staffanstorp år 1923. Förhandlingar vid Svenska sockerfabriksdirigenternas förenings årsmöte den 26—27 mars 1924.

Minst lika stor betydelse som den lägre arbetsåtgången per arealenhet har, när det gäller att förklara den danska sockerbetsodlingens väsentligt lägre arbetarbehov än den svenska, det större antal utgjorda dagsverken, som i förra fallet komma på varje arbetare (för sommarskötsel och upptagning tillhopa uppskattade till i genomsnitt 16 per tunnland och 80 per arbetare). Detta har varit möjligt dels genom ett bättre utnyttjande av den möjliga arbetstiden, dels genom vissa anordningar för förlängning av arbetssäsongen. Ifråga om sommarskötseln synes härvid huvudvikten ha lagts på att så betfröet i flera repriser, varigenom hacknings- och särskilt det för hela betodlingens resultat så betydelsefulla gallringsarbetet fördelas på en längre tidsperiod. En dylik anordning synes vara i bruk ej blott på de stora egendomarna med vidsträckta sockerbetsarealer utan jämväl på vissa småbruk. Vid besök hos en lolländsk »husmand» med 14 tunnland jord, varav c:a 5 tunnland rotfrukter (3 tunnland sockerbetor), som han ensam skötte med tillhjälp av sina tre pojkar i 10—12 års-åldern, förklarade han, att familjen mäktat utföra gallring och hackning i rätt tid därigenom, att det ena rotfruktsfältet besåtts en vecka senare än det andra. Angivna tillvägagångssätt är visserligen icke okänt i Sverige — våren 1924 framtvingades oliktidig sådd, som förut nämnts, i viss utsträckning av naturförhållandena — men synes knappast målmedvetet tillämpas i säsongförlängningssyfte. Man håller före, att vegetationsperioden hos oss är för kort för en dylik uttänjning, men synes riktigheten av detta antagande kunna ifrågasättas med avseende på de klimatiskt gynnsammast belägna delarna av det skånska betodlingsdistriktet. Anföras kan sålunda, att medeltemperaturen i Lund är för januari månad — 0·8°, för juli + 16·4° och för hela året + 7·2°, medan den på Lolland—Falster är + 7·8° för hela året och icke ens under den kallaste månaden sjunker under fryspunkten.

Detta sistnämnda förhållande gynnar den längre upptagningssäsongen, som i Danmark synes hava blivit en konsekvens därav, att en dansk sockerfabrik i genomsnitt har att under kampanjen förädla en nära dubbelt så stor kvantitet betor som en svensk. Innevarande år började också de danska råsockerfabrikerna kampanjen redan de första dagarna av oktober, medan de svenska först sätta i gång omkring den 15 oktober. Likaledes torde betkampanjens slut i regel infalla på en senare tidpunkt för de förra än för de senare.

3. Betodlingens arbetaranskaffningsfråga.

Arbetare från orten och från andra orter. Det högst betydliga antal arbetare, som måste särskilt anställas för tillgodoseende av arbetsbehovet under betodlingens båda, av c:a tre månaders relativ arbetsvila åtskilda säsonger, utgöres till största delen av ortens eget folk. Vad Skåne angår, meddelar specialundersökningen av de betodlande egendomarna i detta avseende följande rörande sommarskötseln 1924:

Områden och betarealer	Antal särskilt lejda arbetare	Därav från		Främmande arbetare i % av samtliga
		orten	andra orter	
Kristianstads län	3 699	3 064	635	17·2
Malmöhus »	13 736	9 995	3 741	27·2
Skåne	17 435	13 059	4 376	25·1
Därav egendomar med en betodling av:				
1·0— 1·9 har	1 671	1 542	129	7·7
2·0— 2·9 »	2 018	1 799	219	10·9
3·0— 4·9 »	3 416	2 802	614	18·0
5·0— 9·9 »	4 834	3 584	1 250	25·9
10·0—19·9 »	2 664	1 765	899	33·7
20 har och däröver	2 832	1 567	1 265	44·7

Detta avser sommarskötseln, medan till upptagningen kommer ett något större antal utsocknes arbetare. Belysande härför är, att för båda dessa arbeten tillsammantagna år 1923 »främmandeprocenten» utgjorde 27·3 för samtliga i undersökningen medtagna betodlande egendomar. Tabellen utvisar även, att dessa främlingar spela en vida större roll för de stora sockerbetsodlarna än för de mindre. På egendomar med över 5 hektar sockerbetor lära sålunda komma drygt $^3/_4$ av de c:a 6 000 vandringsarbetare, som f. n. torde sysselsättas inom hela den skånska betodlingen, om man vågar antaga samma relation mellan ortens folk och utsocknes vid den tredjedel av denna (efter arealen räknat), som ej redovisats till utredningen.

Jämväl i den verkställda enquêten har för att belysa denna cirkulation bland betfolket begärts uppgifter om relativa storleken av den från främmande orter komna arbetsstyrkan. De erhållna uppgifterna avvika rätt avsevärt från varandra. Medan exempelvis Skånska lantmännens arbetsgivareförening angiver procenttalet från andra orter komna arbetare under sommarskötseln till c:a 50 och under upptagningen till c:a 75, uppskattar Svenska sockerfabriksaktiebolaget det främmande inslaget i arbetsstyrkan till 30 resp. 40 %. Malmöhus läns hushållningssällskaps siffror ligga ungefär mitt emellan dessa tal och utgöra 45 resp. 65 %. Likaledes äro uppgifterna från arbetsförmedlingsanstalterna högst olika, växlande från 10 à 25 % för Kristianstad och Skurup upp till 80 à 90 % för Ängelholm, Eslöv och Trälleborg. Vissa av de nu anförda höga siffrorna synas emellertid kunna förklaras därav, att vederbörande uppgiftslämnare huvudsakligen haft större gårdar för ögonen eller, vad arbetsförmedlingsanstalterna angår, uteslutande tagit hänsyn till dessas klientel. Enquêten avser även övriga betodlande provinser och må för dessa anföras följande »främmandeprocenter»:

	Östergötlands län	Kalmar län (Öland)	Gotlands län	Blekinge län	Hallands län	Skaraborgs län
Sommarskötsel	80 %	35 %	15 %	25 %	50 %	80 %
Upptagning	85 »	35 »	20 »	25 »	60 »	85 »

Betodlingsarbetarnas hemortsförhållanden. Av intresse är att närmare belysa riktlinjerna för invandringen till de olika sockerbetsdistrikten. Beträffande *Östergötland* upplyser enquêten, att de främmande betodlingsarbetarna härstamma från Jönköpings, Kronobergs och Blekinge län. De till *Öland* under betkampanjen inflyttande fåtaliga arbetarna uppgivas vara från Kalmar, Kronobergs eller Blekinge län. I huvudsak täckes där emellertid behovet numera genom öns eget arbetsfolk. Ordföranden i Södra Kalmar läns och Ölands betodlarförening uppgiver, »att betodlingsarbetet anses så lönande, att det t. o. m. är ytterligt svårt att erhålla arbetsfolk i hemtrakten för dagsverken under den tid sommarskötseln och upptagningen av betor pågår». Till *Gotland* synes komma ett antal betodlingsarbetare från Småland, vilket landskap likaledes utgör rekryteringsort för betodlingen å slättbygden i *Blekinge*. Sistnämnda landskaps skogsbygd uppgives ävenledes sända ett antal arbetare till dessa trakter. *Hallands* betodlare uppgivas erhålla främmande arbetskraft från landskapets egna skogstrakter, men även från Småland, särskilt Sunnerbo härad. För den ringa sockerbetsodlingen i *Västergötland* uppgives främmande arbetskraft lämnas dels från Jönköpings län, dels från Kristianstads län. Ett mindre antal arbetare synas dessutom söka sig till Västergötland från nordvästra Blekinge.

Den betydande invandringen till de *skånska* betodlingsdistrikten torde övervägande komma från det område av sydsvenska höglandet, som omfattar södra delen av Småland samt de nordliga delarna av Blekinge och Skåne. En rätt så målande bild av den kraftiga säsongutflyttningen från dessa trakter lämnas i en skrivelse från arbetsförmedlingsföreståndaren i Jönköping: »Det är huvudsakligen från norra Skåne och Kronobergs län, som denna arbetskraft hämtas; Jönköpings län har däremot icke särdeles god tillgång å för arbete på betfälten lämplig arbetskraft. I norra Skåne, där jag något litet känner förhållandena, är det ju nästan omöjligt för lantbrukarna att erhålla vare sig drängar eller jungfrur, de få nöja sig med 14—15-åringar, innan dessa ännu anses kraftiga nog för det ganska krävande arbetet å betfälten. Det är icke ovanligt att under sommaren få se många stugor med förbommade dörrar och fönster, enär deras invånare gått 'man ur huse' till betfälten, trots de själva ha några täppor eller åkrar kring sina små hem att sköta. De resa hem mellan gallringarna för att se till sitt eget, vilket icke hindrar, att de ändå sköta sitt åtagna betarbete till belåtenhet.»

En mera konkret och differentierad del av dessa vandringar erhålles genom en tabellering av de skånska betodlarnas individualuppgifter. Enligt dessa hemmahörde av de främlingar, som arbetade vid 1924 års sommarskötsel, 33·7 å orter inom samma och 36·0 % å sådana inom annat skånskt län. Av de utsocknes arbetarna inom Malmöhus län bodde nära $^2/_5$ (varav $^3/_5$ kvinnor) i länets industrisamhällen och tättbebyggda orter, och dessas betydelse för arbetarbehovets säkerställande understrykes jämväl starkt av många betodlare i grannskapet av sådana platser. — Till Skåne från Blekinge kommo 10·8 % och från Kronobergs län 9·0 %, medan övriga 10·5 % hemmahörde å andra eller ej uppgivna orter. Dessa genomsnittstal förete

givetvis stora avvikelser, om man ser på särskilda socknar eller härader. Av de i Villands och Östra Göinge härader sysselsatta utsocknes arbetarna voro sålunda 40 % från Blekinge, och detta landskap sände även förhållandevis mycket folk till Herrestads och Rönnebergs härader, medan Kronobergs län synes utgöra rekryteringsort särskilt för Luggude och Bara häraders betodlare. Redan härav framgår, att betfolkets vandringar ingalunda alltid gå till de närmast belägna betfälten, och ett fördjupande i de geografiska detaljerna avslöjar ett virrvarr av varandra korsande »betresor», vilkas längd och riktning tydligen ej enbart bestämmes av avstånden utan jämväl av gamla sedvänjor, personliga förbindelser och i allmänhet sättet för anskaffandet av ifrågavarande arbetskrafter. En annan betydelsefull iakttagelse är, att de skånska betodlarna hava att konkurrera om arbetskraften inom i stort sett samma rekryteringsområden icke blott inbördes utan även med övriga provinsers sockerbetsodlare.

Arbetarnas anskaffande. För den händelse ej betskötarna, såsom ofta är fallet, återkomma till samma gård år efter år, torde med de i närheten av betodlingarna bosatta arbetarna uppgörelse i regel ske genom personliga hänvändelser. Detta förstnämnda gäller även delvis ifråga om betfolk från andra trakter, men i viss utsträckning äro arbetsgivarna härvidlag hänvisade till att vidtaga speciella åtgärder för arbetsbehovets täckande. De viktigaste formerna för sådan anskaffning av betarbetare torde vara den offentliga arbetsförmedlingen, den privata arbetsförmedlingen (kommissions- eller fästekontor), annonsering i ortspressen samt särskilda ombud eller agenter. Ser man på de olika betodlande provinserna, synes för *Östergötlands* vidkommande det senast omnämnda tillvägagångssättet vara så gott som allenarådande, varvid sockerbruket i Linköping torde utöva ledningen. Arbetsförmedlingsföreståndaren i Linköping meddelar sålunda, att arbetarna från Småland och Blekinge anställts genom agenter, som erhållit gottgörelse för varje genom kontrakt anställd arbetare. Arbetsförmedlingskontoret har dock i viss utsträckning medverkat vid anskaffande av yngre arbetskraft, huvudsakligast skolbarn till rensning och gallring. Det ringa antal arbetare, som från andra orter kommer till *Ölands* betfält, uppgives det icke erbjuda några svårigheter att anskaffa. »Vanligen bruka arbetarna överenskomma med arbetsgivaren att återkomma till följande år», skriver ordföranden i Södra Kalmar läns och Ölands betodlarförening, »och skulle de bli förhindrade, pläga de ofta anskaffa andra i sitt ställe». För *Gotland* hava inga siffermässiga uppgifter kunnat erhållas, men torde den offentliga arbetsförmedlingen och tidningsannonseringen där spela en viss roll. Uppgifterna för *Blekinge* utvisa, att vid pass tre fjärdedelar av de lejda arbetarna anskaffas genom personliga förbindelser. Av den återstående fjärdedelen uppgivas 25 % vara anskaffade genom offentlig och 10 % genom privat arbetsförmedling, 50 % genom annonsering och 15 % genom agenter. *Kristianstads* läns hushållningssällskap lämnar följande sammanfattning av arbetsanskaffningen inom detta län: »Arbetare till betfälten anskaffas i ganska stor utsträckning genom den offentliga arbetsförmedlingen. Annonsering tillgripes någon gång. Icke så

sällan reser arbetsgivaren själv eller hans ombud upp till de orter, där arbetskraft finnes, och uppgör avtal om skötseln. I mycket stor utsträckning sker arbetsanskaffningen på det sättet, att en familj år efter år återvänder till samma ställe. 'Jag har haft betor hos N.N. i många år', är något man mycket ofta får höra vid samtal med personer, som komma från betfälten. Varken offentlig eller enskild förmedling behöver då anlitas.»

Liknande, ehuru åtskilligt mera invecklade och tillspetsade, synas förhållandena gestalta sig inom betodlingens huvudområde i vårt land, *Malmöhus* län. Föreståndaren för arbetsförmedlingskontoret i Malmö, till vilket under senare år betarbetarförmedlingen i länet i viss mån centraliserats, anser, att 30 % av den lejda »rörliga» arbetskraften (d. v. s. c:a 2 000 av 6 à 7 000) anskaffas genom den offentliga arbetsförmedlingen, men Hälsingborgsanstaltens chef anser detta vara väl högt. Flertalet arbetare uppbringas dock, heter det i Malmöanstaltens skrivelse, genom gamla förbindelser med personer i trakter med för betarbete intresserad befolkning. Ett likartat omdöme fälles av Skånes betodlares centralförenings styrelse. Svenska sockerfabriksaktiebolaget liksom även länets hushållningssällskap anser däremot, att endast 10 % av de lejda arbetarna erhållas genom den offentliga arbetsförmedlingen. Däremot skulle ej mindre än 35 % anskaffas genom privata »fästekontor», 15 % genom annonsering och 40 % genom agenter, men torde dessa siffror väsentligen återspegla förhållandena inom vissa grupper av stora egendomar. Rekryteringsfrågan i *Halland* torde kunna sammanfattas så, att 50 % av den lejda arbetsstyrkan erhållas genom »direkt förbindelse delvis på grund av tidigare anställning», 5 % genom offentlig arbetsförmedling, 5 % genom annonsering och 40 % genom agenter. De fåtaliga betodlingsarbetarna i *Skaraborgs* län anskaffas slutligen enligt såväl arbetsförmedlingens som hushållningssällskapets utsago till 90 % genom agenter.

Såsom kontroll på dessa växlande uppskattningar torde nedanstående summering av de skånska betodlarnas egna uppgifter om arbetarrekryteringen till 1924 års sommarskötsel hava sitt intresse.

Områden och betarealer	Antal särskilt lejda arbetare	Därav anskaffade genom					
		offentlig arbetsförmedl.	privata kommissionskontor	annonsering	ombud (agenter)	på annat sätt	på ej uppgivet sätt
Kristianstads län	3 699	92	16	218	249	17	3 107
Malmöhus »	13 736	440	196	1 175	1 096	1 676	9 153
Skåne	17 435	532	212	1 393	1 345	1 693	12 260
Därav egendomar med en betodling av							
1·0— 1·9 har	1 671	14	9	57	30	102	1 459
2·0— 2·9 »	2 018	11	17	113	25	192	1 660
3·0— 4·9 »	3 416	73	11	294	163	338	2 537
5·0— 9·9 »	4 834	188	78	513	202	654	3 199
10·0—19·9 »	2 664	125	19	227	222	351	1 720
20 har och däröver	2 832	121	78	189	703	56	1 685

Bortser man från den sista kolumnen, vilken i huvudsak torde omfatta arbetare, som mer eller mindre »kommit av sig själva», och riktar uppmärksamheten på återstående 5 175 arbetare, befinnas av dessa 10·3 % hava anskaffats genom offentlig och 4·1 % genom privat arbetsförmedling, medan 26·9 % erhållits genom tidningsannonser, 26·0 % genom ombud eller agenter och 32·7 % genom värvningsresor från arbetsgivarens sida e. d. Att observera är, att den offentliga arbetsförmedlingens betydelse stiger med betodlingslotternas storlek, så att av de 3 726 arbetare, som vid sommarskötseln 1924 anskaffats till egendomar med över 5 hektar sockerbetor, 434 eller 11·6 % erhållits på detta sätt.

Nu anförda uppgifter avse endast de till undersökningen redovisade egendomarna, upptagande inemot $^2/_3$ av Skånes hela sockerbetsareal. Med tillhjälp av uppgifterna rörande redovisad betareal och arbetarantal inom olika storleksgrupper torde emellertid på grundval av dessa uppgifter kunna erhållas en ganska exakt beräkning för den skånska betodlingen i dess helhet. Enligt denna kalkyl, som närmast avser sommarskötseln, skulle årligen c:a 7 000 arbetare behöva särskilt anskaffas, varvid 715 eller 10·1 % pläga erhållas genom den offentliga arbetsförmedlingen och 279 eller 3·9 % genom privata fästekontor. Av de övriga anskaffas 1 952 eller 27·5 % genom annonsering och 1 723 eller 24·2 % genom agenter, medan återstoden värvas på annat sätt. För sommarskötseln och upptagningen tillsammantagna hava, med utgångspunkt från 1923 års tal, ungefär 1 110 arbetare beräknats blivit anskaffade genom offentlig och 372 genom privat arbetsförmedling, 2 767 genom annonsering och 1 683 genom ombud eller agenter. Detta synes utvisa, att de tre förstnämnda formerna för arbetaranskaffning spela en större roll för upptagningen än för sommarskötseln. Dock torde, till följd av vissa ofullständigheter i primärmaterialet, de tre förstnämnda summorna böra betraktas såsom maximisiffror.

Inverkan på betskörden av eventuell arbetarbrist. För att bedöma arbetaranskaffningens nuvarande effektivitet upptogs å enquêteformuläret jämväl en fråga, huruvida under de senaste åren arbetsbehovets fyllande varit förenat med sådana svårigheter, att de menligt inverkat på betskötseln och betskörden. De erhållna svaren tyda på att särskilt gynnsam ställning i detta avseende intages av *Skaraborgs* län ävensom av *Öland*, för vilket senare område uppgives, att tillgången på arbetskraft varit så riklig, att någon fara för betskörden, även under svåra väderleksförhållanden, ej förelegat. Vad beträffar *Östergötland*, anses ej heller någon nämnvärd skada hava uppkommit på grund av försenad upptagning, även om, såsom länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott meddelar, »risk för nedfrysning förelegat». På *Gotland* uppgives däremot, att »brist på arbetskraft i förening med ogynnsamt väder hösten 1923 omöjliggjorde upptagning av ganska stora arealer, tillsammans 50 hektar å hela ön». För *Blekinge* rapporteras, att det vid svår väderlek hänt, att i mindre utsträckning sockerbetor till följd av brist på arbetskraft ej blivit upptagna. Uppgifterna för *Halland* tyda på att särskilt under 1923 svårigheten att anskaffa betfolk menligt inverkat på betskörden.

Kristianstads län synes i här berört avseende intaga en rätt så gynnsam ställning. Hushållningssällskapet meddelar, att »endast i de fall, då väderleken om hösten blivit ogynnsam, någon brist på arbetskraft uppstått», varjämte från arbetsförmedlingen i länet rapporteras, att »det visserligen förekommit, att i västra delen av länet tillräcklig arbetskraft ej kunnat erhållas i början av säsongen, men sådan har så småningom anlänt och något men för betodlare lärer icke hava förekommit». Vad beträffar det ur här ifrågavarande synpunkt egentligen kritiska området, nämligen *Malmöhus* län, gives en sammanfattning av läget på betodlingens arbetsmarknad i en rapport från arbetsförmedlingen i Malmö. Häri framhålles, att »arbetsbehovets fyllande så intimt sammanhänger med väderleksförhållandena, att dessa ofta kunna tillskrivas avgörande betydelse vid bedömandet av anskaffningsmöjligheterna. Sålunda höll fjolårets regniga höst — liksom år 1916 — på att bortspola intresset för betupptagningen hos arbetarna, vilket för ögonblicket tycktes innebära ett hot mot betskördens räddande. Dock torde i stort sett brist å arbetskraft icke hava äventyrat någon skörd. Däremot kan sägas, att vårarbetet, den egentliga skötseln av betorna, vissa år lidit brist på tillräcklig arbetskraft. Så var förhållandet under förra året, då ett par odlare måste köra upp de utsådda fälten.» Arbetsförmedlingsföreståndaren torde även ge uttryck åt en allmän uppfattning bland betodlare, när han säger, att betorna äro mycket beroende av att särskilt gallringen sker vid rätt tidpunkt, enär i annat fall avkastningsresultatet kan bli svårt lidande. Till följd härav torde brist på arbetskraft vid betskötselns början få anses vara farligare för skörden, än om icke upptagningen omedelbart får sitt behov av arbetskraft fyllt. Vid denna tidpunkt plägar det nämligen bliva rätt gott om arbetssökande, vilka förut sysslat med arbete vid torvfabriker, tegelbruk och dylika säsongindustrier, som temporärt inställt driften, och vilka, därest de ej lyckas erhålla den bättre betalda anställningen som kampanjarbetare hos sockerbruken, pläga vara villiga att draga ut på betfälten. — Svenska sockerfabriksaktiebolaget, Skånska lantmännens arbetsgivarförening och Skånes betodlares centralförening framhålla däremot, att arbetarbrist måste anses hava vållat direkt skada å betskörden. Sistnämnda förening yttrar härom: »1923 måste avsevärda betarealer omplöjas tillfölje omöjligheten att erhålla arbetskraft till sommarskötseln, och på hösten stodo omkring 750 hektar fastfrusna i jorden under november månad, likaledes tillfölje svårigheten att erhålla tillräcklig arbetskraft samt ett intensivt regnväder under hela upptagningstiden.» Det bör emellertid framhållas, att även dessa infrusna betor under i december inträffat blidväder till största delen kunde upptagas och förädlas till socker, ehuru de för detta ändamål merendels måste forslas den långa vägen från Luggude till Köpingebro sockerfabrik, som hölls i gång en tid efter kampanjens avslutning vid övriga råsockerbruk. Enligt Svenska sockerfabriksaktiebolagets statistik uppgick den år 1923 uppmätta betarealen till 38 071 hektar och den, från vilken betor verkligen levererats, till 37 946 hektar, varför differensen blott utgjorde 125 hektar eller 0·3 %. Det kan ifrågasättas, om under ett så enastående svårt skördeår som 1923 någon

gröda inbärgats med mindre förlust än sockerbetorna, låt vara att odlarna själva och deras familjemedlemmar härvid ofta fingo underkasta sig de största ansträngningar.

Behovet av arbetskraft för 1924 års betupptagning. I det utsända enquêteformuläret har även inrymts en fråga, huruvida enligt vederbörandes mening behovet av arbetskraft kunde anses tryggat för 1924 års betupptagning. Något bestämt omdöme om detta spörsmål har självfallet i många fall ej kunnat lämnas, då ju svaren avgåvos i juli eller augusti och behovet av arbetskraft under senhösten, som nämnt, är starkt beroende av väderleksförhållandena. Uppgiftslämnarna för Öland, Blekinge och Skaraborgs län hava emellertid ansett, att fullt betryggande omständigheter förelågo för höstens betkampanj. Även för Hallands vidkommande har tillräcklig arbetskraft beräknats kunna uppdrivas. Rapportörerna från Gotland hava utan närmare motivering besvarat frågan med nej, under det att för Östergötlands och Kristianstads läns vidkommande behovet ansetts tryggat under förutsättning av gynnsamt väder. Föreståndaren för sistnämnda läns arbetsförmedling framhåller dock, att orsaken till den stundom förekommande bristen på arbetare är att tillskriva den bristfälliga organisationen å ifrågavarande arbetsmarknad: »För att i god tid kunna tillgodose betfälten med arbetskraft fordras», skriver han, »att avtal rörande priset för betskötseln i god tid upprättas emellan de olika organisationerna, så att varje betskötare vet, vad han kan få för sitt arbete och således kan bestämma sig för dylikt arbete omedelbart sedan anmälningarna börjat inkomma. Som det nu är, draga såväl arbetsgivare som arbetstagare ut på tiden. Den förre tror arbetare skola anmäla sig i sådan myckenhet, att priset kan pressas nedåt, och den senare väntar på, att arbetsgivaren skall bliva orolig över att icke få folk, vadan priset skall gå uppåt. Därför borde avtal upprättas redan i februari eller senast under första delen av mars månad, så att arbetsförmedlingen eller vem som eljest skall ombesörja anskaffningen av arbetskraft hade god tid på sig att anställa folk, som icke saknas, dock under förutsättning att betalningen verkligen blir sådan, att den icke understiger, vad dessa arbetare i övrigt kunna tjäna på annat arbete.» Största intresset knyter sig som eljest till *Malmöhus* län. Hushållningssällskapet, Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånska lantmännens arbetsgivarförening förklara, att behovet av arbetskraft ej kan anses tryggat, och detta omdöme bekräftas även av Skånes betodlares centralförening, som dock tillägger, att vackert väder under upptagningstiden skulle i hög grad förenkla hela arbetaranskaffningsproblemet.

Av särskilt intresse är att höra uppfattningen härvidlag hos de enskilda betodlarna, vilka var för sin egendom tillfrågats, huruvida behovet av arbetskraft vore tryggat för höstens betupptagning eller, därest så icke var förhållandet, huru många personer fattades i den erforderliga arbetsstyrkan. En tabellering av de erhållna svaren lämnas å nästa sida:

Områden och betarealer	Antal redovisade egendomar med lejd arbetskraft	Därav sådana, som uppgivit behovet av arbetskraft vara				Erforderligt tillskott av arbetare	
		tryggat		icke tryggat			
		antal	%	antal	%	antal	i % av samtl. lejda arb.
Kristianstads län	774	629	81·3	145	18·7	494	12·4
Malmöhus »	2 781	1 923	69·1	858	30·9	3 164	20·9
Skåne	3 555	2 552	71·8	1 003	28·2	3 658	19·1
Därav egendomar med en betodling av							
1·0— 1·9 har	850	718	84·5	132	15·5	199	11·5
2·0— 2·9 »	749	576	76·9	173	23·1	334	15·0
3·0— 4·9 »	858	579	67·5	279	32·5	684	18·7
5·0— 9·9 »	760	488	64·2	272	35·8	968	18·5
10·0—19·9 »	227	143	63·0	84	37·0	487	16·9
20 har och däröver	111	48	43·2	63	56·8	986	29·0

Vid bedömande av dessa siffror bör det beaktas å ena sidan, att desamma avgivits omkring tre månader före den tidpunkt, då arbetsbehovet vid betupptagningen med säkerhet kan angivas, å den andra att man merendels synes hava fattat ordet tryggat såsom likbetydande med säkerställt genom redan ingångna, bindande kontrakt. Under sådana förhållanden blir tabellens betydelse mindre att giva en exakt uppfattning av föreliggande behov av betodlingsarbetare än att giva ett siffermässigt belägg för det för den svenska sockerbetsodlingens utveckling och trivsel betydelsefulla förhållandet, att farhågan att bliva strandsatt på arbetskraft är relativt stor och starkt växer med betarealen.

Icke ens när detta skrives (början av oktober), kan man med full säkerhet beräkna den stundande betupptagningens arbetarbehov och möjligheterna för dess tillgodoseende.

Av intresse för utredningen har givetvis varit att söka utforska, i vad mån arbetsåtgången vid den stundande höstkampanjen kan anses motsvara förut angivna »normala» medeltal. Vid tiden för enquêten trodde man sig på sina håll böra befara ett ökat arbetsbehov vid årets betupptagning av den anledning, att denna till följd av den flera veckor försenade sådden och sommarskötseln icke skulle kunna påbörjas i normal tid och alltså på grund av frostfaran måste sammanpressas inom färre veckor än vanligt, låt vara att å andra sidan arbetet förmodades bliva relativt lätt på grund av den kvantitativt ytterst ringa betskörd, varmed man då räknade. Emellertid har den varma sommaren och hösten väsentligt påskyndat betornas utveckling, varför med all sannolikhet någon försening med avseende å upptagningen av den troligen med fjolårets ungefär likvärdiga betskörden ej är att befara. Emellertid börjar sockerbrukens kampanj icke förrän omkring den 15 oktober, och först vid denna tidpunkt kan man alltså, på grund av såväl arbetsgivares som

arbetares förutberörda benägenhet att till sista stund uppskjuta sina anmälningar till arbetsförmedlingsanstalterna, med säkerhet bedöma betarbetarbehovet. Av föreliggande uppgifter torde det emellertid synas, som om de farhågor för årets betskörd, som ännu på vissa håll hysas, mindre torde återgå på fruktan för arbetarbrist i allmänhet än på ett speciellt förhållande, nämligen rädslan för att de stridigheter mellan lantarbetsgivarna och de egentliga lantarbetarna, som kunna befaras efter utgången den 24 oktober av nu gällande kollektivavtal, skola utvidgas jämväl till att avse de av ifrågavarande avtal icke berörda betodlingsarbetarna. Härvid bör emellertid beaktas, att betodlingsarbetarna i vårt land, i bjärt motsats till vad förhållandet är i Danmark, endast i ytterst ringa mån äro anslutna till lantarbetarfackföreningarna, vilket ock till väsentlig del torde förklara svårigheterna att för detta arbetsområde träffa och upprätthålla kollektivavtal. Dylikt gällde åren 1919—1921 mellan Skånska lantmännens arbetsgivarförening och Skånes betodlares centralförening å ena sidan samt Svenska lantarbetarförbundet å den andra, men sedan ett i maj 1921 med förbundets delegerade träffat kollektivavtal sedermera förkastats vid en lantarbetarkonferens i Malmö, har betarbetet reglerats uteslutande genom arbetskontrakt ingångna med de enskilda arbetarna.

Frågan om införsel av utländsk arbetskraft. En sammanställning av de uttalanden och fakta, som föreligga rörande den mycket omtalade bristen på betodlingsarbetare synes giva vid handen, att det otvivelaktigt föreligger en ganska betydande knapphet på dylik arbetskraft. Men detsamma gäller ock i fråga om vissa andra slag av lantarbetare, exempelvis mjölkerskor. Till verklig brist förtätas denna knapphet i regel blott under särskilda förhållanden — exempelvis ymnig nederbörd eller starkare frost under oktober och november, ty då ökas icke blott arbetsbehovet utan även olusten för det onekligen besvärliga och osnygga arbetet ute på betfälten — samt å vissa orter, speciellt ett antal större egendomar, vilka på grund av avsides läge i förhållande till stations- eller industrisamhällen och andra rekryteringsorter för tillfälliga betarbetare eller av särskilda mer eller mindre befogade skäl (styv jord, knappa naturaförmåner, dåliga bostäder, mindre omtyckt arbetsledning) undvikas av betfolket. Sedd ur arbetsmarknadssynpunkt är alltså den skånska betodlingens arbetarfråga ett i hög grad specialiserat och lokaliserat problem. De vanskligheter väderleksförhållandena erbjuda göra sig i mycket olika grad gällande vid olika kategorier av jordbruk. De övervinnas jämförelsevis lätt vid småbruket och delvis även bondebruket genom deras i hög grad elastiska arbetsorganisation och möjligheter att i mån av behov utnyttja familjemedlemmarnas arbetskraft. Vid storbruken är denna expansionsmöjlighet i huvudsak stängd, och dessa gårdar söka då att i görligaste mån erhålla det nödiga tillskottet av arbetskraft från arbetsförmedlingsanstalterna. Vid den bottenskrapning av resurserna, som dessa då nödgas företaga, kan det, speciellt beträffande den förut antydda, ur arbetsmarknadssynpunkt särskilt ogynnsamt situerade gruppen av egendomar, ofta ej undvikas, att sådan arbets-

kraft kommer med, som ej lämpar sig för betodlingen, vilken åtminstone i vissa faser (ex. den för hela skörderesultatet avgörande gallringen) måste betecknas såsom krävande särskilda kvalifikationer hos arbetarna. Det torde vara dessa svårigheter att taga betodlingens »toppbelastning» och att erhålla någorlunda kvalificerade arbetare, som i förening med planer på viss utvidgning av betarealen framkallat dessa tankar på införsel av utländsk arbetskraft, vilka, som förut nämnts, i viss utsträckning förverkligades under åren 1904—1914 och sedermera vid flera tillfällen lett till framställningar om att återupptaga denna import. Då denna specialfråga rönt stort inflytande av förhållandena i *Danmark*, synes det emellertid vara lämpligt att något uppehålla sig vid förhållandena i detta land, varvid till en början följes en redogörelse i »De danske Sukkerfabrikkers» förenämnda festskrift.

Såsom förut nämnts, grundades den danska sockerbetsodlingen nästan från begynnelsen på användande av utländsk, övervägande kvinnlig, arbetskraft, först från Sverige och sedermera, efter de tyska betodlarnas förebild, från dåvarande österrikiska Galizien och ryska Polen. Medan de svenska flickorna kommo först, när gallringstiden var inne, måste man taga polackarna redan i april, när det var svårt att finna arbete åt dem, och sedan oavbrutet behålla och sysselsätta dem, tills de efter betupptagningens slut reste hem till sitt land igen. Dessa polackar voro ursprungligen fördelade i större arbetslag, ledda av tyska »Aufseher», men efter hand blevo förbindelserna mellan de polska flickorna och deras husbönder mera direkta och avlöningen utbetalades till dem och icke till deras »Aufseher», vilken ej sällan missbrukade sin förtroendeställning. Då också mindre betodlare, som blott behövde några få arbetare, anskaffade polackar, blev »Aufseher'n» så småningom överflödig eller avlöstes av en dansk arbetsledare. Efter hand som användningen av polsk arbetskraft antog större omfattning, blev det nödvändigt att ordna hela förhållandet på ett för alla parter betryggande sätt. Sedan representanter för sockerfabriker och betodlare besökt Galizien för att få klarhet i spörsmålet om anskaffande av arbetskraft därifrån och en överenskommelse träffats med landets myndigheter, genomfördes den danska lagen *om utländska arbetare av den 21 aug. 1908*, vilken sedermera i väsentligt samma skick förnyades genom den ännu gällande lagen av den 1 april 1912. Denna lag föreskriver bl. a. upprättande av skriftligt kontrakt mellan arbetsgivare och arbetare efter av inrikesministeriet stadfäst formulär. Arbetaren skall vidare hava en särskild avräkningsbok, och såväl denna som kontraktet skall avfattas på såväl danska som arbetarnas modersmål. Lagen upprättade vidare en särskild sjukkassa för utländska arbetare med statstillskott och gav dessutom åtskilliga föreskrifter om bostädernas anordnande anmälningsplikt från arbetsgivarens sida samt biläggande av arbetstvister. Samtidigt med denna utveckling vaknade i Österrike-Ungern intresset för »polackfrågan», och under de följande åren ställdes av landets beskickning i Köpenhamn allt starkare krav på att det av intresserade lantbrukare bildade »Landsudvalg for Anskaffelse af udenlandske Landarbejdere» skulle ta sig an saken mera effektivt, bl. a. genom att upprätta ett särskilt kontor

med uppgift att ordna allt angående de polska arbetarnas värvning samt bort- och hemresa. Detta krav efterkom utskottet år 1915. År 1907 hade antalet polackar ökats till c:a 6 600 och 1912 till 12 000.

Krigsårens förhållanden medförde emellertid, att det icke var möjligt att täcka efterfrågan på polsk arbetskraft, vartill kom, att de arbetare, som läto sig värva, icke alltid voro ägnade för betodlingsarbetet. Under alla krigsåren, på ett undantag när, kommo emellertid polackar, till större delen värvade i de galiziska flyktingslägren, in i Danmark, men varje höst reste ett än större antal hem till sitt land igen. Särskilt efter tillkomsten av ett självständigt Polen tog hemfärden stora dimensioner. År 1921 torde högst 4—5 000 polackar varit kvar i Danmark, och av dessa hade en stor del antagit danskt språk och levnadsstandard och betraktades nästan som landsmän av de danska arbetarna. Under krigsåren gick det också allt mer upp för det allmänna medvetandet, att även danska arbetare, män och kvinnor, kunde sköta sockerbetor och hava sin goda inkomst därav. Så kom betodlingens hela arbetarfråga i Danmark in i en brytningsperiod, varuti den i stort sett ännu befinner sig.

Då nyssnämnda »Landsudvalg» år 1920 ingav en framställning att få införa ett visst antal polska betarbetare, blev denna avslagen. Vid avslutandet av överenskommelse med sockerfabrikerna om betodlingen ställde emellertid betodlarföreningarna krav på tillåtelse till införsel av nödigt antal betfolk, och det träffades också uppgörelse i frågan med Landarbejderforbundet i Danmark, varefter den önskade tillåtelsen gavs på vissa villkor. Någon nämnvärd import av polackar synes emellertid icke hava kommit till stånd, och först ett par år senare skedde en mera definitiv utjämning mellan de skilda ståndpunkter, som intogos av å ena sidan lantarbetsgivarna, vilka krävde möjligast obehindrad införsel av utländsk arbetskraft, å den andra de organiserade lantarbetarna, vilka i görligaste mån önskade förbehålla betarbetet åt danska arbetare. Uppgörelsen skedde på sådant sätt, att inrikesministeriet, efter hemställan från ett möte av lolländska betodlare, den 21 december 1922 tillsatte en särskild nämnd (Udvalg), bestående av representanter för såväl betodlare som lantarbetare, vilken skulle anskaffa den arbetskraft, som erfordrades för sockerbetsarealens vidmakthållande och utvidgning, efter sådana grunder, att man i första hand skulle söka anskaffa dansk arbetskraft och först om och när denna visade sig otillräcklig, skrida till införsel av utländskt arbetsfolk, i den utsträckning detta visade sig nödvändigt. Nämndens ordförande blev amtmannen i Maribo amt, som ju omfattar Danmarks största betodlingsdistrikt, och ledamöter en representant för vardera av följande organisationer: De samvirkende Lolland-falsterske Landboforeninger, Sukkerroedyrkernes Forening, Landsudvalget for Anskaffelse af udenlandske Landarbejdere, Landarbejderforbundet i Danmark, Det lollandske Arbejdsmandsforbund och Dansk Arbejdsmandsforbund. Med dessa adjungerades Statens Direktör for Arbejdsanvisningen og Arbejdslöshetsforsikringen.

Sedan i januari 1923 enighet uppnåtts mellan De danske Sukkerfabrikker

och De samvirkende Sukkerroedyrkerforeninger rörande ett treårigt betleveranskontrakt, inhämtade nämnden från vederbörande betodlare enligt särskilt formulär uppgifter om de tecknade betarealernas storlek ävensom rörande i vad mån dessa kunde skötas genom eget eller ortens folk och i vad mån härtill erfordrades säsongarbetare att anskaffas genom nämndens försorg. I samband med nämnda formulär framlade nämnden jämväl grundlinjer för arbetskontrakt mellan betodlare och danska säsongarbetare, vari bl. a. stadgades, att de betodlare, som ej kunde erhålla danskt betfolk på dessa villkor, skulle berättigas att erhålla polska arbetare under förutsättning att till dem betalades samma löner, som avtalsenligt utgingo till de danska lantarbetarna. Dock skulle icke sådana rekvisitioner beaktas, vari förbehåll gjordes, att endast polsk arbetskraft mottoges. Vid nämndens sammanträde den 13 febr. 1923 förelåg en sammanställning av de sålunda inhämtade rekvisitionerna på säsongarbetare. Dessa avsågo tillhopa 9 271 tunnland, men för 4 258 av dessa disponerades redan folk, varför till 5 013 tunnland säsongarbetare önskades till ett antal av 950. Emellertid anullerades vissa av dessa rekvisitioner, enär de innehöllo det förenämnda, ej tillåtna förbehållet om uteslutande polsk arbetskraft, varefter den erforderliga arbetskraften nedgick till 372 personer. Detta relativt ringa antal ansågs utan svårighet kunna fyllas genom de kommunala arbetsförmedlingsanstalterna och lantarbetarförbundet, varför nämnden fann import av arbetskraft tills vidare onödig.

Längre fram på året måste emellertid nämnden konstatera, att den sålunda ombesörjda anvisningen av arbetskraft blivit i någon mån misslyckad. I åtskilliga fall visade sig nämligen, att de av lantarbetarförbundet anvisade betarbetarna icke infunnit sig på arbetsplatsen eller lämnat denna efter kort tids förlopp och att det utförda arbetet med rensning och hackning av betfälten givit anledning till klagomål. Med denna erfarenhet för ögonen måste nämnden nära fruktan för att den kommande betupptagningen skulle komma att vålla betydande svårigheter, i synnerhet som den försenade skörden och korta betkampanjen förväntades i hög grad lägga beslag på den disponibla arbetskraften. Nämnden tillstyrkte därför inresetillstånd för 100 polska kvinnliga betskötare, vilka jämväl fram på hösten 1923 inkommo i landet. Arbetarrepresentanterna motiverade sitt samtycke dels genom önskvärdheten att giva de av lantarbetarförbundet anvisade arbetare, som visat brist på vilja och förmåga att fullgöra sitt åtagna arbete, en allvarlig påminnelse om, vilka följder ett dylikt uppträdande kunde få för den danska arbetarbefolkningen i allmänhet, dels för att i sin mån bidraga till att betodlarna med större tillförsikt skulle kunna motse höstens betupptagning.

Vad innevarande år beträffar, lades nämndens arbete efter i huvudsak samma plan som föregående år. Betodlarna måste sålunda förplikta sig att antaga all den danska arbetskraft, som kunde anskaffas, såväl å orten boende folk som tillresande arbetare. De kunde emellertid kräva, att arbetarna skulle vara villiga att utföra arbetet på de villkor, som innehållas i gällande kollektivavtal, att de skulle åtaga sig såväl sommarskötsel som upptagning samt att de voro fullt vana vid arbetet. För att bestyrka detta sistnämnda skulle varje arbetare visa, att

han hos namngiven arbetsgivare föregående år skött minst 5 tunnland sockerbetor. Av tillresande arbetare skulle blott anställas sådana, som voro medlemmar av någon fackförening och helst av lantarbetarförbundet. I januari 1924 meddelade sistnämnda förbund sina lokalavdelningar dessa villkor och uppmanade dem att kraftigt medverka till att medlemmarna skyndsamt anmälde sig till betarbete och tecknade kontrakt härom. Resultatet av denna första hänvändelse blev emellertid, att betodlarna förklarade sig ännu sakna arbetskraft till c:a 10 000 tunnland av årets, som förut nämnts, väsentligt utvidgade sockerbetsareal och därför behövde ytterligare c:a 1 600 arbetare. En förnyad hänvändelse till lantarbetarförbundets avdelningar framskaffade ytterligare en del arbetskraft (230 lokala arbetare och 277 danska säsongarbetare), varjämte genom den offentliga arbetsförmedlingen anvisades 82 säsongarbetare. Nämnden måste likväl konstatera en avsevärd brist på betfolk och tillstyrkte därför inresetillstånd för 1 000 polska kvinnliga arbetare. Dessa arbetare skulle fördelas på sammanlagt 297 egendomar, av vilka 92 skulle hava vardera en, 72 två, 28 tre, 15 fyra, 29 fem, 14 sex, 9 sju, 12 åtta, 1 nio samt 25 tio eller flera arbetare. Detta belyser, hurusom den utländska arbetskraften i Danmark haft och har användning på såväl stora som små gårdar, medan den i Sverige på sin tid var inskränkt till ett 50-tal storbruk. På varje sådan gård kommo (år 1907) i genomsnitt 21 utländska arbetare, medan för nyssnämnda danska egendomar talet blev något över 3.

I själva verket inkommo emellertid till Danmark över 1 400 arbetare, vilket sammanhängde med, att Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug, vilken icke såsom sådan var representerad i nämnden, på egen hand utverkat inresetillstånd för c:a 500 kvinnliga polska arbetare. I skrivelse till inrikesministeriet framhöll emellertid nämnden olämpligheten av, att två olika organ finge behandla frågan om en anskaffning av arbetskraft för sockerbetsodlingens behov. Nyligen har också denna dualism hävts genom att i nämnden insatts en representant för lantarbetsgivarföreningen. Framhållas må, att det är denna förenings direktör, herr T. Holten-Andersen, tillika verkställande ledamot inom det förenämnda Udvalget for Anskaffelse af udenlandske Landarbejdere, som med utnyttjande av sin under långvarig vistelse i Polen vunna ingående kunskap om förhållandena i detta land såväl detta som föregående år förmedlat hela polackimporten.

För nästkommande år förutses, i samband med ifrågasatt ökning av sockerbetsarealen, en stegring av nämnda import upp till c:a 2 000 personer, måhända än flera, om ett från lantarbetsgivarföreningen väckt förslag om införskaffande jämväl av polska mjölkerskor skulle vinna bifall. Nämndens majoritet hävdar emellertid alltjämt, att dylik införsel bör anses som allenast en tillfällig nödfallsåtgärd och att landets egna arbetare böra hava företrädesrätt jämväl till arbetet på de danska betfälten.

Lantarbetarförbundets ledande män hålla före, att en huvudorsak till den nuvarande bristen på betfolk är bristen på familjebostäder på landsbygden, särskilt i de betodlande provinserna. Förbundet yrkar därför på, att nämnden bör medverka till att med understöd av staten där uppföras hus med

täppa (om c:a 1/2 tunnland). Ett dylikt hus anses betinga ett pris av c:a 8 000 kr., efter 7 % ränta motsvarande en kostnad av 560 kr. per år. Detta är visserligen för högt för en betarbetarfamilj, vilken emellertid torde kunna komma ut med c:a 300 kr. per år, om betförtjänsten kompletteras med daglönsarbete under mellansäsongen och med naturaprodukter från det egna hemmet. Återstoden bör tillsvidare erläggas av det allmänna, ty detta blir ändå väsentligt billigare än att skapa »statshusmandsbrug» (å c:a 10 tunnland) av under nuvarande prisförhållanden tvivelaktig räntabilitet eller att bygga arbetarbostäder i städerna och särskilt Köpenhamn, vars enorma tillväxt inom vida kretsar anses som en verklig folkfara. Arbetsgivarna se däremot rätt skeptiskt på detta kolonisationsprojekt, särskilt på grund av svårigheten att skaffa fyllnadsarbete under de 8 månader av året, då ingen eller ringa sysselsättning finnes å rotfruktsfälten.

4. Betodlingens lönefråga.

Vissa uttalanden, som inkommit till socialstyrelsens enquête och delvis anförts i det föregående, göra gällande, att den mycket omtalade bristen på betfolk till största delen skulle orsakas av den otillfredsställande avlöningen för dylikt arbete. Med särskild skärpa understrykes detta av de skånska lantarbetarfackföreningar, som yttrat sig i ämnet. Saken torde sålunda vara väl värd en närmare undersökning.

Ackordspriserna. Sockerbetsodling utgör tillika med viss annan rotfruktsodling ett av de fåtaliga jordbruksarbeten, som regelmässigt pläga utföras på ackord. Dessa sättas i regel dels för sommarskötseln (i sin helhet eller särskilt för vardera gallring och tre hackningar), dels för upptagningen (varvid i regel oktoberpriset höjes i november), dels slutligen för båda de nu nämnda arbetena sammantagna (s. k. helackord). Ackordsuppgörelsen gäller i allmänhet visst belopp per tunnland eller del därav. Sålunda betalas hackning och gallring ofta med visst belopp per 100 sträckfamnar (motsvarande 1/64 tunnland). Upptagningen beräknas ofta per »ruta», i regel motsvarande 1/16 men i enstaka fall 1/10 tunnland.

Före kriget utgjorde ackordspriset per tunnland 80 à 90 kr. för sommarskötsel och upptagning tillhopa (naturaförmåner oberäknade). Hur priset gestaltat sig under de senast förflutna åren framgår av vissa uppgifter, som erhållits genom den verkställda enquêten och sammanfattats i tablån här nedan.

Ackordspris i kr. per tunnland inom	1920		1921		1922		1923		1924	
	sommarskötsel	upptagning	sommarskötsel	upptagning	sommarskötsel	upptagning	sommarskötsel	upptagning	sommarskötsel	upptagning
Östergötlands län . . .	81·00	144·00	72·00	128·00	34·00	56·00	42·00	62·00	50·00	75·00
Kalmar » . . .	86·40	153·60	72·00	128·00	35·20	55·00	47·50	62·50	47·50	62·50
Gotlands » . . .	50·00	96·00	50·00	80·00	45·00	70·00	40·00	96·00	40·00	80·00
Blekinge » . . .	90·00	110·00	80·00	90·00	—	—	45·00	55·00	50·00	60·00
Kristianstads » . . .	86·40	153·60	72·00	128·00	35·20	55·00	40·00	60·00	50·00	75·00
Malmöhus » . . .	86·40	153·60	72·00	128·00	35·20	55·00	40·00	60·00	50·00	75·00
Hallands » . . .	—	—	85·00	110·00	—	—	40·00	60·00	50·00	75·00
Skaraborgs » . . .	81·00	144·00	72·00	128·00	34·00	56·00	42·00	62·00	50·00	75·00

Tab. 3. Ackordspris

		Sommarskötsel								
		Antal egendomar, som lämnat uppgift om ackordspris	Därav egendomar med ett ackordspris i kr. per tunnland om							Genomsnittligt ackordspris per tld, kr.
			34 och därunder	35—39	40—44	45—49	50—54	55—59	60 och däröver	
	År 1923.									
1	Kristianstads län	547	1	19	367	81	71	3	5	43·00
2	Malmöhus »	2 125	6	30	654	851	499	46	39	46·00
3	Skåne Antal	2 672	7	49	1 021	932	570	49	44	45·00
4	Skåne %	100·0	0·3	1·8	38·2	34·9	21·3	1·8	1·7	—
	Därav egendomar med en betodling av									
5	1·0— 1·9 har	540	4	10	234	133	134	7	18	45·00
6	2·0— 2·9 »	535	3	6	221	170	121	5	9	45·00
7	3·0— 4·9 »	665	—	7	234	277	129	12	6	45·00
8	5·0— 9·9 »	638	—	24	202	238	145	20	9	45·00
9	10·0—19·9 »	203	—	1	76	86	33	5	2	45·00
10	20 har och däröver	91	—	1	54	28	8	—	—	43·00
	År 1924.									
11	Kristianstads än	653	—	—	10	22	568	34	19	51·00
12	Malmöhus »	2 430	—	—	5	25	1 990	307	103	51·00
13	Skåne Antal	3 083	—	—	15	47	2 558	341	122	51·00
14	Skåne %	100·0	—	—	0·5	1·5	82·9	11·1	4·0	—
	Därav egendomar med en betodling av									
15	1·0— 1·9 har	652	—	—	6	15	541	53	37	51·00
16	2·0— 2·9 »	618	—	—	4	9	507	78	20	51·00
17	3·0— 4·9 »	785	—	—	3	8	661	87	26	51·00
18	5·0— 9·9 »	705	—	—	1	10	576	90	28	51·00
19	10·0—19·9 »	216	—	—	1	3	178	27	7	51·00
20	20 har och däröver	107	—	—	—	2	95	6	4	51·00

Ser man på prisen under de olika åren, framträder starkt den stora prisnedsättningen 1922, nämligen vad Skåne angår från 200 kr. i »helackord» per tunnland till 90·20 kr. eller med ej mindre än 54·9 %. Det var en väsentligt större *reducering* än den betpriset, som ovan nämnts, samtidigt undergick, och att detta »fredspris» kunde genomföras förklaras uteslutande genom betarealens samtidiga nedsättning till en tredjedel, varigenom nödigt folk kunde fås även för sådan betalning. Ehuru på sina håll rätt avsevärda tillägg betalades över »normalpriset», väckte dock den enligt förmenande alltför starka beskärningen hos betfolket en ovilja, som ännu ej försvunnit, ehuru arbetsprisen sedermera höjts till 30 à 40 % över förkrigsprisen.

för betskötsel.

Upptagning									Hela betskötseln			
Antal egendomar, som lämnat uppgift om ackordspris	Därav egendomar med ett ackordspris i kr. per tunnland om							Genomsnittligt ackordspris per tld, kr.	Genomsnittligt ackordspris per tld (helackord) kr.	Uppskattat värde av naturaförmåner per tld, kr.	Hela ackordsbetalningen per tld, kr.	
	54 och därunder	55—59	60—64	65—69	70—74	75—79	80 och däröver					
590	50	25	359	61	39	30	26	64·00	107·00	20·00	127·00	1
2 191	43	58	726	493	437	203	231	68·00	114·00	20·00	134·00	2
2 781	93	83	1 085	554	476	233	257	67·00	112·00	20·00	132·00	3
100·0	3·4	3·0	39·0	19·9	17·1	8·4	9·2	—	—	—	—	4
627	39	17	292	89	83	54	53	66·00	111·00	26·00	137·00	5
518	19	28	209	105	80	38	39	67·00	112·00	24·00	136·00	6
691	20	15	288	145	112	46	65	67·00	112·00	22·00	134·00	7
636	9	16	198	143	140	70	60	68·00	113·00	21·00	134·00	8
219	5	6	57	54	42	22	33	69·00	114·00	20·00	134·00	9
90	1	1	41	18	19	3	7	67·00	110·00	18·00	128·00	10
597	—	—	46	22	40	466	23	74·00	125·00	20·00	145·00	11
1 897	—	—	51	37	131	1 465	213	75·00	126·00	20·00	146·00	12
2 494	—	—	97	59	171	1 931	236	75·00	126·00	20·00	146·00	13
100·0	—	—	3·9	2·4	6·8	77·4	9·5	—	—	—	—	14
555	—	—	44	18	43	406	44	75·00	126·00	26·00	152·00	15
525	—	—	22	15	40	397	51	75·00	126·00	24·00	150·00	16
599	—	—	19	10	39	466	65	75·00	126·00	22·00	148·00	17
562	—	—	7	7	28	462	58	75·00	126·00	21·00	147·00	18
169	—	—	4	5	20	126	14	75·00	126·00	20·00	146·00	19
84	—	—	1	4	1	74	4	75·00	126·00	18·00	144·00	20

Jämför man arbetsprisen i de olika landsdelarna, faller genast i ögonen den stora likformigheten dem emellan, särskilt om man bortser från Öland, Gotland och Blekinge. För Öster- och Västergötland förklaras detta därigenom, att här allmänt tillämpas vissa av Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag upprättade normalkontrakt för betskötsel, vilkas arbetspris i sin ordning ställts i direkt relation till dem, som gälla i Skåne. Dessa bestämdes, som förut nämnts, t. o. m. år 1921 genom kollektivavtal ingångna mellan Skånska lantmännens arbetsgivarförening och Skånes betodlares centralförening å ena sidan samt Skånes distrikt av Svenska lantarbetarförbundet å den andra, men för de följande åren uti av lantarbetsgivarföreningen upp-

rättade normalkontrakt, vilka åtminstone vad penninglönen angår synas vara allmänt gällande i provinsen. För visso hava dock dessa ackordsatser mången gång måst överskridas, särskilt under svåra väderleksförhållanden såsom år 1923, då vinterupptagningspriset 4 kr. per ruta mot säsongens slut flerstädes steg till det dubbla och däröver.

Såsom förut nämnts i annat sammanhang, kräver upptagningen och delvis även sommarskötseln större arbete och ansträngning på styvare än på lättare jord. Någon hänsyn härtill har emellertid icke ansetts kunna tagas generellt i betraktande av svårigheten att ur denna synpunkt gradera de olika jordslagen. I någon mån har nu antydda förhållande emellertid beaktats genom en fr. o. m. 1921 upptagen kontraktsbestämmelse, vilken beviljar ett tilläggspris (f. n. 2·50 kr. per tunnland) för varje fullt tusental kg., varmed genomsnittsskörden å en egendom överskrider 13 000 kg. avräknade sockerbetor per tunnland, t. o. m. en skörd av 17 000 kg. På grund av de senaste årens låga sockerbetsskördar torde emellertid denna klausul icke fått alltför stor ekonomisk betydelse.

Rätt stor vikt lägges däremot av betfolket på de naturaförmåner, som givas över den kontanta lönen. Gällande normalkontrakt föreskriver, att arbetare från annan ort skall åtnjuta fri läkarvård jämte fri bostad och nödigt bränsle samt, när han fullgjort det åtagna arbetet, ersättning för järnvägsbiljett i tredje klass från bostadsorten till arbetsplatsen och åter. Vidare äger arbetaren rätt att hos arbetsgivaren till gängse pris erhålla nödig mjölk och potatis.

Det torde emellertid vara rätt vanligt, att dessa kontraktsenligt utgående naturaförmåner avsevärt utökas särskilt på mindre gårdar men även på större, när det gäller att säkerställa nödig arbetskraft för rotfruktsfälten. Ofta erhålles sålunda mjölk och potatis fritt, gives kaffe eller annan kost och betalas en eller annan extraresa till hemorten. Att det särskilt är genom ymnigare naturaförmåner, delvis i förening med bättre bostäder och mera patriarkaliska arbetsförhållanden, de mindre gårdarna i regel utöva en starkare lockelse på betfolket än de större belyses av förestående sammanställning av c:a 3 000 betodlares uppgifter om ackordsprisen (tab. 3), en tabell, som i övrigt framvisar stor likformighet över hela Skåne, vad penninglönen angår.

Arbetsförtjänsten per dag och säsong. För att bedöma betfolkets ekonomiska ställning kräves emellertid, vid sidan av ackordsprisen, uppgifter om den därigenom ernådda arbetsförtjänsten per dag. Underlag för dylika beräkningar är det emellertid vanskligt att erhålla, särskilt som betarbetarna i regel ej äro underkastade någon mera ingående tidkontroll och den faktiska arbetstiden företer betydande variationer från den ena dagen till den andra, beroende på förändringar i väderleken o. s. v. Vidstående tablå utgör en sammanfattning av de vid enquêten inkomna svaren på den framställda frågan rörande beräknad genomsnittsförtjänst per dag vid ackordsarbete åren 1920—1924:

Genomsnittlig kontant arbetsförtjänst per dag (summariska uppgifter från enquêten) inom		1920		1921		1922		1923		1924
		sommarskötseln kr.	upptagningen kr.	sommarskötseln kr.	upptagningen kr.	sommarskötseln kr.	upptagningen kr.	sommarskötseln kr.	upptagningen kr.	sommarskötseln kr.
Östergötlands län	män	8·10	12·00	7·20	10·67	3·40	4·67	4·20	5·17	5·00
	kv. o. b.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gotlands »	män	—	11·00	—	9·00	—	7·00	—	10·00	—
	kv. o. b.	5·00	8·00	5·00	7·00	4·50	5·00	4·00	7·00	4·00
Blekinge »	män	8·75	10·50	7·00	9·50	—	—	4·00	5·50	4·10
	kv. o. b.	7·83	9·08	6·57	8·00	2·68	2·90	3·54	4·33	3·73
Kristianstads »	män	7·00	9·00	5·75	8·00	—	—	3·25	4·25	4·10
	kv. o. b.	7·00	8·00	5·75	7·00	—	—	3·25	3·50	4·10
Malmöhus län, arbetsgivarorganisationer m. fl.	män	7·20	12·48	6·00	10·40	2·93	4·46	4·16	5·50	4·88
	kv. o. b.	7·20	11·00	6·00	9·30	2·93	4·00	3·92	4·43	4·08
Malmöhus län, arbetarorganisationer	män	6·49	10·86	6·25	9·55	3·03	4·38	3·43	5·05	3·53
	kv. o. b.	6·08	8·60	5·75	7·67	2·75	3·25	3·16	3·78	3·40
Skaraborgs län	män	6·75	11·08	6·00	9·85	2·83	4·31	3·50	4·77	4·17
	kv. o. b.	6·75	11·08	6·00	9·85	2·83	4·31	3·50	4·77	4·17

Tabellen företer i stort sett samma temporära och lokala variationer som den förut meddelade rörande ackordsprisen. En värdefull komplettering av densamma, vad Skåne angår, erhålles genom nedanstående sammanställning rörande betfolkets arbetsförtjänster per dag 1923 och 1924, grundad på uppgifter från 1 361 betodlare, vilka ansett sig på grundval av sin lönebokföring kunna verkställa dylika arbetsinkomstberäkningar.

Genomsnittlig kontant arbetsförtjänst per dag (uppgifter från särskilda egendomar) inom	Sommarskötsel 1923				Upptagning 1923				Sommarskötsel 1924			
	Män		Kvinnor (och barn)		Män		Kvinnor (och barn)		Män		Kvinnor (och barn)	
	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Antal	Kr.	Antal	Kr.
Kristianstads län	338	4·84	1 087	4·18	598	5·69	1 004	4·89	327	5·59	1 248	4·73
Malmöhus »	1 370	5·23	3 631	4·40	2 709	6·53	3 319	5·17	1 717	5·75	4 087	4·84
Skåne	1 708	5·15	4 718	4·35	3 307	6·38	4 323	5·10	2 044	5·72	5 335	4·81
Därav egendomar med en betodling av												
1·0— 1·9 har	83	4·71	298	4·00	186	5·64	279	4·52	98	4·84	340	4·24
2·0— 2·9 »	108	4·70	461	4·01	290	5·63	431	4·51	138	5·07	455	4·65
3·0— 4·9 »	270	4·92	745	4·39	556	6·30	717	5·06	329	5·58	932	4·79
5·0— 9·9 »	573	5·53	1 261	4·54	878	6·88	1 106	5·34	594	6·45	1 447	5·05
10·0—19·9 »	297	5·37	822	4·69	505	6·47	809	5·31	369	5·99	1 008	5·19
20 har och däröver	377	4·84	1 131	4·10	892	6·29	981	5·15	516	5·13	1 153	4·62

Det faller i ögonen, hurusom de faktiska arbetsförtjänsterna enligt dessa individualuppgifter, särskilt vad männen angår, merendels äro avsevärt högre

än de förut meddelade summariska uppskattningarna. Då arbetstiden per dagsverke torde kunna sättas till 10 timmar (för sommarskötseln under de ljusa dagarna måhända högre), utgjorde genomsnittliga timförtjänsten för män vid sommarskötseln 1923 52 öre och vid upptagningen 64 öre samt vid 1924 års sommarskötsel 57 öre, vartill komma naturaförmåner till ett uppskattat värde av c:a 11 öre. Till jämförelse kan meddelas, att, enligt för tiden $^{24}/_{10}$ 1923—$^{23}/_{10}$ 1924 gällande kollektivavtal, timlönen för dagsverkare utan naturaförmåner är 40 öre mot 45 öre under föregående tjänsteår. Till råsockerbrukens grovarbetare betalades samtidigt 80 à 85 öre per timme. Det egentliga betfolket intar alltså i löneavseende en viss mellanställning mellan jordbruket och industrien.

Emellertid beror ju ett arbetes ekonomiska betydelse för arbetaren icke blott på betalningen per tidsenhet, utan även på huru lång tid inkomsten står honom till buds. Såsom förut anförts, är betarbetets nuvarande säsong mycket kort, och då därunder en genomsnittsarbetare i vårt land icke anses hinna sköta mer än 2 à 3 tunnland, stannade säsongförtjänsten år 1923 vid c:a 275—400 kr., medan den i år torde bliva omkring 50 kr. högre. Betarbetets nuvarande karaktär av bisyssla framträder därigenom klart, även om man ingalunda förbiser dessa arbetsförtjänsters stora betydelse såsom inkomsttillskott för den mindre bemedlade befolkningen å landsbygden, inbegripet där belägna industri- och stationssamhällen. Det är dock 7 à 8 miljoner kr., som på detta sätt årligen gå ut till betfolket.

Löneförhållandena i Danmark. Riktar man därefter uppmärksamheten på huru betarbetet betalas i Danmark, framgår ackordsprisens belopp av det förenämnda kollektivavtalet för det danska lantbruket av 1 maj 1924. Häri bestämmes priset till 100 kr. per (danskt) tunnland, varav 52 kr. beräknas för sommarskötseln och 48 kr. för upptagningen. Detta sistnämnda belopp ökas emellertid med 16·50 kr. per tunnland, därest, såsom numera vanligen sker, betorna skola upptagas utan att förut vara »lösplöjda». Priset är beräknat under förutsättning, att det efter vissa angivna grunder bestämda antalet betplantor håller sig mellan 36 000 och 40 000 per tunnland. Utgör beståndet mellan 40 000 och 42 500, betalas ett tillägg av 4 kr. och överskrides sistnämnda tal, göres ett ytterligare tillskott av 3 kr. per tunnland. Omvänt avdrages 3 kr. vid plantantal under 36 000 men över 33 500 och ytterligare 4 kr., om beståndet uppgår till 33 500—31 000. Underskrides sistnämnda tal, sker ytterligare avdrag efter överenskommelse mellan parterna.[1] Nu nämnda pris utgör emellertid endast ett minimipris, som betalas i förskott, medan det verkliga priset uträknas efter De danske Sukkerfabrikkers pris per 60 centner (3 000 kg.) sockerbetor per tunnland och utbetalas omedelbart efter betodlarnas avräkning med fabrikerna, vilken plägar vara klar på försommaren påföljande år. Beträffande betodlare i Västsjälland och Jylland, där betskörden plägar bliva mindre och mera växlande än i de

[1] För betleverantörer på Jylland och Västsjälland avvika bestämmelserna om plantantalet i vissa punkter.

stora betodlingsdistrikten, föreskrives, att slutlikviden för arbetet skall motsvara 22 % av genomsnittsutbytet per tunnland av under året till sockerbruket levererade betor, dock högst betalningen för 60 centner. Överstiger medelskörden per tunnland 300 centner, betalas arbetarna efter 20 % av utbytet och fabrikens pris. Även de danska betodlingsarbetarna ha sålunda numera sedan någon tid tillbaka andel i sockerfabrikernas vinst.

I fråga om vad nu refererade bestämmelser i verkligheten innebära för arbetarna saknas statistik, men synes man på grundvalen av inbördes rätt så samstämmiga uppgifter från vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer kunna bilda sig en tillförlitlig uppfattning om det ekonomiska resultatet för betarbetarna av 1923—24 års sockerbetskampanj. De danske Sukkerfabrikker likviderade detta år, som förut nämnts, sockerbetorna med 6·09 kr. per 100 kg., varför alltså betalningen för 60 centner blir 182·70 kr. Tages hänsyn till de ovanberörda tilläggen, synes det från arbetsgivarhåll nämnda beloppet 192 kr. per tunnland ej osannolikt. Detta är 46 % högre än motsvarande svenska tunnlandsbetalning (132 kr. inkl. naturaförmåner), om man icke tager hänsyn till kursdifferensen, men 5 % lägre om man gör så. Den danska kronans faktiska köpkraft på landsbygden ligger dock antagligen närmare det förra än det senare gränsvärdet.

Antager man med de sakkunniga, att en dansk arbetare på betskötseln i genomsnitt använder 16 dagsverken per tunnland, blir hans genomsnittliga dagsinkomst alltså 12 kr. Detta torde motsvara en timförtjänst (i danskt mynt) av c:a 1·20 kr., vilket är närmare dubbelt så mycket som vad jordbrukets daglönare förtjänade (fasta daglönare 0·55, under skördetiden (4 veckor) 0·66; tillfälliga 0·65 kr. per timme) och föga lägre än vad som betalades till sockerfabrikernas grovarbetare (1·34 kr.[1]). De danska betodlingsarbetarna synas alltså hava vetat att nästan helt svinga sig över den vida klyfta, som eljest i Danmark liksom i Sverige gapar emellan jordbrukets och industriens lönenivå.

Framhållas må, att vad nu sagts även gäller om de utländska betskötarna i Danmark, ty, som förut nämnts, måste till dessa numera betalas alldeles samma löner, som avtalsenligt utgå till danska lantarbetare. Det enda avdrag, som får ske enligt gällande arbetskontrakt, är ett belopp av 60 kr., avsett att delvis täcka arbetsgivarens utlägg för polackarnas resekostnader. I allmänhet har detta belopp ansetts motsvara en tredjedel av totalkostnaden för en arbetares bort- och hemresa, men innevarande år torde det, på grund av förmånliga transportavtal, utgjort mer än hälften. Arbetsgivarnas merkostnad per utländsk arbetare skulle sålunda inskränkt sig till c:a 50 kr., vilket belopp en tillfrågad arbetsgivare ansåg mer än väl kompenserat därigenom, att de polska flickorna under mellansäsongen gjorde manligt arbete för kvinnlig lön (enligt avtalet 3·75, under skördetiden 4·55 kr. för 10 timmars dag).

[1] Enligt Det Statistiske Departements lönestatistik för oktoberkvartalet 1923. Statistiske Efterretninger 1924, sid. 140.

En ännu förmånligare bild av den danska betodlingsarbetarens ekonomiska nivå får man, om man tager hänsyn även till årsförstjänsten. Antages, som man allmänt gör i Danmark, att en arbetare där kan sköta 5 tunnland, blir 1923 års säsongförtjänst 960 kr. i landets mynt. Tages hänsyn till, att en jordbruksdaglönares årsförtjänst enligt gällande kollektivavtal torde utgöra c:a 1 650 kr., förstår man, att det varit möjligt att på en dylik ekonomisk bas under de senaste åren framskapa en kvalificerad inländsk betskötarkår.

5. Sammanfattning och slutsatser.

De uppgifter och iakttagelser, som ovan sammanställts, torde få anses bestyrka, att särskilt uti vårt egentliga betodlingsdistrikt, Skåne, knapphet råder på betodlingsarbetare liksom på vissa andra slag av lantarbetare (t. ex. mjölkerskor). Denna knapphet förtätas under ogynnsamma väderleksförhållanden till verklig brist, framförallt å ett visst mindre antal stora, ur arbetsförmedlingssynpunkt av åtskilliga skäl ogynnsamt situerade egendomar. Visserligen har vid sådana tillfällen särskilt den offentliga arbetsförmedlingen ådagalagt ett berömvärt nit vid framskaffandet av till bristens täckande nödigt tillskott av betarbetare. Härvid har emellertid, enligt samstämmiga uppgifter från betodlare, den vid en dylik bottenskrapning erhållna arbetskraften i ej obetydlig utsträckning visat sig sakna för betskötseln nödiga kvalifikationer. Det synes med anledning härav kunna ifrågasättas, om ej betodlarna borde ena sig om, att på de personer, som av arbetsförmedlingen skola anvisas såsom betskötare, ställa det kravet, att dessa, såsom nu sker i Danmark, på lämpligt sätt bestyrka sin kunskap om och vana vid sådant arbete.

Ifrågavarande brist på nödtorftigt kvalificerade betskötare — och än mer därigenom i vida kretsar väckta farhågor för betodlingens bedrivande och utveckling — måste ur samhällets synpunkt anses som betänklig, särskilt när det står på dagordningen att genom viss utvidgning av den nuvarande sockerbetsarealen åter göra vårt land helt självförsörjande ifråga om ett så viktigt näringsmedel som socker.

För avhjälpande av ifrågavarande, av allt att döma ännu rätt begränsade brist på arbetskraft har hitintills i huvudsak anvisats tvenne utvägar. Den ena, vilken särskilt förordats av de till Skånska lantmännens arbetsgivarförening anslutna stora lantarbetsgivarna, går ut på införsel av utländsk, polsk arbetskraft, varvid åberopas Danmarks exempel. Emellertid har, såsom i den föregående redogörelsen uppvisats, i detta land under de senaste åren skett en avgjord strömkantring i den allmänna opinionens uppfattning angående det utländska betfolket. Medan man tidigare ansåg polackarnas medverkan vid sockerbetsskötseln självfallen och nödvändig, synes man nu, frånsett vissa arbetsgivarkretsar, allmänt blivit av den meningen, att även detta arbetsområde principiellt bör förbehållas landets egna arbetare och utlänningar blott insläppas, i den mån man efter grundlig och ingående präv-

ning nödgats konstatera, att nödigt antal kvalificerade inhemska betarbetare ej stått att erhålla. Medan tidigare den allra största delen av sockerbetsodlingen sköttes av utländsk arbetskraft, torde nu så vara fallet med blott 1/5 av densamma. Vad åter beträffar »galizierimporten» till Sverige under åren 1904—1914, synes den hava framkallats av mera tillfälliga anledningar och uppgick endast till omkring ett tusental personer per år eller blott några få procent av landets samtliga betodlingsarbetare. Att utan särdeles starka skäl såsom fast institution återuppliva denna, ur flera synpunkter mindre tilltalande episod i vårt lands arbetshistoria torde, särskilt i betraktande av den nyss skildrade utvecklingen i vårt grannland, anses mindre lämpligt.

Den andra metoden att utöka betodlingsarbetarnas numerär är den, som särskilt förordats av lantarbetarnas organisationer, nämligen att höja betalningen för betskötseln till jämnhöjd med de löner, som betalas till industriens grovarbetare, exempelvis sockerfabrikernas kampanjarbetare. Detta skulle emellertid innebära ökningar av betodlingens arbetspris med c:a 50 %, och även om en dylik lönepolitik skulle kunna förväntas framlocka nödigt antal kvalificerade betodlingsarbetare, synes den ligga utom möjligheternas gräns, för så vitt man har att räkna med liknande betpris för odlare som under de senaste åren. Av avkastningen per tunnland torde, även om avlöningsformerna äro rätt så olika, de svenska betodlarna avstå ungefär samma andel till sina arbetare som de danska.

I det föregående har emellertid uppvisats, att den danske betodlingsarbetarens större inkomst av betarbetet än den svenskes i huvudsak beror på två anledningar, nämligen dels större effektivitet i arbetet, dels längre arbetssäsong. De medel och metoder, som härvid hava kommit till användning, hava, såsom i det föregående framhållits, inneburit dels höjning av arbetsprestationen per arbetare och tidsenhet genom förenklad och rationaliserad teknik vid betodlingsarbetet, dels utökning av antalet dagsverken per arbetare genom en förlängning av arbetssäsongen, åstadkommen vad sommarskötseln angår förnämligast genom sådd i omgångar och vad upptagningen beträffar genom några veckors tidigare begynnelse av betkampanjen. I samband härmed har även diskuterats, i vad mån angivna tillvägagångssätt kan tänkas kunna överflyttas till och anpassas efter svenska förhållanden, men skall det villigt medgivas, att den härvid presterade utredningen måst bliva ofullständig och väl behöver kompletteras, särskilt ur jordbruksteknisk synpunkt.

Ehuru man till en dylik utredning torde våga knyta den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt, att genom bättre skolning och rationellare utnyttjande av den svenska betarbetarkåren denna, oaktat dess alltjämt fortgående decimering genom kvinnornas tilltagande motvilja mot arbete utom hemmet, framdeles skall kunna helt och hållet och på tillfredsställande sätt ombesörja betskötseln i vårt land, torde det emellertid böra noga övervägas och prövas, lämpligen uti liknande paritetiska former som i Danmark, huruvida icke för att avhjälpa den brist på betfolk, som för närvarande gör sig gällande särskilt å ett mindre antal ur arbetsmarknadssynpunkt ogynnsamt

situerade större egendomar, viss import av utländsk arbetskraft kan bliva erforderlig såsom en tillfällig nödfallsutväg.

Såsom beaktansvärt vid diskussionen av betodlingens sociala fråga i vårt land må anföras följande uttalande av Malmö stads arbetsförmedlings föreståndare: »En sak av stor vikt är frågan om garanterande i viss utsträckning av arbete åt betarbetarna under tiden mellan betskötselns slut och upptagningens början. Betodlarna kunna näppeligen begära, att en reservkår av tusentals personer skall stå till deras förfogande för betarbete under tvenne tidsperioder om vardera c:a sex veckor. Då en galizierimport alltid medför skyldighet för odlarna att omhänderhava denna arbetskraft även under ovannämnda mellantid — vilket alltid skett genom beredande av sysselsättning såväl vid höskörd som slåtter och tröskarbete med viss garanterad väntetidsersättning för dagar utan arbetsmöjligheter — torde det icke ligga inom det omöjligas gräns att bereda de svenska betarbetare, som så önska, även vissa tryggade arbetsmöjligheter under väntetiden mellan lukningen och upptagningen av betorna.» Det bör dock ej undandöljas, att vissa skiljaktigheter mellan de svenska och de danska betodlingsdistriktens sociala struktur, enkannerligen landsbygdens starkare industrialisering i de förra, synas motivera, att även framdeles betodlingsarbetet i större utsträckning blir säsongarbete och bisyssla i Sverige än i Danmark.

Emellertid måste det väckta spörsmålet om ett bättre arbetssystem vid den svenska betodlingen anses vara av stor betydelse, enär dess lösning torde vara en oundgänglig förutsättning för att, utan anlitande av utländsk arbetskraft, inom sockerhanteringens nuvarande organisation framskapa den kår av kvalificerade betskötare, som torde vara nödvändig ej mindre för sockerindustriens och betodlingens trivsel och utveckling än även för att konsolidera samt i socialt och ekonomiskt avseende höja en betydelsefull del av Sydsveriges lantarbetarklass. Ur denna synpunkt är betodlingens arbetarfråga i väl så hög grad en organisationsfråga som en arbetaranskaffningsfråga.

Sjätte internationella arbetskonferensen i Genève.

(Den 16 juni—5 juli 1924.)

II.

5. Arbetslöshetsfrågan.

Den tredje internationella arbetskonferensen (1921) hade på förslag av det schweiziska arbetarombudet Ch. Schürch uppdragit åt arbetsbyrån att anordna en särskild undersökning rörande den då rådande arbetslöshetskrisen i nationellt och internationellt avseende samt rörande medlen för dess bekämpande. För lösandet av de av undersökningen föranledda finansiella och ekonomiska frågorna skulle byrån påkalla medverkan av nationernas förbunds finansiella och ekonomiska sektion. Tillika erhöll arbetsbyråns styrelse i uppdrag att vidtaga erforderliga mått och steg för sammankallande av en internationell konferens för undersökning av botemedel mot arbetslöshetskrisen.[1]

Den senare delen av resolutionen förverkligades på så sätt, att arbetsbyrån ställde sin erfarenhet till förfogande för den internationella konferensen i Genua 1922 för Europas ekonomiska återuppbyggande. Denna konferens gjorde en del uttalanden, vari förordades sådana åtgärder som systematisk fördelning av arbetskraften genom arbetsförmedlingsanstalter, arbetslösas placering i jordbruket, utlämnandet av arbeten på entreprenad för det allmännas räkning med vederbörlig hänsyn tagen till förekomsten av arbetslöshet samt anordnandet av nödhjälpsarbeten av nyttig och produktiv karaktär. Konferensen förordade vidare allmän ratifikation av den i Washington antagna arbetslöshetskonventionen samt uppfordrade staterna till medverkan vid den undersökning, varom — som nyss nämnts — beslut fattats vid 1921 års arbetskonferens. Slutligen gjorde konferensen en del uttalanden av rent finansiell innebörd, nämligen om viss reglering av penningvärdet genom samverkan mellan centralbanker eller andra kreditinstitut i olika länder, vilka uttalanden sedermera åberopats i arbetsbyråns vetenskapliga undersökningar på detta område såsom varande av fundamental betydelse för frågan om arbetslöshetens bekämpande.

Vid internationella arbetskonferensens sammanträde år 1922 förelåg en rapport av arbetsbyråns direktör över den av konferensen näst föregående år beslutade undersökningen rörande arbetslöshetskrisen. Denna rapport, vilken utarbetats i samverkan med nationernas förbunds finansiella och ekonomiska sektion, innehöll statistik och annat material rörande arbetslöshetsfrågan i

[1] Soc. Medd. årg. 1922, sid. 127.

olika länder samt en sammanfattning av de förnämsta orsakerna till arbetslösheten såväl under mera normala förhållanden som under då rådande kris; sistnämnda del av rapporten baserade sig på en undersökning av Max Lazard, på sin tid ordförande i arbetslöshetskommissionen vid Washingtonkonferensen.

På basis av vad som yrkades i rapporten fattade konferensen en resolution, genom vilken programmet för arbetsbyråns undersökningar erhöll en betydelsefull utvidgning. Först och främst beslöts, att arbetet på statistikens förbättring såväl ur internationell som nationell synpunkt samt insamlandet av uppgifter och åvägabringandet av internationella sammanställningar skulle fullföljas, vartill tillades, att undersökningen särskilt skulle inriktas på växlingarna i produktionen och förbrukningen av olika slags varor. Vidare beslöt man anställa specialundersökningar rörande säsongarbetslöshetens orsaker och botemedel. Det för frågans framtida behandling viktigaste beslutet torde emellertid utgöras av uppdraget åt arbetsbyrån att, i samverkan med folkförbundets ekonomiska och finansiella sektion, särskilt studera problemet om kriserna å arbetsmarknaden, deras periodiska återkomst och den ekonomiska verksamhetens fluktuationer, att samla och sammanställa resultaten av de undersökningar, som företagits i olika länder, samt att sprida kännedom om de åtgärder, som vidtagits i syfte att stödja den ekonomiska verksamheten och därigenom stabilisera arbetsmarknaden.

Såsom av det sagda framgår, sträckte sig dessa beslut långt utöver de vid näst föregående konferenssammanträde fattade, och arbetsbyrån bemyndigades härigenom att lägga arbetslöshetsproblemet i hela dess vidd under en systematisk behandling. Vad beträffar den redan påbörjade undersökningen av rådande arbetslöshetskris, beslöts nu ytterligare, under hänvisning till ett beslut vid folkförbundets tredje förbundsförsamling, att arbetsbyrån skulle från förbundets ekonomiska och finansiella organisation inhämta alla tillgängliga upplysningar rörande verkningarna på arbetsmarknaden av olika länders mynt-, finans- och handelspolitik.

I en särskild bilaga till den av arbetsbyråns direktör för 1924 års internationella arbetskonferens framlagda rapporten över byråns verksamhet finnes redogjort för de åtgärder, som vidtagits eller planerats i anledning av resolutionen i arbetslöshetsfrågan vid 1922 års konferens. Sammandrag av olika länders arbetslöshetsstatistik meddelas i fortlöpande följd i byråns månadspublikation. Förberedande undersökningar ha verkställts i syfte att underlätta jämförelser mellan skilda länders statistik, och det första resultatet härav föreligger i en särskild publikation med titeln »Metoder för uppgörande av arbetslöshetsstatistik». Frågan kommer att vidare behandlas vid den internationella socialstatistiska konferensen under år 1925. Insamlandet av uppgifter och åvägabringandet av internationella sammanställningar i övrigt ha fortsatt, och regelbundna meddelanden härom ha på senare tid lämnats i byråns veckopublikation. Den anbefallda undersökningen rörande växlingarna i produktionen och förbrukningen av olika slags varor har dock

mäst inskränka sig till att insamla de ganska ofullständiga uppgifter, som redan finnas tillgängliga för skilda länders vidkommande. I frågan om säsongarbetslösheten har en specialundersökning igångsatts av arbetsbyrån.

Ett särskilt intresse anknyter sig till de mått och steg, som vidtagits för att efterkomma uppdraget att studera problemet om de ekonomiska kriserna, deras periodiska återkomst och den ekonomiska verksamhetens fluktuationer. Såsom förutsatts har samverkan etablerats med folkförbundets ekonomiska och finansiella sektion samt därjämte med en redan bestående expertkommission inom förbundet, vilken i sin tur tillsatt en särskild subkommitté för detta ärendes beredning. För att giva än fastare former åt samarbetet har beslutats att tillsätta en blandad kommitté av representanter för å ena sidan nyssnämnda expertkommission inom folkförbundet, å andra sidan den internationella arbetsorganisationen. I avvaktan på att sålunda ett metodiskt samarbete mellan de båda organisationerna — vilket vid flera tillfällen varmt förordats av folkförbundet — kommer till stånd, har arbetsbyrån redan verkställt en undersökning av de metoder, som i vissa länder använts för att iakttaga de ekonomiska fluktuationerna samt för att inregistrera och förutse konjunkturväxlingar, vilken undersökning publicerats under titeln »Ekonomiska barometrar». I denna publikation riktas uppmärksamheten särskilt å de indexserier, som sammanställas i Förenta staterna, Frankrike, Storbritannien och Sverige, i de tre förstnämnda länderna av vetenskapliga institutioner, i vårt land åter av ett centralt ämbetsverk.

Å sin sida har förutnämnda subkommitté hemställt till folkförbundsrådet såväl om publicerande av vissa indextal i förbundets statistiska bulletin efter anvisning av sakkunniga myndigheter i de olika länderna som om upptagande av frågan om förbättrad statistik rörande lagerbehållningar, råvarutillgångar, bruttoproduktion i vissa viktigare industrier o. s. v. Samtidigt framhåller dock kommittén, att hela frågan om ekonomiska »barometrar» ännu befinner sig alltför mycket på försöksstadiet för att medgiva några bestämda slutsatser om den bästa metoden för deras uppgörande eller ens om några auktoritativa anvisningar till ledning för dem, som syssla därmed.

För fullgörande av uppdraget att i och för undersökningen av rådande arbetslöshetskris inhämta upplysningar från folkförbundets ekonomiska och finansiella sektion rörande verkningarna på arbetsmarknaden av olika länders mynt-, finans- och handelspolitik, riktade arbetsbyråns direktör en härå syftande förfrågan till nämnda sektion. Upplysning begärdes däri om inverkan av sådana omständigheter som återupptagandet av ekonomiska förbindelser med Ryssland och rekonstruktionsarbetet såväl där som i andra öst- och centraleuropeiska länder, det tyska skadeståndet och återuppbyggnadsarbetet i de härjade provinserna, de internationella kreditförhållandena, rubbningarna i växelkurserna, de olika staternas penningpolitik o. s. v. Den ekonomiska och finansiella sektionen nöjde sig i huvudsak med att hänvisa till de mera allmänt hållna uttalanden, som gjorts i hithörande frågor av 1922 års folkförbundsförsamling, men uttalade sig dock för möjligheten av att en närmare undersökning med fördel kunde anställas rörande sambandet

mellan å ena sidan stabiliserings- och deflationspolitiken, å den andra affärsrörelsens omfattning och arbetstillgången. Sistnämnda spörsmål underställdes förut omnämnda kommission (ekonomiska och finansiella kommittén), som för egen del underströk uttalandena vid Brysselkonferensen 1920 och Genuakonferensen 1922, att genomförandet av stabilitet i penningvärdet är en väsentlig förutsättning för ekonomisk rekonstruktion.

Vid sidan härav har arbetsbyrån verkställt en undersökning av den för fyra år sedan inträdda och numera i minskning eller försvinnande stadda arbetslöshetskrisen. Denna undersökning, som publicerats under titeln »Arbetslösheten 1920—1923», avser framför allt att bestämma förhållandet mellan arbetslösheten och sådana ekonomiska faktorer som fluktuationer i växelkurser, varupriser och utländsk handelsomsättning. Medan växlingarna i den utländska handelsomsättningen endast undantagsvis förklaras ha stått i samband med arbetslösheten, lägges desto större vikt på det inbördes förhållandet mellan prisfluktuationer och arbetslöshet. Sistnämnda förhållande giver sig, enligt en i arbetet lämnad sammanfattning, tillkänna i följande avseenden:

1. Ett snabbt prisfall har alltid åtföljts av en framträdande ökning i arbetslösheten.
2. En prisstegring, som hållit sig inom vissa gränser, har nästan alltid åtföljts av en framträdande minskning i arbetslösheten.
3. En våldsam prisstegring, sådan som i vissa länder följts av katastrofartad inflation, har i sista hand lett till arbetslöshetskris.
4. En på sådan prisstegring följande period av prisstabilisering har kännetecknats först av ökning i arbetslösheten men efter kort tid av successiv förbättring i arbetstillgången.
5. Då prisstabiliseringen följt på en period av fallande priser, har minskningen i arbetslösheten försiggått långsamt.
6. Då prisstabiliseringen följt på en måttlig prisstegring, har den snabba förbättring i arbetsmarknadsläget, som åtföljt stegringen, fortsatt eller ock har den livliga arbetstillgången upprätthållits.

Genom guldets försvinnande såsom gemensam värdemätare har samhörigheten mellan prisutvecklingen i olika länder brutits och därigenom konjunkturväxlingarna blivit mera nationellt betonade. Från olika länder föreligger också en synnerligen omväxlande och rikhaltig erfarenhet, som över allt giver vid handen, att arbetslöshetskriserna äro en direkt följd av osäkerhet i penningvärdet. I varje enskilt land synes därjämte hemmamarknadens inflytande på den industriella livaktigheten vara större än de utländska marknadernas, varav följer, att återställandet av köpkraften hos konsumenternas massa är det förnämsta villkoret för affärslivets återupphjälpande. Ytterligare synes en regelbunden ökning av denna köpkraft, proportionell mot produktionens tillväxt, vara ägnad att förekomma plötsliga växlingar i produktionen eller åtminstone att förmildra dem, så att stagnation i affärslivet eller ett bakslag i den ekonomiska utvecklingen undvikes.

Osäkerheten i penningvärdet är visserligen icke den yttersta orsaken till arbetslösheten, utan beror den själv av sådana faktorer som växlingar i

penningmängd och kredit samt växelkursernas läge. Härmed äro sammanknippade de viktiga problem, som för närvarande behärska den internationella politiken (interallierade skulder, skadestånd o. s. v.) och som öva ett betydande inflytande på finans- och penningpolitiken i de flesta länder.

I en fundamental punkt, nämligen i fråga om önskvärdheten av ett stabilt penningvärde, sammanfaller sålunda resultatet av denna undersökning med uttalanden, som gjorts av konferenserna i Bryssel 1920 och Genua 1922.

I undersökningen hemställes också, huruvida icke på basis av den enighet, som kan hava ernåtts i vissa här omförmälda principfrågor, ett vidare samarbete kunde komma till stånd mellan arbetsbyrån och folkförbundets ekonomiska och finansiella sektion. I detta sammanhang erinras om en hemställan från folkförbundets meromnämnda kommission (ekonomiska och finansiella kommittén) till sekretariatet om utarbetande och publicering av en rapport rörande vissa sidor av de ekonomiska krisernas beroende av penningförhållandena. Jämväl erinras om Genuakonferensens uttalande 1922 om samverkan mellan centralbankerna.

I direktörens rapport, vari lämnades en redogörelse för huvudresultaten av denna undersökning, riktades konferensens uppmärksamhet på fortgången av samarbetet med folkförbundets ekonomiska och finansiella sektion och hemställdes, att konferensen ville godkänna fortsättandet och utvecklandet av detta samarbete samt upptagandet på de sålunda företagna undersökningarnas program av studiet av nationella och internationella åtgärder för tryggandet av större stabilitet i den allmänna prisnivån.

Vid konferensen hänvisades denna fråga till ett särskilt utskott under ordförandeskap av det engelska regeringsombudet Rhys Davies, vilken jämväl valdes till rapportör. Sverige representerades i utskottet av landsorganisationens sekreterare E. Johansson och socialrådet E. Sjöstrand.

Utskottet hade jämväl att behandla ett av schweiziska arbetarombudet Ch. Schürch väckt resolutionsförslag, som upptog sakinnehållet av arbetsbyråns hemställan i något skärpt formulering.

Utskottet lät arbetsbyråns förslag undergå en ganska grundlig omarbetning och utvidgning. Det föreföll utskottet, som om förslaget fäste alltför stor vikt vid *en* sida av problemet, nämligen arbetslöshetskrisernas beroende av prisfluktuationerna. För egen del ansåg sig utskottet icke kunna binda sig vid någon viss förklaring beträffande orsakerna och kunde därför ej heller lämna fullt bestämda instruktioner åt arbetsbyrån till ledning vid dess fortsatta undersökningar. Enighet vanns emellertid om en ordalydelse, enligt vilken arbetsbyråns direktör uppfordrades att genom den förut omnämnda blandade kommittén undersöka »de faktorer, som kunna inverka störande på konsumtionsförmågans och produktionens regelbundna och samtidiga tillväxt och sålunda beröra arbetstillgångens stabilitet, såsom kreditoperationerna, den allmänna osäkerheten i priserna och rubbningen i växelkurserna».

Vidare ansågs det lämpligt att närmare angiva några av de föranstal-

tanden, som träffats av arbetsbyrån till åtlydnad av resolutionerna i ämnet vid 1921 och 1922 års konferenser.

Slutligen befanns det vara tjänligt för syftet med arbetsbyråns undersökningar, om dessa kunde kompletteras med en enquête i varje särskilt land rörande dess egen arbetslöshetsfråga, verkställd under ledning av en kommitté, representerande de berörda intressena. Ett uttalande härom fogades därför till det resolutionsförslag, som förelades konferensen.

Plenarbehandlingen ägde rum den 30 juni och 1 juli och resulterade i att utskottsförslaget enhälligt antogs i oförändrat skick. Ursprunglige initiativtagaren i denna fråga, M. Schürch, föreslog ett tillägg om vissa mått och steg för sammankallandet av en internationell konferens rörande penningvärdets stabilisering, men återtog yrkandet, sedan han gjorts uppmärksam på att det kunde anses täckas av den formel till uttalande i själva huvudfrågan, som nyss återgivits.

Den antagna resolutionen har följande lydelse:

I betraktande av och till bekräftelse på resolutionerna 1921 och 1922 rörande undersökningen i arbetslöshetsfrågan och efter att ha tagit del av bilagan till direktörens rapport rörande denna undersökning samt av den korrespondens, som i detta samband förekommit mellan internationella arbetsbyråns direktör och folkförbundets sekretariat,

1) uttalar konferensen sitt gillande av det beslut, som styrelsen fattat, att i en nära framtid sammankalla en internationell socialstatistisk konferens, som på sin dagordning skall upptaga frågan om en undersökning av arbetslöshetsstatistiken i syfte att förbättra den ur synpunkten av såväl dess värde i hemlandet som dess internationella jämförbarhet;

2) uttalar konferensen sitt erkännande av internationella arbetsbyråns strävanden för insamlandet av uppgifter och åvägabringandet av internationella sammanställningar rörande arbetslösheten och beslutar, att dessa skola fortsättas och om möjligt utvidgas.

3) Beträffande det samarbete, som till åtlydnad av 1921 och 1922 års resolutioner, inletts med folkförbundets ekonomiska och finansiella organisation,

a) antecknar konferensen med tillfredsställelse, att internationella arbetsbyrån underställt den av folkförbundets ekonomiska kommitté tillsatta subkommittén för ekonomiska kriser en promemoria rörande ekonomiska barometrar, och uttrycker den förhoppningen, att därur skall resultera en allmännare förståelse för och användning av dessa barometrar;

b) anmodar konferensen internationella arbetsbyråns direktör att överlämna åt folkförbundets och internationella arbetsbyråns blandade kommitté undersökningen av de faktorer, som kunna inverka störande på konsumtionsförmågans och produktionens regelbundna och samtidiga tillväxt och sålunda beröra arbetstillgångens stabilitet, såsom kreditoperationerna, den allmänna osäkerheten i priserna och rubbningen i växelkurserna.

4) Dessutom uttalar konferensen som sin åsikt,

a) att internationella arbetsbyråns samt den ekonomiska och finansiella organisationens efterforskningar skulle väsentligt underlättas, om varje representerad stat ville lämna en redogörelse för sin egen arbetslöshetsfråga, noga angivande arten av de botemedel, som föreslås;

b) att utarbetandet av en sådan redogörelse i varje land lämpligen kunde anförtros åt en auktoritativ kommitté, representerande de berörda intressena.

6. Förebyggande åtgärder mot mjältbrandssmitta.

Vid internationella arbetskonferensens tredje sammanträde (1921) beslöts, att arbetsbyråns styrelse skulle utse en rådgivande kommission med uppgift att pröva frågan om desinfektion av ull och hår, smittade av mjältbrandssporer, samt däröver avgiva rapport inom sådan tid, att rapporten kunde upptagas till prövning av konferensen år 1923. I beslutet uttrycktes vidare den meningen, att det fullständiga utrotandet av sjukdomen hos djuren utgör problemets slutliga lösning, och med hänsyn härtill gavs kommissionen det vidsträcktare uppdraget att företaga fullständiga och ingående undersökningar angående de mest praktiska och verksamma sätten att förhindra infektion. Slutligen framhölls i beslutet, att den fara för mjältbrandssmitta, varmed arbetarna hotas från hudar, skinn och andra varor, jämväl är allvarlig och förtjänar ingående studium och utredning.[1]

I anledning härav tillsatte arbetsbyråns styrelse följande år en expertkommission, bestående av representanter för Australien, Belgien, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Indien, Italien, Japan, Sydafrika, Spanien, Sverige och Förenta staterna. Sverige företräddes i kommissionen av nuvarande statssekreteraren i socialdepartementet S. Ribbing, vilken vid 1921 års arbetskonferens fungerat som ordförande och rapportör i det särskilda utskott, som haft denna fråga under behandling. Kommissionen sammanträdde i London under dagarna 5—14 december 1922 och avgav en rapport, vari resultatet av överläggningarna summerades i följande yrkanden:

1. Obligatorisk desinfektion i alla fall vad beträffar *hår, som användes vid borsttillverkning och inom tapetseraryrket.*[2]

2. Obligatorisk desinfektion vad beträffar *ull och långt hår, som användes i textilindustrien,* utom i följande fall:

a) då ursprungslandet är upptaget i en förteckning över områden, där faran för mjältbrand är ringa;

b) då det importerade materialet redan desinfekterats enligt metod, erkänd som effektiv;

c) då det gäller ull och långt hår, som måste sorteras före tvättning, utom i fråga om sådana sorter, som icke äro upptagna i en förteckning över ofarligt material;

d) i sådana andra fall, varom senare kan träffas bestämmelse.

3. Vidtagandet av åtgärder att bekämpa mjältbrand genom härför lämpliga bestämmelser i fråga om *hudar och skinn* i avvaktan på upptäckandet av en desinfektionsmetod, som är effektiv och kan tillämpas inom industrien.

4. Samverkan mellan internationella arbetsbyrån och internationella lantbruksinstitutet i Rom vad beträffar *skydd för boskapshjordar.*

5. Sterilisering före industriell behandling av *horn och klövar.*

6. Obligatorisk desinfektion av *ben* eller, i annat fall, skyddsbestämmelser liksom i fråga om hudar och skinn.

Reservation anmäldes mot punkt 2 av representanten för Indien, som hade åtskilliga invändningar av teknisk och ekonomisk art att framställa mot desinfektionstvång för ull och långt hår.

[1] Soc. Medd. årg. 1922, sid. 113 ff.

[2] Svinborst skulle dock vara undantaget från desinfektionstvång.

I kommissionens uppdrag ingick icke att uppgöra något förslag till konvention, och arbetsbyråns styrelse fann heller icke efter mottagandet av rapporten anledning att framställa något positivt förslag på basis därav, utan nöjde sig med att framlägga rapporten jämte kommissionens protokoll för konferensen innevarande år.

Ärendet hänvisades vid konferensen till ett särskilt utskott, som valde den belgiske regeringsexperten dr. Glibert till ordförande och rapportör. I utskottet nåddes utan svårighet ehuru med vissa modifikationer anslutning till de under punkterna 1, 3, 4, 5 och 6 här ovan upptagna yrkandena. Däremot ansåg sig utskottsmajoriteten efter hörande av sakkunniga icke kunna biträda förslaget om desinfektion av ull och långt hår, som användes i textilindustrien. Flera skäl angåvos för denna ståndpunkt, vilka här i korthet skola återgivas med den erinran, att minoriteten i samtliga punkter hade en avvikande uppfattning och i vissa delar bestred riktigheten av anförda sakförhållanden.

1. Risken för smitta från ull är synnerligen ringa i de flesta europeiska länder, såsom tillgänglig statistik utvisar.
2. Den i Liverpool använda desinfektionsmetoden, som är den enda hittills med framgång prövade, ställer sig dyr, varför få stater kunde tänkas villiga att underkasta sig kostnaderna för dess användning.
3. Endast i Liverpool finnas förutsättningar för metodens framgångsrika tillämpning på grund av särskilda egenskaper hos vattnet därstädes m. m.
4. Sagda metod är icke praktiskt användbar i fråga om ull, som måste sorteras före tvättning, och detta gäller större delen av den ull, som användes i de kontinentala länderna.
5. Metoden innebär den olägenheten, att den minskar ullens mottaglighet för vissa färgämnen, och skulle därför göra det omöjligt att uppblanda desinfekterad ull med annan.
6. Det använda desinfektionsämnet synes minska ullens elasticitet till allvarligt men vid vävning av kamull.
7. Intet land torde vara villigt förbinda sig att köpa ull av viss kvalitet från det enda land, som velat upprätta desinfektionsanstalt.
8. De flesta stater voro eniga om att synbarligen ingen utsikt fanns för åvägabringandet av en internationell överenskommelse om obligatorisk desinfektion av ull.

Ett yrkande om bifall till vad 1922 års expertkommission föreslagit under här ifrågavarande punkt samt om framläggande av ett konventionsförslag i ämnet för nästa års internationella arbetskonferens avslogs med 18 röster mot 10. I enlighet härmed förklarade utskottet, att någon utsikt icke fanns för ernående av en internationell överenskommelse i frågan om desinfektion av ull, men uttryckte dock den förhoppningen, att gällande bestämmelser i resp. länder skulle underställas omprövning och i fall av behov modifieras i syfte att bereda största möjliga skydd för industri- och transportarbetare.

Vad beträffar de övriga av 1922 års kommission gjorda yrkandena hemställde utskottet, att på dagordningen för nästa konferens skulle upptagas *dels* ett förslag till konvention rörande obligatorisk desinfektion av tagel, som användes i borstindustrien och tapetseraryrket, samt av horn och klövar före

industriell bearbetning, *dels* ett förslag till rekommendation rörande lämpliga skyddsbestämmelser beträffande ben samt i fråga om beredning av horn och klövar före deras användning inom industrien. Dessutom yrkades, att den internationella arbetsbyrån skulle företaga en undersökning om lämpliga bestämmelser avseende skydd för transportarbetare mot sådan smittofara, för vilken de äro speciellt utsatta.

Minoriteten framförde i en särskild rapport yrkande på, att å dagordningen för nästa konferens skulle upptagas frågan om konvention rörande obligatorisk desinfektion av ull, enligt vad som föreslagits av 1922 års expertkommission, samt att en internationell kontrollmyndighet skulle upprättas i anslutning till arbetsbyrån för åvägabringande av enhetliga skyddsbestämmelser för här ifrågavarande arbetare.

Plenarbehandlingen ägde rum den 3 juli och gav till resultat, att majoritetsrapporten godkändes med 86 röster mot 5, vadan frågan om obligatorisk desinfektion av ull förföll. Ett tilläggsyrkande från den brittiska delegationen, åsyftande att få frågan upptagen till diskussion vid 1925 års konferens, avslogs med 50 röster mot 41.

7. Provisoriskt tillägg till arbetsordningen m. m.

Den fjärde internationella arbetskonferensen (1922) beslöt hänvisa till arbetsbyråns styrelse en hemställan från det vid konferensen tillsatta särskilda utskottet för konstitutionella frågor, att konferensens sammanträden växelvis skulle vara av förberedande och beslutande karaktär. De förberedande sammanträdena skulle ägnas åt en allmän diskussion av utkast till konventioner eller rekommendationsförslag, varvid för beslut endast skulle krävas enkel majoritet, medan den slutliga omröstningen, vid vilken enligt fredsfördraget kräves två tredjedels majoritet för antagande, skulle äga rum vid början av nästföljande sammanträde.[1] I samma riktning gick ett förslag, som inom det s. k. amendementsutskottet vid 1922 års konferens framfördes av den engelske arbetsgivarexperten sir Andrew Rae Duncan om obligatorisk behandling av konventionsförslag vid två på varandra följande sessioner; under mellantiden skulle förslagen underkastas prövning av regeringarna i de olika länderna, så att vid den definitiva behandlingen större utsikter funnes att bedöma utsikterna för ratifikation.[2]

Denna fråga om *antagandet av konventioner i två läsningar* sammanhängde med den större och betydligt mera svårlösta frågan om sättet för åvägabringande av ändringar i antagna konventionsförslag, den s. k. amendementsfrågan såtillvida, att den föreslagna proceduren kunde tänkas minska behovet av att företaga sådana ändringar. Systemet med två läsningar framställdes därför också av arbetsbyrån såsom en del av det större spörsmålet

[1] Soc. Medd. årg. 1923, sid. 8. — [2] Soc. Medd. årg. 1923, sid. 14.

uti det memorandum i amendementsfrågan, som byrån jämlikt beslut av 1922 års konferens underställde regeringarna.

Av inkomna svar visade det sig, att proceduren med två läsningar hade utsikt att vinna anslutning alldeles oberoende av den ställning, som konferensen kunde komma att intaga till amendementsfrågan i dess helhet. Arbetsbyrån, som icke hade något att i princip invända mot sagda procedur, förordade därför, att härom fattades fristående beslut vid 1924 års konferens, medan byrån undvek att taga ställning till den mera komplicerade huvudfrågan om sättet för ändring i antagna konventionsförslag. Sistnämnda fråga ansågs också med fördel kunna undanskjutas, till dess den i hittills antagna konventioner stipulerade tioårsfristen börjat utlöpa, då man tillika kunde hava vunnit någon erfarenhet om hur systemet med två läsningar verkar.

Vid konferensen kom frågan under behandling av förslagsutskottet, som för ärendets beredning tillsatte en särskild kommitté med det finska regeringsombudet Mannio som ordförande och rapportör. Kommittén fann, att för genomförande av systemet med två läsningar krävdes en ändring i konferensens arbetsordning, vilken utan dröjsmål måste beslutas för att möjliggöra systemets tillämpning å de vid konferensen föreliggande konventionsförslagen. Det föreslogs därför, att de nya reglerna provisoriskt skulle antagas såsom tilläggsbestämmelser till art. 6, §§ 8—10 av arbetsordningen, medan det överlämnades till 1925 års konferens att vidtaga definitiva ändringar.

Till skillnad från den resolution, som fattats vid 1922 års konferens, föreslog kommittén, att redan vid första läsningen beslut skulle fattas med två tredjedels majoritet. I dylikt fall måste omröstningen förrättas medelst namnupprop, vilket beredde större möjligheter att få utrönt olika gruppers ställning till föreliggande förslag. Om två tredjedels majoritet icke uppnåddes i fråga om ett konventionsförslag, skulle förslaget kunna återförvisas till utskottsbehandling för utrönande av om det kunde givas form av en rekommendation. Vanns åter erforderlig majoritet, tillkom det konferensen att besluta, om det definitiva antagandet skulle uppskjutas till nästkommande session eller icke. I händelse av uppskovsbeslut skulle det preliminärt antagna förslaget delgivas regeringarna med rätt för dessa att under mellantiden förebringa sådana ändringsförslag, som ansåges nödvändiga för att underlätta ratifikation från deras sida. Enligt kommitténs mening borde man vid den andra läsningen såvitt möjligt undvika en ny diskussion i själva sakfrågan, och i varje fall borde framställda ändringsförslag icke få beröra förslagets principer. Det må tilläggas, att tiden icke medgav någon så ingående prövning från förslagsutskottets sida, att detta ansåg sig kunna uttala någon egen mening i frågan.

Vid plenarbehandling den 1 juli godkände emellertid konferensen kommitténs förslag med alla avgivna 63 röster.

De sålunda antagna provisoriska tilläggsbestämmelserna till arbetsordningen äro av följande lydelse:

1. Då konferensen artikelvis antagit bestämmelserna i ett förslag till konvention eller rekommendation, i enlighet med vad som stadgas i art. 6, § 6 av arbetsordningen, skall en preliminär omröstning anställas rörande förslaget i dess helhet.

2. Om denna preliminära omröstning resulterar i två tredjedels majoritet, skall konferensen besluta, om slutlig omröstning skall anställas först vid nästföljande session.

Om två tredjedels majoritet icke ernås, kan varje delegerad fordra, att konferensen omedelbart beslutar, om konventionsförslaget skall hänvisas till utskottet för övervägande särskilt, huruvida det är möjligt att omforma förslaget till en rekommendation. Om konferensen beslutar att återförvisa ärendet till utskottet, skall utskottet framlägga en ny rapport för konferensen innan sessionens slut.

3. Om konferensen beslutar att uppskjuta den slutliga omröstningen om ett konventionsförslag till nästföljande session, skall internationella arbetsbyrån inom en månad efter sessionens slut delgiva organisationens medlemmar texten till konventionsförslaget.

Medlemmarna skola äga rätt att framställa sådana ändringsförslag, som de anse nödvändiga för att underlätta deras ratifikation av konventionsförslaget. Dessa ändringsförslag måste vara internationella arbetsbyrån tillhanda fyra månader före sessionens början.

Texten för dessa ändringsförslag skall av internationella arbetsbyrån delgivas samtliga medlemmar.

Snarast möjligt efter sessionens början och så snart förslagsutskott tillsatts, skall utskottet upptaga sagda ändringsförslag till granskning och däröver avgiva rapport till konferensen, som därefter företager den slutliga omröstningen.

I anledning av ett yrkande från utskottet för fullmaktsgranskning beslöts hänvisa till arbetsbyråns styrelse ett tilläggsförslag till art. 3 av arbetsordningen. Förslaget gick ut på att *protest mot ombuds behörighet* för att kunna upptagas till behandling skall hava inlämnats till sekretariatet inom tre dagar efter sessionens början resp. den dag, då fullmakten registreras i konferensens kansli.

Som vanligt inkommo en del anmärkningar och protester mot delegerades behörighet, gällande denna gång arbetarombuden från Italien, Rumänien, Japan, Sydafrika och Tjeckoslovakiet. Största uppmärksamheten tilldrog sig protesten mot det först nämnda (fascistiska) ombudet, vilken utgjorde en upprepning av vad som förekommit vid 1923 års konferens. I samtliga fall beslöts godkänna fullmakterna, vad det italienska ombudet beträffar dock först efter en långvarig debatt samt omröstning medelst namnupprop, som gav till resultat 55 röster för och 32 röster mot godkännande. Den svenska regeringsdelegationen avhöll sig i likhet med en del andra från att rösta.

Förekomsten av *ofullständiga delegationer* föranledde konferensen att efter förslag av utskottet för fullmaktsgranskning antaga en resolution, varigenom dels generalsekreteraren anmodades att rikta en vädjan i ämnet till regeringarna, dels arbetsbyrån erhöll i uppdrag att insamla alla upplysningar, som erfordrades för en riktig uppskattning av resp. organisationers ställning.

Åtskilliga resolutionsförslag framställdes vid konferensen, men hunno ej underkastas sakbehandling, utan hänvisades enligt vedertaget bruk till arbetsbyråns styrelse för prövning och eventuell åtgärd. Ett förslag av den finske regeringsrepresentanten Mannio, vilket emellertid godkändes av konferensen, gick ut på att arbetsbyrån skulle företaga en undersökning rörande metoder för förlikning och skiljedom i arbetstvister. Bland de övriga resolutionsförslagen må nämnas ett, framlagt av det japanska arbetarombudet Suzuki, om fullföljande av igångsatta undersökningar rörande föreningsrätten med hänsyn därjämte tagen till principens tillämpning i olika länder samt om eventuellt upptagande av frågan vid en kommande konferens, ävensom två resolutionsförslag väckta av det franska arbetarombudet Jouhaux, av vilka det ena åsyftade att hänleda skadeståndskommissionens uppmärksamhet på de sociala följderna i internationellt hänseende, särskilt vad beträffar arbetstiden, av expertplanens genomförande, och det andra rörde förbindelsers inledande mellan internationella arbetsorganisationen och sovjetregeringen.

Bostadstillgång och husvillhet i svenska stadssamhällen vid oktoberflyttningen 1924.

Undersökningens omfattning. I likhet med föregående år har socialstyrelsen verkställt en undersökning rörande bostadssituationen i städerna och vissa större stadsliknande samhällen vid tiden för årets oktoberflyttning. De erforderliga uppgifterna ha införskaffats å särskilda frågeformulär, som den 1 oktober utsändes till Stockholms stads fastighetsnämnd, magistraterna resp. stadsstyrelserna i övriga städer samt motsvarande myndigheter i 24 mera betydande köpingar och municipalsamhällen, eller inalles 135 orter.

I det vid undersökningen använda formuläret efterfrågades till en början, hurudan vid ovannämnda tidpunkt tillgången ställde sig med avseende å smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök), medelstora lägenheter (3—5 rum och kök) samt större lägenheter. Vore sådan brist på bostäder för handen, att kommunen nödgats omhändertaga husvilla familjer, borde därjämte angivas det antal hushåll (och personer), som vid oktoberflyttningens slut — tidpunkten fixerades till den 6 oktober — funnos inkvarterade i kommunala nödbostäder. Till komplettering härav begärdes upplysning om antalet före fardagen i nödbostäder boende familjer, ävensom huru många husvilla, som nyintagits efter sagda dag.

Svar på denna enquête ha nu inkommit från 133 tillskrivna samhällen, däribland samtliga 36 större städer (med över 10 000 invånare) samt 97 mindre städer och orter.[1] Till de sistnämnda höra emellertid 9 av Stockholms förstadssamhällen (Djursholm, Stocksund, Sundbyberg, Råsunda, Hagalund,

[1] För att ernå jämförbarhet med föregående år har Skövde, vars folkmängd vid årets början något understeg 10 000, hänförts till gruppen större städer.

Nya Huvudsta, Lilla Alby, Lidingö och Saltsjöbaden), vilka vid den följande redovisningen icke betraktats som självständiga orter utan såsom tillhörande Stor-Stockholms bostadsområde.

Då bostadssituationen inom större och mindre samhällen visat sig vara tämligen olikartad, har vid bearbetningen materialet uppdelats på tvenne grupper, nämligen mindre städer och orter (med en folkmängd understigande 10 000 personer) samt större städer, varvid de tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö ansetts böra i vissa avseenden behandlas för sig.

Mindre städer och orter. I de redovisade 88 smärre orterna tedde sig bostadstillgången i stort sett rätt gynnsam och bättre än vid motsvarande tidpunkt förra året. Ifråga om smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök) betecknas den dock såsom otillräcklig å 10 orter (i sept. 1923 17 orter) nämligen Tranås, Karlshamn, Eslöv, Vänersborg, Mariestad, Tidaholm, Arvika, Kramfors, Boden och Kiruna. I 29 fall ha myndigheterna angivit tillgången såsom »knapp», medan å återstående 49 platser småbostäder synas förefinnas i tillräcklig mängd. För medelstora och större bostäder har tillgången i resp. 18 och 9 fall ansetts vara knapp, men i intet fall otillräcklig.

Huru bostadstillgången i de mindre städerna förbättrats under de två senaste åren, belyses av följande jämförelse mellan lokalmyndigheternas svar på socialstyrelsens enquête av i år och motsvarande upplysningar vid början av hyresåren 1922/23 och 1923/24. Tablån avser 72 vid alla tre undersökningarna företrädda städer:

	Tillgång på smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)			medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök.)			större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)[1]		
	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1922	28	33	11	45	25	2	52	15	3
Sept. 1923	36	21	15	53	16	3	61	5	5
Okt. 1924	38	26	8	63	9	—	68	4	—

Den ljusning på bostadsmarknaden, som kan utläsas ur ovanstående siffror, framträder även vid en undersökning av bostadslöshetens nuvarande omfattning å dessa mindre orter. Endast 11 samhällen, varibland 10 städer, ha anmält, att husvilla familjer efter oktoberflyttningens slut funnos intagna i särskilda nödbostäder. Den 6 oktober utgjorde dessa husvilla tillhopa 60 familjer om 316 personer, vilket är mindre än i oktober 1923, då 76 hushåll blevo omhändertagna av ortsmyndigheterna.[2] Redan före fardagen uppgåvos emellertid 44 familjer om tillhopa 233 personer hava varit provisoriskt inkvarterade genom kommunalmyndigheternas försorg. Då tillskottet av nya husvilla efter oktoberflyttningen var rätt obetydligt (29 familjer om 154 personer), synas de tidigare inkvarterade i allmänhet ha kvarbott efter fardagen och endast till en mindre del vid flyttningstiden erhållit annan bostad.

[1] År 1922 uppgåvos större lägenheter ej ha förefunnits i två städer och år 1923 i en stad.

[2] Dessutom ha från Boden redovisats 61 familjer om c:a 180 personer, vilka vid undersökningstillfället bodde i stadens kyrkstugor. Dessa ha uppgivits vara lösarbetare, huvudsakligen från andra kommuner, och torde inom kort komma att avhysas och utflytta till hemorterna. På grund härav ha de icke ansetts böra medtagas i denna statistik.

I dessa mindre orter betraktades vid redovisningstillfället oktoberflyttningen i regel såsom avslutad och någon ytterligare tillströmning under den närmaste tiden till följd av avhysningar o. d. lärer, såvitt man får döma av de nu ingångna rapporterna, därstädes knappast vara att emotse. Endast i ett fall (Tidaholm) anföres, att en del i sina gamla lägenheter kvarboende uppsagda familjer möjligen komma att framdeles vräkas och bli hänvisade till provisoriska bostäder. Från åtskilliga orter framhålles, att svårigheterna för vissa av de nu i nödbostäder inhysta att erhålla permanenta lägenheter icke egentligen böra tillskrivas bostadsbristen, utan fastmer svag betalningsförmåga, oordentlighet från dessa husvillas sida o. s. v.

Större städer. Beträffande 35 sådana meddelas i följande tablå en sammanställning av de erhållna uppgifterna rörande tillgången på bostäder, sådan denna gestaltade sig vid 1924 års oktoberflyttning ävensom vid motsvarande tidpunkt de två närmast föregående åren.[1]

	Tillgång på								
	smålägenheter			medelstora lägenheter			större lägenheter		
	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.	tillr.	knapp	otillr.
Okt. 1922	1	18	16	8	21	6	19	13	3
Sept. 1923	4	8	23	13	18	4	27	8	—
Okt. 1924	5	10	20	20	15	—	32	3	—

Enligt ortsmyndigheternas uppfattning skulle alltså tillgången på medelstora och större våningar ha ytterligare förbättrats under hyresåret 1923/24, under det att småläghetsbeståndet å flertalet orter alltjämt synes vara otillräckligt. I fråga om mindre bostäder angives i 8 fall ökad tillgång sedan fjolåret och för 5 orter försämring, medan i övriga fall läget uppgivits vara oförändrat.

I huru stor omfattning husvilla omhändertagits i de större städerna framgår av tabellen å nästa sida, i vilken för var och en av dessa orter redovisats dels antalet före 1924 års oktoberflyttningar i kommunala nödfallsbostäder inkvarterade familjer och personer, dels antalet vid flyttningen omhändertagna hushåll, dels slutligen totalantalet familjer och personer, som bodde i nödbostäderna den 6 oktober innevarande år.

Härav framgår, att i 13 större städer någon kommunal inkvartering av husvilla icke förekom vid sagda tidpunkt. I övriga 23 städer däremot funnos den 6 oktober 1924 i nödbostäder inhysta tillhopa närmare 1 600 hushåll med inemot 7 500 medlemmar, varav omkring en tredjedel kom enbart på huvudstaden. Av samtliga inkvarterade ha drygt 600 familjer (om c:a 3 000 personer) uppgivits hava nyintagits i samband med årets flyttning.[2]

[1] För Stockholm saknas uppgifter för år 1922.

[2] Siffran torde vara något för hög, i det att å några orter inräknats även vissa familjer, som genom stadens försorg erhållit bostäder av mera permanent natur. Å andra sidan bör beaktas, att de i nödfallsbostäder inhysta blott utgöra en del av totala antalet faktiskt husvilla. Till dessa böra sålunda även räknas de, som själva berett sig tillfälliga bostäder i kolonistugor o. d. och vilka i Stockholm beräknats till 430 och i Malmö till 200 familjer. Härtill kommer ett visst, okänt antal familjer, som i brist på självständiga lägenheter måst inhysa sig hos släktingar och vänner i redan förut starkt befolkade en- och tvårumsbostäder.

Före flyttningsdagen bodde i nödbostäderna c:a 1 200 familjer med inemot 5 800 medlemmar. Av dem torde omkring 1 000 (om 4 500 personer) ha måst kvarstanna även efter fardagen, medan c:a 200 (1 300 personer) vid detta tillfälle lyckats skaffa sig permanenta lägenheter.

I kommunala nödbostäder intagna husvilla i de större städerna.

Städer	Antal i nödbostäder boende *före* 1 okt. 1924		Antal i samband med oktoberflyttn. i nödbostäder *intagna* husvilla		Antal i nödbostäder boende den *6 okt.* 1924	
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer
Stockholm (med förstäder) *	465	2 050	245	1 099	[1] 559	2 247
Södertälje	2	11	1	6	3	17
Uppsala	40	200	21	84	57	259
Nyköping	5	21	34	123	27	104
Eskilstuna	24	126	38	[2] 220	56	331
Linköping	13	68	9	39	14	64
Norrköping	39	187	26	158	65	345
Jönköping	—	—	—	—	—	—
Kalmar	—	—	—	—	—	—
Västervik	8	35	3	11	7	32
Karlskrona	18	100	32	160	41	200
Kristianstad	—	—	—	—	—	—
Malmö *	135	630	15	88	135	679
Lund	73	397	—	—	73	397
Landskrona	33	160	4	19	37	179
Hälsingborg *	139	746	64	339	198	1 043
Ystad	10	55	—	—	10	55
Trälleborg	10	28	3	12	13	40
Halmstad	[3] 38	232	8	38	40	254
Göteborg *	67	352	[4] 80	426	147	778
Mölndal	7	30	—	—	7	30
Uddevalla	—	—	—	—	—	—
Trollhättan	—	—	—	—	—	—
Borås	38	185	1	6	33	150
Skövde	4	10	—	—	4	10
Karlstad	—	—	[5] —	—	—	—
Kristinehamn	—	—	—	—	—	—
Örebro	22	97	[6] 17	[2] 80	32	129
Västerås	—	—	—	—	—	—
Falun	—	—	—	—	—	—
Gävle	14	60	20	80	34	140
Söderhamn	—	—	—	—	—	—
Härnösand	—	—	—	—	—	—
Sundsvall	—	—	[7] —	—	[7] —	—
Östersund	—	—	—	—	—	—
Luleå	—	—	2	9	2	9
Summa	**1 204**	**5 780**	**623**	**2 997**	**1 594**	**7 492**

* För städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg ha uppgifter införskaffats även rörande de i nödbostäder boende den *6 nov.* 1924. Antalet vid denna tidpunkt inkvarterade familjer har angivits till resp. 510, 129, 146 och 154, med resp. 2 065, 684, 784 och 903 medlemmar. För de fyra städerna tillhopa uppgick sålunda antalet inkvarterade familjer till 939 med 4 436 personer mot 1 039 familjer om 4 747 personer omedelbart efter oktoberflyttningen.

[1] Därav i förstäderna Sundbyberg, Hagalund och Nya Huvudsta 45 familjer om 187 personer. [2] Beräknad siffra. [3] En del familjer ha efter 1 okt. inflyttat i stadens nybyggda bostadshus. [4] Dessutom 53 familjer (246 pers.) i permanenta bostäder. [5] 9 fam. (53 pers.) ha anmält sig sakna bostad (uppsagda på grund av bristande hyra). [6] Dessutom ha 39 familjer (184 pers.) erhållit bostad i stadens permanenta bostäder. [7] Genom fattigvårdens försorg bereddes bostad i tio hus åt 61 familjer om tillhopa c:a 340 personer.

Av tabellen finner man vidare, att bostadslösheten ställer sig skäligen olika i skilda städer. Relativt höga tal för husvillheten förete, utom Stockholm, Göteborg och Malmö samt Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Karlskrona, Lund, Hälsingborg och Halmstad. I stort sett synes situationen i flertalet norrländska städer vara bättre än annorstädes i landet.

Av de vid årets oktoberflyttning omhändertagna familjerna torde flertalet ha fått husrum i redan förut av städerna uppförda eller eljest tillgängliga provisoriska bostäder. I allmänhet synas stadens egna fastigheter ha varit tillräckliga för ändamålet, men i några städer, såsom Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Västervik, Karlskrona, Mölndal och Örebro, ha lokaler i viss utsträckning måst förhyras av enskilda. I Eskilstuna, Landskrona och Hälsingborg användas särskilt uppförda träbyggnader (baracker o. d.), under det att i Nyköping en del husvilla blivit inhysta i en lantgård utanför staden. F. ö. ha sjukhus (Södertälje och Uppsala), försörjningshem o. d. (Uppsala och Mölndal) samt folkskolebyggnader (Uppsala, Karlskrona och Ystad) tagits i bruk.

En granskning av de gjorda uttalandena rörande bostadslöshetens orsaker ger även för dessa större samhällen vid handen, att vid sidan av den allmänna bostadsknappheten särskilda faktorer medverkat. Från ett femtontal städer meddelas sålunda, att de husvilla övervägande utgöras av ekonomiskt svaga familjer, oftast stora och barnrika. Det vill synas, som om husvillhetsproblemet för närvarande på åtskilliga orter skulle framträda mindre som en tillgångsfråga än som en betalningsfråga. Det finnes sålunda flerstädes även småbostäder i marknaden, men dessa betinga i regel sådana priser, att de stå utom räckhåll för de husvilla, vilkas ekonomiska förmåga väl i regel ej sträcker sig längre än att betala hyran för verkligt billiga smålägenheter.

Sammanfattning av utvecklingen sedan oktober 1923. I nedanstående översikt redovisas totalantalet i nödbostäder intagna hushåll, sådan denna siffra tedde sig för större och mindre orter vid början av hyresåren 1923/24 och 1924/25:

	1923		1924	
	antal orter	antal familjer	antal orter	antal familjer
Stockholm (med förstäder), Göteborg och Malmö	3	1 059	3	841
Övriga städer med över 10 000 inv.	20	619	20	753
Mindre städer och orter	10	76	11	60
Tillhopa	**33**	**1 754**	**34**	**1 654**

Antalet orter med av kommunen omhändertagna husvilla har alltså under de senaste tolv månaderna ökats med en, varemot antalet provisoriskt inkvarterade familjer understeg fjolårets med ett hundratal.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Omstående tabell lämnar i anslutning till i Sociala Meddelanden förut regelbundet publicerade sammanställningar av samma slag (jfr årg. 1924, sid. 276) en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter i detaljhandeln i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.[1] I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna *i resp. lands mynt* dels för juli 1914, dels för januari, april och juli 1924. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna *efter evalvering till svenskt mynt* omräknats i förhållande därtill. Vid de tidigare offentliggjorda jämförelserna mellan priserna i de tre huvudstäderna hava de relativa talen beräknats efter priserna i resp. lands mynt, men sedan numera valutorna synas ha mera stadigvarande erhållit olika värden, har ovannämnda förfaringssätt ansetts vara mera upplysande för den faktiska prisrörelsen.

Medelkurserna i Stockholm för 100 norska och danska kronor voro under januari 1924: n = 54·08, d = 65·29, under april: n = 52·44, d = 63·45, samt under juli: n = 50·56, d = 60·52.

Tabellen utvisar, att — såsom naturligt är med hänsyn till den svenska valutans högre kursläge — de absoluta priserna i Stockholm under förra halvåret 1924 voro genomgående lägre än i Kristiania och Köpenhamn. Lika framträdande är det emellertid också, att efter omräkning till en enhetlig valuta prisstegringen å här redovisade varor sedan tiden före världskriget varit högst i Stockholm. Endast beträffande potatis och havregryn visade Köpenhamn ej obetydligt högre relationstal under alla tre redovisningsmånaderna. Under januari och april stod Stockholm också lägst i fråga om socker, men i juli var stegringssiffran i alla tre städerna här ungefär densamma. I stort sett lika voro relationstalen i fråga om smör för alla tre städerna, beträffande ägg, ärter samt kol och koks för Stockholm och Köpenhamn samt med avseende på nötkött (i april och juli), kalvkött och fläsk för Stockholm och Kristiania.

I jämförelse med Stockholm uppvisas med detta beräkningssätt anmärkningsvärt lägre relationstal av Kristiania beträffande mjölk, ägg, potatis, mjöl, bröd, kaffe, fotogen, kol och koks samt av Köpenhamn beträffande mjölk, margarin, vetemjöl, bröd, kött, fläsk, kaffe och fotogen. Jämföras åter de relativa talen för Kristiania och Köpenhamn inbördes, finner man, att desamma äro avsevärt högre för Kristiania i fråga om kött och fläsk, men lägre eller i några fall ungefär lika höga för övriga varor.

[1] Beträffande tidpunkten för uppgifternas insamlande samt förekommande skiljaktigheter i kvalitetsbestämningar hänvisas till Soc. Medd. årg. 1921, sid. 1036.

Minuthandelspriser å vissa viktigare varuslag i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Varuslag	Stockholm				Kristiania				Köpenhamn			
	1914	1924			1914	1924			1914	1924		
	Juli	Jan.	Apr.	Juli	Juli	Jan.	Apr.	Juli	Juli	Jan.	Apr.	Juli
	Pris i svenskt mynt (öre)				Pris i norskt mynt (öre)				Pris i danskt mynt (öre)			
Mjölk, oskummad . . l.	17	29	29	27	19	44	44	44	19	45	42	43
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	385	306	360	256	735	594	761	235	573	509	554
Margarin, växt- . . . »	139	182	176	168	[1]140	[1]299	[1]315	[1]324	125	196	206	190
Ägg, färska . . . . . tj.	150	446	203	232	180	512	394	451	150	650	346	379
Potatis . . . . . 5 l.	35	62	71	68	35	71	91	100	25	74	105	105
Ärter, gula [11] . . . . kg.	26	50	49	49	40	120	126	120	40	128	128	127
Vetemjöl . . . . . »	32	42	40	41	[2]32	[2]54	[2]61	[2] 63	26	45	48	48
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	38	37	39	20	43	49	49	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	46	46	45	36	67	70	69	39	92	96	92
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	82	84	84	24	45	49	49	[3]24	[3]58	[3]66	[3]66
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	119	116	115	—	80	84	88	40	81	93	93
Nötkött, färskt: stek . »	125	232	221	239	132	383	435	500	—	[4]367	[4]367	[4]420
soppkött »	102	186	175	176	126	315	358	419	125	232	232	258
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	274	255	264	141	480	482	480	[5]125	[5]240	[5]234	[5]261
spädkalv »	101	176	148	150	83	229	211	306	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	214	193	229	145	380	388	403	[6]140	[7]217	[7]212	[7]223
salt . . . . . »	150	216	195	231	160	414	410	429		[8]301	[8]296	[8]310
Kaffe, Santos[10] . . . . »	166	256	294	291	214	415	517	536	210	[9]448	[9]490	[9]488
Socker, bit- . . . . . »	64	92	93	86	57	175	177	153	43	102	116	95
Fotogen, Water White l.	18	30	30	30	18	36	40	38	18	31	31	31
Kol . . . . . hl.	239	450	450	405	180	490	525	455	170	491	549	446
Koks, gasverks- . . . »	133	339	339	299	165	450	500	450	125	451	508	404
	Relativa tal efter omräkning till sv. kronor (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	171	171	159	100	126	121	116	100	153	142	137
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	157	124	146	100	155	121	150	100	159	137	143
Margarin, växt- . . . »	100	131	127	121	100	116	118	117	100	102	105	92
Ägg, färska . . . . . tj.	100	297	135	155	100	154	115	127	100	283	147	153
Potatis . . . . . 5 l.	100	177	203	194	100	109	137	146	100	192	268	256
Ärter, gula . . . . . kg.	100	192	188	188	100	163	165	153	100	210	203	193
Vetemjöl . . . . . »	100	131	125	128	100	91	100	100	100	112	115	112
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	136	132	139	100	115	130	125	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	135	135	132	100	100	103	97	100	154	156	144
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	205	210	210	100	100	108	104	100	158	175	167
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	180	176	174	—	—	—	—	100	133	148	140
Nötkött, färskt: stek . »	100	186	177	191	100	157	173	192	—	—	—	—
soppkött »	100	182	172	173	100	135	149	168	100	121	118	125
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	189	176	182	100	184	179	172	100	126	118	126
spädkalv »	100	174	147	149	100	144	134	187	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	144	130	154	100	142	140	141	100	121	116	116
salt . . . . . »	100	144	130	154	100	140	134	136				
Kaffe, Santos . . . . »	100	154	177	175	100	105	127	127	100	139	148	140
Socker, bit- . . . . . »	100	144	145	134	100	167	163	135	100	156	172	133
Fotogen, Water White l.	100	167	167	167	100	106	117	106	100	111	111	106
Kol . . . . . hl.	100	188	188	169	100	147	153	128	100	189	205	159
Koks, gasverks- . . . »	100	255	255	225	100	147	159	138	100	235	258	196

[1] Gräddmargarin. — [2] Amerikanskt vetemjöl. — [3] »Sigtebrød.» — [4] »Oksekød, skært Kød.» — [5] »Kalvekød, Forkød». — [6] »Bov- og Brystflæsk.» — [7] »Fersk Svinebov». — [8] »Saltet Brystflæsk». — [9] Medelpris av olika kaffesorter. — [10] I Stockholm obränt, i Kristiania och Köpenhamn bränt kaffe. — [11] I Kristiania och Köpenhamn skalade ärter.

Sammanfattande indextal för livsmedelskostnaderna hava icke publicerats för Köpenhamns vidkommande. För Stockholm och Kristiania åter voro de (inberäknat kostnaderna för bränsle och lyse) för sistlidna juli månad resp. 161 och 272.

Indextalen för de totala levnadskostnadernas förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1924 i de tre skandinaviska länderna voro: Sverige 171, Norge 251, Danmark 214.

Fylleriförseelserna under tredje kvartalet 1924.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat nu delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under tredje kvartalet 1924, tillhopa 8 482, varav 8 280 begåtts av män och 202 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1917 t. o. m. år 1922, då fortlöpande fylleriförseelsestatistik fördes inom socialstyrelsen, och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								År 1924		
	1913	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 517	6 385	8 124[2]	8 482[3]
Per 100 000 inv. . .	262	80	81	151	195	127	118	125	106	135	141

Siffrorna för 1913 och 1923—24 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1917—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro högre såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits men icke sakfällts, merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt vad gjorda undersökningar givit vid handen, uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga, och kan med stöd härav hela antalet under 1924 års tredje kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 9 300. Fylleritalet har sålunda, i likhet med föregående kvartal, visat stigande tendens, och synes ökningen nu kunna anslås till c:a 600 fall. Härvid har beaktats, att siffran för redogörelsekvartalet torde komma att ytterligare något höjas genom senare inkommande rapporter. Fylleriförseelsernas fördelning på månader för åren 1923 och 1924 ter sig som följer:

[1] Avser åren 1913, 1923 och 1924 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1917—1922 ingå samtliga anhållna eller utan anhållande sakfällda personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för andra kvartalet 1924 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 189 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1923 . .	2 228	1 974	2 166	2 477	2 725	2 414	1 956	2 731	2 940	3 486	2 849	2 122
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 480	2 692	3 310	·	·	·

Stegringen under september månad var, som synes, avsevärd och betydligt större än under fjolåret.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varvid för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 3 kv. 1924	Stockholms stad a	Stockholms stad b	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket 3 kv. 1924	Hela riket 2 kv. 1924	Hela riket 3 kv. 1923
i städer med mer än 10 000 inv.	2 021	2 194	494	146	928	2 154	596	**6 339**	6 272	5 589
i övriga städer .	—	—	188	134	122	512	178	**1 134**	1 094	1 170
å landsbygden . .	—	—	142	121	134	250	362	**1 009**	758	868
tillhopa	**2 021**	**2 194**	**824**	**401**	**1 184**	**2 916**	**1 136**	**8 482**	**8 124**	**7 627**
2 kvart. 1924 . .	1 987	2 227	767	388	972	2 979	1 031	**8 124**	—	—
3 kvart. 1923 . .	2 001	2 204	860	381	997	2 479	909	**7 627**	—	—

Fylleritalens ökning under redogörelsekvartalet faller huvudsakligen på landsbygdens samhällen, för vilka en förhöjning med ungefär en tredjedel noterats. Av de största städerna företedde Malmö stark ökning (45 %), medan talet för Stockholm endast var obetydligt högre än föregående kvartal. Göteborg visade nedgång med ett par hundra förseelser.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1924 års tredje kvartal, begingos, som ovan nämnts, 202 eller 2·4 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 125 i Stockholm, 41 i Göteborg, 16 i Malmö, 19 i övriga städer och 1 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 659 eller 19·6 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 797 eller 80·4 % kommit på äldre personer. Till jämförelse må meddelas, att under de sju åren 1917—1923 resp. 22·6, 20·8, 23·4, 24·4, 21·4, 19·0 och 19·5 % av de anhållna personerna uppgivits vara under 25 år, varför alltså relationstalet för ungdomsfylleriet visat sjunkande tendens åtminstone vid jämförelsen med åren 1919 och 1920, vilka år som bekant karakteriserades av synnerligen betänkliga symptom på ökad ungdomskriminalitet och därmed sammanhängande företeelser.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med mot-bok		*utan* mot-bok	Summa	Därav födda		*med* mot-bok	*utan* mot-bok	Summa	Därav födda	
	juli	aug.	sept.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			före 1899	1899 eller senare				före 1899	1899 eller senare
Stockholms stad	692	674	655	2 021	67	320	1 509	1 896	1 680	216	—	125	125	118	7
Östra Sverige															
Södertälje	20	24	38	82	—	10	72	82	72	10	—	—	—	—	—
Uppsala	17	19	57	93	2	9	82	93	58	35	—	—	—	—	—
Västerås	15	19	17	51	—	6	45	51	42	9	—	—	—	—	—
Nyköping	8	4	12	24	1	3	20	24	14	10	—	—	—	—	—
Eskilstuna	29	22	21	72	2	13	57	72	64	8	—	—	—	—	—
Linköping	17	20	27	64	3	10	51	64	56	8	—	—	—	—	—
Norrköping	52	26	30	108	6	16	80	102	88	14	—	6	6	4	2
Övriga städer	55	60	73	188	4	35	149	188	141	47	—	—	—	—	—
Landsbygden	10	52	80	142	10	16	116	142	86	52	—	—	—	—	—
Småland och öarna															
Jönköping	18	22	27	67	3	11	53	67	53	14	—	—	—	—	—
Kalmar	12	12	41	65	1	18	46	65	53	12	—	—	—	—	—
Västervik	4	5	5	14	—	—	14	14	10	4	—	—	—	—	—
Övriga städer	28	40	66	134	8	18	108	134	90	42	—	—	—	—	—
Landsbygden	27	42	52	121	1	17	103	121	66	51	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona	19	26	20	65	3	6	56	65	56	9	—	—	—	—	—
Kristianstad	22	15	18	55	4	5	46	55	45	10	—	—	—	—	—
Malmö	150	176	141	467	47	40	364	451	396	55	—	16	16	15	1
Lund	30	6	39	75	1	14	60	75	54	21	—	—	—	—	—
Landskrona	33	28	23	84	8	13	63	84	64	20	—	—	—	—	—
Hälsingborg	54	33	45	132	5	15	111	131	107	24	1	—	1	1	—
Ystad	7	8	8	23	3	3	17	23	18	5	—	—	—	—	—
Trälleborg	11	5	11	27	1	6	20	27	21	6	—	—	—	—	—
Övriga städer	37	34	51	122	8	23	91	122	100	22	—	—	—	—	—
Landsbygden	14	84	36	134	18	15	101	134	82	48	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad	18	18	27	63	2	7	51	60	44	16	—	3	3	3	—
Göteborg	528	497	578	1 603	38	291	1 233	1 562	1 305	257	—	41	41	32	9
Mölndal	9	6	26	41	—	10	31	41	28	13	—	—	—	—	—
Uddevalla	8	16	12	36	—	2	34	36	26	10	—	—	—	—	—
Trollhättan	1	37	15	53	—	11	42	53	39	14	—	—	—	—	—
Borås	19	17	33	69	—	19	49	68	57	11	—	1	1	1	—
Skövde	—	—	12	12	4	2	6	12	11	1	—	—	—	—	—
Karlstad	37	35	55	127	3	15	107	125	101	24	—	2	2	2	—
Kristinehamn	7	8	11	26	—	4	22	26	21	5	—	—	—	—	—
Örebro	38	51	35	124	1	9	114	124	102	22	—	—	—	—	—
Övriga städer	128	173	211	512	17	93	400	510	397	113	—	2	2	2	—
Landsbygden	40	86	124	250	7	37	206	250	139	109	—	—	—	—	—
Norra Sverige															
Falun	3	11	18	32	—	7	25	32	24	8	—	—	—	—	—
Gävle	64	57	68	189	—	17	170	187	166	21	—	2	2	2	—
Söderhamn	37	19	27	83	—	8	74	82	63	18	—	1	1	1	—
Härnösand	12	18	29	59	—	5	54	59	50	9	—	—	—	—	—
Sundsvall	35	69	65	169	6	4	158	168	121	47	—	1	1	1	—
Östersund	18	13	13	44	—	3	41	44	36	8	—	—	—	—	—
Luleå	14	1	5	20	—	2	18	20	18	2	—	—	—	—	—
Övriga städer	57	39	82	178	—	23	155	178	138	38	—	—	—	—	—
Landsbygden	26	65	271	362	—	35	326	361	213	141	—	1	1	—	1
Hela riket: städerna	2 363	2 363	2 747	7 473	248	1126	5 898	7 272	6 029	1 238	1	200	201	182	19
Hela riket: landsb.	117	329	563	1 009	36	120	852	1 008	586	401	—	1	1	—	1
Summa	2 480	2 692	3 310	8 482	284	1246	6 750	[1] 8 280	6 615	1 639	1	201	202	182	20

[1] Därav 26 med okänd ålder.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 951 fyllerifall eller 82·0 % på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 247 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade praktiskt taget samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdrycks-handelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt »Statistiske Meddelelser». I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i »Social Tidskrift»:

	Medeltal per kvartal							År 1924		
	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.
Sverige	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 517	6 385	8 124	8 482
Norge	7 777	5 729	9 353	8 635	8 882	11 178	12 225	10 134	11 055	·
Finland	·	·	·	·	·	10 700	14 103	12 203	14 166	·

I alla tre länderna medförde sålunda vårkvartalet 1924 en försämring av nykterhetstillståndet, vilket antyder betydelsen för folknykterheten av den genom sjöfartens ökande livligare spritsmugglingen.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923 Hela året	År 1923 3 kv.	År 1924 1 kv.	År 1924 2 kv.	År 1924 3 kv.
Stockholm	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	2 204[1]	1 582[1]	2 227[1]	2 194[1]
Kristiania	16 736	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	5 466	4 562	4 544	4 579
Köpenhamn[2]	8 855	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	·	·	·	·
Helsingfors	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	3 884	3 006	3 776	4 974

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig högst betydligt lägre i Stockholm än i Kristiania och Helsingfors, för vilka dock innevarande år medfört någon nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.
[2] Med Frederiksberg och Gentofte.
[3] Folkmängdssiffrorna äro: Stockholm 429 812, Kristiania 258 785, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 177 109 inv.

Kolonisationen å kronoparkerna.

Den 31 maj 1922 avgav den s. k. kolonisationskommittén sitt förslag rörande kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna, över vilket förslag sedermera yttranden avgåvos av ett flertal myndigheter, bl. a. socialstyrelsen, vars den 30 november 1922 daterade utlåtande tidigare återgivits i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 38). Något förslag i frågan kunde ej föreläggas 1923 års riksdag, utan begärdes i statsverkspropositionen sagda år allenast anslag till fortsatt bedrivande av försökskolonisation. I sin med anledning härav avlåtna skrivelse gjorde emellertid riksdagen ett uttalande om önskvärdheten av att förslag rörande kolonisationskommitténs betänkande förelegat, innan beslut fattades om en ytterligare utvidgning av den hittills såsom försök betraktade kolonisationsverksamheten, och framhölls i detta samband särskilt angelägenheten av att denna verksamhet inriktades med tanke icke blott på skogsvårdens krav, utan jämväl på det krav å jord till egna hem, som förefunnes hos skogsbygdernas befolkning. Med hänsyn till såväl detta riksdagens uttalande som myndigheternas yttranden och egna på kolonisationsområdena gjorda iakttagelser ansåg jordbruksministern sig icke kunna förorda, att kommittéförslaget — vilket i allt väsentligt anslöt sig till de vid försökskolonisationen tillämpade anordningar — framlades för riksdagen såsom en slutlig lösning av de norrländska kronoparkernas kolonisationsfråga, utan uppdrogs den 11 november 1923 åt domänstyrelsen att, i samråd med statens egnahemsinspektör och verkställande ledamoten av statens kolonisationsnämnd, verkställa en överarbetning av förslaget med beaktande av särskilt följande synpunkter:

1. Utgångspunkten för kolonisationens bedrivande å kronoparkerna i Norrland och Dalarna skulle vara behovet av ytterligare arbetskraft för skötsel av skogarna.

2. Upplåtelseformen skulle göras beroende av den tillgängliga odlingsmarkens belägenhet.

a) Sådana områden, som utan olägenhet kunde från kronoparkerna helt avskiljas såsom belägna å kronomarks angränsning till enskild jord och vilka områden i första hand borde anlitas för kolonisation, skulle upplåtas med äganderätt. Dessa områden skulle upplåtas på i stort sett liknande grunder, som tillämpades vid upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med beaktande likväl av att sådana villkor föreskrevos i fråga om jordpris, tilldelning av virke, bete m. m., att de i förevarande fall förekommande speciella behoven bleve på ett ändamålsenligt sätt tillgodosedda.

b) Där för kolonisationsföretag, som ansåges erforderliga för vinnande av ökad arbetskraft, icke funnes till förfogande i nästförestående punkt berörda, å kronoparkernas utkanter belägna områden, utan allenast sådana områden inuti kronoparkerna, som icke lämpade sig att avskiljas från skogsförvaltningens vård, torde upplåtelse med nyttjanderätt kunna alltjämt komma i fråga. Dessa upplåtelser borde ske på grunder, som anslöte sig till bestämmelserna om odlingslägenheter, dock med iakttagande att förbättrade villkor bereddes innehavarna i ungefärligen den omfattning, som av kolonisationskommittén föreslagits. Det skulle emellertid undersökas,

huruvida icke å ena sidan det av kolonisationskommittén föreslagna byggnadsbidraget borde sänkas och å andra sidan lägenhetsinnehavarna beredas kraftigare bistånd för odlingsarbetets bedrivande.

3. Det skulle vidare tillses, att formerna för de statliga hjälpanordningarna för kolonisationens befrämjande gjordes så enkla som möjligt och i görligaste mån anpassade sig efter den nybygges- och odlingsverksamhet, som naturligen äger rum.

Till fullgörande av det sålunda givna uppdraget avgav *domänstyrelsen* den 28 maj 1924 nytt förslag i frågan. Beträffande det för kolonisationsverksamhetens hela läggning och utveckling grundläggande spörsmålet om kolonatens tilldelning av odlings- och skogsmark anförde styrelsen härvid bl. a., att kolonat av den utav kolonisationskommittén föreslagna större typen (c:a 15 hektar odlingsmark) endast borde upplåtas i mindre omfattning, enär innehavare av sådana kolonat icke kunde beräknas hinna utföra nämnvärt arbete å kronoparkerna under sommarmånaderna. I övrigt fann styrelsen anledning ej föreligga att fasthålla vid särskiljandet av två olika storlekstyper, utan borde tilldelningen av odlingsmark rättas efter rådande förhållanden i skilda fall, dock så att densamma skulle bestämmas till minst 6, högst 15 hektar. Vad åter skogstilldelningen beträffar, gjordes en avsevärd inskränkning i kommitténs förslag. Domänstyrelsen ansåg nämligen någon tilldelning av särskilt skogsmarksområde ej böra komma i fråga, annat än i den mån så erfordrades för reglering av kolonatens ägofigurer. Den för kolonisterna därutöver ifrågasatta rätten till virkesfångst å kronans skogar borde enligt styrelsens mening begränsas till de 15 första upplåtelseåren, i stället för av kommittén föreslagna 30 år. Något särskilt byggnadsbidrag skulle enligt styrelsens förslag ej heller utgå, utan byggnadsverksamheten å kolonaten liksom å egnahemslägenheter av äldre typ stödjas genom egnahemslån, premielån o. d. i enlighet med därom gällande bestämmelser.

Verkställande ledamoten av statens kolonisationsnämnd, överjägmästaren And. Holmgren, som enligt Kungl. Maj:ts förordnande deltagit i ärendets handläggning inom domänstyrelsen, hade icke ansett sig kunna biträda styrelsens förslag, utan uttalade i särskilt avgiven skrivelse en i väsentliga delar avvikande uppfattning. Såsom utgångspunkt anförde reservanten, att domänstyrelsen vid utformande av sitt förslag tolkat de för utredningen givna riktlinjerna alltför snävt. På styrelsen borde enligt reservantens mening hava ankommit ej blott att i detalj utforma och motivera ett förslag enligt dessa riktlinjer, utan även att, därest desamma vid närmare undersökning visade sig icke kunna leda till ett ur kolonisations- och skogsvårdssynpunkt ändamålsenligt och fullgott system, angiva sin speciella ståndpunkt i frågan.

Sedan domänstyrelsen i huvudsak utarbetat nu ifrågavarande betänkande, hade regeringen efter framställning av kolonistförbundet den 9 maj 1924 bemyndigat styrelsen att tillkalla två personer för att å kolonisternas vägnar taga del av styrelsens förslag och avgiva yttrande däröver. De på grund härav tillkallade kolonisterna hade i sitt till styrelsen ställda yttrande

bl. a. uttalat sig för att kolonaten som regel borde upplåtas med full äganderätt och att marktilldelningen borde få förbliva vid vad som tillämpats under försökskolonisationen, dock så att 6 hektar odlingsmark sattes som ett minimum. Tillgång till virke åtminstone för byggnadernas underhåll borde för all framtid beredas kolonisterna och bränsletilldelning i varje fall under minst 30 år. — Domänstyrelsen anförde i anledning av dessa yrkanden, att desamma delvis stode i direkt motsättning mot de för styrelsens utredning givna riktlinjerna och att styrelsen med hänsyn därtill ej ansåge sig kunna upptaga dem till prövning. Vad marktilldelningen m. m. beträffar, hänvisades till den i förslaget intagna motiveringen, som styrelsen inför den framkomna kritiken icke funnit anledning att frångå.

Utlåtande över domänstyrelsens förslag infordrades genom remiss den 8 juli 1924 bl. a. från *socialstyrelsen*, som — liksom då fråga var om kolonisationskommitténs betänkande — beredde nationalföreningen mot emigrationen tillfälle att inkomma med yttrande i ämnet. Nationalföreningens yttrande, som avgavs den 9 oktober, formade sig i huvudsak till en kritik mot domänstyrelsens syn på kolonisationsfrågan och behandling av densamma. Föreningen framhöll till en början, att frågan vunnit i klarhet genom de för utredningen givna direktiven, som så till vida begränsat uppgiften, att kolonisationens omfattning ställts i fast beroende av tillgången å arbete och behovet av arbetskraft å kronoparkerna. Men det sätt, varpå denna grundsats tillämpats av domänstyrelsen, vore enligt föreningens mening mindre tillfredsställande. Föreningen anförde därvid bl. a. följande:

»Det är givet, att den grundsatsen, att kolonisationen skall bedrivas på sådant sätt och i sådant tempo, att kolonisterna kunna beredas nödiga arbetstillfällen, icke får leda till, såsom domänstyrelsen fattat densamma, att kolonisationen å kronoparkerna reduceras till en ren arbetarfråga. Det bör visserligen fasthållas, att kolonat — d. v. s. större jordbrukslägenheter — icke böra utläggas i annan mån än deras innehavare kunna påräkna arbetstillfällen. Men därav följer icke, att kolonistens behov av arbetstillfällen skall förbliva konstant, så att ett visst antal sådana skola, så att säga, för hans räkning reserveras och även motsvarande prestanda av honom utgöras. Tvärtom är hans uppgift att småningom frigöra sig, ingalunda helt, men till väsentlig del, från behovet av arbete å kronoskogen, i det att kolonatets fortgående uppodling skall giva honom en allt större del av hans nödtorft och han själv i sin egenskap av arbetare å kronoskogen samtidigt övergå från att vara dagakarl till att göra kördagsverken med kolonatets dragare, sålunda i viss mån givande rum för nya skogsarbetare — kolonister. Men härav åter följer, att kolonaten skola givas de oundgängliga naturliga förutsättningarna för en utveckling i nu antydd riktning.»

Med avseende härå hade, framhåller föreningen vidare, redan kolonisationskommitténs förslag givit rum för mycket allvarliga betänkligheter, i det att kolonatens tilldelning av såväl odlings- som skogsmark vore för snävt tillmätt för att kunna locka personligen fullmåligt kolonistmaterial till bosättning å kronoparkerna. Domänstyrelsens häri vidtagna ändringar innebure ur denna synpunkt lika många otvivelaktiga försämringar. Detta gällde tilldelningen av odlingsmark, som maximerats till 15 har, men framför allt den

minimala tilldelningen av skogs- och betesmark. Genom att på detta sätt förvägra den norrländske ödemarksnybyggaren till och med egen bränsleskog och sommarbete för sina djur ställde man honom för all framtid i en av arbetsgivaren beroende skogsarbetares ofria ställning, detta på samma gång staten genom en i den enskilde skogsägarens dispositionsrätt djupt ingripande lagstiftning sökt förebygga uppkomsten på enskild mark av jordbrukslägenheter utan nödig stödskog och därmed utan utsikt till framtida självständigt bestånd.

Efter att hava betonat nödvändigheten av att en annan anda finge göra sig gällande i fråga om ledningen av kolonisationsarbetet än hittills varit fallet, uttalar föreningen till sist som sin mening, att ett fullföljande av kolonisationsarbetet på kronoparkerna enligt de av domänstyrelsen uppdragna riktlinjer otvivelaktigt komme att, då upplåtelsevillkoren icke kunde locka fullmåliga nybyggare, leda till uppkomsten av ett missnöjt skogsarbetarproletariat utan framtidsutsikter. I överensstämmelse härmed hemställde föreningen, att det av domänstyrelsen framlagda förslaget icke måtte läggas till grund för ett fortsatt kolonisationsarbete å de norrländska kronoparkerna.

Socialstyrelsen har i sitt härefter den 18 oktober avgivna utlåtande i det väsentliga ställt sig på samma ståndpunkt som nationalföreningen. Under hänvisning till vad som anförts i föreningens skrivelse samt i styrelsens egna tidigare yttranden över kolonisationskommitténs och jordkommissionens betänkanden — det sistnämnda återgivet i Soc. Medd. årg. 1923, sid. 205 — uttalar styrelsen sålunda såsom sin mening, att den sociala synpunkten på kolonisationsproblemet vid domänstyrelsens överarbetning skjutits allt för mycket åt sidan. Efter att i likhet med nationalföreningen ha framhållit den föga lockande framtidsutsikt, som erbjudes den norrländske ödemarksnybyggaren, om för honom intet annat skall vara att räkna på än en skogsarbetares ofria ställning, anför styrelsen till sist följande:

I detta sammanhang må framhållas, att invandraren i vissa transoceana länder alltjämt bjudes mark till ganska rundligt tillmätta arealer, vida större än de i förevarande fall föreslagna. Även om jordbruk på sådana lotter till äventyrs bedrives under än vanskligare förhållanden än i Nordsveriges skogsbygder, synes det fria armbågsrum, som där beredes kolonisten, utöva en stark psykologisk lockelse. Det vore synnerligen beklagligt om man, genom att tillmäta kolonaten med alltför stor njugghet, bidroge till att ytterligare öka denna sugning utifrån, i all synnerhet som man kunde befara, dels att hemlandet därigenom förlorade många av de mest driftiga kolonisterna och dels att dessa i verkligheten ginge till mötes hårdare livsvillkor än dem, som de kunnat bereda sig i hemlandets skogsmarker.

Det torde få anses mera betydelsefullt och maktpåliggande för en sund kolonisationsrörelse att skapa sådana nybyggen, vilka genom storlek, art och belägenhet möjliggöra innehavarens ekonomiska och sociala uppåtstigande, än att med statens bistånd öka antalet småbruk, som, i likhet med de tidigare odlingslägenheterna å kronoskogarna, mestadels föra en tynande tillvaro.

I varje fall måste man emellertid hava blicken öppen för det i socialstyrelsens förenämnda tidigare utlåtanden framhållna faktum, att det förnämsta arbetsfältet för en norrländsk kolonisation icke kan bliva kronoparkerna utan, förutom kyrko- och annan publik jord, den odlingsmark, som är i bolagens och böndernas hand. Men att inom

detta område på ett effektivt sätt bringa jorden samt de jordsökande och jordbehövande i förbindelse med varandra förutsätter en verkligt arbetsduglig organisation, vilken till väsentlig del synes behöva nyskapas.

Därest kronoparkskolonisationen, såsom domänstyrelsen synes hålla före, vore att betrakta såsom en särskild, från övrig nybyggesverksamhet artskild verksamhet, vars takt mera bör bestämmas ur skogsvårdssynpunkt än ur synpunkten av de aktuella odlingsmöjligheterna, torde ifrågavarande arbetsuppgift lätt nog kunna inordnas inom och ombesörjas av ett redan förefintligt ämbetsverk, närmast domänstyrelsen själv. Det vill emellertid synas, som om ett dylikt isolerande betraktelsesätt knappast vore på sin plats härvidlag, utan att jämväl ifrågavarande detaljspörsmål för att komma till verklig, fruktbringande lösning måste inordnas inom ramen av statens allmänna jordpolitiska verksamhet. Frågan bör sålunda icke enbart betraktas som en kronoparksfråga utan, såsom den norrländska kolonisationskommittén jämväl i viss mån gjort, ställas i samband med odlingsmöjligheterna och egnahemsbildningen på enskild jord. Ej heller är spörsmålet, även om man inskränker sig till skogsarbetarkolonisationen, enbart en norrlandsfråga, ty enligt vissa sakkunnigas mening, lärer det kunna inträffa, att den pågående överavverkningen av Nordsveriges gamla naturskogar inom icke alltför lång tid kan komma att åtminstone för en tid förflytta skogsindustriens tyngdpunkt till de uppväxande, efter den intensiva skogshushållningens grunder merendels skötta skogarna i landets mellersta och södra delar.

Uti föreliggande förslag har nu antydda komplicerade spörsmål blivit i hög grad reducerat och förenklat. Det är ej längre frågan om att å norrländsk jord bereda rum för Norrlands jordsökande ungdom, utan i huvudsak om att skapa ett fåtal nya skogsarbetarbostäder å kronoskogarna. Man lärer dock ej i längden kunna stanna härvid, utan måste ånyo taga upp det större problemet, och då torde man knappast kunna undgå att finna det olämpligt att hava i organisativt avseende avskilt kronoparkerna såsom ett ur kolonisationssynpunkt i viss mån fridlyst område.

Även med utgångspunkt från det begränsade kolonisationsspörsmål, som här närmast är i fråga, kommer man sålunda fram till vad socialstyrelsen förut vid upprepade tillfällen framhållit, nämligen att verkligt stora och goda resultat av kolonisationsarbetet i vårt land näppeligen torde stå att vinna med mindre hithörande verksamhet i hela dess omfattning ställes under en fast och målmedveten ledning av ett eget centralt organ.

Fluktuationerna i arbetslöner per år och timme under perioden 1913—1923.

I föregående häfte av denna tidskrift har publicerats en ingående redogörelse för löneläget inom olika näringsgrenar under år 1923, varvid meddelades genomsnittssiffror för arbetarnas löneinkomster såväl *per år* som *per timme*. För belysande av utvecklingen i berörda hänseenden från tiden före världskriget förefanns direkt jämförelsematerial endast i fråga om årsinkomsterna, medan motsvarande siffror för timförtjänsten erhöllos genom en beräkning på grundval av föreliggande uppgifter angående dagsinkomsten inom olika näringsgrenar och uppskattningsvis erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Resultatet av denna beräkning framlades med hänsyn till siffrornas delvis approximativa karaktär i form av ett i texten infört stapeldiagram (sid. 766).

Då emellertid möjligheten att mera direkt kunna jämföra års- och timförtjänsterna vid olika tidpunkter med varandra är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingens verkliga omfattning och karaktär, har det befunnits lämpligt att publicera jämväl det siffermaterial, som låg till grund för det tidigare offentliggjorda diagrammet. I vidstående tabell hava sålunda 1923 års timförtjänster ställts i relation till de beräknade timförtjänsterna för 1913, varjämte för fullständighetens skull motsvarande siffror för årsinkomsterna ånyo återgivas.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att genomsnittsinkomsten per timme år 1923 var 149 % högre än år 1913, men att den faktiska årsförtjänsten under 1923 stannade vid ett belopp, som med 100 % översteg 1913 års siffra. Ännu kraftigare framträder berörda skiljaktighet mellan års- och timförtjänsternas inbördes förhållande inom vissa speciella näringsgrenar. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet i fluktuationerna mellan års- och timlönerna är att söka i en under perioden minskad genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, beroende väsentligen på införandet av 8-timmarsdagen, men även på den allmänna depressionen samt i fråga om en del industrier, särskilt järn- och stålverk, sågverk och pappersmassefabriker, på omfattande arbetskonflikter under år 1923. Beträffande lönefluktuationerna inom olika näringsgrenar hänvisas för övrigt till tabellen samt till föregående häfte av denna tidskrift.

Genomsnittliga inkomster per år och arbetstimme för vuxna manliga arbetare.

Näringsgrenar	Genomsnittlig inkomst per år			Genomsnittlig inkomst per timme		
	1913, kr.	1923, kr.	Indextal (1913 = 100)	1913, kr. [2]	1923, kr.	Indextal (1913 = 100)
Malmgruvor m. m.	1 528	2 154	141	0·62	1·17	189
Järn- o. stålverk	1 173	[1] 1 600	136	0·44	0·91	207
Järn- o. stålmanufaktur	1 207	2 336	194	0·42	1·06	252
Mekaniska verkstäder	1 329	2 518	189	0·46	1·12	243
Elektriska verkstäder	1 133	2 733	241	0·41	1·17	285
Metallmanufaktur	1 274	2 685	211	0·45	1·18	262
Guld- och silvervarufabriker	1 646	3 629	220	0·62	1·72	277
Kolgruvor	1 058	1 976	187	0·48	0·92	192
Torvindustri	837	1 219	146	0·40	0·69	173
Stenhuggerier m. m.	846	1 552	183	0·29	0·91	314
Byggnadsämnesindustri	1 086	2 208	203	0·38	1·02	268
Porslins- o. lergodsfabriker	1 443	2 660	184	0·52	1·15	221
Glasbruk	1 188	2 043	172	0·46	0·92	200
Flottning	470	2 186	465	0·41	0·94	229
Sågverk- o. hyvlerier	1 055	[1] 1 885	179	0·41	0·95	232
Snickeri- o. möbelfabriker	1 127	2 379	211	0·40	1·05	263
Annan trävaruindustri	1 253	2 644	211	0·43	1·15	267
Pappersmassefabriker	1 296	[1] 1 938	150	0·44	0·98	223
Pappersbruk	1 155	2 065	179	0·38	0·88	232
Annan pappersindustri	1 308	2 272	174	0·47	1·05	223
Grafisk industri	1 590	3 487	219	0·63	1·42	225
Kvarnar	1 318	2 856	217	0·45	1·17	260
Pressjästfabriker	1 341	2 920	218	0·43	1·26	293
Bagerier	1 406	3 454	246	0·52	1·46	281
Råsockerbruk o. raffinaderier	1 305	2 330	179	0·40	0·96	240
Chokladfabriker m. m.	1 329	2 990	225	0·47	1·25	266
Bryggerier m. m.	1 502	3 205	213	0·52	1·32	254
Slakteri- o. konservfabriker	1 302	2 959	227	0·46	1·22	265
Annan livsmedelsindustri	1 334	2 553	191	0·47	1·01	215
Spinnerier, väverier o. d.	1 010	2 129	211	0·35	0·90	257
Sömnadsfabriker	1 491	3 359	225	0·56	1·45	259
Hatt- o. mössfabriker	1 553	2 692	173	0·63	1·15	183
Garverier	1 161	2 584	223	0·40	1·09	273
Päls- o. skinnvarufabriker	1 352	2 888	214	0·50	1·27	254
Skofabriker	1 305	2 766	212	0·49	1·21	247
Gummivarufabriker	1 306	2 344	179	0·38	1·03	271
Annan läderindustri	1 393	2 541	183	0·49	1·16	237
Färg- o. oljefabriker m. m.	1 202	2 674	222	0·42	1·14	271
Konstgödningsfabriker	1 466	2 688	182	0·49	1·09	222
Sprängämnesfabriker	1 279	2 668	209	0·47	1·18	251
Tändsticksfabriker	1 055	1 914	181	0·37	1·02	276
Annan kem.-tekn. industri	1 274	2 465	193	0·47	1·02	217
Byggnadsverksamhet	1 521	3 182	209	0·54	1·41	261
Målning o. glasmästeri	1 790	3 649	204	0·62	1·62	261
Kraft- o. belysningsverk	1 302	3 191	245	0·46	1·33	289
Handel o. varulager	1 231	2 936	238	0·41	1·24	302
Järnvägsdrift (enskild)	1 200	2 756	230	0·39	1·15	295
Åkerirörelse	1 302	3 207	246	0·43	1·26	293
Lastning o. lossning	1 265	3 261	258	0·63	1·66	263
Samtliga grupper	**1 241**	**2 482**	**200**	**0·45**	**1·12**	**249**

[1] Långvariga arbetskonflikter. — [2] Approximerade siffror.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1924. Internationella arbetsbyråns styrelse höll sitt 24:de sammanträde i Genève den 9—11 oktober 1924. Det viktigaste beslut, som fattades vid detta sammanträde, gällde den sedan junisammanträdet bordlagda frågan om övertagande av det arbete med bispringande av ryska flyktingar, som hittills under Fritjof Nansens närmaste ledning ombesörjts av Nationernas förbund. Det rör sig här enligt senaste uppgifter om mer än en miljon landsflyktiga, av vilka åtminstone 200 000 anses vara arbetsföra personer, som för närvarande stå utan varje sysselsättning. Nationernas förbund hade i en resolution vid senaste förbundsförsamlingen i september 1924 ytterligare understrukit önskvärdheten av att arbetsbyrån åtoge sig denna uppgift, som numera vore att anse såsom i främsta rummet en arbetsförmedlingsfråga. Till bestridande av de för ändamålet erforderliga administrationskostnaderna hade förbundsförsamlingen ställt till arbetsbyråns förfogande ett anslag av 203 000 francs. Arbetsbyråns styrelse beslöt också — med 17 röster mot 1 — att mottaga det ifrågavarande uppdraget, under betonande av att det med de begränsade medel, som byrån fått till sitt förfogande, naturligtvis icke kunde bliva fråga om någon understödsverksamhet bland de landsflyktiga, utan endast om organiserande av en upplysnings- och arbetsförmedlingsverksamhet.

En annan från föregående sammanträde bordlagd fråga gällde byråns ställning till de beslut, som fattats vid internationella emigrationskonferensen i Rom. Resultatet av diskussionen rörande denna fråga blev, att styrelsen beslöt acceptera det erbjudna samarbetet med den av Romkonferensen tillsatta kommittén och för detta ändamål utsåg tre av sina ledamöter till delegerade.

Sammanträdet upptogs i övrigt bl. a. av en förberedande överläggning om dagordningen för 1926 års arbetskonferens, och till sist fastställdes även tidpunkten för nästa års konferens, vilken kommer att taga sin början den 19 maj 1925.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 4 534 mot 4 186 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	14
Jordbruk	63	Närings- och njutningsmedelsindustri	68
Skogshushållning	13	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	25
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	10
Gruvdrift och malmförädling	913	Grafisk industri	26
Jord-, sten- och glasindustri	271	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	232
Metall- och maskinindustri	905	Sjöfart och fiske	181
Trävaruindustri	127	Handel och samfärdsel m. m.	291
Byggnadsverksamhet	207	Husligt arbete	31
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	26	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 089
Textilindustri	42	Summa	**4 534**

Av förestående arbetslösa hava 528 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 65, från järnbruksindustrien 204, från verkstadsindustrien 244 och från gruppen affärsanställda 15.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 september 373 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 239 samt vid statens järnvägars automobilvägar 134. Antalet i gång varande företag utgjorde 5, mot 8 vid månadens början. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 120 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 22 arbetare. Härförutom uppburo ett fåtal (4) personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under september till 190 763 kronor samt under årets nio första månader till sammanlagt c:a 4 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under september 1924. Arbetstillgången var under september liksom föregående månad stadd i minskning. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 7·9 till 8·6 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 10·6 till 10·8 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 152 000 den 25 augusti till 1 205 000 den 29 september.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under september, var 41 och antalet från föregående månad pågående 34. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 28 000. Lönesänkningar rapporterades under månaden för omkring 565 000 arbetare, under det att över 390 000 erhållit löneförhöjningar. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1924. Läget å arbetsmarknaden undergick under september en tydlig förbättring. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 1·5 %, mot 0·1 % minskning förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna minskades å andra sidan från 12·4 till 10·4 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa nedgick från 588 000 den 1 september till 513 000 vid månadens slut. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 292 ansökningar om arbete mot 356 föregående månad. (Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetstid —

Åttatimmarsdagen i olika länder. Till belysning av hur principen om 8 timmars arbetsdag eller 48 timmars arbetsvecka vunnit tillämpning i de olika europeiska staterna, har inom internationella arbetsbyrån sammanställts följande tablå:

Stater	Datum för gällande bestämmelser	Tillämpningsområde[1]
Belgien	Lag d. 17 juni 1921	Industri, kontorsarbete och vissa slag av handel
Bulgarien	Förordn. d. 24 juni 1919	Industri
Danmark	Lag d. 12 febr. 1919	Företag med kontinuerlig drift
	Kollektivavtal	Industri
Finland	Lag d. 27 nov. 1917	Industri, handel, kontorsarbete
Frankrike	Lag d. 28 april 1919	» » »
	Lag d. 25 juni 1919	Gruvor
Italien	Förordn. d. 15 mars 1923	Industri, handel, kontorsarbete
Jugoslavien	Lag d. 28 febr. 1922	Industri
Lettland	Lag d. 24 mars 1922	Industri
Lithauen	Lag d. 30 nov. 1918	»
Luxemburg	Lag d. 14 dec. 1918	»
Nederländerna	Lag d. 20 maj 1922	Fabriker, hantverk, kontorsarbete
Norge	Lag d. 11 juli 1919	Industri
Polen	Lag d. 18 dec. 1919	Industri, handel, kontorsarbete
Portugal	Förordn. d. 23 sept. 1919	Industri, handel
Spanien	Förordn. d. 15 jan. 1920	Allt arbete
Storbritannien	Lag d. 15 aug. 1919	Gruvor
	Kollektivavtal	Industri, handel, kontorsarbete
Sverige	Lag d. 22 juni 1923	Industriföretag
Tjeckoslovakiet	Lag d. 19 dec. 1918	Industri, handel, kontorsarbete
Tyskland	Förordn. d. 21 dec. 1923	Industri, handel
	Förordn. d. 23 nov. 1918	Bagerier och konditorier
Österrike	Lag d. 17 dec. 1919	Industri

Beträffande åttatimmarslagstiftningen utom Europa må framhållas, hurusom i Australien vissa domstolar hava befogenhet att reglera arbetstiden, som på grund härav för olika näringsgrenar begränsats till 44 à 48 timmar. I Förenta staterna och Kanada ankommer arbetstidslagstiftningen på de enskilda staterna; lagstadgad åttatimmarsdag finnes åtminstone i ett fall, uti British Columbia. Vad slutligen de sydamerikanska republikerna angår, äro mer eller mindre fullständiga arbetstidslagar i kraft i Argentina, Costa Rica, Panama, Peru, Chile och Uruguay.

[1] Under beteckningen »industri» innefattas i denna sammanställning tydligen icke endast fabriks- och gruvdrift o. dyl., utan även byggnads-, transport- och grovarbete av olika slag, undantagandes jordbruk. Den svenska arbetstidslagen tillämpas, som bekant, enligt ordalydelsen i 1 §, »å varje rörelse, industriell eller icke, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, för såvitt i rörelsen eller företaget till arbete för arbetsgivares räkning i regel användas flera än fyra arbetare, — — — — — —».

Av de stater, som sålunda i sin lagstiftning tillämpa åttatimmarsprincipen, är det emellertid endast ett fåtal, som också formligen biträtt den internationella arbetstidskonventionen. Ratifikationer ha hittills inkommit från sex till internationella arbetsorganisationen anslutna stater, nämligen Grekland (1920), Rumänien, Indien och Tjeckoslovakiet (1921), Bulgarien (1922) samt Österrike (1924). Förslag om ratifikation föreligga dessutom för närvarande i Argentina, Brasilien, Chile, Frankrike, Italien, Lithauen, Nederländerna, Spanien och Tyskland.

— Bostadsförhållanden —

Utredning rörande bostadsbehovet i Stockholm. Med anledning av i stadsfullmäktige framförda förslag till åtgärder för avhjälpande av den rådande bristen på smärre bostadslägenheter har Stockholms stads fastighetskontor nyligen verkställt en utredning rörande bostadsbehovet i huvudstaden. Enligt denna undersökning voro den 20 okt. 1924 inalles 1 446 familjer utan lägenhet. Av dessa bodde 506 i stadens nödbostäder och 440 i kolonistugor, medan 500 hushåll innebodde hos andra familjer. Vid en beräkning av det för nästkommande hyresår behövliga nytillskottet av bostäder borde, förutom den nu konstaterade bristen på c:a 1 450 lägenheter, även beaktas det bostadsbehov, som uppkommer genom rivning av äldre lägenheter, nybildning av hushåll genom ingående av äktenskap samt inflyttning utöver utflyttning. Man har beräknat, att härigenom ytterligare 1 700 lägenheter erfordras, varför totalbehovet kan anslås till c:a 3 150 bostäder. Till mötande av detta behov disponerar staden f. n. 337 under byggnad varande lägenheter. Antalet erforderliga bostäder reduceras sålunda till inemot 2 820, varav c:a 1 700 om högst 1 rum och kök.

Till 1 okt. 1925 väntas genom nu pågående eller ännu ej påbörjade byggnadsföretag tillkomma inalles 2 869 bostäder. En jämförelse mellan den sålunda beräknade tillgången och efterfrågan på bostadslägenheter för hyresåret 1924/1925 ger följande resultat:

	Efterfrågan	Tillgång	Överskott	Underskott
Enkelrum och enkelkök	440	300	—	140
1 rum och kök	1 260	400	—	860
2—4 rum och kök	880	1 560	680	—
Större lägenheter (och dubbletter)	240	610	370	—

Beträffande de två minsta lägenhetstyperna räknar man alltså med ett underskott av c:a 1 000 bostäder. Genom utredningen har vidare fastslagits, att de bostadslösa endast i ringa utsträckning kunna tillgodogöra sig det beräknade överskottet av lägenheter om 2 à 3 rum och kök. Blott 10 % anses nämligen mäkta betala en årshyra av över 800 kronor, medan för 65 % hyresmaximum är 600—800 kronor och för 25 % mindre än 600 kronor. För den akuta bostadsbristens avhjälpande torde därför utöver de lägenheter, som äro att förvänta genom allmän eller enskild byggnadsverksamhet, erfordras ett tusental dylika om högst 1 rum och kök. Om hänsyn tages till att 240 kolonistugor äro vinterbonade och utan större olägenheter torde kunna användas även nästkommande vinter, stannar behovet vid c:a 750 lägenheter av nämnda typ.

Till fyllande av denna brist har bl. a. föreslagits uppförande av vinterbonade småstugor, vilket projekt emellertid fastighetsdirektören anser kräva ytterligare utredningar. Ett förslag, åsyftande att övertaga till uthyrning lediga lägenheter och villor, har ej visat sig ge positiva resultat. Däremot har Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsförening förklarat sig beredd att under vissa förutsättningar till den 1 okt. 1925 uppföra byggnader inrymmande c:a 375 lägenheter till ett beräknat hyrespris av 600—800 kronor per lägenhet om 1 rum och kök. Staden lämnar sekundärlån till belopp av 30 % av byggnadskostnaderna och tillhandahåller dessutom föreningen byggnadskreditiv upp till 80 % av nämnda kostnader. Vidare har framkommit förslag, att föreningen skulle förmedla extra lån till sina medlemmar för att bereda spekulanter möjlighet att lånevägen delvis anskaffa det kapital — motsvarande 10 % av byggnadskostnaden — som erfordras för medlemskap i föreningen. För sådant ändamål föreslås, att till fastighetsnämndens förfogande ställes 200 000 kronor.

Återstående 375 lägenheter böra, enligt fastighetsdirektörens förslag, uppföras genom stadens egen försorg. Det behövliga byggnadsanslaget beräknas till 3 125 000 kronor.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1924. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1924 till 2 631 personer, varav 1 685 män och 946 kvinnor. Sammanlagt 2 370 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 232 i Kristiania och Trondhjem samt 29 i Köpenhamn. Från Sverige emigrerade dessutom 4 utlänningar.

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndighet i förenämnda städer, utgjorde:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Kristiania	Trondhjem	Bergen etc.	Köpenhamn	Summa
Juli	86	125	34	262	13	82	—	15	**617**
Aug.	70	121	68	775	9	68	—	9	**1 120**
Sept.	105	129	37	558	20	40	—	5	**894**
3 kv. 1924 . .	**261**	**375**	**139**	**1 595**	**42**	**190**	—	**29**	**2 631**
3 » 1923 . .	780	1 147	218	5 062	121	905	8	71	**8 312**

Vid jämförelse med tredje kvartalet 1923 företer sålunda emigrationen under innevarande år en väsentlig minskning, beroende naturligtvis i främsta rummet på de i Förenta staterna gällande invandringsrestriktionerna. Emigrationen fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1924	3:e kv. 1923		Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1924	3:e kv. 1923
Stockholms stad . .	130	6	1	**137**	297	Skaraborgs län	63	1	—	**64**	156
» län	50	11	—	**61**	121	Värmlands »	157	15	—	**172**	715
Uppsala »	18	1	—	**19**	57	Örebro »	79	—	—	**79**	293
Södermanlands »	28	—	—	**28**	59	Västmanlands »	30	—	—	**30**	259
Östergötlands »	93	—	1	**94**	249	Kopparbergs »	198	5	—	**203**	667
Jönköpings »	144	—	—	**144**	348	Gävleborgs »	97	9	1	**107**	590
Kronobergs »	62	2	2	**66**	219	Västernorrlands »	78	22	—	**100**	505
Kalmar »	95	—	3	**98**	506	Jämtlands »	42	62	—	**104**	400
Gotlands »	28	—	—	**28**	32	Västerbottens »	46	21	—	**67**	198
Blekinge »	64	—	6	**70**	270	Norrbottens »	45	74	—	**119**	554
Kristianstads »	111	—	4	**115**	238	Ej angivet »	—	—	1	**1**	—
Malmöhus »	181	1	8	**190**	335	Hela riket	**2 370**	**232**	**29**	**2 631**	**8 312**
Hallands »	151	—	2	**153**	299						
Göteb. o. Bohus »	239	—	—	**239**	465	Från annat land . .	4	—	—	**4**	10
Älvsborgs »	141	2	—	**143**	480						

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

Ålder	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	197	11·7	226	23·9	423	16·1
15—20 »	344	20·4	124	13·1	468	17·8
20—30 »	838	49·7	344	36·4	1 182	44·9
30—40 »	209	12·4	145	15·3	354	13·5
40—50 »	48	2·9	47	5·0	95	3·6
50 år och däröver . . .	49	2·9	60	6·3	109	4·1
Summa	**1 685**	**100·0**	**946**	**100·0**	**2 631**	**100·0**

Av utvandrarna voro 36 % kvinnor, mot 28 % under tredje kvartalet 1923 och 25 % under hela nämnda år.

Invandringen till Förenta staterna under budgetåret 1923/24. I åttonde häftet av denna tidskrift lämnades en översikt över immigrationen till Amerikas förenta stater under budgetåret juli 1923—juni 1924, i vad gäller sådana invandrare, som berördes av den s. k. treprocents- eller kvotalagen. I denna statistik ingingo sålunda icke de immigranter, som på grund av särskilda undantagsbestämmelser mottagits utöver årskvoten, och ej heller invandringen från de länder, som icke varit berörda av 1921 års restriktion-slagstiftning. Statistiken över sistnämnda invandring, vilken icke är föremål för så snabb bearbetning som den, vilken har avseende å »kvotaimmigranterna», föreligger emellertid nu också i åtminstone preliminär form, och möjlighet har härmed givits att överblicka det senaste årets invandring i dess helhet.

INVANDRINGEN TILL FÖRENTA STATERNA UNDER TIDEN JULI 1923—JUNI 1924.

Länder inbegripna under kvotalagen:	Antal »kvota-immigranter»	Hela antalet invandrare		Antal »kvota-immigranter»	Hela antalet invandrare
Albanien	288	251	Övriga Europa[2]	588	330
Belgien	1 563	2 065	Palestina	57	2 945
Bulgarien	302	551	Syrien	882	
Danmark	5 619	5 286	Turkiet	2 654	4 307
Estland	1 224	768	Armenien	230	328
Finland	3 921	3 661	Övriga Asien	92	
Frankrike	5 729	6 388	Egypten	18	907
Grekland	3 063	4 870	Övriga Afrika	104	
Italien	42 057	56 245	Australien[3]	359	687
Jugoslavien	6 426	5 835	Summa	**357 642**	**372 094**
Lettland	1 540	1 473			
Lithauen	2 629	2 370			
Nederländerna	3 607	3 789	*Länder utanför kvotalagen:*		
Norge	12 202	11 991			
Polen	30 977	28 805	Indien	·	193
Portugal[1]	2 586	2 771	Japan	·	8 018
Rumänien	7 419	11 144	Kina	·	7 098
Ryssland	24 405	12 665	Kanada	·	200 956
Schweiz	3 752	3 842	Centralamerika	·	2 004
Spanien	912	933	Mexiko	·	89 311
Storbritannien och Irland	77 342	76 615	Sydamerika	·	9 297
Sverige	20 042	18 312	Västindien	·	17 558
Tjeckoslovakiet	14 357	13 554	Andra länder	·	58
Tyskland	67 607	75 095	Summa	·	**334 493**
Ungern	5 747	5 806			
Österrike	7 342	7 505	Tillsammans	·	**706 587**[4]

Inalles ha under detta år i Förenta staterna mottagits över 706 000 immigranter, varav c:a 372 000 kommit från länder inbegripna under kvotalagen och 334 000 från stater, varå denna lagstiftning icke äger tillämpning. Skillnaden mellan den förra av dessa siffror och sammanlagda antalet kvotaimmigranter, 357 642, täcker emellertid icke hela den invandring, som förekommit utöver årskvoterna, enär i dessa kvoter inräknats även sådana invandrare, som kommit från Kanada, Mexiko eller andra amerikanska stater, men där ej varit bosatta tillräckligt länge för att utan vidare vinna inträde i Förenta staterna. Till följd härav har t. ex. från Sverige endast kunnat mottagas 18 312 immigranter, ehuru årskvoten för vårt land varit något mer än 20 000. Samma är förhållandet med de övriga skandinaviska och baltiska staterna, Storbritannien m. fl. länder. Den allra största differensen framträder för Ryssland, som under året sände över 24 000 kvotaimmigranter, av vilka dock knappt mer än hälften kommit direkt från hemlandet. Från Italien, Tyskland m. fl. länder har däremot den faktiska invandringen varit större än den i kvotalagen stipulerade, enär antalet »privilegierade» immigranter — efterskrivna familjemedlemmar etc. — här tydligen varit så stort, att det mer än uppvägt de avbränningar, som på annat sätt uppkommit.

[1] Inkl. »Atlantens öar». — [2] Inkl. Danzig, Fiume, Island och Luxemburg. — [3] Inkl. Nya Zeeland och Söderhavsöarna. — [4] Preliminär siffra. Enligt senare publicerad uppgift utgjorde exakta antalet 706 896.

Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1924.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av: ångpannor	Ink. protokoll över besiktning av: kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
			eff. hkr.										
Yrkesinspektörerna													
I distriktet	73	3 158	9 355	82	33	120	6	63	1 003	5	—	—	31
II »	113	4 546	40 924	50	72	129	1	12	1 463	9	1	17	67
III »	91	3 007	9 627	37	46	90	—	8	756	12	—	—	27
IV »	156	2 722	10 932	58	74	86	—	81	595	4	—	3	48
V »	217	3 655	8 797	73	142	103	3	101	1 383	7	1	3	16
VI »	458	7 896	36 543	85	106	158	21	57	1 669	13	—	5	33
VII »	83	3 658	25 736	32	11	86	6	243	1 168	5	1	4	2
VIII »	132	4 379	35 457	61	126	104	—	—	1 673	6	2	2	—
IX »	109	6 623	38 722	57	79	73	1	27	1 585	9	—	1	10
Yrkesinspektrisen	275	6 282	—	104	37	—	—	—	18	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	3	57	290	15	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**1 760**	**45 983**	**216 883**	[1] **654**	**736**	[2] **949**	[3] **38**	**592**	**11313**	**70**	**5**	**35**	**234**
Underinspektörerna													
I distriktet	171	456	1 610	53	32	107	—	—	—	—	—	—	—
II »	362	289	5 945	63	83	205	—	—	—	—	—	—	—
III »	716	626	7 388	103	210	205	—	—	—	—	—	—	—
IV »	266	338	4 477	60	46	175	—	—	—	—	—	—	—
V »	697	1 251	8 971	117	120	253	—	—	—	—	—	—	—
VI »	565	4 038	3 007	145	46	82	—	—	—	—	—	—	—
VII »	350	443	7 692	58	28	37	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	293	1 086	3 347	71	47	57	—	—	—	—	—	—	—
IX »	138	717	1 825	54	25	23	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[4] **8 558**	[5] **9 244**	[6] **44 262**	**724**	**637**	[7] **1 144**	—	—	—	—	—	—	—
Skogshärbärgesinspektören	[8] **119**	**201**	—	**27**	**13**	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	2	·	—	7	—	—	—	—	62	3	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	5	328	2 454	5	—	—	—	—	119	2	—	—	—
Östra distriktet	4	217	395	3	1	—	—	—	52	—	—	—	—
Mellersta distriktet	28	1 225	2 602	16	1	—	—	7	61	—	—	—	—
Västra »	69	1 957	1 096	27	4	—	—	49	328	1	—	—	—
Södra »	48	1 386	2 008	22	5	—	—	—	329	—	—	—	—
Summa	**156**	**5 113**	**8 555**	[9] **80**	**11**	—	—	**56**	**951**	**6**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna *vid statens järnvägar* för säkerhetstjänsten	23	840	—	8	15	—	—	—	476	—	—	—	—
» trafiktjänsten													
» rullande materiel	8	·	—	16	7	—	—	—					
vid enskilda järnvägar	368	6 200	—	46	15	—	—	—	226	2	—	—	—
Summa	**399**	**7 040**	—	**70**	**37**	—	—	—	**702**	**2**	—	—	—
Elektr. inspektörerna			*kilowatt*										
Norra distriktet	111	·	23 858	·	95	—	—	—	5	—	—	—	—
Östra »	53	·	1 750	·	53	—	—	—	8	3	—	—	—
Västra »	42	·	180	·	30	—	—	—	4	4	—	—	—
Södra »	40	·	21 000	·	36	—	—	—	5	3	—	—	—
Summa	**246**	·	**46 788**	·	**214**	—	—	—	[10] **22**	[10] **10**	—	—	—

[1] Härav 476 för inspektörerna och 178 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 236 fall och mindre i 713 fall. — [3] Härav större besiktning i 11 fall och mindre i 27 fall. — [4] Härav 1 888 inom jordbruk, 379 inom hantverk och 1 291 inom annan verksamhet. — [5] Härav 654 inom hantverk och 8 590 inom annan verksamhet. — [6] Härav 25 184 inom jordbruk, 1 104 inom hantverk och 17 974 inom annan verksamhet. — [7] Härav större besiktning i 311 fall och mindre i 833 fall. — [8] Avser antalet inspekterade härbärgen. — [9] Härav 72 för bergmästarna och 8 för gruvingenjörerna. — [10] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under oktober månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 383	2 042	1 913	5 688	4 393	3 729	10 071	6 435	5 642
Stockholms län	3 072	1 688	1 624	748	753	423	3 820	2 441	2 047
Uppsala stad och län	1 056	799	718	474	426	382	1 530	1 225	1 100
Södermanlands län	811	546	421	573	552	392	1 384	1 098	813
Östergötlands län	1 780	1 049	905	1 025	824	562	2 805	1 873	1 467
Norrköping	777	340	316	290	249	197	1 067	589	513
Jönköpings län	427	153	128	347	263	165	774	416	293
Kronobergs län	130	31	25	114	110	77	244	141	102
Norra Kalmar län	202	49	44	61	64	44	263	113	88
Södra Kalmar län	475	241	230	132	104	68	607	345	298
Gotlands län	75	109	50	47	50	21	122	159	71
Blekinge län	602	317	250	405	308	205	1 007	625	455
Kristianstads län	1 317	1 106	883	760	924	517	2 077	2 030	1 400
Malmöhus län: Malmö	1 588	608	489	1 719	1 463	929	3 307	2 071	1 418
Malmöhus län: Lund	349	241	202	139	112	89	488	353	291
Malmöhus län: Landskrona	225	141	131	48	35	27	273	176	158
Malmöhus län: Hälsingborg	816	378	350	394	276	223	1 210	654	573
Malmöhus län: Ystad	211	116	102	133	82	48	344	198	150
Malmöhus län: Trälleborg	336	239	233	78	76	72	414	315	305
Malmöhus län: Eslöv	379	290	270	62	69	45	441	359	315
Malmöhus län: Skurup	139	205	130	42	68	37	181	273	167
Malmöhus län: Hvellinge	217	185	178	25	34	24	242	219	202
Hallands län	422	311	221	223	201	123	645	512	344
Göteborgs och Bohus län	319	157	144	245	136	94	564	293	238
Göteborg	3 408	1 780	1 691	1 665	1 517	1 105	5 073	3 297	2 796
Älvsborgs län	549	141	124	131	111	78	680	252	202
Skaraborgs län	990	655	496	613	718	447	1 603	1 373	943
Värmlands län	237	135	114	258	266	209	495	401	323
Örebro län	648	480	419	561	585	452	1 209	1 065	871
Västmanlands län	878	566	469	571	569	423	1 449	1 135	892
Kopparbergs län	364	96	90	324	248	196	688	344	286
Gävle stad och län	392	181	178	245	215	184	637	396	362
Västernorrlands län	450	180	176	138	108	79	588	288	255
Jämtlands län	151	45	45	305	215	198	456	260	243
Västerbottens län	195	93	86	238	178	163	433	271	249
Norrbottens län	173	98	82	142	98	75	315	196	157
Tillsammans oktober 1924	28 543	15 791	13 927	18 963	16 400	12 102	47 506	32 191	26 029
» september 1924	*24 104*	*15 550*	*13 046*	*17 042*	*16 610*	*10 960*	*41 146*	*32 160*	*24 006*
» oktober 1923	28 553	19 474	16 504	17 089	15 778	11 312	45 642	35 252	27 816
» » 1922	37 500	15 782	14 372	16 488	14 697	10 314	53 988	30 479	24 686
» » 1921	62 206	15 114	14 168	15 197	14 279	9 401	77 403	29 393	23 569

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					okt. 1924	sept. 1924	okt. 1923	okt. 1924	sept. 1924	okt. 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	10 003	10 775	9 345	7 841	115	110	91	84	76	79
Industri och hantverk	5 648	6 247	1 281	1 139	488	299	359	89	82	83
Sjöfart och fiske	4 079	4 174	1 857	1 761	225	183	221	95	93	95
Handel och samfärdsel	2 447	2 706	1 191	1 115	227	152	189	94	93	95
Husligt arbete	3	3	1	—	·	·	—	·	·	—
Annat arbete	3 892	4 638	2 116	2 071	219	186	162	98	98	98
Summa	26 072	28 543	15 791	13 927	181	155	147	88	84	85
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 947	1 999	2 829	1 506	71	65	64	53	45	52
Industri och hantverk	621	702	347	265	202	180	235	76	71	66
Sjöfart och fiske	245	261	111	101	235	236	·	91	88	·
Handel och samfärdsel	2 391	2 593	1 432	1 125	181	149	176	79	72	74
Husligt arbete	9 587	12 826	11 680	9 104	110	93	102	78	68	76
Annat arbete	566	582	1	1	·	·	·	·	·	·
Summa	15 357	18 963	16 400	12 102	116	103	108	74	66	72
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	11 950	12 774	12 174	9 347	105	101	86	77	70	74
Jordbruk	11 781	12 591	12 038	9 237	105	100	86	77	70	74
Skogshushållning	169	183	136	110	135	166	·	81	92	·
Industri och hantverk	6 269	6 949	1 628	1 404	427	276	340	86	80	81
Gruvdrift och malmförädling . . .	204	214	9	8	·	·	·	·	·	·
Jord-, sten- och glasindustri . . .	236	246	34	32	·	·	·	·	·	·
Metall- och maskinindustri . . .	1 830	1 953	185	144	1 056	631	788	78	63	83
Trävaruindustri	355	408	60	43	·	·	·	·	·	·
Byggnadsverksamhet	1 502	1 661	641	580	259	157	149	90	86	78
Läder-, hår- och gummiindustri . .	65	71	14	9	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	156	166	12	6	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	328	385	116	89	332	252	331	77	68	61
Närings- och njutningsmedelsindustri	562	710	332	293	214	157	183	88	82	88
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	113	135	22	20	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . .	73	79	25	16	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	97	103	11	10	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	748	818	167	154	490	418	795	92	91	93
Sjöfart och fiske	4 324	4 435	1 968	1 862	225	186	220	95	93	94
Handel och samfärdsel	4 838	5 299	2 623	2 240	202	150	182	85	82	84
Kontors-, bank- o. d. personal . .	583	604	73	67	·	·	·	·	·	·
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 253	1 337	297	259	450	315	295	87	86	88
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 352	1 521	961	769	158	119	157	80	71	76
Transportarbetare	1 325	1 488	1 001	899	149	113	127	90	93	93
Allmän och litterär verksamhet . .	316	339	229	186	148	114	164	81	79	71
Ej särskilt specificerade	9	10	62	60	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	9 590	12 829	11 681	9 104	110	93	102	78	68	76
Annat arbete	4 458	5 220	2 117	2 072	247	217	175	98	98	98
Summa	41 429	47 506	32 191	26 029	148	128	129	81	75	79

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 3 444 platser, varav 2 798 manliga och 646 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 4 331, 3 610 och 721 samt under nästlidna månad resp. 2 664, 2 190 och 474.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**10 592**	**9 209**	**7 731**	**183**	**136**	**110**	**214**	**9**	**8**	**242**	**30**	**28**	**1 912**	**171**	**130**
1	Stockholms stad	34	2	2	1	—	—	1	—	—	6	—	—	337	73	60
2	Stockholms län	2 157	1 574	1 517	52	43	38	13	—	—	23	2	2	68	1	1
3	Uppsala stad och län	749	723	653	4	—	—	7	—	—	19	2	2	16	8	5
4	Södermanlands län	433	453	342	7	14	4	1	—	—	—	—	—	186	7	6
5	Östergötlands län	1 107	931	790	9	7	6	8	1	1	14	—	—	151	5	5
6	Norrköping	234	208	189	1	1	1	—	—	—	4	—	—	57	2	2
7	Jönköpings län	202	114	89	6	2	2	—	—	—	8	7	7	41	1	1
8	Kronobergs län	26	29	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
9	Kalmar län	132	95	82	—	—	—	—	—	—	5	—	—	89	—	—
10	Gotlands län	64	90	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	256	194	139	2	—	—	—	—	—	4	—	—	22	1	1
12	Kristianstads län	1 021	1 038	832	5	4	4	—	—	—	28	1	1	35	5	2
13	Malmöhus län: Malmö	226	333	221	—	—	—	—	—	—	42	—	—	155	6	5
14	Hälsingborg	185	144	124	—	—	—	8	—	—	8	—	—	27	—	—
15	Övriga anstalter	1 214	1 170	1 012	—	—	—	1	—	—	16	6	4	87	14	7
16	Hallands län	241	251	169	—	—	—	4	—	—	1	—	—	23	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	91	76	65	—	—	—	—	—	—	34	—	—	5	—	—
18	Göteborgs stad	149	178	155	1	—	—	—	—	—	4	2	2	228	26	22
19	Älvsborgs län	78	49	36	—	2	2	—	—	—	7	6	6	210	8	4
20	Skaraborgs län	805	607	449	1	—	—	—	—	—	6	2	2	6	1	1
21	Värmlands län	59	47	39	1	1	1	—	—	—	1	—	—	9	—	—
22	Örebro län	396	300	253	38	32	24	72	8	7	6	1	1	16	1	—
23	Västmanlands län	593	530	438	1	2	2	75	—	—	1	—	—	60	7	3
24	Kopparbergs län	40	26	24	13	10	8	24	—	—	4	—	—	51	—	—
25	Gävle stad och län	11	7	7	2	5	5	—	—	—	—	—	—	18	2	2
26	Västernorrlands län	8	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
27	Jämtlands län	43	12	12	26	13	13	—	—	—	—	1	1	2	—	—
28	Västerbottens län	37	24	22	10	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2
29	Norrbottens län	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 999**	**2 829**	**1 506**	—	—	—	—	—	—	**4**	**4**	**4**	**41**	**14**	**14**
1	Stockholms stad	31	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4	28	6	6
2	Stockholms län	134	210	103	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	234	197	179	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	113	155	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	139	201	129	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	24	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	28	70	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	13	28	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	12	35	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	3	27	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	70	108	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	256	507	188	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	17	88	22	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	7	7
14	Hälsingborg	26	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	116	159	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	70	84	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	76	28	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	14	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
19	Älvsborgs län	4	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	132	249	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	63	66	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	161	213	126	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	176	260	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
24	Kopparbergs län	25	24	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	20	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	3	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	13	19	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	25	25	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
402	**59**	**42**	**1 661**	**641**	**580**	**64**	**8**	**5**	**122**	**4**	**2**	**120**	**6**	**4**	**515**	**211**	**211**	**116**	**17**	**17**	
51	15	9	552	331	289	12	3	3	4	—	—	10	2	1	283	154	154	6	1	1	1
26	3	3	134	14	12	1	1	1	5	—	—	12	1	1	28	4	4	—	—	—	2
8	—	—	9	2	2	1	1	—	—	—	—	9	—	—	8	—	—	—	—	—	3
7	—	—	11	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	4
25	—	—	129	26	26	2	—	—	13	—	—	6	—	—	22	1	1	1	—	—	5
23	2	2	87	3	3	1	—	—	46	2	—	4	—	—	12	—	—	—	—	—	6
7	—	—	12	1	1	2	—	—	3	—	—	1	—	—	7	—	—	8	—	—	7
1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	36	—	—	8
32	—	—	26	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	8	—	—	13	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
5	1	1	19	2	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	11
19	12	6	35	11	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	12	4	4	—	—	—	12
23	1	1	149	14	14	8	—	—	2	—	—	11	—	—	21	—	1	22	1	1	13
2	—	—	47	8	8	10	—	—	1	—	—	4	—	—	6	—	—	6	12	12	14
4	2	1	51	19	19	14	1	—	7	—	—	8	—	—	28	34	34	3	—	—	15
11	—	—	27	12	12	—	—	—	6	—	—	7	—	—	2	—	—	—	—	—	16
2	—	—	17	11	11	—	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	17
78	9	7	111	80	72	4	1	1	13	—	—	17	1	—	20	2	2	18	3	3	18
3	1	1	57	2	2	—	—	—	9	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	19
2	—	—	25	5	5	2	—	—	3	1	1	—	—	—	21	7	7	—	—	—	20
5	—	—	3	25	21	3	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	21
1	—	—	11	4	4	—	—	—	—	—	—	23	—	—	3	—	—	—	—	—	22
11	—	—	26	7	6	—	—	—	1	—	—	1	—	—	6	1	1	—	—	—	23
7	2	—	36	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
19	1	1	12	16	16	—	—	—	1	1	1	1	—	—	5	—	—	—	—	—	25
12	5	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
3	—	—	13	12	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	27
13	4	4	23	12	12	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	28
2	1	1	34	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	29
6	**1**	**1**	—	—	—	**7**	**6**	**4**	**44**	**8**	**4**	**265**	**110**	**85**	**195**	**121**	**82**	**19**	**5**	**3**	
—	—	—	—	—	—	3	4	2	8	1	—	119	54	36	79	37	28	6	3	3	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	1	1	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	5	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	9	5	4	15	11	7	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	3	1	1	3	1	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	9	8	7	5	3	—	—	—	12
6	1	1	—	—	—	2	—	—	12	2	2	64	23	21	26	9	4	9	—	—	13
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	10	3	2	11	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	1	6	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	1	1	3	2	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	2	18	8	6	12	19	10	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	18	17	13	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	3	2	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**35**	**2**	—	**98**	**11**	**10**	**746**	**112**	**102**	**4174**	**1857**	**1761**	**387**	**53**	**49**
1	Stockholms stad	5	2	—	40	9	8	252	55	50	561	325	311	227	18	16
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	50	1	1	27	5	5	8	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	12	—	—	2	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	1	—	—	13	4	3	52	22	22	—	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	2	—	—	28	5	5	10	2	2	8	2	2
6	Norrköping	6	—	—	15	—	—	11	1	1	143	64	64	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—	3	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	—	—	—	—	—	13	—	—	238	104	103	4	1	1
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	14	6	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	15	—	—	105	78	71	2	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	1	—	—	11	1	1	28	6	6	2	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	8	2	2	144	16	16	227	68	61	45	3	3
14	Hälsingborg	—	—	—	3	—	—	8	2	2	382	166	165	1	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	3	—	—	18	—	—	106	58	57	3	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	6	1	1	60	26	20	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	27	25	1	—	—
18	Göteborgs stad	10	—	—	17	—	—	98	24	20	1475	560	533	68	25	23
19	Älvsborgs län	1	—	—	1	—	—	6	—	—	2	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	19	24	18	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	29	—	—	4	1	1	4	—	—
24	Kopparbergs län	6	—	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	1	1	1
25	Gävle stad och län	—	—	—	2	—	—	4	—	—	200	99	96	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	369	132	132	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	4	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	42	29	27	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	70	47	36	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**44**	**23**	**16**	**5**	—	—	**72**	**55**	**52**	**261**	**111**	**101**	**217**	**20**	**18**
1	Stockholms stad	27	8	4	2	—	—	9	35	33	159	60	55	107	11	11
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	8	1	1	—	—	—	6	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	2
13	Malmöhus län: Malmö	2	5	4	2	—	—	51	17	16	7	4	3	87	4	3
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	1	1	1	14	10	10	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	14	9	7	1	—	—	—	—	—	65	26	23	6	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	4	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	3	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
798	**189**	**179**	**122**	**23**	**21**	**1334**	**840**	**780**	**55**	**58**	**58**	**10**	**28**	**28**	**3**	**1**	**—**	**4 638**	**2 116**	**2 071**	
425	114	105	54	10	9	445	420	390	26	16	16	2	7	7	2	—	—	1 047	485	482	1
34	5	5	7	—	—	128	4	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	299	28	28	2
10	—	—	4	—	—	31	6	6	4	—	—	—	—	—	1	—	—	161	57	50	3
5	—	—	—	1	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	42	40	4
10	—	—	2	1	1	55	31	30	—	—	—	—	1	1	—	—	—	177	36	35	5
7	10	10	2	1	—	30	26	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	20	20	6
—	1	1	—	—	—	17	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	23	23	7
1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—	—	8
7	1	1	3	—	—	11	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	91	89	87	9
—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	1	10
10	—	—	4	—	—	14	8	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	136	33	29	11
19	6	6	—	—	—	13	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	85	15	11	12
80	5	5	9	2	2	103	58	58	3	—	—	—	—	—	—	—	—	310	99	99	13
3	—	—	5	—	—	19	22	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	89	24	24	14
4	20	20	1	1	1	38	20	19	1	—	—	2	—	—	—	—	—	246	72	72	15
2	—	—	—	1	1	8	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	18	16	16
2	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	43	43	17
144	24	23	7	—	—	281	205	191	14	41	41	6	20	20	—	1	—	645	578	576	18
1	—	—	1	—	—	18	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	148	72	72	19
8	—	—	2	1	1	19	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	28	28	20
1	—	—	—	1	1	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	35	32	21
3	—	—	1	—	—	11	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	130	126	22
9	—	—	2	—	—	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	16	16	23
2	—	—	7	2	2	18	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	39	39	24
2	—	—	3	2	2	20	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	44	44	25
2	1	1	1	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	49	38	35	26
2	—	—	3	—	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	4	4	27
2	—	—	1	—	—	12	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	15	12	28
3	2	2	—	—	—	7	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	30	27	29
539	**108**	**80**	**1399**	**938**	**748**	**154**	**161**	**119**	**284**	**171**	**128**	**—**	**34**	**32**	**12 826**	**11680**	**9 104**	**582**	**1**	**1**	
235	39	26	537	296	249	58	67	53	166	66	49	—	33	31	3 853	3 668	3 138	258	1	1	1
9	—	—	57	33	23	—	—	—	9	10	9	—	—	—	520	497	285	—	—	—	2
4	—	—	18	18	18	—	1	1	—	—	—	—	—	—	217	210	184	—	—	—	3
6	4	2	20	17	13	2	—	—	3	7	4	—	—	—	407	363	278	18	—	—	4
9	10	10	31	31	25	8	6	5	10	16	10	—	—	—	759	544	372	40	—	—	5
1	3	3	40	11	8	—	5	4	6	9	7	—	—	—	183	204	161	21	—	—	6
5	—	—	22	11	8	—	—	—	9	2	2	—	—	—	273	179	133	4	—	—	7
—	1	—	2	3	2	—	—	—	1	1	—	—	—	—	98	77	63	—	—	—	8
—	—	—	9	12	9	—	—	—	—	1	—	—	—	—	172	120	94	—	—	—	9
—	—	—	3	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	37	21	18	—	—	—	10
4	2	1	25	25	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	303	173	129	—	—	—	11
12	4	4	48	47	37	5	2	2	6	4	3	—	—	—	412	343	270	—	—	—	12
183	23	17	112	60	39	46	39	21	25	17	13	—	—	—	1 031	1 164	756	26	—	—	13
1	9	9	42	28	21	1	3	3	—	—	—	—	—	—	260	198	170	24	—	—	14
1	—	—	19	16	14	5	6	6	3	1	1	—	—	—	338	290	231	27	—	—	15
5	—	—	11	15	11	—	—	—	5	2	2	—	—	—	114	98	74	15	—	—	16
1	—	—	28	14	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	91	66	7	—	—	17
48	10	6	102	42	24	22	26	21	21	8	2	—	1	1	1 210	1 350	1 001	122	—	—	18
3	—	—	7	10	7	—	—	—	4	4	4	—	—	—	105	87	61	2	—	—	19
1	—	—	21	25	18	—	—	—	2	1	1	—	—	—	438	425	295	—	—	—	20
—	—	—	14	13	10	—	—	—	1	1	1	—	—	—	180	184	142	—	—	—	21
2	1	—	36	20	15	—	2	2	6	2	2	—	—	—	334	344	304	16	—	—	22
—	—	—	39	30	27	1	2	—	1	2	2	—	—	—	352	271	221	—	—	—	23
—	—	—	51	36	32	3	1	1	2	—	—	—	—	—	241	185	145	—	—	—	24
—	1	1	10	32	29	1	—	—	—	3	2	—	—	—	208	170	147	2	—	—	25
1	—	—	9	16	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	79	59	—	—	—	26
4	—	—	37	38	34	1	1	—	—	10	10	—	—	—	247	145	137	—	—	—	27
2	—	—	31	22	20	—	—	—	2	4	4	—	—	—	169	120	110	—	—	—	28
2	1	1	18	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	80	60	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	37	1 407	—	1 407	7	—	7	0·5	1·8
Bokbindareförbundet	15	738	1 228	1 966	28	46	74	3·8	4·7
Bryggeriindustriarb.-förb.	34	2 876	602	3 478	36	15	51	1·5	0·8
Byggnadsträarbetareförb.	71	6 160	—	6 160	387	—	387	6·3	5·9
De förenade förbunden	41	2 264	659	2 923	161	94	255	8·7	7·5
Elektriska arbetareförb.	43	1 230	—	1 230	74	—	74	6·0	6·6
Gjutareförbundet	99	3 571	2	3 573	331	—	331	9·3	12·0
Grov- o. fabriksarb.-förb.	220	19 687	1 278	20 965	2 593	369	2 962	14·1	11·8
Gruvindustriarbetareförb.	19	1 404	16	1 420	124	1	125	8·8	14·2
Handelsarbetareförb.	104	5 183	1 779	6 962	203	90	293	4·2	3·8
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	13	159	270	429	5	23	28	6·5	8·2
Hattarbetare	4	26	61	87	—	23	23	26·4	11·3
Pälsvaruarbetare	9	133	209	342	5	—	5	1·5	6·9
Kommunalarbetareförb.	63	7 380	502	7 882	96	9	105	1·3	1·1
Litografiska förbundet	14	744	—	744	12	—	12	1·6	1·6
Livsmedelsarbetareförb.	73	6 489	1 860	8 349	473	136	609	7·3	7·2
Metallindustriarb.-förb.	203	56 130	2 101	58 231	4 382	102	4 484	7·7	7·4
Järnbruksarbetare	52	14 181	14	14 195	1 269	—	1 269	8·9	6·6
Verkstadsarbetare	151	41 949	2 087	44 036	3 113	102	3 215	7·3	7·6
Murareförbundet	38	2 378	—	2 378	40	—	40	1·7	0·5
Måleriarbetareförbundet	40	2 507	1	2 508	10	—	10	0·4	0·4
Pappersindustriarb.-förb.	91	12 673	427	13 100	216	39	255	1·9	2·4
Sadelm.- o. tapetseraref.	24	586	23	609	14	—	14	2·3	10·5
Sko- o. läderindustriarb.-f.	36	5 353	2 076	7 429	275	136	411	5·5	6·8
Skrädderiarbetareförb.	38	785	1 797	2 582	27	180	207	8·0	4·7
Stenindustriarbetareförb.	66	3 109	—	3 109	46	—	46	1·5	1·8
Stuckatörförbundet	4	79	—	79	1	—	1	1·3	2·6
Sågverksindustriarb.-förb.	202	15 400	3	15 403	2 277	—	2 277	14·8	14·6
Textilarbetareförbundet	58	4 388	4 990	9 378	101	144	245	2·6	2·4
Tobaksindustriarb.-förb.	10	543	2 112	2 655	22	24	46	1·7	1·5
Transportarbetareförb.	43	2 220	484	2 704	74	—	74	2·7	5·0
Träindustriarbetareförb.	132	5 932	84	6 016	302	9	311	5·2	5·2
Tunnbinderiarbetareförb.	17	284	—	284	12	—	12	4·2	5·6
Typografförbundet	28	3 697	269	3 966	132	14	146	3·7	3·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	8	467	1	468	19	—	19	4·1	2·9
Summa	1 884	175 823	22 564	198 387	12 480	1 431	13 911	7·0	6·6

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september månad uppgivits till inalles 63 728, vilket i genomsnitt motsvarar 4·6 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna september 1923—september 1924.

	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sverige	8·0	8·2	9·3	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3	6·2	6·6	7·0
Norge	7·5	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	3·9	4·8
Danmark	7·7	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1	5·3	5·4	5·5
England	11·3	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6
Tyskland	9·9	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5
Nederländerna .	11·6	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·9	8·7	8·9
Belgien	1·5	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·3	—
Kanada	2·0	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	—
Nya Syd-Wales .	7·6	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1924. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan september 34 varit föremål för *prisstegring*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas mjölk, smör och margarin, mjöl, bröd, fläsk och salt sill samt kaffe. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* ägt rum beträffande 14 varuslag, däribland socker samt kol och koks. *Oförändrade* äro medelpriserna å 8 varuslag.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—oktober 1924. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1924, meddelas efterföljande indexserier (sid. 928), vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.)

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (oktober 1923—oktober 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	396	348	260
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50
13	färsk	»	46	80	146	287	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45
17	råg-, » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27
18	rågsikt-, » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. [2]) 1924	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913— okt. 1924	okt. 1923 — okt. 1924	
24	24	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	24	+ 71·4	0·0	1
12	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	+ 8·3	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
391	404	401	385	371	359	315	343	337	352	381	395	420	+ 74·3	+ 7·4	4
376	386	386	365	343	332	310	324	321	326	351	369	385	+ 75·8	+ 2·4	5
281	293	299	300	300	301	294	291	287	286	284	281	282	+ 70·9	+ 0·4	6
196	210	213	212	210	209	207	205	201	201	201	198	200	+ 66·7	+ 2·0	7
185	185	185	185	184	184	174	173	173	173	173	173	181	+ 31·2	— 2·2	8
328	377	389	360	319	265	198	184	192	202	221	255	318	+ 76·7	— 3·0	9
272	274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	269	+ 84·2	— 1·1	10
877	873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	—	+ 8·1	11
54	54	54	56	57	60	64	65	67	64	63	58	58	+ 123·1	+ 7·4	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	13
50	50	50	51	51	52	52	51	51	51	51	51	51	+ 64·5	+ 2·0	14
67	76	89	91	92	92	91	89	88	88	87	87	87	+ 85·1	+ 29·9	15
44	43	43	42	42	41	41	40	40	42	45	45	51	+ 64·5	+ 15·9	16
27	27	27	27	27	27	27	26	26	28	29	29	37	+ 76·2	+ 37·0	17
38	38	38	38	37	37	37	37	37	38	39	39	47	+ 74·1	+ 23·7	18
49	49	49	49	48	48	48	48	47	47	48	48	49	+ 36·1	0·0	19
53	53	53	53	53	54	54	54	54	54	53	53	54	+ 31·7	+ 1·9	20
73	73	73	73	72	72	72	71	71	71	71	71	75	+ 82·9	+ 2·7	21
96	96	96	96	94	94	94	93	93	93	94	94	97	—	+ 1·0	22
64	64	63	62	62	61	61	61	61	61	63	63	71	+ 86·8	+ 10·9	23
44	44	44	44	44	43	43	43	44	43	45	46	52	+ 73·3	+ 18·2	24
156	156	155	154	155	155	152	153	152	152	155	155	164	+ 118·7	+ 5·1	25
76	76	76	75	75	74	74	75	75	74	76	77	84	+ 95·3	+ 10·5	26
88	89	88	88	88	87	87	88	87	86	89	90	100	+ 66·7	+ 13·6	27
210	207	204	202	201	199	199	199	203	206	209	209	207	+ 65·6	— 1·4	28
171	169	167	166	165	164	164	164	167	169	171	171	170	+ 65·0	— 0·6	29
249	248	248	247	246	246	246	244	245	249	249	249	248	+ 87·9	— 0·4	30
147	146	147	145	145	141	142	141	142	144	145	146	146	+ 97·3	— 0·7	31
212	205	203	208	209	216	221	229	234	234	238	230	219	+ 69·8	+ 3·3	32
178	175	171	177	172	177	176	178	185	189	188	188	179	+ 51·7	+ 0·6	33
226	221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	—	190	+ 59·7	— 15·9	34
208	204	194	188	182	178	175	175	182	195	206	212	219	+ 59·9	+ 5·3	35
218	214	206	200	193	189	185	185	189	198	209	216	225	+ 56·3	+ 3·2	36
191	190	187	186	184	184	182	180	180	182	185	188	200	—	+ 4·7	37
139	136	140	153	153	155	147	118	114	120	125	133	134	+ 76·3	— 3·6	38
221	222	221	228	231	241	237	165	179	200	210	217	215	+ 95·5	— 2·7	39
68	63	65	68	61	56	66	62	75	89	89	81	68	+ 83·8	0·0	40
64	63	64	68	66	67	69	62	62	59	58	65	67	+ 59·5	+ 4·7	41
101	100	96	109	110	107	99	91	90	95	93	102	103	+ 87·3	+ 2·0	42
156	153	153	171	173	167	154	134	140	144	146	158	157	+ 96·3	+ 0·6	43
118	118	113	133	134	129	122	109	107	113	108	119	124	—	+ 5·1	44
61	63	64	64	65	65	65	65	64	63	60	73	84	+ 86·7	+ 37·7	45
46	47	46	44	45	43	46	43	44	48	45	48	52	+ 62·5	+ 13·0	46
84	86	87	89	89	90	89	90	90	91	90	90	92	+ 67·3	+ 9·5	47
244	244	244	244	251	267	273	275	274	276	281	294	302	+ 86·4	+ 23·8	48
103	94	98	98	105	104	100	97	91	91	92	100	98	+ 46·3	— 4·9	49
20	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	— 5·0	50
14	14	14	15	15	14	14	14	14	14	14	14	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	30	30	30	30	31	31	31	31	31	30	31	31	+ 47·6	0·0	52
5200	5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5100	+ 97·7	— 1·9	53
3780	3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3860	+ 87·4	+ 2·1	54
468	447	439	445	435	442	444	451	446	446	445	445	428	+ 118·4	— 8·5	55
805	798	796	797	801	802	800	800	795	792	785	767	752	+ 88·5	— 6·6	56
407	403	402	406	409	413	409	409	399	389	376	372	369	+ 58·4	— 9·3	57
308	307	308	309	310	311	312	312	312	309	305	296	288	+ 82·3	— 6·5	58
335	333	333	338	340	342	346	344	337	331	321	309	303	+ 61·2	— 9·6	59

	Juli	Årsmedeltal								1923		År 1924			
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Sept.	Okt.[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	126	157	208	319	348	321	245	186	171	172	174	169	172	174	178
Vägda tal .	100	121	139	181	270	320	298	237	180	163	164	162	159	162	165	172

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under oktober månad visat en betydande uppgång, och den »vägda» indexsiffran är nu sju enheter högre än i september. Det »ovägda» indextalet har stigit med fyra enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i häfte 10, sid. 810.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 10 av Sociala Meddelanden 1924 (sid. 807 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 oktober 1924 till c:a 74 % mot 71 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 oktober—10 november 1924 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
440.	K. kung. ang. tillämpning i staden Eskilstuna av föreskrifterna ang. anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande	10 okt.
441.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	10 »

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under november månad 1924.

Under november månad undergick arbetsmarknadsläget som vanligt en försämring. Huvudanledningen härtill var den sedvanliga säsongmässiga minskningen i arbetstillgången till följd av utearbetenas inskränkning vid höstens inbrott. Nedgången berörde i första hand lantbruket och byggnadsverksamheten, men sträckte sina verkningar även till andra härmed sammanhängande näringsgrenar. Förutom de av säsongförhållanden beroende arbetsområdena uppvisade emellertid den industriella arbetsmarknaden en avvaktande hållning beträffande utbud av arbetstillfällen, säkerligen till följd av att de förestående förhandlingarna rörande nya avtal inom en del fack omöjliggjorde kalkylering av produktionsförhållandena under den närmaste framtiden. Allt som allt kunde de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket under månaden iakttaga en stigande knapphet på arbetstillfällen, under det att antalet anmälda arbetssökande i jämförelse med motsvarande månad i fjol var i det närmaste detsamma. Den minskade arbetstillgången återspeglas i siffran för antalet arbetssökande på 100 lediga platser, vilken steg från 174 till 242. Arbetslöshetsprocenten inom fackföreningarna uppgick vid månadens början till 8·4, mot 8·2 % i fjol. På grund av svårigheter å vissa orter att på enbart kommunal väg bemästra arbetslöshetens verkningar, ställde arbetslöshetskommissionen under månaden ett begränsat antal platser vid de statliga nödhjälpsarbetena till förfogande. Vid månadsskiftet november—december funnos c:a 600 statliga nödhjälpsarbetare; motsvarande siffra i fjol var 3 300.

Vid jordbruket slöts under månaden en del personliga överenskommelser om fast anställning, framförallt av ogift personal. Förhandlingarna rörande kollektivavtal ledde däremot tillsvidare icke till något resultat. — Till följd av den milda väderleken kunde jordbrukets höstarbeten fördelas å en längre arbetsperiod, varigenom lantbrukarna i stor utsträckning kunde slutföra dessa arbeten med gårdarnas fasta arbetarstam utan anlitande av tillfälliga arbetare. Betupptagningen inom landets sockerbetsodlande områden avslutades mestadels under månaden, och tillgången å härför lämplig arbetskraft var god.

Inom gruppen industri och hantverk ökades arbetssökandesiffran under månaden med över tusentalet, utan att dock nå upp till fjolårets motsvarande siffra. Ökningen berörde i första hand byggnadsverksamheten, vilken efter avslutande av de för höstflyttningen avsedda bostadshusen undergick en normal begränsning. Av övriga industrigrupper intresserar främst metall- och maskinindustrien, som uppvisade stigande arbetssökandesiffror, utan motsvarande ökning av arbetstillgången. Såsom redan inledningsvis framhölls, torde det tryckta läget på denna del av arbetsmarknaden närmast

vara att tillskriva en viss osäkerhet inom produktionen på grund av avtalens uppsägning och de starkt divergerande meningarna rörande innehållet i blivande uppgörelser.

Gruppen handel och samfärdsel såsom helhet visade arbetsbrist, vilken särskilt kännbart berörde kontors- och affärspersonalen; hithörande arbetslösa arbetstagare hade alltjämt stora svårigheter att erhålla lämplig sysselsättning. Handels- och transportarbetarna fingo känning av marknadslägets försämring, under det att sjöfolket fortfarande kunde räkna med relativt god tillgång å hyror till sjöss.

På den specifikt kvinnliga arbetsmarknaden märktes för det husliga arbetets del stigande tillgång å arbetskraft. Under det att man å detta arbetsområde tidigare klagat över brist på arbetskraft, framförallt välkvalificerad sådan, synas arbetsförmedlingsanstalterna under innevarande höst hava förfogat över ett ökat antal husliga tjänare, även om detta i första hand utgjordes av yngre, oskolad arbetskraft.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	*135*	*128*	*148*	*220*	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	*108*	*101*	*105*	*156*	—
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	*146*	*140*	*174*	*242*	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	*7·3*	*6·2*	*6·6*	*7·0*	*8·4*	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 1004.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1923

jämte specialundersökning rörande vissa löne- och arbetsförhållanden (Del 2).[1]

I. Lantarbetarförhållandena år 1923.

Tillgång på lantarbetare. Den av socialstyrelsen verkställda undersökningen rörande arbetsförhållandena inom jordbruket år 1923 är baserad på uppgifter från kommunalstämmoordförandena i 2 123 landskommuner, motsvarande 91·5 % av de tillskrivna kommunerna å rikets landsbygd. Den första punkten å det utsända frågeformuläret upptog spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom kommunen. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme, huruvida de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses utgöra tillräcklig arbetskraft för de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt, samt avgivas med användande av något utav orden: god, tillräcklig eller otillräcklig. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 706 eller 33·2 % hade god arbetartillgång, 1 273 eller 60·0 % tillräcklig och 136 eller 6·4 % otillräcklig, medan 8 socknar eller 0·4 % av hela antalet ej ansett sig kunna lämna bestämt svar på frågan.

Det överflöd på jordbruksarbetare, som på grund av den industriella depressionen ställvis förefanns under 1921 och 1922, har under år 1923 börjat gå tillbaka i samband med förbättrade konjunkturer inom industrien.

Arbetstid. I tab. A meddelas genomsnittssiffror för nettoarbetstid och raster sommar och vinter inom olika län och för riket i dess helhet beträffande egentliga jordbruksarbetare, körkarlar och kreatursskötare. Med sommar avses härvid jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast, och med vinter de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är som kortast och arbetet börjar senast och upphör tidigast. Vad beträffar de tre arbetarkategorier, man ur arbetstidssynpunkt ansett sig böra särskilja, må här endast framhållas, att skillnaden mellan egentliga jordbruksarbetares och körkarlars arbetstid betingas av det extraarbete, de senare hava att utföra med rykt och skötsel av de vid utearbetet använda dragarna. Nettoarbetstiden betecknar den effektiva arbetstiden, så noggrant detta över huvud är

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: Socialstatistik utgivna publikationen med denna titel.

Tab. A. Jordbrukets medelarbetstid inom olika län.

Län	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						Genomsnittlig *rastetid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	9·9	7·8	11·1	8·9	10·7	10·5	2·0	1·4	2·6	1·9	3·4	3·3
Uppsala	10·0	7·8	11·1	9·0	10·8	10·8	2·0	1·4	2·6	2·0	3·3	3·2
Södermanlands	10·0	7·8	11·0	8·8	10·2	10·1	2·0	1·3	2·4	1·7	3·9	3·9
Östergötlands	9·8	7·8	10·7	8·9	10·6	10·5	2·3	1·4	2·4	1·7	3·2	3·2
Jönköpings	9·9	7·7	10·5	8·8	10·6	10·3	2·2	1·4	2·3	1·7	2·9	2·8
Kronobergs	9·9	7·9	10·5	8·9	10·8	10·6	1·9	1·2	2·1	1·5	2·8	2·6
Kalmar	9·9	7·7	10·5	8·7	10·7	10·3	2·0	1·2	2·2	1·6	3·0	2·8
Gotlands	9·8	7·7	10·7	9·2	10·8	10·5	2·2	1·4	2·5	1·8	2·9	2·6
Blekinge	9·8	8·0	10·6	9·1	10·9	10·6	1·6	1·2	1·9	1·6	2·7	2·6
Kristianstads	9·8	8·4	10·5	9·1	10·1	10·0	1·5	1·1	1·7	1·3	3·0	2·9
Malmöhus	9·9	8·4	10·6	9·1	9·8	9·6	1·5	1·1	1·7	1·3	3·4	3·3
Hallands	10·0	8·1	10·7	8·8	10·3	9·9	2·2	1·4	2·3	1·5	3·1	2·9
Göteborgs och Bohus	9·8	7·7	10·3	8·2	10·7	10·4	2·4	1·4	2·3	1·6	3·1	2·9
Älvsborgs	10·0	7·5	10·4	9·3	10·6	10·3	2·2	1·4	2·5	1·5	2·8	2·6
Skaraborgs	9·9	7·5	10·6	8·3	10·7	10·5	2·2	1·2	2·3	1·4	3·0	2·9
Värmlands	9·7	7·5	10·3	8·1	10·3	10·1	2·4	1·4	2·5	1·5	3·3	3·1
Örebro	9·7	7·6	10·5	8·4	10·2	10·1	2·0	1·3	2·1	1·5	3·7	3·6
Västmanlands	9·9	7·8	10·9	8·8	10·4	10·4	2·0	1·4	2·3	1·8	3·6	3·6
Kopparbergs	9·6	8·0	10·3	8·5	10·3	10·2	2·0	1·5	2·1	1·6	3·5	3·4
Gävleborgs	9·5	7·5	10·1	8·5	9·9	9·9	2·1	1·5	2·3	1·7	3·6	3·5
Västernorrlands	9·8	7·1	10·1	7·7	10·2	10·0	2·3	1·6	2·5	1·8	3·0	2·8
Jämtlands	9·6	7·7	10·1	8·4	10·0	9·8	2·8	2·0	2·8	2·1	3·1	2·8
Västerbottens	10·0	7·8	10·4	8·1	10·3	10·3	2·3	1·7	2·3	1·9	2·8	2·7
Norrbottens	10·2	7·8	10·9	8·9	11·3	10·3	2·4	2·1	2·6	2·7	2·7	2·7
Hela riket år 1923	**9·9**	**7·8**	**10·6**	**8·6**	**10·4**	**10·2**	**2·1**	**1·3**	**2·2**	**1·7**	**3·2**	**3·1**
» » » 1922	*9·8*	*7·8*	*10·5*	*8·5*	*10·4*	*10·1*	*2·1*	*1·4*	*2·3*	*2·2*	*3·2*	*3·1*

möjligt med hänsyn till jordbruksnäringens egenartade arbetsförhållanden. Det må sålunda framhållas, att inom industrien arbetstiden i regel räknas från arbetarens ankomst till och intill hans avgång från arbetsplatsen, medan på en större lantgård ofta avsevärd del av arbetstiden tages i anspråk för tillryggaläggande av vägen från huvudgården till arbetsplatsen och tillbaka igen. Med raster avses den sammanlagda tiden för de uppehåll, som regelbundet förekomma i arbetet för intagande av måltider och för vila. Hopläggas siffrorna för nettoarbetstiden och rastetiden, erhålles ett mått på bruttoarbetstiden, d. v. s. det antal timmar arbetaren är bunden av sitt arbete.

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde under sommaren nettoarbetstiden 9·9 timmar samt rastetiden 2·1 timmar i genomsnitt för hela riket. Motsvarande medeltal för vintern äro resp. 7·8 och 1·3 timmar. Under sommaren framträda inga större skiljaktigheter mellan olika landsdelar, åtminstone inom de viktigare jordbruksdistrikten, men väl beträffande rastetiden. Denna belöper sig i de sydsvenska provinserna (Blekinge och Skåne) till c:a 1½ timme (endast middagsrast), men i mälarprovinserna och vissa

angränsande landskap till 2 timmar (middagsrast och ett par kafferaster) och är ännu längre i andra landsdelar, såsom i västra Sverige, där det icke är ovanligt, att jämväl frukost och aftonvard eller åtminstone den förra inskjutes i arbetstiden. På grund av dessa olikheter i rastetiden kommer bruttoarbetsdagen att förete större växlingar än den effektiva arbetstiden. Under vintern äro differenserna i den senare större än under sommaren. I stort sett är arbetsdagen under den kallare årstiden kortast, där den är längst under sommaren, och längst, där den under sommaren är kortast.

Förut berörda anordning med flera raster och följaktligen relativt lång arbetsdag betecknar ett äldre arbetstidssystem, som likväl synes alltmer undanträngas av det i Sydsverige och mälarlänen allmänt tillämpade och under inverkan av industrien utbildade systemet med inskränkning av rasternas antal och längd.

Beträffande arbetstidens förändring under en längre tidsperiod föreligga med avseende på egentliga jordbruksarbetares sommararbetstid årliga arbetstidsuppgifter från och med år 1911 och i fråga om övriga kategorier från och med år 1918. Hithörande riksmedeltal sammanställas i tab. B.

Tab. B. Jordbrukets medelarbetstid åren 1911—1923.

År	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						Genomsnittlig *rastetid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
1911	10·5	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1912	10·4	—	—	—	—	—	2·3	—	—	—	—	—
1913	10·4	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1914	10·4	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1915	10·3	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1916	10·1	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1917	10·1	—	—	—	—	—	2·2	—	—	—	—	—
1918	10·1	7·9	10·3	8·1	11·0	10·6	2·2	1·3	2·3	1·4	2·9	2·3
1919	9·9	7·8	10·2	8·1	10·8	10·3	2·2	1·3	2·3	1·4	3·0	3·0
1920	9·8	7·7	10·4	8·6	10·3	10·1	2·1	1·4	2·3	1·6	3·3	3·1
1921	9·8	7·8	10·5	8·6	10·4	10·1	2·1	1·4	2·3	1·7	3·2	3·1
1922	9·8	7·8	10·5	8·5	10·4	10·1	2·1	1·4	2·3	1·3	3·2	3·1
1923	9·9	7·8	10·6	8·6	10·4	10·2	2·1	1·3	2·2	1·7	3·2	3·1

Såsom härav framgår, förkortades under åren 1911—1920 sommararbetstiden vid det vanliga jordbruksarbetet med sammanlagt drygt en halv timme per dag, vilken förkortning, även om man bortser från den ytterligare begränsning, lördagsarbetstiden delvis undergått, motsvarar mer än 4 timmar per vecka. Med 1920 synes emellertid arbetstidsförkortningen hava tillsvidare upphört. De följande två åren uppvisa nämligen samma arbetstidssiffror, och för år 1923 framträder en viss ökningstendens.

Arbetslön. De löneuppgifter, som inhämtats för förevarande undersökning, avse jordbrukets lägst kvalificerade och lägst avlönade yrkesspecialiteter, för vilka avlöningen i huvudsak regleras genom resp. orters sedvänjor, men

icke de yrkes- eller förtroendemän, vilkas lön till väsentlig del utmätes i förhållande till vederbörande arbetares personliga duglighet. Förstnämnda arbetargrupper omfatta emellertid det stora flertalet lantarbetare och förekomma över hela eller åtminstone större delen av riket.

De på grundval av kommunalstämmoordförandenas uppgifter för olika län och riket i dess helhet uträknade genomsnittliga arbetspriserna under år 1923 återgivas i vidstående tab. C. Då vissa av arbetargrupperna äro av ringa betydelse för övre Norrlands jordbruk, angivas till desamma hänförliga löneuppgifter för hithörande län med medievalstil i tabellen. Här meddelas först de för det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, beräknade lönerna, vilka utgå i form av kontant årslön samt fri kost och logi. Utöver de här siffermässigt uppskattade löneförmånerna givas särskilt i Norrland klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de i regel gifta tjänare, vilka under namn av statare förekomma på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna och som, förutom kontant årslön, uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 1 275 kr. (för vanliga körkarlar). Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i övriga delar av riket i regel av ett rum och kök, med i genomsnitt 123 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 98 kr.

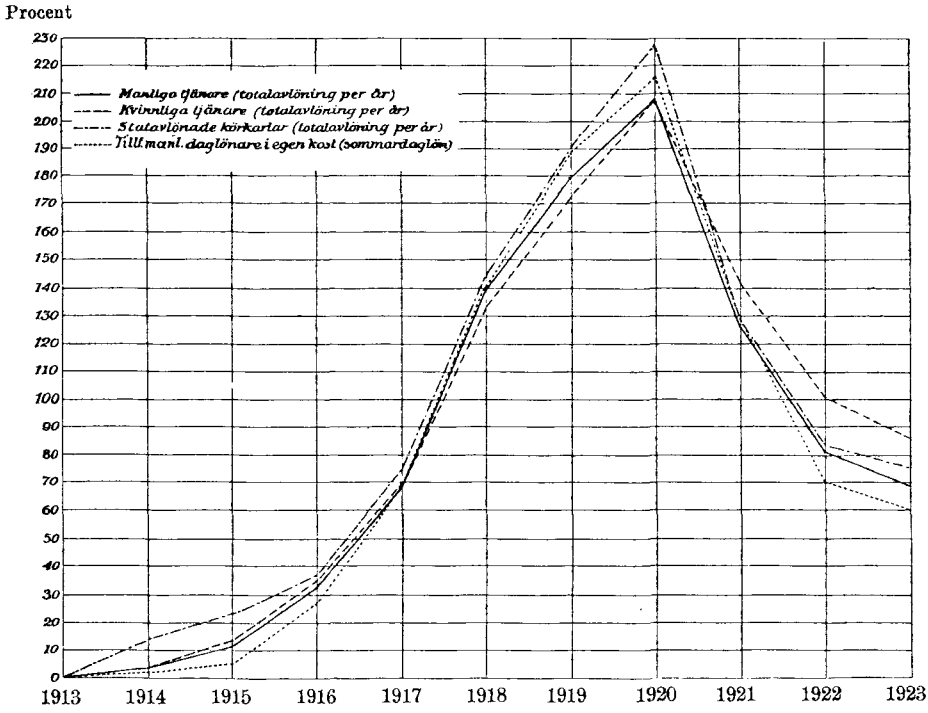
Vid sidan av statare förekomma manliga och kvinnliga daglönare, vilka utföra jordbruksarbete mot dagspenning (stundom timlön) med eller utan kosthåll. Särskilt vid Bergslagens bruksegendomar sysselsättas dagsverkare, vilka förbundit sig att under längre eller kortare tid arbeta hos samma arbetsgivare och som på grund härav benämnas fasta daglönare, medan huvudparten av den i de egentliga jordbruksbygderna sysselsatta daglönarklassen gemenligen utgöres av arbetare, som, utan att vara bundna av muntligt eller skriftligt arbetsavtal, mot dags- eller timpenning utföra jordbruksarbete. Av dessa tillfälliga daglönare erbjuda de manliga i egen kost ett speciellt intresse därigenom, att det är beträffande dessa lösarbetare industriens konkurrens om arbetskraften mest direkt ger sig tillkänna, och dagsverkspriset för dem tenderar därför att närma sig den nivå, som betecknas exempelvis av de lönesatser, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna m. fl. betala sin tillfälliga arbetshjälp. Såsom av tabellen framgår, utgjorde för denna arbetargrupp sommardaglönen 4·74 kr. och vinterdaglönen 3·67 kr. i genomsnitt för hela riket. Inom de olika länen äro genomsnittslönerna högst i Norrbottens län (sommardaglönen 7·19 kr. och vinterdaglönen 5·45 kr.), medan Blekinge län framvisar de lägsta (4·05 resp. 3·14 kr.). Den relativa skillnaden mellan sommar- och vinterdaglön är särskilt i vissa län i östra och västra Sverige större än i Norrland och Skåne, vilket synes tyda på, att arbetstillgången vintertid för tillfälliga daglönare är knappare i de förra områdena än i de senare.

Tab. C. Lantarbetarnas löneförmåner år 1923.

Län	Tjänare				Statavlönade körkarlar (eller andra jordbruksarbetare)		Daglönare (kr. per dag)							
	Manliga		Kvinnliga				Fasta manliga		Tillfälliga manliga				Tillfälliga kvinnliga			
							I egen kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost	
	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt naturaförmåner, kr.	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	547	1 192	469	1 022	622	1 316	4·20	3·22	4·60	3·56	3·16	2·27	3·09	2·37	2·29	1·74
Uppsala	546	1 165	490	1 035	613	1 278	4·30	3·28	4·56	3·49	3·17	2·36	3·03	2·35	2·30	1·71
Södermanlands	530	1 138	439	947	603	1 257	4·11	3·08	4·33	3·25	2·99	2·11	2·77	2·17	2·14	1·75
Östergötlands	531	1 129	428	923	603	1 263	4·04	3·09	4·70	3·60	3·29	2·39	3·27	2·59	2·31	1·72
Jönköpings	570	1 189	441	957	614	1 240	4·26	3·32	4·68	3·67	3·10	2·34	3·28	2·53	2·16	1·65
Kronobergs	564	1 092	416	860	616	1 202	4·10	3·29	4·42	3·51	2·94	2·19	3·02	2·35	2·08	1·53
Kalmar	533	1 085	395	867	577	1 191	3·84	2·91	4·36	3·31	3·06	2·19	3·05	2·30	2·09	1·53
Gotlands	492	1 021	347	794	562	1 099	4·01	2·89	4·55	3·25	3·05	2·00	2·93	2·15	1·93	1·28
Blekinge	527	1 045	391	818	600	1 273	3·73	2·97	4·05	3·14	2·88	2·13	2·71	2·13	1·86	1·50
Kristianstads	556	1 079	413	850	619	1 304	4·15	3·23	4·44	3·46	3·19	2·36	3·02	2·38	2·16	1·68
Malmöhus	577	1 153	451	925	622	1 400	4·28	3·43	4·54	3·62	3·17	2·39	3·07	2·47	2·25	1·72
Hallands	541	1 096	374	832	603	1 257	4·19	3·19	4·62	3·57	3·10	2·20	3·25	2·50	2·15	1·57
Göteborgs och Bohus	518	1 064	371	819	656	1 295	4·05	3·10	4·78	3·63	3·06	2·19	3·35	2·58	2·19	1·59
Älvsborgs	554	1 150	409	896	638	1 273	4·34	3·41	4·89	3·77	3·24	2·30	3·61	2·77	2·38	1·74
Skaraborgs	560	1 142	455	949	605	1 197	4·15	2·98	4·63	3·34	3·27	2·26	3·44	2·52	2·46	1·73
Värmlands	598	1 192	395	872	699	1 367	4·18	3·33	4·66	3·69	3·22	2·51	3·09	2·44	2·16	1·66
Örebro	540	1 151	505	1 030	630	1 280	4·04	3·16	4·62	3·55	3·47	2·52	3·52	2·75	2·64	1·89
Västmanlands	556	1 181	485	1 018	628	1 290	4·11	3·17	4·46	3·47	3·15	2·36	3·05	2·29	2·30	1·76
Kopparbergs	674	1 308	397	906	—	—	4·89	4·17	5·23	4·62	3·57	3·19	3·19	2·75	2·34	1·92
Gävleborgs	685	1 297	361	869	—	—	5·22	4·30	5·53	4·57	4·04	3·12	3·54	3·05	2·49	2·07
Västernorrlands	717	1 355	394	906	—	—	5·59	4·32	5·94	4·74	3·95	2·98	3·58	2·72	2·46	1·84
Jämtlands	705	1 386	385	912	—	—	5·77	4·98	6·05	5·30	3·97	3·26	3·64	3·18	2·34	1·91
Västerbottens	687	1 376	360	916	—	—	6·47	5·12	6·61	5·03	4·69	3·35	3·70	2·91	2·44	1·84
Norrbottens	683	1 340	351	855	—	—	6·47	4·87	7·19	5·45	4·86	3·37	4·29	3·08	2·67	1·83
Hela riket år 1923	**566**	**1 155**	**423**	**913**	**615**	**1 275**	**4·28**	**3·31**	**4·74**	**3·67**	**3·28**	**2·40**	**3·23**	**2·51**	**2·27**	**1·69**
» » » 1922	609	1 246	450	975	651	1 325	4·56	3·53	5·04	3·89	3·48	2·51	3·46	2·66	2·39	1·77
» » » 1913	326	683	197	485	329	720	2·54	1·92	2·97	2·19	2·05	1·43	1·77	1·34	1·21	0·89

Lönenivåns fluktuationer åren 1913—1923. Under den senaste tioårsperioden hava lantarbetarlönerna undergått starka variationer, vilka beträffande några betydelsefulla arbetarkategorier belysas genom nedanstående diagram.

Lönenivåns förändringar åren 1913—1923.



Lantarbetarlönerna stego oavbrutet under perioden 1914—1920, tills kulmen nåddes vid 210 à 225 % över 1913 års nivå. Med år 1921 begynte en hastig nedgång, så att vid 1923 års slut löneläget i genomsnitt befann sig omkring 75 % över det, som rådde tio år förut (c:a 65 % för manliga arbetare och 85 % för kvinnliga). Återgången kan även karakteriseras därigenom, att medellönerna för 1923 i allmänhet lågo mellan motsvarande arbetspriser för 1917 och 1918 utom beträffande manliga dagsverkare, för vilka den genomsnittliga daglönen sjunkit under 1917 års nivå.

Lönesänkningen 1922—1923 belöper sig dock till endast 5 à 6 % mot 20 à 25 % under vartdera av de två föregående åren. I förhållande till år 1920 har nedgången varit något starkare å ena sidan för daglönare än för årsavlönade arbetare, å den andra för män än för kvinnor. Den totala lönesänkningen under de sista tre åren utgör ungefär 50 % för manliga och 40 % för kvinnliga daglönare samt c:a 45 % för manliga tjänare och statare och 40 % för kvinnliga tjänare.

II. Löne- och arbetsförhållanden för olika arbetargrupper inom det större jordbruket (tjänsteåren 1920—1921 och 1921—1922).

I samband med den fortlöpande lantarbetarstatistiken för år 1922 offentliggjordes första delen av en på individualuppgifter baserad specialundersökning rörande löne- och arbetsförhållanden för olika arbetargrupper inom det större jordbruket tjänsteåren 1920—21 och 1921—22. Denna del hänförde sig till av vissa lantarbetsgivare lämnade uppgifter. Sådana hade även införskaffats från ett antal organiserade arbetare, och i berättelsen för 1923 hava framlagts huvudresultaten av den på sistnämnda material grundade statistiken. Undersökningen avslutas med vissa jämförelser dels mellan arbetsgivarnas och arbetarnas löneuppgifter, dels mellan de summariska löneuppgifter, som ligga till grund för den årliga lantarbetarstatistiken, samt arbetsgivarnas förenämnda individuella uppgifter till specialundersökningen. Bland undersökningsresultaten skola här huvudsakligen framhållas några på arbetaruppgifterna baserade data.

Arbetarnas antal. Uppgifter hava inkommit från 4 065 arbetare, därav c:a 95 % män. De fördela sig, i likhet med de uppgiftsinsamlingen förmedlande lantarbetarorganisationerna, mycket ojämnt på olika delar av landet. Bland männen voro 70 % statare, 23 % daglönare, 5 % torpare och 2 % tjänare i arbetsgivarens kost. Kvinnorna utgjordes till övervägande del av daglönare, som sysselsattes med mjölkning.

Arbetstidsförhållanden för daglönare och torpare. Från daglönare och torpare hava uppgifter erhållits rörande såväl antalet arbetsdagar som antalet arbetstimmar (vid lönearbete) under varje särskild månad av tjänsteåret november 1920—oktober 1921. Under detta hade samtliga ifrågavarande manliga arbetare utgjort i genomsnitt 252 dagsverken, motsvarande 2 342 arbetstimmar.

Av de olika arbetargrupperna hade daglönare med naturaförmåner den längsta arbetstiden hos arbetsgivaren och torpare, vilka alltid ha eget jordbruk att sköta, den kortaste.

För de kvinnliga arbetarna, vilka som nämnts övervägande voro mjölkerskor, utgjorde det genomsnittliga dagsverksantalet 26—30 under de olika månaderna och 224 under tjänsteåret samt timantalet i det förra fallet 110—120 (d. v. s. c:a 4 timmar per dag) och i det senare 932.

Löneförhållanden för daglönare och torpare. I fråga om de manliga arbetarna uppgick under hela tjänsteåret den genomsnittliga månadsförtjänsten (inkl. naturaförmåner) till 160 kr. och den genomsnittliga dagsförtjänsten till 7·63 kr. December och januari uppvisa tjänsteårets lägsta medeltal för månadsförtjänsten och augusti, den brådaste skördemånaden, det högsta.

För de kvinnliga daglönarna varierade genomsnittsförtjänsten under de olika arbetsmånaderna vid omkring 60 kr., men då många icke ägnat sig åt lönearbete hela året, blir månadsmedeltalet för detta i sin helhet avsevärt lägre, eller 38 kr. Medelförtjänsten per dag under året har beräknats till 2·05 kr.

Löneförhållandena enligt specialundersökningen och årsstatistiken. Jämförelserna mellan arbetsgivarnas och arbetarnas löneuppgifter ävensom mellan de förra och de av kommunalstämmoordförandena avgivna summariska uppgifter, på vilka den årliga fortlöpande lantarbetarstatistiken grundas, hava ådagalagt, att i det hela god överensstämmelse råder mellan de olika slagen av primärmaterial. Vid dessa jämförelser hava i fråga om arbetsgivaruppgifterna de, som avse fullgoda arbetare i åldern 18—49 år, särskilts inom respektive grupper, varefter genomsnittliga lönesiffror uträknats jämväl för ifrågavarande arbetare. Härvid har det visat sig, att beträffande statarna lönerna för de såsom fullgoda betecknade arbetarna endast obetydligt höja sig över gruppen i gemen, vilket emellertid närmast ger vid handen, att icke fullgoda arbetare i relativt ringa omfattning förefinnas bland statarna. Över- och underåriga arbetare samt invalider sysselsättas emellertid i avsevärd utsträckning vid jordbruket, ehuru företrädesvis såsom daglönare. För fullgoda sådana överstiger därför den genomsnittliga daglönen lönenivån för hela daglönargruppen med c:a 15 %.

Den förebragta utredningen synes utvisa, att med hänsyn tagen till förekommande omständigheter den på årliga summariska uppgifter från landskommunerna byggda fortlöpande lantarbetarstatistiken ger ett fullt tillförlitligt besked om jordbrukets lönenivå och dess förändringar, vad beträffar de i denna statistik medtagna stora lantarbetargrupperna. Med hänsyn till den goda överensstämmelse, som konstaterats mellan specialundersökningen och årsstatistiken, torde man med tillhjälp av den senare beträffande de endast i den förra medtagna för- och yrkesmännen samt specialarbetarna av olika slag kunna beräkna genomsnittlig avlöning jämväl för andra tidsperioder än de i specialundersökningen behandlade.

Fylleriförseelserna under åren 1917—1922 jämte vissa jämförelsesiffror för åren 1923 och 1924.

Undersökningens syftemål. Under åren 1917—1922 fördes inom socialstyrelsen på grundval av polismyndigheternas uppgifter fortlöpande statistik över inträffade fylleriförseelser, varav vissa preliminära resultat i form av kvartalsöversikter publicerades i denna tidskrift.[1] Beträffande fylleriförseelserna år 1917 (och delvis 1918) har en mera ingående redogörelse offentliggjorts i den år 1920 av socialstyrelsen utgivna publikationen »Alkoholens sociala skadeverkningar».[2] Förevarande framställning utgör i viss mån en fortsättning på sistnämnda berättelse. Dess syfte är, dels att ersätta den tidigare utgivna kvartalsstatistikens preliminära siffror med definitiva, dels att framlägga resultaten av en i vissa hänseenden utförligare bearbetning av primärmaterialet för åren 1918—1922. Härvid ha i huvudsak följts samma riktlinjer som beträffande 1917, ehuru av utrymmeshänsyn såväl tabeller som text i möjligaste mån koncentrerats. Emellertid har verkställts en specialundersökning rörande fylleristernas återfallsfrekvens m. m., som delvis går utanför ramen för 1917 års redogörelse.

Antal fylleriförseelser åren 1917—1924 och deras temporära fördelning. En närmare redogörelse för fyllerifrekvensens förskjutningar fr. o. m. år 1917 har lämnats i de fortlöpande kvartalsöversikterna. En sammanställning av denna statistik för åren 1917—1922 återges här nedan, varvid även efter kontrollstyrelsens statistik medtagits siffror t. o. m. tredje kvartalet innevarande år:

		1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923[3]	1924[3]
1 kv.		6 651	2 966	5 986	11 973	7 231	5 469	6 352	6 385
2 kv.		4 897	4 856	9 614	12 036	7 601	7 157	7 873	8 124
3 kv.		4 148	5 312	9 753	11 473	7 952	8 031	7 884	8 482
4 kv.		2 811	5 720	9 838	10 308	7 315	7 555	7 899	·
Tillhopa	antal	**18 521**[4]	**18 854**	**35 191**	**45 790**	**30 099**	**28 212**	**30 008**	·
	indextal	100	102	190	247	163	152	162	·

År 1913 uppgick antalet fylleriförseelser, varför personer sakfällts, till 58 909. Göres efter erfarenheterna från socialstyrelsens statistik ett visst tillägg för sådana fyllerifall, där personer anhållits, men sedermera icke kun-

[1] Fr. o. m. år 1923 utarbetar kontrollstyrelsen på grundval av uppgifter från domstolarna statistik över avdömda fylleriförseelser, varav sammandrag kvartalsvis publiceras i Sociala Meddelanden.

[2] Se nämnda arbete, sid. 44* ff. — Där finnes även avtryckt (sid. 132) det för statistiken använda frågeformuläret, vilket brukades jämväl under åren 1918—1922 med vissa mindre förändringar.

[3] Talen för åren 1923 och 1924 avse blott förseelser, för vilka personer sakfällts.

[4] För 14 fylleriförseelser har tidpunkten ej angivits.

nat inställas inför domstol och sakfällas, torde totalsiffran kunna uppskattas till c:a 65 000. Åren 1921—1923 begingos årligen c:a 30 000 förseelser eller knappt hälften så många som året närmast före världskrigets utbrott och den individuella försäljningskontrollens införande i vårt land.

Ser man på kvartalssiffrorna, åskådliggöra dessa under år 1917 ett raskt sjunkande av fyllerifrekvensen under de allt hårdare åtstramade kristidsrestriktionernas tryck. Men med år 1918 begynner åter en stegring — det är surrogatsuperiets och hembränningens tid — vilken fortgår ända till mitten av år 1920, då under inverkan av kristidsrestriktionernas fulla upphävande inom den legitima rusdryckshanteringen kvartalssiffrorna uppnå och överstiga 12 000. Därefter inträder åter en nedgång under inverkan av arbetslöshetskrisens ekonomiska tryck och skärpta bestämmelser i fråga om spritdryckstilldelningen till motboksinnehavarna. Under åren 1921—23 har fyllerifrekvensen hållit sig tämligen konstant vid 6—8 000 förseelser per kvartal, dock med vissa stegringstendenser under de årstider, då sjöfartsförhållandena särskilt aktualiserat den fara för folknykterheten, som ligger i spritsmugglingen från utlandet.

Beträffande fyllerifrekvensens månatliga växlingar lämnas i nedanstående översikt för åren 1917—1922 definitiva tal med fördelning efter städer och landsbygd:

Tab. 1. Fylleriförseelsernas månatliga fördelning 1917—1922.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
År 1917[1] .	2 192	2 089	2 370	2 221	1 074	1 602	1 503	1 431	1 214	1 266	812	733
städerna . .	2 031	1 890	2 131	1 919	969	1 423	1 324	1 272	1 115	1 150	766	678
landsbygden	161	199	239	302	105	179	179	159	99	116	46	55
År 1918[1] . .	869	861	1 236	1 689	1 459	1 708	1 802	1 710	1 800	1 874	1 740	2 095
städerna . .	821	803	1 152	1 539	1 356	1 580	1 691	1 621	1 707	1 771	1 662	1 967
landsbygden	48	58	84	150	103	128	111	89	93	103	78	128
År 1919[1] . .	1 637	1 902	2 439	3 149	3 129	3 317	3 253	3 484	3 005	3 550	2 983	3 294
städerna . .	1 566	1 817	2 317	2 899	2 879	3 013	2 885	3 203	2 763	3 202	2 797	3 041
landsbygden	71	85	122	250	250	304	368	281	242	348	186	253
År 1920[1] . .	4 031	4 045	3 897	4 219	4 178	3 632	3 607	4 084	3 773	4 190	3 265	2 852
städerna . .	3 791	3 743	3 537	3 888	3 853	3 374	3 340	3 728	3 511	3 834	3 062	2 702
landsbygden	240	302	360	331	325	258	267	356	262	356	203	150
År 1921 . .	2 107	2 482	2 642	2 706	2 419	2 476	2 403	2 596	2 953	2 945	2 258	2 112
städerna . .	1 957	2 270	2 401	2 455	2 180	2 326	2 202	2 399	2 755	2 708	2 114	1 984
landsbygden	150	212	241	251	239	150	201	197	198	237	144	128
År 1922 . .	1 620	1 544	2 305	2 315	2 418	2 424	2 290	2 760	2 981	2 878	2 330	2 347
städerna . .	1 563	1 478	2 211	2 191	2 324	2 295	2 157	2 614	2 829	2 736	2 252	2 248
landsbygden	57	66	94	124	94	129	133	146	152	142	78	99

Denna tabell belyser mera i detalj förändringarna i nykterhetstillståndet i deras växelverkan med befolkningens alkoholvanor och vidtagna nykterhetspolitiska åtgärder. Sålunda återspeglas det under våren 1917 gällande

[1] För åren 1917, 1918, 1919 och 1920 ha resp. 14, 11, 49 och 17 fall ej kunnat fördelas på månader.

tillfälliga spritdrycksförbudet uti den låga fyllerisiffran för maj månad detta år. Å andra sidan tog sig kristidsrestriktionernas fulla avskaffande fr. o. m. 1920 omedelbart uttryck i en stark höjning av fylleritalet. Under periodens tre sista, i alkoholavseende mera »normala», år framträdde de från spritsmuggling relativt fria vintermånaderna med låga siffror, medan en märkbar försämring av nykterhetstillståndet ägde rum under eftersommaren och hösten, särskilt i september och oktober.

Fylleriförseelsernas lokala fördelning. I följande tablå redovisas årliga antalet förseelser i Stockholm och Göteborg samt inom landet i övrigt, fördelat på tre huvuddelar, varjämte åtskillnad gjorts mellan städer och landsbygd:

	Stockholm	Göteborg	Mellersta Sverige[1]	Södra Sverige[1]	Norra Sverige[1]	Hela riket	Därav städerna	Därav landsbygden
1917 antal . . .	3 705	3 270	6 427	2 661	2 458	**18 521**	16 671	1 850
indextal . .	100	100	100	100	100	**100**	100	100
1918 antal . . .	6 264	3 897	5 036	1 767	1 890	**18 854**	17 679	1 175
indextal . .	169	119	78	66	77	**102**	106	64
1919 antal . . .	11 115	6 750	9 958	3 693	3 675	**35 191**	32 411	2 780
indextal . .	300	206	155	139	150	**190**	194	150
1920 antal . . .	10 120	9 165	14 780	6 259	5 466	**45 790**	42 371	3 419
indextal . .	273	280	230	235	222	**247**	254	185
1921 antal . . .	6 848	5 562	9 705	4 513	3 471	**30 099**	27 751	2 348
indextal . .	185	170	151	170	141	**163**	166	127
1922 antal . . .	7 397	6 044	8 093	3 984	2 694	**28 212**	26 898	1 314
indextal . .	200	185	126	150	110	**152**	161	71

Härav framgår, att av fylleriförseelserna blott en ringa bråkdel (5 till 10 %) kommer på landsbygden, som likväl bebos av drygt $^2/_3$ av landets befolkning, men där bristen på polisbevakning m. m. medför stora svårigheter att lagligen beivra berusningsfall. Omvänt komma på de båda storstäderna Stockholm och Göteborg, vilka innesluta föga över en tiondel av befolkningen, omkring hälften av totalantalet förseelser. Karakteristisk för utvecklingen under krisåren var en viss koncentration av fylleriförseelserna till nämnda städer, såsom belyses av följande andelssiffror: 1917 38 %, 1918 54 %, 1919 51 %, 1920 42 %, 1921 41 % och 1922 48 %.

Huru fyllerifrekvensen under redogörelseperioden gestaltat sig i var och en av landets mera betydande städer visar tab. 2, där i fallande skala (efter förhållandena 1917) redovisas årliga antalet fylleriförseelser per tusen invånare, varjämte uträknats medeltal för de båda treårsperioderna 1917—1919 och 1920—1922, vilka, som förut nämnts, i nykterhetsavseende tämligen skarpt avvika från varandra:

[1] Till södra Sverige ha hänförts Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län, till norra Sverige Kopparbergs län samt de fem norrländska länen, medan mellersta Sverige omfattar övriga delar av landet (utom Stockholm och Göteborg). I tab. 17 och 18 (sid. 961—963) har »Mellersta Sverige» (inkl. Göteborg) uppdelats i »Östra Sverige», »Småland och öarna» och »Västra Sverige».

Tab. 2. Antal fylleriförseelser per 1 000 inv. i de större städerna 1917—1922.

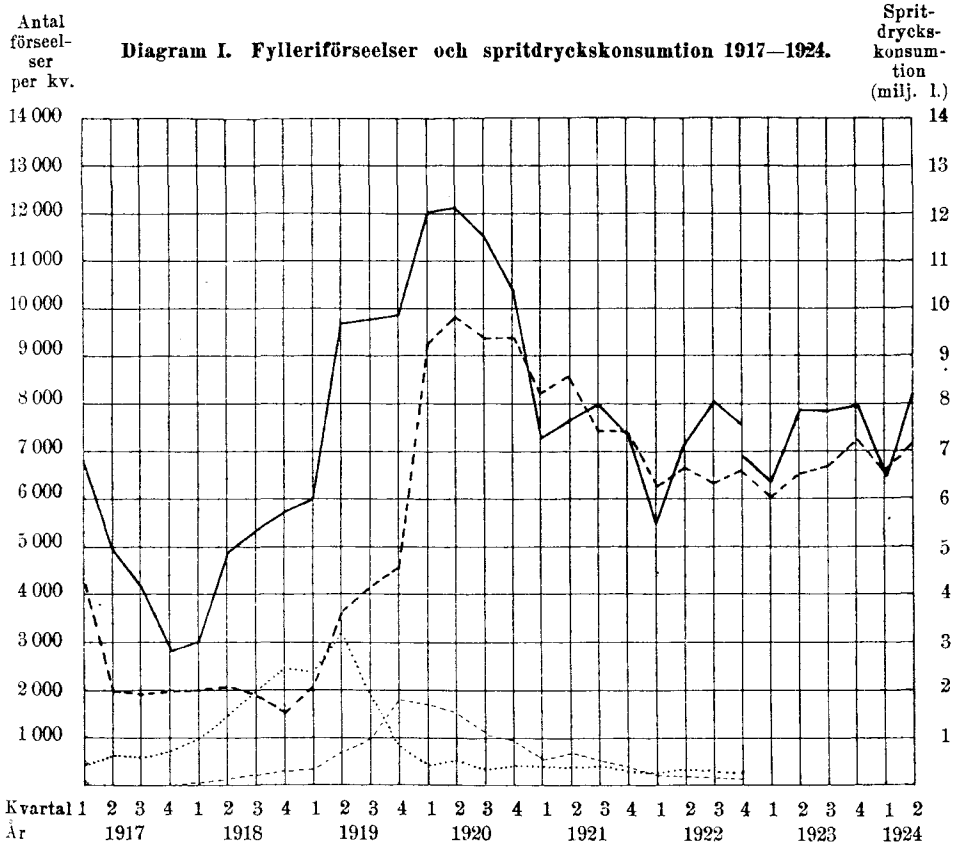
		1917	1918	1919	1920	1921	1922	Medeltal 1917—19	Medeltal 1920—22
Östersund	(13 321 inv.)[1]	28·6	23·0	35·8	38·2	28·4	16·6	28·4	27·6
Karlstad	(18 922 »)	21·1	17·5	37·4	45·8	25·8	19·4	25·4	30·2
Göteborg	(200 577 »)	16·8	19·8	33·9	45·5	25·9	26·5	23·5	32·2
Hälsingborg	(45 927 »)	16·7	6·0	7·1	16·0	13·2	11·6	9·3	13·6
Trollhättan	(14 810 »)	15·1	6·8	19·2	20·7	21·0	23·7	13·6	22·0
Sundsvall	(16 861 »)	15·0	11·9	22·7	40·2	23·1	21·9	16·6	28·3
Kristianstad	(12 455 »)	14·7	13·3	25·7	26·8	26·2	19·6	17·9	24·0
Falun	(12 212 »)	12·9	12·9	15·8	23·6	12·0	5·0	13·8	13·3
Halmstad	(18 276 »)	10·5	7·7	10·5	17·3	15·3	12·7	9·6	15·1
Borås	(27 466 »)	9·9	11·9	15·8	19·9	11·1	8·1	12·9	12·9
Visby	(9 687 »)	9·4	8·7	18·9	35·6	22·5	16·4	12·2	25·1
Uppsala	(28 041 »)	9·3	9·3	18·8	25·4	13·9	11·9	12·5	16·9
Stockholm	(415 201 »)	9·0	15·2	27·0	24·3	16·3	17·5	17·1	19·3
Nyköping	(11 461 »)	9·0	5·2	9·8	14·9	11·5	8·7	8·0	11·7
Uddevalla	(13 594 »)	9·0	7·1	12·0	17·7	13·8	11·1	9·3	14·1
Kristinehamn	(11 238 »)	8·9	11·6	20·1	16·4	11·5	9·1	13·8	12·2
Västerås	(29 530 »)	8·8	7·9	12·5	13·7	7·7	6·6	9·7	9·2
Malmö	(111 931 »)	8·4	6·0	15·1	24·2	15·5	14·1	9·8	17·9
Härnösand	(10 138 »)	8·2	6·0	16·2	44·2	17·2	19·0	10·2	26·5
Gävle	(37 222 »)	8·1	7·0	11·6	18·3	14·0	14·4	8·9	15·5
Jönköping	(28 875 »)	7·3	5·6	7·7	14·9	9·3	7·2	6·9	10·4
Eskilstuna	(30 103 »)	6·9	5·0	8·3	11·4	8·8	8·3	6·7	9·5
Kalmar	(16 800 »)	6·9	3·9	10·5	17·5	11·0	9·1	7·1	12·5
Södertälje	(14 897 »)	6·8	5·0	15·5	20·7	10·1	13·7	9·2	14·8
Söderhamn	(11 086 »)	6·4	4·4	16·5	38·1	15·8	10·9	9·1	21·6
Lund	(22 827 »)	6·1	6·0	5·9	10·2	4·4	4·4	6·0	6·3
Örebro	(35 096 »)	6·0	6·3	13·3	20·6	13·6	11·6	8·6	15·2
Norrköping	(57 377 »)	5·9	3·9	6·4	12·0	10·7	6·9	5·4	9·8
Linköping	(26 300 »)	5·0	4·5	7·8	15·7	9·7	9·9	5·8	11·7
Landskrona	(19 542 »)	4·9	2·0	9·9	21·5	16·9	15·3	5·7	17·8
Karlskrona	(27 029 »)	4·5	4·8	7·5	13·3	7·8	7·2	5·6	9·5
Trälleborg	(10 924 »)	3·2	1·7	5·2	7·0	11·0	6·7	3·4	8·2
Luleå	(10 281 »)	3·1	4·7	4·7	14·4	9·9	10·6	4·1	11·7
Västervik	(11 829 »)	2·2	3·4	10·9	15·6	8·2	4·4	5·5	9·3
Ystad	(11 319 »)	1·6	2·4	3·8	10·4	4·1	5·8	2·6	6·8
Samtliga 35 städer		10·0	11·2	20·2	25·0	16·1	15·5	13·8	18·8

Med hänsyn till växlande polispraxis m. m. kunna tabellens siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet uti de särskilda städerna, men synas de däremot väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år. Det är ur denna synpunkt ägnat att väcka uppmärksamhet, att oaktat det allmänna fylleritalet för de större städerna låg mer än 50 % högre 1922 (15·5 ‰) än 1917 10·0 ‰), nio städer dock företedde minskning i fyllerifrekvensen, däribland särskilt Hälsingborg, Västerås, Falun och Östersund.

Fylleriförseelserna och alkoholkonsumtionen. En överskådlig bild av den i det föregående skildrade utvecklingen erhålles genom vidstående grafiska framställning (diagr. I), varuti jämväl med stöd av kontrollstyrelsens statistik inlagts en kurva för spritdryckskonsumtionen. Fluktuationerna uti denna och i den linje, som åskådliggör fylleriförekvensen, stämma i stort sett väl överens. Dock framträda vissa avvikelser, särskilt för år 1918, då den legitima alko-

[1] Befolkningssiffrorna avse slutet av år 1919.

Diagram I. Fylleriförseelser och spritdryckskonsumtion 1917—1924.



Fylleriförseelser:

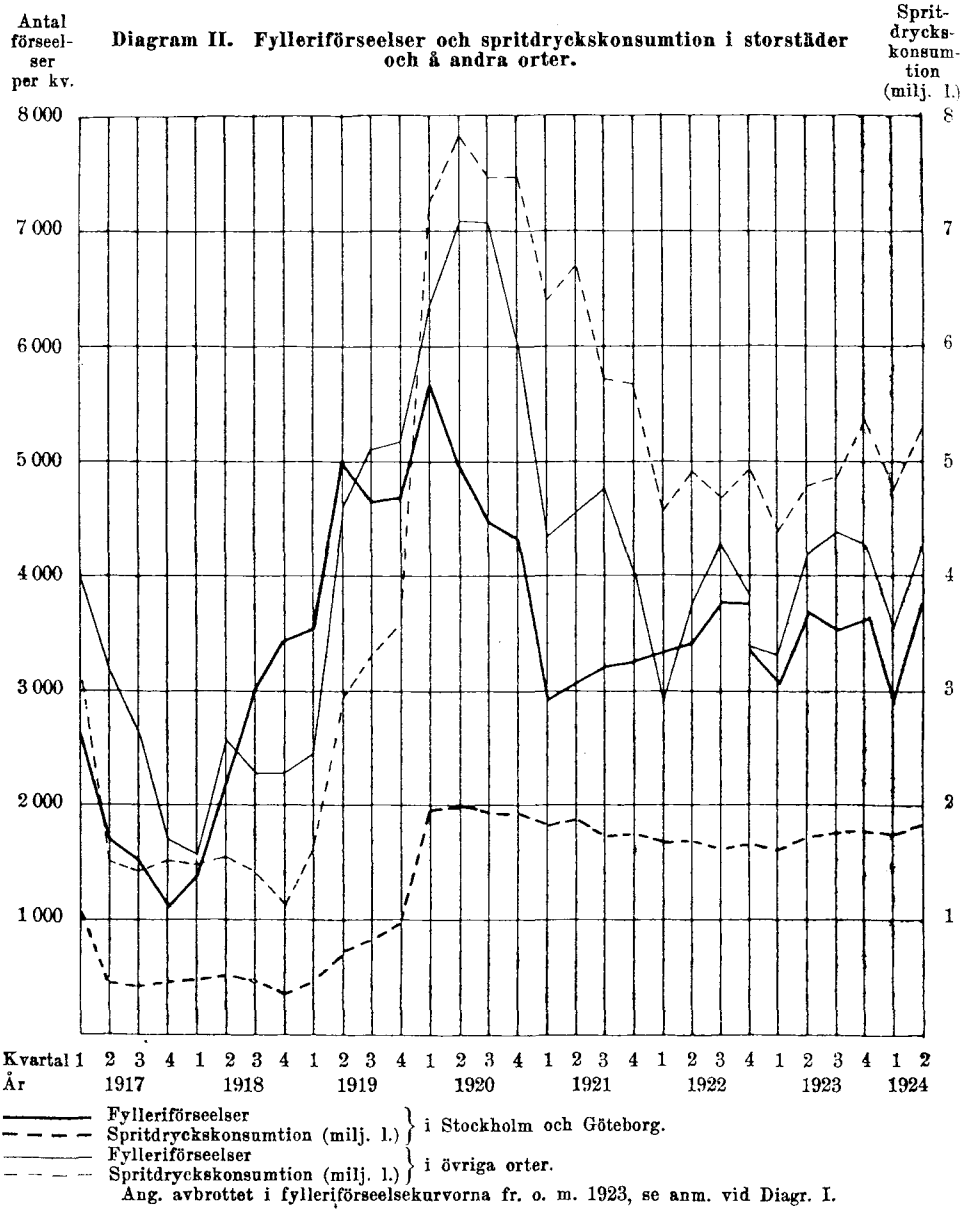
——— hela antalet (den avbrutna linjen fr. o. m. 1923 anger statistikens omläggning till att avse sakfällda i st. f. anhållna).
..... genom rusdryckssurrogat 1917—1922.
– – – – genom olaglig rusdryckshantering 1917—1922.
- - - - - - - Konsumtion av spritdrycker (milj. liter).

holkonsumtionen fortfarande nedgick, men fylleriet visade stigande tendens. Uppgången i de båda bikurvorna visar orsakerna härtill, nämligen först surrogatsupning, sedermera olaglig rusdryckshantering, d. v. s. företrädesvis hembränning.

Som förut antytts, hemmahörde dessa former av alkoholmissbruk företrädesvis i storstäderna. Detta särskilda förhållande belyses genom diagram II.

I Stockholm och Göteborg har fylleriförekvensen åtminstone tidvis visat vida mindre beroende av den legitima tilldelningen av spritdrycker än förhållandet varit i landsorten med dess sparsammare tillgång till andra berusningsmedel.

Diagram II. Fylleriförseelser och spritdryckskonsumtion i storstäder och å andra orter.



Ang. avbrottet i fylleriförseelsekurvorna fr. o. m. 1923, se anm. vid Diagr. I.

Fylleriförseelsernas orsaker. En fördelning av fylleriförseelserna efter berusningsmedlets art och sättet för dess erhållande lämnas för åren 1917—1922 i vidstående tab. 3. Dessa uppgifter, vilka återgå på de anhållnas egna

Tab. 3. Under åren 1917—1922 begångna fylleriförseelser, fördelade efter berusningsmedlets art och åtkomstsätt.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal fylleriförseelser med uppgivet berusningsmedel	Förseelser (i %), huvudsakligen förorsakade genom följande slag av berusningsmedel							Förseelser (i %) genom rusdrycker, som huvudsakligen erhållits				
		sprit-drycker	sprit-drycker i förening med vin el. öl	vin, öl (andr. malt-drycker)	rus-drycker, tillhopa	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, tillhopa	från utminuteringsställe	från utskänkningsställe	genom förmedl. av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom olaglig rusdrycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
År 1917 . .	18 310	13·8	38·2	35·4	87·4	6·8	5·8	12·6	·	·	·	·	·
Stockholm . .	3 600	8·0	29·4	49·7	87·1	7·3	5·6	12·9	·	·	·	·	·
Göteborg . . .	3 259	11·9	30·7	48·6	91·2	7·6	1·2	8·8	·	·	·	·	·
Övriga städer .	9 648	14·8	45·9	27·3	88·0	6·9	5·1	12·0	·	·	·	·	·
Landsbygden .	1 803	23·0	28·0	27·2	78·2	3·6	18·2	21·8	·	·	·	·	·
År 1918 . .	18 638	23·5	20·9	18·9	63·3	27·9	8·8	36·7	13·5	23·6	13·4	3·1	9·7
Stocholm . . .	6 101	22·3	14·0	14·8	51·1	43·0	5·9	48·9	7·2	17·2	13·7	8·2	4·8
Göteborg . . .	3 886	19·9	23·0	30·1	73·0	24·2	2·8	27·0	10·4	35·1	15·8	0·9	10·8
Övriga städer .	7 495	25·1	26·3	17·1	68·5	19·4	12·1	31·5	18·7	24·3	12·2	0·3	13·0
Landsbygden .	1 156	31·6	15·9	12·5	60·0	16·0	24·0	40·0	22·9	13·5	11·8	2·4	9·4
År 1919 . .	34 704	39·7	25·3	11·7	76·7	22·5	0·8	23·3	11·1	22·9	20·3	10·3	12·1
Stockholm . .	10 799	32·1	12·5	11·4	56·0	43·9	0·1	44·0	4·0	13·6	13·0	22·4	3·0
Göteborg . . .	6 729	40·2	17·7	19·0	76·9	22·7	0·4	23·1	6·6	28·2	26·9	7·6	7·6
Övriga städer .	14 431	41·6	39·1	9·3	90·0	8·8	1·2	10·0	16·5	29·5	21·1	1·8	21·1
Landsbygden .	2 745	58·9	22·4	5·9	87·2	10·3	2·4	12·7	21·6	11·3	27·8	14·4	12·6
År 1920 . .	44 914	57·2	33·3	6·2	96·7	2·8	0·5	3·3	11·3	29·7	28·8	11·4	15·5
Stockholm . .	9 558	71·5	17·4	8·1	97·0	2·9	0·1	3·0	4·9	17·5	20·8	48·8	5·0
Göteborg . . .	9 114	58·8	26·4	9·5	94·7	5·2	0·1	5·3	6·6	43·1	35·2	0·8	9·0
Övriga städer .	22 886	49·9	43·6	4·0	97·5	1·9	0·6	2·5	14·3	31·4	28·3	0·7	22·8
Landsbygden .	3 356	62·1	27·4	6·4	95·9	2·7	1·4	4·1	22·8	16·0	37·3	6·2	13·6
År 1921 . .	29 370	52·9	35·0	7·6	95·5	3·7	0·8	4·5	10·3	23·9	42·8	7·0	11·5
Stockholm . .	6 333	69·3	19·6	10·0	98·9	1·0	0·1	1·1	4·6	19·0	40·3	27·8	7·2
Göteborg . . .	5 530	50·5	29·3	11·4	91·2	8·5	0·3	8·8	7·3	30·6	47·0	0·4	5·9
Övriga städer .	15 204	46·5	44·5	4·8	95·8	3·2	1·0	4·2	12·6	24·9	42·4	0·8	15·1
Landsbygden .	2 303	55·8	29·1	9·1	94·0	2·7	3·3	6·0	18·0	15·3	42·1	6·4	12·2
År 1922 . .	27 358	56·1	33·2	7·2	96·5	2·9	0·6	3·5	9·8	20·8	59·0	3·9	3·0
Stockholm . .	6 718	71·4	18·4	8·9	98·7	1·0	0·3	1·3	4·6	14·0	72·9	5·0	2·2
Göteborg . . .	6 016	57·8	26·6	9·5	93·9	5·8	0·3	6·1	9·1	21·8	57·6	3·2	2·2
Övriga städer .	13 338	47·8	43·7	5·1	96·6	2·7	0·7	3·4	11·8	24·4	53·6	3·2	3·6
Landsbygden .	1 286	54·2	31·9	10·4	96·5	1·2	2·3	3·5	19·9	13·4	50·2	8·9	4·1

upplysningar och polismyndigheternas subjektiva omdömen, kunna givetvis icke göra anspråk på full exakthet, men de torde likväl få anses giva en i stort sett riktig bild av tendenserna på ifrågavarande område. Tabellen belyser sålunda vad i det föregående antytts, nämligen hurusom kristidsrestriktionernas tid 1917—1919 kännetecknades av tilltagande missbruk av

rusdryckssurrogat och olaglig rusdryckshantering av olika slag. Särskilt stor spridning nådde dessa företeelser i storstäderna. Åren 1918 och 1919 tillskrevs i Stockholm närmare hälften och i Göteborg ungefär en fjärdedel av samtliga fylleriförseelser rusgivande ersättningsmedel. Dessutom användes under dessa år vin och öl i rätt stor utsträckning i berusningssyfte.

Den olagliga rusdryckshanteringen bedrevs till en början huvudsakligen i form av rening av denaturerad sprit eller hemtillverkning av brännvin. Mest utbredd har denna hantering till synes varit i huvudstaden, men den hade även stor betydelse för fyllerifrekvensen inom vissa delar av landsbygden. Under år 1922 trädde den olaga införseln av spritvaror i förgrunden. Över 500 fyllerifall i Stockholm tillskrevos nu insmugglade alkoholvaror, och ett ännu större antal sådana torde hava upptagits bland de förseelser, som redovisats såsom härrörande från rusdrycker erhållna »genom förmedling av andra, vid privata samkväm o. d.». Tydligt är detta särskilt beträffande de förseelser, som uppgivits bero på förtäring av »exportsprit» o. d., vilka enbart i huvudstaden uppgingo till över 2 000.

Smuggelspritens dominerande roll såsom fylleriorsak i huvudstaden framträder än starkare uti den fortsättning av ifrågavarande statistik, som meddelas i A.-B. Stockholmssystemets förvaltningsberättelse för år 1923. Medan år 1922 1 358 fyllerister (20·8 %) uppgivas hava huvudsakligen berusat sig medelst rusdrycker, inköpta från utminuterings- eller utskänkningsställen, och 5 086 (77·9 %) genom sådana, erhållna i den olaga handeln eller genom hembränning, samt 82 (1·3 %) genom rusdryckssurrogat, utgjorde motsvarande siffror för år 1923 resp. 993 (14·1 %), 5 985 (85·1 %) och 57 (0·8 %).

Förseelsernas fördelning efter personernas hemort. I vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av personer bosatta å orten åskådliggöres av tab. 4, vilken uppgjorts med stöd av uppgifterna om de anhållnas senaste kyrkobokföringsort. Tabellen ger ett siffermässigt belägg för det kända förhållandet, att nykterhetstillståndet särskilt å vissa mindre orter försämras genom tillströmning av främmande element, såsom lösarbetare, sjöfolk m. fl. Medan i Stockholm och Göteborg en fjärdedel till en tredjedel av fylleriförseelserna tillskrivas i resp. städer icke hemmahörande personer, stiger motsvarande tal för övriga städer och orter ej sällan till det dubbla. Vad beträffar »ortsfrämmande»-procenten inom särskilda storleksklasser av orter, utgjorde denna för städer med över 100 000 inv. c:a 30 %, för sådana med 10—100 000 inv. c:a 55 % och med under 10 000 inv. c:a 70 %. Bland städer, vilkas fyllerital i hög grad påverkats genom superiet bland tillströmmande »lösfolk» o. d., må särskilt nämnas Nyköping, Kristianstad, Karlstad, Falun, Söderhamn, Sundsvall och Östersund.

Tab. 4 möjliggör även en rättvisare fördelning av fylleriförseelserna på stad och land än den, som ovan lämnats efter förseelseorten och vilken givetvis i hög grad påverkats av det för Sverige karakteristiska förhållandet, att rusdryckshandeln är koncentrerad i städerna, medan landsbygden är i stort sett »torrlagd». Under det att av samtliga beivrade fylleriförseelser

Tab. 4. Fylleriförseelsernas fördelning efter personernas kyrkobokföringsort åren 1917—1922.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal fylleri-förseelser	Därav (i %) begångna av personer kyrkobokförda			
		å orten för förseelsen	å annan ort inom Sverige		å utländsk (inkl. okänd) ort
			stad	landskommun	
År 1917 . .	18 521	48·9	12·7	37·1	1·3
Stockholm . . .	3 705	64·4	9·7	24·9	1·0
Göteborg	3 270	61·8	9·6	26·9	1·7
Mellersta Sverige	6 427	38·6	16·5	44·3	0·6
Södra »	2 661	50·7	12·6	35·6	1·1
Norra »	2 458	34·0	11·3	51·6	3·1
Städerna	*16 671*	*48·0*	*12·6*	*38·1*	*1·3*
Landsbygden . .	*1 850*	*37·6*	*13·4*	*28·2*	*0·8*
År 1918 . .	18 854	58·3	11·4	29·3	1·0
Stockholm . . .	6 264	74·5	8·7	15·9	0·9
Göteborg	3 897	66·6	8·7	24·1	0·6
Mellersta Sverige	5 036	42·7	15·7	40·7	0·9
Södra »	1 767	51·6	14·0	33·8	0·6
Norra »	1 890	35·1	12·5	49·9	2·5
Städerna	*17 679*	*58·5*	*11·5*	*29·2*	*1·0*
Landsbygden . .	*1 175*	*55·4*	*12·8*	*30·6*	*1·2*
År 1919 . .	35 191	57·6	10·9	30·2	1·3
Stockholm . . .	11 115	69·3	9·3	19·9	1·5
Göteborg	6 750	66·8	7·9	24·1	1·2
Mellersta Sverige	9 958	45·8	14·3	39·0	0·9
Södra »	3 693	53·1	14·3	31·1	1·5
Norra »	3 675	38·9	11·4	48·0	1·7
Städerna	*32 411*	*57·1*	*10·8*	*30·8*	*1·3*
Landsbygden . .	*2 780*	*62·8*	*12·2*	*24·2*	*0·8*

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal fylleri-förseelser	Därav (i %) begångna av personer kyrkobokförda			
		å orten för förseelsen	å annan ort inom Sverige		å utländsk (inkl. okänd) ort
			stad	landskommun	
År 1920 . .	45 790	53·8	12·2	32·1	1·9
Stockholm . . .	10 120	67·0	9·6	21·2	2·2
Göteborg	9 165	64·8	8·4	24·1	2·7
Mellersta Sverige	14 780	44·1	16·1	38·8	1·0
Södra »	6 259	54·5	12·7	30·4	2·4
Norra »	5 466	36·7	12·8	48·9	1·6
Städerna	*42 371*	*55·7*	*12·2*	*32·2*	*1·9*
Landsbygden . .	*3 419*	*55·2*	*12·7*	*30·9*	*1·2*
År 1921 . .	30 099	56·6	11·5	30·9	1·0
Stockholm . . .	6 848	72·0	6·6	20·2	1·2
Göteborg	5 562	70·5	5·6	23·0	0·9
Mellersta Sverige	9 705	43·4	16·0	39·7	0·9
Södra »	4 513	57·7	16·3	24·7	1·3
Norra »	3 471	39·3	11·4	48·4	0·9
Städerna . . .	*27 751*	*56·9*	*11·4*	*30·7*	*1·0*
Landsbygden . .	*2 348*	*52·6*	*12·5*	*33·8*	*1·3*
År 1922 . .	28 212	60·8	11·6	26·7	0·9
Stockholm . . .	7 397	73·1	7·5	18·3	1·1
Göteborg	6 044	78·0	9·0	12·5	0·5
Mellersta Sverige	8 093	43·6	17·8	37·9	0·7
Södra »	3 984	58·6	10·3	30·0	1·1
Norra »	2 694	43·1	12·1	43·8	1·0
Städerna	*26 898*	*61·1*	*11·4*	*26·6*	*0·9*
Landsbygden . .	*1 314*	*54·0*	*16·0*	*29·4*	*0·6*

endast 5 till 10 % begåtts å landsbygden, stiger dess anpart till drygt en tredjedel, om hänsyn tages till de anhållna personernas hemort (år 1917 43 %, 1918 33 %, 1919 35 %, 1920 36 %, 1921 35 %, 1922 29 %).

Förseelsernas fördelning på veckodagar. Ytterligare bidrag till belysningen av rådande alkoholvanor lämnar fylleriförseelsernas fördelning på veckodagar i tab. 5. Härav framgår, att i vårt land lördagen är den mest utpräglade »alkoholdagen», i det att ungefär en tredjedel av samtliga fyllerifall inträffade å lördagar (inkl. helgdagsaftnar), åren 1917 och 1918 dock något mindre. Svagast framträdde lördagsfylleriet i huvudstaden, starkast i de smärre städerna och å landsbygden, där vissa år över två femtedelar av förseelserna begingos å sådana dagar. Sön- och helgdagar äro i vårt land relativt fria från gatufylleri tack vare den allmänna söndagsstängningen. Detta gäller dock icke i fråga om landsbygden, där hemköpen av alkoholvaror tydligen

Tab. 5. Under åren 1917—1922 begångna fylleriförseelser, fördelade på veckodagar.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal fylleri-förseelser inträffade på uppgiven veckodag	Därav (i %) inträffade på							Antal förseelser i genomsnitt per dag på						
		sön- och helgdagar	månd. (o. dagar efter helgdagar)	tisdagar	onsdagar	torsdagar	fredagar	lörd. (o. dagar före helgdagar)	sön- och helgdagar	månd. (o. dagar efter helgdagar)	tisdagar	onsdagar	torsdagar	fredagar	lörd. (o. dagar före helgdagar)
År 1917 . .	18 479	10·4	14·8	10·8	11·6	10·1	12·0	30·3	32	52	42	43	38	45	100
Stockholm . . .	3 704	12·6	15·9	12·0	12·3	11·8	13·2	22·2	8	11	9	9	9	10	15
Göteborg	3 270	8·6	14·5	10·6	12·2	10·7	12·5	30·9	5	9	8	8	7	8	18
Övriga städer . .	9 693	9·3	15·2	11·0	11·9	9·9	11·9	30·8	15	28	22	23	19	24	53
Landsbygden . .	1 812	15·0	10·8	7·7	7·7	7·0	9·1	42·7	4	4	3	3	3	3	14
År 1918 . .	18 842	14·0	13·9	10·9	11·6	10·3	11·5	27·8	43	48	43	44	40	45	95
Stockholm . . .	6 262	19·9	12·4	11·4	10·8	11·0	13·0	21·5	21	15	15	15	15	17	25
Göteborg	3 897	12·6	15·0	10·8	10·5	10·1	10·3	30·7	8	10	9	8	8	8	21
Mellersta Sverige	5 030	9·2	14·4	10·0	12·1	8·7	10·4	35·2	7	13	10	12	9	11	32
Södra »	1 765	13·7	14·4	10·8	14·6	12·0	11·1	23·4	4	5	4	5	4	4	8
Norra »	1 888	10·4	15·1	12·3	11·7	11·2	11·8	27·5	3	5	5	4	4	5	9
Städerna	*17 670*	*13·6*	*14·0*	*11·2*	*11·7*	*10·5*	*11·7*	*27·3*	*39*	*43*	*41*	*42*	*38*	*43*	*87*
Landsbygden . .	*1 172*	*20·5*	*12·0*	7·7	*8·8*	7·1	7·7	*36·2*	*4*	*5*	*2*	*2*	*2*	*2*	*8*
År 1919 . .	35 142	15·5	11·9	9·8	9·8	9·1	10·8	33·1	88	77	73	73	67	78	201
Stockholm . . .	11 104	19·2	13·7	10·4	9·7	9·5	11·2	26·3	34	27	25	25	23	26	50
Göteborg	6 750	15·6	10·9	9·4	8·7	8·8	10·4	36·2	17	14	13	12	12	14	42
Mellersta Sverige	9 942	11·2	10·6	9·2	9·9	8·6	10·5	40·0	18	20	20	21	18	21	68
Södra »	3 681	16·4	11·8	10·5	12·5	9·2	10·3	29·3	10	8	8	10	7	8	20
Norra »	3 665	14·9	11·7	9·3	8·9	9·7	12·1	33·4	9	8	7	7	7	9	21
Städerna	*32 382*	*15·0*	*12·2*	*10·1*	*10·1*	*9·3*	*11·0*	*32·3*	*79*	*73*	*70*	*70*	*63*	*73*	*180*
Landsbygden . .	*2 760*	*21·2*	*8·1*	*5·8*	*5·6*	*7·4*	*8·6*	*45·3*	*9*	*4*	*3*	*3*	*4*	*5*	*21*
År 1920 . .	45 718	12·1	13·8	10·5	10·5	9·4	11·9	31·8	91	112	98	100	90	118	250
Stockholm . . .	10 120	16·3	14·0	10·7	9·3	9·8	12·4	27·5	29	24	23	20	20	25	47
Göteborg	9 164	9·8	14·9	11·9	11·1	10·4	11·3	30·6	15	24	22	21	20	23	48
Mellersta Sverige	14 749	8·8	13·2	10·3	11·0	9·1	11·9	35·7	21	35	31	34	28	38	91
Södra »	6 242	14·9	13·0	9·7	10·9	8·1	12·1	31·3	15	15	12	14	11	16	34
Norra »	5 443	12·2	14·0	9·4	9·8	9·5	13·6	31·5	11	14	10	11	11	16	30
Städerna	*12 358*	*11·7*	*14·1*	*10·8*	*10·7*	*9·6*	*12·0*	*31·1*	*81*	*106*	*93*	*95*	*85*	*110*	*227*
Landsbygden . .	*3 560*	*18·0*	*9·7*	*6·6*	*7·4*	*7·3*	*10·6*	*40·4*	*10*	*6*	*5*	*5*	*5*	*8*	*23*
År 1921 . .	30 067	12·5	11·8	10·0	11·0	9·1	11·5	34·1	64	64	61	66	57	72	183
Stockholm . . .	6 847	17·5	12·9	10·6	10·1	9·6	11·7	27·6	21	15	14	14	14	16	34
Göteborg	5 562	8·4	10·8	9·8	10·6	9·8	13·1	37·5	8	11	11	12	11	15	37
Mellersta Sverige	9 700	9·0	11·2	10·0	11·7	8·4	10·8	38·9	15	20	20	23	17	22	67
Södra »	4 495	16·3	10·9	10·0	11·5	8·3	10·5	32·5	12	9	9	10	8	10	26
Norra »	3 463	13·9	13·6	9·4	10·8	9·8	12·1	30·4	8	9	7	7	7	9	19
Städerna	*27 745*	*11·9*	*12·0*	*10·2*	*11·3*	*9·4*	*11·8*	*33·7*	*56*	*61*	*57*	*62*	*53*	*68*	*166*
Landsbygden . .	*2 324*	*19·4*	*8·5*	*7·9*	*7·5*	*8·2*	*8·8*	*39·7*	*8*	*3*	*4*	*4*	*4*	*4*	*17*
År 1922 . .	28 190	13·9	11·6	9·4	10·9	9·2	11·4	33·6	63	62	54	62	53	68	172
Stockholm . . .	7 395	19·4	12·2	9·7	9·6	9·2	11·6	28·3	23	17	15	14	14	18	38
Göteborg	6 044	11·0	11·2	9·6	10·2	9·8	12·3	35·9	11	13	12	12	12	16	39
Mellersta Sverige	8 084	9·8	10·9	8·4	12·2	8·8	10·9	39·0	13	17	14	20	15	19	57
Södra »	3 978	16·3	12·2	10·2	12·0	8·7	10·5	30·1	10	9	8	10	7	9	22
Norra »	2 689	14·0	12·3	9·5	11·1	9·9	11·3	31·9	6	6	5	6	5	6	16
Städerna	*26 885*	*13·6*	*11·8*	*9·5*	*11·1*	*9·3*	*11·3*	*33·4*	*59*	*60*	*52*	*60*	*51*	*65*	*163*
Landsbygden . .	*1 305*	*20·1*	*8·3*	7·3	*8·5*	6·7	*11·5*	*37·6*	*4*	*2*	*2*	*2*	*2*	*3*	*9*

medföra rätt mycket söndagsfylleri. I städerna äro såväl måndagen som fredagen, vilken ofta är avlöningsdag, i allmänhet mer utpräglade »alkoholdagar» än söndagen. I nykterhetsavseende bäst ställda äro dagarna i mitten av veckan.

Förseelsernas fördelning efter tidpunkten på dygnet. Såsom av tab. 6 framgår, inträffade före kl. 12 middagen årligen blott en ringa del ($^1/_{10}$—$^1/_7$) av fylleriförseelserna, medan på dygnets sista tredjedel kommo två tredjedelar till tre fjärdedelar. Å flertalet orter har fyllerifrekvensen varit högst mellan kl. 8 och 10 e. m. Nattlivet i huvudstaden kommer särskilt till

Tab. 6. Under åren 1917—1922 begångna fylleriförseelser, fördelade efter tidpunkten på dygnet.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal fylleri-förseelser vid uppgiven tidpunkt	Därav (i %) begångna mellan följande klockslag											
		12 midn. –2 fm.	2— 4 fm.	4— 6 fm.	6— 8 fm.	8— 10 fm.	10— 12 fm.	12 midd. –2 em.	2— 4 em.	4— 6 em.	6— 8 em.	8— 10 em.	10— 12 em.
År 1917 . .	18 398	7·5	1·9	0·5	0·3	0·3	1·3	4·0	10·9	16·9	20·4	19·8	16·2
Stockholm . .	3 699	14·2	4·0	1·4	0·7	0·4	1·4	4·2	8·6	12·0	17·0	19·7	16·4
Göteborg . . .	3 267	8·9	2·2	0·5	0·3	0·6	1·1	4·4	10·1	15·9	18·0	18·9	19·1
Övriga städer .	9 659	5·4	1·0	0·3	0·1	0·2	1·1	3·9	12·4	19·0	22·3	18·9	15·4
Landsbygden .	1 773	2·0	0·8	0·2	0·1	0·3	2·1	3·2	9·6	17·3	22·1	27·0	15·3
År 1918 . .	18 729	9·0	3·5	1·3	0·4	0·6	1·8	6·1	9·6	14·4	17·7	18·3	17·3
Stockholm . .	6 242	14·5	6·3	2·7	0·8	1·0	2·9	6·3	7·2	9·9	15·4	16·6	16·4
Göteborg . . .	3 897	5·7	3·2	1·0	0·3	0·5	1·5	8·2	16·1	15·3	16·5	18·5	19·2
Övriga städer .	7 464	7·2	1·6	0·4	0·2	0·2	1·0	5·1	11·5	17·3	20·2	18·9	16·4
Landsbygden .	1 126	2·6	0·9	0·8	0·1	0·3	2·5	3·2	8·0	17·6	18·6	22·8	22·6
År 1919 . .	34 841	8·2	2·2	0·7	0·3	0·7	2·3	5·5	10·2	14·4	17·6	19·3	18·6
Stockholm . .	11 045	11·2	3·4	1·3	0·4	1·5	3·9	6·3	8·4	11·5	16·0	18·8	17·3
Göteborg . . .	6 740	7·9	2·4	0·8	0·2	0·5	1·9	5·0	10·2	13·7	17·8	21·5	18·1
Övriga städer .	14 449	6·8	1·5	0·4	0·2	0·2	1·2	5·2	12·2	17·2	18·3	17·9	18·9
Landsbygden .	2 607	4·3	1·4	0·2	0·3	0·5	1·7	4·4	7·7	12·5	20·0	23·7	23·3
År 1920 . .	45 275	6·0	1·5	0·4	0·2	0·5	1·8	5·0	9·9	15·9	20·3	21·3	17·2
Stockholm . .	10 050	9·7	2·7	0·8	0·5	1·4	4·0	5·9	8·5	12·0	18·1	19·8	16·6
Göteborg . . .	9 163	5·5	1·5	0·6	0·3	0·3	1·0	3·7	7·7	13·6	22·4	25·1	18·3
Övriga städer .	22 901	5·4	1·0	0·2	0·1	0·2	1·1	5·3	11·3	18·5	20·5	19·9	16·5
Landsbygden .	3 161	2·5	0·5	0·2	0·2	0·4	2·4	4·3	8·4	16·1	19·0	25·2	20·8
År 1921 . .	29 749	6·1	1·9	0·5	0·3	0·5	1·9	4·9	10·2	16·1	20·7	20·7	16·2
Stockholm . .	6 807	9·5	3·4	1·3	0·6	1·0	3·3	5·3	7·1	11·9	17·7	22·3	16·6
Göteborg . . .	5 557	5·3	2·3	0·4	0·2	0·4	1·3	4·7	9·5	15·0	23·1	21·8	16·0
Övriga städer .	15 207	5·3	1·2	0·4	0·2	0·4	1·2	5·0	12·3	18·2	21·1	19·1	15·6
Landsbygden .	2 178	3·4	0·6	0·1	0·3	1·1	3·1	4·1	7·2	16·7	20·5	23·0	19·9
År 1922 . .	27 942	6·4	1·9	0·7	0·3	0·6	1·9	5·1	10·2	16·0	19·5	20·2	17·2
Stockholm . .	7 336	9·3	3·0	1·3	0·6	1·4	3·7	5·1	7·8	12·6	17·3	22·0	15·9
Göteborg . . .	6 038	5·9	1·7	0·8	0·2	0·4	1·4	4·9	10·1	14·9	19·2	20·9	19·6
Övriga städer .	13 333	5·3	1·3	0·4	0·1	0·3	1·3	5·4	11·8	18·6	20·9	18·8	15·8
Landsbygden .	1 235	2·3	1·1	0·4	0·5	0·5	1·6	3·5	7·6	13·0	19·8	21·9	27·8

synes genom de höga talen för under tiden från kl. 12 midnatt till kl. 2 f. m. ertappade fyllerister.

Personernas kön och civilstånd. Frånräknas alla de fall, där samma individ ertappats för fylleri mer än en gång under ett och samma år, erhålles antalet personer, som under resp. år anhållits för fylleri. På 100 personer

Tab. 7. Under åren 1917—1922 anhållna (resp. utan föregående anhållande sakfällda) män och kvinnor, fördelade efter civilstånd.

Redovisningsår och civilstånd	Män					Kvinnor			Tillhopa
	Stockholm	Göteborg	Övriga städer	Landsbygden	Hela riket	Stockholm och Göteborg	Övriga orter	Hela riket	
År 1917.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	2 779	2 545	8 429	1 724	15 477	351	85	436	15 913
därav (i %): ogifta	74·1	73·8	70·7	81·4	73·0	80·3	67·1	77·8	73·2
gifta	22·3	23·3	25·6	16·5	23·6	11·1	20·0	12·8	23·3
änkl. (änkor) och frånskilda	3·6	2·9	3·7	2·1	3·4	8·6	12·9	9·4	3·5
År 1918.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	4 087	2 707	6 312	1 092	14 198	489	110	599	14 797
därav (i %): ogifta	74·1	68.5	70·4	78·1	71·7	80·8	80·9	80·8	72·1
gifta	22·8	28·8	26·1	20·5	25·2	12·7	11·8	12·5	24·7
änkl. (änkor) och frånskilda	3·1	2·7	3·5	1·4	3·1	6·5	7·3	6·7	3·2
År 1919.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	7 363	4 730	12 274	2 453	26 820	465	122	587	27 407
därav (i %): ogifta	72·4	70·9	69·1	79·1	71·2	73·6	76·2	74·1	71·3
gifta	23·7	26·0	27·3	18·9	25·3	18·9	12·3	17·6	25·1
änkl. (änkor) och frånskilda	3·9	3·1	3·6	2·0	3·5	7·5	11·5	8·3	3·6
År 1920.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	7 156	6 413	18 549	3 091	35 209	446	153	599	35 808
därav (i %): ogifta	72·7	70·0	70·2	76·7	71·3	73·1	56·9	68·9	71·2
gifta	22·9	26·5	26·2	20·9	25·1	18·4	23·5	19·7	25·0
änkl. (änkor) och frånskilda	4·4	3·5	3·6	2·4	3·6	8·5	19·6	11·4	3·8
År 1921.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	5 008	3 929	12 800	2 158	23 895	398	107	505	24 400
därav (i %): ogifta	70·8	68·5	68·4	75·1	69·5	71·6	52·3	67·5	69·5
gifta	24·7	27·6	27·8	22·1	26·4	19·4	32·7	22·2	26·2
änkl. (änkor) och frånskilda	4·5	3·9	4·3	2·8	4·1	9·0	15·0	10·3	4·3
År 1922.									
Antal anhållna (resp. sakfällda)	5 289	4 056	11 179	1 219	21 743	408	106	514	22 257
därav (i %): ogifta	70·8	66·8	66·9	73·6	68·2	66·2	65·1	66·0	68·1
gifta	24·2	29·2	28·7	23·3	27·4	21·8	30·2	23·5	27·3
änkl. (änkor) och frånskilda	5·0	4·0	4·4	3·1	4·4	12·0	4·7	10·5	4·6

Tab. 8. Under åren 1917—1922 anhållna (resp. sakfällda) personer, fördelade på åldersgrupper.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal för fylleri anhållna (resp. sakfällda) personer med uppgiven ålder	Därav (i %) i en ålder av							
		under 20 år	20—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—49 år	50—59 år	60 år och däröver
År 1917: hela antalet	15 879	3·9	18·7	19·8	17·4	13·8	16·7	7·5	2·2
därav kvinnor	436	3·9	21·6	22·5	14·2	14·2	13·1	8·7	1·8
Stockholm	3 019	2·3	12·8	18·2	19·8	17·2	18·8	9·0	1·9
Göteborg	2 651	4·7	18·4	21·7	17·7	13·9	14·8	6·9	1·9
Mellersta Sverige	6 080	4·4	21·0	19·8	16·2	13·0	15·9	7·4	2·3
Södra »	1 927	4·2	17·7	20·0	17·9	13·1	18·1	6·9	2·1
Norra »	2 202	3·7	21·2	19·8	16·9	11·7	16·8	7·1	2·8
Hela riket Städerna	*14 171*	*5·4*	*17·1*	*19·7*	*17·9*	*14·4*	*17·3*	*7·9*	*2·3*
Hela riket Landsbygden	*1 708*	*7·6*	*32·2*	*24·1*	*15·5*	*8·3*	*11·5*	*4·6*	*1·2*
År 1918: hela antalet	14 697	4·5	16·2	19·2	18·4	14·9	17·6	7·4	1·8
därav kvinnor	587	7·3	23·3	22·8	15·5	9·9	14·2	6·0	1·0
Stockholm	4 434	3·2	13·1	17·5	19·2	17·1	20·1	8·1	1·7
Göteborg	2 824	5·5	17·7	21·7	19·2	14·5	14·1	6·1	1·2
Mellersta Sverige	4 304	5·4	18·8	19·1	18·6	13·0	16·8	6·6	1·7
Södra »	1 502	3·7	15·4	21·0	16·4	14·1	18·8	8·2	2·4
Norra »	1 633	4·6	16·5	18·5	15·9	15·1	18·2	8·7	2·5
Hela riket Städerna	*13 632*	*4·0*	*15·6*	*19·0*	*18·6*	*15·2*	*18·1*	*7·6*	*1·9*
Hela riket Landsbygden	*1 065*	*11·6*	*24·7*	*22·1*	*14·6*	*10·5*	*11·5*	*4·6*	*0·8*
År 1919: hela antalet	27 212	5·2	18·2	18·6	16·7	14·1	18·2	7·1	1·9
därav kvinnor	577	7·3	19·9	17·5	12·8	15·1	17·3	8·3	1·8
Stockholm	7 661	3·2	12·8	16·6	17·0	17·3	21·7	8·9	2·5
Göteborg	4 843	5·9	19·6	19·3	18·0	13·9	16·2	5·8	1·3
Mellersta Sverige	8 377	6·1	20·2	19·9	16·1	12·4	17·2	6·5	1·6
Södra »	3 137	6·6	21·3	19·6	15·3	11·8	16·0	7·4	2·0
Norra »	3 194	4·9	20·4	18·1	16·8	13·7	17·8	6·2	2·1
Hela riket Städerna	*24 811*	*4·5*	*16·9*	*18·4*	*17·1*	*14·7*	*19·0*	*7·4*	*2·0*
Hela riket Landsbygden	*2 401*	*11·5*	*31·8*	*20·7*	*12·3*	*8·6*	*10·2*	*3·9*	*1·0*
År 1920: hela antalet	35 558	5·4	19·0	18·0	15·6	13·2	18·3	8·0	2·5
därav kvinnor	585	6·8	15·7	16·4	12·5	14·2	20·5	11·3	2·6
Stockholm	7 412	5·7	14·5	15·4	15·7	15·4	21·6	10·6	3·1
Göteborg	6 530	6·3	18·0	20·9	17·3	13·4	15·9	6·3	1·9
Mellersta Sverige	12 061	5·6	21·2	18·0	15·0	12·1	17·8	7·9	2·4
Södra »	5 058	5·3	20·0	18·0	15·4	12·9	18·7	7·3	2·4
Norra »	4 497	6·3	21·2	18·3	14·7	12·4	16·8	7·7	2·6
Hela riket Städerna	*32 505*	*4·9*	*18·0*	*17·9*	*15·8*	*13·5*	*18·9*	*8·4*	*2·6*
Hela riket Landsbygden	*5 053*	*9·9*	*29·5*	*19·7*	*13·9*	*9·7*	*11·5*	*4·5*	*1·5*
År 1921: hela antalet	24 225	4·3	17·1	16·9	15·6	13·9	20·0	9·1	3·1
därav kvinnor	496	5·2	15·5	17·0	13·9	14·7	18·6	12·1	3·0
Stockholm	5 257	2·7	12·8	14·4	15·8	15·3	23·8	11·3	3·9
Göteborg	4 035	4·6	15·9	18·9	17·5	14·6	18·7	7·5	2·3
Mellersta Sverige	8 223	5·0	19·3	16·8	14·8	13·1	19·3	8·9	2·8
Södra »	3 736	4·0	17·5	17·8	15·2	14·2	19·2	9·1	3·0
Norra »	2 974	5·0	20·1	17·8	15·9	12·0	17·7	8·2	3·3
Hela riket Städerna	*22 112*	*3·7*	*16·1*	*16·7*	*15·8*	*14·3*	*20·7*	*9·5*	*3·2*
Hela riket Landsbygden	*2 113*	*9·7*	*27·8*	*19·2*	*14·2*	*9·8*	*12·1*	*5·4*	*1·8*
År 1922: hela antalet	22 116	3·5	15·5	16·1	15·7	15·5	21·1	9·7	2·9
därav kvinnor	498	4·2	14·6	16·4	13·5	16·3	17·1	14·9	3·0
Stockholm	5 511	2·3	11·5	13·9	15·8	16·7	24·6	11·6	3·6
Göteborg	4 180	4·7	17·0	17·5	17·3	15·4	18·8	7·4	1·9
Mellersta Sverige	6 879	3·9	16·8	16·5	15·0	15·0	20·1	9·9	2·8
Södra »	3 262	3·2	15·3	15·4	15·7	15·5	22·5	9·2	3·2
Norra »	2 284	4·0	18·8	18·3	14·4	14·0	17·6	9·8	3·1
Hela riket Städerna	*20 902*	*3·5*	*14·9*	*15·8*	*15·8*	*15·8*	*21·5*	*9·9*	*3·0*
Hela riket Landsbygden	*1 214*	*7·7*	*25·2*	*20·5*	*14·2*	*10·5*	*14·2*	*6·5*	*1·6*

kommo åren 1917—1922 resp. 116, 127, 128, 128, 123 och 127 förseelser, sålunda — bortsett från begynnelseåret — en tämligen konstant siffra.

Karakteristiskt för förhållandena i vårt land är det ringa antalet kvinnliga fyllerister; såsom tab. 7 utvisar, blott ett par procent av samtliga (lägst 1·7 % 1920, högst 4·0 % 1918). Storstäderna förete dock högre siffror. År 1918 voro sålunda i huvudstaden över 8 % av de anhållna kvinnor.

Ser man på den i tab. 7 jämväl redovisade civilståndsfördelningen, bör till jämförelse med dessa tal för de fylleribestraffade nämnas, att enligt gjorda beräkningar voro (vid slutet av år 1916) inom hela den vuxna befolkningen c:a 44 % ogifta, 47 % gifta och 9 % änklingar, änkor eller frånskilda. De ogiftas övertalighet bland fylleristerna är sålunda betydande. En svag nedgång i detta hänseende har dock kunnat förmärkas under redogörelseperioden, nämligen från 73 % år 1917 till 68 % år 1922.

Personernas ålder. Förklaring till nyssnämnda höga antal fyllerifall bland de ogifta ger till god del de fylleribestraffades åldersfördelning. Enligt tab. 8 voro åren 1917—1922 resp. 42, 40, 42, 42, 38 och 35 % under 30 år och resp. 23, 21, 23,

Tab. 9. Under åren 1917—1922 anhållna (resp. sakfällda) personer under 30 år, fördelade på ettårsgrupper.

Redovisningsår och ortsgrupper	Av 100 för fylleri anhållna (resp. sakfällda) voro följande (i %) i en ålder av															
	under 15 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år	20 år	21 år	22 år	23 år	24 år	25 år	26 år	27 år	28 år	29 år
År 1917	0·0	0·0	0·1	0·5	1·1	2·2	3·8	2·5	3·8	4·2	4·4	4·2	4·3	3·6	3·9	3·8
därav kv.	—	0·2	—	0·5	1·6	1·6	5·0	4·1	3·7	3·7	5·1	4·8	3·9	4·8	5·1	3·9
Städerna . . .	0·0	0·0	0·1	0·4	1·0	1·9	3·3	2·4	3·4	3·8	4·2	4·1	4·2	3·7	3·9	3·8
Landsbygden .	—	—	0·3	0·9	1.6	4·8	8·3	3·4	6·9	7·5	6·1	5·1	4·9	3·8	3·7	3·6
År 1918	0·0	0·1	0·3	0·6	1·3	2·2	2·7	2·6	3·5	3·7	3·7	3·7	4·0	4·0	3·7	3·8
därav kv.	—	0·3	0·3	1·7	1·9	3·1	4·9	4·9	4·4	3·6	5·5	6·5	3·9	3·9	4·6	3·9
Städerna . . .	—	0·1	0·2	0·5	1·2	2·0	2·6	2·5	3·3	3·6	3·6	3·6	3·9	4·0	3·7	3·8
Landsbygden .	0·2	0·7	1·0	1·2	2·9	5·6	4·8	3·0	5·4	6·1	5·4	5·3	5·3	4·1	4·0	3·4
År 1919	0·0	0·1	0·2	0·8	1·5	2·6	3·0	3·3	3·9	4·0	4·0	3·9	3·8	3·7	3·7	3·5
därav kv.	—	—	0·3	1·6	3·1	2·3	2·9	6·1	4·2	3·1	3·6	4·7	2·6	4·2	2·4	3·6
Städerna . . .	0·0	0·0	0·2	0·7	1·4	2·2	2·7	3·1	3·6	3·8	3·7	3·8	3·7	3·7	3·7	3·5
Landsbygden .	0·0	0·1	0·8	1·5	3·1	6·0	6·5	5·5	7·2	6·4	6·2	5·0	5·1	4·2	3·3	3·1
År 1920	0·0	0·0	0·2	0·7	1·6	2·9	3·3	3·6	4·0	4·2	3·9	3·7	3·8	3·5	3·5	3·5
därav kv.	0·2	0·2	0·4	0·3	1·9	3·8	3·3	1·9	2·7	4·9	2·9	2·9	3·8	2·6	3·4	3·7
Städerna . . .	0·0	0·0	0·1	0·6	1·5	2·7	3·1	3·3	3·8	4·0	3·8	3·6	3·7	3·5	3·5	3·6
Landsbygden .	—	0·1	0·4	1·2	2·7	5·5	6·2	5·9	5·8	6·5	4·9	4·4	4·7	3·7	3·6	3·3
År 1921	0·0	0·0	0·1	0·5	1·3	2·4	2·7	3·2	3·7	3·9	3·6	3·7	3·5	3·3	3·2	3·2
därav kv.	—	—	0·2	1·0	1·2	2·8	2·0	2·2	3·8	3·7	3·8	3·8	3·5	2·4	4·0	3·3
Städerna . . .	0·0	—	0·1	0·5	1·2	1·9	2·5	3·0	3·5	3·7	3·4	3·6	3·5	3·2	3·2	3·2
Landsbygden .	—	0·1	0·1	0·9	1·9	6·7	4·5	5·1	6·6	5·6	6·0	5·0	4·4	3·7	3·4	2·7
År 1922	0·0	0·0	0·1	0·5	1·0	1·9	2·4	2·9	3·3	3·3	3·6	3·2	3·5	3·2	3·1	3·1
därav kv.	—	—	0·4	0·2	1·2	2·4	2·8	2·6	3·2	2·8	3·2	4·4	2·2	4·0	3·0	2·8
Städerna . . .	0·0	0·0	0·2	0·4	0·9	1·8	2·3	2·8	3·2	3·2	3·4	3·1	3·4	3·2	3·0	3·1
Landsbygden .	—	0·3	0·3	0·8	1·7	4·6	3·9	4·5	5·3	4·4	7·1	4·4	4·8	4·4	3·8	2·9

24, 21 och 19 % ej fyllda 25 år, sålunda något sjunkande siffror, vilka torde böra sättas i samband bl. a. med skärpta restriktioner för yngre motboksinnehavare. Mest framträdande har ungdomsfylleriet varit i de mindre orterna. Medan å landsbyggden årligen c:a två femtedelar och i småstäderna ungefär en fjärdedel av fylleristerna ej uppnått 25 år, stannade motsvarande siffra för huvudstaden vid knappt en sjättedel. Dock företedde även vissa större städer ett relativt stort inslag av ungdomliga fyllerister, bl. a. Göteborg, Västerås, Jönköping, Landskrona, Borås, Örebro och Gävle.

Liksom ungdomsbrottsligheten är även ungdomsfylleriet förtjänt av särskild uppmärksamhet. En fördelning av de för fylleri anhållna, som ännu ej uppnått 30 års ålder, på ettårsgrupper ter sig som tab. 9 utvisar.

Nitton- och tjugoåringarna ha sålunda, relativt sett, å landsbygden varit avsevärt starkare representerade än i städerna. Det hack i serien talen för tjugoettåringarna förete under åren 1917 och 1918, torde möjligen stå i samband med dåtida tjänstgöringsförhållanden för de värnpliktiga.

Alkoholister och surrogatsupare. Granskar man närmare uppgifterna om de personer, som gjort sig skyldiga till fylleri på offentlig plats, befinnes denna grupp inrymma mycket heterogena element. Söker man först uppdela de fylleribestraffade efter deras förhållande till alkoholen, möter skiljelinjen mellan dem, som mera tillfälligtvis förtärt rusdrycker i övermått, och dem, som vanemässigt missbruka alkoholvaror. Såsom utgångspunkt för en dylik gränsläggning föreligga i primärmaterialet uppgifter för de personer, som enligt polismyndigheternas uppfattning skulle vara att beteckna såsom kroniska alkoholister eller eljest begivna på starka drycker. En sammanställning av dessa upplysningar meddelas i tab. 10.

Tab. 10. Antal personer, som betecknats såsom alkoholister eller eljest begivna på starka drycker.

Ortsgrupper	År 1917		År 1918		År 1919		År 1920		År 1921		År 1922	
	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna	Antal alkoholister	I % av samtl. anhållna
Stockholm . . .	1 089	36·0	2 168	48·6	3 659	47·5	2 638	35·3	1 980	37·4	2 064	37·1
Göteborg	524	19·8	601	21·3	947	19·5	981	15·0	788	19·5	920	22·0
Övriga städer . .	3 419	40·2	3 033	47·3	5 090	41·1	7 149	38·2	5 070	39·3	4 188	37·1
Landsbygden . .	966	56·0	649	58·9	1 325	53·8	1 590	51·3	1 169	53·9	629	51·3
Hela riket	**5 998**	**37·7**	**6 451**	**43·6**	**11 021**	**40·2**	**12 358**	**34·5**	**9 007**	**36·9**	**7 801**	**35·0**
därav kvinnor	243	55·7	318	53·1	309	52·5	234	39·1	219	43·4	236	45·9

Siffrorna synas häntyda på, att åtminstone en tredjedel av fylleristerna bör hänföras till vanesuparnas grupp, men årssiffrorna torde jämväl bära vittne om en viss nedgång uti antalet alkoholister under redogörelseperioden, låt vara att under åren 1920—22 andelstalet varit anmärkningsvärt konstant.

I det föregående har framhållits den stora roll för nykterhetstillståndet, som under krisåren spelades först av rusdryckssurrogaten, sedermera av hembränningen. Med hänsyn härtill har det ansetts vara av intresse att söka ur hela massan av fylleribestraffade urskilja den grupp, vilken i större eller mindre utsträckning använt sig av dylika berusningsmedel, i syfte att söka utröna, i vad mån densamma åtskiljer sig från de personer, vilkas fylleriförseelser uteslutande tillskrivits missbruk av den legitima handelns alkoholvaror. Ett försök till dylik särskiljning har verkställts i tab. 11.

Tab. 11. Jämförelse mellan vissa personliga förhållanden beträffande de fyllerister, som berusat sig med rusdryckssurrogat, hembränt brännvin e. d., och övriga anhållna.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal surrogatsupare o. d.	1 % av samtl. anhållna	Antal personer (i %) i en ålder av				Antal grov- o. lösarbetare i % av samtliga (manl. yrkesutövare)		Årligt antal fylleriförseelser per person	
			under 25 år		50 år och däröver					
			surrogatsupare o. d.	övriga	surrogatsupare o. d.	övriga	surrogatsupare o. d.	övriga	surrogatsupare o. d.	övriga
Stockholm.										
1918 och 1919	7 301	60·0	10·7	21·7	13·1	7·3	24·5	6·4	1·6	1·1
1920—1922	6 736	36·7	10·7	19·2	15·8	12·2	26·0	13·5	1·6	1·1
Göteborg.										
1918 och 1919	2 058	26·8	19·9	25·2	8·6	6·7	17·2	8·1	1·9	1·2
1920—1922	1 152	7·8	10·5	23·5	16·6	8·4	20·7	9·3	2·6	1·3
Övriga städer.										
1918 och 1919	3 398	18·1	21·5	23·6	13·9	8·5	35·9	18·0	1·4	1·1
1920—1922	2 194	5·1	11·3	22·4	25·7	11·7	37·4	22·6	1·8	1·2
Landsbygden.										
1918 och 1919	1 160	32·5	37·3	43·0	7·7	4·1	32·0	24·9	1·2	1·1
1920—1922	785	12·1	31·4	40·8	10·5	6·3	27·7	26·1	1·2	1·1
Hela riket.										
1918 och 1919	**13 917**	**33·0**	**16·8**	**25·2**	**12·1**	**7·6**	**26·9**	**14·8**	**1·6**	**1·1**
1920—1922	**10 867**	**13·2**	**12·2**	**23·6**	**17·5**	**10·7**	**27·9**	**18·9**	**1·7**	**1·2**
därav kvinnor.										
1918 och 1919	401	33·8	10·9	38·0	15·5	5·0	—	—	2·0	1·3
1920—1922	352	21·8	9·4	25·4	27·2	12·3	—	—	2·0	1·4

De här meddelade relativa talen ge vid handen, att flertalet s. k. surrogatsupare måste anses representera en delvis annan samhällskategori än övriga fyllerister. Medelåldern för de förra är genomgående högre, och dessutom ha dessa i betydligt större omfattning än andra personer återfallit i fylleri. För surrogatsuparnas vidkommande lägger man vidare märke till ett anmärkningsvärt starkt inslag av lösa arbetare o. d., en omständighet, som även bör beaktas vid en undersökning av dessa individers sociala nivå.

De fylleribestraffades yrkesfördelning. Vid en jämförelse mellan de för fylleri anhållna (resp. utan föregående anhållande sakfällda) männens yrken och hela den manliga befolkningens yrkessammansättning, sådan den senare tedde sig vid 1910 års folkräkning, bör ihågkommas, att vissa förskjutningar sedan dess säkerligen inträtt i fråga om de särskilda yrkesgruppernas numeriska betydelse. Vidare må framhållas, att yrkesfördelningen inom fylleristatistiken på grund av primärmaterialets art måste verkställas efter något avvikande grunder. I stora drag torde tab. 12 dock på ett riktigt sätt belysa de olika yrkeskategoriernas ställning till den form av alkoholism, som ger sig tillkänna genom fylleri på offentlig plats, ävensom förändringarna i detta hänseende under redogörelseperioden. Särskilt framträder jordbruksgruppernas fördelaktiga ställning i jämförelse med övriga kategorier, framför allt gruppen grov- och lösarbetare.

Upprepade fyllerifall hos samma person. Tab. 13 åskådliggör, hurusom det förhållandet, att en och samma person anhållits (resp. sakfällts) för fylleri flera gånger under loppet av ett och samma år, mest förekommit i Stockholm och Göteborg. Mera ovanligt har detta varit i de mindre städerna och än mera på landsbygden. I genomsnitt hava de personer, som flera gånger gjort sig skyldiga till gatufylleri, utgjort 10—15 % av samtliga, och hava de årliga förskjutningarna varit anmärkningsvärt små. Nämnvärda avvikelser finner man endast för år 1917, då dylika återfall särskilt inom de större städerna voro förhållandevis sällsynta. Kvinnorna ha, som tabellen utvisar, genomgående företett betydligt högre tal än männen. Inom skilda åldersgrupper har angivna återfallsfrekvens hållit sig tämligen lika, dock med undantag för åldersgruppen under 25 år, av vilka c:a en tiondel ertappades mer än en gång under ett år, mot ungefär en sjättedel av de äldre fylleristerna.

Beräkning av faktiska antalet fylleribestraffade individer. Summeras de personer, som under åren 1917—1922 anhållits för fylleri, erhålles totalsiffran 140 582. Ehuru härvid de personer, som ertappats flera gånger under ett och samma år, frångragits, ligger det i sakens natur, att summan icke anger det antal olika individer, som under sexårsperioden kommit i kontakt med polisen, utan att detta tal är avsevärt lägre. För att erhålla den sökta siffran skulle det tydligen vara erforderligt att borteliminera dubbelräkningarna dels mellan olika år, genom att utröna antalet fylleribestraffade individer under en längre tidsperiod, dels mellan olika orter, genom att beräkna antalet fylleristers, som under samma år anhållits å olika platser i landet. På grund av de detaljerade individualuppgifter, varpå förevarande statistik är grundad, är ett dylikt identifieringsarbete möjligt att genomföra, men det är synnerligen tidsödande, varför arbetet har måst begränsas till att omfatta i förra fallet åren 1918, 1920 och 1922, i senare fallet endast sistnämnda år.

Åren 1918, 1920 och 1922 har antalet personer, som ertappats för fylleri under minst två av dessa år, befunnits utgöra 7 516, och komma på dessa

Tab. 12. För fylleri anhållna (resp. sakfällda) *män* åren 1917—1922, fördelade efter yrken.

Redovisningsår och ortsgrupper	Samtliga yrkesutövare	Därav (i %) sysselsatta (eller förut sysselsatta) inom följande yrkesgrupper									
		jordbruk med binäringar	industri- och hantverk	handel och samfärdsel	grov- och lösarbetare	allmän tjänst och fria yrken[1]	tillhopa	därav			övriga[2] (inkl. med ej uppgivet yrke)
								företagare	tjänstemän m. fl.	arbetare	
	För fylleri anhållna (resp. sakfällda) män.										
År 1917	15 477	14·1	40·5	22·0	17·8	4·0	98·4	11·4	10·9	76·1	1·6
Stockholm	2 779	4·1	43·2	28·1	15·7	7·8	98·9	7·8	19·3	71·8	1·1
Göteborg	2 545	6·4	40·9	37·8	8·7	4·0	97·8	9·0	11·0	77·8	2·2
Övriga städer	8 429	17·0	40·2	17·7	20·3	3·2	98·4	13·2	10·0	75·2	1·6
Landsbygden	1 724	27·5	37·4	10·2	22·9	0·8	98·8	12·0	3·6	83·2	1·2
År 1918	14 198	11·3	35·1	29·4	18·1	4·7	98·6	13·8	15·1	69·7	1·4
Stockholm	4 087	3·2	41·7	30·7	16·8	6·7	99·1	8·6	18·3	72·2	0·9
Göteborg	2 707	7·7	34·1	44·5	9·1	3·8	99·2	11·3	15·4	72·5	0·8
Övriga städer	6 312	16·0	31·8	24·6	21·5	4·3	98·2	18·4	14·0	65·8	1·8
Landsbygden	1 092	22·9	31·5	16·6	25·8	0·9	97·7	13·4	7·6	76·7	2·3
År 1919	26 820	10·3	38·1	27·2	19·0	4·1	98·7	10·6	14·1	74·0	1·3
Stockholm	7 363	3·3	43·0	28·6	17·7	6·3	98·9	5·2	17·7	76·0	1·1
Göteborg	4 630	5·7	37·4	43·1	9·5	3·8	99·5	9·0	14·5	76·0	0·5
Övriga städer	12 374	14·1	36·8	22·7	21·5	3·4	98·5	14·1	13·3	71·1	1·5
Landsbygden	2 453	21·0	32·2	15·3	27·8	1·6	97·9	11·6	7·5	78·8	2·1
År 1920	35 209	9·1	40·1	26·4	19·2	3·5	98·3	8·4	12·6	77·3	1·7
Stockholm	7 156	3·1	41·2	29·9	18·2	6·1	98·5	4·4	16·5	77·6	1·5
Göteborg	6 413	3·3	41·2	41·5	8·9	3·1	98·0	5·4	13·1	79·5	2·0
Övriga städer	18 549	11·6	39·9	21·8	22·1	3·1	98·5	10·4	11·9	76·2	1·5
Landsbygden	3 091	20·3	36·6	14·0	25·8	0·8	97·5	11·7	6·5	79·3	2·5
År 1921	23 895	9·8	39·7	25·1	20·4	3·5	98·5	12·0	12·0	74·5	1·5
Stockholm	5 008	3·5	42·2	29·8	17·6	5·7	98·8	8·3	17·2	73·3	1·2
Göteborg	3 929	3·4	40·2	39·6	11·0	3·8	98·0	7·8	13·2	77·0	2·0
Övriga städer	12 800	12·2	39·2	20·8	23·3	3·1	98·6	14·2	10·6	73·8	1·4
Landsbygden	2 158	21·2	36·3	13·7	26·0	0·9	98·1	14·9	5·8	77·4	1·9
År 1922	21 743	8·3	39·2	26·8	20·8	3·4	98·5	10·4	12·3	75·8	1·5
Stockholm	5 289	2·5	41·4	30·7	18·3	5·9	98·8	6·8	17·6	74·4	1·2
Göteborg	4 056	2·7	40·7	40·2	11·6	3·0	98·2	5·9	12·9	79·4	1·8
Övriga städer	11 179	11·6	38·1	21·4	24·7	2·6	98·4	13·1	10·3	75·0	1·6
Landsbygden	1 219	21·9	33·4	15·4	25·6	1·5	97·8	17·4	6·2	74·2	2·2
	Manliga yrkesutövare vid folkräkningen 1910 (1 000).										
Antal[3]	1 680	790	493	205	34	93	1 615	614	175	826	65
Procent	100·0	47·0	29·3	12·2	2·0	5·6	96·1	36·6	10·4	49·1	3·9

[1] Inberäknat studerande vid läroanstalter samt manskap tillhörande hären och flottan.

[2] Inom husligt arbete anställda, understödstagare, vagabonder m. fl.

[3] Enligt »Folkräkningen den 31 december 1910», del III. F. d. yrkesutövare ha dock här uppdelats på resp. yrkeskategorier. Inom husligt arbete o. d. sysselsatta personer ha inräknats bland »övriga», med undantag för arbetare av obestämt slag, vilka hänförts till gruppen »grov- och lösarbetare».

Tab. 18. För fylleri anhållna (resp. sakfällda) personer under åren 1917—1922, fördelade efter antalet förseelser per år.

Redovisningsår och ortsgrupper	Antal anhållna (resp. sakfällda) personer	Därav (i %) personer, som anhållits följande antal gånger							
		1	2	3	4	5	6	7	8 o. fl.
År 1917: hela antalet	15 913	89·1	7·8	1·8	0·7	0·3	0·1	0·1	0·1
därav kvinnor	436	75·7	14·0	4·4	3·0	1·1	0·9	0·7	0·2
Stockholm	3 023	86·0	9·8	2·1	1·3	0·5	0·1	0·0	0·2
Göteborg	2 652	85·8	9·6	2·5	1·0	0·4	0·2	0·3	0·2
Mellersta Sverige	6 094	90·1	7·5	1·5	0·5	0·2	0·1	0·1	0·0
Södra »	1 930	92·2	5·5	1·3	0·7	0·2	—	0·1	—
Norra »	2 214	91·9	6·1	1·6	0·2	0·1	0·1	—	0·0
Hela riket Städerna	*14 187*	*88·5*	*8·2*	*1·9*	*0·8*	*0·5*	*0·1*	*0·1*	*0·1*
Hela riket Landsbygden	*1 726*	*94·2*	*4·7*	*0·9*	*0·1*	*0·1*	—	—	—
År 1918: hela antalet	14 797	85·0	9·4	2·7	1·3	0·7	0·3	0·2	0·4
därav kvinnor	599	74·8	10·7	5·9	3·3	1·5	1·2	0·8	1·8
Stockholm	4 457	79·2	12·4	3·7	2·0	1·2	0·5	0·4	0·6
Göteborg	2 826	81·2	10·9	3·4	2·2	0·9	0·4	0·3	0·7
Mellersta Sverige	4 348	89·7	7·1	1·9	0·6	0·3	0·3	0·0	0·1
Södra »	1 509	89·8	6·9	1·9	0·7	0·2	0·3	0·1	0·1
Norra »	1 657	90·1	7·2	1·8	0·3	0·4	0·1	0·1	—
Hela riket Städerna	*13 696*	*84·2*	*9·8*	*2·8*	*1·4*	*0·8*	*0·4*	*0·2*	*0·4*
Hela riket Landsbygden	*1 101*	*94·5*	*4·2*	*1·3*	—	—	—	—	—
År 1919: hela antalet	27 407	84·1	10·1	3·0	1·3	0·6	0·4	0·2	0·3
därav kvinnor	587	77·0	13·1	4·6	2·4	2·0	0·2	—	0·7
Stockholm	7 708	77·9	12·7	4·3	2·3	1·2	0·5	0·3	0·8
Göteborg	4 850	80·2	11·6	4·2	1·6	0·7	0·8	0·3	0·6
Mellersta Sverige	8 473	88·3	8·1	2·4	0·7	0·3	0·1	0·1	0·0
Södra »	3 215	89·8	7·7	1·6	0·3	0·4	0·1	—	0·1
Norra »	3 161	87·9	9·5	1·6	0·5	0·3	0·1	—	0·1
Hela riket Städerna	*24 943*	*85·5*	*10·3*	*3·2*	*1·3*	*0·7*	*0·4*	*0·2*	*0·4*
Hela riket Landsbygden	*2 464*	*89·9*	*6·2*	*1·3*	*0·4*	*0·1*	*0·1*	—	—
År 1920: hela antalet	35 808	83·8	10·7	2·9	1·3	0·5	0·3	0·2	0·3
därav kvinnor	599	77·6	11·9	6·8	1·5	0·9	0·7	0·3	0·3
Stockholm	7 474	81·0	11·9	3·4	1·6	0·7	0·5	0·4	0·5
Göteborg	6 541	79·2	12·6	3·9	1·8	0·8	0·7	0·4	0·6
Mellersta Sverige	12 161	86·0	9·8	2·5	1·0	0·4	0·2	0·0	0·1
Södra »	5 091	86·0	9·4	2·6	1·1	0·4	0·2	0·1	0·2
Norra »	4 541	86·6	9·8	2·0	0·8	0·4	0·2	0·1	0·1
Hela riket Städerna	*32 707*	*85·0*	*11·1*	*3·1*	*1·3*	*0·6*	*0·4*	*0·2*	*0·3*
Hela riket Landsbygden	*3 101*	*92·0*	*6·5*	*1·0*	*0·4*	*0·1*	—	—	*0·0*
År 1921: hela antalet	24 400	85·5	9·9	2·6	0·9	0·5	0·2	0·2	0·2
därav kvinnor	505	71·5	17·6	5·7	2·6	0·8	0·8	0·4	0·6
Stockholm	5 299	82·3	12·0	3·1	1·3	0·4	0·4	0·2	0·3
Göteborg	4 036	79·3	13·0	4·0	1·5	1·0	0·4	0·4	0·4
Mellersta Sverige	8 294	88·5	8·4	1·9	0·6	0·4	0·1	0·1	0·0
Södra »	3 752	87·1	9·0	2·2	0·9	0·5	0·1	0·0	0·2
Norra »	3 019	89·2	7·7	2·3	0·4	0·3	0·1	—	—
Hela riket Städerna	*22 252*	*84·7*	*10·4*	*2·8*	*1·0*	*0·5*	*0·2*	*0·2*	*0·2*
Hela riket Landsbygden	*2 148*	*93·4*	*5·4*	*1·0*	*0·2*	*0·0*	*0·0*	—	—
År 1922: hela antalet	22 257	84·3	10·4	2·8	1·2	0·6	0·3	0·1	0·3
därav kvinnor	514	71·8	16·3	4·3	3·3	1·5	1·4	0·2	1·2
Stockholm	5 566	81·1	12·3	3·6	1·5	0·6	0·4	0·2	0·3
Göteborg	4 187	77·7	12·9	4·2	2·3	1·2	0·7	0·3	0·7
Mellersta Sverige	6 923	88·6	8·4	1·8	0·6	0·3	0·1	0·1	0·1
Södra »	3 280	86·2	9·6	2·4	1·0	0·4	0·2	0·1	0·1
Norra »	2 301	88·3	8·6	1·7	0·9	0·2	0·2	0·1	—
Hela riket Städerna	*21 031*	*83·7*	*10·7*	*2·9*	*1·3*	*0·6*	*0·3*	*0·2*	*0·3*
Hela riket Landsbygden	*1 226*	*94·0*	*5·3*	*0·5*	—	—	*0·1*	*0·1*	—

»iteranter» inalles 28 513 fylleriförseelser eller 3·8 per individ. Skillnaden mellan dessa tal, 20 997, ger en viss antydan om storleken av de dubbelräkningar, som ingå i den genom enkel addition erhållna totalsumman fylleristerför de tre åren (72 862).

Sistnämnda siffra bör emellertid även reduceras med hänsyn till de fylleri-fall, som samma individer begingo på olika orter under samma år. Under år 1922 uppgingo dessa »vagabonder» till 729, mot vilka svarade 1 639 förseelser eller 2·2 per person. Totalantalet fyllerister år 1922 har förut angivits till 22 257. Medräknas vagabonderna endast en gång, blir återstoden 21 347, eller 95·9 %, ett riktigare uttryck för antalet omhändertagna personer under året. Under förutsättning, att relationen även under föregående år varit densamma, skulle efter korrigering för »lokala» dubbelräkningar antalet för fylleri anhållna individer åren 1917—1921 varit i runda tal resp. 15 300, 14 200, 26 300, 34 300 och 23 400 (i stället för resp. 15 913, 14 797, 27 407, 35 808 och 24 400).

För åren 1918, 1920 och 1922 utgör den sålunda reducerade summan 69 875. Om från detta tal drages den ovannämnda siffran 20 997, vilken i viss mån anger omfånget av dubbelräkningar mellan de särskilda åren, blir återstoden 48 878 eller 70 % därav. Användes samma procentsats beträffande totalsumman, 134 818 personer för hela redogörelseperioden, kvarstår siffran 94 300, vilken alltså skulle vara det bästa tillgängliga siffermässiga uttrycket för de fylleribestraffade individernas verkliga antal under åren 1917—1922. Tillhopa begingos under nämnda år 176 667 fylleriförseelser, varför sålunda i genomsnitt 1·9 kommo på varje person. Betonas bör emellertid vad nyss antytts, nämligen att dubbelräkningar ej kunnat helt undvikas ens i dessa kalkyler, enär dels undersökningen måst begränsas till vissa år, dels också återfall å skilda platser och under olika år måst lämnat ur räkningen.

Återfallsfyllerister. Ovan har påvisats, att de personer, som i vårt land göra sig skyldiga till fylleriförseelser, till 10 à 15 % torde utgöras av den grupp av vanesupare, som betecknats som återfallsfyllerister (iteranter). Dessas andel uti fyllerifrekvensen är dock vida mer betydande än deras antal skulle ge vid handen, såsom framgår av tab. 14.

Tab. 14. Återfallsfylleristernas antal och förseelser.

Orter och ortsgrupper	Antal iteranter åren 1918, 1920 och 1922	Därav (i %) anhållna (resp. sakfällda) följande antal gånger								Antal av dessa personer begångna fylleriförseelser	
		2	3	4	5	6	7	8—11	12 o. fl.	absolut	per person
Stockholm . . .	2 367	38·0	22·4	12·7	7·8	5·9	3·1	6·0	4·1	9 679	4·1
Göteborg	1 830	38·3	21·3	12·0	8·4	5·1	3·6	7·3	4·0	7 695	4·2
Övriga städer . .	3 159	47·5	23·0	12·1	6·2	3·2	2·8	3·9	1·3	10 732	3·4
Landsbygden . .	160	66·2	18·7	11·3	2·5	—	1·3	—	—	407	2·5
Hela riket	**7 516**	**42·7**	**22·3**	**12·2**	**7·1**	**4·5**	**3·1**	**5·3**	**2·8**	**28 513**	**3·8**
därav kvinnor	228	24·1	18·4	14·9	12·3	8·3	5·3	11·0	5·7	1 149	5·0

Av samtliga återfallsfylleristerna hade 1 191 eller något mindre än en sjättedel begått fylleriförseelser alla tre åren, medan återstoden upptagits endast två av de tre åren. Av hela antalet dylika poliskunder kom mer än hälften på Stockholm och Göteborg, och om övriga större städer tilläggas, stiger siffran till närmare nio tiondelar. På varje individ kommo i medeltal inemot fyra förseelser. C:a två tredjedelar av iteranterna hade gjort sig skyldiga till högst tre fyllerifall, men drygt en tiondel hade anhållits sju eller flera gånger. Exempel finnas på personer, som under de tre undersökningsåren togos av polisen i medeltal en gång i månaden eller mera. De högsta individuella fyllerisiffrorna ha noterats för en stockholmare (sammanlagt 42 förseelser) och en göteborgare (40 förseelser). Eljest ha kvinnorna, per individ räknat, flera förseelser (5·0) än männen (3·8).

Som man kunde vänta, utgöras återfallsfylleristerna i större utsträckning än övriga av personer, som uppgivits vara hemfallna åt dryckenskap. Dessutom synes inslaget av kriminella individer bland dem ha varit stort. Det nu sagda belyses av följande sammanställning:

	Stockholm	Göteborg	Övriga städer	Landsbygden	Hela riket	Därav kvinnor
Antal iteranter åren 1918, 1920 och 1922 . .	2 367	1 830	3 159	160	**7 516**	228
därav (i %)						
betecknade såsom alkoholister (eller eljest begivna på starka drycker)	65·1	52·6	60·8	75·6	**60·5**	82·0
förut straffade för brott eller annan förseelse (än fylleri)	30·2	22·9	35·4	42·5	**30·9**	33·8

C:a tre femtedelar av iteranterna ha sålunda av polismyndigheterna betecknats såsom alkoholister mot omkring en tredjedel av samtliga fylleristerna tagna under ett. Vidare hade omkring tre tiondelar tidigare straffats för brott (eller andra förseelser än fylleri). Även om dessa siffror av skäl, som förut angivits, måste bedömas med försiktighet, ge de dock en antydan om att vanefylleristerna stått på en annan och lägre social nivå än de personer, som mera tillfälligtvis gjort sig skyldiga till berusning på offentlig plats. Såsom var att vänta, kan inom förstnämnda grupp konstateras ett relativt stort inslag av äldre individer, vilket framgår av tab. 15.

Tab. 15. Återfallsfylleristernas åldersfördelning.

Orter och ortsgrupper	Antal iteranter åren 1918, 1920 och 1922	Därav (i %) i en ålder (år 1920) av							
		under 20 år	20—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—49 år	50—59 år	60 år och däröver
Stockholm	2 367	0·7	7·2	12·0	18·0	19·5	27·3	12·7	2·6
Göteborg	1 830	2·5	13·4	18·2	20·9	17·3	19·2	7·3	1·2
Övriga städer	3 159	2·0	12·0	15·2	16·5	16·7	24·8	10·4	2·4
Landsbygden.	160	5·0	26·2	21·3	17·5	9·4	15·6	3·1	1·9
Hela riket	**7 516**	**1·8**	**11·1**	**15·0**	**18·1**	**17·6**	**24·0**	**10·2**	**2·2**
därav kvinnor	228	2·2	13·2	15·3	15·3	19·3	21·1	11·0	2·6

Medan bland dem i medeltal föga mer än en åttondel voro under 25 år, kom av samtliga anhållna personer en femtedel till en fjärdedel under detta streck.

Vanefylleristernas fördelning efter civilstånd visar däremot inga nämnvärda avvikelser från den genomsnittliga. Av männen voro nämligen c:a 72 % ogifta, 24 % gifta och 4 % änklingar. För kvinnorna voro motsvarande tal resp. 76, 19 och 5 %.

En gruppering av de manliga iteranterna efter yrken ger det resultat, som framgår av tab. 16.[1]

Tab. 16. Återfallsfylleristernas yrkesfördelning.

Orter och ortsgrupper	Antal manliga iteranter åren 1918, 1920 och 1922	Därav (i %) sysselsatta inom följande yrkesgrupper									
		jordbruk med binäringar	industri och hantverk	handel och samfärdsel	grov- och lösarbetare	allmän tjänst och fria yrken	tillhopa	därav			övriga
								företagare	tjänstemän m. fl.	arbetare	
Stockholm	2 219	2·8	43·6	25·7	23·5	3·4	99·0	4·8	10·4	83·8	1·0
Göteborg	1 776	2·4	39·4	39·4	14·1	2·6	97·9	6·3	9·1	82·5	2·1
Övriga städer . . .	3 133	8·4	36·8	19·8	31·5	1·4	97·9	12·5	6·7	78·7	2·1
Landsbygden . . .	160	21·9	31·2	11·3	31·9	0·6	96·9	10·6	4·4	81·9	3·1
Hela riket	7 288	5·5	39·4	26·2	24·8	2·3	98·2	8·6	8·3	81·3	1·8

En jämförelse med motsvarande siffror i tab. 12 visar bl. a., att inslaget av grov- och lösarbetare bland iteranterna var relativt stort, vilket förhållande ger ett ytterligare bidrag till gruppens sociala karakteristik.

Vagabonder. Riktas åter uppmärksamheten på den fylleristgrupp, som på grund av sin ambulatoriska natur har betecknats som vagabonder, må först hänvisas till tab. 17. Härav framgår, att drygt en femtedel av vagabonderna anhållits endast inom hemmalänet, under det att ungefär dubbla antalet begått förseelser även inom andra län. Återstoden eller något över en tredjedel av hela antalet hade vid samtliga berusningstillfällen uppehållit sig å platser inom främmande län.

Å tab. 17 meddelas vidare en fördelning efter antalet gånger, en individ ertappats å skilda orter (med bortseende från upprepade fyllerifall å en och samma plats). Man finner av dessa tal, att över fyra femtedelar av personerna anhållits å två och mer än en tiondel å tre platser. Blott 34 vagabonder (4·7 %) hade tagits av polisen å fyra eller flera orter. Den högsta siffran företedde en i Karlskrona hemmahörande reseagent, som under 1922 anhölls å åtta olika platser. Därnäst kom en grovarbetare från Värnamo med lagförda förseelser å sju olika orter.

[1] I de fall, då en person växlat yrke från ett år till ett annat, har den senaste uppgiften godtagits.

Tab. 17. Antal under år 1922 anhållna personer, som begått fylleriförseelser å olika platser (vagabonder), fördelade efter kyrkobokföringsort och antal begångna förseelser.

Kyrkobokföringsort	Antal personer	Därav personer, som begått fylleriförseelser						
		å orter inom samma län som hemorten	dessutom å orter inom annat län	endast å orter inom annat län	å följande antal orter			
					2	3	4	5 o. fl.
Stockholm	108	22	54	32	91	14	1	2
Södertälje	7	4	1	2	5	2	—	—
Uppsala	6	—	5	1	6	—	—	—
Västerås	10	—	6	4	9	1	—	—
Nyköping	3	—	3	—	3	—	—	—
Eskilstuna	7	1	2	4	6	1	—	—
Linköping	6	4	—	2	6	—	—	—
Norrköping	20	6	7	7	13	3	1	3
Övriga orter i Östra Sverige	69	8	21	40	56	9	2	2
Jönköping	9	—	7	2	7	2	—	—
Kalmar	3	—	—	3	3	—	—	—
Västervik	4	—	2	2	3	—	1	—
Visby	1	—	—	1	1	—	—	—
Övriga orter i Småland o. öarna	37	5	11	21	28	5	1	3
Karlskrona	10	—	3	7	7	1	1	1
Kristianstad	3	—	3	—	3	—	—	—
Malmö	19	7	11	1	15	2	—	2
Lund	7	4	3	—	7	—	—	—
Landskrona	5	2	1	2	2	2	1	—
Hälsingborg	7	1	6	—	6	1	—	—
Ystad	—	—	—	—	—	—	—	—
Trälleborg	2	—	2	—	2	—	—	—
Övriga orter i Södra Sverige	41	10	13	18	35	4	1	1
Halmstad	4	1	2	1	4	—	—	—
Göteborg	77	16	46	15	66	9	2	—
Uddevalla	5	1	4	—	4	1	—	—
Trollhättan	12	6	5	1	10	2	—	—
Borås	5	1	2	2	4	1	—	—
Karlstad	6	2	2	2	4	2	—	—
Kristinehamn	—	—	—	—	—	—	—	—
Örebro	10	—	7	3	7	3	—	—
Övriga orter i Västra Sverige	119	33	51	35	101	12	4	2
Falun	2	1	—	1	2	—	—	—
Gävle	12	2	3	7	11	1	—	—
Söderhamn	4	—	2	2	3	1	—	—
Härnösand	—	—	—	—	—	—	—	—
Sundsvall	5	3	1	1	3	2	—	—
Östersund	3	—	2	1	3	—	—	—
Luleå	3	2	—	1	2	—	1	—
Övriga orter i Norra Sverige	78	16	21	41	69	7	2	—
Samtliga orter antal	**729**	**158**	**309**	**262**	**607**	**88**	**18**	**16**
Samtliga orter procent	*100·0*	*21·7*	*42·4*	*35·9*	*83·2*	*12·1*	*2·5*	*2·2*
Därav: Städerna	466	116	220	130	384	63	10	9
Landsbygden	263	42	89	132	223	25	8	7

Tab. 18. Antal under år 1922 inträffade fylleriförseelser, begångna av en och och platsen

	Kyrkobokförings-ort	Antal personer	Antal förseelser																		
				Östra Sverige									Smål. o. öarna					Södra			
			Stockholm	Södertälje	Uppsala	Västerås	Nyköping	Eskilstuna	Linköping	Norrköping	Övriga orter	Jönköping	Kalmar	Västervik	Visby	Övriga orter	Karlskrona	Kristianstad	Malmö	Lund
1	Stockholm	108	75	12	9	1	1	2	6	5	32	1	2	—	1	8	3	—	13	—
2	Södertälje	7	4	5	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala	6	5	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Västerås	10	2	—	—	6	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Nyköping	3	—	—	—	—	2	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—
6	Eskilstuna	7	4	1	1	—	—	2	1	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Linköping	6	—	—	—	—	—	—	3	1	4	1	—	—	—	1	—	—	—	—
8	Norrköping	20	5	2	1	2	1	1	5	13	8	1	—	—	4	3	1	—	—	—
9	Övriga orter i Östra Sverige	69	44	2	16	2	3	2	1	2	33	1	2	—	—	1	—	—	2	—
10	Jönköping	9	3	—	—	—	6	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
11	Kalmar	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Västervik	4	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	1	1	—	—	—	—
13	Visby	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Övriga orter i Smål. o. öarna	37	4	1	1	3	—	—	7	3	3	9	2	2	—	16	—	3	4	—
15	Karlskrona	10	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	1	—	3	3	2	1	—
16	Kristianstad	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—
17	Malmö	19	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	2	16	3
18	Lund	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5
19	Landskrona	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1
20	Hälsingborg	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
21	Ystad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Trälleborg	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Övr. orter i Södra Sverige	41	3	—	—	1	—	—	1	—	3	1	1	—	—	2	3	15	8	2
24	Halmstad	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Göteborg	77	16	3	1	—	1	2	2	—	2	—	1	—	—	3	—	1	—	—
26	Uddevalla	5	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Trollhättan	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Borås	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Karlstad	6	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	Kristinehamn	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Örebro	10	3	—	2	1	—	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Övriga orter i Västra Sverige	119	18	2	3	1	2	2	1	2	7	4	—	—	2	2	2	—	5	—
33	Falun	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Gävle	12	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—
35	Söderhamn	4	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
36	Härnösand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Sundsvall	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
38	Östersund	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
39	Luleå	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Övriga orter i Norra Sverige	78	22	2	2	—	2	1	3	2	5	2	1	—	—	1	—	—	1	—
41	**Samtliga orter**	**729**	**231**	**30**	**41**	**18**	**19**	**15**	**31**	**39**	**120**	**23**	**14**	**5**	**10**	**44**	**14**	**33**	**60**	**11**
42	Därav: Städerna	466	153	23	20	12	12	10	25	33	79	17	9	3	8	31	10	17	45	10
43	Landsbygden	263	78	7	21	6	7	5	6	6	41	6	5	2	2	13	4	16	15	1

samma person å olika platser, fördelade efter personernas kyrkobokföringsort för förseelsen.

begångna å nedanstående orter																										
Sverige						Västra Sverige									Norra Sverige							Samtliga orter	Städerna	Landsbygden	
Landskrona	Hälsingborg	Ystad	Trelleborg	Övriga orter	Halmstad	Göteborg	Uddevalla	Trollhättan	Borås	Karlstad	Kristinehamn	Örebro	Övriga orter	Falun	Gävle	Söderhamn	Härnösand	Sundsvall	Östersund	Luleå	Övriga orter				
1	3	1	—	2	3	8	—	2	1	4	—	5	10	—	6	3	3	4	2	2	8	**239**	225	14	1
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**16**	16	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**12**	12	—	3
—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	1	—	2	**21**	20	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	5	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**15**	15	—	6
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**12**	11	1	7
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	1	1	—	—	1	**56**	52	4	8
—	—	—	—	—	—	6	—	1	—	2	2	1	9	2	6	—	4	4	2	—	7	**157**	145	12	9
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	**20**	20	—	10
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	**6**	5	1	11
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**10**	9	1	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**2**	2	—	13
—	2	1	—	4	5	5	—	—	2	4	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	**93**	89	4	14
—	—	—	—	2	2	3	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	**29**	28	1	15
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**6**	6	—	16
1	3	—	5	6	—	2	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**46**	46	—	17
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**14**	14	—	18
—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	**14**	14	—	19
2	*6*	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	**15**	14	1	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	*2*	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**4**	4	—	22
4	7	1	1	*16*	8	6	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	1	—	—	—	**91**	87	4	23
—	—	—	—	—	*3*	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	**8**	7	1	24
—	—	—	—	1	2	*58*	11	5	9	2	1	—	41	—	—	1	—	1	—	1	2	**167**	157	10	25
—	—	—	—	—	—	1	*5*	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**11**	10	1	26
—	—	—	—	—	—	2	—	*9*	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	**26**	25	1	27
—	—	—	—	1	—	1	—	1	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	**11**	10	1	28
—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	*4*	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	**14**	12	2	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	4	—	—	—	—	—	1	—	1	**23**	23	—	31
2	3	—	—	4	7	44	6	8	5	14	5	9	95	—	3	1	1	1	—	—	3	**264**	250	14	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	*1*	—	—	—	—	—	—	—	**4**	4	—	33
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2	—	—	3	—	*4*	2	—	1	—	—	2	**25**	25	—	34
—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	*1*	—	—	—	—	—	**9**	9	—	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	*4*	—	1	2	**12**	11	1	37
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	**6**	6	—	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	*2*	3	**8**	7	1	39
—	—	—	—	—	—	9	—	5	—	5	1	3	7	5	12	6	7	12	8	4	*39*	**167**	140	27	40
12	**27**	**3**	**10**	**44**	**33**	**160**	**22**	**37**	**22**	**40**	**9**	**27**	**223**	**9**	**37**	**14**	**22**	**29**	**17**	**10**	**74**	**1 639**	**1 535**	**104**	41
7	17	2	9	23	15	120	16	27	15	20	2	13	150	2	21	8	10	14	8	6	28	**1 050**	1 000	50	42
5	10	1	1	21	18	40	6	10	7	20	7	14	73	7	16	6	12	15	9	4	46	**589**	535	54	43

En fördelning av förseelserna efter såväl vagabondernas kyrkobokföringsort som platsen för anhållandet ter sig som tab. 18 utvisar. Ser man först på de anhållna individernas hemort, hade 406 fylleriförseelser begåtts av 185 i Stockholm eller Göteborg hemmahörande personer. På övriga större städer kommo 461 fyllerifall (av 200 personer) samt på de mindre städerna och landsbygden resp. 183 och 589 förseelser, begångna av resp. 81 och 263 personer. Tages däremot hänsyn till platsen för förseelserna, inträffade inom motsvarande grupper av samhällen resp. 391, 743, 401 och 104 fyllerifall. På varje person kommo i genomsnitt 2·2 förseelser. I övrigt torde de ortsvis meddelade talen tala för sig själva, men kan det vara värt att påpeka den naturliga tendensen till anhopning av förseelserna på hemorten och dess grannsamhällen. Av samtliga 729 personer hade 314 eller drygt två femtedelar i något fall omhändertagits å hemorten, medan de återstående hållit sig till andra orter.

Av hela antalet vagabonder ha drygt tre tiondelar uppgivit sig vid ett eller flera fylleritillfällen ha förtärt surrogat, hembränt brännvin eller insmugglade spritvaror. För att avse året 1922 är denna siffra, som av det föregående torde framgå, anmärkningsvärt hög. Av de kringresande fylleristerna ha vidare c:a tre fjärdedelar betecknats såsom alkoholister (eller eljest begivna på spritdrycker) och inemot hälften hava förut sakfällts för brott eller andra förseelser än fylleri. Även ur dessa synpunkter företedde alltså den här ifrågavarande vagabondgruppen särdeles ogynnsamma siffror.

Ålderssammansättningen åskådliggöres av tab. 19.

Tab. 19. Vagabondernas åldersfördelning.

Kyrkobokföringsort	Antal vagabonder år 1922	Därav (i %) i en ålder av							
		under 20 år	20—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—49 år	50—59 år	60 år o. däröver
Stockholm	108	—	9·3	12·0	17·6	16·7	29·6	10·2	4·6
Göteborg	77	3·9	14·3	10·4	14·3	20·8	24·6	10·4	1·3
Övriga städer	281	2·5	17·1	10·3	16·3	22·1	22·1	7·5	2·1
Landsbygden	263	1·5	9·2	11·9	17·7	18·5	25·0	13·5	2·7
Hela riket	**729**	**1·9**	**12·7**	**11·2**	**16·9**	**19·8**	**24·5**	**10·4**	**2·6**

Det framgår vid en jämförelse med förut angivna ålderssiffror, att fyrtioåringar och äldre personer voro proportionsvis starkt företrädda bland vagabonderna.

Vad beträffar civilståndssammansättningen, kan nämnas, att över fyra femtedelar (82·7 %) av vagabonderna voro ogifta. Av hela antalet vagabonder voro endast 6 kvinnor.

Slutligen lämnas i tab. 20 en översikt över de manliga vagabondernas gruppering efter yrken.

Tab. 20. Vagabondernas yrkesfördelning.

Kyrkobokföringsort	Antal manliga vagabonder år 1922	Därav (i %) sysselsatta inom följande yrkesgrupper									
		jordbruk med binäringar	industri och hantverk	handel och samfärdsel	grov- och lösarbetare	allmän tjänst och fria yrken	tillhopa	därav			övriga
								företagare	tjänstemän m. fl.	arbetare	
Stockholm	107	1·9	49·5	31·8	15·0	0·9	99·1	11·2	14·0	73·9	0·9
Göteborg	77	3·9	50·6	29·9	13·0	2·6	100·0	5·2	6·5	88·3	—
Övriga städer	279	5·4	48·1	28·3	13·6	3·2	98·6	7·9	11·5	79·2	1·4
Landsbygden	260	12·3	47·3	20·8	16·9	2·3	99·6	10·0	8·8	80·8	0·4
Hela riket	**723**	**5·8**	**48·3**	**27·7**	**14·9**	**2·5**	**99·2**	**8·9**	**10·4**	**79·9**	**0·8**

I stort sett företer yrkessammansättningen relativt små avvikelser från motsvarande fördelning för samtliga fyllerister.

Övervakandet av utlänningar i riket.

Genom remiss den 16 oktober 1924 hade Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande angående behovet, efter ingången av år 1925, av fortsatta bestämmelser om övervakande av utlänningar i riket. Till åtlydnad härav har socialstyrelsen i skrivelse den 24 november anfört följande:

Med stöd av lagen den 14 september 1914 angående övervakande av utlänningar i riket ha alltsedan nämnda år särskilda administrativa föreskrifter i berörda avseende varit gällande. Styrelsens uppfattning rörande behovet av en fortsatt främlingskontroll bestämmes i första hand ur synpunkten av det värde, som denna kontroll kan anses äga såsom skydd mot alltför stark tillströmning av utländsk arbetskraft till den svenska arbetsmarknaden. Att de hittills tillämpade bestämmelserna i ämnet varit en betydelsefull och i förhållande till de svårigheter, varmed passviseringstvångets upprätthållande utan tvivel är förbundet, även relativt effektiv regulator på tillströmningen av utländsk arbetskraft, finner styrelsen vara otvivelaktigt.

Omfattningen av styrelsens handläggning av ärenden rörande utländsk arbetskraft inom landet framgår av följande siffror: Totala antalet behandlade ärenden angående inresetillstånd — alltså ej angående förnyelse av passvisum — under tiden 1 januari—31 oktober 1924 utgjorde 903, varav 732 ansökningar tillstyrkts, 142 avstyrkts och 29 av styrelsen ansetts huvudsakligen böra bedömas ur andra synpunkter än dem styrelsen har att beakta. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande siffror för samma tid under 1923 voro 999, 175 och 25.

Dessa siffror kunna emellertid icke anses vara exakta mätare av antalet utlänningar, som i Sverige sökt arbetsanställning. Givet är nämligen — såsom styrelsen tidigare framhållit i sitt yttrande i ämnet den 24 november 1923 — att enbart förhandenvaron av främlingskontroll utövat ett allmänt återhållande inflytande på invandringen.[1]

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 1059 ff.

Om en viss nedgång i frekvensen av antalet inresande utlänningar kan skönjas, kunna dock ej därav dragas några bestämda slutsatser för den kommande utvecklingen. Otvivelaktigt har, speciellt i de centraleuropeiska länderna, den uppåtgående konjunkturen och de därmed ökade utsikterna till existensmöjligheter i det egna landet inverkat reducerande på emigrationssiffrorna. Betydelsen av den konjunktursvängning, somsynes äga rum, bör visserligen ej underskattas, men på samma gång bör hänsyn tagas därtill, att i åtskilliga av passkontrollen berörda länder ännu råder en betydande arbetslöshet och att den pågående återhämtningsprocessen torde komma att försiggå endast i ganska långsamt tempo. För avsevärd tid framåt torde dessa omständigheter komma att verka stimulerande på utvandringen från dessa länder.

Styrelsen får vidare peka på en ny, för vår immigrationsfråga säkerligen betydelsefull faktor, nämligen den amerikanska immigrationslagen, som trätt i kraft den 1 juli 1924. Den starkt restriktiva karaktären hos denna lag framgår av en jämförelse mellan de före och efter den 1 juli detta år medgivna invandringskvoterna. Under det att maximiantalet immigranter under fiskalåret 1923—1924 fick uppgå till 357 803, beräknas samma siffra för fiskalåret 1924—1925 till endast omkring 169 000 (frånsett s. k. non-quota immigranter). För Sveriges vidkommande har den nya lagen betytt en nedsättning av årskvoten från 20 042 till 9 561. Beträffande samtliga länder, utom Estland, voro vederbörande kvoter för fiskalåret 1923—1924 fyllda före fiskalårets utgång.

Redan den för åren 1921—1924 gällande årskvoten innebar emellertid en avsevärd nedskärning av den nordamerikanska immigrationen. De faktiska invandringssiffrorna för fiskalåret 1913—1914, utvisande immigrationens omfattning före världskrigets utbrott, torde därför i detta sammanhang erbjuda intresse.

Några direkta jämförelser mellan dessa siffror och nu gällande årskvoter kunna icke anställas, enär de senare avse immigranter från olika statsområden, under det att de förra, enligt den amerikanska immigrationsstatistiken från tiden före världskriget, angiva nationalitet, oberoende av statsmedborgarskap. Då emellertid nationalitet och statsmedborgarskap i viss mån sammanfalla, äro likväl ungefärliga jämförelser möjliga. Nedanstående tablå utvisar dels (till vänster) årskvoterna för vissa länder för fiskalåren 1924—1925 och 1923—1924 och dels (till höger) den faktiska invandringen av vissa nationaliteter under fiskalåret 1913—1914.

	Årskvot under fiskalåret		Antal immigranter av motsvarande nationalitet under fiskalåret 1913—1914[1]
	1924—1925	1923—1924	
Finland	124	1 348	12 805 finnar
Ryssland	2 248	24 405	44 957 ryssar (inkl. estländare)
Estland	124	1 348	
Lithauen	344	2 629	21 584 lithauer
Polen	5 982	[2] 30 977	122 657 polacker 36 727 rutener
Tyskland	51 227	67 607	79 871 tyskar (inkl. tyskösterrikare)
Österrike	785	7 342	
Tjeckoslovakiet	3 073	14 357	9 928 tjecker 25 819 slovaker
Ungern	473	5 747	44 538 ungrare (magyarer)

Man får av dessa siffror en klar bild av, hurusom nu gällande immigrationslagstiftning nedskurit invandringsmöjligheterna till en ringa bråkdel av dem, som under tidigare fria förhållanden faktiskt utnyttjades.

[1] Motsvarande siffror för fiskalåret 1923—1924 återfinnas å sid. 984 i detta häfte.
[2] Härav beräknades 5 786 komma på det rutenska Östgalizien (jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 915).

Klart torde vara, att den amerikanska immigrationsspärren så småningom kommer att tvinga den europeiska emigrantströmmen in i nya strömfåror. Andra transatlantiska länder erbjuda visserligen möjlighet till invandring, dock under väsentligt ogynnsammare förhållanden. Med viss sannolikhet lärer man därför kunna förmoda, att det internationella folkutbytet inom Europa kommer att vinna i omfattning, och det synes icke uteslutet, att vårt land med hänsyn till de möjligheter till utkomst, som här erbjuda sig, kan på ett sätt, som icke förut varit fallet, komma att framstå såsom ett eftersträvat immigrationsland för medborgare i andra länder, där den inre desorganisationen i samband med djupgående ekonomiska och sociala omvälvningar för lång tid framåt synes skapa förutsättningar för en övernormalt stark emigration. Härtill kommer givetvis, att de minskade möjligheterna för svensk emigration göra det dubbelt angeläget, att man från vår sida söker förbehålla arbetstillfällena åt i första rummet hemlandets egna söner och döttrar. Den återhämtning, som ägt rum på den inhemska arbetsmarknaden, erbjuder visserligen nu arbetstillfällen i högre grad än vad fallet varit sedan tiden för fredskrisens utbrott, men läget måste allt fortfarande betecknas såsom labilt, och varsel om komplikationer under närmaste framtiden saknas icke. Tillika bör beaktas, att de folkelement, som sannolikt skulle komma att utgöra flertalet av emigranterna från andra länder, i regel äro anpassade efter en levnadsstandard, som ligger lägre än genomsnittet för motsvarande samhällsskikt i Sverige.

Styrelsen finner sålunda, att ur arbetsmarknadssynpunkt vägande skäl tala för ett upprätthållande av viseringstvånget gentemot de länder, vilkas emigration till Sverige kunde på angivna grunder förväntas växa till en för vårt land betydelsefull omfattning. Härtill kommer, att jämväl ur andra synpunkter, vilka enligt styrelsens mening ej böra lämnas obeaktade, passtvångets möjligheter såsom invandringsregulator böra utnyttjas. I sitt ovan angivna yttrande den 24 november 1923 anförde styrelsen bl. a.: »Som känt är, karakteriseras de nuvarande tiderna av en stark emigration av rent svensk ras till länder på andra sidan haven, medan samtidigt en rätt kraftig främlingsström, vari skilda nationaliteter äro representerade, söker sig till Sverige. Under det att i vårt land emigrationsproblemet varit en fråga av största betydelse, hava de specifika invandringsproblemen hittills saknat aktualitet. Numera synes även sistnämnda problem hava aktualiserats, och klok förtänksamhet kräver, att invandringens följder för landets del, särskilt ur den svenska folkrasens synpunkter, vederbörligen beaktas. Världshändelserna hava under de senare åren ytterligare framhävt det utomordentliga värdet av att Sveriges folk i fråga om ras, språk och religion uppvisar nära nog fullständig enhetlighet. Det är ett statsintresse av största betydelse, att denna homogenitet också för framtiden bevaras. På grund härav böra våra myndigheter allt framgent äga möjlighet hindra invandring av sådana främmande folkelement, som, enligt vad erfarenheten visat, varken kunna eller böra assimileras med den svenska folkstocken.»

Denna synpunkt finner styrelsen alltjämt kräva beaktande. Av intresse är härvidlag att iakttaga den ändrade problemställningen vid immigrationsfrågans behandling i Amerikas förenta stater; från att hava varit en fråga av ekonomisk art har immigrationen från Europa kommit att uppfattas närmast såsom en rasbiologisk befolkningsfråga, en utveckling, som tydligt kan utläsas ur den nya lagen. Ännu för ett par år sedan, framhåller svenske generalkonsuln i New York i en rapport rörande den nya lagen, var det icke ovanligt att finna arbetsgivarna och arbetarna framställda såsom de förnämsta antagonisterna i immigrationsfrågan, de förra påyrkande tillgång till billig utländsk arbetskraft och de senare avogt stämda mot en stark immigration, vilken kunde sänka de amerikanska arbetarnas löner och levnadsstandard. Dessa sistnämnda synpunkter hava spelat en jämförelsevis underordnad roll i den allmänna diskussionen i samband med den nuvarande lagens antagande. Frågan om de olika rasernas och nationaliteternas egenskaper samt spörsmålet om assimilation dem emellan har legat i främsta planet. Man anser, att en oerhörd skillnad föreligger mellan de olika nationaliteternas så att säga sociala assimilabilitet och att en avgörande gräns kan dragas

mellan de nord- och västeuropeiska folken å ena sidan samt de syd- och östeuropeiska å den andra.

Styrelsen vill emellertid icke förneka lämpligheten av att man, under hänsynstagande till försiktighetens krav, söker genomföra sådana lättnader i passviseringstvånget, som kunna bidraga till en återgång till den fria samfärdseln folken emellan. Tidigare har styrelsen också givit sin anslutning till särskilda överenskommelser med olika stater angående viseringstvångets avskaffande, där detta utan men för svenska intressen kunnat ske. Av flera skäl synes man dock alltjämt böra framgå med synnerlig försiktighet vid ett sådant successivt avskrivande av viseringstvånget. Ett eventuellt erforderligt återinförande av ett en gång upphävt viseringstvång för ett visst land skulle sannolikt möta svårigheter, och mot endast några få länder skulle ett sådant tvång i längden väl knappast kunna upprätthållas.

Under hänvisning till vad ovan anförts anser sig styrelsen böra förorda, att åt nu gällande bestämmelser om övervakande av utlänningar i riket gives fortsatt giltighet även för år 1925.

I fråga om kungörelsens olika specialbestämmelser har styrelsen icke ansett sig böra ingå på någon närmare prövning, men vill dock i några avseenden föreslå vissa smärre ändringar. Kungörelsens § 17 stadgar, att visering av pass samt uppehållsbok skola i allmänhet avse viss tids vistelse i landet, dock att, där utlänning hit inkommit före den 1 januari 1919 och sedan dess utan längre avbrott vistats härstädes, visering i allmänhet bör gälla tillsvidare, under den tid passet gäller, och uppehållsbok tillsvidare. Denna tidsgräns torde numera kunna framflyttas, förslagsvis till den 1 januari 1922.

Enligt kungörelsens § 22 åligger det polismyndighet att till polisbyrån i Stockholm göra anmälan om utländsk undersåtes ankomst till och avresa från landet, och skall sådan anmälan förmedlas genom vederbörande länsstyrelse. Dylik anmälningsskyldighet avser även utlänningar, som enligt § 5 äro befriade från passvisering. Styrelsen anser, i överensstämmelse med vad länsstyrelsen i Kristianstads län anfört, att dylik anmälningsskyldighet kan bortfalla beträffande danska och norska undersåtar. Särskilt i gränstrakterna med deras livliga folkutbyte ålägger denna anmälningsskyldighet vederbörande myndigheter ett arbete, som knappast lärer svara mot nyttan av detsamma.

I en del från de lokala myndigheterna avgivna yttranden har föreslagits, att — under förutsättning av reciprocitet för svenska undersåtar — kravet på innehav av pass borde helt eftergivas beträffande danska och norska undersåtar. Med tanke på de konsekvenser, som därav kunde bliva följden, då givetvis möjligheten för mindre önskvärda utomskandinaviska utlänningar att över Danmark och Norge inkomma i riket härigenom skulle ökas, finner styrelsen en åtgärd i sådan riktning icke tillrådlig. Däremot synes det billigt, att pass till nämnda länder för svensk undersåte måtte få utställas för längre tid än nu är fallet, förslagsvis för fem år, och att avgiften härför nedsättes.

Med bifall till vad socialstyrelsen sålunda hemställt, har regeringen den 5 december 1924 beslutat, att bestämmelserna om övervakandet av utlänningar i riket skola fortfarande tillämpas även under år 1925.

Statsunderstöd till svenska ingenjörsföreningen i New York.

Genom svenske generalkonsuln i New York har framställning gjorts om statsunderstöd till den i nämnda stad verksamma föreningen The American Society of Swedish Engineers för anordnande — närmast genom anställande av en avlönad sekreterare — av en organiserad rådgivande och upplysande verksamhet bland svenska ingenjörer i Amerikas förenta stater.

Socialstyrelsen, som anmodats att avgiva utlåtande över denna framställning, har i frågan införskaffat yttrande från styrelsen för svenska teknologföreningen, vilken på det varmaste understött det föreliggande förslaget och förklarat sig beredd att, så långt i föreningens förmåga står, lämna sitt biträde till de åtgärder, som från den amerikanska sammanslutningens sida kunde komma att vidtagas för förmedlande av anställningar åt svenska ingenjörer, som önskade återvända till hemlandet. För egen del har socialstyrelsen i sitt till chefen för socialdepartementet den 13 november 1924 avgivna yttrande anfört följande:

Föreningen utövar upplysande och rådgivande verksamhet för anländande svenska ingenjörer, tekniska arbetsledare och andra personer i liknande ställning. Visserligen har föreningen sin verksamhet närmast förlagd till New York, men i och med att den omsluter medlemmar i ett flertal av de olika staterna, har den i själva verket sitt verksamhetsområde utsträckt till hela Amerikas förenta stater. Värdet för svenskar att på olika platser kunna hänvända sig till ansedda landsmän, som äro väl förtrogna med amerikanska förhållanden, och veta sig kunna hos dessa påräkna initierade och pålitliga upplysningar och eventuellt hänvisningar och rekommendationer synes ligga i öppen dag. Och detta gäller både personer, som söka sig utkomst, och sådana, vilka avse att under mera tillfälligt uppehåll genom studier förkovra sina kunskaper och sin praktiska erfarenhet. I senare hänseendet förtjänar erinras, att staten genom beredande av stipendier söker främja sådana studier. För att nämna ett exempel på sådana, med vilkas utanordnande och användning styrelsen haft att utöva kontrollerande befattning, må erinras om de stipendier, vilka under senare år ställts till förfogande för studier på bostadsfrågans område. För sådana studier i Förenta staterna har sedan år 1919 utanordnats sammanlagt 42 500 kronor av statsmedel. Rörande stipendier för tekniska studier på andra områden lärer annat ämbetsverk vara i tillfälle att meddela ytterligare upplysningar.

Vidare må erinras, att riksdagen i skrivelse den 30 maj 1923 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta närmare undersöka, på vad sätt staten lämpligen bör stödja de emigrerande och medverka till att minska deras risker för sin framtida utkomst i det främmande landet. Det är en verksamhet just av sådan art, som utgör en av huvuduppgifterna för föreningen, och det är för att tillförsäkra denna verksamhet ett fullt arbetsdugligt organ, som statsunderstöd nu sökes. Visserligen rör det sig, såsom nämnts, om en mera begränsad grupp av yrkesutövare, men det må å andra sidan uppmärksammas, dels att denna grupp icke på annat sätt lärer kunna nås av statens stödjande verksamhet, dels ock att densamma har en i förhållande till sitt antal stor betydelse för förbindelserna med Sverige. Härjämte föreställer sig styrelsen, att i

samband med en rådgivningsverksamhet för nu berörda yrkesutövares vidkommande skulle komma att lämnas sådana initierade uppgifter om amerikanska förhållanden, vilka i icke oväsentlig grad kunde bidraga till kännedomen om utkomstmöjligheterna jämväl för åtskilliga andra yrkesutövare och som därmed i allmänhet skulle gagna en informationsverksamhet bland emigranter.

Verksamheten i fråga synes vidare stå i god samklang med ett annat aktuellt svenskt strävande av ideell natur, nämligen att söka bevara svenskheten i utlandet, och som föreningen torde få anses särdeles representativ för svenskarna i Amerika, lärer den äga speciella förutsättningar att kraftigt främja sådana strävanden. I samband härmed må framhållas, att föreningens verksamhet på intet sätt lärer åsyfta och knappast ens skulle kunna åsyfta att bereda medlemmarna ekonomisk fördel; den måste anses vara av uteslutande ideell och patriotisk natur.

Av det ovan anförda synes framgå, att föreningens verksamhet motsvaras av ett verkligt behov och att föreningen äger speciella förutsättningar att tillgodose detta, och har föreningen synbarligen på erkännansvärt nitiskt och skickligt sätt sökt fylla den uppgift, den sålunda satt sig före. Med hänsyn härtill finner styrelsen det synnerligen önskvärt, att föreningen erhåller stöd från hemlandet och att sådant beredes den direkt av statsmakterna, detta i syfte icke blott att ekonomiskt främja en gagnerik verksamhet, utan även att från hemlandet lämna ett erkännande åt ett osjälviskt, ideellt arbete, synnerligen ägnat att stärka samhörighetskänslan mellan svenskarna på båda sidorna om Atlanten.

Styrelsen föreställer sig, att den nuvarande statsfinansiella situationen lägger hinder i vägen för att staten i sådant hänseende skulle kunna sträcka sig så långt, som i sig självt vore önskvärt. Då det emellertid av inhämtade upplysningar framgått, att utav särskilda skäl föreningens ekonomi just nu är hårt ansträngd, skulle ett engångsbidrag, förslagsvis å 5 000 kronor, vara för densamma till verklig hjälp. Styrelsen föreslår därför, att detta belopp måtte ställas till föreningens förfogande såsom ett engångsbidrag. Rörande medlens användning synas inga närmare villkor behöva uppställas, enär dels den hittills bedrivna verksamheten synes utgöra en garanti för att dessa skola komma till bästa möjliga användning och dels understödet kan förväntas komma att täcka endast någon del av de kostnader, som föreningen lärer få vidkännas för densamma.

Varning mot försök till olaglig invandring i Förenta staterna.

Svenska Amerikalinjen har i ett för någon tid sedan utsänt cirkulär uppmanat sina agenter att på det bestämdaste avråda alla utvandrare från att försöka på olaglig väg komma in i Förenta staterna. Särskilt riktar sig varningen mot den för många emigranter nära till hands liggande tanken att först taga sig över till Kanada för att därifrån på en eller annan hemlig väg kunna smyga över gränsen söderut. Då de risker, som ett sådant förfarande medför, äro av den art, att det för varje utvandrare är väl värt att taga kännedom därom, återgives här nämnda cirkulär jämte där åberopade tidningsuppgifter.

En del emigranter, vilka ämna sig till Förenta staterna, synas vara av den åsikten, att om de inkomma i Kanada, det sedan skall bli ganska lätt att komma därifrån över gränsen till Förenta staterna. Så är emellertid ej förhållandet numera. De

amerikanska och kanadensiska immigrationsinspektörerna samarbeta nämligen nu på så sätt, att vid inspektion i de kanadensiska hamnarna, Halifax, Quebec, Montreal etc., båda ländernas inspektörer, så snart de finna skäl misstänka, att en emigrant ämnar sig till Förenta staterna, noga undersöka varje sådan passagerare, och ifall det befinnes, att verkliga bestämmelseorten är någon plats i Förenta staterna, samt att den resande ej har för avsikt att stanna i Kanada, vägras landstigning och passageraren måste resa tillbaka till det land, varifrån han kommit.

Vidare har, sedan den nya invandringslagen av år 1924 trädde i kraft, immigrationsdepartementet i Washington anställt talrika inspektörer, vilka göra undersökningar bland passagerarna å alla tåg och båtar, som passera gränserna. Dessutom ha anställts detektiver i departementets tjänst här och var i Amerika, varest utlänningar äro bosatta, vilka noga följa misstänkta fall. Om det visar sig, att en person på ett eller annat sätt olagligt försöker inkomma eller inkommit till Förenta staterna, blir han arresterad, och redan nu finnas talrika exempel på att den skyldige blivit ådömd över ett års fängelse. Personer, som eventuellt varit honom behjälpliga, få vanligtvis samma straff och betydande böter. Närslutna avskrift av tidningsartikel ger exempel på dylika fall.

Vi uppmana Eder därför att bestämt avråda passagerare från att genom landstigning i Kanada försöka olagligt komma in i Förenta staterna och förklara för dem, vilka risker sådant försök medför. Naturligtvis undersöka vi här noga alla misstänkta fall och vägra absolut befordran, om vi finna det antagligt, att en person söker landstiga i Kanada med avsikt att på något sätt smuggla sig över gränsen till Förenta staterna.

Den bilagda tidningsartikeln återgives här nedan, med uteslutning av de berörda personernas namn:

Många svenskar och finnar arresterade vid kanadensiska gränsen.

Tid efter annan mottager svenska upplysningsbyrån i New York brev från landsmän i Förenta staterna såväl som i Kanada, som vilja ha reda på möjligheterna att komma in i Förenta staterna via Kanada, detta utan att genomgå den reguljära immigrationsinspektionen. Samtliga dessa brev vittna om, att vederbörande ha mer eller mindre oklara begrepp om den amerikanska immigrationslagen och de följder, som olaglig invandring från Kanada kan medföra. Förenta staternas immigrationsväsende underhåller en stor stab av bevakningsmän och inspektörer såväl utmed gränsen i norr och söder som på platser utefter kusterna. Den, som ger sig in på äventyret att »krossa» den kanadensiska gränsen, löper en mycket stor risk att råka i armarna på dessa lagens väktare, och då blir det obehagliga följder. Först får vederbörande bereda sig på en kanske lång väntetid, innan rannsakningen börjar. Så faller domen på ett års fängelse, och så blir det deportering. Följande uppställning har tillställts oss av immigrationskontoret på Ellis Island. Det är endast ett domstolsutdrag från en rättegång i Duluth den 11 juli 1924, då domare W. A. Cant dömde ett tiotal svenskar och finnar för olagligt inträde till Förenta staterna. Vi skola återge artikeln, enär vi tro, att den kan tjäna »androm till varnagel». Följande personer blevo dömda:

O. K., ålder 25 år, arbetare, svensk undersåte. K. landsteg i Halifax, Kanada, den 2 april 1924 och trodde, att det skulle bli en lätt sak att komma in i Förenta staterna över den kanadensiska gränsen. Han begav sig från Halifax till Fort Francis, Ont., nära gränsen och gick över bron vid International Falls i Minnesota utan att bekymra sig om några formaliteter med inspektion. Han var tydligen icke insatt i immigrationsinspektionens detaljer, ty han tog ett tåg fram till bestämmelseorten, och under färden blev han arresterad, då inspektören gjorde sin rond. Dömdes till ett års och en dags fängelse i Leavenworth, Kansas, samt till omedelbar deportering efter fängelsetidens slut.

I. F., ålder 29 år, svensk undersåte. Landsteg i Halifax, Kanada, den 14 mars 1924, enär han icke kunde komma in i Förenta staterna, då svenska kvotan var fylld. Utvalde Mineral Center i Minnesota såsom lämplig plats för passeringen av gränsen. Mötte en inspektör på bron,

som vägrade honom rätt att passera. F. lät sig emellertid ej nedslås av denna lilla motgång, utan begav sig ett stycke nedför floden, där en timmerbråte bildade en brygga, och lyckades med hjälp av sin timmerflottarerfarenhet klara den riskabla överfärden. Begav sig sedan till Chicago Bay, dit han ankom just i tid, innan ångfartyget »America» lade ut från kajen. Vid båtens landning i Duluth arresterades han av en immigrationsinspektör, dömdes sedan till ett års och en dags fängelse i Leavenworth Penitentiary och deportering efter uttjänat fängelsestraff.

J. T., ålder 45 år, finsk medborgare, bosatt här i landet från 1905 till 1908 och från 1910 till 1913. Finska kvotan var fylld, så han reste till Kanada för att därifrån söka sig in i Förenta staterna. Landsteg i Halifax och reste västerut, där han fick arbete under några månader. Då han trodde, att vägen var klar, gick han ned till floden nära Ranier, Minn., byggde en flotte och paddlade sig över till den amerikanska sidan. Där tog han tåget för att resa till vänner han hade inne i landet, men en obeveklig immigrationsinspektör visade sig, och nu tjänar T. sitt ettåriga fängelsestraff i Leavenworth i väntan på båtlägenhet till Finland.

A. K., ålder 31 år, född i Finland. K. ankom till Kanada och styrde kosan till Fort William, Ont. Där vände han sig till den amerikanske konsuln och bad om visering för resa till Förenta staterna, men förvägrades dylik, då den finska kvotan var fylld. Han kunde emellertid icke vänta, tills han kunde få visa i tur och ordning, utan tog en buss till Mineral Center i Minnesota. Kommen ut på bron, som leder över till den amerikanska sidan, möttes han av en inspektör, som stoppade honom. Han vände då om och begav sig utmed flodstranden till en plats, som ligger några mil nedanför samhället. Där fick han tag i en roddbåt och lotsade sig över. Väl över på andra sidan vandrade han 10 mil till en plats, där han fick en buss till Duluth. Där blev han arresterad och fördes i sällskap med åtta olycksbröder till Fort Leavenworth för att börja avtjäna sin ettåriga fängelsetermin.

K. G., 26 år, född i Finland. Kunde icke få passvisering till Amerika, reste så till Kanada, där han landsteg vid Quebec. Begav sig därifrån till Fort Francis, Ont., där han efter några dagar träffade en man, som var villig ro honom över floden till den amerikanska sidan för 5 dollars endast. Natten den 28 juni företogs överfarten, och på morgonen följande dag tog han en buss till Virginia, Minn., där en immigrationsinspektör gjorde tvärt slut på resan. Avtjänar nu sin »ett år och en dag».

O. A., 36 år, gift, arbetare, född i Finland. A. landsteg i Kanada, önskade komma in i Förenta staterna, men kunde ej få visering. Begav sig därför till Fort Francis, byggde sig en flotte och tog sig med denna över till Rainy River. Tog sedan tåget till Duluth, där han möttes av en immigrationsinspektör. Sändes till Leavenworth på ett år och en dag, för att sedan deporteras till Finland.

J. K., 18 år, född i Finland, och A. L., 25 år gammal, ävenledes född i Finland. Bägge landstego i Kanada efter att förgäves ha sökt få visa till Förenta staterna. Avtal hade träffats med en landsman, som var amerikansk medborgare och bosatt i Michigan, att han skulle möta dem bägge i Fort Francis, Ont. Denne mötte också de bägge finnarna och tog dem med sig ned till floden, där de för 2 dollars blevo rodda över floden. En tid därefter blevo de arresterade. K. och L. fingo vardera ett år och en dag i Leavenworth för att efter fängelsetidens slut återsändas till Finland. Den hjälpsamme Michiganfarmaren ådömdes 200 dollars böter och ett år och en dag i fängelse. Fick uppskov med fängelsestraffet, tills han hunnit bärga sin gröda.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Utvidgning av statens tvångsarbetsanstalt. I sitt förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1925/26 hade styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö bl. a. hemställt om ett anslag å 322 000 kronor för uppförande av en sluten avdelning vid anstalten. Socialstyrelsen, som av regeringen anbefallts avgiva utlåtande rörande denna fråga, har för sitt vidkommande till alla delar biträtt anstaltsstyrelsens förslag, vilket motiveras ur följande synpunkter:

»Med avseende å behovet av en sådan avdelning må till en början erinras, att anstalten numera fungerar jämväl såsom allmän, kvalificerad alkoholistanstalt, dit vissa kategorier av tvångsinternerade alkoholister direkt intagas eller från andra alkoholistanstalter överflyttas. Vid handläggningen av hithörande ärenden har konstaterats, att de individer, vilka såsom alkoholister omhändertagas å Svartsjö, i många fall representera ett synnerligen svårdisciplinerbart klientel för en anstalt. I stor utsträckning är fråga om individer med starkt kriminellt betonad förtid, vilka genom sitt obehärskade och våldsamma uppträdande äventyrat den behöriga verksamheten vid andra alkoholistanstalter, t. o. m. vid en sådan anstalt som statsanstalten vid Venngarn, vilken dock icke alldeles saknar möjlighet att komma till rätta med ganska svårdisciplinerbara individer. Vissa av dessa relativt fåtaliga alkoholister synas vålla anstaltsledningen sådana svårigheter, att en sluten avdelning kunde anses påkallad redan för deras vidkommande.»

Det för socialstyrelsens del viktigaste underlaget för bedömande av ifrågavarande spörsmål utgör emellertid den undersökning rörande manliga tvångsarbetare, vilken styrelsen fogat till sitt utlåtande den 31 mars 1924 över förslag till lag om lösdrivares behandling.[1] Efter att ha återgivit en del data ur denna undersökning, anför styrelsen vidare:

»Nu återgivna exempel torde giva vid handen, att det å Svartsjö städse kan förväntas förekomma vissa individer av utpräglat antisocial läggning, vilka på en anstalt äro synnerligen svårdisciplinerade och föga lämpade att över huvud taget röra sig bland de relativt bättre elementen av klientelet. Vidare finnas i allmänhet på Svartsjöanstalten många med synnerligen obalanserad lynnesläggning — bland annat giver det ovan påvisade stora antalet psykiskt abnorma en antydan härom — vilka visserligen under ganska långa mellantider kunna uppföra sig ganska väl, men som allt emellanåt göra sig skyldiga till svåra vredesutbrott eller på annat sätt verka störande för andra intagna och för den allmänna ordningen på anstalten. Merendels äro dylika individer ett lätt byte för sämre kamraters uppviglingsförsök eller andra dåliga inflytelser.

Under särskilt de senaste femton åren har Svartsjöanstalten på ett storartat sätt utvecklats till en stor jordbrukskoloni, inom vilken ett mångsidigt arbete beredes de intagna. Dessa få, ehuru givetvis under bevakning, med ganska stor rörelsefrihet utföra alla till ett stort jordbruk hörande arbeten på åker och äng, i stall och ladugård, i bageri, i verkstäder o. s. v. Denna utveckling i human riktning bör utan tvivel noteras med stor tillfredsställelse.

För närvarande saknas möjlighet att från de relativt bättre elementen antingen definitivt eller vid påkommande mera tillfälligt behov avskilja dem, som äventyra anstaltens verksamhet. Graden av stränghet, som erfordras för upprätthållande av ordning och disciplin inom anstalten i dess helhet, måste därför avpassas efter dessa de mera svårdisciplinerade elementens hållning eller efter de våldsamheter, som de under tider av obalanserat lynne kunna befaras begå. Den nu berörda bristen i anstaltens utrustning måste verka hämmande på den ovan angivna utvecklingen. Slutligen ligger det i öppen dag, att blotta förefintligheten av en sluten avdelning inom anstaltens område måste verka dämpande på de sämre tendenserna bland de intagna.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 377.

Nu gällande lagstiftning rörande lösdrivares behandling är för närvarande föremål för revision. Huru en ny lagstiftning än kommer att utformas, är det enligt socialstyrelsens mening synnerligen angeläget, att de, som omhändertagas enligt lagen, mera än hittills kunnat ske göras till föremål för en differentierad, individuell behandling. I det anstaltssystem, som härför kommer att erfordras för det manliga klientelets vidkommande, lärer emellertid under alla omständigheter komma att krävas en central anstalt av ungefär sådan läggning som den nuvarande Svartsjöanstalten samt, i enlighet med vad ovan anförts, inom denna en särskild sluten avdelning. Upprättandet av en sådan avdelning torde därför i ett särdeles betydelsefullt hänseende stå i fullaste överensstämmelse med intentionerna i det pågående lagstiftningsarbetet.

Med hänsyn till det anförda synes den föreslagna slutna avdelningen redan nu vara av trängande behov påkallad, och detta behov lärer komma att bestå jämväl efter en revision av lösdrivarlagstiftningen och efter de eventuella ändringar inom anstaltsväsendet, som i samband med en sådan revision kunna föranledas.»

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 6 454 mot 4 534 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	19
Jordbruk	231	Närings- och njutningsmedelsindustri	65
Skogshushållning	25	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	36
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	14
Gruvdrift och malmförädling	1 377	Grafisk industri	27
Jord-, sten- och glasindustri	208	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	376
Metall- och maskinindustri	1 257	Sjöfart och fiske	282
Trävaruindustri	286	Handel och samfärdsel m. m.	432
Byggnadsverksamhet	322	Husligt arbete	56
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	36	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 363
Textilindustri	42	Summa	**6 454**

Av förestående arbetslösa hava 979 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 319, från järnbruksindustrien 404, från verkstadsindustrien 243 och från gruppen affärsanställda 13.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 oktober 467 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 341 samt vid statens järnvägars automobilvägar 126. Antalet i gång varande företag utgjorde 5. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 967 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 42 arbetare. Härförutom uppburo 48 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under oktober till 219 447 kronor samt under årets tio första månader till sammanlagt c:a 4·2 milj. kronor.

Arbetslösheten på ingenjörsbanan. På föranstaltande av svenska teknologföreningen har under innevarande år företagits en utredning rörande frågan, i vilken utsträckning de senaste årens depression förorsakat lönenedsättningar och arbetslöshet bland ingenjörerna. Ett första resultat av denna utredning föreligger nu genom en i Teknisk tidskrift publicerad undersökning om arbetslösheten inom ingenjörsyrket under åren 1920—1923. Materialet för undersökningen har utgjorts av frågeformulär, som utsänts till medlemmar av teknologföreningen och en del andra ingenjörssammanslutningar ävensom till alla från tekniska högskolan under åren 1912—1923 utexaminerade ingenjörer, oavsett om dessa tillhört någon organisation eller icke. Antalet utsända frågeformulär utgjorde 3 524, av vilka c:a 1 200 eller något mer än en tredjedel blevo besvarade.

Fastställandet av arbetslöshetsbegreppet är, såsom i redogörelsen framhålles, för ingenjörsyrkets vidkommande förenat med vissa speciella svårigheter, som man vid undersökningen måst taga hänsyn till. Sålunda ha som arbetslösa icke räknats sådana ingenjörer, som förlorat sin anställning, men likväl lyckats genom tillfälliga arbeten skaffa sig goda inkomster. Däremot har arbetslöshet ansetts föreligga i sådana fall, där en ingenjör måste taga plats utom yrket — t. ex. som grovarbetare eller hantlangare — och följaktligen måste nöja sig med ett arbete och en avlöning, som icke alls motsvarar hans utbildning.

Ingenjörer, som avflyttat till utlandet, därför att anställningsmöjligheter saknats här hemma — alltså icke enbart i studiesyfte — hava räknats som arbetslösa, oavsett om arbete i utlandet erhållits eller icke. Som emellertid de till utlandsingenjörerna utsända frågeformulären endast i ringa utsträckning blivit besvarade, ger undersökningen ingen riktig bild av den genom depressionen vållade ingenjörsemigrationens verkliga omfattning.

En sammanställning av undersökningens resultat lämnas i följande tabell:

	Antal uppgiftslämnare				Därav arbetslösa				Arbetslöshetsprocent				Antal arbetslöshetsmånader			
Utexaminerade före 1920:	1920	1921	1922	1923	1920	1921	1922	1923	1920	1921	1922	1923	1920	1921	1922	1923
över 50 år .	114	114	114	114	4	7	8	6	3·5	6·1	7·0	5·3	23	72	76	70
45—50 » .	113	113	114	113	2	4	7	8	1·8	3·5	6·1	7·1	24	48	66	74
40—45 » .	171	172	173	174	3	9	14	15	1·8	5·2	8·1	8·6	29	65	110	109
35—40 » .	224	225	225	225	4	8	16	16	1·8	3·6	7·1	7·1	27	48	126	130
30—35 » .	262	270	271	274	10	19	27	35	3·8	7·0	10·0	12·8	109	150	232	317
under 30 » .	100	107	108	114	6	12	16	20	6·0	11·2	14·8	17·5	28	85	143	174
Summa	**984**	**1 001**	**1 005**	**1 014**	**29**	**59**	**88**	**100**	**2·9**	**5·9**	**8·8**	**9·9**	**240**	**468**	**753**	**874**
Utex. 1920–23	**15**	**58**	**114**	**185**	**5**	**18**	**51**	**76**	**33·3**	**31·0**	**44·7**	**41·1**	**16**	**103**	**324**	**541**
Samtliga	**999**	**1 059**	**1 119**	**1 199**	**34**	**77**	**139**	**176**	**3·4**	**7·3**	**12·4**	**14·7**	**256**	**571**	**1 077**	**1 415**
Därav:																
Privattjänst	601	612	618	659	13	40	71	67	2·2	6·5	11·5	10·2	68	274	554	568
Statstjänst .	221	243	254	257	1	4	4	17	0·5	1·6	1·6	6·6	1	14	27	98
kommunikationsverk .	132	142	140	140	1	3	3	5	0·8	2·1	2·1	3·6	1	12	24	39
annan tjänst	89	92	92	98	—	1	1	4	—	1·1	1·1	4·1	—	2	3	27
statsarbetena	—	9	22	19	—	—	—	8	—	—	—	42·1	—	—	—	32
Kommunaltj.	101	112	120	123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egen rörelse	44	46	47	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I utlandet .	28	29	38	59	16	16	22	38	57·1	55·2	57·9	64·4	176	192	239	426
Ing. föreg. anst.	4	17	42	54	4	17	42	54	100·0	100·0	100·0	100·0	11	91	257	323

De uppgiftslämnare, som avslutat sin utbildning först under 1920 eller senare år — d. v. s. efter depressionens början — hava, såsom av tabellen framgår, vid undersökningen hänförts till en särskild grupp, vilken, såsom naturligt är, uppvisar betydligt högre arbetslöshetssiffror än de äldre årsklasserna. Även bland dessa synas de, som äro under 35 år, hava drabbats av arbetslöshet i betydligt större utsträckning än sina äldre kamrater.

Bland de uppgiftslämnare, som innehava eller före arbetslösheten innehaft anställning inom landet, hava, såsom av tabellen vidare framgår, de i enskild tjänst anställda drabbats av arbetslöshet i vida högre grad än de, som stått i allmän tjänst. Av de senare ha de kommunalanställda icke i något fall uppgivit sig arbetslösa, och bland de statsanställda är 1923 års jämförelsevis höga siffra till väsentlig del beroende på avvecklingen av arbetslöshetskommissionens statsarbeten. Av de vid dessa arbeten anställda ingenjörerna ha åtminstone en del varit sådana, som tidigare varit i enskild tjänst, men där blivit arbetslösa.

Under det arbetslösheten inom gruppen privatanställda under 1923 åtminstone visade en begynnande tendens till nedgång, ökades alltjämt antalet av dem, som efter avlagd examen måste gå arbetslösa. I dessa siffror framträder tydligt det föga gynnsamma framtidsperspektiv, som för

närvarande öppnas för en nykomling på ingenjörsbanan. I själva verket är arbetslösheten inom denna kategori säkerligen ännu större, än av tabellen synes framgå, enär många nyexaminerade ingenjörer, i medvetande om svårigheten att för närvarande erhålla anställning, omedelbart efter sin examen givit sig ut på studieresor och därför ej kommit med i undersökningen eller i varje fall icke blivit rubricerade såsom arbetslösa.

Ny arbetslöshetslag i Schweiz. Den schweiziska arbetslöshetspolitiken och speciellt dess utveckling under krigsåren har tidigare vid upprepade tillfällen varit föremål för omnämnande i denna tidskrift, senast i en artikel av socialrådet Wilhelm Jansson, som bl. a. ägnat denna fråga sin uppmärksamhet, efter det han kort före sin bortgång fått sitt verksamhetsområde utvidgat att omfatta även Schweiz.[1] Den fråga, som då stod på dagordningen, gällde avvecklingen av den under de föregående åren etablerade provisoriska hjälpverksamheten och densammas ersättande med ett för mera normala förhållanden avsett försäkringssystem. På hösten 1923 framlades också i förbundsförsamlingen ett förslag i sådant syfte, vilket ursprungligen var avsett att komma under behandling redan samma år, men på grund av mellankommande omständigheter blev bordlagt och först denna höst bragts till avgörande. Sedan förslaget med vissa jämkningar godkänts av förbundsförsamlingen, har den nya lagen utfärdats den 17 oktober 1924.

Arbetslöshetsförsäkringen i Schweiz skall enligt denna lagstiftning även framgent byggas på den förut lagda grunden, frivillig försäkring i subventionerade arbetslöshetskassor. Kassorna skola som förut kunna vara av två slag: offentliga, som upprättas av kommuner eller kantoner, och enskilda, som bildas av fackförbund, arbetsgivarföreningar eller andra organisationer. De offentliga kassorna samt sådana enskilda kassor, som äro grundade på ömsesidighetsprincip — alltså i främsta rummet de fackliga arbetslöshetskassorna — erhålla enligt lagen en privilegierad ställning, i det att statsbidraget för dessa som regel skall utgå med ett belopp motsvarande 40 % av utbetalade understöd, medan övriga enskilda kassor blott erhålla 30 %. I särskilda fall kan förbundsrådet höja bidraget med ytterligare 10 %.

Understödets storlek begränsas för familjeförsörjare till 60 % och för annan arbetslös till som regel högst 50 % av normal dagsinkomst. Vid partiell arbetslöshet bör understödet så avvägas, att arbetarens sammanlagda inkomst ej överstiger 80 resp. 70 % av förtjänsten vid full arbetstid.

Lagen träder i kraft den 20 januari 1925, under förutsättning att icke dessförinnan framställning i föreskriven ordning gjorts om frågans hänskjutande till referendum.

(Industrial and Labour Information.)

Arbetsmarknaden i England under oktober 1924. Arbetstillgången synes under oktober månad alltjämt hava undergått någon, om ock obetydlig minskning. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 8·6 till 8·7 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 10·8 till 11·1 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa steg från 1 243 000 den 29 september till 1 247 000 den 27 oktober.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under oktober, var 37 och antalet från föregående månad pågående likaledes 37. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 36 000. Lönesänkningar rapporterades under månaden för omkring 380 000 arbetare, under det att 280 000 erhållit löneförhöjningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under oktober 1924. Förbättringen å arbetsmarknaden har fortgått även under oktober, med undantag endast för de säsongarbeten, där den kallare årstiden medfört minskad arbetstillgång. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 1·1 %, mot 1·5 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna minskades å andra sidan från 10·5 till 8·4 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa nedgick från 513 000 den 1 oktober till 436 000 vid månadens slut. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 266 ansökningar om arbete mot 292 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

[1] Soc. Medd. årg. 1923, sid. 387.

— Föreningsväsen —

Den engelska fackföreningsrörelsen år 1923. De engelska fackföreningarnas sammanlagda medlemsantal undergick under år 1923 en minskning med 3·7 %, från något över 5·6 till c:a 5·4 miljoner. Motsvarande siffror från föregående år framgå av följande tablå:

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Medlemmar, i tusental	4 146	4 359	4 644	5 499	6 535	7 928	8 336	6 625	5 610	5 405
Ökning (minskn.), i %	+ 0·2	+ 5·1	+ 6·5	+ 18·4	+ 18·8	+ 21·3	+ 5·1	— 20·5	— 15·3	— 3·7

I irländska fristaten eller kolonierna upprättade avdelningar av engelska fackförbund äro i denna statistik inräknade med hela sitt medlemsantal, varemot icke medtagits sådana organisationer, vilka ha sitt huvudsäte på Irland. En fullständigare utgallring av dylika irländska organisationer torde förklara, att de anförda siffrorna för 1922 och tidigare år äro något lägre än de i denna tidskrift förut meddelade (årg. 1923, sid. 1006). Approximativt beräknas, att om alla utom moderlandet bosatta medlemmar frånräknades och avdrag tillika gjordes för sådana personer, som bliva dubbelräknade på grund av medlemskap i mer än en fackförening, så skulle inom Storbritannien (och norra Irland) återstå c:a 5·3 milj. fackligt organiserade arbetare vid 1923 års utgång, mot 5·5 milj. vid årets början.

Antalet fackförbund (federationer) minskades under 1923 från 93 till 87, huvudsakligen beroende på sammanslagningar mellan olika organisationer. Federationernas sammanlagda medlemsantal, som i hög grad influeras av förekommande dubbelredovisningar, nedbragtes härigenom med över 600 000 från 6 246 000 till 5 610 000. Om medlemssiffrorna för sådana föreningar, som voro anslutna till flera federationer, medräknas endast en gång, blir totalsiffran 3 591 000, eller 400 000 lägre än föregående år.

Antalet lokala samorganisationer, som vid 1922 års utgång utgjorde 504 med ett medlemsantal av 2 463 000, nedgick under 1923 till 482, med inalles 2 309 000 anslutna arbetare.

(The Ministry of Labour Gazette.)

— Nykterhetsfrågan —

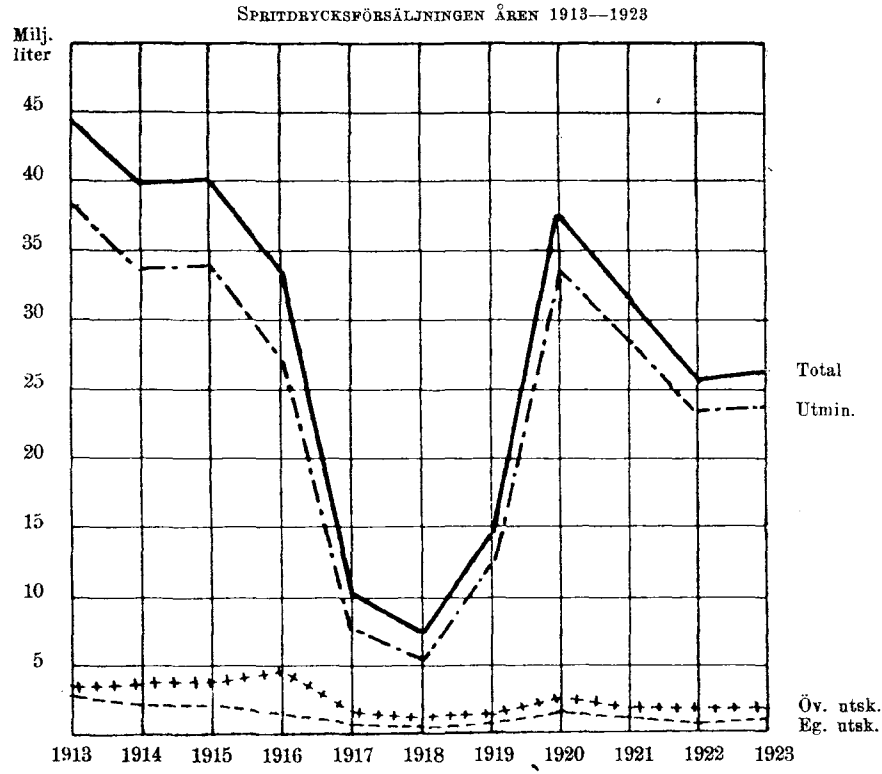
Rusdrycksförsäljningen år 1923. Omsättningen av spritdrycker visade enligt kontrollstyrelsens redogörelse under 1923 någon ökning mot föregående år. Den totala försäljningen (utan reduktion till s. k. normalstyrka, 50 %) uppgick nämligen till 26·3 miljoner liter, mot 25·7 miljoner år 1922. Omsättningens växlingar under hela den senaste tioårsperioden framgår av omstående diagram.

Den avgjort största delen av dessa spritdrycker såldes såsom synes genom utminutering, d. v. s. mot motbok. Hela antalet motboksinnehavare i riket uppgick vid 1923 års utgång till 1 017 361, motsvarande 16·9 % av hela befolkningen. Beträffande det relativa antalet motboksinnehavare kan en påtaglig skillnad konstateras mellan de olika landsdelarna. De högsta frekvenstalen påträffas sålunda i Stockholmstrakten samt i södra och sydvästra Sverige och de lägsta i norra Sverige samt i Värmland, Närke och Västmanland (Bergslagen). En mellanställning intaga östra Sverige i övrigt samt Småland och öarna. Att detta förhållande ingalunda är beroende av någon tillfällighet framgår av följande sammanställning av relativa antalet motboksinnehavare de senaste åtta åren:

Område	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Stockholmstrakten . .	18·87	16·39	17·64	20·22	21·76	22·70	23·14	23·58
Södra Sverige	17·01	19·42	19·56	22·31	22·05	21·59	20·32	20·15
Sydvästra Sverige . .	15·47	17·08	17·70	20·10	20·44	19·56	19·49	19·65
Östra Sverige	14·17	14·65	14·67	16·98	17·31	16·89	16·76	17·00
Småland o. öarna . .	12·64	14·06	14·03	16·70	16·85	16·24	15·32	15·13
Bergslagen	11·92	12·76	13·17	15·17	15·65	15·55	14·91	14·85
Norra Sverige	8·98	10·22	10·32	12·17	12·38	11·88	11·13	11·04
Hela riket	**13·79**	**14·80**	**15·13**	**17·45**	**17·79**	**17·41**	**16·90**	**16·94**

Bland rikets 122 kontrollområden funnos 13, där antalet motboksinnehavare understeg 1·2 % av befolkningen, medan å andra sidan 16 områden uppvisade en frekvens över 24 %. Den lägsta siffran företedde Haparanda kontrollområde med 9·0 %, den högsta Nynäshamns med 42·6 %; beträffande sistnämnda fall är emellertid att märka, att åtskilliga personer, tillhörande annat kontrollområde, erhållit inköpsrätt hos bolaget i fråga.

Motböckernas inköpskapacitet (d. v. s. den i genomsnitt per motbok och månad medgivna inköpsrätten å spritdrycker) utgjorde i december 1923 för hela riket 2·5 liter. Hos 22 bolag understeg kapacitetssiffran 2 liter, hos 27 bolag utgjorde den 2—2·5 liter, hos 49 bolag 2·5—3 liter och hos 24 bolag mer än 3 liter. Motsvarande siffror för tidigare år äro ej tillgängliga, men att inköpskapaciteten alltifrån sommaren 1920 till slutet av 1923 successivt nedgått synes framgå därav,



att relativa antalet motböcker med begränsad inköpsrätt under sagda år oavbrutet ökats. Medelsiffran för hela riket var vid 1923 års slut 70·3 % (67·8 % bland män och 97·8 % bland kvinnor), mot 68·9 % vid årets början och endast 23·7 % den 1 januari 1920.

Inköpsmängden per motbok utgjorde under 1923 i medeltal för hela riket 23·2 liter. De olika kontrollområdena företedde även härvidlag stora inbördes skiljaktigheter, från 7 till 33 liter i medelinköp.

Statsverkets inkomster av rusdrycksförsäljningen (försäljnings- och tillverkningsskatter av olika slag, inlevererade vinstmedel samt kronoutskylder från bolagen) uppgingo sammanlagt till 98·5 miljoner kronor, mot 120 miljoner år 1922 och 130 miljoner år 1921. Därtill komma de inkomster, som tillförts statsverket i form av kronoutskylder från partihandlare m. fl., uppgående enbart för aktiebolaget vin- och spritcentralen med dotterbolag till c:a 4 miljoner kronor.

— Socialförsäkring —

Det tyska näringslivets belastning genom socialförsäkringen. Frågan om storleken av den börda, som det tyska näringslivet har att bära för socialförsäkringsändamål, har gjorts till föremål för en belysande utredning i Reichsarbeitsblatt för den 8 november 1924. Ämnet har, att döma av flera i uppsatsen citerade tidningsartiklar, under senaste året tilldragit sig stor uppmärksamhet i den offentliga diskussionen, en mängd mer eller mindre missvisande kalkyler rörande belastningens storlek — såväl i absoluta som relativa tal — ha sett dagen och sedermera kritiklöst återgivits, ofta lösryckta ur sitt sammanhang och kombinerade med jämförelsetal ur andra källor, varigenom skapats överdrivna föreställningar om den börda arbetsgivare och arbetare måst åtaga sig för sagda ändamål. Sålunda har den uppfattningen vunnit spridning, att 16—17 % av de tyska arbetsgivarnas löneutgifter gå till försäkringsändamål, och man har sedan, genom att räkna med 19 miljoner försäkringspliktiga arbetare och en genomsnittlig bruttoinkomst av 1 400 mark, kommit fram till ett belopp av mellan 4 och 5 miljarder, som under år 1924 skulle uttagas för socialförsäkringen. Det synes ganska naturligt, att tidningar, som utan kritik accepterat dessa siffror, därav tagit sig anledning till allvarliga betraktelser över hur mycket det skulle betyda för Tysklands hela närings- och återuppbyggnadsproblem, om den anförda belastningen kunde nedbringas till exempelvis 10 %.

Verkliga förhållandet är emellertid, enligt vad i Reichsarbeitsblatt påvisas, att ifrågavarande belastning redan nu stannar vid vida lägre siffror. Håller man sig enbart till de absoluta talen (uttryckta i miljoner guldmark), bör en jämförelse mellan utgifterna för socialförsäkringen 1913 och 1924 te sig på följande sätt:

	Arbetsgivarnas bidrag		Arbetarnas bidrag		Summa	
	1913	1924	1913	1924	1913	1924
Sjukförsäkring	174	250	350	500	524	750
Invaliditetsförsäkring	145	165	145	165	290	330
Olycksfallsförsäkring	150	100	—	—	150	100
Tjänstemannaförsäkring	69	55	69	55	138	110
Tillsammans	*538*	*570*	*564*	*720*	*1 102*	*1 290*
Arbetslöshetsförsäkring	—	110	—	110	—	220
Summa	—	**680**	—	**830**	—	**1 510**

Resultatet blir sålunda, att det tyska näringslivets totala belastning för socialförsäkringsändamål under innevarande år skulle utgöra c:a 1 510 miljoner mark, en siffra som med hänsyn till de sista månadernas minskade arbetslöshetsutgifter snarare torde vara för hög än för låg. Frånser man den under kriget nytillkomna arbetslöshetsförsäkringen, blir ökningen c:a 17 %, vilket är mindre än den allmänna prisstegringen i riket. Av denna ökning kommer dessutom huvudparten på arbetarnas konto. Detta har nämligen ökats med c:a 28 %, vilket ungefär motsvarar den allmänna höjningen av levnadskostnaderna, medan arbetsgivarnas börda endast vuxit med 6 %, motsvarande knappt en fjärdedel av partiprisstegringen under samma tid.[1]

För utrönande av vad denna »sociala belastning» betyder i förhållande till utgående lönebelopp, har av Reichsarbeitsblatt verkställts en beräkning rörande socialförsäkringsavgifternas storlek för tre typiska arbetarkategorier, nämligen en industriarbetare i Berlin med en veckolön av 33·80 mark, en lantarbetare (statkarl) i Brandenburg med 14 mark i veckan (inklusive värdet av naturaförmåner) och en kontorist med 180 mark i månaden. Socialförsäkringsavgifterna utgöra för dessa löntagare i procent av bruttolönen:

	Avgifter att betalas av arbetarna	Avgifter att betalas av arbetsgivarna	Tillsammans
	%	%	%
Industriarbetare	5·9	5·0	10·9
Lantarbetare	5·4	5·0	10·4
Kontorist	6·4	4·4	10·8

[1] Då prisstegringen räknas efter guldvärde, såsom här är avsett, beräknas 1 biljon pappersmark motsvara 1 guldmark.

Den totala belastningen håller sig som synes för alla tre grupperna mellan 10 och 11 % av bruttolönen, alltså vid omkring $^2/_3$ av den i pressdiskussionen lancerade siffran.

— Strejker och lockouter —

Arbetsinställelser i Italien 1914—1923. Italienska socialstyrelsen (Direzione Generale del Lavore) har i ett digert tabellverk lämnat en ingående statistisk redogörelse för striderna på arbetsmarknaden under det senaste årtiondet (1914—1923). Enligt vedertagen praxis inom denna statistik göres en genomgående åtskillnad mellan arbetsinställelser inom industrien och jordbruket. Konflikternas antal och omfattning under de olika åren framgå av följande tablå:

	Arbetsinställelser		Berörda arbetare		Förlorade arbetsdagar	
	inom industri	inom jordbruk	inom industri	inom jordbruk	inom industri	inom jordbruk
1914	794	82	182 000	49 000	2 122 000	482 000
1915	541	68	132 000	48 000	673 000	199 000
1916	519	61	124 000	15 000	741 000	101 000
1917	445	27	169 000	6 000	832 000	18 000
1918	306	10	159 000	675	910 000	3 000
1919	1 671	208	1 054 000	505 000	18 998 000	3 437 000
1920	1 897	189	1 286 000	1 046 000	16 610 000	14 171 000
1921 [1]	1 111	89	705 000	79 000	8 555 000	407 000
1922 [1]	589	23	442 000	25 000	6 964 000	331 000
1923	214	1	73 000	110	447 000	540

De anförda siffrorna ge en tydlig bild av den oro, som härskade på arbetsmarknaden under åren 1919 och 1920 ävensom — ehuru ej i lika utpräglad grad — under 1921 och 1922. I skarp motsats härtill stå de låga siffrorna för 1923, som till och med äro lägre än motsvarande medeltal för decenniet närmast före kriget.

— Ut- och invandring —

Förenta staternas invandringsöverskott. Den i denna tidskrift förut återgivna amerikanska invandringsstatistiken för perioden juli 1923—juni 1924 har nu kompletterats med uppgifter jämväl rörande utvandringen under samma tid. Ett sammandrag av denna statistik, med in- och utvandrarna fördelade efter yrkesgrupper, lämnas i nedanstående tabell:

Yrkesgrupper	1 juli 1922—30 juni 1923					1 juli 1923—30 juni 1924				
	Invandrare		Utvandrare		Överskott	Invandrare		Utvandrare		Överskott
	Antal	%	Antal	%		Antal	%	Antal	%	
Icke-kroppsarbetare	16 542	3·2	2 537	3·1	14 005	24 778	3·5	2 006	2·6	22 772
Yrkesarbetare	106 213	20·3	8 281	10·2	97 932	150 694	21·3	7 078	9·2	143 616
Jordbrukare	38 408	7·3	2 648	3·2	35 760	47 812	6·8	1 834	2·4	45 978
Grovarbetare	83 552	16·0	32 912	40·4	50 640	108 001	15·3	37 259	48·5	70 742
Diverse yrken	86 619	16·6	9 832	12·1	76 787	97 702	13·8	9 384	12·2	88 318
Utan yrke (hustrur, barn etc.)	191 585	36·6	25 240	31·0	166 345	277 909	39·3	19 228	25·1	258 681
Summa	**522 919**	**100·0**	**81 450**	**100·0**	**441 469**	**706 896**	**100·0**	**76 789**	**100·0**	**630 107**

Av tabellen framgår, att medan invandringen under redogörelseåret ökats med c:a 35 % mot året 1922/23, hade återutvandringen icke fullt uppnått föregående års siffra. Invandringsöverskottet har sålunda, alla restriktioner till trots, kommit att uppvisa en avsevärd stegring och är

[1] Vid jämförelse med de tidigare i denna tidskrift (årg. 1923, s. 601) meddelade preliminära siffrorna för dessa år bör observeras, att nämnda siffror avsågo endast strejker, medan i här förevarande statistik ingå jämväl lockouter.

det största, som över huvud taget förekommit sedan redovisningsåret 1912/13. In- och utvandrarnas yrkesfördelning företer i stort sett samma bild som föregående år. Bland utvandrarna utgöres sålunda alltjämt den talrikaste gruppen av grovarbetare eller arbetare utan närmare angivet yrke (laborers). Alla övriga yrkesgrupper äro däremot även procentuellt sett starkast representerade å invandringssidan.

Invandringsöverskottets fördelning på olika raser och folkslag framgår av följande översikt:

IN- OCH UTVANDRINGEN I FÖRENTA STATERNA UNDER TIDEN JULI 1923—JUNI 1924

Raser och folkslag	Invandrare	Utvandrare	Överskott	Raser och folkslag	Invandrare	Utvandrare	Överskott
Skandinaver	40 978	2 662	38 316	Rumäner	1 727	1 085	642
Finnar	3 975	411	3 564	Kroater och slovener	4 137	381	3 756
Engelsmän	93 939	6 505	87 434	Dalmatier och bosnier	295	183	112
Walesare	2 635	77	2 558	Bulgarer och serber	2 482	1 544	938
Skottar	61 327	1 281	60 046	Greker	5 252	7 335	— 2 083
Irländare	42 364	1 581	40 783	Judar	49 989	260	49 729
Holländare o. flamländare	7 840	990	6 850	Syrier	1 595	439	1 156
Tyskar	95 627	1 832	93 795	Turkar	355	297	58
Fransmän	48 632	1 305	47 327	Armenier	2 940	60	2 880
Spanjorer	3 664	3 674	— 10	Ostindier	154	149	5
Portugiser	3 892	3 465	427	Kineser	4 670	3 736	934
Nord-italienare	11 576	2 704	8 872	Japaner	8 481	2 120	6 361
Syd-italienare	47 633	20 363	27 270	Koreaner	122	27	95
Ryssar	9 531	734	8 797	Afrikaner (negrer)	12 243	1 449	10 794
Polacker	19 371	2 590	16 781	Sydamerikanare	3 065	906	2 159
Lithauer	1 991	381	1 610	Mexikanare	87 648	1 878	85 770
Tjecker	6 869	1 287	5 582	Kubaner	1 412	961	451
Slovaker	5 523	475	5 048	Övriga västindier	2 211	600	1 611
Rutener	2 356	52	2 304	Övriga folkslag	949	423	526
Magyarer	7 446	587	6 859	Summa	**706 896**	**76 789**	**630 107**

Av de i tabellen redovisade rasgrupperna är det, som synes, praktiskt taget endast en, den grekiska, som företer underskott. Under beteckningen spanjorer har visserligen också redovisats ett något större antal utvandrare än invandrare, men på det hela taget har dock det spanska befolkningselementet i Förenta staterna erhållit en betydande förstärkning genom den av kvotalagstiftningen obundna invandringen av mexikanare och andra spanskamerikanare, vilka i denna statistik upptagas som särskilda folkslag, i motsats mot t. ex. kanadensarna, som allt efter språk och härkomst fördelats på sina resp. raser (engelsmän, fransmän o. s. v.).

Inalles har, såvitt man av dessa siffror kan döma, Förenta staternas germanska och keltiska befolkning under redogörelseåret erhållit ett invandringstillskott av c:a 380 000 personer, medan de sydeuropeiska och slaviska raselementen ökats med 87 000 samt judarna med 50 000. Återstoden av överskottet, c:a 113 000 personer, kommer på de spanskamerikanska och »färgade» raserna. Restriktionslagstiftningens facit blir sålunda, att c:a 60 % av nettoinvandringen kommit att härröra från de ur amerikansk synpunkt s. k. önskvärda folkraserna, ett relationstal, som är i det närmaste detsamma som föregående invandringsår (58 %).[1]

[1] Se härom närmare Soc. Medd. årg. 1923, s. 968 ff.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

64. I ett stenbrott hade ett stenblock om c:a 4 tons vikt kilats loss och skulle med hjälp av en elektrisk kran dragas fram till pallkanten och nedsläppas på en därunder varande avsats. För detta ändamål slogs en kätting omkring stenblocket och fästades vid kranlinan. Vid spelets igångsättning sträcktes linan, varvid kättingen plötsligt slant och lossnade från stenen. Linan kom därvid i kraftig svängning, och sladden med vidhängande kätting slängde åt sidan, varvid en arbetare, som stod c:a 7 meter från linans sträckningsriktning, men något närmare kranen än blocket, träffades i huvudet av kättingen med påföljd, att döden inträffade.

65. K. sköttе en rullmaskin i ett pappersbruk. Vid ett tillfälle hade papper fastnat omkring rullmaskinens ena drivvals. Utan att stanna maskinen kröp nu K. in under densamma för att avhjälpa felet. Hans högra blusärm fastnade då mellan drivvalsen och pappersrullen, så att hela armen drogs in och krossades mellan valsarna, innan maskinen stannades av en annan arbetare.

66. Vid en sulfatfabrik, där drivkraften erhålles från vattenturbin, finnes ångmaskin för reservkraft vid ringa vattentillgång. Till skydd för drivremmen från ångmaskinen finnes löstagbart räck, som brukar vara borttaget, då ångmaskinen ej användes.

Efter att under flera månader icke hava använts, togs ångmaskinen en dag ånyo i bruk. A. som hade ångmaskinens skötsel om hand, underlät då att ditsätta skyddsräcket vid remmen. Då han var sysselsatt med smörjning av maskinens lager, råkade han komma intill remmen, fick ett slag av denna och kastades mot ångmaskinens fundament. Han erhöll därvid så svåra krossår i huvudet, att han omedelbart avled.

67. I en skofabrik finnes en varuhiss med tillåten personbefordran. Låsanordningen för schakt dörrarna till denna hiss var så konstruerad, att genom ingripande från hissförare hissen kunde köras med den ena av schaktdörrarna öppen. Sådant ingripande är enligt lagen om arbetarskydd förbjudet.

En arbetare H. hade forslat varor med hissen till bottenvåningen och hade just urlastat dessa. Utan att H. observerade det, kom då en annan arbetare och tog hissen upp till tredje våningen. Härvid lämnade han den ena schaktdörren öppen. Under antagande att hissen alltjämt stod kvar, steg H. in genom den öppna schaktdörren och föll ned till hisschaktets botten i källaren — c:a 3 meter. Han ådrog sig därvid krosskador i ryggen och ena axeln.

Hissen försattes omedelbart ur bruk, intill dess schaktdörrlåsen ändrats, så att hissen icke kan igångsättas, utan att samtliga schaktdörrar äro låsta.

Den arbetare, som genom ingripande hade igångsatt hissen, utan att stänga båda schaktdörrarna, har i enlighet med 46 § arbetarskyddslagen anmälts till åtal.

68. Såsom traktorskötare var H. sysselsatt med sladdning av ett åkerfält, varvid användes en s. k. Idealsladd, som medelst tvenne kättingparter var förbunden med och drogs av en Fordsontraktor.

Under utförande av en skarp vänstersvängning med traktorn fångades vänstra sidans dragkätting av drivhjulets gripjärn, med påföljd att sladden restes på ända och föll mot traktorns förarsits. Föraren kastades härvid på det högra bakhjulet, neddrogs och kom under detta samt överkördes.

Orsaken till olyckan kan tillskrivas dels en av H. för tillfället vidtagen olämplig draganordning mellan traktorn och sladden, dels frånvaron av skyddskåpor över drivhjulen.

Vid underinspektörens med anledning av olycksfallet företagna inspektion lämnades till arbetsgivaren anvisning, att resp. traktorskötare måtte tillhållas att ej vidtaga andra draganordningar än de för resp. maskiner speciellt avsedda samt att låta anskaffa och uppsätta skyddskåpor över traktorns drivhjul.

69. H. hade blivit anmodad att vara behjälplig vid öppnandet av en nåldammbyggnad, som jämte en utloppskanal tjänar till reglering av vattenståndet i en sjö. Enär vattenståndet de senaste dygnen avsevärt ökats, var avloppskanalen för vattnets avtappning ur sjön otillräcklig, varför även nåldammen måste öppnas.

Den förolyckade befann sig vid olyckstillfället på nåldammens mitt. Vid borttagandet av en av nålarna hade H. hållit fast tag om nålens övre ända. På grund av utloppsvattnets tryck mot nålens nedre ända kom densammas övre ända att göra en svängningsrörelse ut över sjön, varvid H., som ej hunnit släppa taget i nåländan, slängdes ut i vattnet mitt för öppningen i dammen. Ögonblicket därefter fördes han av den starka vattensugningen ned genom det hål i dammen, som uppstått genom nålarnas borttagning. Kamrater till den förolyckade, som omedelbart kommo till platsen, kunde iakttaga H. under det frambrusande vattnet nedanför nåldammen på något sätt fastklämd mot en av de till dammbyggnaden hörande järnbockarna. På grund av vattnets starka tryck kunde den förolyckade icke upptagas, varför arbete med tilltäppning av den i nåldammen gjorda öppningen genast sattes i gång. Härunder lossnade emellertid den förolyckade från sin fastklämda plats och fördes av vattenströmmen cirka 25 meter nedför, där han omedelbart ilandfördes. Av tillstädeskommande sjuksköterska omedelbart vidtagna upplivningsförsök kunde icke återkalla honom till livet.

Till förhindrande av dylika olyckshändelsers återupprepande har yrkesinspektören efter besök på platsen bl. a. föreskrivit anordnande av plankgång om minst 3 plankors bredd, vilken förses med kedjeräck, samt anbringande av en kraftig wire c:a 2·4 meter över nålarna, å vilken löper livlina, som kan manövreras från land.

70. S. och en kamrat skulle koppla ihop ett par pråmar vid ett sågverks brädgårdskaj.

Pråmarna voro s. k. takpråmar, d. v. s. försedda med tak och väggar. Väggarna voro placerade vid pråmrelingens innerkant, så att arbetarna kunde gå på relingen, som är cirka 25 cm bred. Längs efter väggarna på en höjd av 1 meter voro anordnade ledstänger av 1″×4″ bräder. Sammankopplingskättingarna voro anbragta i pråmens hörn.

S. hade just knutit tillsammans kättingarna på de två pråmarna, då han tog överbalansen och grep tag i ledstången. Kamraten stod även och höll sig i denna. Vid den ökade påkänningen brast ledstången, och båda kommo i vattnet. Kamraten, som var något simkunnig, sam omedelbart till pumpekan, vilken låg bunden några meter därifrån. Då han kom fram till densamma, hade S. redan sjunkit.

Draggningar vidtogos efter c:a 10 minuter, men först efter två timmar blev S. funnen. Vattendjupet på olycksplatsen var 7·5 meter.

Ledstången var fastspikad på klotsar vid väggen. Den hade vid fästställena ruttnat, vilket efter kort tid brukar inträffa vid detta fästningssätt. Som stången var målad, syntes ej, att den var rutten.

Arbetsgivaren har anmanats att anordna ledstängerna på annat sätt. Vid nybyggnader bör på lagom höjd från prämrelingen i väggen lämnas en långsgående c:a 50 mm bred öppning; vid de gamla prämarna böra ledstängerna fästas med byglar av plattjärn, fastdragna med genomgående bultar. På lämpliga ställen vid kajen böra uppsättas särskilda hakar, avsedda för livräddning.

71. En ångpanna av Babcock & Wilcox-typ hade blivit rengjord och var just uppeldad för provning efter verkställd rengöring. När trycket i pannan nått upp till 8 à 9 kg, visade sig, att en läcka förefanns vid en av tubluckorna i sotskåpet.

J., som själv verkställt rengöring och montering av pannan, kröp då in i sotskåpet för att draga till muttern, som fasthåller luckan. Just som han kommit in, lossnade luckan, och det utströmmande vattnet och ångan skållade J., så att döden följde.

Den olycksbringande luckan jämte tillhörande innerbygel, skruvbult och mutter funnos kvar. Det syntes tydligt, att bygeln ifråga, vars hål från början varit runt och passande till bulten, varit betydligt frätt och att vid tilldragningen av muttern bultskallen pressats genom bygeln. Kring bulten fanns en fyrkantig bricka, som torde ha varit en del av en inlagd plåtbricka.

J. har förmodligen vid fastsättandet av tubluckan icke kunnat få full tätning, emedan skruven gått i botten på den hylsformade muttern. Han har då, i stället för att utbyta den frätta innerbygeln, i densamma inlagt en plåtbricka i tanke, att denna skulle vara tillräcklig att motstå det erforderliga trycket för tätningen. Denna tydning av förloppet bestyrkes av att hylsmuttern är spräckt i botten.

Vid inspektion efter olycksfallet visades för yrkesinspektören även innerbyglar av ny och mycket kraftigare konstruktion, vilka av arbetsgivaren anskaffats för ersättande av de gamla. Dessa byglar hava vid bulthålet en godstjocklek av 10 å 11 mm och torde sålunda vara tillräckliga att förebygga ett upprepande av olyckshändelsen, under förutsättning att utbyte sker, då frätningen nått en viss grad.

72. En plåtslagarlärling S. skulle hjälpa plåtslagaren R. med reparation av ett kyrktak. Härvid begagnade man sig av tvenne stegar, en hängande i byglar över taknocken och en annan, något kortare, stående upp längs taket från fotrännan. Den översta stegen var c:a 6·5 m och den andra 4·5 m, tillsammans sålunda 11 m, medan hela taklängden utgör c:a 12 m. Stegarna voro alltså fullt fria från varandra. Flyttningen av den å övre nocken hängande stegen tillgick så, att båda arbetarna satte sig grensle på nocken, R. närmast stegen och S. något längre bort. Övr ändan av stegen flyttade R. åt sig, varefter S. drog nedre ändan åt samma håll medelst en i denna stegända fastsatt klenare lina. Denna lina hade S. bundit om midjan för att säkert hålla den kvar hos sig och ändock hava bägge händerna fria. Denna lina var sålunda icke avsedd utgöra någon räddningslina vid ett eventuellt fall utför taket, utan var just vald så klen som möjligt för att vara behändig vid stegförflyttningen. Emellertid råkade S., sedan stegförflyttningen var verkställd, av någon anledning vid återgången till stegen förlora balansen och störta utför taket ned på marken, varvid han erhöll så svåra skador, att han därav senare på dagen avled.

Beträffande användandet av räddningslinor framgick vid undersökningen, att sådana funnos tillgängliga dels å verkstaden och dels å kyrkans vind. Dessa linor, c:a 20 mm i diameter, befunnos fullt användbara och lämpliga för sitt ändamål. Att de icke använts torde hava sin förklaring i dels arbetarnas obenägenhet för begagnandet av sådana, ett förhållande, som synes vara ganska allmänt utbrett — såsom förklaring härtill framhålles ofta, att linorna äro till hinders vid arbetets utförande — och dels, i detta fall, avsaknaden av fästkrokar i taknocken för räddningslinors angörande. Utmed taknocken löper en åskledare av kopparlina, men denna är icke fastsatt i taket på sådant sätt, att ett säkert anhåll för räddningslinor här kan påräknas. Visserligen kunde säkra anhåll erhållas i de på takets sidor sittande gluggarna, men då måste tvenne linor komma till användning, en åt vardera taksidan, för att trygga för fall åt någondera hållet från nocken. Detta arrangemang torde dock få anses vara synnerligen besvärligt och till avsevärt hinder vid arbetets utförande, varför det är förklarligt, att arbetarna icke räknade med denna möjlighet.

Givetvis borde, med hänsyn till det regelbundet återkommande takbestigandet för underhåll av kyrktaket, utmed taknocken finnas stadiga krokar e. d. för angörande av räddningslinor. Yrkesinspektionen har härom under hand gjort påpekanden och därvid framhållit lämpligheten av att i samband med förestående restaurering av ifrågavarande kyrka söka få denna detalj betryggande ordnad.

73. Gruvförmannen E. hade efter slutad borrning jämte två arbetskamrater tänt ett flertal sprängskott i ett under avsänkning varande schakt i en gruva samt var på stege på väg upp till en c:a 7 meter ovanför sänkningens botten varande bro. Kommen i närheten av denna miste han fattningen om en stegkolv och störtade ned. Härvid erhöll han brott å vänster lårben och underarm samt sår i huvudet, men lyckades mot förväntan undgå att krossas eller förintas av de avgående sprängskotten. Till denna gynnsamma utgång bidrog ock det lyckliga förhållandet, att det av honom i en väska medförda sprängmaterialet, en avsevärd mängd dynamit jämte knallhattar, ej bragtes att explodera.

Huvudanledningen till förevarande olyckshändelse var, att stegen varifrån fallet skedde, ej stod tillräckligt säkert utan rubbades under befaringen. Från att under borrningen hava varit fastgjord med kedjor vid brons stämplingar, hade den nämligen före tändningen lossats, varjämte lina från haspel anbragts å densamma i och för dess upphissande under skottlossningen. En icke minst bidragande orsak till E:s fall var ock, att han, förutom den över axeln hängande dynamitväskan, även bar en laddstake, som tillika med medförd lampa hindrade honom att hålla sig kvar å stegen vid den rubbning därav, som ägde rum under befaringen. Vid efter olycksfallet företagen inspektion delgav bergmästaren vederbörande, att större försiktighet, än som här skett, borde iakttagas vid utförandet av arbete av förevarande slag. Stegen borde genom lämplig anordning, om än avpassad att hastigt kunna lösas, vara stadigt anbragt även under befaringen efter tändningen. Vidare borde alla lösa effekter, såsom skjutväskor, laddstakar m. m. bringas i säkerhet före tändningens verkställande, så att de ej verka hindrande under stegvandringen efter tändningen.

74. Ö., som under tröskningsarbete var behjälplig att framlämna säden, hade för att bättre nå upp till matarens plats rest upp en trappstege mot avbalkningen invid tröskverket. Då Ö., bärande en låda s. k. slöhavre, hade beträtt stegen, halkade han å ett steg och föll mot den med stor hastighet roterande axelända, som här (såsom vanligen å mindre tröskverk) framskjuter från slagtrumman. Denna c:a 180 mm långa axelända fattade ögonblickligen arbetarens kläder och sammansnörde hans mage så hårt, att de inre skador, som härav uppstodo, medförde döden efter fyra dygn. Utanpå kroppen kunde endast blånader förmärkas.

Efter den inträffade olyckan hava tröskverkets alla åtkomliga rörliga delar omsorgsfullt inskyddats medelst trähuvar.

75. Vid byggnad av ett tvåvånings stenhus, där bl. a. hjälpmedel en motordriven brukblandare användes, hade lagret närmast blandarens kuggväxel gått sönder, varigenom axeln vid vissa tillfällen höjde sig, så att växeln »kuggade ur». För att avhjälpa detta förhållande skulle en arbetare E. stötta fast lagrets överfall med en träpinne och närmade sig i denna avsikt blandarens drivhjul, utan att först stoppa motorn. Den utanför drivhjulet befintliga axeländan, 170 mm lång med stor, utstående kilskalle, fattade därvid arbetarens säckförkläde och indrog först detta och sedan övriga kläder samt sönderslet dessa och söndersargade arbetaren i underlivet så svårt, att han ännu fyra veckor efter olycksfallet vårdas å lasarettet.

Blandarens transmission, drivhjul och utväxlingsrörelse samt framskjutande axelända äro nu fullständigt överbyggda.

76. För tillgodogörande av värmen från pappersmaskinernas torkcylindrar inmonterades fläktar i en tillbyggnad, som uppfördes utanför ett pappersbruk. En del fläktar voro redan färdigmonterade och andra under arbete.

D., som hade sin rock hängande å en spik på en pelare i närheten av fläktområdet, vilket ligger omkring 1·5 m under markytan, skulle efter arbetstidens slut hämta densamma. På väg dit gjorde han sig emellertid stor brådska och halkade på de två lösa plankor, på vilka han sprang, samt föll bakåt ned i gropen. I fallet hade D. sökt fatta tag i något och därvid gripit antingen i en remskiva, som stått lutad mot pelaren, eller ock i en under remskivan instucken brädlapp. Följden härav blev, att D. drog remskivan, som vägde c:a 80 kg, med sig i gropen. Härvid kom remskivan över honom och krossade hans vänstra sida utefter bröstkorgen, så att han omedelbart avled.

77. Luftklockor, s. k. hydroforer för pumpanläggningar, hade av en mekanisk verkstad inköpts från en försäljningsfirma, vilken uppgives just föra i marknaden dylika. Tre sådana luftklockor, två mindre med 150 liters rymd och en större med 250 liters rymd, hade anlänt, och man höll på att före uppmonterandet underkasta den ena av de mindre ett täthetsprov för att konstatera, att alla förbindningar voro täta. Det framhölls särskilt, att något hållfasthetsprov icke var avsett att utföras, enär pjäserna voro inköpta med garanti för att hava utsatts för erforderligt vattentrycksprov.

Luftklockans huvuddimensioner voro 450 mm diam. och 1 000 mm höjd. Ovannämnda täthets-

prov tillgick så, att man påsläppte tryckluft från verkstadens kompressorbehållare. Arbetstrycket i luftklockan var enligt uppgift avsett utgöra 3 kg pr kvcm och trycket vid förenämnda vattentrycksprov 6 kg pr kvcm. Man lät lufttrycket vid täthetsprovet uppstiga till 5·5 kg pr kvcm enligt den på klockan påmonterade manometern. Det uppgives, att denna manometer visade 0·3 kg för högt, varför trycket sålunda i verkligheten uppgick till 5·2 kg pr kvcm. Vid detta tryck lossnade emellertid bottnen plötsligt, och klockan flög rakt upp samt slog emot det c:a 10 meter däröver belägna verkstadstaket, därvid givande den över luftklockan något framåtlutade arbetaren B. en så kraftig törn i pannan, att han därav avled.

Vid besiktningen efter sönderspringandet visade det sig, att bottnen, som ursprungligen haft inåtkupad form, nu hade en utåtkupad form och att densamma lossnat vid svetsfogen. Behållaren var tillverkad av 2 mm plåt i manteln med påsvetsat utåtkupat toppstycke av 2·5 mm plåt och inåtkupad påsvetsad botten, även ledes av 2·5 mm plåt. Svetsningen var utförd med acetylengas.

Olyckan torde i första hand få tillskrivas för svagt dimensionerad botten med inåtkupad form. Därjämte må framhållas det ytterst olämpliga och riskabla i att, då provning med pressluft användes, så avsevärt överskrida det avsedda arbetstrycket.[1]

78. F. jämte en kamrat hade varit sysselsatt med att i en lanternin i valsverket sätta in nya glasrutor i stället för söndriga sådana. De begagnade sig därvid av landgångar av 2″ plank, vilka äro fastgjorda vid takstolarna. Utefter landgången kring lanterninen lågo även lösa plankor för att gå på. Takbetäckningen är korrugit, varför särskilda gångbanor äro nödvändiga.

F. hade under arbetet plötsligt kommit ut på yttersta ändan av en lös planka, därvid takbeläggningen gick sönder och F. föll genom taket från en höjd av c:a 12 meter ned på en järnhög. Han ådrog sig därvid brott å ryggraden samt krossår i nacken. Döden var ögonblicklig enligt läkares uppgift.

79. Ett olycksfall inträffade under timmerrullning i vedupplaget för sliperiet vid en trämassefabrik. Timret upptages med en timmerelevator, s. k. timmerhäst. Denna utgöres av en träkonstruktion av c:a 9 meters höjd. Stockarna lyftas ur vattnet av tre med bågformigt böjda krokar försedda ändlösa kättingar och föras upp till elevatorns topp, där stockarna rulla över på krokarna till tre andra ändlösa kättingar samt föras nedåt på dessa och avrullas på timmerväl tan.

Vid olyckstillfället tjänstgjorde S. som timmerpåstickare. Han stod på en i vattnet liggande brygga och förde stockarna på elevatorns krokar med en längre hake. En kortare stock råkade, då den befann sig vid elevatorns övre del och skulle stjälpas över på de nedåtgående kättingkrokarna, falla tillbaka ned mot den plats, där S. befann sig, och träffade honom i huvudet, så att hjärnskålen intrycktes och mannen ljöt en ögonblicklig död.

Som avståndet mellan kättingkrokarna i horisontal led var 2 meter och stockens längd var endast 2·25 meter, har den legat mycket osäkert på krokarna och vid stjälpningen över på de nedåtgående krokarna kommit att glida åt sidan och därefter falla tillbaka.

För att förhindra ett upprepande har yrkesinspektören lämnat den föreskriften, att endast stockar av tillräcklig längd, minst 2·5 meter långa, böra tagas upp i denna elevator, övriga stockar böra gå direkt till fabriken. Därjämte bör en ändring göras å elevatorn, i det att vid dess övre del en tättimrad brygga anordnas, så att om en stock skulle glida ur kroken på ena sidan, densamma dock uppbäres av bryggan och faller mot timmerväl tan.

Emellertid är den ifrågavarande elevatorn av omodern konstruktion och den kommer troligen att ombyggas innevarande vinter, varvid yrkesinspektören skall lämna närmare föreskrifter beträffande ombyggnaden, så att densamma blir ur skyddssynpunkt betryggande.

[1] En illustrerad och mera fullständig redogörelse för detta olycksfall jämte av detsamma föranledda undersökningar kommer att inflyta i tidskriften »Arbetarskyddet».

Centrala skiljenämndens beslut.

6. Skiljedom i tvist mellan särskilda av styrelsen för Ångermanälvens flottningsförening utsedda kommitterade för handhavande av skötseln och förvaltningen av Juvanåns flottled, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, angående arbetsanställning m. m.; beslutad i Stockholm den 26 maj 1924.

Den 26 april 1924 träffades mellan ett flertal flottningsföreningar, å ena, samt ovannämnda förbund, å andra sidan, en överenskommelse, enligt vilken till den 1 februari 1926 skulle för kollektivavtal vid alla av överenskommelsen berörda flottningsföretag tillämpas vissa i överenskommelsen upptagna allmänna bestämmelser. Därjämte bestämdes genom överenskommelsen, att senast gällande lokalavtal skulle prolongeras till den 1 februari 1925 med de förändringar, som föranleddes av förut omförmälda allmänna bestämmelsers tillämpning.

Bland de antagna allmänna bestämmelserna märkes

dels under rubriken »arbetsledning, arbetares antagande och avskedande m. m.» i § 1 A följande bestämmelse:

»Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet, att fritt antaga eller avskeda arbetare samt att använda arbetare, oavsett om dessa äro organiserade eller ej.

Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränkt.

Anse arbetarna, att avskedande ägt rum under omständigheter, som kunna tolkas såsom angrepp å föreningsrätten, äga de att, innan andra åtgärder vidtagas, genom sin organisation påkalla undersökning för vinnande av rättelse.»

dels under rubriken »förhandlingsordning m. m.» i § 7 följande bestämmelse:

»Uppstår mellan arbetsgivare och arbetare meningsskiljaktighet angående tillämpning eller tolkning av lokalavtal eller vägrar arbetsgivare eller arbetare att uppfylla sådant avtal, och kan uppkommen tvist ej lösas genom förhandling emellan de avtalsslutande parterna eller deras organisationer, skall tvisten överlämnas till avgörande av centrala skiljenämnden.»

Vid träffandet av överenskommelsen den 26 april 1924 enades parterna om vissa anteckningar till protokollet.

I ett av vederbörande förlikningsman den 11 april 1924 framlagt förslag till uppgörelse hade denne gjort det uttalandet, »att det anses såsom naturligt, att ortens vid flottningsarbete vana befolkning i regel i första hand kommer i åtanke vid anställning av arbetare». I anledning härav antecknades under punkt 3) i protokollets § 3 följande:

»Med punkten hade avsetts att säkerställa svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets medlemmar mot trakasserier på grund av deras anslutning till förbundet. Emellertid hade från förbundets sida anförts, att dess medlemmar icke vore tillfredsställda med formuleringen av denna anteckning och att fortfarande den föreställningen vore rådande, att arbetsgivare i vissa fall sökte från arbete utestänga svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets medlemmar.

I anledning av dessa uttalanden från arbetarsidan förklarade arbetsgivarna, att den omständigheten, att arbetare vore organiserade eller icke, ej hade något inflytande, då fråga om anställande av arbetare förelåge. Arbetare anställdes med hänsyn till deras lämplighet och förmåga att åtaga sig och verkställa arbetet, och ansåge arbetsgivarna det vara naturligt, att sådana arbetare, som under senare åren i regel utfört flottningsarbete och i sådant arbete förvärvat duglighet och vana, även i fortsättningen i regel komme i åtanke vid anställande av för flottning erforderligt manskap.»

Vidare antecknades under punkt 7) i samma protokollsparagraf:

»Inga trakasserier av något slag emot någon, eho det vara må, få från någondera sidan ifrågakomma i anledning av emellan parterna tidigare rådande meningsskiljaktigheter, och utfäste sig parterna att tillhålla sina respektive medlemmar att låta av dem vidtagna stridsåtgärder förfalla.»

För arbetsförhållandena vid Juvanåns flottled gäller ett den 16 maj 1923 upprättat och enligt ovan omförmälda överenskommelse prolongerat lokalavtal, upprättat mellan arbetsgivarna för de till Ångermanälvens flodområde hörande biflottlederna, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan.

Till förvaltaren Per Löwengren, som är ansvarig för flottningen i Juvanån, inlämnades den 8 maj 1924 av svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets avdelning n:r 145 Juvanån vissa anteckningslistor, upptagande namnen på 79 arbetare, med begäran att alla sålunda antecknade skulle beredas arbete under vårens flottning i Juvanån. Den 12 maj överlämnade Löwengren till avdelningen en lista på dem av de anmälda, som han ansåg sig kunna bereda arbete. Av de ursprungligen anmälda erhöllo nitton personer icke anställning. Efter mottagandet härav förklarade avdelningen flottleden i blockad.

Sedermera fördes underhandlingar mellan parterna vid ett sammanträde i Näsåker den 16 maj, men då överenskommelse icke kunde träffas, beslöts, att tvisten skulle hänskjutas till skiljenämnden.

Inför skiljenämnden hava parterna utfört sin talan. Därvid har från arbetsgivarsidan hävdats, att anledningen, varför icke samtliga de utav avdelningen anmälda arbetarna kunnat beredas arbete, varit att söka däri, att den erforderliga arbetsstyrkan, vilken för hela flottleden innevarande år utgjorde omkring 230 man, redan till stor del varit anställd, då avdelningen inkommit med sin framställning, samt att vid den sektion av flottleden, för vilken arbetare från de byar avdelningen representerade brukade svara, erfordrades mindre antal arbetare än föregående år, beroende på minskad virkestillsläppning och förbättrade byggnader i flottleden. Häremot har från arbetarsidan gjorts gällande, att arbetsledningens vägran att anställa samtliga de av avdelningen anmälda arbetarna vore en form av trakasseri mot de organiserade arbetarna, i det att arbetsledningen — i strid med vad vid överenskommelsen den 26 april 1924 förutsatts — antagit oorganiserade arbetare från avlägsna orter och på detta sätt uppbringat arbetsstyrkan till sådant antal, att plats därefter icke kunnat beredas samtliga de utav avdelningen anmälda arbetarna.

Från arbetsgivarsidan har till skiljenämnden hänskjutits följande frågor:

1) Har arbetsgivaren vid anställande av för flottningen i Juvanån erforderligt arbetsmanskap handlat i strid mot gällande kollektivt arbetsavtal?

2) Har svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets avdelning n:r 145 Juvanån iakttagit fastställd förhandlingsordning jämlikt § 7 i ovan omförmälda allmänna bestämmelser?

Även från arbetarsidan har frågan 1) hänskjutits till skiljenämnden.

Centra.a skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Beträffande punkten 1) finner skiljenämnden det icke vara utrett, att arbetsgivaren vid anställande av erforderligt arbetsmanskap för flottningen i Juvanån handlat i strid med gällande kollektivt arbetsavtal.

Vidkommande punkten 2) finner skiljenämnden, att avdelningen n:r 145 Juvanån av svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet genom att förklara flottleden i blockad icke iakttagit den i § 7 av de allmänna bestämmelserna stadgade förhandlingsordningen.

7. Skiljedom i tvist mellan särskilda av styrelsen för Ångermanälvens flottningsförening utsedda kommitterade för handhavande av skötseln och förvaltningen av Vigdåns flottled, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, angående arbetsanställning m. m.; beslutad i Stockholm den 26 maj 1924.

Den 26 april 1924 träffades mellan ett flertal flottningsföreningar, å ena, samt ovannämnda förbund, å andra sidan, en överenskommelse, enligt vilken till den 1 februari 1926 skulle för kollektivavtal vid alla av överenskommelsen berörda flottningsföretag tillämpas vissa i överenskommelsen upptagna allmänna bestämmelser. Därjämte bestämdes genom överenskommelsen, att se

nast gällande lokalavtal skulle prolongeras till den 1 februari 1925 med de förändringar, som föranleddes av förut omförmälda allmänna bestämmelsers tillämpning.

Bland de antagna allmänna bestämmelserna märkes — — — — (= föregående ärende).

För arbetsförhållandena vid Vigdåns flottled gäller ett den 16 maj 1923 upprättat och enligt ovan omförmälda överenskommelse prolongerat lokalavtal, upprättat mellan arbetsgivarna för de till Ångermanälvens flodområde hörande biflottlederna, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan.

Till förvaltaren Per Löwengren, som är ansvarig för flottningen i Vigdån, inlämnades den 6 maj 1924 en förteckning å ett arbetslag av 44 man, som voro villiga att mot ackordsbetalning utföra flottningen i Vigdån.

Sedan Löwengren den 12 maj meddelat, att flottningen icke komme att utföras på ackord utan efter timpenning, ingavs den 16 maj till Löwengren en förteckning å 41 man, som voro villiga att mot timlön ombesörja flottningen uti ifrågavarande vattendrag. Denna senare förteckning hade 29 namn gemensamma med den tidigare förteckningen. Vid denna tidpunkt hade emellertid erforderligt flottningsmanskap redan blivit anställt och meddelades därför att — med undantag av nio man, som anmält sig personligen och redan blivit anställda — övriga å den senare förteckningen upptagna arbetare icke kunde erhålla arbete vid flottningen.

Då arbetarna gjorde gällande, att arbetsledningens vägran att anställa samtliga arbetare, som funnos upptagna på den senare förteckningen, strede mot överenskommelsen den 26 april 1924, inleddes underhandlingar mellan parterna, men då överenskommelse icke kunde träffas, blev tvisten hänskjuten till skiljenämnden.

Vid skiljenämnden har från arbetarsidan gjorts gällande, *dels* att till förvaltaren Löwengren redan den 8 maj framförts, att de arbetare, som funnits uppförda på den tidigare förteckningen vore villiga ombesörja flottningen mot timpenning, därest ackordsflottning icke komme till stånd, och *dels* att en stor del av de arbetare, som anställts för flottningen, voro bosatta å avlägset belägna orter.

Från arbetsgivarsidan har det första påståendet blivit bestritt, och har i fråga om det andra påståendet gjorts gällande, att de åsyftade anställda arbetarna, i likhet med de å förteckningarna upptagna, voro boende inom Ådals-Lidens socken och att ingen av dem hade närmare till annan bäckflottning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner visserligen, att de arbetare, mot vilkas anställning svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet framställt anmärkning, med hänsyn till boningsort varit berättigade komma i åtanke vid anställning av arbetare för ifrågavarande flottning. Arbetsledningen bör likväl hava insett, att de arbetare, som anmält sig att utföra flottningen på ackord, därvid förutsatt, att de skulle komma i åtanke för anställning, även om flottningen komme att utföras efter timlön och oavsett om särskild anmälan därom gjordes. Enligt vad i målet är upplyst, hava dessa arbetare också vid föregående tillfällen haft arbete vid flottningen i Vigdån. Mot deras personliga lämplighet har ingen anmärkning framställts. Under sådana omständigheter hade arbetsledningen vid arbetets fördelande bort taga skälig hänsyn jämväl till dem, som anmält sig för ackordsarbete utan att sedermera särskilt anmäla sig för arbete mot timlön. Då arbetsledningen underlåtit detta, finner skiljenämnden, att härigenom i viss mån brutits mot vad som måste anses utgöra förutsättningarna för överenskommelsen den 26 april 1924, men anser sig skiljenämnden icke kunna ingå i bedömandet av huru många eller vilka av ifrågavarande arbetare bort beredas anställning.

Från beslutet voro ledamöterna Berg och Carlson skiljaktiga och yttrade:

»Lika med pluraliteten anse vi, att de arbetare, mot vilkas anställning av arbetarorganisationen gjorts anmärkning, med hänsyn till boningsorten varit berättigade att komma i åtanke för

ifrågavarande flottning. Beträffande de arbetare, som anmält sig vilja utföra flottningen på ackord, har arbetsledningen gjort gällande den uppfattningen, att de med sin anmälan icke avsett annat än ackordsarbete. Även om denna uppfattning skulle haft skäl för sig, synes arbetsledningen, som inför skiljenämnden vitsordat, att ifrågavarande arbetare med hänsyn till lämplighet och duglighet varit att föredraga framför flera av de sedermera anställda, dock i alla händelser bort hava åtminstone förvissat sig om, att de eller några av dem ej önskade anställning mot timlön, innan han anställde den erforderliga arbetsstyrkan. Mot arbetsledningen kan således anmärkas, att den icke förfarit med all den varsamhet och omdömesgillhet, som bort å dess sida iakttagas. Men att arbetsledningen därigenom skulle hava handlat i strid mot överenskommelsen av den 26 april 1924, finna vi oss icke kunna på den förebragta utredningen fastslå, vadan vi förklara, att giltig anledning därtill icke kan anses föreligga.»

8. Skiljedom i tvist mellan svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å ena, samt flottgodsägarna i Mångmanåns oreglerade vattendrag, å andra sidan, angående klassificering av flottled; beslutad i Stockholm den 6 juni 1924.

I ett den 16 maj 1923 mellan arbetsgivarna för de till Ångermanälvens flodområde hörande biflottleder, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, upprättat kollektivt arbetsavtal, avseende 1923 års flottningsarbeten, har bland annat bestämts, att timpenningen skulle utgå med 70 öre för de bäst belägna flottlederna (klass 1), med 75 öre för de något sämre belägna (klass II) och med 80 öre för de svåraste (klass III).

Enligt en den 26 april 1924 träffad överenskommelse mellan ett flertal flottningsföreningar, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, skulle senast gällande lokalavtal prolongeras med de förändringar, som föranleddes av tillämpningen av vissa genom överenskommelsen antagna allmänna bestämmelser.

Vid ett sammanträde den 19 maj 1924 mellan delegerade för skogs- och flottningsarbetareförbundet ävensom ombud för ett arbetslag, å ena sidan, samt flottgodsägarna i Mångmanån, å den andra, gjordes från arbetarsidan gällande, att Mångmanån borde hänföras till klass II. Arbetsgivarna motsatte sig detta yrkande, och överenskommo parterna då att hänskjuta tvisten till centrala skiljenämnden.

Inför skiljenämnden har å arbetsgivarsidan hävdats, att då i avtalet den 16 maj 1923 blivit bestämt, att tidigare genomförd klassindelning av flottlederna skulle bibehållas, samt Mångmanån tidigare varit hänförd till klass I, frågan om detta vattendrags klassificering följaktligen vore avtalsenligt bestämd. Å arbetarsidan har häremot gjorts gällande, att då vid avslutandet av avtalet den 16 maj 1923 flottningen för samma år i Mångmanån redan varit bortsatt på ackord samt med anledning härav också i avtalet intagits en bestämmelse, att avtal, som arbetsgivaren träffat med annan part, skulle respekteras, Mångmanån finge anses undantagen från avtalet den 16 maj 1923.

Från arbetsgivarsidan har till skiljenämndens avgörande hänskjutits följande frågor:

1) Kan Mångmanåns flottled anses hava inbegripits i det mellan svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet och vederbörande arbetsgivare upprättade arbetsavtalet för 1923 års utflottningar?

2) Om denna fråga av skiljenämnden besvaras nekande, är då arbetsgivaren enligt 1924 års flottningsavtal förpliktad att med arbetarparten upptaga lokala förhandlingar angående flottledens indelning.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Avtalet den 16 maj 1923 omfattar enligt sin lydelse de till Ångermanälvens flodområde hörande biflottlederna, utan att uttryckligt undantag gjorts för Mångmanån. Tillgängliga protokoll från de före avtalets slutande förda förhandlingarna samt övrig utredning utvisa ej heller, att sådant undantag varit avsett. Skiljenämnden finner följaktligen beträffande frågan under 1), att ifrågavarande avtal och således även be-

stämmelsen om klassindelning av flottlederna gällt jämväl Mångmanån, oaktat 1923 års flottning i nämnda vattendrag redan vid avtalets slutande varit bortsatt på ackord.

Vid denna prövning erfordras ej särskilt yttrande om frågan under 2).

9. Skiljedom i tvist mellan svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet och dess avdelning n:o 148, å ena, samt Björkån—Eldsjöåns flottningsförening, å andra sidan, angående uppsägning och liggetidsersättning; beslutad i Stockholm den 27 juni 1924.

Enligt en mellan åtskilliga flottningsföreningar, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, den 26 april 1924 träffad överenskommelse skola till den 1 februari 1926 för kollektivavtal vid alla flottningsföretag tillämpas vissa genom överenskommelsen fastställda allmänna bestämmelser.

Bland omförmälda allmänna bestämmelser förekomma följande föreskrifter:

dels i § 1 B: »Arbetare må icke skiljas från sin anställning utan minst 3 dagar förut verkställd uppsägning och skall jämväl arbetare iakttaga samma uppsägningstid, om han önskar lämna sin anställning».

dels i § 1 C: »Skulle arbetsgivare vara nödsakad inställa arbetet på grund av omständighet, över vilken han ej kan råda, gälle ej den ovan bestämda uppsägningstiden».

dels i § 3 B: »Tidlönsarbetare, som efter tillsägelse befinner sig på arbetsplatsen och står till arbetsgivarens förfogande, åtnjuter avlöning med 90 % av timlönen för 10 timmar per dygn, då sysselsättning ej kan beredas».

I samband med överenskommelsens slutande enades parterna om vissa anteckningar till protokollet, bland annat, att ovan återgivna bestämmelse i § 1 B icke ägde tillämpning vid hel eller successiv avslutning av arbetet.

Vid flottning i Eldsjöån våren 1924 blev arbetet på grund av vattenbrist avbrutet torsdagen den 22 maj på kvällen. Flottningen hade då blivit slutförd inom tre distrikt av flottleden. Sedan regn fallit under lördagen den 24 och söndagen den 25 maj, anmodade flottningsföreningens styrelse arbetsmanskapet att återupptaga flottningen i övriga distrikt. Arbetarna vägrade emellertid att återupptaga arbetet, med mindre viss ersättning bereddes dem för den mellanliggande tiden. Slutligen enades man om att tvisten skulle hänskjutas till centrala skiljenämnden och arbetet emellertid återupptagas. På grund av att arbetet redan slutförts i tre distrikt, kunde vid arbetets återupptagande endast en mindre arbetsstyrka användas.

Sedan den mellan parterna uppkomna tvisten hänskjutits till skiljenämnden, har å arbetarsidan vid skiljenämnden yrkats, att flottningsföreningen måtte förklaras skyldig utbetala ersättning för två dagar, nämligen den 23 och 24 maj, till de arbetare, som den 26 maj återupptagit arbetet, och för tre dagar, nämligen den 23, 24 och 26 maj till de arbetare, som sistnämnda dag icke kunnat ånyo beredas arbete, och har tillika förklarats, att yrkandet grundades i den förra delen på § 3 B i de allmänna bestämmelserna och i den senare delen på § 1 B i samma bestämmelser.

Detta yrkande har blivit bestritt av flottningsföreningen, som anfört: Då flottningen avbrutits den 22 maj, hade föreningens styrelse antagit, att vidare flottning för året icke skulle bliva möjlig uti ifrågavarande vattendrag. Arbetarna hade därför hemförlovats och slutlikvid utbetalats till dem den 24 maj. Att flottningen kunnat sedermera återupptagas, hade berott på ett för årstiden ovanligt regnväder. Då under nu angivna omständigheter arbetet vore att anse såsom avslutat den 22 maj och enligt omförmälda protokollsanteckning uppsägningstid icke gällde vid arbetes avslutande, kunde ersättningsskyldighet icke åligga föreningen. Härtill komme, att föreningen varit nödsakad inställa arbetet på grund av omständighet, över vilken föreningen ej kunnat råda, och därför kunde åberopa jämväl § 1 C i de allmänna bestämmelserna.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då arbetarna hemförlovats den 22 maj utan att, såvitt visat blivit, därvid tillkännagivits, att de skulle stå till arbetsgivarens förfogande för arbetets återupptagande, samt

därefter slutlikvid för arbetet utbetalats den 24 maj, finner skiljenämnden, utan avseende därå att arbetet kunnat sedermera ånyo upptagas, att arbetet varit att anse såsom avslutat den 22 maj. Vid sådant förhållande och då arbetarna enligt anteckningen i protokollet icke vid arbetes avslutande kunna på bestämmelsen i § 1 B grunda anspråk på ersättning, prövar skiljenämnden rättvist ogilla den å arbetarsidan förda talan.

Från beslutet var ledamoten Wiberg skiljaktig och yttrade:

»Då ostridigt en del av arbetspersonalen fått meddelande om arbetets avslutande först resp. fredagen den 23 och lördagen den 24 maj, anser jag skäligt tillerkänna den del av arbetsstyrkan, som slutförde flottningen, liggedagsersättning för 2 dagar.»

10. Skiljedom i tvist mellan internationella litografiska förbundet, å ena, samt Sveriges litografiska tryckeriägares förbund, å andra sidan, angående ersättning för förlorad arbetsförtjänst; beslutad i Stockholm den 18 september 1924.

I ett den 5 januari 1922 upprättat, ännu gällande avtal mellan ovannämnda två förbund finnas i § 16 upptagna vissa ordningsregler. I samma paragraf stadgas vidare följande:

»Övriga ordningsregler må resp. arbetsgivare på sin arbetsplats, om han så önskar, utfärda, dock allenast ifråga om

1) förmäns rättigheter och skyldigheter gentemot arbetarna samt ordningen för klagomål gentemot förmäns åtgärder samt

2) vad arbetarna ha att iakttaga för sundhet, säkerhet och god ordning inom arbetsplatsen samt för tidkontrollering.

Sådana ordningsregler må icke strida mot detta avtal.»

Därefter innehåller avtalet i § 17 följande bestämmelser om tvistigheters avgörande:

»Meningsskiljaktigheter mellan parterna rörande i detta avtal överenskomna bestämmelser få icke omedelbart föranleda till något som helst störande ingrepp i arbetets gång vare sig genom strejk, blockad, bojkott, lockout eller dylikt, utan skall därom förhandlas, först mellan parterna själva och därefter, såvida ej enighet uppnåtts, mellan parternas organisationer.»

Under förra delen av innevarande år har Göteborgs litografiska aktiebolag inflyttat i nya lokaler. I dessa har bolaget för personalens räkning anordnat omklädningsrum med skåp av ståltråd för förvaring av gångkläder. Sedan order utgått, att dessa anordningar skulle tagas i bruk, men en mindre del av personalen, som ansåg sig hava berättigade anmärkningar att framställa mot anordningarna, vägrat att efterkomma denna order, uppstod med anledning härav en konflikt, som föranledde, att femton arbetare under tre dagar icke deltogo i arbetet.

Internationella litografiska förbundet har nu framställt anspråk på att dessa femton arbetare skola av bolaget erhålla ersättning för den arbetsförtjänst, som de förlorat under ifrågavarande tre dagar. Då detta anspråk blivit bestritt från arbetsgivarsidan, har tvisten härom hänskjutits till *skiljenämnden*.

Inför skiljenämnden har internationella litografiska förbundet till stöd för sitt anspråk åberopat, att bolagets ledning skulle hava vägrat tillmötesgå av arbetarna framställd begäran om förhandlingar rörande deras anmärkningar samt obehörigen avstängt arbetarna från arbetslokalerna, då dessa vägrat att taga klädskåpen i bruk förrän de fått framföra sina anmärkningar.

Från arbetsgivarsidan har häremot gjorts gällande, att någon ovillighet å bolagets sida att förhandla om saken aldrig förelegat och att arbetarna, som varit skyldiga ställa sig bolagets ordningsföreskrifter till efterrättelse, underlåtit detta och i stället obehörigen avhållit sig från arbetet.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Skiljenämnden finner icke omständigheterna i samband med ifrågavarande konflikt hava varit sådana, att arbetarna äga rätt utfå ersättning för de förlorade arbetsdagarna, och prövar skiljenämnden följaktligen rättvist ogilla internationella litografiska förbundets talan.

11. Skiljedom i tvist mellan de förenade förbunden och den till denna organisation anslutna avdelningen n:o 35, å ena, samt svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp och Stockholms benmjölsfabriks aktiebolag, å andra sidan, angående rätt till semesterersättning och ersättning för övertidsarbete; beslutad i Stockholm den 18 september 1924.

Den 13 maj 1924 upprättades mellan bolaget och ovannämnda avdelning ett av vederbörande organisationer sedermera godkänt kollektivavtal, avseende tiden från och med den 1 maj 1924 till och med den 30 april 1926.

I det vid förhandlingarna rörande upprättandet av ifrågavarande kollektivavtal förda protokollet har, bland annat, inryckts följande bestämmelse om semester:

»Arbetare, som varit anställd hos arbetsgivaren sedan den 1 januari, skall under samma år erhålla 4 arbetsdagars semester omedelbart före eller efter midsommarhelgen med bibehållen tidlön. Dock är det arbetsgivaren obetaget att förlägga semestern till annan tidpunkt inom månaderna juni—september, men skall i sådant fall semestertiden utökas till 6 dagar. Semestertiden skall meddelas vederbörande arbetare minst åtta dagar före dess infallande och får, vad beträffar skiftarbetare, ej taga sin början omedelbart efter fullgjort nattskift.»

Själva avtalet innehåller, bland annat, följande bestämmelser:

§ 1.

Ordinarie arbetstid.

Mom. 1. Den ordinarie arbetstiden för dagarbetare och skiftarbetare med 2-skift är 48 timmar pr vecka.

— —

Mom. 4. För skiftarbetare med 3 skift pr dygn utgör arbetstiden i medeltal under högst tre veckor 7 st. 8-timmars skift pr vecka. Dock mot den särskilda ersättning beträffande söndagsarbete, varom stadgas i § 5 mom. 2.

Skiftarbetare äger rätt att, i den mån arbetet sådant medgiver, vara frånvarande

30 minuter för frukost
15 » » förmiddagskaffe
15 » » eftermiddagskaffe
30 » » kvällsvard,

varigenom den effektiva arbetstiden blir i medeltal 52 ½ timmar i veckan. I den frånvarandes ställe skall dock någon av de arbetare, som därtill äro utsedda, utöva den erforderliga tillsynen över hans arbete. I övrigt äro skiftarbetarna skyldiga att finnas på sina arbetsplatser under hela den tid skiftet varar. Skiftarbetare får vid skiftombyte avlägsna sig från arbetsplatsen, först sedan den avbytande skiftarbetaren avlöst honom, undantagandes dem, som äro ålagda att väcka.

— —

§ 5.

Övertidsarbete.

Mom. 1. När arbetsgivaren så påfordrar, hava arbetare att utföra arbete även på annan tid än ordinarie arbetstid. Sådant arbete betraktas såsom övertidsarbete och betalas med 50 % tillägg för arbete å vardag, och 75 % tillägg för arbete å sön- eller helgdag. För övertid å vardag skall, i de fall så ske kan, av förman utfärdad övertidssedel avlämnas.

Mom. 2. Skiftarbetare med arbete i tre skift erhålla 100 % tillägg för arbete å sön- eller helgdag. Med sådant arbete menas arbete från kl. 10 e. m. föregående dag till kl. 10 e. m. samma dag.

— —

Sedan tvist angående tolkningen av avtalet i två olika avseenden uppkommit mellan parterna, hava dessa enligt särskilt skiljeavtal den 19 juli 1924 enats att hänskjuta desamma till avgörande av centrala skiljenämnden.

Beträffande den första tvistefrågan är följande upplyst: Sedan bolaget den 13. juni 1924 låtit anslå en lista över semestrarnas infallande, i enlighet varmed arbetaren C. Lundholm skulle erhålla semester under arbetsdagarna 7—12 juli 1924, hade Lundholm samma dag uppsagt sin anställning hos bolaget till upphörande den 26 juni 1924 och hade sistnämnda dag fränträtt sin befattning *för att ägna sig åt annat yrke. Under åberopande av ovan återgivna protokollsbestämmelse om* semester hade Lundholm yrkat utfå ersättning för semester med tidlön för 6 dagar. Bolaget hade förklarat, att det icke ansåge skyldighet förefinnas för bolaget att betala Lundholm semesterersättning.

Med avseende å den andra tvistefrågan har följande förekommit: Maskinisten G. Östberg, som i tre-skiftgång med andra personer haft hand om skötseln av en dieselmotor vid bolagets fabrik, hade under tiden 23—28 juni 1924 delvis icke kunnat komma i åtnjutande av förmånen att få lämna arbetsplatsen under måltidsrasterna, beroende på att avbytare, i anledning av talrika semesterledigheter, icke funnits. Han hade yrkat utfå övertidsersättning för de måltidsraster, som han sålunda måst tillbringa å arbetsplatsen. Bolaget hade icke ansett sig kunna bifalla Östbergs yrkande, då enligt bolagets förmenande yrkandet icke ägde stöd i avtalets bestämmelser.

Skiljenämnden meddelar rörande dessa tvistefrågor följande

Dom.

Beträffande frågan om Lundholms rätt till semesterersättning förklarar skiljenämnden, med hänsyn till tidpunkten, då Lundholm fränträtt sin anställning, bolaget vara skyldigt att till Lundholm utbetala semesterersättning för en tid av sex dagar.

I fråga om Östbergs rätt till övertidsersättning för ifrågakomna måltidsraster, så enär av avtalets bestämmelser, jämförda med den i målet upplysta omständigheten, att Östbergs avlöning beräknats efter en arbetstid av 56 timmar per vecka, framgår, att måltidsrasterna ingå i hans ordinarie arbetstid, finner skiljenämnden Östberg icke vara berättigad till den av honom yrkade övertidsersättningen.

Från beslutet var ledamoten Carlson skiljaktig och yttrade:

»För min del är jag så till vida av skiljaktig mening, som jag anser, att den i målet åberopade protokollsanteckningen icke föranleder till att i detta fall semesterersättning tillerkännes ifrågavarande arbetare.»

12. Skiljedom i tvist mellan svenska grov- och fabriksarbetareförbundet och dess avdelning n:o 304, å ena sidan, samt svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp och aktiebolaget Rörstrands porslinsfabriker, å andra sidan, angående lönetillägg; beslutad i Stockholm den 25 september 1924.

I ett den 5 januari 1924 mellan bolaget för Göteborgs porslinsfabrik samt ovannämnda avdelning upprättat och av vederbörande organisationer godkänt kollektivavtal, gällande till och med den 31 december 1924, har i § 2 under rubriken »timlöner» upptagits bland annat, följande bestämmelser:

»Fullgod manlig arbetare, som fyllt 19 år, betalas med 84 öre per timme.

Fullgod kvinnlig arbetare, som fyllt 18 år, betalas med 54 öre per timme.

Arbetare i slamhuset och i kapselverkstaden, vilka icke hava tillgång till ackordsarbete, erhålla ett tillägg per timme av 10 öre för arbetarna i slamhuset och 5 öre för arbetarna i kapselverkstaden.»

Vissa arbetare, som varit anställda vid en avdelning av ovannämnda fabrik, där ackordsarbete regelmässigt förekommer, hava tillfälligtvis överflyttats till slamhuset och kapselverkstaden, där de beretts sysselsättning under några veckor för att sedermera återfå anställning å sin gamla avdelning. Med anledning härav har avdelningen n:o 304 av ovannämnda förbund påyrkat, att dessa arbetare skola för den tid, varunder de arbetat i slamhuset eller kapselverkstaden, tillerkännas de lönetillägg, varom talas i ovan intagna del av avtalet. Detta yrkande har från bolagets sida bestritts, enär dessa arbetare, såsom i regel sysselsatta med ackordsarbete, icke kunde anses berättigade till tillägg å den vanliga timlönen.

Enligt särskilt skiljeavtal den 28 juni 1924 mellan bolaget och avdelningen hava dessa överenskommit att underställa denna tvist centrala skiljenämndens prövning.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner, att ifrågavarande arbetare äro berättigade att för den tid, under vilken de arbetat i slamhuset eller i kapselverkstaden, erhålla de tillägg om 10 resp. 5 öre, som enligt avtalet skola utgå till de arbetare, vilka äro sysselsatta i nämnda avdelningar.

Ledamoten Berg yttrade:

»Enär av vad i målet förekommit ej framgår, att ifrågavarande arbetares tillfälliga förflyttning till slamhuset och kapselverkstaden skett uteslutande i syfte att där bereda dem tillfälle till arbetsförtjänst i brist på annat arbete, och vid sådant förhållande arbetarna ägt att tillgodonjuta det i avtalet stadgade tillägg i timlönen, instämmer jag i det slut, vartill pluraliteten kommit.»

13. Skiljedom i tvist mellan svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å ena, samt Ljunga älvs flottningsförening, å andra sidan, angående ersättning för liggetid; beslutad i Stockholm den 16 oktober 1924.

Enligt en mellan åtskilliga flottningsföreningar, å ena, samt ovannämnda förbund, å andra sidan, den 26 april 1924 träffad överenskommelse skola till den 1 februari 1926 för kollektivavtal vid alla flottningsföretag tillämpas vissa genom överenskommelsen fastställda allmänna bestämmelser.

Bland omförmälda allmänna bestämmelser förekomma följande föreskrifter:

dels i § 1 B: »Arbetare må icke skiljas från sin anställning utan minst 3 dagar förut verkställd uppsägning och skall jämväl arbetare iakttaga samma uppsägningstid, om han önskar lämna sin anställning.»

dels i § 1 C: »Skulle arbetsgivare vara nödsakad inställa arbetet på grund av omständighet över vilken han ej kan råda, gälle ej den ovan bestämda uppsägningstiden.»

dels i § 3 B: »Tidlönsarbetare, som efter tillsägelse befinner sig på arbetsplatsen och står till arbetsgivarens förfogande, åtnjuter avlöning med 90 % av timlönen för 10 timmar per dygn, då sysselsättning ej kan beredas. Har under någon del av dygnet arbete utförts, betalas full tidlön för 10 timmar. Tidlönsarbetare, som efter tillsägelse befinner sig på arbetspost, åtnjuter avlöning för såväl arbetad tid som den tid, han stått färdig att rycka in i arbetet.»

Enligt överenskommelse mellan parterna, träffad vid förhandlingssammanträde den 28 augusti 1924, har till centrala skiljenämnden hänskjutits att avgöra en fråga rörande tillämpningen av § 3 B i ovannämnda allmänna bestämmelser.

Beträffande ifrågavarande tvist är följande upplyst: Vid två arbetsplatser inom Ljunga älvs flottningsområde, nämligen Johannisberg och Matfors, kunde på grund utav högvatten flottningsarbetet icke bedrivas under viss tid i juni månad 1924. Med anledning härav hade för arbetarna tillkännagivits, att arbetet måste inställas någon tid, varför arbetarna kunde begiva sig till sina hem, men att order sedermera skulle lämnas, då arbetet kunde återupptagas.

Å arbetarsidan har gjorts gällande, att arbetarna voro berättigade till ersättning enligt § 3 B för den tid, varunder arbetet sålunda varit inställt. Med hänsyn därtill, att den 8 och den 9 juni varit helgdagar, har i nämnda avseende yrkats, att ersättning måtte utgå till arbetarna vid Johannisberg för dagarna från och med den 2 till och med den 7 juni och vid Matfors för dagarna från och med den 1 till och med den 7 samt från och med den 10 till och med den 12 juni.

Å arbetsgivarsidan har detta yrkande bestritts under hänvisning till att arbetarna icke kvarlegat på arbetsplatsen, utan permitterats till sina hem, i följd varav det åberopade stadgandet icke kunde anses tillämpligt i förevarande fall.

Häremot har å arbetarsidan framhållits, att arbetarna varit bosatta så nära flottleden, att de

med endast kort tids varning kunnat åter inställa sig, varför även bostäderna fingo anses vara inbegripna under beteckningen »arbetsplats».

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då de förutsättningar, som angivas i § 3 B, eller att arbetare efter tillsägelse befunnit sig på arbetsplatsen och stått till arbetsgivarens förfogande, ehuru sysselsättning ej kunnat beredas, icke kunna anses tillämpliga i förevarande fall, utan det avbrott i arbetet, som här ägt rum, lärer vara att hänföra till sådant inställande av arbetet, som avses i § 1 C, finner skiljenämnden de å arbetarsidan framställda yrkandena icke kunna bifallas.

Från beslutet voro ledamöterna Odelstierna, Thorberg och Johanson skiljaktiga och yttrade:

»Då avtalets § 1 mom. c) otvivelaktigt ej har avseende å andra fall än då arbetet av någon anledning avbrytes för flottningssäsongen, under det att § 3 mom. b) av parterna vid överenskommelsens träffande avsetts skola gälla *alla tillfälliga* avbrott i flottningsarbetet, anse vi, att arbetarnas krav bort bifallas.»

14. Skiljedom i tvist mellan svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet samt dess avdelningar n:o 67 och 201, å ena, samt Ljusne och Voxna älvars flottningsföreningar, å andra sidan, angående ersättning för liggetid; beslutad i Stockholm den 16 oktober 1924.

I ett kollektivt arbetsavtal upprättat mellan Ljusne älvs flottningsförening och Ljusnedalens distrikt av ovannämnda förbund, vilket avtal är gällande till den 1 februari 1925, finnes i § 3 intagen, bland annat, följande bestämmelse:

»För liggetid från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m. betalas 70 öre per timme, dock högst för 10 timmar per dag, därest på grund av omständigheter, varöver arbetsgivare och arbetare ej kunna råda, hinder för flottningens rätta bedrivande uppstår.»

I ett mellan Voxna älvs flottningsförening och Voxnadalens distrikt av ovannämnda förbund upprättat kollektivt arbetsavtal, som likaledes är gällande till den 1 februari 1925, finnes enahanda bestämmelse intagen.

Enligt överenskommelse, träffad vid förlikningssammanträde den 10 september 1924, hava parterna hänskjutit till centrala skiljenämnden att avgöra en uppkommen tvist rörande tillämpningen av ovannämnda bestämmelser rörande liggetid.

Angående den uppkomna tvisten är följande upplyst: Vid en arbetsplats inom Ljusne älvs flottningsområde, benämnd Sidskog, och vid en arbetsplats inom Voxna älvs flottningsområde, benämnd Edsbyn, hade på grund av högvatten flottningsarbetet icke kunnat bedrivas under vissa dagar under juni månad 1924. Arbetarna hade därför tillsagts, att de finge avlägsna sig till sina hem. Beträffande Sidskog hade därjämte tillsagts, att arbetarna åter skulle infinna sig efter pingsthelgen. I fråga om Edsbyn däremot hade viss tid för arbetets återupptagande icke angivits, utan skulle arbetarna inställa sig efter ny tillsägelse.

Å arbetarsidan har yrkats, att ersättning enligt ovan intagna avtalsbestämmelse måtte tillerkännas arbetarna för den tid, varunder arbetet sålunda varit inställt, eller beträffande Sidskog för dagarna från och med den 4 till och med den 7 samt den 10 juni och beträffande Edsbyn för dagarna från och med den 4 till och med den 17 juni med undantag för den 8, 9 och 15 juni, som varit helgdagar.

Å arbetsgivarsidan har bestritts, att skyldighet förelåge för flottningsföreningarna att betala de yrkade ersättningarna. Arbetarna hade nämligen hemförlovats och icke fått kvarligga på arbetsplatsen, och det vore endast i sistnämnda fall, som liggetidsersättning kunde anses böra utgå. I varje fall vore särskild ersättning utesluten i fråga om Edsbyn, där i samband med arbetets avbrytande träffats särskild uppgörelse med arbetarna.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Då åberopade avtalsbestämmelse om liggetid måste anses tillämplig även vid sådant avbrott i arbetet, som ägt rum i förevarande två fall, samt det icke blivit styrkt, att vid Edsbyn träffats uppgörelse med arbetarna, som satt avtalsbestämmelsen ur kraft, prövar skiljenämnden rättvist förplikta flottningsföreningarna, envar för den arbetsplats, som är belägen inom dess område, att utgiva ersättning för liggetid enligt vederbörande kollektivavtal till de av avbrottet i arbetet berörda arbetarna för en sammanlagd tid av 5 dagar till arbetarna i Sidskog och 11 dagar till arbetarna i Edsbyn.

15. Skiljedom i tvist mellan svenska livsmedelsarbetareförbundet, å ena, samt Sveriges kvarnyrkesförbund, å andra sidan, angående reglering av hyror; beslutad i Stockholm den 6 november 1924.

I ett mellan parterna upprättat och den 28 maj 1924 daterat kollektivavtal för kvarnindustrien, vilket gäller från och med den 1 maj 1924 till den 1 maj 1925, har i § 4 under rubriken »Naturaförmåner» intagits följande bestämmelse:

»De fastställda lönerna äro beräknade utan några extra förmåner, såsom fri bostad, bränsle, hyresbidrag m. m. Förekomma sådana, skola de i samband med detta avtals ikraftträdande värderas efter i orten gängse priser och överenskommelse samtidigt träffas, om förmånerna skola ersättas genom visst avdrag å lönen eller kontant betalas av arbetare till arbetsgivaren vecko- eller månadsvis. Kan överenskommelse ej träffas, avgöres tvisten av skiljemän enligt lag.»

Avtalet av den 28 maj 1924 har ersatt ett äldre riksavtal, vilket på grund av uppsägning utlöpte med den 30 april 1924. Förhandlingarna rörande nytt avtal pågingo från april månads början, till dess den 7 maj överenskommelse uppnåddes. Dennas giltighet skulle emellertid vara beroende därpå, att uppgörelse om specialarbetarnas löner sedermera kunde träffas. Den 28 maj förelåg efter fortsatta förhandlingar enighet även i sistnämnda hänseende, då alltså riksavtalet blev definitivt och av parterna undertecknades.

Omedelbart efter riksavtalets undertecknande blev dess innehåll tillkännagivet för vederbörande lokalparter. Två av de därav berörda kvarnföretagen, kvarnaktiebolaget J. G. S. och aktiebolaget J. G. Swartz, som å arbetsplatserna å Djurön och Getå berett arbetarna bostäder i bolagens hus, framlade cirka två dagar därefter, under åberopande av § 4 i avtalet, för vederbörande fackförening på platsen ett förslag till ny värdering av hyrorna, vilket emellertid med hänsyn till de höjda priserna av fackföreningen förkastades. Bolagen och fackföreningen enades om skiljemannaförfarande, men det därigenom framkomna avgörandet underkändes sedermera av arbetarnas huvudorganisation, som bestred, att hyresregleringen vore rättidigt påkallad, enär begäran därom, för att förtjäna avseende, skulle hava framställts, innan riksavtalet undertecknades.

Då parterna icke kunnat enas, hava de beslutit att hos centrala skiljenämnden hemställa om att denna måtte avgöra tvisten genom att besvara följande fråga:

»Hava bolagen förverkat sin rätt enligt § 4 i gällande riksavtal att erhålla reglering av hyrorna för bostäder å Djurön och Getå genom att efter nämnda riksavtals undertecknande påkalla dylik reglering?»

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner, att bolagen icke förverkat sin rätt enligt § 4 i riksavtalet att erhålla reglering av hyrorna för bostäder å Djurön och Getå genom att, på sätt i detta fall skett, efter dess undertecknande påkalla dylik reglering.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Johanson skiljaktiga och yttrade:

»Då överenskommelse om riksavtalets innehåll träffades den 7 maj och lokala förhandlingar sedermera i anslutning därtill fördes 18—23 maj, varefter riksavtalet den 28 maj undertecknades, synes parterna, sedan lokala uppgörelser träffats och riksavtalet undertecknats, icke skäligen kunna framställa nya krav, varför vi anse, att bolagen förverkat sin rätt att påkalla hyresreglering.»

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under november månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 438	1 436	1 377	4 152	2 693	2 293	8 590	4 129	3 670
Stockholms län	2 246	560	554	679	467	384	2 925	1 027	938
Uppsala stad och län	638	237	205	187	171	158	825	408	363
Södermanlands län	770	284	241	350	302	216	1 120	586	457
Östergötlands län	1 285	430	391	664	364	283	1 949	794	674
Norrköping	714	147	141	175	155	118	889	302	259
Jönköpings län	425	95	90	285	151	118	710	246	208
Kronobergs län	228	135	133	63	52	33	291	185	166
Norra Kalmar län	228	38	35	50	41	32	278	79	67
Södra Kalmar län	417	111	109	129	75	67	546	186	176
Gotlands län	70	54	52	57	52	31	127	106	83
Blekinge län	551	139	125	327	209	151	878	348	276
Kristianstads län	772	401	314	485	368	212	1 257	769	526
Malmöhus län: Malmö	1 902	364	322	1 359	892	616	3 261	1 256	938
Malmöhus län: Lund	295	93	92	113	68	66	408	161	158
Malmöhus län: Landskrona	274	81	78	31	27	20	305	108	98
Malmöhus län: Hälsingborg	864	304	296	339	202	165	1 203	506	461
Malmöhus län: Ystad	270	99	74	88	62	34	358	161	108
Malmöhus län: Trälleborg	234	83	83	67	43	42	301	126	125
Malmöhus län: Eslöv	213	127	114	48	59	39	261	186	153
Malmöhus län: Skurup	85	110	68	27	43	20	112	153	88
Malmöhus län: Hvellinge	91	80	77	26	18	14	117	98	91
Hallands län	391	138	113	125	86	63	516	224	176
Göteborgs och Bohus län	237	119	108	229	80	62	466	199	170
Göteborg	3 016	1 055	974	1 331	945	747	4 347	2 000	1 721
Älvsborgs län	507	338	123	137	65	42	644	403	165
Skaraborgs län	754	257	227	528	374	281	1 282	631	508
Värmlands län	368	145	138	191	176	135	559	321	273
Örebro län	547	225	203	379	285	225	926	510	428
Västmanlands län	631	269	246	387	297	220	1 018	566	466
Kopparbergs län	543	59	57	235	134	106	778	193	163
Gävle stad och län	358	134	134	138	115	101	496	249	235
Västernorrlands län	454	168	168	72	44	33	526	212	201
Jämtlands län	166	41	41	193	118	110	359	159	151
Västerbottens län	232	68	65	145	90	80	377	158	145
Norrbottens län	344	119	113	125	82	68	469	201	181
Tillsammans november 1924	**25 558**	**8 541**	**7 681**	**13 916**	**9 405**	**7 385**	**39 474**	**17 946**	**15 066**
» oktober 1924	*28 543*	*15 791*	*13 927*	*18 963*	*16 400*	*12 102*	*47 506*	*32 191*	*26 029*
» november 1923	25 791	10 298	9 214	12 776	9 912	7 359	38 567	20 210	16 573
» » 1922	38 929	9 710	9 230	12 309	9 333	6 925	51 238	19 043	16 155
» » 1921	72 457	12 990	12 608	11 069	8 777	6 223	83 526	21 767	18 831

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					nov. 1924	okt. 1924	nov. 1923	nov. 1924	okt. 1924	nov. 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 493	5 975	3 269	2 820	183	115	127	86	84	81
Industri och hantverk	6 932	7 386	1 092	813	676	488	723	74	89	90
Sjöfart och fiske	3 820	3 917	1 441	1 374	272	225	289	95	95	98
Handel och samfärdsel	2 643	2 808	828	794	339	227	314	96	94	96
Husligt arbete	11	11	—	—	—	.	—	—	.	—
Annat arbete	4 955	5 461	1 911	1 880	286	219	209	98	98	98
Summa	**23 854**	**25 558**	**8 541**	**7 681**	**299**	**181**	**250**	**90**	**88**	**89**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 140	1 165	1 314	768	89	71	70	58	53	48
Industri och hantverk	584	645	322	258	200	202	248	80	76	75
Sjöfart och fiske	188	197	104	92	189	235	.	88	91	.
Handel och samfärdsel	2 078	2 219	1 071	861	207	181	191	80	79	78
Husligt arbete	7 253	9 162	6 583	5 395	139	110	120	82	78	79
Annat arbete	518	528	11	11	.	.	.	.	.	.
Summa	**11 761**	**13 916**	**9 405**	**7 385**	**148**	**116**	**129**	**79**	**74**	**74**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 633	7 140	4 583	3 588	156	105	113	78	77	73
Jordbruk	6 377	6 861	4 423	3 434	155	105	112	78	77	72
Skogshushållning	256	279	160	154	174	135	145	96	81	88
Industri och hantverk	7 516	8 031	1 414	1 071	568	427	630	76	86	87
Gruvdrift och malmförädling . . .	249	250	11	11	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	224	230	9	9	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 206	2 305	144	111	1 601	1056	1204	77	78	84
Trävaruindustri	428	469	59	49	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	2 055	2 197	633	414	347	259	425	65	90	93
Läder-, hår- och gummiindustri . .	113	122	19	15	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	158	174	19	14	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	322	345	29	78	.	332	.	.	77	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	557	674	258	229	261	214	233	89	88	93
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	137	148	16	16	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	77	77	22	18	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	113	114	10	7	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	877	926	115	100	805	490	.	87	92	.
Sjöfart och fiske	4 008	4 114	1 545	1 466	266	225	287	95	95	98
Handel och samfärdsel	4 721	5 027	1 899	1 655	265	202	243	87	85	85
Kontors-, bank- o. d. personal . .	563	570	72	62	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 387	1 457	278	249	524	450	367	90	87	87
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 112	1 220	672	546	182	158	176	81	80	78
Transportarbetare	1 392	1 496	716	673	209	149	221	94	90	92
Allmän och litterär verksamhet . .	260	276	119	86	232	148	186	72	81	79
Ej särskilt specificerade	7	8	42	39	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	7 264	9 173	6 583	5 395	139	110	120	82	78	79
Annat arbete	5 473	5 989	1 922	1 891	312	247	222	98	98	98
Summa	**35 615**	**39 474**	**17 946**	**15 066**	**220**	**148**	**191**	**84**	**81**	**82**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 610 platser, varav 1 235 manliga och 375 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 002, 1 647 och 355 samt under nästlidna månad resp. 3 444, 2 798 och 646.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**5 696**	**3 109**	**2 666**	**279**	**160**	**154**	**250**	**11**	**11**	**228**	**9**	**9**	**2 267**	**134**	**103**
1	Stockholms stad	59	1	1	2	—	—	2	—	—	8	1	1	415	46	33
2	Stockholms län	1 247	439	435	74	44	44	—	—	—	3	—	—	89	8	6
3	Uppsala stad och län	284	176	149	13	6	6	4	—	—	28	—	—	27	1	1
4	Södermanlands län	257	206	172	3	—	—	—	—	—	2	—	—	238	5	4
5	Östergötlands län	516	274	237	32	29	27	9	2	2	19	—	—	192	6	6
6	Norrköping	102	40	36	—	—	—	—	—	—	2	—	—	63	2	1
7	Jönköpings län	106	30	25	—	—	—	—	—	—	6	4	4	59	3	3
8	Kronobergs län	9	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
9	Kalmar län	110	55	50	1	—	—	—	—	—	1	—	—	67	—	—
10	Gotlands län	56	42	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	125	51	43	—	—	—	—	—	—	6	—	—	33	1	1
12	Kristianstads län	448	338	260	12	12	8	—	—	—	22	—	—	49	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	105	116	77	—	—	—	—	—	—	65	—	—	191	14	13
14	Hälsingborg	151	40	36	—	—	—	10	—	—	12	—	—	30	2	—
15	Övriga anstalter	659	543	457	—	—	—	—	—	—	9	1	1	102	3	2
16	Hallands län	101	72	48	—	—	—	10	—	—	7	—	—	40	5	4
17	Göteborgs och Bohus län	75	42	34	—	—	—	—	—	—	11	—	—	11	—	—
18	Göteborgs stad	100	50	47	2	2	2	—	—	—	4	1	1	214	24	15
19	Älvsborgs län	50	14	8	1	—	—	—	—	—	2	—	—	192	6	2
20	Skaraborgs län	487	212	182	12	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—
21	Värmlands län	32	17	15	14	13	13	2	—	—	7	—	—	42	—	—
22	Örebro län	255	126	110	37	19	19	73	5	5	6	—	—	15	1	1
23	Västmanlands län	247	186	164	5	1	1	93	—	—	1	2	2	80	3	3
24	Kopparbergs län	27	9	9	26	7	7	46	4	4	7	—	—	49	2	1
25	Gävle stad och län	10	2	2	1	3	3	1	—	—	—	—	—	28	—	—
26	Västernorrlands län	7	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län	32	2	2	25	22	22	—	—	—	—	—	—	3	—	—
28	Västerbottens län	39	16	16	18	2	2	—	—	—	—	—	—	6	2	2
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 165**	**1 314**	**768**	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**38**	**10**	**8**
1	Stockholms stad	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	4	4
2	Stockholms län	103	113	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	64	58	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	58	87	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	62	71	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	19	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	23	23	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	4	13	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	18	18	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	7	19	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	32	46	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	120	198	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	11	61	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	5	4
14	Hälsingborg	31	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	70	103	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	41	26	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	89	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	10	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	—
19	Älvsborgs län	6	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	84	103	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	31	26	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	98	101	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	120	130	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	10	14	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	10	5	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	16	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	
467	**58**	**48**	**2 197**	**633**	**414**	**110**	**13**	**9**	**123**	—	—	**108**	**5**	**4**	**492**	**143**	**140**	**133**	**9**	**9**	
41	13	9	577	97	91	10	7	3	6	—	—	12	1	—	241	108	108	6	—	—	1
33	1	1	144	16	16	24	2	2	—	—	—	—	—	—	32	5	5	2	—	—	2
4	—	—	12	—	—	2	1	1	—	—	—	6	—	—	16	—	—	—	—	—	3
16	2	—	13	5	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	4
23	5	5	165	39	39	2	—	—	12	—	—	4	2	2	16	1	1	1	—	—	5
36	—	—	139	3	3	3	—	—	50	—	—	6	—	—	11	—	—	1	—	—	6
5	—	—	25	2	2	6	—	—	2	—	—	4	—	—	6	1	1	5	—	—	7
3	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	53	—	—	8
40	11	11	28	6	6	4	—	—	1	—	—	2	—	—	3	—	—	13	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
8	—	—	18	3	3	2	—	—	—	—	—	3	—	—	7	—	—	1	—	—	11
14	—	—	23	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	12
20	4	4	289	13	13	7	2	2	4	—	—	19	—	—	29	1	—	36	—	—	13
6	—	—	81	25	25	16	—	—	1	—	—	2	—	—	3	—	—	5	9	9	14
14	2	2	82	17	17	15	—	—	8	—	—	4	2	2	34	—	—	1	—	—	15
23	—	—	48	18	18	6	—	—	13	—	—	7	—	—	9	—	—	—	—	—	16
4	—	—	17	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	17
82	13	10	138	48	45	5	1	1	13	—	—	16	—	—	20	15	15	5	—	—	18
4	—	—	62	215	10	—	—	—	5	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	19
4	—	—	17	3	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	28	3	3	—	—	—	20
9	4	4	27	2	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	21
8	3	2	11	2	2	—	—	—	—	—	—	16	—	—	3	—	—	—	—	—	22
5	—	—	49	10	10	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10	3	3	—	—	—	23
11	—	—	46	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
20	—	—	11	32	32	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	2	2	—	—	—	25
8	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	26
—	—	—	8	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1	—	—	—	27
25	—	—	44	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	108	48	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
2	**1**	**1**	—	—	—	**12**	**6**	**6**	**51**	**19**	**14**	**237**	**94**	**74**	**182**	**115**	**89**	**15**	**7**	**7**	
1	—	—	—	—	—	5	6	6	7	6	3	90	48	40	83	60	47	9	5	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	3	1	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	2	1	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	1	1	11	5	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	3	—	—	1	1	—	—	2	2	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	1	1	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	6	5	5	6	2	1	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	4	—	—	11	—	—	57	19	13	27	4	3	5	—	—	13
—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	10	2	2	5	3	2	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	2	2	5	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	17
1	1	1	—	—	—	1	—	—	11	7	5	27	8	3	10	20	14	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	8	7	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	—	1	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	3	3	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**42**	**1**	**1**	**110**	**9**	**6**	**859**	**67**	**59**	**3917**	**1441**	**1374**	**382**	**50**	**45**
1	Stockholms stad	6	—	—	38	5	2	289	34	30	545	340	329	245	29	28
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	42	—	—	32	4	4	7	—	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	—	—	—	26	—	—	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	1	1	1	—	—	16	9	7	57	16	16	1	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	3	—	—	37	1	1	10	—	—	9	1	1
6	Norrköping	9	—	—	14	—	—	16	4	4	126	45	45	3	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	11	1	1	3	1	1	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	22	—	—	191	50	50	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	10	9	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	26	—	—	123	47	45	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	1	1	14	—	—	24	10	10	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	6	—	—	186	8	8	240	60	59	35	6	6
14	Hälsingborg	—	—	—	3	—	—	12	3	3	384	193	193	4	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	6	—	—	22	—	—	94	35	35	2	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	65	10	10	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	1	—	—	—	—	—	42	20	20	—	1	—
18	Göteborgs stad	5	—	—	31	3	3	70	6	5	1333	347	299	48	10	7
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	2	—	—	—	—	—	13	—	—	1	—	—	8	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	20	16	15	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	3	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	2	—	—	29	1	—	3	—	—	3	—	—
24	Kopparbergs län	9	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	1	—	—	2	—	—	3	—	—	180	67	67	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	377	134	134	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	31	18	17	2	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	25	18	16	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**35**	**21**	**17**	**4**	**1**	**1**	**67**	**48**	**41**	**197**	**104**	**92**	**188**	**22**	**17**
1	Stockholms stad	23	16	14	3	1	1	19	24	20	115	51	44	106	11	10
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	5	3	1	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	3	3	2	—	—	—	35	15	15	6	1	1	62	5	4
14	*Hälsingborg*	—	—	—	—	—	—	6	2	2	12	3	3	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	1	1	1	—	—	—	—	—	47	29	26	8	1	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	8	8	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
876	**131**	**128**	**118**	**19**	**18**	**1372**	**590**	**569**	**52**	**6**	**2**	**8**	**32**	**32**	**11**	—	—	**5 461**	**1 911**	**1 880**	
472	82	80	54	14	14	440	229	224	34	2	2	—	10	10	5	—	—	931	417	407	1
35	4	4	11	—	—	109	8	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	361	29	29	2
13	1	1	4	—	—	33	3	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	161	49	44	3
6	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	144	39	38	4
16	1	1	4	—	—	38	14	14	—	—	—	—	3	3	1	—	—	176	52	52	5
10	2	2	1	—	—	30	12	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	39	39	6
3	1	1	2	1	1	20	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	161	49	49	7
1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	128	128	8
8	—	—	—	—	—	16	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	134	26	26	9
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	10
7	—	—	—	—	—	18	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	170	34	31	11
25	5	5	—	—	—	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	30	25	12
97	3	3	11	—	—	128	49	49	3	—	—	—	—	—	—	—	—	431	88	88	13
8	—	—	3	—	—	30	14	12	—	—	—	—	—	—	1	—	—	102	18	18	14
4	11	11	2	—	—	41	8	8	—	—	—	4	—	—	—	—	—	357	50	50	15
4	—	—	1	1	1	14	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	28	28	16
—	—	—	1	1	—	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	65	45	45	17
122	18	17	9	—	—	274	203	194	9	1	—	4	19	19	—	—	—	512	294	294	18
—	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157	103	103	19
14	2	2	3	1	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127	36	36	20
—	—	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	91	91	21
3	—	—	1	1	1	11	4	3	1	3	—	—	—	—	—	—	—	99	61	60	22
12	—	—	1	—	—	16	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	49	49	23
7	—	—	1	—	—	18	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	22	22	24
2	—	—	2	—	—	23	6	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	69	22	22	25
—	—	—	1	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	27	27	26
4	—	—	4	—	—	9	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	12	12	27
3	1	1	—	—	—	11	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	19	17	28
—	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196	52	48	29
581	**147**	**121**	**1102**	**653**	**528**	**124**	**126**	**104**	**224**	**113**	**84**	—	**10**	**7**	**9 162**	**6 583**	**5 395**	**528**	**11**	**11**	
258	66	58	398	205	162	37	50	46	120	45	36	—	8	5	2 588	2 086	1 791	253	1	1	1
6	—	—	43	18	17	4	4	3	8	9	7	—	—	—	503	314	270	—	—	—	2
1	1	1	6	8	8	2	2	2	—	—	—	—	—	—	111	102	94	—	—	—	3
5	4	4	23	23	21	2	—	—	2	5	4	—	—	—	238	180	139	14	—	—	4
10	—	—	19	26	23	6	1	—	6	6	4	—	—	—	508	243	190	31	10	10	5
3	—	—	16	5	3	1	2	1	2	4	1	—	—	—	98	127	100	21	—	—	6
4	—	—	21	10	7	—	—	—	7	4	2	—	—	—	218	107	96	6	—	—	7
—	—	—	7	3	2	—	—	—	1	1	1	—	—	—	51	35	27	—	—	—	8
3	—	—	7	9	9	—	—	—	1	1	1	—	—	—	149	88	78	1	—	—	9
1	1	1	2	1	1	—	—	—	7	4	4	—	—	—	39	26	20	—	—	—	10
5	1	—	25	20	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	260	138	107	—	—	—	11
12	3	3	55	31	25	3	4	4	5	—	—	—	—	—	271	122	93	—	—	—	12
185	44	36	92	48	29	35	30	22	25	8	5	—	—	—	767	649	473	21	—	—	13
—	5	5	30	25	21	2	9	6	—	—	—	—	—	—	221	134	108	18	—	—	14
1	—	—	11	12	11	11	6	6	3	1	1	—	—	—	285	192	157	9	—	—	15
2	1	1	7	9	8	1	2	2	—	3	3	—	—	—	58	43	30	11	—	—	16
2	—	—	24	14	14	—	—	—	1	—	—	—	—	—	103	44	31	6	—	—	17
48	13	4	100	35	21	16	11	7	21	6	3	—	2	2	902	800	656	116	—	—	18
3	—	—	6	3	2	—	—	—	5	2	1	—	—	—	114	52	35	—	—	—	19
4	4	4	25	14	11	—	—	—	1	1	1	—	—	—	394	244	192	—	—	—	20
—	—	—	17	15	14	—	—	—	—	1	1	—	—	—	142	132	99	—	—	—	21
2	1	1	33	9	9	—	—	—	2	3	2	—	—	—	215	170	146	17	—	—	22
22	1	1	13	16	13	—	—	—	3	2	1	—	—	—	224	142	109	—	—	—	23
—	—	—	38	22	19	3	2	2	—	—	—	—	—	—	181	95	78	—	—	—	24
—	—	—	5	12	11	—	1	1	3	—	—	—	—	—	111	96	84	4	—	—	25
1	—	—	5	4	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	59	30	22	—	—	—	26
2	1	1	31	29	27	—	2	2	—	7	6	—	—	—	148	67	64	—	—	—	27
—	—	—	25	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	59	53	—	—	—	28
1	1	1	18	13	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	66	53	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	33	1 348	—	**1 348**	27	—	**27**	**2·0**	0·5
Bokbindareförbundet	16	750	1 287	**2 037**	24	28	**52**	**2·6**	3·8
Bryggeriindustriarb.-förb.	36	2 730	644	**3 374**	29	18	**47**	**1·4**	1·4
Byggnadsträarbetareförb.	68	6 242	—	**6 242**	779	—	**779**	**12·5**	6·3
De förenade förbunden	40	2 256	564	**2 820**	211	84	**295**	**10·5**	8·8
Elektriska arbetareförb.	41	1 254	—	**1 254**	62	—	**62**	**4·9**	5·9
Gjutareförbundet	109	3 903	2	**3 905**	462	—	**462**	**11·8**	9·5
Grov- o. fabriksarb.-förb.	211	18 414	1 519	**19 933**	2 373	317	**2 690**	**13·5**	14·2
Gruvindustriarbetareförb.	17	1 357	16	**1 373**	106	1	**107**	**7·8**	8·8
Handelsarbetareförb.	107	5 272	1 794	**7 066**	301	52	**353**	**5·0**	4·2
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	11	184	164	**348**	12	12	**24**	**6·9**	6·5
Hattarbetare	6	84	140	**224**	8	12	**20**	**8·9**	26·4
Pälsvarubetare	5	100	24	**124**	4	—	**4**	**3·2**	1·5
Kommunalarbetareförb.	76	8 743	780	**9 523**	201	30	**231**	**2·4**	1·3
Litografiska förbundet	14	757	—	**757**	11	—	**11**	**1·5**	1·6
Livsmedelsarbetareförb.	65	5 922	1 781	**7 703**	564	149	**713**	**9·3**	7·2
Metallindustriarb.-förb.	201	55 779	2 139	**57 918**	5 224	110	**5 334**	**9·2**	7·7
Järnbruksarbetare	51	12 911	23	**12 934**	1 646	2	**1 648**	**12·7**	8·9
Verkstadsarbetare	150	42 868	2 116	**44 984**	3 578	108	**3 686**	**8·2**	7·3
Murareförbundet	39	2 383	—	**2 383**	293	—	**293**	**12·3**	1·7
Måleriarbetareförbundet	41	2 524	1	**2 525**	133	—	**133**	**5·3**	0·4
Pappersindustriarb.-förb.	98	14 657	550	**15 207**	379	56	**435**	**2·9**	1·8
Sadelm.- o. tapetseraref.	23	602	24	**626**	13	—	**13**	**2·1**	2·3
Sko- o. läderindustriarb.-f.	36	5 661	2 439	**8 100**	307	91	**398**	**4·9**	5·5
Skrädderiarbetareförb.	47	1 766	3 215	**4 981**	31	164	**195**	**3·9**	5·9
Stenindustriarbetareförb.	60	2 798	—	**2 798**	57	—	**57**	**2·0**	1·6
Stuckatörförbundet	4	78	—	**78**	7	—	**7**	**9·0**	1·3
Sågverksindustriarb.-förb.	221	17 875	4	**17 879**	3 522	—	**3 522**	**19·7**	15·7
Textilarbetareförbundet	58	4 455	5 050	**9 505**	97	118	**215**	**2·3**	2·5
Tobaksindustriarb.-förb.	10	540	2 107	**2 647**	25	38	**63**	**2·4**	1·7
Transportarbetareförb.	44	2 650	—	**2 650**	228	—	**228**	**8·6**	3·7
Träindustriarbetareförb.	117	5 726	74	**5 800**	344	13	**357**	**6·2**	5·2
Tunnbinderiarbetareförb.	17	279	—	**279**	17	—	**17**	**6·1**	4·2
Typografförbundet	23	3 679	270	**3 949**	179	19	**198**	**5·0**	3·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	10	596	1	**597**	26	—	**26**	**4·4**	4·1
Summa	**1 893**	**181 180**	**24 425**	**205 605**	**16 044**	**1 300**	**17 344**	**8·4**	7·0

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 72 980, vilket i genomsnitt motsvarar 4·2 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna oktober 1923—oktober 1924.

	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sverige	8·2	9·3	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3	6·2	6·6	7·0	8·4
Norge	7·3	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	—
Danmark	8·0	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1	5·3	5·4	5·5	6·5
England	10·9	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7
Tyskland	19·1	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4
Nederländerna .	11·0	11·3	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	8·7	8·9	8·3
Belgien	1·9	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·1	—
Kanada	4·8	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	—
Nya Syd-Wales .	9·9	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	—	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1924. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan oktober 23 varit föremål för *prisstegring* och 21 för *prissänkning*, under det att medelpriserna å 14 varuslag äro *oförändrade*. Bland varor, som undergått prisstegring, må nämnas mjölk, potatis, vissa brödsorter, fläsk och kaffe, under det att prisfallet varit särskilt anmärkningsvärt i fråga om socker men för övriga varor mindre betydande.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1924. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med november 1924, meddelas efterföljande indexserier (sid. 1008), vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.)

Medelpris per år (1913—1923) och per månad (november 1923—november 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23
2	» handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12
3	» separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366
5	» mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275
7	» halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271
10	» » konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50
13	» färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180
14	Ärter, gula	kg.	31	× 35	× 63	× 66	78	69	58	48	50
15	*Bruna bönor*	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45
17	» råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27
18	» rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75
22	» hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97
23	» mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157
26	» mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77
27	» ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209
29	» soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256
31	» spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225
33	» salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214
36	» salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227
37	» » amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132
39	» gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209
40	» sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67
41	» strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61
42	» torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94
43	» rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154
44	» kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111
45	» salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59
46	» » strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250
54	» barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840
57	» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310
59	» eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt.[3]) 1924	Nov.[3]) 1924	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	nov. 1913— nov. 1924	nov. 1923— nov. 1924	
24	24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	24	25	+ 78·6	+ 4·2	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
404	401	385	371	359	315	343	337	352	381	395	420	403	+ 67·2	− 0·2	4
386	386	365	343	332	310	324	321	326	351	369	385	381	+ 74·0	− 1·3	5
293	299	300	300	301	294	291	287	286	284	281	282	281	+ 71·3	− 4·1	6
210	213	212	210	209	207	205	201	201	201	198	200	198	+ 63·6	− 5·7	7
185	185	185	184	184	174	173	173	173	173	173	181	182	+ 31·9	− 1·6	8
377	389	360	319	265	198	184	192	202	221	255	318	378	+ 84·4	+ 0·2	9
274	284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	269	283	+ 89·9	+ 5·3	10
873	871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	—	+ 11·1	11
54	54	56	57	60	64	65	67	64	63	58	58	60	+ 130·8	+ 11·1	12
—	—	—	—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	13
50	50	51	51	52	52	51	51	51	51	51	52	52	+ 67·7	+ 4·0	14
76	89	91	92	92	91	89	88	88	87	87	87	84	+ 82·6	+ 10·5	15
43	43	42	42	41	41	40	40	42	45	45	51	51	+ 64·5	+ 18·6	16
27	27	27	27	27	27	26	26	28	29	29	37	37	+ 76·2	+ 37·0	17
38	38	38	37	37	37	37	37	38	39	39	47	47	+ 80·8	+ 23·7	18
49	49	49	48	48	48	48	47	47	48	48	49	50	+ 38·9	+ 2·0	19
53	53	53	53	54	54	54	54	54	53	53	54	54	+ 31·7	+ 1·9	20
73	73	73	72	72	72	71	71	71	71	71	75	77	+ 87·8	+ 5·5	21
96	96	96	94	94	94	93	93	93	94	94	97	99	—	+ 3·1	22
64	63	62	62	61	61	61	61	61	63	63	70	71	+ 86·8	+ 10·9	23
44	44	44	44	43	43	43	44	43	45	46	52	54	+ 80·0	+ 22·7	24
156	155	154	155	155	152	153	152	152	155	155	164	164	+ 118·7	+ 5·1	25
76	76	75	75	74	74	75	75	74	76	77	84	85	+ 97·7	+ 11·8	26
89	88	88	88	87	87	88	87	86	89	90	99	100	+ 66·7	+ 12·4	27
207	204	202	201	199	199	199	203	206	209	209	207	206	+ 68·9	− 0·5	28
169	167	166	165	164	164	164	167	169	171	171	170	169	+ 67·3	0·0	29
248	248	247	246	246	246	244	245	249	249	249	248	247	+ 87·1	− 0·4	30
146	147	145	145	141	142	141	142	144	145	146	146	145	+ 98·6	− 0·7	31
205	203	208	209	216	221	229	234	234	238	230	219	216	+ 70·1	+ 5·4	32
175	171	177	172	177	176	178	185	189	188	188	179	181	+ 56·0	+ 3·4	33
221	252	260	248	249	241	250	—	—	—	—	190	223	+ 97·3	+ 0·9	34
204	194	188	182	178	175	175	182	195	206	212	219	224	+ 65·9	+ 9·8	35
214	206	200	193	189	185	185	189	198	209	216	225	231	+ 62·7	+ 7·9	36
190	187	186	184	184	182	180	180	182	185	188	200	204	—	+ 7·4	37
136	140	153	153	155	147	118	114	120	125	133	134	134	+ 78·7	− 1·5	38
222	221	228	231	241	237	165	179	200	210	217	215	209	+ 91·7	− 5·9	39
63	65	68	61	56	66	62	75	89	89	81	68	72	+ 105·7	+ 14·3	40
63	64	68	66	67	69	62	62	59	58	65	67	72	+ 67·4	+ 14·3	41
100	96	109	110	107	99	91	90	95	93	102	103	100	+ 78·6	0·0	42
153	153	171	173	167	154	134	140	144	146	158	157	152	+ 90·0	− 0·7	43
118	113	133	134	129	122	109	107	113	108	119	124	124	—	+ 5·1	44
63	64	64	65	65	65	65	64	63	60	73	83	86	+ 91·1	+ 36·5	45
47	46	44	45	43	46	43	44	48	45	48	52	48	+ 54·8	+ 2·1	46
86	87	89	89	90	89	90	90	91	90	90	92	92	+ 64·3	+ 7·0	47
244	244	244	251	267	273	275	274	276	281	294	302	313	+ 93·2	+ 28·3	48
94	98	98	105	104	100	97	91	91	92	100	98	86	+ 28·4	− 8·5	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	15	15	14	14	14	14	14	14	14	15	14	+ 133·3	0·0	51
30	30	30	30	31	31	31	31	31	30	31	31	31	+ 47·6	+ 3·3	52
5230	5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5100	5100	+ 96·9	− 2·5	53
3790	3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3860	3850	+ 86·9	+ 1·6	54
447	439	445	435	442	444	451	446	446	445	445	428	429	+ 118·9	− 4·0	55
798	796	797	801	802	800	800	795	792	785	767	752	747	+ 88·6	− 6·4	56
403	402	406	409	413	409	409	399	389	376	372	369	362	+ 57·4	− 10·2	57
307	308	309	310	311	312	312	312	309	305	296	288	285	+ 81·5	− 7·2	58
333	333	338	340	342	346	344	337	331	321	309	303	301	+ 61·8	− 9·6	59

	Juli	Årsmedeltal									1923	År 1924[1]				
	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.	Nov.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	126	157	208	319	348	321	245	186	171	172	174	169	172	179	179
Vägda tal .	100	121	139	181	270	320	298	237	180	163	164	162	159	162	172	172

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under november månad varit oförändrad. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i häfte 10, sid. 810.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 10 av Sociala Meddelanden 1924 (sid. 807 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 oktober 1924 till c:a 74 % mot 71 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december 1924 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r		Daterad
465.	K. kung. ang. befrielse för direktionen över allmänna barnhuset i Stockholm samt för Stockholms stads fattigvårdsnämnd och fattigvårdsstyrelsen i Malmö från tillämpning av lagen om fosterbarns vård den 6 juni 1902	5 nov.
485.	K. kung. ang. vissa läkarintyg för meddelande av omyndighets- och myndighetsförklaringar	21 »
496.	K. kung. ang. sättet och tiden för utbetalning av pension m. m. jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring	5 dec.

[1] Preliminära siffror för oktober och november.

Sociala Meddelanden.

Årgången 1924.

Band XXV.				*Band XXVI.*			
N:r 1 . . . s.	1— 80	N:r 4 . . . s.	241—336	N:r 7 . . . s.	513—592	N:r 10 . . s.	753— 832
» 2 . . . »	81—160	» 5 . . . »	337—432	» 8 . . . »	593—672	» 11 . . »	833— 928
» 3 . . . »	161—240	» 6 . . . »	433—512	» 9 . . . »	673—752	» 12 . . »	929—1008

Sakregister.

Arbetsbyrån, Internationella. En internationell utredning om arbetslösheten: s. 738.

Styrelsesammanträden, 1924, jan.: s. 223; april: s. 413; juni: s. 555; okt.: s. 912.

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1923: s. 179; månadsstatistik 1923, dec.: s. 46; 1924, jan.: s. 150; febr.: s. 230; mars: s. 304; april: s. 422; maj: s. 502; juni: s. 560; juli: s. 662; aug.: s. 742; sept.: s. 800; okt.: s. 918; nov.: s. 998.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1923: s. 733.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1923: s. 777.

Ungdomsförmedling och yrkesvalsbyrå i Stockholm: s. 494.

Amerikas förenta stater. Arbetsanvisning för svenska ingenjörer: s. 555.

Statsunderstöd till svenska ingenjörsföreningen i New York: s. 969.

Danmark. Den offentliga arbetsförmedlingen 1923/24: s. 557.

Finland. Den offentliga arbetsförmedlingen år 1923: s. 557.

Norge. Den offentliga arbetsförmedlingen år 1923: s. 556.

Se vidare *Arbetslöshet*, *Sjuksköterskebyråer*, *Sockerbetsodling*.

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1923: s. 497.

Arbetsinställelser i Sverige år 1923: s. 620.

Amerikas förenta stater. Arbetsinställelser år 1923: s. 652.

Australien. Arbetsinställelser år 1923: s. 793.

Belgien. Arbetsinställelser år 1923: s. 792.

Danmark. Arbetsinställelser år 1923: s. 791.

England. Arbetsinställelser år 1923: s. 792.

Järnvägs- och dockarbetarstrejkerna: s. 201.

Trafikstrejken i London och dess närmaste följdverkningar: s. 481.

Finland. Arbetsinställelser år 1923: s. 791.

Italien. Arbetsinställelser 1914—1923: s. 980.

Kanada. Arbetsinställelser år 1923: s. 793.

Nederländerna. Arbetsinställelser år 1923: s. 792.

Norge. Arbetsinställelser år 1922: s. 147.

De stora arbetskonflikterna: s. 215.

Arbetsstridens avslutning: s. 537.

Tyskland. Arbetsinställelser år 1923: s. 653.

Österrike. Bankmannastrejken i Wien: s. 298.

Jfr även *Arbetslöshetskommissionen.*

Arbetskonferensen. Sveriges delegation vid 1924 års arbetskonferens: s. 413.

Sjätte internationella arbetskonferensen i Genève: s. 675, 883.

Jfr även *Arbetsbyrån.*

Arbetslöner. Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1923: s. 454.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1922: s. 345; 1913—1923: s. 755.

Fluktuationerna i arbetslöner per år och timme under perioden 1913—1923: s. 910.

Amerikas förenta stater. Arbetslöner och levnadskostnader 1923: s. 293.

Löner, arbetstid och arbetstillgång i industrien under januari 1924: s. 478.

Danmark. Arbetslönerna 1923, andra kvart.: s. 141; tredje kvart.: s. 494; fjärde kvart.: s. 649.

Kanada. Lönenivåns förändringar under 1923: s. 223.
Tyskland. Avtalsenliga arbetslöner under 1923: s. 224.
Se vidare *Kollektivavtal, Lantarbetare, Lärarelönereglering, Skogsarbetare, Sockerbetsodling, Statstjänst, Tobaksindustrien, Väg- och vattenbyggnader.*
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1923, 30 nov.: s. 52; 31 dec.: s. 156; sammanfattning för år 1923: s. 89; 1924, 31 jan.: s. 236; 29 febr.: s. 310; 31 mars: s. 428; 30 april: s. 508; 31 maj: s. 566; 30 juni: s. 668; 31 juli: s. 748; 31 aug.: s. 806; 30 sept.: s. 924; 31 okt.: s. 1004.
Arbetslösa järnvägsmän till tullverket: s. 737.
Arbetslösheten på ingenjörsbanan: s. 974.
En internationell utredning om arbetslösheten: s. 738.
Arbetslösheten i utlandet: s. 311, 429, 509, 559, 669, 749, 807, 925, 1005.
England. Undersökning rörande arbetslöshetsklientelet: s. 414.
Kanada. Arbetslöshetsfrågan: s. 782.
Jfr även *Arbetsförmedling, Arbetslöshetskommissionen.*
Arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetsfrågan vid 1924 års riksdag: s. 533.
Danmark. Arbetslöshetsförsäkringen 1922/23: s. 144.
Arbetslöshetslagstiftningen: s. 410.
England. Arbetsgivarnas program för arbetslöshetsförsäkringens organisation: s. 283.
Schweiz. Ny arbetslöshetslag: s. 976.
Arbetslöshetskommissionen. Statens arbetslöshetskommissions verksamhet 1923, nov.: s. 39; dec.: s. 142; 1924, jan.: s. 225; febr.: s. 293; mars: s. 413; april: s. 495; maj: s. 557: juni: s. 650; juli: s. 736; aug.: s. 788; sept.: s. 912; okt.: s. 974.
Arbetslöshetsfrågan vid 1924 års riksdag: s. 533.
Kommunala understöd till nödhjälpsarbetare och genom konflikt arbetslösa: s. 37.
Arbetsmarknad. Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1923, dec.: s. 1; 1924, jan.: s. 81; febr.: s. 161; mars: s. 241; april: s. 337; maj: s. 433; juni: s. 513; juli: s. 593; aug.: s. 673; sept.: s. 753; okt.: s. 833; nov.: s. 929.
Arbetstillgången enl. uppgifter från industriidkare m. fl.: 1923, fjärde kvart.: s. 83; 1924, första kvart.: s. 339; andra kvart.: s. 595; tredje kvart.: s. 835.
Amerikas förenta stater. Arbetsmarknaden under första halvåret 1924: s. 737.
En amerikansk arbetsmarknadsindex: s. 141.
Löner, arbetstid och arbetstillgång i industrien under januari 1924: s. 478.
England. Arbetsmarknaden 1923, nov.: s. 38; dec.: s. 143; 1924, jan.: s. 226; febr.: s. 294; mars: s. 414; april: s. 496; maj: s. 558; juni: s. 650; juli: s. 737; aug.: s. 788; sept.: s. 913; okt.: s. 976.
Tyskland. Arbetsmarknaden 1923, nov. o. dec.: s. 144; 1924, jan.: s. 226; febr.: s. 294; mars: s. 414; april: s. 496; maj: s. 558; juni: s. 650; juli: s. 737; aug.: s. 789; sept.: s. 913; okt.: s. 976.
Se vidare *Lantarbetare, Sjömansyrket, Sockerbetsodling, Tobaksindustrien.*
Arbetstid. Åttatimmarsdagen i olika länder: s. 913.
Stormakternas anslutning till arbetstidskonventionen: s. 789.
Amerikas förenta stater. Löner, arbetstid och arbetstillgång i industrien under januari 1924: s. 478.
Belgien. Arbetstidsfrågan: s. 226.
Finland. Arbetstidslagstiftningen: s. 39.
Schweiz. Folkomröstning om arbetstiden: s. 227.
Tyskland. Arbetstiden inom industrien i maj 1924: s. 739.
Arbetstidslagstiftningen: s. 144.
Se vidare *Lantarbetare.*
Barnarbete. Amerikas förenta stater. Lagstiftning mot barnarbete: s. 649.
Se vidare *Kvinnliga arbetare.*
Bostadsfrågan. Bostadstillgång och husvillhet i svenska stadssamhällen vid oktoberflyttningen 1924: s. 894.
Undersökning rörande vissa bostadslösa i Stockholm, Göteborg och Malmö: s. 515.
Utredning rörande bostadsbehovet i Stockholm: s. 914.
Amerikas förenta stater. Bostadsbristen: s. 784.
Danmark. Läget på bostadsmarknaden i april 1924: s. 558.
Frankrike. Halvkommunalt bolag för uppförande av medelklassbostäder i Paris: s. 195.
Se vidare *Byggnadsverksamheten, Hyreslagstiftning, Hyresnämnderna.*
Bostadsräkning. Allmänna bostadsräkningen år 1920: s. 629.
Byggnadsbyrå, Statens. Verksamheten 1917—1923: s. 496.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1923: s. 704; i rikets större städer år 1923: s. 254.
Preussen. Byggnadsverksamheten 1919—1922: s. 294.
Dyrortsgruppering. Dyrortstillägg och dyrortsgruppering enligt förslaget till lönereglering för lärare: s. 643.
Ekonomiska föreningar, se *Kooperation.*
Emigration, se *Ut- och invandring.*
Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1922: s. 498.
Internationella fackföreningskongressen i Wien: s. 295.
England. Fackföreningsrörelsen år 1923: s. 977.
Se vidare *Landsorganisationen.*
Fattigvården i Sverige år 1922: s. 145.
Fattigvårdslagstiftning, se *Lösdrivare.*
Folkräkningen (31 dec. 1920). Folkmängdens fördelning efter hushåll i Sverige: s. 35.
Fylleriförseelserna 1923, fjärde kvart. (jämte några sammanfattningssiffror för hela året): s. 120; 1924, första kvart.: s. 406; andra kvart.: s. 601; tredje kvart.: s. 901.
Fylleriförseelserna under åren 1917—1922: s. 939.
Föreningsväsen, se *Arbetsgivareföreningen, Fackföreningsrörelsen, Kooperation, Landsorganisationen.*
Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet år 1923: s. 627.
Hyreslagstiftning. Nya bestämmelser om anmälan av hyresledighet: s. 731.
Frankrike. Kristidens hyresreglering: s. 485.
Hyresnämnderna. Översikt över hyresnämndernas verksamhet under åren 1917—1923: s. 100.
Industrien i Sverige år 1922: s. 269.
Norge. Industristatistiken: s. 36.
Invaliditetsförsäkring, se *Pensionsstyrelsen.*
Invandring, se *Ut- och invandring.*
Jordbruk, se *Lantarbetare.*
Kollektivavtal i Sverige år 1923: s. 613.
Kollektivavtalens lönesatser 1923, fjärde kvart.: s. 10; 1924, första kvart.: s. 280; andra kvart.: s. 532; tredje kvart.: s. 781.
Finland. Lagstiftningen om kollektivavtal: s. 227.
Frankrike. Kollektivavtal år 1923: s. 789.
Norge. Kollektivavtal år 1922: s. 146.
Tyskland. Kollektivavtal år 1922: s. 790.
Kolonisation. Kolonisationen å kronoparkerna: s. 905.
Kommunalförvaltning, se *Sociallagstiftning.*
Kooperation. De ekonomiska föreningarnas sparkasserörelse: s. 435.
Kooperativa förbundets verksamhet år 1923: s. 446.
Kooperativa förbundets tjugufemte kongress: s. 651.
Kvinnliga arbetare. Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1922: s. 272.
Landsorganisationen i Sverige 1898—1923: s. 146; år 1923: s. 296.
Lantarbetare. Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1922: s. 259; år 1923: s. 931.
Löneförhållanden år 1923: s. 112.
Amerikas förenta stater. Arbetslönerna inom jordbruket 1913—1923: s. 141.
England. Förslag till ny lantarbetarlag: s. 494.
Lantarbetarlönerna 1921—1923: s. 225.
Lastning och lossning, se *Olycksfall i arbete.*
Levnadskostnader 1923, fjärde kvart.: s. 54; 1924, första kvart.: s. 311; andra kvart.: s. 567; tredje kvart.: s. 807.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 60, 278, 530, 779.
Se vidare *Arbetslöner, Dyrortsgruppering, Livsmedelspriser, Väg- och vattenbyggnader.*
Levnadskostnadsundersökningar. Levnadskostnaderna på landsbygden i Sverige: s. 3.
Danmark. 1922 års levnadskostnadsundersökning: s. 191.
Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1924, jan.: s. 157; febr.: s. 237; april: s. 429; maj: s. 509; juli: s. 669; aug.: s. 749; okt.: s. 925; nov.: s. 1005.
Livsmedelspriser och levnadskostnader i skilda länder: s. 640.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn: s. 276, 899.
Se vidare *Levnadskostnader.*
Lockouter, se *Arbetsinställelser.*
Lärarelönereglering. Dyrortstillägg och dyrortsgruppering enligt förslaget till lönereglering för lärare: s. 643.
Lösdrivare. Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarvården: s. 367.
Undersökning rörande manliga tvångsarbetare i Sverige år 1923: s. 377.
Medling i arbetstvister, se *Förlikningsmän.*
Minderåriga, se *Barnarbete, Kvinnliga arbetare.*
Nykterhetsnämnder, se *Sociallagstiftning.*
Nödhjälpsarbeten, se *Arbetslöshetskommissionen.*

Olycksfall i arbete år 1920: s. 12; år 1921: s. 774.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1923: s. 719.
Olycksfall vid de skånska stenkolsgruvorna 1921—1923: s. 637.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1923: s. 461.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 41, 299, 418, 658, 797, 982.
Olycksfallsförsäkring. England. Den nya lagen om ersättning för olycksfall i arbete: s. 125.
Pantlånerörelsen. Kontrollen över pantlånerörelsen: s. 459.
Pensionsstyrelsen. Årsberättelse för 1922: s. 229.
Riksdagsfrågor, se *Sociallagstiftning.*
Rusdrycksförbud. Norge. Regeringsförslag om rusdrycksförbudets upphävande: s. 296.
Rusdrycksförsäljningen år 1923: s. 977.
Danmark. Ny rusdrycksförsäljningslag: s. 500.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1923: s. 736.
Sjömansyrket. Arbetstillgången under år 1923: s. 94.
Finland. Sjömanslagstiftningen: s. 555.
Se vidare *Olycksfall i arbete.*
Skiljenämnder. Centrala skiljenämndens beslut: s. 45, 740, 795, 987.
Skogsarbetare. Löneförhållanden vintern 1923—24: s. 116.
Sociala frågor, se *Sociallagstiftning.*
Socialdepartement. Rumänien. Omorganisation av socialförvaltningen: s. 37.
Socialförsäkring. Frankrike. Socialförsäkringsfrågan: s. 297, 500.
Tyskland. Näringslivets belastning genom socialförsäkringen: s. 979.
Se vidare de särskilda försäkringsgrenarna.
Socialisering. Socialiseringsnämndens förslag angående statens järnvägar: s. 467.
Sociallagstiftning. De sociala arbetsuppgifternas centralisering i kommunalförvaltningen: s. 250.
Författningar rörande sociala frågor: s. 80, 160, 240, 336, 432, 512, 592, 672, 832, 928, 1008.
Sociala frågor vid 1924 års riksdag: s. 605.
Jfr även *Arbetskonferensen, Arbetslöshetsförsäkring.*
Sockerbetsodling. Sockerbetsodlingens arbetarfråga i Sverige och Danmark: s. 841.
Sparbanksstatistik. Sparbanksinsättarnas yrkesfördelning 1912—1922: s. 475.
Statens järnvägar, se *Arbetslöshet, Socialisering.*
Statstjänst. De kvinnliga statsfunktionärernas löne- och pensionsvillkor: s. 243.
Strejker, se *Arbetsinställelser.*
Tobaksindustrien. Arbetsförhållandena vid svenska tobaksmonopolet 1915—1923: s. 450.
Tuberkulosdödligheten i Sverige 1911—1922: s. 651.
Tvångsarbetare, se *Lösdrivare.*
Tvångsarbetsanstalt, Utvidgning av statens: s. 973.
Utländsk arbetskraft, se *Sockerbetsodling.*
Ut- och invandring år 1923: s. 656.
Kontrollen över värnpliktigas utvandring: s. 739.
Svenska Amerikalinjens emigranter 1922/23: s. 163.
Utvandringen till främmande världsdelar år 1923: s. 97; 1924, första kvart.: s. 416; andra kvart.: s. 655; tredje kvart.: s. 915.
Övervakandet av utlänningar i riket: s. 965.
Ut- och invandringskonferensen i Rom: s. 700.
Amerikas förenta stater. Debatten om invandringslagstiftningen: s. 288.
Den nya invandringslagen: s. 501, 541, 648.
Invandringen 1923, senare halvåret: s. 148; 1924, första kvart.: s. 417.
Invandringen under budgetåret 1923/24 samt de nya årskvoterna för 1924/25: s. 646, 916.
Invandringskontrollen: s. 176.
Invandringsöverskottet: s. 980.
Varning mot försök till olaglig invandring i Förenta staterna: s. 970.
Danmark. Utvandringen år 1923: s. 228.
Italien. Emigrationen: s. 24.
Kanada. Den svenska invandringen jan. 1923—mars 1924: s. 656.
Invandringen budgetåret 1922/23: s. 40.
Invandringslagstiftningen: s. 794.
Kanada som invandringsland: s. 218.
Norge. Utvandringen år 1923: s. 228.
Schweiz. Emigrationsfrågan och emigrationspolitiken: s. 15.
Sydafrika. Invandringsrestriktioner: s. 417.
Väg- och vattenbyggnader. Löner och levnadskostnader inom väg- och vattenbyggnadsfacket: s. 527.
Värnpliktiga, se *Ut- och invandring.*
Yrkesinspektionen. Verksamhet 1923, fjärde kvart.: s. 149; 1924, första kvart.: s. 421; andra kvart.: s. 661; tredje kvart.: s. 917.
Jfr även *Olycksfall i arbete.*
Yrkesvalsbyrå, se *Arbetsförmedling.*
Ålderdomsförsäkring, se *Pensionsstyrelsen.*

[redacted]